

ANNALES

ACADEMIAE RENO-TRAJECTINAE.

Ann. CCCCLXXXI—LXXXXCCLVII.

卷之三

8675

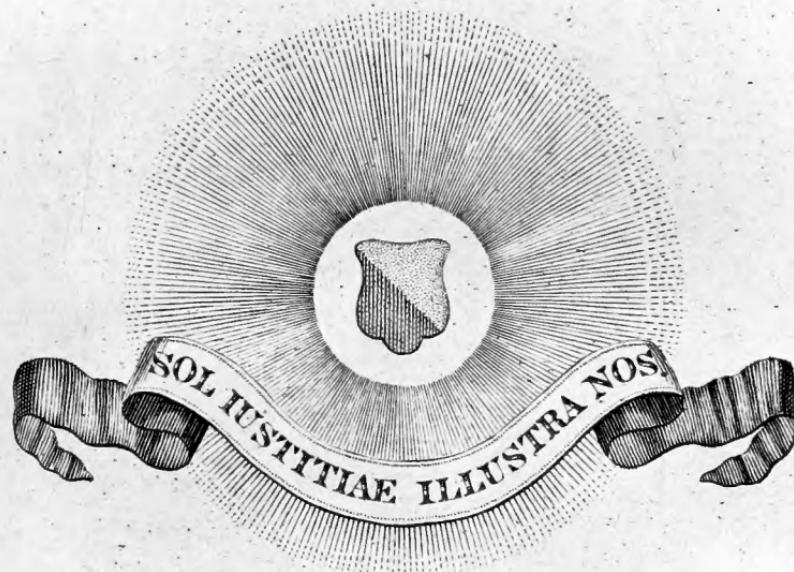
ANNALES

ACADEMIAE RENO-TRAJECTINAE,

Ann. CCCCCXXXVI—CCCCXXXVII.

J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK,
RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICO,

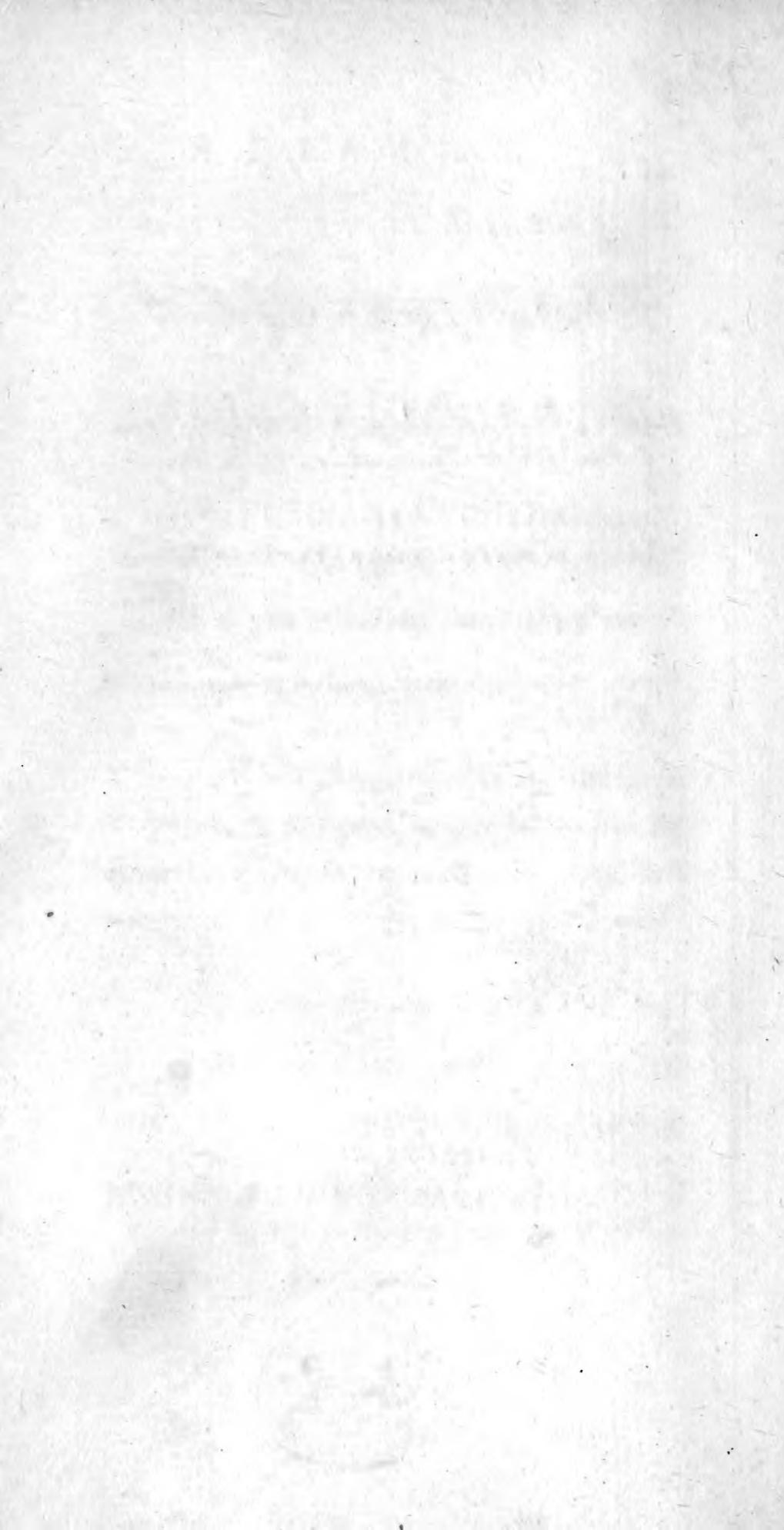
ADRIANO CATHARINO HOLTIUS,
SENATUS GRAPHIARIO.

TRAJECTI AD RHENUM,
APUD IOANNEM ALTHEER,
ACADEMIAE TYPOGRAPHUM.

MDCCCXXXVII.

**HOC ANNALIUM VOLUMINE
CONTINENTUR:**

Nomina Professorum et Lectorum in Academia Rheno-Traiectina. §. I.

Quaestiones, ad certamen literarium a. ccccxxxvi. propositae. §. II.

Series lectionum habendarum. §. III.

Series disputationum, publice et privatim defensarum. §. IV.

Solennia saecularia. §. V.

HERMANNI BOUMAN religiosa prolusio.

PH. GUIL. VAN HEUSDE Oratio saecularis.

Paraenetici ad doctores more maiorum creatos.

A. C. G. SUERMAN Gratiarum actio.

HENR. EGB. VINKE Oratio. §. VI.

Solemnia annua. §. VII.

IAC. LUD. CONR. SCHROEDER VAN DER KOLK Oratio.

Responsiones ad quaestiones propositas :

IANI GERARDI HULLEMAN, *ad quaestio-*
nem Literarium.

HENRICI VERLOREN, *ad quaestionem Zoö-*
logicam.

ANNALES

ACADEMIAE RHENO-TRAJECTINAE.

Ann. ciccccccccxxxvi—ciccccccccxxxvii.

---

§. I.

Inde a die xxvi. m. Martii A. ciccccccccxxxvi,
usque ad diem xxvi. m. Martii A. ciccccccccxxxvii,
in Academia Rheno-Traiectina docuerunt

MEDICINAM

IANUS BLEULAND, propter aetatem sep-
tuagenariam honorifice rude donatus,
NICOLAUS CORNELIUS DE FREMERY,
BERNARDUS FRANCISCUS SUERMAN,
IANUS ISAACUS WOLTERBEEK,
IACOBUS LUDOVICUS CONRADUS SCHROEDER
VAN DER KOLK h. t. *Acad. Rector,*

*PHILOSOPHIAM THEORETICAM
ET LITERAS HUMANIORES*

PHILIPPUS GUILIELMUS VAN HEUSDE,
ANTONIUS VAN GOUDOEVER,
IACOBUS CORNELIUS SWYGHUISEN GROENE-
WOUD,
LUDOVICUS GERARDUS VISSCHER.

*MATHESIN ET PHILOSOPHIAM
NATURALEM*

NICOLAUS CORNELIUS DE FREMERY,
GERARDUS MOLL,
IANUS KOPS,
THEODORUS GERARDUS VAN LIETH DE JEUDE,
JOHANNES FRIDERICUS LUDOVICUS SCHRÖDER,
PETRUS IOANNES ISAACUS DE FREMERY
Prof. Extraord.
RICHARDUS VAN REES,
CORNELIUS ADRIANUS BERGSMA.

THEOLOGIAM

IODOCUS HERINGA, E. F. propter aetatem
septuagenariam honorifice rude donatus.
GABRIEL VAN OORDT, honorifice et ex voto
suo dimissus; hoc anno vertente mortuus.

HERMANNUS BOUMAN,

HERMANNUS JOHANNUS ROYAARDS.

HENRICUS EGBERTUS VINKE *hoc anno do-*
cere coepit.

IURISPRUDENTIAM

HERMANNUS ARNTZENIUS, *propter aetatem*
septuagenariam honorifice rude donatus.

IANUS RICHARDUS DE BRUEYS,

ADRIANUS CATHARINUS HOLTIUS *h. t.*
Senatus Acad. Graphiarius.

IANUS ACKERSDYCK *Prof. Extraord.*

IOANNES MICHAELIS FRANCISCUS BIRN-
BAUM.

LECTORES:

SAMUEL NYHOFF, *Linguae Graecae,*

GERARDUS DORN SEIFFEN, *Literarum Hu-*
maniorum,

CAROLUS THOMPSON, *Literarum Anglicar-*
rum,

IUSTUS HENRICUS KOCH, *Linguae Germanicae,*

GEORGIUS CAROLUS VERENET, *Literarum Gallicarum.*

MAGISTER ACADEMICUS

LAMBERTUS DE FRANCE, *Artis Gladiatoriae,*

§. II.

Ad certamen literarium, singularum disciplinarum studiosis in Academiis et Athenaeis patriis, propositae sunt hae quaestiones:

QUAESTIO MEDICA.

Quaeritur, quanam in re differant actiones nervorum, quas per sic dictum reflexum fieri Recentiores docuerunt, ab actionibus involuntariis stimuli applicatione directe provocatis. et quaenam in primis phaenomena illis explicari possint.

QUAESTIO LITERARIA.

Ex antiquae Politicae principiis, atque ex ipsa civitatum antiquarum historia, effatum explicetur Veterum, quod apud Ciceronem est pro Cluentio c. 53: Legum omnes servi sumus, ut liberi esse possimus.

QUAESTIO MATHEMATICA.

Exponantur praecipua incrementa, quae post Lagrangii opus: Traité de la résolution des équations etc. accepit theoria solutionis aequationum numericarum.

QUAESTIO ZOOLOGICA.

Quaeritur insectorum lepidopterorum, quae in opere Crameri: les papillons exotiques des trois parties du monde etc. ejusque supplemento descripta et delineata sunt, catalogus, continens enumerationem systematicam specierum, in sua genera redactarum, secundum methodum cel. Latreille, in posteriore editione Cuvierii operis: Le règne animal etc. expositam.

QUAESTIO THEOLOGICA.

Schismatis in Dioecesi Rheno-Traiectina (1423-1457) historia in enarretur, ut simul ejus vis exponatur cum in Ecclesiam et Hierarchiam Belgicam, tum in praeparandam Sacrorum in patria nostra emanationem.

QUAESTIO IURIDICA.

Succincte exponatur, quale Caroli V. aetate in diversis Belgii regionibus ei subjectis ius summi imperii, quisque finibus Summi Imperantis potestas circumscripta fuerit.

§. III.

Lectionum in Academia Rheno-Traiectina ,
inde a die VIII Septembris A. c*ccc*xxxvi,
usque ad ferias aestivas A. c*ccc*xxxvii,
a Professoribus et Lectoribus habendarum ,
formula:

In FACULTATE MEDICA , docebunt

Anatomiam I. L. C. SCHROEDER VAN
DER KOLK, quater per dierum hebdomadem,
horâ IV.

Physiogiam I. L. C. SCHROEDER VAN
DER KOLK, diebus lunae, martis et iovis,
horâ VIII. matutinâ , die mercurii , horâ IX.

Anatomiam Pathologicam , bis per dierum
hebdomadem , I. L. C. SCHROEDER VAN
DER KOLK horâ Auditoribus commodâ.

Dissectionibus cadaverum Anatomicis ,
opportuno anni tempore instituendis , prae-
erit quotidie I. L. C. SCHROEDER VAN DER
KOLK.

Pathologiam exponet B. F. SUERMAN ,
ter per dierum hebdomadem , hora IX.

*Doctrinam de cognoscendis et curandis
hominum morbis* I. I. WOLTERBEEK , qua-
ter , hora XII.

Therapiam generalem, et apparatus medicaminum, exponet I. I. WOLTERBEEK, quater, hora I.

Pharmaciam, vernaculo sermone, N. C. DE FREMERY, diebus lunae et martis, hora II.

Examen aegrotantium et Semeioticam, I. I. WOLTERBEEK, in Nosocomio Academico, hora X.

Institutionibus clinicis morborum internorum vacabit I. I. WOLTERBEEK, singulis diebus, in Nosocomio Academico.

Praxin chirurgicam tradet B. F. SUERMAN, quater per dierum hebdomadem, hora VIII.

Operationes chirurgicas demonstrabit B. F. SUERMAN, tempore hyemali, quater per dierum hebdomadem, hora V.

Institutionibus in arte chirurgica, quovis die, vacabit B. F. SUERMAN.

Theoriam artis obstetriciae I. I. WOLTERBEEK, die martis, iovis et veneris, hora IX.

Institutionibus obstetriciis, in primis practicis, in Nosocomio habendis vacabit I. I. WOLTERBEEK.

Medicinam Forensem tradet N. C. DE FREMERY, diebus mercurii et saturni, hora VIII.

Disputandi exercitationibus, alternis hebdomadibus, Professores in Facultate Medica praeerunt.

I. BLEULAND, licet propter aetatem honorifice rude donatus, commilitonibus, qui explicationem accuratiorem speciminum Anatomicorum et Pathologicorum, in Museo praesentium, desiderabunt, sua officia, quantum valetudo permittet, offert.

F. S. ALEXANDER, *Profr. honorarius*, institutionibus clinicis in Nosocomio militari, singulis diebus horâ deinceps indicandâ vacabit.

In FACULTATE PHILOSOPHIAE THEORETICAE ET LITERARUM HUMANIORUM, docebunt

Logicam, atque Anthropologiam I. F. L. SCHRÖDER, diebus lunae atque saturni, hora IX.

Doctrinam Metaphysicam I. F. L. SCHRÖDER, diebus iovis et veneris, hora II.

Literas Latinas A. VAN GOUDOEVER, diebus martis, iovis, veneris et saturni, hora XI. interpretando cum Ciceronis Orationem pro T. Annio Milone, tum Virgilii Lib. IV. Aeneidos.

Antiquitatem Romanam A. VAN GOUD-

OEVER, diebus martis, mercurii, iovis et ve-
neris, hora X.

Exercitationes Paedagogicas moderabitur
A. VAN GOUDOEVER, die mercurii hora I.
et die saturni hora XII.

Exercitationes Oratoriis praeerit **A. VAN GOUDOEVER**, alternis dierum hebdomadi-
bus, die saturni, hora I.

Literas Graecas tradet **PH. G. VAN HEUS-DE**, interpretandâ *Sophoclis Antigona*, ad-
iunctis *Quaestionibus poëticis ac tragicis*, die
lunae, horâ XI, et diebus martis, iovis et ve-
neris, hora I.

Literas Hebraicas **I. C. SWYGHUISEN GROENEWOUD**, cum interpretanda *Gram-
matica*, tum *eius*, ut et *Syntaxeos* usu in
legendis quibusdam **V. F.** capitibus historicis
monstrando, diebus lunae, martis, iovis et
veneris, hora II.

Literas, cum *Aramaear*, tum *Arabicas*,
I. C. SWYGHUISEN GROENEWOUD, die-
bus mercurii, hora VIII. et veneris, hora I.

Antiquitatem Hebraicam **I. C. SWYGHUISEN GROENEWOUD**, diebus lunae,
martis, iovis et veneris, hora VIII.

Caeterum provectiorum commilitonum de-
sideriis, diebus iovis, hora I. quoad poterit,

satisfaciēt libentissime I. C. SWYGHUISEN
GROENEWOUD.

Historiam gentium, præsertim gentium recentiorum, Ph. G. VAN HEUSDE, diebus lunae, martis, iovis et veneris, hora XII.

Historiam philosophiae recentioris, Ph. G. VAN HEUSDE, diebus mercurii, hora XII, et saturni, hora XI.

Literas Belgicas et literarum Belgicarum Historiam L. G. VISSCHER, diebus lunae, martis, veneris et saturni, hora X.

Praecepta Styli bene Belg. tradet L. G. VISSCHER, diebus martis, mercurii et iovis, hora I.

Historiam Patriae L. G. VISSCHER, diebus lunae et martis, horâ XI., iovis, horâ X, et saturni, hora XI.

Poëtarum principum Belg. selecta loca L. G. VISSCHER, diebus iovis et veneris, hora IV.

Antiquitatem Germanicam exponere perget L. G. VISSCHER, diebus martis et mercurii, hora IV.

Disputandi exercitationibus, sermone vernaculo habendis, praeerit alternis hebdomabus, die lunæ, hora IV. L. G. VISSCHER.

Disputandi exercitationibus praærunt al-

ternis hebdomadibus, die saturni hora I., alternatim Ph. G. VAN HEUSDE et A. VAN GOUDOEVER.

In FACULTATE MATHESEOS ET
PHILOSOPHIAE NATURALIS,
docebunt

Elementa Matheseos. I. F. L. SCHRÖDER, diebus martis, mercurii, iovis et venereis, hora IX.

Stereometriam, Trigonometriam Sphaericam, adhibitam ad Astronomiam Sphaericam et Geographiam Mathematicam I. F. L. SCHRÖDER, die veneris atque saturni, hora VIII.

Collocutionibus de ratione docendi disciplinas Mathematicas vacabit I. F. L. SCHRÖDER, hora postea indicanda.

Geometriam analyticam R. VAN REES, diebus lunae, mercurii et venereis, hora X.

Calculum differentialem et integralem R. VAN REES, diebus martis, iovis et saturni, hora X.

Mechanicam analyticam R. VAN REES, diebus lunae, mercurii, venereis et saturni, hora IX.

Physicam experimentalem G. MOLL, diebus lunae, martis, iovis et veneris, hora I.

Astronomiae primas noticias G. MOLL, diebus lunae, martis, iovis et veneris, hora IX. vel alia, auditoribus magis commoda.

Astronomiam theoreticam et practicam G. MOLL, iisdem diebus, hora III.

Elementa Hydrotechniae, ad praesentem conditionem Patriae applicata, si sufficiens numerus auditorum adsit, Belgico sermone, exponet G. MOLL, hora deinceps indicanda.

Chemiam generalem et applicatam N. C. DE FREMERY, diebus lunae, martis, mercurii et iovis, hora XII.

Elementa Chemiae Regni organici, praesertim vegetabilis, P. J. L. DE FREMERY, diebus veneris et saturni, hora IX.

Chemiam, artibus adhibitam, P. J. L. DE FREMERY, die martis, horâ pomeridianâ VI-VIII.

Ils, qui instituendis operationibus chemicis operam dare cupiunt, praeerit P. J. L. DE FREMERY, diebus et horis, auditoribus commodis.

Botanices et physiologiae plantarum elementa C. A. BERGSMA, diebus lunae, martis, mercurii et iovis, hora X, in auditorio horti academici.

Oeconomiam ruralem C. A. BERGSMA, diebus et horis, auditoribus commodis.

Excursionibus botanicis singulis hebdomadibus pra eerit C. A. BERGSMA.

Botanicam et Physiogiam plantarum I. KOPS, licet rude donatus, die mercurii, hora XI. et diebus veneris et saturni, hora X.

Historiam naturalem Mammalium, Avium, Reptilium et Piscium exponet TH. G. VAN LIDTH DE JEUDE, diebus lunae et martis, hora XI. *Caeterorum autem animalium, vertebris carentium, historiam, duce* V. Cl. I. van der Hoeven, die mercurii, eadem hora.

Anatomiam comparatam tradere perget TH. G. VAN LIDTH DE JEUDE, die saturni, hora I.

Mineralogiam et Geologiam N. C. DE FREMERY, diebus iovis et veneris, hora XI.

Oeconomiam ruralem I. KOPS, diebus veneris et saturni, hora I., vel alia, auditoribus magis commoda, in Museo regio instrumentorum ruralium.

Disputandi exercitationibus, die saturni, hora I, alternatim pra eerunt Professores in Facultate Matheseos et Philosophiae Naturalis, singuli in partibus, sibi demandatis.

In FACULTATE THEOLOGICA,

In Theologiam Naturalm cum commilitonibus inquiret H. BOUMAN, diebus lunae et martis, horâ X.

Historiam Ecclesiasticam, maxime recentiorem, tradet H. I. ROYAARDS, diebus lunae et martis, hora XI.

Historiam dogmatum Christianorum recentiorem narrabit H. I. ROYAARDS, die mercurii, hora II.

Ius Ecclesiasticum Belgicum hodiernum apud Reformatos, duce Compendio suo (Hedend. Kerkregt der Hervormden in Nederland, Utr. 1834.) exponet H. I. ROYAARDS, die iovis, hora I.

Disquisitionibus de Hist. Eccl. Christ., probationi academicae praeviis, vacabit H. I. ROYAARDS, die iovis, hora II.

Criticam sacram tradet H. BOUMAN, die mercurii, horâ IX.

Hermeneuticae sacrae partem alteram exponet H. BOUMAN, diebus iovis et veneris, horâ X.

Iesaiæ vaticinia explicabit H. BOUMAN, diebus iovis et veneris, hora IX.

Priorem Paulli ad Corinthios Epistolam

interpretabitur H. BOUMAN, diebus lunae et martis, hora IX.

Theologiam dogmaticam docebit I. HERINGA, E. F. diebus lunae, martis et veneris, hora XII.

Collocutionibus de Theologia populari vacabit I. HERINGA, E. F. die iovis, horis vespertinis a VII. ad IX.

Ethicam Christianam, exponendis officiis Christianis et Ascetica, docebit H. I. ROY-AARDS, diebus lunae, martis et mercurii, hora I.

Praecepta homiletica tradet I. HERINGA, E. F. diebus lunae et iovis, hora VIII.

Exercitationes oratorias sacras moderabitur I. HERINGA, E. F. die mercurii, hora X.

Officia doctorum et antistitum in Ecclesia Christiana exponet I. HERINGA, E. F. diebus martis et veneris, hora VIII.

Puerorum, doctrinae Christianae initii erudiendorum, exercitationem instituet I. HERINGA, E. F. die veneris, hora XI.

Commilitonibus, orationes habentibus sacras, praesides aderunt I. HERINGA, E. F. die martis, hora I. H. BOUMAN, die lunae, hora I. et H. I. ROYAARDS, die ve-

neris, horâ I. privatim praeterea Candidatis Theologiae et S. Ministerii H. I. ROYAARDS, hora commoda.

Publicis *disputandi* exercitationibus praerunt alternatim, die mercurii, hora I. I. HERINGA, E. F. H. BOUMAN et H. I. ROYAARDS.

Ceterum I. HERINGA, E. F. propter aetatem honorifice rude donatus, quoad valetudo sinet, partes in Serie indicatas acturus est, donec successor ipsi propediem dandus eas suscipiat.

G. VAN OORDT, etsi suo rogatu honorifice a Rege dimissus est, libentissime tamen sua officia et consilia, quoad eius fieri possit, offert commilitonibus. Orationes sacras habentibus praeses aderit, diebus et horis, et sibi et commilitonibus opportunis.

In FACULTATE IURIDICA, docebunt

Pandectas, Westenbergio duce, diebus martis, mercurii, iovis et veneris, hora X, H. ARNTZENIUS; qui, licet propter aetatem honorifice rude donatus, suam operam et consilia commilitonibus offert.

Ius Belgicum, ad ductum linearum Iur. Civ. Holland., descriptarum a Cl. N. Smal-

Nenburg, I. R. DE BRUEYS, diebus lunae, martis, mercurii, iovis et veneris, hora I.

Encyclopaediam iuris I. R. DE BRUEYS, diebus lunae, hora X, mercurii et veneris, hora XI.

Elementa Oeconomiae politicae I. R. DE BRUEYS, diebus lunae, martis et iovis, hora XI.

Institutiones Iustiniani A. C. HOLTIUS, diebus lunae, martis, mercurii, iovis et veneris, hora IX.

Historiam Iuris Romani privati ad Constantiūm, secundum sua *Lineamenta*, (quae prostant apud Academiae Typographum) *A. C. HOLTIUS*, diebus lunae et veneris, hora I., die saturni, hora X.

Historiam gentium recentiorum politicam I. ACKERSDYCK, diebus lunae, mercurii et veneris, hora XII.

Rerum publicarum, in primis patriae, notitiam I. ACKERSDYCK, diebus martis, iovis et saturni, hora XII.

Ius Naturale I. F. M. BIRNBAUM, diebus martis, iovis et veneris, hora VIII.

Ius Publicum et Gentium I. F. M. BIRNBAUM, diebus lunae et saturni, hora X., die martis, hora IX.

Ius Criminale I. F. M. BIRNBAUM, diebus lunae, mercurii, iovis et saturni, hora IX.

Disputandi exercitationibus, alternis hebdomadibus, praeerunt Professores in facultate Iuridica.

G. DORN SEIFFEN, *Lit. Human. Lecto*r, diebus mercurii, hora XII. vel II., *Historiam Russiae et Poloniae* patro sermone enarrabit.

I. H. KOCH, *Linguae Germanicae grammaticam et historiam literariam* interpretabitur, horâ auditoribus commodâ.

Literas Francicas tradet G. C. VERENET, diebus lunae et iovis, hora V.

Literas Anglicas tradet C. THOMPSON, diebus lunae et iovis, hora IV.

L. DE FRANCE, *Academicus gladiatoriae artis Magister*, quotidie aptum et elegantem gladii usum docebit.

Bibliotheca Academica, diebus lunae, martis, iovis et veneris, ab hora I. in II; diebus mercurii et saturni ab hora I. in IV; et feriarum tempore singulis diebus iovis,

*ab hora I. in II. unicuique patebit. Mu-
seum quoque zoölogicum, tam huius Aca-
demiae, quam privatum in aedibus Pro-
fessoris Historiae Naturalis, cuique roganti
patebit.*

§. IV.

Summos honores in singulis Facultatibus,
hoc anno academico, inde a die xxvi Martii A. ccccxxxvi, ad diem xxvi Martii A. ccccxxxvii, hoc ordine conse-
cuti sunt:

Anno ccccxxxvi.

*Die xiv. m. Martii, LEONARDUS IOAN-
NIS FREDERICUS IANSENS Leidensis, ho-
noris causa, Phil. Theor. Magister Literarum
Humaniorum Doctor creatus est.*

*Die xxvi. m. eod. PETRUS SCHELTEMA
Amstelodamensis, defensa privatim diatribe
in Hadriani Junii vitam, ingenium, fami-
liam, merita literaria, ob summam doctri-
nae praestantiam magna cum laude, Philo-
sophiae Theoreticae Magister Literarum Huma-
niorum Doctor creatus est.*

*Die III. m. Maii. IOANNES EVERARDUS DIKKERS Bornensis, defensa *privatim* commentatione ad art. 545 Codicis Civilis, ob doctrinae praestantiam, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.*

*Die XXI. eod. ERLANDUS ROBERTUS NICOLAUS D'ABO Amstelaedamensis, defensa *privatim* dissertatione de *prohibitione inter vivos vel testamento disponendi in favorem personarum quae artt. 907 et 909 Codicis Civilis memorantur*, ob doctrinae praestantiam, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.*

*Die XXIV. eod. PETRUS CORNELIUS IOANNES VAN GHERT Amstelaedamensis, defenso *publice* specimine de *necessitate poenae capitalis*, ob magnam doctrinae praestantiam cum laude, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.*

*Die XXVI. eod. IOANNES GERARDUS IUTIANUS VAN ITTERSUM Campensis, defenso *privatim* specimine de *Obligationibus solidariis*, ob magnam doctrinae praestantiam cum laude, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.*

Die xxvii. eod. ARNOLDUS RUDOLPHUS IANUS BROUWER Amstelodamensis, defenso *privatum* specimine *de divisione bonorum ab adscendente inter liberos facta*, ob magnam doctrinae praestantiam cum laude, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.

Die ii. m. Iunii. ADRIANUS ELIZA VAN HENGST Rheno-Traiectinus, defenso *privatum* specimine *de donatione inter coniuges stante matrimonio*, ob magnam doctrinae praestantiam cum laude, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.

Die iv. eod. BENIAMINUS GEORGIUS ADAMUS PABST Rheno-Traiectinus, defensa *privatum* dissertatione *de Hydrarchia Byleveld*, ob summam doctrinae praestantiam magna cum laude, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.

Die viii. eod. IOANNES MAURITIUS VAN PABST Gelrus, defenso *privatum* specimine *de substitutione fideicommissaria in gratiam nepotum, fratris sororisve liberorum, lege permissa*, ob magnam doctrinae praestantiam cum laude, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.

Die ix. eod. ALBERTUS COENEN VAN 's GRAVESLOOT *Rheno-Traiectinus*, defensa *privatum* dissertatione *de Querela falsi*, ob magnam doctrinac praestantiam cum laude, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.

Die x. eod. CAROLUS THEODORUS VAN DER BRUGGHEN *Rheno-Traiectinus*, defenso *privatum* specimine *de fide scripturae tam publicae quam privatae in probanda obligatione*, ob magnam doctrinae praestantiam cum laude, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.

Eodem die. LUDOVICUS CAROLUS HORA SICCAMA *Rheno-Traiectinus*, defensa *privatum* dissertatione *sistente animadversiones ad art. 1325 Cod. Civilis*, ob doctrinae praestantiam, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.

Die xi. eod. PETRUS HEYDANUS Vespen-sis, defenso *privatum* specimine *de promulgationibus futuri matrimonii*, ob doctrinae praestantiam, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.

Eodem die. REINHARDUS CROMMELIN

Amstelodamensis, defenso *privatum* specimine de *aditione hereditatis sub beneficio inventarii eiusque effectibus ratione heredis*, ob doctrinae praestantiam, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.

Die XIV. eod. DIDERICUS HENRICUS WILDSCHUT *Amisurtensis*, *honoris causa*, Theologiae Doctor creatus est.

Eodem die, ob summam doctrinae praestantiam magna cum laude, *more maiorum* Doctores creatis sunt:

FREDERICUS PHILIPPUS THEOPHILUS VAN ENSCHUT *Harderovicensus*, defensa ante publice dissertatione *de respirationis Chymismo*, Medicinae Doctor;

EVERARDUS FABIUS *Delphensis*, defenso ante publice specimine *de Somniis*, Medicinae Doctor;

IOANNIS ADOLPHUS CAROLUS VAN HEUSDEN *Rheno-Traiectinus*, defenso ante publice specimine: *M. TULLIUS CICERO Φιλοπλάτων. Disquisitio de Ciceroniana philosophiae fonte praecipuo*, Philosophiae Theoreticae Magister Literarum Humaniorum Doctor;

AGNITES VROLIK *Amstelaedamensis*, defensa ante publice disputatione *de Calore telluris infra superficiem augescente*, Matheseos Magister Philosophiae Naturalis Doctor;

ALEXANDER CAROLUS GUILIELMUS SUERMAN *Rheno-Traiectinus*, defensa ante publice disputatione *de Calore fluidorum elasticorum specifico*, Matheseos Magister Philosophiae Naturalis Doctor;

IACOBUS IULIANUS SNOUCK HURGRONJE *Medioburgensis*, defenso ante publice specimine *de parallelismo membrorum in Iesu Christi dictis observando*, Theologiae Doctor;

IOANNES HENRICUS SCHOLTEN *Vleutanus*, defensa ante publice disquisitione *de Dei erga hominem amore principe religionis Christianae loco*, Theologiae Doctor;

GUILIELMUS FOLKERTIUS SCHOLTEN TOT GANSOYEN *Valovicenus*, defenso ante publice specimine *de imperii formis quae in patria nostra sive tentatae sive institutae fuerunt a conversa rep. anno 1795. ad eius cum Francia coniunctionem*, Iuris Romani ac Hoderni Doctor.

Die i. m. Iulii. DIDERICUS HUGO VAN Es e portu Helvoetsluis, defensa privatim dissertatione de Cheiloplastica observatione illustrata, propter doctrinae praestantiam, Medicinae Doctor creatus est.

Eodem die. IANUS CHRISTOPHORUS FOCKE e Paramaribo Med. D., ob magnam doctrinae praestantiam cum laude, Chirurgiae Doctor creatus est.

Die iv. m. Octobris. BARTUS VAN WILLES Amstelaedamensis, honoris causa, Theologiae Doctor creatus est.

Die x. eod. RUTGERUS HUBERTUS BROERS Traiectinus, defenso privatim specimine de Gonarthrocace, ob magnam doctrinae praestantiam cum laude, Medicinae Doctor creatus est.

Die xiii. eod. GUILIELMUS IOANNES JANSSEN e pago St. Anna-Termuiden, defensa privatim dissertatione de Nicotiana Tabaco, ob magnam doctrinae praestantiam cum laude, Medicinae Doctor creatus est.

Die xx. eod. CORNELIUS HENRICUS PRINS Arnhemensis, defensa privatim dissertatione de Muriate Chininae, ob magnam doctrinae

præstantiam cum laude, Medicinæ Doctor creatus est.

Die xxii. eod. GUILIELMUS IOANNES IANSEN e pago *St. Anna-Terhuiden*, instituto examine, ob magnam doctrinæ præstantiam cum laude, Obstetriciae artis Doctor creatus est.

Die xxiv. eod. RUTGERUS HUBERTUS BROERS Traiectinus, instituto examine, ob doctrinæ præstantiam, Obstetriciae artis Doctor creatus est.

Die xxxi. eod. ANTONIUS CHRISTIANUS REMY ex *Essequobo*, defensa publice disquisitione *de Arato Sicyonio*, ob summam doctrinæ præstantiam magna cum laude, Philosophiae Theoreticæ Magister Literarum Humaniorum Doctor creatus est.

Die i. m. Novembris PAULUS SWART e pago *Kollum*, defenso *privatim* specimine *de Hydrorachia*, ob magnam doctrinæ præstantiam cum laude, Medicinæ Doctor creatus est.

Die xvii. eod. ARNOLDUS ROOZEBOOM Harderovicenus, defensa *privatim* dissertatione *de Hydatibus*, ob summam doctrinæ

praestantiam magna cum laude, Medicinae Doctor creatus est.

*Die xxx. eod. GUILIELMUS RENATUS VAN TUYLL VAN SEROOSKERKEN Gelro-Batavus, defenso *privatum* specimine de Cessione bonorum, propter doctrinae praestantiam, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.*

*Die III. m. Decembris. IANUS HENRICUS QUIRINUS IANSEN Axellanus, defensa *privatum* dissertatione de Febribus intermittentibus perniciosis speciatim Zeelandiae regionis, ob magnam doctrinae praestantiam cum laude, Medicinae Doctor creatus est.*

*Die xvii. eod. BERNARDUS ANDREAS ROELVINK e page Winterswyk, defensa *privatum* dissertatione de clausula poenali adiecta conventionibus, ob magnam doctrinae praestantiam cum laude, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.*

Anno MDCCLXXXVII.

*Die VII. Februarii. DIDERICUS CAROLUS AUGUSTUS VAN HOGENDORP Insulanus, defensa *privatum* dissertatione de interrogata-*

tionibus in iure faciendis, ob magnam doctrinae praestantiam cum laude, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.

Die XVI. eod. LUDOVICUS GERARDUS VISSCHER Bredanus, honoris causa, Philosophiae Theoreticae Magister Literarum Humaniorum Doctor creatus est.

Die XXI. eod. IOANNES BAPTISTA DE HAAN Valovicenus, defenso privatim specimine de asthmiatria speciatim pulmonali, ob magnam doctrinae praestantiam cum laude, Medicinae Doctor creatus est.

Die IV. Martii. IDEM, instituto examine, ob magnam doctrinae praestantiam cum laude, Obstetriciae Doctor creatus est.

Die VII. eod. LEONARDUS HENRICUS GUILIELMUS VERMEER e pago Beek, defensa privatim dissertatione de iure superficie, ob magnam doctrinae praestantiam cum laude, Iuris Romani et Hodierni Doctor creatus est.

Die XI. eod. HENRICUS PETRUS GOTHOFREDUS MATHEUS DE MAN Neomagus, defensa privatim dissertatione de Arbitrio necessario quod lege nostra inter mercatores

socios iubetur, ob summam doctrinae praestantiam magna cum laude, Iuris Romani et Hodiegni Doctor creatus est.

§. V.

Anno cicccccxxvi.

Die xvii. m. Maii. Gratulatio a Senatu decreta est V. Cl. IODOCO HERINGA, EL. F. Theologiae Professori, propter emerita stipendia honorifice rude donato.

Die xii. m. Iunii. Quum ex Senatus voluntate, accedente Curatorum auctoritate, constitutum esset, ut saecularia Academiae altera non ipsis natalibus, sed aliquo aestivo tempore agerentur, eius rei initium hoc duodecimo Iunio factum est. Processit igitur vesperi ante horam sextam cum solemni ornatu Senatus, praeeunte Rectore et Curatoribus, in aedem B. Martini, ibique religiosae concioni interfuit, quam vernacule habuit Cl. BOUMANNUS concionator academicus. Postridie, in eadem aede eleganter decorata, celebrata est Oratio Saccularis. Dixit eam Cl. HEUSDIUS, cum

***

magno literatorum hominum plausu, et civium hospitumque concursu innumerabili. Processerat vero ad illam orationem audiendam, solemnni pompa, per vias ramis, floribus, vexillis ornatas, spectante populo, Senatus, multis nobilibus viris praecedentibus, sequentibus alumnis Academiae. Qui omnes cum in Curiam unde abierant rediissent, ibi facta est a Curatorum praeside nummi aenei dispensatio, quem sapienter imaginatum caelatumque illi festi monumentum esse voluerant. Secuta est coena lauta sumtu eorundem Curatorum, et compitalium viarumque per universam civitatem illuminatio pulcherrima. Tertio die Candidati octo ex omnibus *Facultatibus* more majorum doctores creati sunt. Actum est hoc eodem loco, praeludente Rectore, porroque dicentibus protrepticum seu paraeneticum, in sua quoque *Facultate*, promotoribus; gratiarum actionem habente Philosophiae Naturalis Candidato eodemque Medicinae Doctore SUERMANNO filio, qui pro omnibus eas partes suscepérat. Fuit iterum lautissima coena, itemque vesperi artificiosa pyrechola Studiosorum sumtu parata. Quarto die spectacula popularia typographorum, et convivia privata Ve-

teranorum commilitonum intervenerunt. Deinde die Iovis, qui erat festi quintus, novi doctores more maiorum creati matutino convivio elegantissimo professores, magistratus, aliosque honoratores viros, cum matronis et virginibus, exceperunt: cui laetae celebritati etiam regis filius FREDERICUS Belgarum Princeps interesse dignatus est. Praecipuus tamen eius diei splendor fuit choragium historicum, quod Studiosi exhibuerunt, memoriam *exercitus Belgici post Nieuportianam victoriam se Ostendam ducentis VI. Jul. anno 1632.* reprezentans non minus fideliter quam magnifice. Sexto tandem die, qui fuit conclusio, in aede Iacobaea *Cantatio et carminum recitationes*, cum ingenti auditorum admiratione, Academiae gloriam celebrarunt; quem diem deinde symposium urbanum, pretiosis pyrebolis illustratum, in multam noctem produxit. Universe autem illa omnia acta gestaque sunt, cum gratia et modestia, cumque voluptate, civium et hospitum, gaudente ac plaudente multitudine; de damno iniuriave querente nomine.

Die IV. m. Octobris. Lectae sunt in Senatu

literae III. Praesidis significantes, Theologiae Doctorem **HENRICUM EGBERTUM VINKE**, Ordinarium Theologiae Professorem decreto regio designatum esse.

Die xvi. m. Novembris. Luctuosus nuncius allatus est de obitu V. Cl. **GABRIEL. VAN OORDT** Theol. Prof. in hacce Academia.

§. VI.

Die viii. m. Decembris. V. Cl. **HENRICUS EGBERTUS VINKE** professionis auspicandae gratia Orationem habuit, a Senatu amplissimo solenni ritu deductus.

Anno cccccccxxxvii.

Die xvi. m. Februarii. Senatus certior factus est, decreto regio virum nobilissimum Consistorialem **R. W. I. VAN PABST TOT BINGERDEN** Academiae Curatorem additum esse, loco defuncti V. N^{ui}. **VAN DER BORCH VAN VERWOLDE.**

§. VII.

Die XVI. m. Martii. In Senatum venerunt academiae Curatores, quorum Praeses LUDOVICO GERARDO VISSCHER V. Cl. designato in annum proximum Rectori, posteaquam hic ex more juraverat, novos honores gratulatus est; idemque mox abituro Rectori IAC. LUD. CONR. SCHROEDER VAN DER KOLK V. Cl. pro bene gesto officio gratias egit. Rector designatus gratulationi officiose respondit.

His peractis Curatores, sequente Senatu, in cathedram deduxerunt IACOBUM LUDOVICUM CONRADUM SCHROEDER VAN DER KOLK V. Cl. qui Oratione habita de *debita cura infaustam Maniacorum sortem emendandi eosque sanandi, in nostra patria nimis neglecta,* atque enarratis rebus academiae tristibus et secundis, victoribus in certamine literario: IANO GERARDO HULLEMAN, Phil. Theor. et Litt. Hum. in hacce academia Cand., et HENRICO VERLOREN Iurispr. St., praemia tribuit.

---

longer than the distance between the two points of application of the force. This is the case when the force acts on a body so as to produce a rotation about its center of gravity, or when it acts on a body which has a fixed axis of rotation. In either case the moment of the force is equal to the product of the force and the perpendicular distance from the center of gravity to the line of action of the force.

2. THE MOMENT OF A COUPLE. A couple is a system of two forces which act at different points and have the same magnitude, direction, and sense. The moment of a couple is the sum of the moments of the two forces. If the two forces are applied to a rigid body, the effect of the couple is to produce a rotation about an axis which passes through the line of action of the couple. The moment of a couple is equal to the product of the moment of one of the forces and the perpendicular distance between the lines of action of the two forces.

HERMANNUS BOUMAN,

R E D E V O E R I N G

T E R

G O D S D I E N S T I G E   I N W I J D I N G

V A N H E T

T W E E D E   E E U W F E E E S T

D E R

U T R E C H T S C H E   H O O G E   S C H O O L.

U I T G E S P R O K E N ,

o p

Zondag avond, den 12 Junij 1836;

МАЛЮСЬ СУМІАНІСТІ

ДІВЧАТОВІ ВІДНОСИ

ІІІ

СІЧУВЧІ ВІДНОСИСЛОВ

ІІІ

ТАКІЧВУМІІ ДОГІНВІ

ІІІ

ДІВЧАТОВІ ВІДНОСИСЛОВ

ІІІ

ІІІ

ДІВЧАТОВІ ВІДНОСИСЛОВ

VERZORGERS EN VOORSTANDERS, BEGUNSTIGERS
EN VRIENDEN, LEERAREN EN VOORMALIGE OF TEGEN-
WOORDIGE KWEEKELINGEN DER UtrechtSCHE HOOGE
SCHOOL!

STADGENOOTEN EN VREEMDELINGEN!

BEMINNAARS EN BEMINNARESSEN, WIE GIJ WEZEN
MOOGT, VAN HET WARE, SCHOONE EN GOEDE!

DIENAARS EN DIENARESSEN VAN DEN GOD DES
HEMELS EN DER AARDE, VAN HET WEZEN ALLER
WEZENS, DAT WAS EN IS EN EEUWIG ZIJN ZAL!

Komt! ja! komt allen tot het feest onzer
Akademie, dat Gij eenmaal slechts in Uw
leven vieren kunt, hetwelk Gij niet vroeger
aanschouwd hebt, noch immer na dezen aan-
schouwen zult! Uwe grootvaderen of hunne
vaderen zagen zulk een *eeuwfeest*, en God

geve, dat Uwe kindskinderen het weder mogen vieren! Gij slechts hebt *iets* van deszelfs luister gezien, eerbiedwaardige Vertegenwoordigers van een bijna voorbijgegaan geslacht! die, voor vijftig jaren, over het derde *halve* eeuwfeest dezer Stichting u verheugen mogt.

Wel, wel hebt Gij gedaan, van alom ter viering van dezen hoogtijd zamenkomende! Die belangstelling toch en die cere verdient dezelve grootelijks. Geene zegepraal doet ons jubelen, die de menschheid weenen deed, den grond met bloed en tranen drenkte. Eene zegepraal veelcer, waarover zelfs *Uw* teérgevoelig hart, beminnelijke Maagden en Vrouwen! met onvermengd genot, zich verblijden mag; de overwinning, die onze Hooge School Uwe vaders en zonen, Uwe broederen en vrienden behalen deed over ziekten van ligchaam en ziel, over onkunde en bijgeloof, over onrecht en wansmaak. O! geloofd zij Hij, wiens gunst ons zulk een heerlijk gedenkfeest vieren doet, dat de menschheid vereert, maar veel meer nog der Goddelijke hulp eene nederige gedenkzuil poogt te stichten!

Ja! uit God en door Hem en tot Hem zijn alle dingen. Van boven, van den Vader der lichten, daalt alle goede gave af. Aanstonds moet ik, als de tolk van U aller gevoelens, uit Uwen naam, het verklaren: « Aan U, O Koning der eeuwen! aan U is de Hooge School verschuldigd, wat zij immer was en deed en genoot, met alles, waarover zij zich thans verheugt! Heeft zij vele stormen verduurd, mogt zij staande blijven, terwijl zoo veel rondom haar nederviel; Gij alleen, O Eeuwiglevende! hebt haar voor den ondergang behoed! Mogt zij de stralen van licht en waarheid wijd en zijd verspreiden over stad en volk; Gij waart het, O eeuwige Zon der gerechtigheid! die, ter verdrijving der nevelen, haren dienst gebruiken wildet! ”

*Uit God, door Hem en tot Hem zijn alle dingen! Die overtuiging geleidde de wijze Verzorgers en allen, die met hen onze feestplegtigheden geregeld hebben. Daarom wenschten zij, dat een opzettelijke dank- en bedestond onze jubelvierung openen zoude. En, indien het hooge doel *dezer* samenkomst toeliet aan eenige menschelijke wijsheid hulde*

te bieden; wij zouden U, achbare Mannen! voor het maken dezer schikking onze openlijke dankzegging toebrengen. Immers, door deze godsdienstige handeling, zoeken wij niet slechts het feest betamelijk te doen aanvangen. Neen! mogen allen, die tegenwoordig en die afwezig zijn, het weten! wij wenschen veeleer, langs dezen weg, hetzelve geheel, van het begin tot aan het einde, den Heere te wijden en toe te heiligen. Aan Zijne voeten, te dezer ure, met diepen eerbied, nederknielende, verklaart de Akademie de strekking van hare feestviering, den geest, van welken zij dezelve doordrongen en bezield wenscht te zien. Geene stervelingen wil zij vergoden; aan geene menschen, hoe uitmuntende en groot ook, de eere geven, welke God alleen toekomt. *Hem* bovenal wil zij vereeren, die de oorsprong is van alle krachten, gaven en talenten, die alles werkt in allen. Dat gevoel en die wensch moet ons vervullen, als morgen des Redenaars mond en der Hoorderen erkentelijke toestemming de nagedachtenis vereert der voortreffelijke Mannen, wier wijsheid dezen Zetel der wetenschappen gesticht, wier geleerdheid dien op-

geluisterd, wier kloeke moed denzelven in stand gehouden heeft. Wat zij deden, zegge ons hart, God heeft het door hen gedaan! In diezelfde godsdienstige gemoedsstemming zullen wij, (O! dat niemand, niemand van ons allen, deze verklaring logenstraffe!) een achttal edele Jongelingen, op der vaderen plegtstatige wijze, met de hoogste eer bekroond zien. Ja! dat godvruchtige gevoel zal aan de uitdrukking onzer jubelvreugde eene hogere beteekenis, eene heiliger wijding geven; het zij wij ons de weldaden levendig vertegenwoordigd zien, door God aan het oude Nederland, op *Nieuwpoorts* glorievolle stranden, (1) geschenken, zonder welke veilligt nimmer eene Utrechtsche Akademie ontstaan zoude zijn; — het zij wij, aan den gullen disch der herinnering gezeten, ons het goede te binnen brengen, ons door den Opperbestuurder onzer lot gevallen, aan deze Hoge School niet slechts, maar in des levens gansche school, verleend; — het zij wij, door

---

(1) De Lezers weten, dat de plegtige optogt der Studenten, op den voorlaatsten avond van het feest, voorstelde, hoe het Staatsche leger, den dag na de overwinning bij *Nieuwpoort*, zegevierende naar *Oostende* trok.

de welluidende klanken van Dicht-, Zang- en Toonkunde, ons oor gestreeeld en onze harten omhoog verheven gevoelen. — Van U, o God! zij het begin, U ter eere de laatste uitlating onzer vreugde!

Wanneer de ouden, op heugelijke gedenktijden, zich vereenigd zagen, deden zij niet zelden het bloed van ontelbare offerdieren en kostbare *hekatomben* van de altaren strooien, en durfden zij, in hunne loszangen, naauwelijks eenigen eeretitel of eenig glorievol bedrijf, aan hunne Goden toegekend, onvermeld laten. Eenvoudiger, en met den geestelijken aard van onzen verheven' godsdiest meer overeenkomstig, is de eerbiedige hulde, die wij, in deze heilige oogenblikken, den Heere zullen toebrengen. Wij Christenen achten het niet noodig, Hem, die alles weet, in uitvoerige dankzeggingen, de bijzonderheden zijner weldaden voor te stellen en, als ware het, te verhalen, of door lange gebeden onze wenschen voor Hem open te leggen, die ze alle kent, eer er nog een woord op onze lippen gekomen is. Nuttiger en betrouwlijker zal het zijn, dat de spreker *U* en *zich zelven* kortelijk *herinnere*, hoe onver-

anderlijke trouwe, hoe aanhoudende wel-dadigheid de Heere aan de Stichting on-zer vaderen, of liever aan Zijne eigene Stich-ting, bewezen heeft. En moge dan die sta-melende taal der erkentenis in Uwe harten zulk een' weérklank vinden, dat, uit ieders boezem, eene stille stemme zich verheffe: « Loof den Heere, mijne ziel, en al wat in « mij is Zijn' heiligen naam! O God! wat « aan voorgeslacht en tijdgenoot zoo veel ze-« gen schonk, laat dat voor het nageslacht « niet verloren gaan!» Dat gevoel zal reeds *gebed en dankzegging* wezen. En de kor-te, kunstlooze ontboezeming, waarin het, aan het slot der overdenking, door des voorgan-gers mond zich zal uitstorten, moge op der Hoorderen biddende en dankende verzuchtin-gen, die reeds ten hemel rezen, het zegel drukken!

Indien wij niet, in de *oprigting, bewa-ring en uitbreiding* van dezen Zetel der wetenschappen, de hand van den Almagtige erkenden; — ach! hoe zoude dan *Uwe* gods-vrucht, O vrome vaderen! *ons* beschamen!

Het was toch, Toehoorders! *erkentelijkheid* aan het hoogste Wezen, welke, voor ruim twee eeuwen, die *doorluchtige School* openende, uit welke weldra onze *Akademie* geboren werd. Het late nageslacht hoore wat daaromtrent, bij het vorige eeuwfeest, op de trouw van echte bescheiden, door den berroemden Drakenborch verzekerd werd! « De « Regering dezer stad,” zegt hij, « meende « aan ondankbaarheid jegens God, die het « gezag van onzen Staat bevestigd had, zich « te zullen schuldig maken, zoo zij niet een « gedeelte harer schatten besteedde, ter in- « wijding van een’ tempel, waar de jongeling- « schap in goddelijke en menschelijke weten- « schappen onderwezen konde worden.” (1)

---

(1) Zoo sprak Drakenborch, die zich van de historische inlichtingen bediende van den geleerden Vroedschap Casp. Burman, in de *Oratio paneg. in natal. saec. Acad. Traject.* (Ultraj. 1736) pag. 24, 25: waarmede men vergelijken kan de, op des Redenaars verzoek, ten zelfden jare, uitgegevene Nederd. *vertaling*, bl. 28. Zeer merkwaardig is ook hetgeen, ter kenschetsing der godsdienstige gezindheid, door onze voorouders, bij de instelling der Hooge School, aan den dag gelegd, uit een oorspronkelijk stuk wordt aangevoerd door den Hecre Staatsraad en Burgemeester van Asch van Wijck, in zijn zeer belangrijk geschrift: *Over de instellingen van hoger onderwijs in Utrecht, voor de oprichting der Hoogeschool in den jaar 1636*; bl. 95 volgg. en bl. vii der *bijlagen*.

Indien dit ooit omtrent eene menschelijke onderneming gezegd kan worden; voorzeker mag men van dit grootmoedige plan der vaderen vertrouwen, dat de Godheid zelve met welgevallen er op nederzag. Des Allerhoogsten gunst althans gaf aan hetzelve eenen, boven hope en wensch, gelukkigen uitslag. Naauwelijks waren er twintig maanden verlopen, toen de spoedig geklommen roem der jeugdige School de Stad besluiten deed, onder goedkeuring en bekraftiging der gewestelijke Staten, haar tot den rang eener *Akademie* of *Universiteit* te verheffen. Maar wie had, met zijne stoutste wenschen, der Stichting van één stad dien duurzamen bloei, dien voorspoed en luister durven beloven, waarvan dit *tweehonderdjarige* jubelfeest, Gode zij lof! getuigenis mag dragen? Hadden hare edele

---

Die godsdienstige gezindheid trouwens straalt overal door in de redevoeringen, ter inwijding, zoo van het *Gymnasium illustre*; als van de Akademie, gehouden. — Over de omstandigheden, die beider stichting voorafgingen en vergezeld, zie men de schrijvers, aangehaald door den Hoogl. Heringa Ez., in de aanmerkingen op zijne redevoering: *De audit. Acad. Rheno-Traj., variam olim fortunam experto, nunc praesenti eius conditioni adaptato*, (*Ann. Acad. Rheno-Traj. a. 1824—1825*) p. 97 sqq. en vooral ook de, 'aldaar medegedeelde oorspronkelijke stukken.

Grondleggers, wier godsvrucht en wijsheid de tegenwoordige zwarigheden overwon (1), de toekomende kunnen vooruitzien; op welk eene zware proeve zoude hun geloof en hunne hope gesteld zijn! Het was haar toch, in des Eeuwigen raad, beschoren, dat de twee magtigste Dwingelanden, die de nieuwe wereld anschouwde, ondersteund door de slang der Tweedragt, die steeds aan Neêrlands hartader knaagde, al hun verwoestend geweld tegen haar zouden beproeven.

Nog had op het Stichtsche Heiligdom der wetenschappen de tijd het zegel der bestendigheid niet gedrukt, nog leefden sommige van de eerst aangestelde Hoogleeraars; — daar komt de trotsche Nebucadnezar zijner ceuw, wien vleijers en hofdichters *Lodewijk den Groote* noemden, om, door éénen slag, ons Gemeenebest te vernietigen, met alles wat het tot cer en sieraad verstrekte! Tot in het hart van Nederland doorgedrongen, zag zich de Veroveraar binnen de muren onzer

---

(1) Hoe groot deze zwarigheden waren, en met hoe vele voorzichtigheid en kloekmoedigheid de Stichters der Hooge School dezelve te boven kwamen; dit is in een helder licht geplaatst door den genoemden Heer van Asch van Wijck, t. a. p., vooral bl. 79 volgg.

stad, ja! binnen de wanden van dezen heiligen tempel, gehuldigd. De nabij gelegene akademische gebouwen, de gebouwen, waar de *Unie* gesloten was en *Europa* naar Voe-tius en Graevius geluisterd had, waren en bleven, maanden lang, tot voorraadschuren der Fransche krijgsbenden vernederd. De Studenten waren, met sommige Hoogleeraren, wijd en zijd verstrooid; terwijl de overige naar eene veilige wijkplaats rondzagen. Op het behoud der Hooge School durfde, naar de onwraakbare verklaring van een' beroemden ooggetuige, niemand, niemand meer hopen! Want, « zoo diep, zegt hij, waren de zaken der stad,” dier ééne stad, wier middelen haar staande hielden, « vervallen, dat, naar men meende, geen tijdsverloop van vele jaren die herstellen konde.” (1) — Maar God verwekte Willem III, om Europa, dat hem nog naauwelijks kende, van de drei-

---

(1) De hier genoemde ooggetuige is de Hoogleeraar Graevius, wiens aangehaalde woorden te vinden zijn bij Heringa, E.z. t.a.p. bl. 169 en bl. 180; die aldaar, bl. 165-180, omtrent de rampen door de Hooge School, ten jare 1672 en 1673, doorgestaan, even naauwkeurige, als uitvoerige berichten mededeelt, door welke het kortelijk door mij gezegde bevestigd en, op velerlei wijze, aangevuld wordt.

gende slavernij te bevrijden, om Nederland, dat grootstendeels reeds overheerd was, en met hetzelve de tempels van deszelfs geleerdheid, van den nakenden ondergang te redden. En naauwelijks was het tweede jaar, nadat de Franschen ons land en onze stad ontruimd hadden, voorbijgegaan; — daar hoorde men reeds de Redenaars der Hooge School voor haren vernieuwden bloei en dagelijks toenemenden luister den Alregeerde met opgetogenheid danken! (1) Toen voorzeker mochten onze vaderen juichen: *De Heer verbreekt den raad der volkeren! Hij verijdelt de gedachten der natien! De Heer heeft groote dingen aan ons gedaan!*

Maar wanneer getuigde niet het voortdurende bestaan der Akademie van de besten-

(1) Men leze de, ten jare 1675 gehoudene redevoering van Graevius: *de Palladio Trajectinorum; Oratt., quas Ultrajecti habuit, edd. a P. Burmanno, (Delph. 1721. f. 8vå)* p. 280-304. De gansche, zeer welsprekende rede, uit het levendige gevoel van blijdschap en dankbaarheid over de heugelijke verandering van zaken voortgevloed, bevat zeer veel, dat, ter vermeerdering onzer kennis der geschiedenis van Utrechts Stad en Hooge School, zeer geschikt is. Trouwens beider toekomstige Geschiedschrijver zal, in onderscheidene redevoeringen van dien bundel, veel vinden, dat hij niet verwaarlozen mag.

dige zorg, door den Alregeerder voor haar gedragen? Hij immers was het, die het Bestuur onzer stad steeds moed en kracht gaf, om, onder alle wisseling van voorspoed en tegenspoed, uit eigene beperkte middelen, dien zetel der wetenschappen in stand te houden, ja! met de Stichtingen der magtigste Vorsten te doen wedijveren. (1) Dat voor-

---

(1) Met het hoogste regt, hebben Graevius, Drakenborch en anderen, als iets zeer opmerkelijks en groots, het vermeld en geroemd, dat ééne stad, zoo lang, somwijlen bij zoo grooten druk der tijden, de Hooge School heeft kunnen en willen in stand houden. Die weet, wat ons vaderland, dit gewest en deze stad, vooral door en na der Franschen inval in 1672 en 1795, wedervoer, vraagt zich zelven, hoe de Akademie steeds heeft kunnen bewaard blijven? De opmerking van zulke bijzonderheden is zeer geschikt, om onze tijdgenooten niet al te gering te doen denken over het voorgeslacht en hetgeen door hetzelve, voor de letteren en wetenschappen, gedaan is. Bovenal zien wij er uit, hoe God, ook in de moeijelijkste tijden, met onze vaderen was en bleef. — Dat onze Hooge School *met de stichtingen der magtigste Vorsten wedijverde*, blijkt onder anderen uit deze getuigenis van Isaac le Long, in zijne *hondert-jarige jubel-gedachtenisse der Akademie van Utrecht*, uitgegeven te Amst. 1736, 4to. » Ter-» stond; » zegt hij, » heeft deze Akademie met veel luister, » het hoofd begonnen op te steken, zoodat zij voor geene an-» dere in de Vereenigde Nederlanden behoefde te zwichten. » Sedert dien tijd heeft dezelve ook gedurig hoe langer hoe » meerder toeloop van Studenten, uit al de bekende deelen » van Europa gekregen, bestaande in *Duitschers*, *Zwitzers*, » *Bohemers*, *Hongaren*, *Engelschen*, *Schotten*, *Franschen*, » *Italianen*, *Deren*, *Zweden* en andere vreemde natien; on-

beeld van edele belangstelling in het ware en goede mogen wij voorzeker ter volgeling voorstellen aan latere tijden, die wel meerderen roem droegen op hunne *verlichting*, maar zich niet altijd zoo gereed betoonden, om tot hare bevordering zich groote oposfferingen te getroosten. Doch bovenal moeten wij er, met vreugdevolle dankbaarheid, de hand in opmerken van Hem, die *wijshheid geeft aan de verstandigen, en der Koningen harten zelves, als waterbeken, leidt tot al, wat Hij wil!*

Veelligt, waarde Feestgenooten! zijn reeds Uwe gedachten des sprekers woorden voorbijgesneld. Want nimmer was er voor onze Hooge School een tijdperk, zoo gevaarlijk en hagchelijk, maar tevens zoo rijk in ongedachte, heerlijke uitkomsten, als het *laatst*

» der welke zich meermalen Hertogen, Graven en voorname Edellieden bevonden" enz. Alle geloof bijna te boven gaande is hetgene, omtrent het aantal en aanzien der Toehoorders van Graevius, door P. Burman gezegd wordt, in de, ten jare 1703, tot deszelfs eere gehoudene lijkrede. (V. laud. *Oratt. J. G. G. fasc. p. 482 sq.*) Omtrent latere tijden, vergelijke men vooral Schaldi Ravii *Orat. paneg. in natalem centesimum et quinquagesimum Acad. Traj.* ('Tr. ad Rh. 1786. f. 4t^a) p. 24 sqq.

verloopene vijftigtal jaren. Bij den aanvang van dat tijdperk, had reeds de verderfelijke *Burgertwist* over Nederland, helaas! over *Utrecht* niet het laatst, zijn' gloeienden fakkel gezwaaid. Intusschen werd het derde van onze halve eeuwfeesten, in zoo vele rust en eenstemmigheid, gevierd, als of die hoogtijd der wetenschappen aan de *Tweedragt* zelve eenigen eerbied inboezemde. Maar nog weêrgalmde de lucht van het feestgejuich, toen zij haren vreesselijken kreet alom deed hooren, en der burgeren gemoederen, al heviger en heviger, tegen elkander in het har-nas joeg. En haddet Gij, wijze *Grijsaarts*! bij het instellen van den feestdronk voor het Stichtsche Athene, slechts een klein gedeelte kunnen vooruitzien van de rampen, welke die Engel des verderfs over land en school zoude brengen; — geenerlei hope zoudt Gij op de viering van een *tweede eeuwfeest* hebben durven voeden! Doch nu herdenkt Gij slechts met ons het woeden dier *Tweedragt*, welke de beste burgers verdeelde, om den Allerhoogste te danken, die haar niet vergunde het licht onzer Akademie uit te blusschen; ja! haar naauwelijs toeliet van al de uit-

muntende Hoogleeraren, die zij ons dreigde te ontrooven, een' enkele tot het slagoffer harer woede te maken. (1) Nu loven en prijzen wij allen, ouden en jongen, den Heer, die haar zelve niet verzwelgen liet in den stroom der omwentelingen, welke zoo veel, dat de eeuwen verduurd had, in hare vaart medesleepten! (2)

(1) Ook in dit opzigt, was onze Akademie, *over het geheel genomen*, Gode zij dank! gelukkiger, dan men, bij de hevige woede der staatstwisten, had mogen hopen. Daarom-trent vindt men zeer lezenswaardige berigten, wat het jaar 1787 aangaat, bij den Hoogl. Heringa, E. z. t. a. p. bl. 211 volgg.; — wat de gevolgen der omwenteling van 1795 betreft, bij Doctor D. H. Wildschut: *Memoria Hermanni Royaards*, (Amst. 1836) p. 103 sqq.

(2) Spoedig, na de omwenteling van 1795, begon het gevaar voor onze Hooge School dreigende te worden. Want het eerste *ontwerp van Staatsregeling*, ten jare 1797 het volk ter goed- of afkeuring aangeboden, bepaalde, art. 761. 762, dat er, behalve de *Nationale Hooge School of Universiteit te Leyden*, welke alleen en bij uitsluiting het regt van te grauweren of promotien te verleenen zoude hebben, drie *Nationale Akademien* zouden zijn, te *Harderwijk*, *Groningen* en *Breda*. Men zie de uitvoerige raadplegingen der *eerste Nationale Vergadering*, over deze aangelegenheid, vermeld in het *Dagverhaal* harer *Handelingen*, vooral Deel V. bl. 470 volgg. en bl. 952 volgg., gelijk mede Deel VI. bl. 39 volgg.; alwaar, bl. 62, verhaald wordt, dat men, met 65 tegen 38 stemmen, *Utrecht*, als zetel einer *Akademie*, afkeurde. Doch niet eene, naar evenredigheid nog veel grootere meerderheid van volksstemmen, werd, gelijk men weet, dit ontwerp van

Maar nog dreigde deze schoone Stichting diepere vernedering, dan haar, sinds hare geboorte, immer wedervaren was. Zoo min ik woorden kan vinden, om dien jammer behoorlijk te beschrijven; even weinig kan iemand, zoo als het betaamt, de magt en de goedheid verheerlijken van den Allerhoogste, die voor haar uit den zwartsten nacht van

---

Staatsregeling zelf verworpen. Gelukkig, dat de *Constituerende Vergadering*, die, na de omwenteling van 22 Januarij 1798, de tweede *Nationale Vergadering* vervolg, hoe gezind anders ook om het bestaande om verre te werpen, omtrent deze zaak, met meerderen eerbied voor den volksgeest, handelde! Zij toch bepaalde, in het zevende *additionele artikel* van het, bij de *proclamatie* van 23 Maart 1798, der natie aangebodene en aangeprezen *ontwerp van Staatsregeling*, het volgende: » Alle openbare Instituten, ter bevordering der » wetenschappen, in deze Republiek, bij de aanneming dezer » Staatsregeling aanwezig, blijven op denzelfden voet voort- » duren, totdat daaromtrent, door het Uitvoerend Bewind, » eenig voorstel van verandering aan het Vertegenwoordigend » Lichaam gedaan, en door Hetzelvē zal worden goedge- » keurd.” — De spoedig gevuldte *aanneming* dezer laatst genoemde Staatsregeling deed de *akademische* zaken vooreerst op den ouden voet blijven. Eu, welke plannen ook naderhand, ter verandering der vaderlandsche inrichtingen van hoger onderwijs, gemaakt werden; het gelukte Utrechts kloekmoedige en standvastige Regering de uitnemende Stichting der vaderen ongeschonden in stand te houden, tot dat Napoleons geweld ook datgene vernederde en poogde te vernietigen, wat zelfs door de Mannen van den 22 Januarij 1798 ontzien en in stand gehouden was!

rampen den heerlijksten morgen deed opdagen! Naauwelijks was Nederland van de rijder Staten uitgewischt; — daar spreekt Napoleon (nog ijst Europa bij het noemen van dien naam!) over onze Hooge School het vreeselijke *doodvonnis* uit; maar een doodvonnis, welks volkomene uitvoering door de wreedaardigste kwelling en beschimping voorafgegaan zoude worden. Ach! eene school, weinig slechts boven de allerlaagste *kinderschool* verheven, moest de plaats vervangen van een' der meest beroemde Hoofdzetels der Europésche geleerdheid!(1) Nu meendet Gij, Oud-Studenten! dat van de achtbare Moeder, die U gekweekt had, weldra niets meer, dan de nagedachtenis, zoude overblijven. — Nu moest Gij, Utrechts Ingezetenen! vreezen, dat, na weinige jaren, slechts enige vervallen gebouwen, enige verbleekte opschriften

---

(1) Men weet, dat, bij Napoleons besluit van den 21 October 1811, deze *Akademie* tot eene, zoogenaamde *école secondaire*, in Frankrijk in rang volgende op de *école primaire*, verlaagd werd. — Dat voorts, omtrent de diepe vernedering der Hooge School, niet te veel door mij gezegd is, weet ieder, die zelf ooggetuige was, of het getrouwe verslag gelezen heeft, dat daaromtrent door den Man, die, vijf jaren lang, aan het hoofd van den Senaat stond, bij het nederleggen van zijn ambt, gegeven is.

alleen, U het Heiligdom der waarheid herinneren zouden, dat Uwe muren bevat hadden. Ja! Gij zelfs, standvastige Heringa! wiens kloekmoedigheid allen bezielde, wiens voorzigtigheid allen voorlichtte, wist naauwelijs meer, welk een' *naam* te geven aan de diep vernederde Stichting, aan welker hoofd Gij stondt, die U eenmaal, naast God, haren *Redder* zoude noemen. Gij, Gij zelfs durfet naauwelijs hopen, in het U toevertroude bestuur, immer eenen opvolger te zullen hebben!

Nog moge geen tijdgenoot, wiens pen niets behoeft te verzwijgen, den, boven alles hagchelijken en zegerijken strijd der Hooge School tegen Napoleon en zijne trawanten, naar waarde, beschreven hebben. Eenmaal zal de Geschiedenis hare taak geheel vervullen. Dan zal niet slechts deze onpartijdige getuige der tijden dien strijd eene der eerste plaatsen aanwijzen onder de blyken van zedelijke grootheid, die den duisteren nacht van Nederlands rampspoed verhelderden. Maar boven alles zal zij, der voorvaderlijke godsvrucht getrouw, in die bange worsteling en hare heerlijke uitkomst, onze kinderen de almachtige hand leen.

ren eerbiedigen van den Koning der koningen, die ongeschonden in stand deed blijven, wat reeds hopeloos verloren scheen. Met welk eene verbazing zal de nakomelingschap het vernemen! Door éénen nederigen Hoogleeraar, ondersteund en geholpen door eenige wijzen en goeden, wier namen in eeuwige eere moeten blijven, door zoo weinigen verijdelde de Allerhoogste het bevel en den ijzeren wil van den Dwingeland, voor wien bijna een geheel werelddeel in het stof gebogen lag. O! konde mijne zwakke stem doordringen tot den Redenaar, die, na vijftig jaren, als alle die edelen met ons ter ruste zijn gegaan, en hunne tegenwoordigheid zijne tong niet meer belemmert, tot het nageslacht zal spreken; — dit, dit bovenal zoude ik U, O Redenaar der toekomst! als de verhevenste stoffe aanwijzen ter verheerlijking van den Almagtige, die aan de zwakken, die op Hem alleen vertrouwen, krachten geeft, en den overmoed van de Tirannen der aarde beschaamt!

Gij, tijdgenooten! weet het, niet weinigen Uwer weten het vollediger, dan ik, hoe Nederlands opstanding aan de Hooge School een nieuw, een heerlijker leven schonk, dan zij

immer gehad had. Nooit kunt Gij het vergeten, hoe Koning Willem, het voorbeeld der Vorsten, wien ons de volkeren benijden, haar hoogeren rang en grootere voorregten vertrekkende, dan immer de trouw der Burgervaderen, dan de toegenegenheid zelfs van Lodewijks onsterfelijken Overwinnaar haar verwerven konde. En, zoo dikwijls Gij het herdenkt, bidt Gij vurig voor het leven van den wijzen Vorst, voor wien ieder lid der Academie zijn bloed veil heeft; en zegent Gij de nagedachtenis van *Leydens* roem, den uitmuntenden Kemper, (1) en van allen, die met hem het onrecht, ons aangedaan, edelmoedig hielpen vergoden. Maar bovenal, zoo dikwijls Gij het U herinnert, moet Gij, met de innigste dankbaarheid, betuigen: *Wij*

---

(1) Zie Heringa, E. z. in *Orat. de Auditorio caet.* p. 36 sq. De heroemde Leydsche Hoogleeraar, wien wij noemden, volgde zelf, omtrent onze Hooge School, de edelmoedige en waarlijk vrijzinnige beginselen, welke hij, zoo krachtig en welsprekend, aan anderen had aangeprezen, zoo wel in zijne redevoering: *de prudentiâ civili in promovendâ eruditione, publice hab. d. 30. Jun. a. 1803, quum magistratum academicum poneret;* (*Harderov. 1801.*) als in de belangrijke stukken, voorkomende in den *Recensent*, *ook der Recc.* D. I. bl. 738 volgg. en vooral D. II. bl. 260 volgg. Zoo ik mij althans niet grootelijks vergis, zijn ook deze van zijne hand.

zullen des Heeren daden vermelden en de wonderen, die Hij gedaan heeft, opdat het navolgend geslacht die wete, de kinderen, die geboren zullen worden; opdat deze opstaan en ze verhalen aan hunne kinderen!

De rijkdom der stoffe, O Feestgenooten! overstelt den spreker; de menigte van Gods weldaden bedwelmt zijn denkvermogen! Nog sprak ik slechts, ach, al te flauw! over de genadige *bewaring, beveiliging en uitbreiding* dezer Instelling. Maar slaan wij nu het oog op zoo vele *bijzondere omstandigheden*, als steeds aan haar heil dienstbaar gemaakt, op zoo vele *uitnemende zegeningen*, als haar te allen tijde geschonken werden; zoo weet ik waarlijk niet, wat bij voorkeur te vermelden, en hoe het billijke verwijt te ontgaan, dat ik, het ééne aanroerende, het andere, niet min gedenkwaardige, verwaarlooze. Moge dan hetgene de spreker, met een enkel afgebroken woord slechts, kan aanstippen, aangevuld, en, waar het noodig is, verbeterd worden door der Hoorderen godsdienstige

overpeinzing, die nogmaals *de dagen van ouds, de jaren der eeuwen, herdenke.* — Later, dan hare hoog geschatte Zusters, werd onze Akademie geboren. Verre van haar dien hooger' ouderdom te benijden; dankt zij veel-eer de goede Voorzienigheid, welke haar, door die latere geboorte, voor de schokken be-veiligde, welke, na Leycesters verheffing en bij Oldenbarnevelds jammerlijken dood, *Utrecht* vooral zoo hevig beroerd hadden. — Ja, heb-ben wij straks de *moeijelyke dagen* ons her-innerd, door haar somwijlen doorgeworsteld; hoe zouden wij nu van de lange *jaren* kun-nen zwijgen der weldadigste *rust*, haar niet zelden geschenken? Zoo was zij, gedurende bijna de gansche eeuw, welke het laatste vijf-tigtal jaren voorafging, doorgaans den kal-men landstroom gelijk, die, zelden door he-vige stormen beroerd, steeds zijne stille wate-ren voortvloeijen doet, en, in wijden kring, groei en vruchtbaarheid verspreidt, zoo verre zijne droppelen den grond kunnen doordrin-gen. (1) — Maar ook de tijden van den bang-

---

(1) Het hier gezegde rust op de getuigenissen van Draken-borch, in *Orat. panegyr.* p. 44 sq. (*Vertaling*, bl. 50 volg.) en van Rau, in *Orat. panegyr.* p. 9 sqq. — Maar zelfs Grae-

sten tegenspoed verschaften der Akademie *zoo* heilzame verordeningen, (1) *zoo* grootelijks toegenomene eendragt, *zoo* vele aandoenlijke blijken van der landzaten hartelijke belangstelling en diepgewortelde toegenegenheid, dat zij, het leed ontkomen, dankbaar aan God, betuigen moest: *Het was mij goed verdrukt te zijn!*

Weinig intusschen zoude dit alles haar gebaat hebben, ware het licht harer Leeraren duisternis geweest: maar voor dien zwaarsten ramp, die eene *Akademie* kan treffen, bewaarde haar de eeuwige Zonne der gerechtighsid, wier stralen haar steeds beschenen. Slaan wij het oog, Feestgenooten! op de lijst der Hoogleeraren, die haar dienden, en reeds kunnen loop voleindigden: want van de nog levenden mogen wij niet spreken. Wij zien

---

vius had, bij de viering van het eerste halve eeuwfeest, hoe groote rampen ook te vermelden hebbende, echter, het lot der Akademie, gedurende het eerste vijftigtal jaren van haar bestaan, als in het algemeen zeer gelukkig en gezegend, mogen roemen. (*Orat. in nat. quinquages. Ac. Rheno-Traj. f. maximâ, p. 27, Graevii Oratt. a Burm. edd. p. 389.*)

(1) Hiervan zie men een opmerkelijk voorbeeld in het besluit van Burgemeesteren en Raad, als Verzorgers der Hooge School, van den 15 October 1674, door Heringa medegedeeld, t. a. p. bl. 181—183.

wel niet aller namen met even grooten luister prijken, niet aller geleerdheid boven de dwa-lingen en vooroordeelen van hunnen leeftijd verheven. Dwaasheid zoude het wezen dit van eenige instelling te verwachten: en nie-mand zoude het minder betamen dit te beweren, dan hem, die niet is opgetreden om stervelingen te huldigen, maar om de weldaden van den onsterfelyken Koning der eeuwen te vermelden. Doch wie evenwel moet niet, bij het aanschouwen dier lijst, zich verwon-deren, dat het der Regering van *ééne* stad, in een der kleinste landen van Europa, heeft mogen gelukken *zoo vele* uitgelezene Priesters der wetenschappen, uit alle oorden der we-reld, rondom het, door haar opgerigte altaar der waarheid te vereenigen? Wie verbaast zich niet, als hij, zelfs in meer dan één vak van kennis en leitteren, het onderwijs, sints de grondlegging der Akademie, aan eene *on-afgebrokene* rij van de voortreffelijkste Man-nen hunner eeuw toevertrouwd ziet? En, behalve deze, werkten er niet weinigen, wier namen de nakomelingschap bijna vergeten heeft, doch wier grondig en bevattelijk on-derwijs, voor leerstoel, pleitzaal en zickbed,

niet minder weldadige vruchten droeg, dan dat van hunne meer vermaarde ambtgenooten. Nu weten wij, dat verschillende oorzaaken en omstandigheden zamenwerkten, om de Hooge School dit geluk te doen genieten. De gunstige ligging, vroegtijdige beschaving en steeds toenemende luister dezer schoone stad, reeds door de Redenaars der zeventiende en achttiende eeuw om strijd verheven. (1) De burgerlijke, wetenschappelijke en godsdienstige vrijheid, in Nederland, vroeger en ruimer dan elders, genoten, die het verblijf, in ons midden, vele buitenlandsche Geleerden wenschelijk deed achtten. (2) Niet het laatst

---

(1) Over de gunstige ligging, schoonheid, luister, beschaving en inrichtingen dezer stad, als der hooge studien bevorderlijk, vindt men veel gezegd door Johan van der Nijpoort, in de, ten jare 1634 gehoudene, inwijdingsrede der *doorluchtige School*; meer nog, met bijna uitbundige verheffing, door Graevius, op onderscheidene plaatsen zijner boven aangehaalde, door Burnian uitgegevene, redevoeringen, h. v. bl. 175 volgg. en bl. 372 volgg. Met hem vergelijke men, ook hieromtrent, Drakenborch, p. 42 sqq.; (bl. 48 volgg. der *Vertaling*) gelijk mede de lezenswaardige, uit het Engelsch vertaalde leerrede van Jacobus de la Faye, (destijds Pred. der Engelsche Gem. te Utrecht) getiteld: *Honderdjarige gedachteenis van d'Instellinge en Oprechtinge der Utr. Akad.* enz. bl. 31.

(2) Hieromtrent kan niets treffender zijn, dan de brief, door welken de beroemde, Fransche Wijsgeer Descartes, die, meer dan twintig jaren lang, in ons vaderland gewoond

ook de wijsheid van voortreffelijke *Verzorgeren*, waardige voorgangers der De Perponchers, De Beauforts (1) en hunne Ambtgenooten, die wij gekend hebben en nimmer vergeten zullen. Want zij toonden te weten, dat geen *ligchaam* van schoolsche wetten en verordeningen, maar de *geest*, die groote mannen bezielt, de wetenschappen doet leven

heeft, zijnen landgenoot Balzac tot de navolging van zijn voorbeeld poogde over te halen. Daar zegt hij, onder anderen, naar de vertaling van zijn welsprekenden Lofredenaar, (*Oeuvres diverses de Mr. Thomas*, Lyon, 1773. T. II. p. 159 suiv.) van Nederland sprekende: » *Y a-t-il un pays dans le monde, où l'on soit plus libre, où le sommeil soit plus tranquille, où il y ait moins de dangers à craindre, où les Loix veillent mieux sur le crime, où les empoisonnements, les trahisons soyent moins connues, où il reste enfin plus de traces de l'heureuse et tranquille innocence de nos peres?* » Lezenswaardig is ook wat, omtrent dit onderwerp, onlangs gezegd is door den Hoogleeraar Holtius, in *Orat. de liberalitate Majorum nostrorum, quae Academias instituendis augendisque cognita est*, p. 25 sq. et p. 69.

(1) De Perponchers verdiensten zijn in het licht gesteld door mijn hoog geëerde Ambtgenoot, wijlen Professor Herm. Royaards, in eene opzettelijke redevoering, uitgegeven in de *Annales Acad. Rheno-Traj.* a. 1819-1820; — terwijl de Hoogleeraar van Heusde, door de uitgave zijner: *Herinneringen aan Willem Hendrik de Beaufort*, allen aan zich verpligt heeft, die dezes uitmuntenden Mans waarde wenschen te herdenken. Ook kan men, dit goedyindende, vergelijken wat, over denzelfden voortreffelijken *Curator*, kortelijk door mij gezegd is, in *Orat. de Hist. Philos. nč Dieo caet.* (*Ann. Ac. Rheno-Traj.* a. 1829-1830) p. 43—45.

en hare zetels bevestigt. Doch, welke andere oorzaken of aanleidingen ook wij noemen kunnen, die deze, ons allen dierbare Stichting door het licht van zoo vele voortreffelijke mannen deden bestralen; het was *alles uit en door en tot Hem, die de tijden bescheiden heeft en de bepaling van ieders woning*, die volken en steden verhoogt of vernedert, gelijk Hij wil; van den Vader der geesten, die, door de raadslagen der wijzen, *Zijne weldadige oogmerken uitvoert!*

De tijd vergaat! Gods gunst kent geen verouden! (1) Zoo zullen wij weldra, naar des godvruchtigen Dichters voorgang, de juichende koren hooren aanheffen. En die woorden zal ons hart met blijde dankerkenenis herhalen, als wij aan al het goede denken, onzer Hooge Schole, *ook in de laatste tijden*, te beurt gevallen; — aan de welda-

(1) Verzen uit de *Cantate* van den beroemden Dichter, Mr. M.C. van Hall, die, op den laatsten akademischen feestdag, stond gezongen te worden. Op een ander vers, in derselver *opdragt* voorkomende, heb ik mij een toespeling veroorloofd, nabij het slot der rede.

den van onzen wijzen Vorst, die niet duldde, dat Fransche of Belgische betweterij de wet zoude geven ter omkeering der oud-vaderlandsche inrigting; — aan den toegenomen bloei van ons voortreffelijk *Gymnasium*; — aan den roem der zoo nuttige *Veeartzenij-School* en andere instellingen, die het verhevene doel der Akademie bevorderen; — ja, aan alles, wat der studiën nieuwe hulpmiddelen aanhood en steeds blijft schenken. Maar *ééne* herinnering is er, die hier al het overige, hoe gewiktig ook, in de schaduw doet plaatsen. *Eene* gedachte, die, bijna zeide ik, al het andere verzwelgt! Onuitsprekelijk groot is de vreugde der teedere Moeder, als zij hare geliefde kinderen uit het nijpendste levensgevaar gered en behouden ziet. Dit, dit is het gelijkende beeld van de blijdschap der Hooge School, toen zij hen, die hare hoop en glorie waren, zich, als uit de kaken van den dood, zag wedergegeven. Ja, groote, talooze gevaren zijt Gij, edele Zonen der Akademie! ontworsteld, toen Gij, na Napoleons verraderlijke wederkomst, en niet minder toen Gij, vijftien jaren later, na der Belgen snooden afval, liever voor het Va-

derland sterven wildet, dan het Vaderland overleven! Verhoord; meer dan verhoord werden de gebeden, uit zoo vele bedehuizen en binnenkamers opgezonden, voor Uw leven, voor het nog dierbaarder leven Uwer zielen! O Gij allen! die, op *den tienden October 1815* of op *den een en twintigsten September 1831*, (1) tranen van erkentenis geweend hebt, als Gij, door het dankbare Vaderland, door de hooge Voorzienigheid zelve, U aan Uwe heerlijke levensbestemming zaagt terug gegeven, of als, op een' dier onvergetelijke dagen, U een dierbare zoon, broeder of vriend op nieuw geschenken werd; — betaalt Gij allen den Heere Uwe gelosten, en wijdt Hem Uw gansche leven als een offer der dankbaarheid; terwijl Gij door de reiken het blijde lied hoort aanheffen:

De tijd vergaat! Gods gunst kent geen veroudren!

---

(1) Deze waren de beide gedenkwaardige dagen, op welke de akademische vrijwillige Jagers onzer Hooge School, uit den edelen strijd, eerst tegen de Franschen, naderhand tegen de Belgen, terugkeerden.

Zoo vele, ja! veel meerdere weldaden nog aan onze Hooge School schenkende, heeft de Allerhoogste haar in staat gesteld, om de grootste eere, die eener menschelijke inrichting ten deeke kan vallen, twee eeuwen lang, in ruime mate te genieten; — de eere namelijk, dat zij, als *Zijne* nederige dienares, der uitvoering van *Zijne* verhevene en weldadige oogmerken bevorderlijk mogt wezen. Die Eeuwige Vader wil niet slechts zijne kinderen, zoo veel hun tegenwoordige onvolmaakte toestand vergunt, meer en meer, van dwaling en lijden, van onrecht en zonde vrij maken; maar Hij wil hen zelfs, langs een pad, dat, hoe kronkelend het ook schijne, steeds voorwaarts voert, naar die veel heerlijker toekomst geleiden, die ons de Wijsbegeerte hopen, de Godsdienst verwachten doet. Dat nu de werkzaamheid der Hooge School, ter bevordering van die, zoo groote doekeinden, rijkelijk gezegend is, en nog steeds wordt gezegd, behoeven wij niet te bewijzen: want niemand twijfelt er aan. Daarop verhoovaardigen wij ons zelve niet: want wij komen hier, om ons voor den Heere te vernederen. Wij verheffen geenszins die School, hoe dier-

baar ook aan ons hart, boven andere vaderlandsche instellingen van even verhevene strekking: want in haar ook en door haar werkte dezelfde eeuwige Geest, wiens kracht wij in al het goede, door onze Stichting gewrocht, eerbiedigen. Over dat goede verheugen wij ons: want kinderen verblijden zich, als hun wijze Vader hunne zwakke medewerking, die Hij niet behoeft, zich wil laten welgevallen. Met vertrouwen zullen wij den Heere er voor danken: want, droeg de plant, door Zijne zorg gekweekt, zoo heerlijke vruchten, die herinnering versterkt onze hope, dat Hij haar ook verder niet zal laten verwijnen of verdorren. Ja! dankt nu allen met ons God: want, hoe ook de school mogt heeten, waar Uw verstand gevormd, Uw hart veredeld werd; Uw en onze hoogste Leermeester was — *God alleen!*

Mijne rede, Feestgenooten! spoedt ten einde. Geene uitvoerige toespraak toch behoeft U op te wekken, om voor den God onzer goedertierenheid innige en hartelijke dankgebeden uit te storten. Want, zoo de levendige herinne-

ring der, door ons herdachte weldaden er ons niet toe noopte; wat zoude dan mijne zwakke stem vermogen? — Dat van de dankbaarheid, die ons bezielt, en van de reinheid der vreugde, welke onze harten vervult, onze gansche feestvierung getuigen moge; dit is de vurige wensch der Verzorgers en Burgervaderen, der Hoogleeraren en Akademieburgers. Allen hebben zij, in de schoonste zamenstemming, met onbekompene hand, de meest gepaste en edelmoedigste schikkingen beraamd; opdat vreemdelingen en stadgenooten van alle rangen en standen ruime gelegenheid zouden hebben om in onze vreugde te deelen. Hoe billijk en regtmatig is dan hun wensch, dat elk, in zijnen kring, naar vermogen, met hen medewerke, om van dit, aan het schoone en goede toegewijde eeuwgetijde, alles geweerd te doen blijven, wat de eer van den heerlijken hoogtijd bezwijken, wat den *Nederlandschen*, wat den *Utrechtschen* naam bevlekken; en bovenal, wat ongevoeligheid voor des Heeren gadelooze weldaden aan den dag leggen zoude! Dat verlangen zal niet ijdel zijn! Allen, allen, die, in dezen heiligen stond, zamengekomen zijn, om met ons den Algoede te dan-

ken en te bidden, zullen ook met ons en met elkander hunne pogingen vereenigen, opdat de voortzetting en voleindiging van het feest, in geenerlei opzigt, met deszelfs godsdienstigen aanvang strijde, noch, ter eeniger ure, de opregtheid onzer gebeden en dankzeggingen in verdenking brenge!

Indien de Hooge School zelve hare stemme konde doen hooren, dus zoude zij spreken tot ons allen: « Wat Gij ook, uit reine beginnelen, doet om mij te vereeren, is mij welkom en welgevallig. Zelfs het kleinste lutteltje, het flauwste lichtje, door de hand der schamele armoede mij gewijd, versmaad ik niet. Wat soimmige voorstanders mijner belangen gedaan hebben, *door het verrijken mijner Boekerij*, zich zelve niet minder, dan mij vereerende, dit baart mij verrukking van vreugde! Want uit die Boekerij zoek ik, van eigenbaat wars, aan oud en jong, aan vriend en vreemdeling, zielevoedsel te verschaffen. O! moge dat voorbeeld der edelste milddadigheid bij velen, even onbekrompen van hart als middelen, navolging vinden! Dan zal de leergierige voedsterling der wetenschappen mij nimmermeer met beschaamdeit hooren zeg-

gen: « Ei ! zoek bij mij niet , wat ik ,
« helaas! niet geven kan.”” (1) — Maar ,
als die achtbare Moeder spreken konde , zou-
de zij , met verdubbelen ernst en nadruk , er
bijvoegen : « O allen , die mijnen roem ver-
breiden wilt ! helpt mij deze eere toch ver-

---

(1) Met vrijmoedigheid , mogen wij de bevordering der
belangen van onze akademische *Bibliotheek* allen aanbevelen ,
die , bij het vermogen , ook den wil hebben om de Letteren
en Wetenschappen , met derzelver tegenwoordige en toekomende
beoefenaars , duurzaam aan zich te verpligten . Want niet ligt
zal ergens eene inrichting van dezen aard zijn , die , met meer
onbekompene en voorkomende goedwilligheid , aan derzelver
studiën dienstbaar gemaakt wordt . Wat , omtrent het alge-
meene gebruik dezer Boekerij , onlangs (in de voorrede voor
derzelver *Catalogus*) door den , zoo verdienstelijken *Biblio-*
thecarius , Prof. van Heusde , gezegd is ; dit wordt door allen
meer dan toegestemd . Des te meer moet men zich verblij-
den , dat de Hoogleeraar , in zijne *jubelrede* , (bl. 23 volgg. der
afzonderlijke uitgave , vergeleken met het *bijvoegsel*) de tolk
konde zijn van de erkentenis der Hooge School voor onder-
scheidene , ter gelegenheid van het feest , harer Boekerij aan-
gebodene , aauzienlijke geschenken . Moge weldra , door nieuw-
we bijdragen van andere Voorstanders der studiën , dat berigt
en die dankzegging geheel onvolledig gemaakt worden ! Want
ook nu blijft ontwijfelbaar waar , wat , dezer dagen , aan het
slot van het , in den *Konst- en Letterbode* (voor 1836 , D. II.
bl. 42) geplaatste verslag omtrent de viering van ons eeuw-
getijde , door Prof. Heringa E. z. , wien wij , als den steller
van dat verslag , noemen mogen , gezegd is : » Men kan , op
» geene nuttiger wijze , de gedachtenis der Feestvreugde voor
» de nakomelingschap bewaren , dan door geschenken aan de
» Boekerij der Akademie . ”

krijgen, dat eerlang de beschrijving van mijnen hoogtijd, behalve en boven al het overige, het naar waarheid moge kunnen vermelden: « Nooit werd er een feest gevierd, waarbij meer orde en bescheidenheid, meer matigheid en ingetogenheid woonde; van het welk twist en tweedragt, kleingeestige rangziekte met alles, wat onbetamelijk is, verder verwijderd en meer buitengesloten was! ””

Maar wat doe ik U de stem eener menschelijke inrigting, hoe eerwaardig ook, horen? Eene hogere, ja! de allerhoogste stem roept ons toe uit den hemel: « Vergeet het niet, dat, ook als Gij het feest van het goede viert, het kwade strijd voert tegen Uwe ziel-en! Vliedt dan allen, vliedt als het schadelijkste venijn, elk genot, hoe zoet ook, dat aan Uw geweten een' wrangen nasmaak geven, of Uw' hoogsten eerstitel, dien van *Christenen*, bevlekken zoude. Ja! verhoogt veeleer het reine genot Uwer *harten*, door het openen Uwer *handen*, zoo veel Gij kunt en mocht, voor wetenschappelijke en weldadige instellingen, voor armen en behoeftigen, voor weduwen en weezen: want geen enkele beker waters, aan den minste dezer, uit dank-

baarheid jegens zijnen en Uwen Vader geschonken, zal onbeloond blijven!"

Laat ons dan allen, met zoo heilige gezindheden, als het kinderen des lichts betaamt, den hoogtijd der verlichting vieren! Daarin zult Gij ons voorgaan, achtbare Grijzaards, wier tegenwoordigheid ons den zegen herinnert, onzer Hooge School geschenken door den hoogen ouderdom, welken niet weinigen bereiken mogten, die haar, in vroeger' en later' tijd, tot luister verstrekten. Moge de avond van Uwen dag door deze jubelvreugde verhelderd worden, en moge laat, zoo het zijn kan, maar gelukkig vooral, voor U de ingang zijn van den levensnacht!

Gij, Jongelingen! en Gij inzonderheid, waardste Akademievrienden! ziet U op dit feest het getrouwe beeld voorgesteld der vergankelijkheid van het menschelijke leven. Hoe weinigen ziet Gij van degenen, die, bij het vorige halve eeuwfeest, waren dat Gij nu zijt, in ons midden overgebleven! Even weinigen van U zullen, na vijftig jaren, nog wezen, wat thans die Grijzen zijn; terwijl verre de meesten van U, lang, lang te voren, derwaarts verhuisd zullen wezen, waarhenen die

eerwaardige Ouden hunne tijdgenooten zagen henengaan.

O! medeleerlingen in 's levens school! lotgenooten op 's levens reize! hoe zoude ons dat gevoel der vergankelijkheid als lood op het hart drukken, zoo wij niet wisten, dat, door Gods genade, voor de goeden en vromen een hooger feest bereid is, dan het aardsche aanzijn ons kan schenken! Tot dat feest zijt Gij reeds toegelaten, zalige Grondleggers en Verzorgers, Leeraren en Kweekelingen onzer Academie! die, door het voorstaan harer belangen, den Allerhoogste vereeren wildet en zijner schepselen geluk vermeerderen. Dat feest viert Gij alreede, vooruit gereisde akademische Leermeesters en Vrienden! op wier graven wij geweend hebben, wier geleerdheid en trouw niet slechts ons aan U verbond, maar wier geloof en godsvrucht ons het pad naar den hemel wees! Hier Uwe voetstappen te drukken zij onze heiligste pligt! En weldra daar boven U weder te zien, en God te danken voor hetgene Hij door U ons schonk, dit, dit zal ons het heerlijkste feestgenot wezen en eeuwig blijven!

GEBED.

HEERE! God onzer goedertierenheid! leer Gij zelf ons danken en bidden! Leer ons zoo danken en bidden voor onze Akademie, en voor alles, wat een even heilig doel heeft, dat wij niet ons zelven of elkander zoeken te behagen, maar U, wiens alziend oog onze harten doorgrondt. Zie, met genadig welgevallen, neder op de, door U gezegende Schole, die, met hare Verzorgers, Leeraars, Kweekelingen en Vrienden, in diepen ootmoed geknield ligt aan Uwe voeten. Neem hare nederige hulde aan, hoe gebrekkig ook, ter liefde van dien Heiland, die het licht der wereld is, en aan wiens hemelsche leere, door Uw almachtig en genadig bestuur, Europa hare beschaving, Nederland zijne groote voorregten, onze Akademie haar aanzijn verschuldigd is.

Wat Gij, HEERE! twee eeuwen lang, met nooit verzaakte trouwe, voor haar en, door

haren dienst, voor Kerk en Vaderland, voor menschenbeschaving en menschenheil, hebt willen doen; dat, dat gaat al het bidden der vaderen, al het wenschen der kinderen oneindig verre te boven! Want zelfs de zwaarste kastijdingen wil-det Gij niet tot haren ondergang, maar eerst tot hare reiniging, en weldra tot hare verhoo-ging doen strekken. Steeds mogt zij het onder-vinden, dat een oogenblik in Uwen toorn, een leven in Uwe goedgunstigheid is. Die onver-diende goedheid alleen deed haar zoo vele ge-nade vinden in Uwe oogen. Daarom lóven U onze harten, danken U onze tongen, dat Gij, met meer dan vaderlijke trouwe, de Akademie en allen, die, voor haar zorgende of werkende of door haar onderwezen wordende, U poogden te dienen, hebt geleid, geholpen en gezegend. Maar hoor ook onze eerbiedige bede om vergiffe-nis van al het gebrekkige, onvolmaakte en on-reine, dat steeds hun aller werken heeft aange-kleefd, en, zelfs in dezen heiligen stond, ons bidden en danken blijft vergezellen. Och! laat, om onze verkeerdheden en zonden, Uwen zegen

niet wijken van eene inrigting, welke *Gij*, in weerwil van alle menschelijke onvolmaaktheid en gebrek, zoo lang en zoo genadig, hebt willen bewaren, en met zoo vele onverdiende gunstbewijzen kroonen!

U danken wij, O God! dat Gij, bij het feest, dat wij intreden, ons zoo veel meerdere en grotere zegeningen te herdenken geeft, dan wij, voor vijf en twintig jaren, mogelijk geacht hebben, dat ons immer ten deele zoude vallen. Laat, op dezen hoogtijd, ons allen blijde zijn; maar laat het eene blijdschap wezen in *U*, den Heere onzen God, eene vreugde, die ons niet mishagen doe aan *Uwe heilige oogen!* Zet daar toe eene wacht voor onze lippen, laat onzen voet in de strikken der boosheid niet verward, noch onze harten verlukt worden door de zonde, die, ook als de feestzaal zich ontsluit, steeds aan de deure ligt! Zoo genadig bestrale *Uw oog dit feest, dat van hetzelve alle rampen geweerd, dat allen ondersteund worden, aan wie Gij, op deze plegtige dagen, eenige belangrijke taak te vervullen geeft;* en laat hen zelfs, aan

welke, in deze stonden der vreugde, rouwe en bittere smarte ten deele valt, door Uwe almagtige hand gesterkt worden en getroost!

Overladen met Uwe weldaden, moeten wij nieuwe zegeningen van U afsmeeken: want niemand kan ons helpen en het gewenschte heil doen verkrijgen, dan Gij alleen, O Almagtige en Algoede! Verleng dan en zegen het leven van den goeden en dierbaren Vorst, door wien Gij Nederland en onze Hooge School wildet herstellen! Uwe gunst zij nabij aan Nederlands Staatsdienaars, Vertegenwoordigers, Overheden, Regters, Leeraars en Geletterden, bijzonder ook aan diegenen hunner, aan welke Gij, in dit Gewest en in deze Stad, hunnen werkkring hebt aangewezen! Bevestig hun aller toegenegeheid jegens onze Akademie en alle goede instellingen! En bevestig ook hare dankbaarheid jegens allen, die haar begunstigen en weldozen! Wees Gij zelf de weldoener en genadige belooner van hare weldoeners! En zijn er, die haar kwaad hebben toegedacht en berokkend, vergeef het hun, dat zij, de lampen der

verlichting zoekende uit te blusschen, U, den Vader der lichten, meenden te dienen!

Ja! God onzer vaderen en onzer kinderen God! voor die instelling, welke Gij, twee eeuwen lang, zoo genadig wildest bewaren, bidden wij nu, op nieuw, daar zij, door Uwe goedheid, hare derde eeuw mag intreden, de allerbeste gaven af, de gaven bovenal van Uwen goeden en Heiligen Geest. Maar verre zij het van ons, dat wij aan anderen niet zouden toe-wenschen, wat wij voor ons zelve zoo noodig hebben en zoo vurig begeeren! Kom dan, O Geest van God! Schepper en Bron van al het ware en goede, dat door het menschelijke verstand wordt uitgevonden, door menschelijke inrichtingen bekend gemaakt en voortgeplant! Verlicht, bestuur en heilig alle Verzorgers en Bestuurders, alle Leeraars, ook die thans rusten van hunne taak, alle voormalige en tegenwoordige Leerlingen der vaderlandsche Akademien, Kweekscholen en nuttige inrichtingen van hooger en lager onderwijs! Ja! Vader der menschen! schenk die weldaad aan alle, U welgevallige

instellingen, die op Uwe schoone aarde godsdienst en deugd, beschaving en verlichting bevorderen en aankweken! Bewaar die allen en breid haar uit, zoo lang zij Uwe weldadige en wijze oogmerken eerbiedigen en dienen!

Dat alles van U, O Vader der geesten! afsmeeekende voor onze Broeders en Zusters; mogen wij nogmaals, met onderwerping aan Uwen wil, voor ons zelve bidden. Laat dan de Hooge School, die U thans hare nederigste hulde aangebiedt, in deze derde eeuw van haar bestaan, door mindere rampspoeden bezocht worden, en vooral nog meer gezegend werkzaam zijn, dan immer te voren! Laat de nakomelingschap, als zij weder U ter eere dit feest viert, niet minder groote weldaden te herdenken hebben, dan ons te beurt vielen! Maar laat haar er voor danken met reiner hart en vromer gezindheid, dan wij U ten offer konden brengen! Laat in het licht deser Hooge School zich de late naneven verblijden! En, moet alles, wat geboren werd, eenmaal sterven; dit mogen wij toch, U ter eere, bidden: laat de vruchten van hetgene on-

ze vaderen en wij, op dezen akker of op eenig ander gedeelte van Uwen akker, in zwakheid gezaaid hebben, en onze kinderen en nakomelingen zaaijen zullen, door U gereinigd en vermenigvuldigd, nooit verloren gaan, maar eeuwig, eeuwig blijven! AMEN! (1)

---

(1) Bij dezen *dank-* en *bedestond*, werd, met heurtwisseling van stemmen, gezongen: eerst het tweede der *Evang. Gezangen*, vs. 1 en 5, welks aanhef: *Den hoogen God alleen zij eer!* den hoofdinhoud bevat van alles, waartoe men het hart der Feestgenooten wenschte te stemmen; — vervolgens, nadat de uitredding der Hooge School, uit de diepe, onder de Fransche heerschappij ondergane vernedering, vermeld was, *Ps. XXXIII.* vs. 5, 9^b; — eindelijk *Ps. LXXXIV.* vs. 6, welks eerste woorden deden denken aan de zinspreuk der Akademie: *Zonne der gerechtigheid! verlicht ons!*

---

in the 1870's, and the present movement
is but the continuation of that same
spirit. The author of "The New England
Poetry" is a man who has had a wide
and varied experience, and his book is
a record of his thoughts and feelings
as he has seen them develop.

The author is a man of great ability,
and his book is a valuable contribution
to the literature of the country. It is
a book that will be of interest to all
who are interested in the development
of American literature, and it is a book
that will be of value to all who are
interested in the history of the country.

The author is a man of great ability,
and his book is a valuable contribution
to the literature of the country. It is
a book that will be of interest to all
who are interested in the development
of American literature, and it is a book
that will be of value to all who are
interested in the history of the country.

PHIL. GUIL. VAN HEUSDE,

O R A T I O

DE

**NATURALI ARTIUM ET DOCTRINARUM
CONJUNCTIONE,**

**ALTERIS CELEBRANDIS
ACADEMIAE RHENO-TRAJECTINAE
SAECULARIBUS,**

HABITA

d. XIII. Junii a. MDCCCLXVI.

СОВЕТСКАЯ АРМЕЯ ВОЛГАГРАДСКОЙ ОБЛАСТИ

О Т А М О

10

СОВЕТСКИЙ ИЗДАТЕЛЬСТВО
МАЛОЧАУСКИЙ

СОВЕТСКОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ЗАПОВЕДНОЙ СИБИРИ И ДАВЫДОВОГО
СОУНДОВОГО ОБЩЕСТВА

СОВЕТСКАЯ АРМЕЯ
ВОЛГАГРАДСКОЙ ОБЛАСТИ

СОВЕТСКАЯ АРМЕЯ

Est hoc a recentioribus Europae gentibus prudenti consilio institutum, ut conderentur passim, humanitatis provehendae caussa, Academiae. Sunt illae Musarum receptacula, in quibus eruditissimi quique viri artibus ac doctrinis recte excolendis vacant. Generosae sunt juventutis palaestrae, in quibus exercere facultates suas, ad gravissima obeunda in civitate munera, discunt. Sunt item in orbe literato veluti metropoles quaedam, e quibus quicunque, tamquam coloni, in alias regiones, ut prosint hominibus, discesserunt, communem singuli matrem suam per totam vitam cogitant, colunt, et, si res ita fert, invisunt. Quo fit, ut, in universa hominum societate, vincula sint Academiae, quibus ut juncti in

adolescentia fuerunt, ita junguntur perpetuo, quicumque in iis ad humanitatem exculti instructique sunt. Nec sane est, Auditores, quod Vobis id solemnii hoc die rationibus persuadere coner. Res patet omnibus, imo oculis est nostris subjecta. Ut celebratur jam Academiae Trajectinae ducentesimus annus natalis, ita confluxerunt huc ex nullis non patriae regionibus, qui, sive nuper, sive olim aliquando, in hac artium laudatarum sede studiis operam navarunt. Adsunt adolescentes, adulti adsunt, adsunt maturi aetate et ingenio viri, adsunt senes: singuli, ut suos quique sodales studiorumque socios, sive hujus, sive praeteriti temporis, amplectantur denuo, atque amicitiae cum iis foedus renovent: universi, ut almae Matris suaे festo intersint.

Sic cernimus reapse oculis, Auditores, quid valeant ad conjungendos omnis aetatis, omnis loci, omnis ordinis ac dignitatis homines Academiae. Nec vero in hac civium nostrorum celebritate, aliarum desideramus Academiarum cum doctores celebratissimos, tum alumnos. Cernimus hic adeo praesentes viros in regno nostro summis condecoratos mune-

ribus. Festum hoc scilicet omnes habent, non urbi huic aut Academiae proprium, sed universae patriae, ad celebranda artium doctrinarumque studia, commune. Quo sane minus committendum nobis est, ut nostras res laudemus, aliorum negligamus, viros, qui hic inclauerunt, memoremus ac celebremus, qui alias doctrinarum sedes ornarunt, silentio praetermittamus. Id non fert patria, quae non minus ceteris Academiis suis, quam hac nostrâ, gloriatur: non fert Rex noster augustissimus, qui pari voluntate cunctis favet: non ferunt denique animi nostri, Auditores, hoc die festo in primis, in summa omnium hilariitate, ad verissimam liberalitatem compositi. Quamobrem sic nos in omni hoc negotio versemur, ut maxime viros decet, et optimis artibus ad humanitatem excultos, et veram suo pretio habentes patriae gloriam. Te autem, summe Deus! precamur, ut, prouti ad hunc usque diem salvam integrumque servasti Academiam nostram, ita prospicias ei deinceps, nobisque nunc maxime, ejus festum celebraturis, propitius adsis.

Aegre equidem, Auditores, et ferme *invitus* in hunc locum ad dicendum escendi. Dicere hoc die Academiae festo Heringam, senem venerabilem, nisi valetudo impedivisset, oportuerat, quippe oratorem *praeclarum*, eundemque Academiae nostrae omni tempore, periculosisimo etiam, vindicem ac statorem. Ego vero, qui pietate erga virum summum ductus, dicendi munus suscepi, nec orator sum, nec unquam pro tanta lectissimorum virorum corona verba feci. Et quamvis vestra in benivolentia acquiescam totus, id ego et vobis et huic solemnitati et vero mihi debo, ut de hoc loco non prorsus cum dedecore decedam. Accedit gravitas difficultasque negotii, mihi non exigua. Instauranda nobis hodie memoria virorum est, qui in suo quique doctrinae genere excellentes, ornarunt Academiam nostram. Ego vero nullam data opera doctrinam tractavi: contentus fui, si tractanda tradendaque cum historia et philosophia, tum vero maxime humanitatis disciplina, ad colendas doctrinas praepararem juvenum animos, ut et ipsas et mutuam earum conjunctionem ac veluti cognationem hac tenera iam aetate perspicerent. Sed age, ubi facere non licet, quod velim,

faciendum, quod possum. Dicam de hac ipsa *naturali doctrinarum omnium conjunctione*: argumento cum paeclaro et huic sane doctrinarum festo aptissimo, tum vero ad maximos quosque, qui h̄c floruerunt, viros celebrandos accommodatissimo; vobis autem, Auditores, qui nunc maxime in his solemnibus communi doctrinarum amore flagratis, non, ut auguror, ingrato.

Quae fuerit majorum nostrorum in Academiis condendis amplificandisque liberalitas, nuper nobis opportune ab eruditissimo Holtio nostro, quem ad hoc festum nos praepararet, docte acutèque gravissimis documentis demonstratum est. Usi autem iidem hac in re prudentia summa sunt. Non illi scholas, ut apud exterorū obtinuit subinde, alio loco Theologiae, alio Jurisprudentiae, alio Medicinae instituerunt; ineptum existimabant disjungere, quae naturā essent conjuncta: Academias illi sive Universitates, non Facultates condiderunt; sociarunt autem earum scholas communibus philosophiae humanitatisque studiis. Haec scilicet studia adolescentium et ingenium excolunt et animum informant, quo certius deinde ad graviora omnia et percipienda et peragenda

corroborentur. Quo magis habuerunt proavi nostri, unde praeclare de hac Academia, recens conditâ, ominarentur, quum inaugura- rent eam cum alii, tum duumviri, in suo uterque genere praestantissimi, primum Jo- annes Niportius, Jureconsultus, vir cul- tissimus, cuius oratio Ciceroniani referebat sermonis copiam et venustatem: tum Gis- bertus Voetius, minus quidem ille indole placidus ac lenis, sed unus in paucis tempori- bus illis literatissimus doctissimusque vir.

Est nempe naturâ sic constitutum, Auditores, ut artium omnium laudatarum duo sint vincula, *Historia* et *Philosophia*, Literæ autem *humaniores* ad utramque recte trac- tandam unice sint accommodatae. Qua de re juvat paulo fusius liberiusque disserere.

Refertur historia proprie ad res et vicissi- tudines gentium; sed his non est finibus de- scripta. Est item uniuscujusque artis doctri- naeque historia, quam nemo negligit, qui artem suam doctrinamque tractare recte velit. Quis enim vero nomine dicendus Medicus, qui Me- dicinae, quis Jureconsultus, qui Jurispruden- tiae, quis Theologus, qui Theologiae historiam non tenet? Recte quis historiae ignaros cum

speluncae Platonicae incolis comparaverit, qui umbras rerum cernerent, res non cernerent. Quamobrem verissime illa dicitur non solum *testis temporum, vitae memoria, magistra vitae, nuncia vetustatis*, sed etiam et maxime adeo *lux veritatis*. Non mirum igitur, omnes, qui doctrinas excolunt, historiae duci studio; sed fons, unde quemque haurire maxime decet, historia gentium est. Cognoscenda tempora sunt, quibus artes singulae et doctrinae cum exstiterunt, tum incrementa ceperunt, tum floruerunt: cognoscendae ipsae gentes, apud quas identidem fuerunt sic excultae, ut inde ipsi optime proficiamus. Interest igitur artium omnium et doctrinarum, quae in Academiis traduntur, ipsarum interest Academiarum, ut recte tradatur historia universa, neque e libellis illa, qui vulgo placent, sed ex antiquis maxime monumentis cum ducatur, tum illustretur. Quod quanto studio in hac factum Academia sit, tum patuit vel maxime, quum, ante hos centum annos, primum celebraretur festum saeculare. Dicebat Drakenborchius: dicentem audiebant Dukerus et Wesselungius: Livii ille, hi Thucydidis et Herodoti interpretes priuarii. Aderant ita

eodem tempore , hoc ipso in templo , triumviri , doctrinae copiâ et varietate eminentes , historiae autem studio non minus ad doctrinas literasque provehendas , quam ad sibi Academiaeque immortalem comparandam gloriam contendentes.

Sed prouti artibus omnibus et doctrinis lumen affundit Historia , ita Philosophia , quemadmodum tractandae singulae sint , docet . Philosophiam autem non illam dico , quae a secta nomen habet , nec raro a disquirendo aliena , oraculis pronunciandis regere mundum literatum ausa est : eam intelligo , quam Veteres dixerunt . Latet illa , si originem quaerimus , in ipso hominis ingenio , estque proprie , ut nomen indicat , cognoscendi amor , sapientiae studium . Porro mater ac genetrix est artium laudatarum omnium ac doctrinarum , cuius quippe praceptis hae singulae cum erectis principiis tum ad optimos fines excollantur . Tum vero hoc munus et gravissimum et honorificentissimum habet , ut in veritatis virtutisque studio nos juvet , nec doctiores solum cultioresque , sed etiam meliores homines efficiat . Unde appellata ab antiquis *παιδεία* , germana hominis institutio est . Haec in omni

disquirendi negotio praecipit nobis, ut ne quid scire videamur; ubi nihil scimus; sed ut inquirendo, comparando, judicando ad rerum scientiam accedamus paulatim. Et vero hoc demum recte factitando mortales sibi viam aperuerunt ad res divinas atque humanas perscrutandas cognoscendasque recte. Ut autem hunc in modum philosophia artes omnes et doctrinas complectitur, imo vero vi sua quasi animat et foecundat, ita habemus sane, quod patriae nostrae et Académiae gratulemur.

Scholarum philosopharum seu potius metaphysicarum auctores patria nostra non peperit tales, quales apud Germanos prodierunt Wolffius, Kantius, Schellingius, ac novissima aetate Hegelius: nec tamen destituta philosophis fuit. Imo vero tot peperit, quot apud nos extiterunt magni in omnibus doctrinarum generi viri. Nam quidni hoc nomine in Medicis censemus Boerhavios, in Physicis Camperos, in Jctis Pestelios, in Theologis Vtringas, in Literatoribus et Criticis Hemsterhusios nostros? Philosopho illi singuli acumine, philosophâ inquirendi solertiâ, philosophâ disserendi diligentia suam quique cum doctrinam tum disciplinam et illustrarunt et provexerunt. Nec

sane huic nostrae Academiae Trajectinae, Auditores, tales defuerunt philosophi. Quis diligentior naturae perscrutator cum Mus-schenbroekio, tum Geunsio? Quis Rhoc-rio nostro Jurisprudentiam aciore et magis philosopho ingenio excoluit? Quis denique Witsio, quis Roëllio Theologiae adhibere sanam philosophandi rationem studiosius con-natus est?

Quo vero latius per nulla non studiorum genera vis philosophiae patet, eo magis in utramque partem publica ipsius in Academiis institutio valet. Nam, quod Cicero de eloquentia pronunciavit: sapientiam sine eloquentia parum prodesse civitatibus, eloquentiam vero sine sapientia nimium obesse plerumque, prodesse nunquam, id aptissime in philoso-phiam quadrat. Nocuit vehementer, ubi, a sapientiâ sejuncta, inanibus opinionibus ar-gutiisque juvenum animos oppliceret; quoties-cunque vero, cum sapientiâ conjuncta, ad op-tima quaeque juvenum animos excitavit, toties mirabiliter et civitatibus et vero Academiis profuit. Patuit hoc in patriis Academiis: omnes venerati Wijnpersii sapientiam sunt: patuit in hac nostra, Auditores, in qua simi-

liter philosophiam docuerunt non solum sagacissimi, sed etiam prudentissimi sapientissimi que viri, cum alii, tum Brownius, Rossinus, Hennertus. Hennerti disciplina optimum et fuit et semper erit exemplum, quod omnes sequantur, qui tradendâ philosophiâ bene mereri de generosa juventute studeant. Missis ille metaphysicae partibus inutilibus, ontologia et cosmologia, psychologiam maxime et Theologiam naturalem tradebat, illud spectans maxime, ut, exploranda humana divinaque natura, quidquid inesset adolescentium animis generosum ac divinum, id aptâ institutione suscitaret, aleret, confirmaret: quae maxime disciplina viri, ad recte colendas doctrinas omnes, fructus tulit uberrimos. Hennerto quid cum alii debuerint bene multi, tum vero Calkoenius, insigne illud et Leidensis et huius etiam Academiae ornamentum, grato ipsi animo confessi sunt. Professus palam summus Swindenus est, qui Hennertum sibi extitisse principem ajebat studiorum suorum ducem et auctorem.

Naturâ sic constitutum videmus, ut duo maxime sint doctrinarum vincula, Historia et Philosophia; ultraque vero ut vim habeat et reapse

illas complectatur ac connectat, adhibenda literarum studia sunt. Viderunt hoc Antiqui. Tum maxime Cicero laudatarum artium vinculum et cognationem memorat, ubi, pro Archia poeta dicens, literarum studia celebrat. Sed res ipsa loquitur, Auditores. Nam studiis his non intelligimus vanas grammaticorum quorundam de verbis et vocibus contentiones, quae ipsis literis labem adsperserunt; intelligimus, quod spectavit Jo. Fred. Gronovius, lumen illud quondam Academiae Lugduno-Batavae, quum ad Heinsium suum scribebat
ego a prima aetate in lectione veterum id potissimum habui, ut mei mores emendantur, non ut apices et puncta librorum corrigerem: philosophiam spectavi, antiquam illam et masculam, quae philosophum virum bonum putabat; historiam spectavi, quae civilis prudentia esset. Hanc nos item intelligimus verissimam humanitatis disciplinam; nec mihi sane, pro hoc humanissimum virorum coetu dicenti, probandum magnopere est, ad nullas non artes doctrinasque tractandas recte, haec requiri literarum studia. Illud vobiscum lubens reminiscor, a Scaligeri inde aetate, nullo facile studiorum genere ma-

gis, quam hoc literarum, inclarusse Academias patrias, nec vero huic nostrae Trajectinae defuisse, qui ad summum doctrinarum emolumen tum humanitatis disciplinam traderent. Triumviros commemoravi, qui, in literis tractandis, Historiam tractarent potissimum: principes illi literarum fuerunt, nec impares iis, si diligentiam doctrinaeque copiam spectas, Burmannus, Saxius, Goensius, Segarius. Sed quis est nostrum, Auditores, qui, horum reputans in literas merita, illum non cogitet animo, qui praecessit aetate omnibus, heroem plane in literarum studiis, Gronovii, quem laudavimus, germanum discipulum, Joannem Georgium Graevium?

Scholas metaphysicorum patria nostra non protulit, sed habuit literatorum, cum alias tum praecipuas illas, Burmannianam et Hemsterhusianam. His autem factum, ut clari plerique in sua disciplina viri, pariter fere a literarum studiis commendarentur. Hic vero quid singulos singulatim, qui apud nos inclauerunt, memorem, in Jureconsultis, Noodtium, Meinard. Tydemannum, Henr. Jo. Arntzenium, Bondatum, Rhoerium, in Theologis et Orientalium literarum

doctoribus Segarium, Herm. Royaardsium, Segarianae non minus disciplinae, quam hujus Academiae decus, tum Relandum, Ravium et dignum Schultensiana schola alumnum, Jo. Herm. Paravium? Longum est enumerare omnes: nam in hac Erasmi atque Grotii patria nemo unquam spernere humanitatis disciplinam ausus est: omnes eam certatim studiis suis adhibuerunt. Sed ut duas illa artes nobilissimas continet, eloquentiam et poesin, ita duos hic celebrare viros juvat, qui, quamvis dispares ingenio ac moribus, pariter tamen Academiam nostram, his in primis adhibendis tractandisque, ornarunt: alterum Gisbertum Bonnetum, facundissimum, si quis alias, oratorem, quique hac artis facultate non minus, quam ingenii subtilitate, eruditione et vero pietate doctrinam ipse suam cum provexit, tum salutarem auditorum animis reddidit: alterum Simonsium nostrum, ingeniosissimum poetam, imo poetam verum, qualem ipse nobis adumbravit aliquando, quippe qui naturalem poeseos facultatem legendis vertendisque veteribus poetis, Virgilio maxime et Horatio, excoluerat. Carmina viri tamdiu cum in patria nostra,

tum in hac Academia legentur ac celebrabuntur, quamdiu suus literis et humanitati constabit honor: quodsi ejusdem disciplinam cogitantes, fructus, quos protulit, exquirimus, non sane longe illi quaerendi sunt. Ecce! tres hic poetae adsunt, Auditores, Musarum Trajectinarum hoc ipso festo nostro praecones, Sloetius, Warnsinckius, Damnius ab Isselt, quorum Sloetius totus est in Simonsiana schola informatus, dignus ille tanto et doctore discipulus et poetâ acmulus.

Dixisse mihi satis videor, ut, solemini hoc Academiae die, virorum instaurarem memoriam, qui eam in primis ornarunt. Quamquam minus eorum in doctrinas merita aestimare, quod mihi non licet, quam celebrare rationem, qua eas excoluerunt, in animum induxi. Paucos item e multis excitavi: nam omnes commemorare et judicare, historici, non oratoris, munus est. Vidimus autem, eo laetius hic artes floruisse, quo magis naturalibus ipsarum vinculis, historiae, philosophiae atque humaniorum literarum studiis conjungerentur. Ita scilicet res sese habet. Alieni ab his studiis homines, periti esse artis suae nec civitati possunt; cultu vero et eruditione pra-

stare, doctrinaque et Academias et patriam ornare, non possunt. Et haec quidem de pristinis Academiae nostrae aetatibus dicta sunt. De temporibus hisce nostris non est, quod ego dicam. Quid sequamur, norunt omnes; si quid assequamur, posteri judicabunt. Sed simus ingrati, Auditores, si beneficia, quibus nos, hac novissima in primis aetate, divina providentia beavit, silentio praetermitteremus: nec reticendae profecto mihi opportunitates studiorum sunt, quae nobis exstiterunt, patribus nostris defuerunt.

Extincta propemodum bis Academia Rhenotrajectina est: primum, Graevii aetate, quum Ludovicus ille, Franciae dominus, una cum omni Belgio, hanc item et civitatem et Academiam suae subjicere auctoritati conaretur: tum vero iterum, quod nos, eheu! meminimus, auctore Napoleone. Ludovicus quidem, ut subito nos aggressus fuerat, ita se subito hinc recepit; sed Napoleon, communis ille universae ferme Europae tyrannus, quod animo conceperat, id re perfecit, adjunxit has terras nostras immenso illi imperio suo. Tristia nobis sane tempora illa fuerunt, ut patriae, ita Academius nostris fere fatalia. Ad

alienam et Francicam adeo normam informari
Lugdunobatavam et Groningenam , hanc au-
tem nostram tantum non de medio tolli vide-
bamus. Sed quidquid adversus nos moliti
homines sunt , Deo adjutore praepotenti , non
succubuimus. Prostrato divinitus , qui Deum
se tulerat , tyranno , ecce ! in suam se vindi-
carunt libertatem gentes , suas receperunt le-
ges , sua sibi restituerunt , a majoribus ac-
cepta , instituta. Tum vero una cum patria in
pristinam formam redactae apud nos Acade-
miae sunt : haec autem nostra , quasi post
fata superstes , novam veluti vitam inuit. Esse
ejus conditio laetior honoratiorque coepit ,
quippe publicis universi regni , non urbis hujus
sumtibus sustentata. Professorum auctus nume-
rus est , ut singulas singuli doctrinarum suarum
partes traderent. Aucta pecuniarum subsidia
sunt , ut bibliothecae , museis , ceterisque doc-
trinarum instrumentis prospiceretur. Increvit
identidem alumnorum copia , ut , cum ducenti
sere adfuisserent antea , nunc quadringenti , imo
quingenti subinde censerentur. Sed sunt alia ,
Auditores , quae lubentius etiam et ego com-
memorabo et vos estis recordaturi. Quod usu
receptum antea fuerat , nunc lege constitutum ,

ut vinculo quodam communi singularum conjungeretur doctrinarum institutio. Nam nemo fuerat olim generosioris indolis juvenis, quin, sive Theologiae, sive Jurisprudentiae, sive Medicinae destinaretur, philosophiae literarumque disciplinae operam navaret. Sed integrum id cuivis relictum fuerat. Nunc vero, quod nostra Academia cum ceteris commune habuit, eo maxime destinata philosophica facultas est, ut recte praeparati ad doctrinam suam medici accederent, tum nova adjecta facultas literarum et theoreticae philosophiae, hoc maxime consilio, ne quis rudis plane cum Medicinae, tum in primis Jurisprudentiae et Theologiae scholas adiret: quo valuit maximopere Gymnasiorum cum aliis in urbibus patriae nostrae, tum in hac nostra instauratio. Praeclarum institutum sane, Auditores: dignum in primis patriâ nostrâ, quae sprevit semper homines, qui accedere ad doctrinarum sacra illotis manibus auderent; illos unice haberi Theologos, illos JCtos, illos et Medicos et Physicos voluit, qui optimâ essent disciplinâ ad verissimam humanitatem et eruditionem informati. Quodsi vis instituti agitur, quam in doctrinarum institutionem habuit, testes sunt

dissertationes, quae ab illo inde tempore in patriis Academiis prodierunt: testes commen-
tationes praemii ornatae, magnam utraeque
partem et apud nos celebratae, nec exteris
ignotae: testes ipsi Academiae alumni, qui
nunc gravissimis in re publica et ecclesiastica
muneribus funguntur: in his adeo, qui Aca-
demias nunc nostras et Athenaea ornant, nec
numero illi pauci, et meritis in rem literariam
clarissimi viri. Quibus commemoratis, non pos-
sum non de iisdem ceterisque Professoribus, hu-
jus olim Academiae alumnis, referre, quod gra-
tum profecto vobis omnibus accidet. Ut hi
praesertim Academiae debuerunt multum, ita
accedere ad ejus festum nudis, quod dicitur,
manibus noluerunt; sic accesserunt, ut Pal-
ladi Trajectinae munus afferrent, cum studio
ipsorum, tum Bibliothecâ nostra dignissimum,
Humboldiani operis exemplum splendi-
dissimum. Sic agere decebat viros, huma-
nitate non minus quam eruditione excellentes;
ego vero illis et Curatorum et Professorum et
alumnorum Academiae nostrae, tum Palladis
Trajectinae nomine gratias pro hoc dono quam
maximas ago.

Hanc autem Academiac nostrac velutī no-

vam vitam, ut Deo debemus, rerum omnium moderatori, ita aluit cum Regis serenissimi dilectissimique munificentia, tum Curatorum in rebus nostris moderandis cura et providentia. Quo lubentius jam ad vos converto orationem, Viri nobilissimi, amplissimi, illustrissimi.

Est sane regio haec et urbs Trajectina, hoc in primis et Gubernatore provinciae et urbis Consule, ad Musarum cultum aptissima. Nam sive aëris salubritatem, sive vitae oblectamenta, sive hominum cultum et honestatem, sive rerum studiorumque opportunitates quaerimus, quis locus in patriâ est, his omnibus commendatus magis? Quo minus mirandum, quum semel hîc condita Academia esset, viginisse in ea continuo optimarum artium studia. Sustentavit autem eam communis civium favor, non verbis solum et laudibus, sed etiam re factisque proditus. Notum est, quibus quantisque muneribus Buchelius et Barghusius et hac nostrâ aetate Bothus Henrici et Geunius, Viri spectatissimi, Bibliothecam nostram donarint. Accesserunt nuperrime, hac ipsâ festi nostri opportunitate, nobilissimi Hardenbroekii amplissimique Jo. Royaardsii dona eximia. Sed vestra in primis voluntas, Viri amplissi-

mi, cum donis, quibus et Bibliothecam et Musea ornastis, tum rei nostrae amplificandae studio, patuit nobis. Gratum autem omnibus accidit, creatos a Rege Academiae Maecenates fuisse, qui ipsi in juventute h̄ic studiis operam navassent, quorumque unus adeo ante hos quinquaginta annos hoc ipso loco *more majorum* summis condecoratus in Jurisprudentia honoribus fuisset. Rara haec tibi felicitas evenit, nobilissime Van der Borch, quamquam particeps ejusdem est cum nobilissimus Lynden ab Hoevelaken, tum amplissimus Smith. Vobis praesertim, ceterisque illius temporis testibus, hunc diem gratulamur. Tibi vero, Curatorum praeses, Vir Excellentissime, duit Deus deinceps in hac Musarum sede, post tantos exantatos pro rebus publicis labores, otium gratissimum.

Vere me dixisse, non esse in patria locum hac regione Trajectina ad studia persequenda aptiorem, vos sane non negaveritis, Collegae conjunctissimi; probastis adeo omnibus, quoties alio evocati estis. Et profecto, si usquam, h̄ic junxit fere animos cum studiorum similitudo, tum commune illud, de quo dixi, artium omnium laudatarum vinculum. Ego per hos duo

et triginta annos in vestro sum collegio versatus, nunquam mihi collegarum sive obtrectatio sive acumulatio animi tranquillitatem perturbavit; contra, ut discere a doctissimo quoque maxime avebam, ita placide omnes mecum humanitatis studia coluerunt. Factum ita est, ut concordia vigeret collegium nostrum, tum etiam, ut, quae singulis prospere cederent, universis praeberent laetitiae copiam: quae singulis honorifica acciderent, ut quod nuper evenit Mollo nostro, quem civitatis Edimburgensis civis et in Academia Edimburgensi et Dublinensi doctor crearetur, haec igitur universis acciderent gratissima, quippe ipsis et Academiae suae in primis honorifica. Sic vita nobis dulcis fere fuit, Collegae, Vobisque etiamnunc est, senes venerabiles, Bleulandi, Oordti, Heringa, Kopsi, Arntzeni. Quodsi tristia cui nostrum acciderunt, id omnes doluius, ut patuit his diebus maxime, quum fieremus certiores, tibi, Heringa, vir summe, ut hodie verba publice faceres, per valitudinem non licere. Id vero graviter omnes et tui et Academiac et festi hujus nostri caussa tulimus, sed eo nunc ardentius hoc a te soleunibus verbis petimus: ut non fecisti,

Heringa, quod per corporis infirmitatem non potuisti, fac, quod hoc ingenii animique vigore potes: da nobis Academiac Rhenotrajectinae historiam literariam. Id si praestiteris nobis, lenies quodammodo desiderium doloremque nostrum, tuis autem summis in hanc Academiam meritis fastigium et coronam imposueris.

Vos autem intuenti, optimarum artium in hac Academia studiosi, dici non potest, quam grato sensu animus mihi perfundatur. Tempus mihi in memoriam revocatis, quo ipse juvenis olim cum in Amstelodamensi Athenaeo, tum in Academia Lugdunobatava studiis operam navavi. Suavissimum illud mihi fuit, nec minus suave profecto, quod in hac deinceps Academia transeggi. Nam hoc quidem minus illo; fateor, curis ac sollicitudinibus vacuum fuit, veruntamen in discipulorum amicorumque benivolentia acquiescebam fere: nunc senescentem me identidem vestra recreat et quasi animat cum alacritas, tum humanitas. Alacritate autem vestra et vero hilaritate nunquam magis, quam ipso hoc festo Academiae die delectatus sum. Nam ecce! quocunque converto oculos, ubivis laetitiam vultibus vestris expressam video. Uti autem vos habetis,

quod laeto hoc die exsultetis gaudio, ita gaudium nos nostrum vobis maximam partem acceptum referimus. Nam sive quaeritur de studiis doctrinarum, exstant industriae vestrae et progressum documenta: sive humanitas agitur vestra morumque honestas, laudat eam apud nos nullum non hominum cultius genus, uterque adeo sexus: sive etiam vestra et fortitudo et patriae caritas quaeritur, difficilius hanc probastis patriae temporibus. Nunc autem, cum instaret Palladis nostrae festum, admirati omnes sumus in rebus moderandis perficiendisque non solum studium, sed etiam diligentiam prudentiamque vestram. Remuneratura jamjam vobis haec officia, ipsi praestita, Pallas nostra est, nummo vobis gratificando, qui ipsius imaginem expressam habet; sed eadem, mihi credite, sodales, donec sapientiae studere pergetis, majoribus vos etiam, imo divinis muneribus donatura deinceps est. Nummum autem illum quotiescumque inspecturi estis, toties et almae hujus matris vestrae et divinae in ejus res providentiae memor res estote. Haec scilicet verba in perpetuam rei memoriam inscripta habet:

POST FATA SUPERSTES.

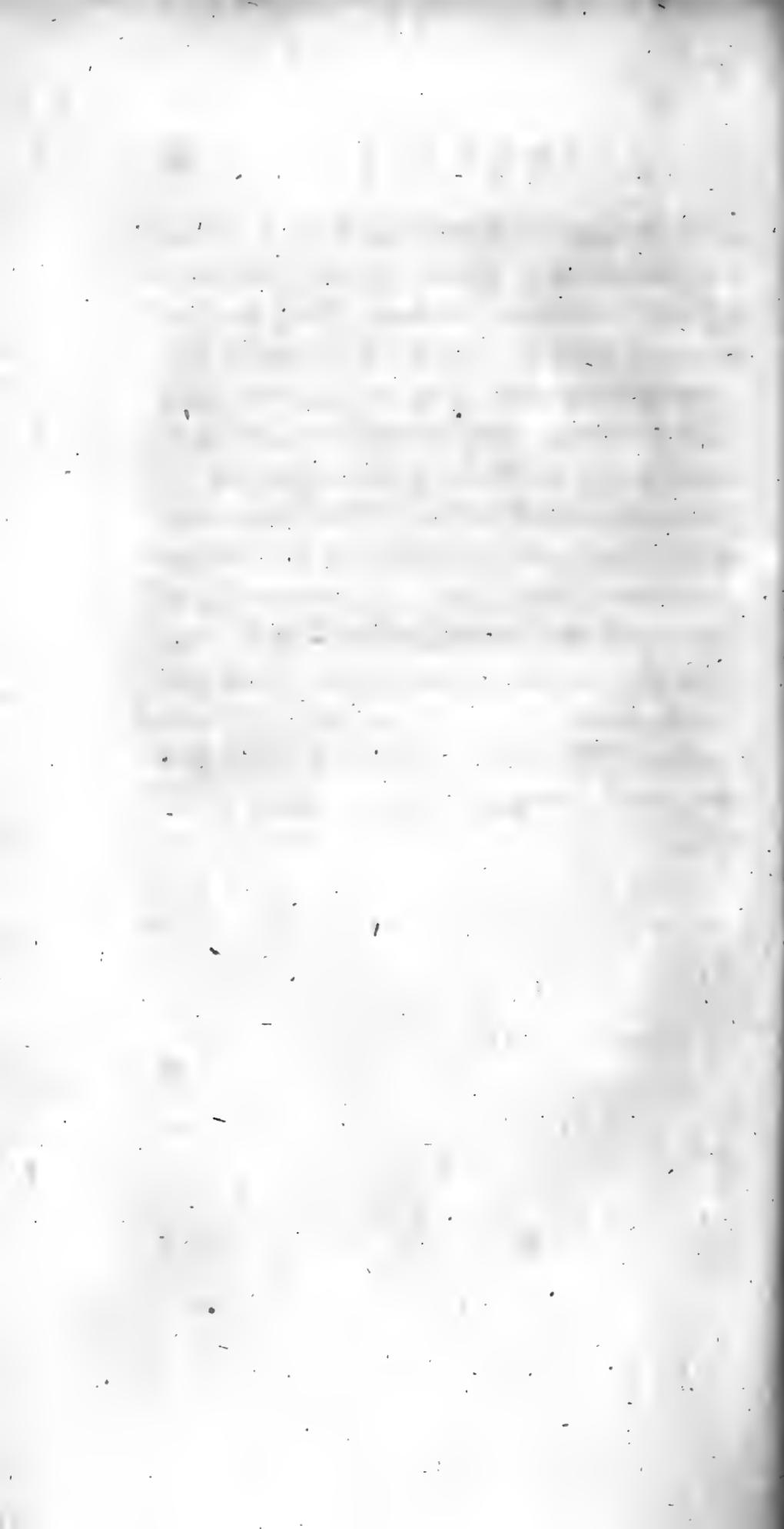
Verum, ut novos hos amicos meos lubenti animo compellavi, ita vos mihi in primis salutandi estis, veteres amici et sodales, quibus ego juvenis olim ac florente aetate, in hac Musarum sede, studiorum viam praeiui. Quo vos sitis perpetuo in bonas literas doctrinasque studio et ardore, hodiernus dies probat. Nam tot huc congressi ex omnibus patriae terris estis, ut numerum vix capiat templum hocce. Habebitis vos autem, quo his festis diebus genio indulgeatis. Desideraturi mecum, fateor, nonnullos Professores, complures etiam commilitones estis, morte eheu! utrosque nobis ereptos; sed eo vobis gratius erit, cum loca adire atque invisere, quibus docere illi, hi autem vobiscum discere solebant, tum vero confabulari de iisdem inter vos, totamque illam animo recolere suavissimam vitae aetatem, familiaritates, congressus, sermones, convivia, seria et joca — hoc igitur vobis longe erit gratissimum. Fruimini vos placide, amicissimi viri, jucunda hac praeteritorum temporum recordatione; me autem habebitis ceterosque doctores vestros, ut olim studiorum, ita nunc laetitiae hilaritatisque socios.

Festi saecularis, quod iterum celebramus, inaugurationem, hesterno die, praeeunte eruditissimo humanissimoque Boumanno, pie, ut par erat, institutam, nunc humanitatis doctrinarumque recolendis studiis, ad finem perduximus. Restat, ut civibus hospitibusque, viris praecipue doctrinâ meritisque in patriam claris, qui his interfuerunt solemnibus, pro studio et favore, gratias agam. In quibus tu mihi nominatim compellandus es, Maurici Cornelii van Hall, Vir amplissime. Tres illos laudavi poetas, qui carmine celebrarunt Academiam nostram; tibi vero hoc debebimus, ut musicâ non minus harmoniâ, quam vi et sublimitate poeseos festum hoc nostrum exhilaretur. Ex quo ut spe et exspectatione summam praecipimus aurium animoruinque oblectationem, ita tibi, ut oblectent te porro, in gravissimis obeundis muneribus, Musae tuae, grati exoptamus. Vobis autem praecipue gratia referenda est, Viri nobilissimi, gravissimi, qui regioni et urbi Trajectinae praeestis, pro singulari erga Academiam voluntate, insignibus hoc tempore nobisque honorificis documentis proditâ. Quod humanitatis gratique animi officium ut expleo lubenter, ita tandem nobis,

Auditores, eo piâ mente accedendum est, ut pro prosperitate ac gloria Academiae vota nuncupemus solemnia. Faciamus id autem ita, ut, quod maxime nobis futurum salutare est, id unice expetamus. Oramus igitur te, Deus optime maxime, non, ut splendeat Academia nostra, sed, ut intus sit bona: non, ut celebrent nos exteri, sed, ut digni simus, qui celebremur: non, ut crebri ad nos undique confluant discipuli, sed, ut commendent se nostri discendi ardore, progressibus, vitae honestate, pietate. Haec si nobis concesserit numen tuum, ita demum prosperam fortunamque, imo vero gloriosissimam existimabimus Academiae Rheno-Trajectinae conditio-
nem,

は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。この「政治小説」の題名は、必ずしもそのうへた。

PARAENETICA

**AD DOCTORES MORE MAIORUM
CREATOS.**

ADMINISTRATOR

WILSON RICHARD BROWNE M.

SECRETARY

DICTA

A

J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK,

RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICO,

DIE XIV. M. JUNII MDCCCXXXVI.

Q U U M

SOLEMNITATEM PROMOTIONIS

MORE MAJORUM INCHOARET

ATQUE

FREDERICUM PHILIPPUM THEOPHILUM
VAN ENSCHUT,

ET

E V E R A R D U M F A B I U M ,

ACADEMIAE RHENO-TRAJECTINAE

ALTERIS SECULARIBUS CONCELEBRANDIS ,

MORE MAJORUM DOCTORES MEDICINAE

RENUNCIARET.

ARTICLE

REVIEW OF THE PRACTICAL USES OF

THEORY IN POLITICAL SCIENCE

BY JAMES C. COOPER, JR.

PHILADELPHIA

CHARLES C. THOMAS

PHILADELPHIA AND LONDON

1907

THE PRACTICAL USES OF POLITICAL
THEORY IN POLITICAL SCIENCE

THE PRACTICAL USES OF POLITICAL

THEORY IN POLITICAL SCIENCE

THE PRACTICAL USES OF POLITICAL

THEORY IN POLITICAL SCIENCE

CHARLES C. THOMAS

Si ad egregias animi facultates, mentisque dotes attendimus, nescio, an nulla ex re humanae naturae praestantia magis eluceat, quam ex innato illo et quasi divinitus nobis insito veri rectique amore; omnes enim trahimur et ducimur ad cognitionis et scientiae cupiditatem, in qua excellere pulchrum putamus. Quid mirum ab omni aevo doctrinarum cultores atque sapientes magno in honore fuisse habitos? Honos enim alit artes omnesque incenduntur ad studia gloria, jacente que ea semper, quae apud quosque improbantur.

Immoderatus vero animi ardor atque gloriae aviditas plures eheu! adeo impellunt, ut nimia ambitione commoti oblatos honores modesto animo ferre non possint, et ad vanum jactantium genus abeant, quos scilicet minus verus scientiae amor, quam falsa honoris et gloriae ambitio incitant. — Quid autem eru-

dito doctoque homine indignius, quid humilius excogitari possit, quam doctrinas magis ex vana saepe inde nata gloriola aestimare, et quasi metiri, quam ex summis egregiisque animi fructibus, quos alunt? — Doctrinarum enim cultus non modo judicium acuit, cognitionem adauget, atque veri pulchri decorique sensum inserit et accendit, verum tanta eruditionis, sapientiae atque virtutis est cognatio, ut assiduum veri studium sua sponte quasi ducat ad honestum, rectum, probumque, unde efflorescit germana sapientia, quae sine virtute ne cogitari quidem potest.

Admiranda ergo majorum nostrorum prudentia atque sapientia, qui, dum juvenes doctrinae praestantia atque morum probitate eminentes summis honoribus ornare voluerunt, tales ritus instituerunt, quibus intimam scientiae atque verae sapientiae virtutumque cognitionem significarent; e quibus simul patet, quanti omnium disciplinarum studia veramque eruditionem aestimaverint, quantoque in honore illos habuerint, quos dignos judicabant, quibus adscendendi cathedram docendique facultatem concedere possent.

Jure igitur censuit Senatus Academicus, hac

solemni occasione , qua altera Academiae nostrae saecularia celebramus , minime a majorum sapientia esse recedendum , neque ritus antiquos esse omittendos , qui summam verae doctrinae atque scientiae aestumationem patefaciunt.

Tanto autem honore illa solemnitas fuit habita ; ut non nisi juvenibus dignissimis , et admodum raro concederetur . Hujus autem diei , quo splendor augeretur , summos Doctoratus honores octo Academiae alumnis more majorum esse tribuendos , tali quippe honore dignissimis , Rector et Senatus censuerunt .

Quandoquidem jam mihi Rectori hujus Academiae Magnifico provincia oblata est , solemnitatem hujus dici inchoandi , atque ex excelso hoc loco verba faciendi coram nobilissimo hoc Auditorum conventu ; dum praeterea splendissimam hanc sexus sequioris coronam adspicio , quae sua praeSENTIA hanc solemnitatem ornare , et quanta humanitate prosequatur , qui de litteris doctrinisque bene meriti sint , significare quidem voluit , rarissimum sane mihi honorem contigisse sentio , quippe qui inter tot Collegas et meritis et aetate me adeo superiores , primus Doctoratus gradum antiquo ritu solemniter tribuam ; quae omnia licet ani-

mum graviter commovere possent, adspectu illo eriger, animumque summo gaudio perfundi sentio, quum Academiam nostram per duo saecula Dei Optimi Maximi benevolentia e tot periculis non modo servatam conspicere liceat, verum jam adeo florentem, ut insigni sane juvenum egregiorum, omnium disciplinarum studio praestantium, numero excellat, ita quidem, ut non unus modo et alter ex una tantum Facultate, sed plures ex omnibus disciplinis tali honore dignissimos judicaverit Senatus.

Jam vobis, eximii nostrae Academiae alumni! quibus mox laurea doctoralis summis, qui ab Academia unquam concedi possunt, honoribus, tradetur, primus ex animo gratulari posse gaudeo. Macti estote hac virtute et gloria, atque impensae diligentiae atque studiorum fructus carpite uberrimos, non aureos tantum, longe enim nobiliora melioraque dona sunt, quibus vos alma mater, cui jam valedicturi estis; decoravit; vos enim sinu suo fovit, excoluit, optimis doctrinae dotibus ornavit, inque templi Minervae atria induxit; vestrum jam est, juvenes egregii, in interiora hujus templi adyta penetrare, ubi e puro

inexhaustoque fonte plena eruditio atque sapientia est haurienda.

Illam igitur viam tanta assiduitate et ardore patefactam , fideliter teneatis , ut qualem vitae academicae bene peractae finem honorificentissimum jam imponitis , talcm vitae in civium utilitatem impensaे, fructuosae, doctrina virtutibusque ornatae finem , mente placidâ felicitatisque aeternae praesagâ imponere possitis.

Hoc denique teneatis , quidquid in posterum vobis evenerit , hujus diei splendorem meritosque honores , quibus mox ornandi estis , nemo vobis eripere poterit ; quidquid enim praeterit , effluit , remanent tamen , quae virtute et recte factis quis conseculus est , neque in extremo aetatis tempore nos deserunt , eorumque recordatio aptissima senectuti arma praebet.

Testes sint , Viri Doctissimi , Amplissimi , priori festo semisaeculari hujus Academiac iisdem honoribus ornati , quorum tres , rara sane felicitate , in hoc conventu adhuc praesentes esse gaudemus , iisque ex animo gratulamur , qui summo jure de partis illis honoribus in senectute adhuc gloriantur , quorumque praesentia confirmat , nefas esse dictu , miseram esse talem senectutem .

Inter vos vero, juvenes optimi! non defuisse Medicinae studiosos, carosque discipulos, non exiguum est, quod gaudemus. — Hoc enim jam mihi incumbit gratissimum officium, in duos egregios discipulos doctoratus gradum more majorum conferre.

Alter est FREDERICUS PHILIPPUS THEOPHILUS VAN ENSCHUT, qui patris clarissimi, antea in hac Academia Professoris, mira eruditione insignis, dignus filius, tanta vestigia omni studio premere studuit, parentumque nomen digne tuetur.

Non tantum enim in examinibus ita se praestitit, ut ex omnibus summis cum laudibus exierit, verum etiam tanto ardore, diligentia atque judicii acumine in diversas Medicinae partes incubuit, ut, qui nuper industriae palmarum in certamine literario de quaestione Medico-forensi reportaverit, jam dissertationem physiologicam *de respirationis chymismo* egregiam conscripscerit, eamque pluribus experimentis abunde illustraverit, quibus omnibus quum laudanda accederet morum integritas, cum dignissimum censuit Senatus, qui more majorum summis in arte honoribus ornaretur.

Alter juvenis est EVERARDUS FABIUS, Delphensis, qui tum ingenii felicissimi excellentia, tum singulari humanitate, urbanitate, modestia atque morum honestate sese optime commendavit, tum denique conscripta sua dissertatione *de Somniis*, quam masculine eum defendantem audivimus, quid ab eo exspectari possit, adeo probavit, ut ille quoque hos honores petens dignus judicatus sit, in quem praeclarum hoc ingenii et virtutis praemium conferretur.

Vos igitur, juvenes nobilissimi! invito, ut togâ doctorali jam induiti in hunc locum honoratum adscendatis, in quem nemo, nisi summa laurea donatus vel donandus admittitur, ut jus cathedram adscendendi atque facultatem docendi a me accipiat; quocirca mibi ab utroque latere adstetis quaeso.

Salvete carissimi juvenes! quibus haec studiorum atque diligentiae praemia ex animo gratulor. Ut vero vitae academicæ bene peractæ fructus honorificentissimi et merita privilegia vobis a me tribuenda sunt, ita simul sunt gravissima officia imponenda. In artis enim nostræ exercitio civium vita et salus, parentum, familiae atque aegrotantium saepe spes unica, auxiliante Deo, in Medico sunt

positac. Haec igitur ars saluberrima non solum eruditum, sed probum optimumque hominem desiderat. Uti enim nostra ars virtutis, humanitatis atque misericordiae est filia, ita omnis Medicus, quantumlibet eruditus, qui hanc aliam matrem non imo pectore colit, illo nomine prorsus indignus est. Quae enim, uti jam dixit Cicero, est melior in hominum genere natura, quam eorum, qui se natos ad homines juvandos, tutandos, conservandos arbitrantur?

Jure itaque sequimur majorum sapientiam atque pieatatem, qui nostram artem sancte pieque colendam, cuinque omnibus virtutibus, quae homini optimo sunt ornamento conjungendam esse statuerunt, qua de causa, ut sacrosanctum munus religiose perficerent, Medicos jurejurando solemnni obstringi voluerunt, quod prudenter lex nostra confirmavit. Auditatis igitur Nobilissimi Doctorandi! formulam, quam vobis praeclegam, atque probe videatis, num ex animi vestri sententia illud *jusjurandum* praestare possitis.

(Jusjurandum.)

Si jam talis est vestri animi sententia, hic publice coram omnibus, digitis prioribus duo-

bus manus dextrae elatis, sed in primis pia mente praestate jusjurandum.

Quod igitur bonum, felix, faustumque esse jubeat Deus Optimus Maximus. —

(*Promotionis formula.*)

Salvete jam Doctores eruditissimi! quo nomine ego vos primus salutare, deque acceptis honoribus gratulari posse gaudeo.

Jam toga doctorali induiti in hunc locum honoratum adscendistis, quod omnibus indicat; Doctoris munere atque honore vos esse dignissimos; non autem vestis ipsa est, quae ornat, sed vita academica bene peracta, quae veste jam honoratur. Ergo vestimentum hoc vos admonet, vitam in civium salutem atque scientiarum cultum ita esse ducendam, talibusque virtutibus ornandam, ut vos hoc vestitu honorifico semper aequi dignos cives judicent.

Jam librum hunc, opus immortale Hippocratis, principis atque fidelissimi naturae observatoris, vobis offero, illumque jam propterea apertum trado, ut vos moneam, Medici doctrinam non exiguo vitae academicae spatio esse circumscribendam, verum in posterum

continenter optimos artis magistros fidelesque naturae observatores esse consulendos, ut horum experientia atque eruditio vestram confirmet et adaugeat, talemque vobis doctrinae copiam comparare possitis, ut summos hos artis principes imitari, atque interiora naturae sacraria adire possitis.

Jam vero librum claudio, quo significare volumus, scientiam medicam non ex libris tantum esse petendam, sed e sedula ipsius naturae observatione potissimum hauriendam. Vana enim est omnis Medici eruditio, atque iners onus dicenda, quae aliorum tantum experientia atque praeceptis, ast non proprio iudicio ntitur.

Ipsam igitur naturam optimam ducem atque magistram sequatur Medicus, illam assiduo consulat, sedulo et sollerter investiget atque perscrutetur, ut ita ejus signa et voces interpretari, intelligere, inque rerum absconditas causas penetrare possit, omnemque suam scientiam ad ipsam naturam conformare valeat.

Nostra vero ars non modo eruditum, prudentem, sed in primis sapientem, optimum, omni humanitatis atque benevolentiae sensu inbutum virum postulat. Medicus aegrorum sit amicus, enjus fidei omnes curas atque que-

relas confidenter et tuto committere, seque totos tradere audeant. Qualem igitur fidem jurejurando jam confirmavistis, talis fidei emblema sit vobis hic annulus aureus, quem indici manus dextrae induo.

Annulus enim fidei est insigne, et quidem aureus, non propter metalli pretium, sed quia nihil auro datur constantius, nihil purius, nihil ad ultimum usum usque adeo nitorem integrum conservans. Hos denique annulos aureos Curatores vobis dono offerunt, quibus testantur non modo, quantum doctrinae mérita atque Academiae decus sibi curae cordique sint, sed simul hoc fidei pignore significant, vos in perpetuam gratissimamque méoriam Academiae nostrae esse obstrictos.

Pileum denique addo doctoralem, quem dum capiti vestro inpono, jus vobis doctorale trado de arte nostra capite tecto publice disputandi. Pileus autem libertatis insigne est. Si quis alias, Medicus, quidquid evenerit, liber sit, humanitati tantum inserviens; sed in primis liber sit eruditus Medicus, qui e scola dimissus jurare in verba magistri respuat, omniisque humana auctoritate naturam esse longe superiorem teneat.

Superest splendidum reliquis adjungendum

ornamentum numismatis aurei, quod magistratus hujus urbis vobis dono offert, ejusque nomine vobis trado, ut pectus ornet. Ex hoc omnibus patet, quanti et Academiam hujus urbis, et egregiam ibi partam doctrinam habeat. Cujus rei uti ego Academiae nomine gratias ago, ita vos gratum habeatis animum, inque perpetuam hujus urbis et Academiae memoriam religiose conservetis.

Sic igitur vos data dextra fideque in Doctorum ordinem publice ac solemniter recipio. Me, quem praceptorum et ducem diligenter et omni observantia secuti fuistis, jam amicum integerrimum recipiatis; si quid in posterum vestris commodis inservire possim, lubenti equidem animo suscipiam.

Jam cunctis, quae ad solemnem hunc actum pertinent, rite et legitime peractis, novos hos et insignes honores et meo et Academiae nomine sincere vobis gratulor. Ut haec dignitas vobis felicissimiis sub auspiciis concessa aegrorum saluti, doctrinarum artisque nostrae honori et cinolumento atque hujus Academiae et Patriae gloriae inserviat, omniaque vobis prospera cedant, benigne jubeat Deus Optimus Maximus.

PROTREPTICUS.

10.000 10.000 10.000 10.000 10.000

**Candidatum hunc philosophiae Theoreticae
et Literarum humaniorum:**

JOANNEM ADOLPHUM CAROLUM VAN HEUSDE

Facultas nostra , probatis solemniter progressibus et moribus , adsentiente Senatu Academico amplissimo , dignum censuit , in quem , hac festi saecularis opportunitate , summi in Phil. Theor. et Litt. Hum. honores more majorum conferrentur . Quod cum mihi per agendum traditum sit , conscende jam continuo , exoptatissime candidate , cathedram hanc doctoralem , ut recitem tibi solemnem formulam , huic actui praescriptam .

(Promotionis formula.)

Hactenus, mi fili, promotoris partes, quoad ejus fieri brevissime potuit, peregi: nunc patris accipe monita. Nam quid ego, qui solemnis mos est, vel audientibus his narrarem, quis et cuias esses? omnes norunt et filium te esse meum et Trajectinum: vel laudes quid publice hic praedicarem tuas? cuivis hoc facere promotori licet, qui quidem laudabilem nactus candidatum sit, patri non licet. Nunc vero, ut te video diploma jam Facultatis Literariae manu tenentem, explendum mihi non solum promotoris ac doctoris, sed etiam patris officium est, ut et hos tibi honores gratuler, et cum de aliis te rebus, tum de *toga*, qua indutus est, moneam praecipiamque diligentius.

Abusi hac veste doctorali multi sunt, qui vel inania vel absurdia vel moribus noxia docerent. Tu non abuteris, mi fili. Nam si quis ita optime docet, ut optime didicit, praceptorum tu a teneris eximios sane habuisti, primum Byrdium, tum in gymnasio nostro Nyhoffium, Dorn Seiffenum, Kochium, Ekkerum, Karstenum: postea, in Academia institutione, praeclaros hosce viros, collegas meos:

in his Schröderum, philosophiae, et Goudoeverum, humanitatis doctorem, utrumque amicissimum mihi virum, Goudoeverum autem, propter disciplinae necessitudinem, carissimum. Quibus quid debueris, testis cum tota tua *de Cicerone Φιλοπλάτωνι*, disquisitio est, nuper a te publice defensa, tum epistola ad me disquisitioni praemissa, qua dubito num majore quid scribi possit et erga praceptorum observantiā et erga parentem pietate. Macte hac tuā cum felicitate, tum virtute, mi fili. Talem qui se a prima adolescentia et filium et discipulum praestitit, is haud dedecorabit togam hanc doctoralem. Tu vero fac, decus ei addas aliquando. Addes autem, si sic, ut coepisti, perrexeris. Nam, quod dixit Quintilianus, de eo bene sperare licere, cui Cicero placuit, tibi et Cicero placuit et vero, qui Ciceroni placuerat unice, Plato. Utrumque igitur deinde, quod adhuc fecisti, lege diligenter. Quae te vitae conditio maneat, incertum est: sed etiamsi nunquam doctoris partes acturus sis, capies ex utriusque lectione ad rerum cognitionem, quin etiam ad vitam et mores fructum uberrimum. Cave autem, Homerum negligas. Novisti quid de hoc

principe poëtarum Horatius judicaverit. Est ille, de ejus sententia,

*Qui quid sit pulcrum, quid turpe, quid utile, quid non,
Plenius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.*

Ut vero sic de eo existimetur, non legendus poëta est, ut a multis solet, sed ut lectus ab Horatio est. Sic demum, quid hauriri ex hoc sapientiae fonte possit, intelligitur. Id velim agas per vitam totam, mi fili.

Sed, ut ad ritus hujus actus solemnes procedamus, ecce! *apertum* tibi primum exhibeo hoc carminum Homericorum volumen: nunc illud *claudio*: utroque vero quid tibi significem ac praecipiam, adverte. Non solum legere te et carmina Homeri et Platonis Ciceronisque scripta decet; sed ut clausum nunc hoc volumen cernis, ita mente animoque recordas velim, quidquid ab his sapienter est monitum. Sic dignum erit aliquando hoc carum caput tuum, dilectissime fili, quod sertis coronisque ornetur: nunc haud indignum existimatum est, cui hunc ego imponearem *pileum doctoralem*.

Togae, qua indutus es, pileus convenit; est enim libertatis insigne; sine libertate autem nec discere quis, nec docere, nec vero

vivere recte potest. Te vero non est quod moneam, quam ego intelligam libertatem. Tenes vetus de ea effatum, a Cicerone prolatum nostro: *legum omnes servi sumus, ut liberi esse possimus.* Civilis haec libertas est, quae *justitiae vindicatur studio.* Tenes et a puero percepisti, quod sancta nobis religio de libertate morali praecipit, *veritatem esse, quae nos liberos faciat.* Reconditae haec sunt sapientiae placita; sed tibi non obscura, mi fili. Nam crebri nobis de rebus hisce omnium gravissimis, ut meministi, sermones fuerunt. Tu autem me monendum, praecipientem, cohortantem et lubenter audiebas et intelligebas facile. Quo factum maxime est, ut necessitudo nobis amoris mutui, imo sanctissimum honestatis, virtutis, pietatis foedus intercederet. Sed haec antea inter nos coram fuerunt. Nunc vero, age, publice, in hoc solemnzi lectissimorum hominum coetu, foedus nos nostrum, Deo teste, renovemus. Confirmet autem illud hicce, quem digito admoveo tuo; *annulus, fidei nostrae sempiternae signum.*

Habes, Doctor, una cum doctoralis dignitatis insignibus, patris monita. Restat, ut

te, Consulis atque Senatus urbani nomine, hoc ornem monili, cui suspensum numisma est, in perpetuam hujus festi memoriam cūsum. Tibi vero illud sit, ut festi, ita horum in primis solemnium monumentum gratissimum. Num longa tibi destinata vita sit, nos ignoramus.

*Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus.*

Quodsi evenerit tibi, ut, quinquaginta exactis annis, proximo Academiae festo adsis, desiderabis sane una cum patre, ceteros plerosque praeceptrores tuos. Tu vero sic prodi, numismate hoc ornatus, ut ipse sis omnibus cum disciplinae nostrae, tum meac erga te voluntatis caritatisque monumentum.

Et his ita, ut facere mihi licuit, peractis, mittendus jam tu mihi es, nobisque una de hac cathedra descendendum. Sed anteaquam discedamus, accipe eodem hoc loco, eadem hac hora solemni, cum monitis ac praecceptis, vota etiam patris. Vitae tibi felicitatem exopto, fili carissime: *felicitatem* autem non vulgarem dico, quae opibus, honoribus, ianmā commendatur; illam tibi appreco, quam optimus quisque maxime expetit, quae mori-

bus, quae virtute, quae pietate nititur. Haec vitae felicitas vera, qualis sit, quemque habeat fructum, pauci norunt; id vero item, ut auguror, te non latet. Illius tu vitae nuper, cum disquisitionem mihi tuam dicares, mentionem fecisti, quae sola *vitalis*, sola *vita* dicenda esset. Jungamus dextras, mi fili: hac tu vita, propitio Deo, fruere perpetuo!

and I am thinking now, with the help and
advice of the library staff, and the advice
of the other library trustees, I have decided
to keep the original name of "Carrington
Library" and to add "Memorial Library" after
it, so that we can also keep it in mind when
the time comes to change it again. I have already
begun to look around, looking at old and

DICTA

A

G E R A R D O M O L L,

DIE XIV. M. JUNII MDCCCXXXVI.

Q U U M

ALEX. CAROL. GUILIELMUM SUERMAN,

E T

A G N I T U M V R O L I K,

A C A D E M I A E R H E N O - T R A J E C T I N A E

A L T E R I S S E C U L A R I B U S C O N C E L E B R A N D I S ,

*M*ORE *M*AJORUM *M*ATH. *M*AGISTRI ET
*P*HIL. *N*AT. *D*OCTORES

R E N U N T I A R E T .

ATDIA

ALDOUS HUXLEY

TRANSLATED BY ERIC SPERBER

INTRODUCTION

INTRODUCTION BY ERIC SPERBER

19

INTRODUCTION BY ERIC SPERBER

INTRODUCTION BY ERIC SPERBER

INTRODUCTION BY ERIC SPERBER

INTRODUCTION BY ERIC SPERBER

Jubet mos antiquus, quem praesertim in hisce solemnibus celebrandis, religiose servandum putamus, ut praestantissimi et doctissimi viri juvenes, in quos summi in Mathesi et Philosophia Naturali, honores, hac hora sunt conferendi, etiam pro meritis, ex hac cathedra, palam laudentur.

In quo humanitatis officio perfungendo, ut simus longiores patitur nec temporis ratio, nec mea in dicendo tenuitas.

Nil dicam igitur de prima et optima institutione, non memorabo quibus praeceptoribus egregiis usi sint, non referam quomodo optimis omnino domesticis exemplis juveniles eorum animi ad omnia bona et honesta sint formati.

Prior eorum **ALEXANDER CAROLUS GUILIELMUS SUERMAN** patrem habet virum clarissimum Bernardum Franciscum Suerman in hac Academia Medicinae Professorem celebrimum. Alter **AGNITES VROLIK** filius est celeberrimi viri Gerardi Vrolik in Illustri Athenaeo Amstelaedamensi, Medicinae et Botanices Professoris clarissimi.

Novimus autem, Auditores, quantum inclyta domestica exempla, et optimorum doctissimorumque parentum institutio valeat, ad juvenilia ingenia ad quaevis bona, honesta et vera incitanda. Non igitur miremur, juvenes illos a teneris imbutos fuisse incredibili discendi et investigandi res naturales ardore.

ALEXANDER vero **CAROLUS GUILIELMUS SUERMAN** inde jam a teneris, et indefessa assiduitate, et incredibili quodam ingenii acuminie, tum bonis literis, tum disciplinis, quae ad omnem Philosophiam Naturalem pertinent, operam navavit, constanter, gnaviter, assidue, nunquam varietate disciplinarum impeditus. Mox Medica studia cum mathesi et philosophia naturali felicissime conjunxit, ut piaeceptoribus admirationi, amicis exemplo

esset, omnium imitatione dignissimo. Neque haec leviter a me dicta esse ipsa documenta probant. In certamine enim literario apud Leydenses victor exstitit, scripta egregia, si quid video, *commentatione de hygrometris.*

Postea, quum patria seditioso tumultu in periculo versabatur, fortiter cum commilitonibus voluntaria stipendia meruit. Grassante vero dirissimo in his regionibus morbo, humanitatis et in arte salutifera peritiae laudes jure suo acquisivit eximias.

Idem, plaudentibus omnibus bonis, summa cum laude, Medicorum studiorum curriculo peracto, egregiam scripsit dissertationem *de Cholerae Asiaticaे itinere per Belgum septentrionalem*, et summis in Medicina honoribus ornatus est.

Facultas autem Matheseos et Philosophiae Naturalis, assentiente Senatu academico, dignum eum judicavit, qui lauream doctoralem ritu solemni, *more majorum*, in hac Facultate capesseret, egregiis proiectuum suorum, tum in examinibus tum in conscribenda et defendenda dissertatione *de Calore fluidorum elasticorum specifico*, exhibitis speciminibus.

Alter autem egregiorum illorum juvenum, AGNITES VROLIK, Amstelaedamensis, in Illustri urbis patriae Athenaeo, antequam ad nos venit, summa diligentia in bonas literas, sed maxime in mathematicas et physicas disciplinas incubuit.

Quas quidem ita pertractavit, ut non festinanter, ut multi, ambitum earum percurreret, sed strenue, assidue earum fructus, in succum et sanguinem quasi converteret. Agnoverunt brevi ejus praceptores ingenii ejus et discendi felicitatem. Omnes vero boni laudabant practerea in eo judicii acumen, doctrinae copiam, morum humanitatem.

Examinibus laudabiliter peractis, scripta etiam et strenue defensa dissertatione *de Calore telluris infra superficiem augescente*, dignissimum eum censuit Matheseos et Philosophiae Naturalis Facultas, qui summos honores *more majorum*, alteris Academiae secularibus, capesseret.

Quum igitur, laeta hac occasione, Provincia mihi sit mandata Promotoris officii sustinendi, ut ritu majorum celebrentur haec solemnia, evoco vos, Optimi Candidati! ad superiorem hanc cathedram, cuius aditus solis

**Doctoribus patet, et ex qua jus docendi in
vos nunc sum collaturus.**

(Formula Promotionis.)

Jubet vero solemnitatis hujus ordo, ut or-
nem vos Doctorum insignibus, quorum signi-
ficatio breviter explicanda est.

Togam jam induistis, virilem illam, gravi-
tatis, virum doctum ornantis, insigne, quod
simul declarat veram vestram nobilitatem.
Haec igitur vestis conciliet vobis felicitatem,
famam, gloriam, ex animo opto.

Librum, ex more antiquo, ostendam vobis,
primum apertum, mox vero clausum. Aper-
tus significat assiduam optimorum scriptorum
lectionem a vero Naturae scrutatore nunquam
esse remittandam.

Clauditur vero liber, ut intelligitas non mo-
do legendo explorari posse Naturae arcana
sed etiam observando, experiundo, meditando.

Non cvidem in eo veterum morem secutus
sum, ut vobis offerrem Aristoteles librum, a
quo, tanquam a principe Philosophorum dis-
cedere, nefas duxerunt majores nostri, quem
unicum et summum in Philosophia magistrum

agnoscēbant. Nullius enim nos addicti sumus jurare in verba magistri. Sed offero vobis opus nunquam peritum Euclidis, ut palam significem non commenta philosophorum, sed mathesin, unice firmum physicis disciplinis praebere fundamentum.

Annulus aureus, quem digitis vestris nunc aptabo, Alma matris Academiae splendidum donum, signum vobis sit incorruptae fidei. Putabant nempe maiores, Philosophiam esse sponsam novi Doctoris!

Puritate auri significabant animi puritatem, vitae rationisque constantiam, morum temperantiam, laborum patientiam, discendi haud intermissam diligentiam.

Pileus capitibus vestris impono, insigne et ornamentum liberi hominis. Memineritis vos in libertatem plenam, nullis vinculis impediatam, solis limitibus boni et honesti coarctatam, hac ratione passeri.

Aureo nummo, pretioso munere Amplissimi hujus inclytæ Urbis Magistratus, colla vestra ornō. Adhortatur et monet illud insigne Vos, **O boni!** ut nunquam ingratii sitis, ut nunquam obliviscamini, Almam hanc matrem Trajectensem, nec tempus apud eam feliciter peractum.

Quod ultimum est, Doctoris diploma vobis trado. Sic enim omnes sciant vos *more majorum*, rite et legitime Philosophiae Naturalis Doctores esse renuntiatos.

Tandem restat, ut vobis, Doctissimi, meique amantissimi viri, hucusque discipuli ex-optatissimi, semper, ut spero, amici futuri fidelissimi, data dextra, honores, quos summo jure accepistis, impense et ex imo pectore, gratuler.

Faxit Deus optimus maximus, ut diu sitis patriae decus, parentum honor, Academiae gloria.

---

the people of the country, who would hardly
have given her such names were she not a
famous orator. Her speech was delivered
in the language of the country, and it was
well received. The audience consisted
of the principal persons of the town, including
the army general, who had been sent
to the camp to receive the news of the
victory, and the principal citizens of the
country.

CHAPTER VIII.

The next day the general sent for the
general of the army, and said to him,

"I have heard that you are a good
orator, and I wish to hear you speak."

The general replied, "I am not
a good orator, but I will speak if you
will give me time to prepare."

"Very well," said the general, "you
may speak whenever you like, but you
must speak in the language of the country."

The general then sent for the
principal citizens of the town, and said to
them, "I have heard that the general
of the army is a good orator, and I
would like to hear him speak."

The citizens replied, "We are
not afraid to hear the general speak,
but we are afraid that he will speak
in the language of the country, and
that we will not understand him."

"Very well," said the general, "you
may speak whenever you like, but you
must speak in the language of the country."

DICTA

HERM. IOH. ROYAARDS,

DIE XIV. M. IUNII MDCCCXXXVI.

QUUM

IANUM HENRICUM SCHOLTEN,

ET

IACOBUM IULLANUM SNOUCK HURGRONJE,

ACADEMIAE RHENO-TRAIECTINAE

ALTERIS SECULARIBUS CONCELEBRANDIS,

More Maiorum DOCTORES THEOLOGIAK

RENUNTIARET.

ATONE

2.

THE DAY OF ATONEMENT

ATONEMENT DAY

ATONEMENT

ATONEMENT DAY

ATONEMENT

ATONEMENT DAY

ATONEMENT DAY

ATONEMENT DAY

ATONEMENT DAY

ATONEMENT

Est haec nova quaedam solemnitas, quae me in cathedram vocavit. Quod enim Bentleio, Spanhemio, Moshemio, Voorstio, Suringario aliisque recentiori aetate acciderat in Cantabrigensi, Helmstadiensi, Heidelbergensi et Leydensi Academia, id Theologorum nulli contigerat in Rheno-Traiectina hacce nostra; ut scilicet Doctores Theologiae *more maiorum* crearentur. Singularis hic anea in nostra Academia Iure Consultis erat honor, quem in Secularibus hisce nostris singul sibi vindicant disciplinarum Ordines, ipsaque adeo suo iure Theologia.

Suo iure, dico. Neque enim illa a ceremoniis abhorret, quae Theologos excitant, ut *more maiorum* suam excolant disciplinam;

cuius dicti vim ut percipiamus, Maiorum illorum ob oculos revocemus imaginem. — Quot, quaeso, quantisque Illi celebrandi sunt laudibus! Doctrinae copia, et eruditione, assiduitate et laboris patientia sese commendarunt illi; maxime vero in eorum more fuit positum, ut Codice Sacro fonte uterentur primario, divinam agnoscerent Christianae doctrinae et originem et auctoritatem, et acre illam vindicandi studium cum pari coniungerent haud raro liberalitate; quid, quod animum imprimis apud eos moveret religio et pietatem praesidium Theologi certissimum haberent.

Neque tamen, in eorum imagine intuenda errores et vitia non advertamus. Polemica haud raro viventes tempora, partium studio abripiebantur nonnumquam; veram subinde negligentes philosophiam, unius alteriusve scholae philosophicae terminis includebantur; ipsis nonnumquam doctrinam absolutam comprehendentes; allegoriis nimis inhiantes, et phantasiae indulgentes lusibus.

Quodsi igitur Voetios, Schotaros, Roëllios, Witsios, Burmannos, Lampios, Bonnetos, summis virtutibus conspicuos, Theologos Rheno-Traiectinos una

cum aliis intueantur assidue nostri aevi Theologi (1), prudenter autem sibi caveant ab erroribus, quibus indulserunt illi, praedicanda foret nostri aevi felicitas, inque eos quadrabit **praeceptum**:

πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε.

Haec vos Exemplaria ut intueamini, et, Majorum illorum more, Theologiam, uti incepistis, in posterum excolatis, Theologiae Candidati! mox, illorum instar, summis ornandi honoribus, vos excitant huius diei solemnia et ceremoniae.

Tulit enim, A. H.! Ordo noster Iuvenes multos, suis laudibus conspicuos, in quibus duos prae ceteris animadvertis, quibus, ut ad summos in Theologia, *more maiorum* consequendos, honores, aspirarent suasores fuerunt Theologi. — Novistis, quinam illi sint.
In his

IANUS HENRICUS SCHOLTEN

priorem propter ea sibi vindicat locum, quod

(1) Affixaerant solemnis hacce opportunitate parietibus aedis cathedralis nonnullorum, hic laudatorum, Virorum imagines, una cum aliorum Virorum Clar., qui variis temporibus nostram ornarunt Academiam.

iam superiori anno ab Ordine literario in Doctorum numerum summa cum laude fuit receptus. Hic enim Patris venerabilis, qui, ante hos viginti septem annos, e Heringae schola prodiens, Disputationem theologicam conscripsit et publice defendit (1), filius dignissimus, regiam viam ad theologicam disciplinam iniit. — In Heusdii enim, avunculi sui dilectissimi, scholam delatus, animi veluti impetu in literas irruit humaniores, maxime in antiquorum scriptorum studium, in quibus ita habitavit, ut, Heusdio suasore, laudatam ab nostratisbus aequa ac extraneis scripserit *Disputationem doctoralem de Demosthenaeae eloquentiae charactere.* — Neque hunc dimisit animi ardorem, ubi ad Theologiae disciplinam accessit. — Quantum vero in legendo meditandoque Codice S. et doctrina Christiana interius percipienda posuerit laborem, manifestum fecit conscripta *de Dei erga hominem amore, principe Religionis Christianae loco, Dissertatione,*

---

(1) W. Scholten, *Specimen herm. theologicum de appellatione τοῦ νιοῦ τοῦ Ἰνθρωποῦ, qua Jesus se Messiam professus est, Praeside V. C. Iodoco Heringa E. f. publico examini submissum*, d. 14 Iunii 1809. — Trai. ad Rh. 1809.

quam illud exposuit argumentum, quod ipse plures per annos meditando investigandoque in deliciis habuit. Virum igitur huncce Doctissimum, moribus integrum, pietate erga praceptorum conspicuum, suo iure futurum vobis indico Theologiae Doctorem.

Alter huic accessit:

JACOBUS JULIANUS SNOUCK HURGRÖNJE.

Quem dum intueor, a me Theologiae Doctoris gradu ornandum, ecce! beati Patris mei incidit memoria, qui, ante triginta hos et quod excurrit annos, gradum Theologiae doctoralem — raro id temporis exemplo! — in Patrem ipsius, Senatus nomine, contulit (1). — O beatissima Parentum memoria, quam dies hicce festus in animis excitat! — Sed illuc redeamus.

E patricia Zelandorum gente natus, mature a Patre, cui Evangelii nuntiatio curae est

---

(1) Vir Ven. Adrian. Isaäcus Snouck Hurgronje, huius Doctorandi Pater aestumatissimus, die 2 Nov. 1804. publice defensa; *Diss. inaug. de praecipuis Vaticiniis V. T., quibus effusio Spiritus S., diebus Messiae exspectanda, prænuntiatur*, Theologiae Doctor fuit renuntiatus, Promotore H. Royaards, V. C.

cordique, pietatis et doctrinae Christianae notitia imbutus, in domesticam familiaritatem cessit viri pii aequa ac candida, docti atque ingenui, Danielis Matth. Kakebeen. In Amstelodamensi Athenaeo studiorum posuit elementa, postea vero nostram adiit Academiam, ibique per quinquennium Praeceptoribus mihius carissimus fuit discipulus, morum urbanitate, ingenii vi ac alacritate, studiorum assiduitate, animi candore, doctrinae praestantia magnopere sese commendans. Sudente igitur Theologorum Ordine, Patris incedens vestigiis, Theologiae Doctoratum petuit, et quidem hacce solemnitate, nobis invitantibus, *more maiorum.* Quanta autem valeat in theologicis disciplinis doctrina et iudicij in interpretando subtilitate, docuit conscripta et publice defensa *Disputatione de membrorum parallelismo, in Iesu Christi dictis observando.*

Sed quid est, quod mea de Vobis Oratio diutius honore vos defraudet? Huc igitur accedatis, Theologiae Candidati! et cathedram hancce superiorem, cunque doctoralem, ascendatis.

Salvete, carissimi Discipuli! Estisne parati ad vitam agendam doctoralem? Ecce! instant huius actus solemnia. — Favete linguis, Auditores!

(*Promotionis formula.*)

Salvete Viri Doctissimi! Macti vestra virtute atque ingenio estote! Neque tamen iam vobis hinc abeundum. — Symbolis altiora indicari solent. Huic item solemnitati maiorum mos insignia quaedam et symbolica tribuit, quae sancte servare solet nostri aevi hominum pietas, quaeque Vos excitant, ut *more maiorum* prudenter ipsam excolatis disciplinam.

Senatus auctoritate, togati huc accessistis. Refert *Toga* illa proavorum dignitatem aequa ac liberalitatem: Quodsi igitur nostram aetatem affecerit cum interpretandi levitas ac libido, tum minuta quaedam et anxia Theologiae ratio, vos, quaeso, maiorum more dignitatem tueamini simul et liberalitatem, ab omni levitate alienam! Facem praferatis aliis, ut vos, exemplaria, intueantur omnes.

Quo vero pacto has excolere possitis virtutes, hic vos doceat *Liber*, unde vos ipsi,

Doctores, discatis quotidie. — Est ille **Codex Veteris et Novi Foederis S.**, Hebraicō et Gracco textū. Est ille Liber, qualem nulla tulit aetas parem; non humanae, ut ceteri, at divinae auctoritatis; generis humani liber paedagogicus; dux fidelissimus per hasce terras ad sedes coelestes.

Iam hunc vobis *Codicem S. apertum*, indico, monstro, trado, ut toti in hoc sitis eumque diurna nocturnaque manu versetis. Habitare veluti in eo Maiores nostri. Vos eorum morem sequamini, legendo, interpretando, in succum et sanguinem vertendo eius effata, quod postremum ut fiat, symbolice librum huncce *claudio*. Sunt hic recondita divinae sapientiae oracula. Claudatis et vos subinde fontem huncce, non ut prae illo sapiatis, quod nonnulli nostri aevi Theologi secerunt, verum ut maiorum instar meditando, quod pii est hominis, precibusque dicendis et Spiritum divinum implorando, in $\pi\alpha\tilde{\epsilon}\xi\tau\omega$ convertatis divina illius effata. Valeat ita de Vobis, at sublimiori sensu:

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo.

Sacra hic vobis imponit officia **Codex S.**,

quibus quo rectius fungamini, huic solemnitiati *Pileum* addiderunt Maiores *doctoralem*, libertatis symbolum. — Libertate iam vos gaudetis docendi. Ne vero ea abutamini! Protestantismi principiis nitentes, liberos Vos praestetis ab omni auctoritate humana; et quoniam iure utebatur Doctor ille Martinus Lutherus, idem vos usurpetis; ita quidem ut divinae auctoritatis vos submittatis, eique, non Doctorum instar, sed discentes, pareatis. — Pileo instructi, nulli parcatis labore; ut disciplinam theologicam exornetis!

Quod si eo vos obstringere velitis, fidei vestrae accipiatis, Curatorum, Virorum Amplissimorum, nomine, annulos hosce, quos digitis manus dextrae indicibus insero. Fidem hancce vestram, Codici S. et sanctae nostrae Religioni habitam, pie servate! Quos vobis annulos dederunt electissimae Virgines, illos in posterum fidei coniugalis servetis symbola! Hosce vero ne, quaeso! inferiori habeatis loco. Sint illa vobis symbola, intimum obtinere vinculum vos inter et Theologiam; vitamque vestram et vires Religioni et Ecclesiae esse dicatas. Sic quidem Maiorum in tuenda, probanda, vindicanda Religione Christiana

constantiam et fidem presso pede sequamini,
et virtutis studium pie in vobis excitetur!

Nulli sane in vobis hodie ornandis desunt.
Ipsi huius urbis Magistratus, Maioribus haud
dissimiles, Academiae nostrae condecorandae
quali flagrant studio ardentissimo, abunde do-
cet festum hocce seculare. Neque Vos orna-
re recusarunt illi. Magistratus igitur Rheno-
Traiectini nomine et auctoritate, haec vobis
numismata aurea collis suspendo. Monile
pectore geritis. Sedulo illud tueamini, Pa-
triae, et huius urbis causac addictissimi, qua-
les vos praestitistis armis pro patria gerundis!

Sic quidem pactum iniustis cum Patria, Re-
ligione, Codice S. Nos item illud incamus,
Viri Doctissimi! En *dextra* fidesque! Eam
vobis offero, Discipuli dilectissimi! non meo
tantum nomine, sed Theologorum Rheno-
Traiectinorum et Senatus Academici. In nos-
tro Ordine receptis, publice Vobis amicitiam
nostram offero, vestramque nobis tribuatis.

Faxit ita Deus, ut Vos, per diurnam
vitam prudenter *maiorum more* excolatis
disciplinam sanctissimam! Vigeat Academia
Rheno-Traiectina!

DICTA

A

JANO RICHARDO DE BRUEYS,

DIE XIV. M. JUNII MDCCCXXXVI.

QUUM

GUILIELMUM FOLKERTIUM SCHOLTEN
TOT GANSOYEN,

ACADEMIAE RHENO-TRAJECTINAE

ALTERIS SECULARIBUS CONCELEBRANDIS,

*MORE MAJORUM JURIS ROMANI
ET HODIERNI DOCTOREM*

RENUNCIARET.

АТОМ

СИСТЕМА ОБРАЗОВАНИЯ
ПОДГОТОВКИ К ПОСЛЕДНЕМ
ИСПЫТАНИЯМ

Часть 1

ПРИЧИНЫ ПОДГОТОВКИ
ПОДГОТОВКА ТЕХ

ПОДГОТОВКА ПОДГОТОВКА

ПОДГОТОВКА ПОДГОТОВКА

ПОДГОТОВКА ПОДГОТОВКА
ПОДГОТОВКА ПОДГОТОВКА

ПОДГОТОВКА

ПОДГОТОВКА ПОДГОТОВКА
ПОДГОТОВКА ПОДГОТОВКА

Unus igitur superest Candidatus, quem Senatus Academicus similiter dignum judicavit, qui solemni hac occasione summos honores more Majorum, acciperet,

**GUilielmus Folkertijs Scholten
tot Gansoyen.**

Cedant arma togae, concedat laurea linguae, dixit olim Tullius. Non est vero quod hujus Candidati intuitu de hoc conflictu simus solli. Nam et hic, ut irruentes in patriam inimicos repelleret, masculine arma suscepit, nec ipsum vitae periculum adire recusavit. Quem vero Mavors merita decoravit laurcā, hujus nunc Pallas coronam, justum diligentiae et doctrinae praemium, imponit capiti.

Quippe qui praestantissimus Candidatus regia processit via, nonnisi postquam indefessa diligentia in literarum studia incubuerat, ad Jurisprudentiam accessit; cuiusce studio se tunc totum tradidit, idque felici adeo successu, ut hisce honoribus dignus esse communi suffragio judicaretur. Sed quid verbis opus est? Gravissimum argumentum, ex historia juris publici patrii desumtum, ita tractavit, ut egregium diligentiae pariter atque doctrinae suae Specimen ipse ediderit.

Sed jubet hora ut ad peragendum illud, quod mihi impositum est officium, equidem procedam.

O Manes defunctorum! qui Batavorum candidistis Rempublicam; qui nostras constituis-
tis Academias; qui patria instituistis solemnia, o manes Majorum hisce nostris intersitis solemnibus!

Tu igitur huc accedas, egregie Candidate! et adscendas ad hanc superiorem cathedram, cuius aditus solis doctoribus patet.

(*Promotionis formula.*)

Ne autem quid honori tuo desit, e Senatus decreto adjiciam ritus, quibus Majores nostri hunc actum solemnem explicari voluerunt.

Jam tibi accessit honos, ut in omnium conspectum togatus prodire possis: quae vero tam honorifica tibi est, eadem toga te simul admonet sacramenti, quo nunc togatae militiae te obstrinxisti, ut togati militis munere, quod in civium vita, fortuna, fama omniq[ue] securitate armis legum defendenda versatur, per omnia recte et strenue fungaris.

Codicem legum apertum tibi exhibeo. Nec enim secundum imaginariam aliquam aequitatem civium jura definienda sunt. Quid in causis publicis privatisque jussum, vetitum permissumve sit ex legibus, quae vigent, declarare JCtum oportet. His igitur perpetuo inhaerendum, hisce legendis et perpendendis indefesso labore desudandum est.

Sed quem modo tibi apertum tradidi, eundem librum nunc ante oculos tuos pono clausum. Codices Legum non semper ad manus sunt; neque leges ita scribi possunt, ut omnes facti species, quae quandoque inciderint, iis comprehendantur. Itaque hoc ritu volue-

runt indicare majores, JCti esse, legum vim et potestatem mente tenere, et ex analogica juris ratione ea definire posse quae legibus definita haud reperiuntur, ac dicere quid naturaliter justum sit.

Fidem tuam adstrinxisti ut togati militis partes mascule sustineres. Voluerunt majores, ut datae acceptaeque fidei aliqua esset tessera, annulus aureus; hunc igitur in digitum recipias. Firmum sit et indissolubile, quo te hodie Themidi vovisti, sacramentum.

Sed intellexerunt majores solam doctrinac praestantiam veri nominis JCto haud sufficere. JCtum hominem sui juris esse voluerunt, Antiquissimum libertatis insigne pileus est. Jusserunt igitur majores ut in illius, quae JCto propria esse debet, libertatis signum jus pilei acciperet; ita capiti tuo pileum impono. Hoc honore accipiendo sancte promittis, nunquam fore, ut vel quantivis commodi spe, vel mali cujuscunque metu, eo ducaris, ut quod justum esse, semel ipse judicaveris, propugnare desinas. Itaque hicce honos efficiat, ut semper menti tuac obversetur veterum illud; inaestimabile bonum est, suum esse.

Noluit vero Amplissimus Urbis Trajectinae

Magistratus, ut ab hac Academia discederes, nisi accepto in solemnis hujus actus memoriam publico et honorifico signo. Accipe igitur quod e more majorum Magistratus liberalitas tibi decrevit numisma aureum, cui nomen tuum inscriptum est. Hoc collo tuo suspensum habeas, ut honos tuus inde augeatur. Hoc conserves in memoriam et hujus diei et humanitatis et hospitalitatis, quas dum Academiae civis fuisti, in hac urbe expertus es.

Unum superest, quod lubentissime facio. Totius JCtorum Ordinis nomine porrigo tibi dextram. Sit haec tibi signo illius, qua Te, qua omnes, qui justitiam sincere amant, qui Jurisprudentiam indefesso labore colunt, amicitia et caritate complectimur.

Haec omnia more majorum absoluta sunt. Ego primus Te juris Romani et Hodiegni Doctorem saluto. Faxit D. O. M. ut honores, quos et meritis tuis et votis nostris consecutus es, felicissimos et tibi et patriae pariant fructus; concedat tibi, concedat omnibus eorundem honorum nunc consortibus, quod hodie concedit triumviris illis, qui ante hos quinquaginta annos, eosdem honores

adepti sunt, ut post idem temporis spatium patriae utiles, dignitatibus conspicui, bona valetudine fruentes, festum Academiae diem iterum videatis, ut numisma collo vestro suspensum, et vestros honores et hujus diei solemnia omnibus testetur.

A. C. G. SUERMAN

O R A T I U N C U L A,

HABITA

DIE XIV. M. JUNII MDCCCXXXVI,

N O M I N E D O C T O R U M ,

ALTERIS

ACADEMIAE RENO-TRAJECTINAE

S A E C U L A R I B U S C O N C E L E B R A N D I S

M O R E M A J O R U M

S O L E N N I T E R C R E A T O R U M .

MANUSCRIBA

PARAGRAPHS

ATISSA

PROFESSORI ETATI ET MIR ETIA

INSTITUTUM INSTITUTUS

DISCETIA

MANITUR CANTO TERRA MAMITUR

OMNIA MUNERA CONVIVIA

ALTISSIMA RUMBO LA MIRIS O

INSTITUTUS INSTITUTUS

AUDITORES HUMANISSIMI!

Postquam peracta sunt hujusce diei solemnia, ne quid de majorum more detrahatur, par est, ut unus doctorum et de quaestione ex disciplinis academicis disserat, et Vobis gratias agat pro honore, quo nos affecistis. Quum autem mihi hae partes traditae sint, nec diu Vos detinebo, et de argomento dicam, ab hujus loci dignitate non alieno, de methodo philosophica, qua doctrinae physicae et medicae tractandae sunt.

Sponte intelligitis, A. A., me hac methodo philosophiam Baconianam velle, qua quidem nescio, an recentiori aetate magis divinum donum humano generi fuerit concessum. Misera enim erat medio aevo philosophiae con-

ditio. Tota cum theologia commiscebatur, haec autem magnam partem vel ex placitis Neoplatonicorum, vel Aristotelica dialectica constabat. Quumque deinceps in Italia renascerentur litterae et ex puris fontibus antiquitas cognosceretur, ipsa quidem Lycae i auctoritas labefactari coepit, reviviscens autem veri studium carceres excipiebant atque opprobria. His igitur ita dispositis, ecce, sublime ingenium summam rerum occupat, vincula mentis humanae diffringit et huic, in libertatem restitutae, qua via sit incedendum; ostendit.

Quaeritur, quaenam fuerint arma, quibus tantam commutationem perficeret summum illud Verulamii ingenium. Num sublimia interioris cujusdam philosophiae principia ponebat? An divinarum humanarumque rerum conjunctionem explicabat et, quos intellectui suo positos existimat homo, limites propellebat? — Minime vero. — Non acceleravit ingenii volatum, sed retardavit. Non plumas illi addidit, sed plumbum et pondera. Non theorias condidit, sed phantasiae vanitatem in explicanda natura ostendit. Non nova, non sublimia, non profunda excogitavit, sed

ad vilia adeo et abjecta, quae philosopho indigna habebantur, ad res minutissimas mentem devocavit.

Quid autem? Hoc cum ageret, tantusne siccirco vir dicendus est, cuius vestigia integer hominum cultus sequi debuerit, quiq[ue] typum omni germanae philosophiae impresserit? — Scilicet, A.A., quod de Hippocrate affirmatum fuit, de Bacone valet: naturae loquebatur, non hominis voce. Sic enim philosophiae exordia facit: « homo, naturae minister et interpres, tantum facit et intelligit, quantum de naturae ordine, reveal mente observaverit, nec amplius scit aut potest.”

Ita profecto, tamquam Socrates alter, qui ex coelo in terram philosophiam devocavit et inter homines versari coëgit, ex orbe phantastico Baco ad ipsam naturam reduxit ingenium humanum. Novam uterque viam in hoc tanto opere perficiendo invenit, quae non per syllogismos, sed per inductionem procedebat. Hac quidem sophistas ille et impugnavit, et vicit, scholasticorum autem vanam, at invictam turbam Verulamius fugavit. Hinc nimirum immensi recentioris

aetatis extitere progressus. Hinc, quo tendit jam Baco, ita hodieque potentia humana aucta est, ut naturam fere sibi subjucerit.

Quae cum ita sint, commilitones optimi, felicitatem nostram satis praedicare non possumus, qui in Academia versamur, quae simplicem hanc veri inveniendi viam sequitur et tuetur. Hic enim, Socratica prorsus ratione, non ex systemate quodam, sed ex interiore ipsius hominis cognitione omnis derivatur philosophia. In hac nostra Academia non ex ficticiis principiis, non ex obscuris theorematisbus, verum, secundum Baconis praecepta, ex ipsis naturae judiciis, per observationem atque analysin detectis, doctrinae quaecunque physicae illustrantur.

Dicat hic forte aliquis: quid vero tu praesentis temporis liberalitatem dilaudas? Temet ipsum in antiqua hac aede, quae medium plane aevum resert, tum etiam commilitones tuos indutos cernimus toga doctorali, pileo tectos, ornatos annulo, nummum gerentes; non nostra haec tempora, sed illa scilicet, quibus grassabatur in Europa barbaries, redolent. — Quum vero, A. A., aetatis nostrae felicitatem extollimus, non ideo culpamus

quaecunque propria majoribus nostris fuerunt. Referunt haec ipsa honorem summum, quo illi artes liberales et doctrinas habuerunt. Quod exemplum, ab ipsis nobis relictum, nos sane sequi decet. Et vero majoribus tribuere, quam merito poscunt, reverentiam, hoc demum decorum est, hoc liberale.

Sic igitur maximi facimus, quod festo hoc atque solenni die, qualem unum singula saecula ferunt, ad summos adducti doctoratus honores sumus. Quamobrem in hoc praestantissimo auditorum conventu, qui viros, auctoritate vel eruditione plurimum in patria valentes, qui Academiae Rheno-Trajectinae alumnos, inaudita celebritate, qui lectissimam sexus amabilis coronam exhibit, maximas his omnibus, commilitonum meorum nomine, non possum non gratias agere, qui festo egregium praesentia sua decus addere voluerint.

Sed inter Vos amplissimos conspicio Academiac Curatores, quorum liberalitati signum, quod digitos exornat, debemus. Conspicio et urbis Consulem ac Senatum, qui paternum in Academiam amorem hac iterum occasione declararunt, aureis nummis nos decorantes. Conspicio elegantissimas puellas, quae laureis

nostram exornarunt frontem, dulcissimo profecto studiorum praemio. Evidentia haec adeo sunt favoris singularis signa, ut iis gloriari liceat, verum dignis esse nunquam nobis contingat. Video autem et Rectorem ac Senatum academicum, dilectissimos Praeceptores, quibus nimirum et nunc et per totam vitam devinctos nos sentimus. Hos solennitatis hujusce testes, hos duces, hos dignitatis promotores nobis accidisse, est quod maximopere laetemur. Pro tot igitur tantisque beneficiis, quae nobis hodieque obtigerunt, Deo O. M. laudes tribuamus, eumque precemur, diu Academiam ut servet incolunem!

HENRICI EGBERTI VINKE

O R A T I O

DE

**GERMANO PHILOSOPHO, OPTIMO
THEOLOGO.**

PUBLICE HABITA

DIE VIII DECEMBRIS ANN. CCCCCXXXVI.

QUUM

THEOLOGIAE PROFESSIONEM IN ACADEMIA RHENO-
TRAJECTINA SOLENNI RITU AUSPICARETUR.

---

1. *ANALYSIS OF THE DRAFT AGREEMENT*
2. *INTERPRETATION OF THE DRAFT AGREEMENT*

Escendi igitur equidem in cathedram hancce, at quonam sim animo, non est, quod dicam; nam vultus et vox et artuum tremor me produnt, satisque declarant, quam sim commotus et fere perturbatus. Scilicet dicendum jam mihi est, non coram Christiano coetu, qui sacram in audem confluxit, ad divinorum interpretationem oraculorum modesto et docili animo accipiendam, sed coram illustri doctissimorum virorum ac praestantissimorum juvenum corona, Palladis in sedem congregata, non discendi caussa, sed audiendi, quid novus ille Professor proferat, qui ejus sensus sint, et quid Academiae Ecclesiæque de illo sperare liceat. Practerea facienda sunt mihi verba, non patro, sed Latino sermone, cuius usus mihi fere in desuetudinem abiit, cum undeviginti jam exacti sint

anni, ex quo Academiae Trajectinae, almae nostrae matri, valedixi. Neque haec sola sunt, quae adeo me perturbant. Multo magis etiam commoveor ac prosternor, venisse jam horam cogitans, qua Professoris Theologici munus sim auspicaturus. Est enim gravissimum quid, me quidem judice, recte illo munere fungi, atque omnia, quae injungit, officia ita praestare, ut Deo Christoque non minus, quam aequis hominibus proberis. Quod si mecum reproto, quis vere honorifico, quo jam gaudeo, nomine dicatur, quibus animi, ingeniique dotibus ornatum, qua doctrinae varietate et copia instructum cum esse oporteat; si considero, futuros Sospitatoris, ejusque Ecclesiae ministros ab illo instituendos esse et formandos; si porro clarissimum Decessorem suspicio, meamque tenuitatem et eruditionis inopiam cum singularibus ejus virtutibus et doctrinae copia comparo, tum ad me ipse haec fere verba facio: « quid tu fecisti tandem? Tuae te audaciae pudeat. « Onus suscepisti, quod humeri ferre recusabant. » Accedunt tempora, quae vivimus,

ab altera quidem parte Theologis jucunda et felicia, ab altera vero difficillima et sollicitudine plena. Est enim magna, ut in aliis regionibus, ita et in nostra patria, de rebus, ad religionem spectantibus, opinionum varietas, multique, quod valde deploramus, in extrema ruunt, obliti, ut videtur, medio tutissimum iri, mediumque tenentes beatos esse, quoniam veritas plerumque in medio sita est. Et, quod non ultimo loco memorandum videtur, Philosophiae studia, nostris maxime temporibus, tam arcte cum Theologia conjuncta sunt, ut, qui hanc profiteatur, et illis imbutus esse debeat. Fecerunt hae difficultates, A. A.! ut dubius aliquamdiu haeserim, utrum oblatum honorem acciperem, an vero honeste recusarem, praesertim, cum perjuncta mihi statio obtigisset, arctissimisque meo coetui vinculis conjunctum sentirem. Ast vero gravissimum munus suscepi, et sum jam paratus ad illud auspicandum. Etenim divina mihi illud imponitur Providentia. Præterea movit me cum pristinorum Collegaram, quos semper amore prosequar, tum aliorum,

inprimis Heringae, praeceptoris aestumatisimae auctoritas. Ardeo porro cupiditate, non ut nomen meum illustretur et celebretur, sed studiis ut totus vacare possim, eaque, auspice Deo, majores Ecclesiae fructus ferant. Cogitabam denique, Trajectinis mihi meis non esse valedicendum, meque posse discere, quae nescirem; in primis vero divinas intuebar promissiones. Alacri igitur laetoque animo honorificam capesso provinciam, meamque fiduciam in optimo rerum mearum Moderatore repono, quippe qui per omne tempus, quo illi servii in Euangelio annunciando, benignus mihi adfuit, cujusque promissum novi, se nunquam illis defuturum, qui cum exspectant. Tu igitur, Deus optime maxime! mihi adsis propitius! Tu corporis mentisque vires sustentes et augeas. Tu me in veritatem ducas, studiisque meis ita faveas, ut futuris Ecclesiae ministris non plane inutilis sim, atque eos, qui ad hunc me honorem evexerunt, demandatae mihi provinciae nunquam poeniteat!

Quod δοκίμως τον ίλλον *) jam animadver-
tit, quodque et in Schola Socratica, et in
sua Oratione, alteris Academiae nostrae saecu-
laribus habita, Clarissimus noster Heusdius,
acute et perpulcre, ut solet, probavit, omnes
artes et doctrinas habere quoddam commune
vinculum, et quasi cognitione quadam inter-
se contineri, id valet in primis de *Philoso-*
phia et *Theologia*, imo *Philosophia* alterum
vinculorum est, quibus artes et doctrinae con-
tinentur. Haudquaquam igitur mirandum est,
illam, ut cum caeteris disciplinis, ita et cum
Theologia conjungi. Quid? quod *Theologia*
Philosophiā prorsus carere nequit: quo sit,
ut hanc per omne aeyum cum illa conjunctam
videamus. Obtinet autem illud, quod jam
monui, nostris maxime temporibus, quibus
adeo exultum est humanum ingenium, et *Phi-*
losophia viget. Viget autem haec in primis in
Germania; at non tantum in *Germania*.
Viget etiam in nostra patria, maximeque in

---

*) Sic Ciceronem putavi posse appellari, post editam
doct. Heusdii disquisitionem: *M. Tullius Cicero Φιλοσοφάτων*.
Tr. ad Rhen. 1836.

nostra Academia, approbantibus et gaudentibus omnibus sanioris ingenii, dummodo non adhibetur ad Theologiam inpugnandam et a sua arce dejiciendam. Quod cum mecum reputarem, optime facturus mihi visus sum, si, hac opportunitate, ex illa, quae Philosophiae cum Theologia intercedit, conjunctione, dicendi argumentum desumerem. Sapientis enim est, temporibus, locis, rerumque adjunctis, salva veritate, se accommodare. Ejusmodi porro argumentum a persona, studiisque meis non alienum est. Et, quod in primis me movit, ita verus Philosophiae in disciplinam, quam profiteor, usus elucescat, simulque patet, qua ratione, gravissimo, quod jam capesso, munere fungi cupiam. Dicam igitur

De GERMANO PHILOSOPHO, OPTIMO THEOLOGO.

Quod argumentum cum sua se gravitate et opportunitate magnopere, ni fallor, commendet, equidem vos, A. A.! enixe precor, ut linguis, animisque faveatis, meque dicentem benigne audiatis.

Sed videor mihi continuo nonnullos audire clamitantes: « quid tu Philosophum optimum

« ais Theologum? Historiam consule, atque
« illa veritatis testis te doceat, Philosophiam
« doctrinarum omnium esse levissimam, quippe
« quae singulis fere aetatis alia prodiit et
« nova specie. Doceat, Philosophiam in om-
« nia devia duxisse Theologos, multorumque
« errorum et inanum quaestionum matrem
« fuisse foecundissimam. Verbo: Philosophi *et*
« fuerunt *et* sunt etiamnum pessimi Theologi.
« Neque hoc mireris; nam isti in omnia in-
« quirunt, cuncta volunt intelligere et scire,
« sapientes sibi videntur, suaque scientia se
« efferunt, divina oracula suo subjiciunt judi-
« cio, quid sciri et fieri possit demonstrant,
« quae capere nequeunt audacter rejiciunt vel
« suis opinionibus accommodant, atque ita, ut
« levissime dicam, *Rationalistae*, qui dicuntur,
« *et* ipsi fiunt, *et* alios reddunt. Utinam po-
« tius istam Philosophiam ex Theologiae scholis
« vel furca expellere possemus!” Audio, sed
habeo, quod respondeam. De Philosophia vel
furca expellenda dicis. Sed hoc ne coneris,
nam hominum animis insita est. Jam vero
naturam expellas furca, tamen usque recurret.

Quod si contigerit tibi illam ejicere, Theologiam, carissima sua socia orbatam, afflictam et dolentem videbis. Concedo autem, fuisse omni aevo, et esse etiamnum Philosophos, a quibus Theologia inique tractata, maximaque clade affecta sit. Quos omnes si vellem recensere, finem non inveniret mea oratio. Dicendum enim erat *primum* de *Neoplatonicis*, *deinde de Scholasticis*, porro de multis *Cartesii*, *Kantii*, *Fichtii*, *Schellingii*, *Hegelii* asseclis, qui variis modis Theologiae nocuerunt, licet conarentur eam illustrare, ejusque dogmata cum Philosophia in harmoniam redigere. Sic *Hegeliana* schola, quae jam in *Germania* viget, teste *Gablero*, Hegelii successore, clamat et jactat, omne certamen inter Philosophiam et Religionem Christianam jam desiisse, negatque, hanc amplius posse inpugnari, *Hegeliana* ratione inventa, quippe quae illam tanquam matrem salutat, pieque celebrat *). Sed, proh dolor! ut hunc honorem consequatur, mater filiae

---

*) Vid. Georg. Andr. Gabler, *de verae Philosophiae erga Religionem Christ. pietate*, Berol. 1836.

sese accommodare debet, eique in omnibus morem gerere. Quae cum reputamus, non est, quod miremur, multos *et* fuisse *et* esse etiamnum infestissimo erga Philosophiam animo. Sic rerum sacrarum instauratores, praesertim literatissimus Melanthon in suis epistolis, acriter illam inpugnant. Sed Philosophia, in quam illi rectissime invehebantur, ratio erat, quae argutiis et futilibus quaestionibus scatebat. *Germanam* autem Philosophiam non tantum non inprobarunt, sed amarunt etiam et propugnarunt. Ita ipse Melanthon, cum Philosophastros se insectaturum dicit, *Philosophastros, inquit, ajo, nam Philosophis optime volo, modo quis modice, cautim, et, ut cum Platone dicam, μετρίως ἐν τῇ ὑλικίᾳ φιλοσοφήσῃ* *). Ita Ursinus: *vera philosophia, etsi respectu Theologiae imperfecta est, — tamen cum Theologia numquam pugnat. Quae vero in Philosophorum libris erronea, vel cum doctrina Ecclesiae pugnantia occurrunt, aut ab haereticis ex*

---

*.) Vid. ejus *Epp.* in Bretschneideri *Corp. reform.*
Vol. I. p. 163.

ex philosophia contra scripturam afferuntur, ea vel philosophica non sunt, sed inaneis argutiae humani ingenii, et ulcera verae philosophiae; — vel philosophica quidem sunt, sed perperam ad Theologiam accommodata. Idem porro alio loco: vera philosophia, etsi et ipsa a doctrina Ecclesiae multum differt, tamen nec pugnat cum ea, nec est mendacium, ut aliarum sectarum falsae doctrinae, sed est veritas, et quidam quasi radius sapientiae Dei, mentibus hominum in creatione impressus*).

Et quem primo loco laudare debueram, Calvinus: philosophia, inquit, praeclarum est Dei donum, et, qui omnibus seculis extiterunt docti viri, eos Deus ipse excitavit, ut ad veri notitiam mundo praelucerent †). Quid? quod philosopham indolem magnus ille vir ubique prodit. *Institutionem,* perenne illud opus, legas, in qua plus semel monet, Deum nobis patefecisse non, quis sit, sed qualis sit erga nos, illudque praeclarum

---

*) Oper. t. I. p. 48.

†) Vid. ejus Ep. ad Bucer. Op. t. IX. Epp. p. 50.

dictum habetur: *perfectissimi cuiusque summa sapientia est proficere, placidaque docilitate longius eniti* *). Haec, si quid video, germani sunt Philosophi. Nos autem de *germano* loquimur. Quem si informaverimus, luce clarius patebit, optimum illum esse Theologum.

Agedum, A. A.! quis sit *germanus Philosophus*, videamus. *Germanum* dicimus; potueramus etiam simpliciter dicere *Philosophum*; nam, qui *germanus* non sit, is nomine gaudeat, revera non est *Philosophus*. *Philosophus* igitur est *sapientiae cupidus*, quod ipsa vocis vis declarat; *sapientia* autem, monente Cicerone, *rerum humanarum divinarumque scientia* est. Itaque illi inest studium, inest amor veritatis, cupitque res humanas et divinas cognoscere. Non desperat de invenienda veritate, eaque objectiva, quae dicitur; nam subjectiva, quae audit, veritas, objectivae opposita, praeclarum veritatis nomen non meretur. Quare

*) Vid. *Instit. Relig. Christ.* L. III. c. II. s. 4.

ceteroquin in verum inquireret? Ipsum illud studium, quo gaudet, quodque ipsi ab optimo Creatore impressum est, testis illi est, et veritatem quaerendam esse et eam posse inveniri. Sed ad illam cognoscendam non *transcendentali*, quae dicitur, philosophandi ratione, non argumentationibus a *priori*, ut ajunt, non *hypothesibus* delectatur, ita ut, quod hodie tanquam verum assumserit, cras ipse refutare cogatur; sed ut quisque prudens naturae scrutator, ita et germanus Philosophus observat, inquirit, discernit, conjungit, comparat, ducitque ex suis observationibus consecutiones, ut sic a *posteriori* inveniat, quid mundo intelligibili a *priori* insit, inque dies melius cognoscat, quid pulcrum, verum, bonum, justum, in primis autem, quid *verum* sit. Hoc veritatis amore sic totus est imbutus et tenetur, ut cum infima plebe vera sentire malit, quam cum Platone errare. Neque tamen illud studium ultra terminos, humano ingenio positos, extendit. Non quaerit, quid mens, quid spiritus sit, in qua quaestione, teste Gable-

ro *), tota fere *Philosophia Hegeliana* versatur; sed ex ejus agendi ratione, qualis sit, efficit. Modestus est et sobrius, nec pudet eum, illud *non liquet* saepe in ore habere, et, quamquam non fateatur cum *Socrate*, nihil se scire, nisi hoc unum, nihil se scire, lubenter tamen exclamat: *quantum est, quod nescimus!* Cupit autem in primis hominem cognoscere, semperque praeclarum illud γνῶθι σέαυτὸν ante oculos sibi ponens, prae caeteris omnibus se ipsum cognoscere studet. Itaque animum maxime spectat, in eoque *et* explorando, *et* ad veri cognitionem aciendo totus versatur, ut indaget, quid boni, malique illi insit, illudque firmet et augeat, hoc vero corrigat et emendet. Est enim ejus *Philosophia cultura animi*, finisque ultimus, quem sibi proponit, ἡ ὁμοίωσις τῷ Θεῷ. Ad hunc autem finem non tendit *Mysticorum* ratione, sensui et speciebus indulgendo, sed disciplinarum, in primis veri studio, neque hominum se subducit societati, sed per alios aequa ac

*) V. ejus lib. laud. pag. 45.

per se ipsum assequi illum studet, a quibus cum institui cupit et formari, ipse illos erudire et excolere conatur. Est igitur ejus Philosophia non *Kantiana*, non *Schellingiana*, non *Hegeliana*, non alia, *quae a secta*, utor verbis nostri Heusdii, *nomen habet*, nec raro a *disquirendo aliena*, *oraculis pronunciandis regere mundum literatum ausa est*, sed ea, quam *Veteres dixerunt**). Verum enim vero, quid vobis germanum Philosophum informem, A.A.? Illos inter vos, inter vos inquam, videtis, Clarissimum nostrum Heusdiū intelligo et Schröderum. Uterque enim, quamvis diversa nonnihil via, eandem tamen, si quid video, philosophandi rationem sequitur. Uterque observando ac disquirendo veritatem assequi studet. Uterque hominem maxime spectat, germanique Philosophi modestiam abunde scriptis probavit. Quin tu, acutissime Schrödere! gratissimum nuperrime Theologis opus confecisti, quo *Scepticismum*, *Idealismum*,

---

*} V. laud. V. Cl. *Oratio*, p. 12. Cf. *Initia Philos. Platon.* Vol. I. p. 45-74. Vol. III. p. 255, 6.

Materialismum, perpetuos illos Theologiae hostes, uno ictu profligasti *). Nec verum tantum, sed et bonum tu etiam sectaris. Audivi te aliquando in schola docentem. De pulcro dicebas. Nil pulcrum nisi bonum. Hoc multis exemplis ex Homero, Horatio, Virgilio petitis, probabas. Mirabar ingenii tui acumen, doctrinae copiam, memoriae capacitatem; sed magis etiam gaudebam Deoque gratias agebam, quod sic institerentur et praepararentur futuri nostri Theologi: nam praeclarum me Sospitatoris dictum subibat: *si quis voluerit, quod ille, qui me misit, vult, facere, is de doctrina mea agnoscat, utrum ex Deo sit, an a me ipso loquar.*

Audistis, AA. HH.! quis sit germanus Philosophus, imo vero vidistis eum; nec dubito jam, quin facile mihi assentiamini, optimum

**) Vid. V. Cl. Bijdrage tot de beschouwing van de waarheid der menschelijke kennis, in Gedenkschriften van de derde Classe van het Kon. Nederl. Instit. V. Conf. ejusd. V. Cl: Oratio over de Prikkelbaarheid, p. 30 sqq.*

illum dicenti Theologum. Nam, si quis alius,
ille aptissimus est ad Religionis nostrae placita
cognoscenda, aestimanda, amplectenda,
tradenda, vindicanda. De singulis videa-
mus.

Oportere Theologum Religionis Christianae
placita tenere, non est, quod probem. Jam
vero ad illa *cognoscenda* quam sit aptissimus
germanus Philosophus, animadvertisse. Incen-
ditur ille et instigatur suo veri bonique amo-
re ad verum bonumque indagandum, atque
id majore cum ardore, quo majoris sint mo-
menti res, in quas inquirit. Excitant igitur
et acuunt illud studium in primis ea, quae re-
ligionem, quae consolationem, quae emenda-
tionem, quae finem spectant, quem ipse sibi
proponit. Itaque inquirit in patefactionis,
quae dicitur, divinam originem; quam quo
facilius agnoscit et persentiscit, eo ardentius,
quid illa doceat, accurate scire cupit. Sed
hoc *Critices, Grammatices, Hermeneuti-*
ces ope indagandum est. Ex quo patet,
quam aplius sit ad Religionis placita cognos-

cenda; nam illas artes excolere et perfectiores reddere philosophi est. Porro *Critices* regulas secutus, singulorum authentian librorum examinat germanamque lectionem constituit; qua constituta, deinceps *Grammatices* et *Hermeneutices* ope cognoscere studet, quid Moses et *Prophetae*, quid Christus et *Apostoli* docuerint. In hac autem disquisitione suo veritatis studio ducitur. Hanc unice spectat et sectatur. Nam liber est, vel saltem se liberare studet omnibus praejudicatarum opinionum vinculis. Non se cuiquam emancipavit. Nullius nomen fert. In hominum verba non jurat, neque ulli sectae addictus est. Paullinum illud sequitur: *πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε.* Nec antiqua, quia antiqua, nec nova, quia nova sunt, repudiatur, quamquam hanc sibi regulam ponit, antiqua vulgoque recepta non rejicienda esse, nisi constet de illorum falsitate, melioraque dentur. Vult autem discere ab unoquoque, et adjumentis, quae tanta copia nostra aetas offert, assidue gratoque animo utitur. Sed

in primis ipsa divina adit scripta, eaque nocturna versat diurnaque manu. Sic sacro Codici suas opiniones non obtrudit, sed ex illo veritatem eruit. Sic rivulos non sectatur, sed ex ipso limpido fonte haurit, atque ita, unice vera via, ad religionis placita cognoscenda pervenire quaerit.

Sed germanus Philosophus non tantum apertissimus est ad illa placita cognoscenda. Vallet etiam ejus philosophia ad ea *aestimanda*. Nam perspicit illorum nexus et efficacitatem, cum ad singulos homines consolandos et emendandos, tum ad omnes in unam societatem intimo amore conjungendos. Etenim ne unum quidem in nostra religione dogma exstat, quod non tendit ad nos Deo Christoque similiores reddendos, illoque solatio, quod vere unicum mortalibus dicitur in vita et morte, beandos. In primis autem in illa regnat locus de *Dei erga hominem amore*, imo hic princeps est dicendus. *Ita Deus mundum dilexit, ut Filium suum unigenitum dederit, ut, quisquis illi credit,*

non pereat, sed vitam habeat aeternam.
Hoc ejus argumentum dici potest. Atque illum Dei amorem, per Christum et in Christo patefactum, nobiscum communicat, ut Eum amemus, et, hoc amore ducti, praeceptis Ejus obsequamur, Eum imitemur, perfectique evadere nitamur, sicut Pater noster coelestis perfectus est. Vult igitur, ut Eum amore prosequamur, non, ut Ipse nos diligit, sed quia Ille nos prior dilexit. Vult, ut alios, ut cunctos amore prosequamur; immo vero, qui ipsam amplectuntur, hos omnes in unam quasi familiam conjungit, quae eundem Patrem, eundemque Dominum ac Servatorem veneratur, eodem Spiritu Sancto ducta et animata. In haec inquirere, eaque in luce ponere germanus maxime Philosophus amat; nam studet hominem, in primis autem se ipsum cognoscere, regnatque in illo boni amor. Itaque ille omnium optime nostrae Religionis praestantiam perspicit ac sentit. Perspicit autem et persentiscit illius praestantium eo melius, quo accuratius illam cum

aliis religionibus et antiquorum Philosophorum placitis confert. Quae apud hos praeclare dicta habentur, haec magni facit, suosque in usus convertit; sed in omni antiquitate nihil invenit, quod cum Christiana comparari potest Religione, nihil, quod adeo tendit ad singulos consolandos et emendandos, mutuoque amore omnes conciliandos. Itaque, quod Cicero de Philosophia, hoc ille, multo majore jure, de Theologia, cum Mureto testatur: *o vitae Theologia dux! o virtutum omnium parens, vitiorum expultrix, animorum liberatrix!* Quid sine te non modo nos, sed omnino vita hominum esse potuisset? Tu depravatas impurissimis opinionibus hominum mentes velut de integro interpolasti, tu distractos, dissipatosque variis idolorum cultibus homines in unius verae Religionis societatem convocasti, tu magistra morum ac disciplinae fuisti; ac veluti sol exoriens nubium caliginem dissipat, — ita tu divinitus exorta et tenebras ignorantiae dissipasti, et illo tuo sa-

lutari fulgore procellas veterum superstitionum dispulisti. Tu vitae tranquillitatem largita nobis es, et mortis terrorem sustulisti. Beatos igitur, qui ad te tamquam ad portum configiunt, beatos, qui se tibi a teneris unguiculis penitus, totosque tradunt. Tu enim earum rerum scientiam profiteris, quarum plena cognitio aeternam beatitudinem, ignorantia aeternum exitium hominibus pollicetur *).

Porro germanus Philosophus Christianae Religionis placita facile *amplectitur*. Fatemur, sunt sane inter illa, quorum ratio capi a nobis non potest, imo ipsa patefactionis notio, singulari modo a Deo profectae et cum hominibus communicatae, nostrum captum superat. Ast verus Philosophus *iccirco* eam non rejicit: nam est modestus et sobrius, cum usu experiatur, quam arctis humanum ingenium limitibus circumscriptum sit, quamque multa nos fugiant. Firmissimis igitur

---

*) Vid. Mureti *Orationes etc. Or. prima de dignitate ac praestantia studii Theol.* p. 10, 11.

argumentis divina patefactionis origine probata, non amplius disputat de vana quaestione, quae plurimos tenuit, num possit exstare talis patefactio. Idem enim hoc esset, ac si quis mundum ejusque pulcritudinem suspiciens, vellet inquirere, an possit exstare mundus. Neque pro lubitu alterum amplectitur dogma, alterum vero rejicit. Tunc enim ipse sibi non constaret, quod est a germano Philosopho quam alienissimum. Quae igitur divina oracula eum docent, haec omnia, sine ulla exceptione, amplectitur. Atque id eo lubentius facit, quo melius perspicit ac sentit, quam convenientia sint suae indoli, quam apta suae conditioni, quam efficacia ad sua hominumque commoda promovenda, quam Deo auctore dignissima. Etenim germanus Philosophus, ut vidimus, bonum sectatur, studetque se emendare, ac Deo similis fieri. Itaque nihil ei magis acceptum esse potest, quam nostra Religio, quippe quae tenerrimum non tantum amorem, sed purissimam etiam sanctitatem Deo adscribit, viamque illi mon-

strat, qua finem, quo tendit, assequi possit. Idem vero illud germani Philosophi studium facit, ut videat et persentiscat, quam longe sit ab illo fine remotus, quam perversus et prorsus ineptus, ad illum per se assequendum. Haec autem experientia aptum eum reddit et proclivem ad credendum, quae de hominis perversitate, de divini auxili necessitate deque unica, ad veram salutem ducente via, Christiana tradit Religio. Haec experientia aptum eum reddit et proclivem ad amplectendum, quod Euangelium ubique inculcat, et in quo rerum sacrarum instauratores versabantur toti: *omnes peccaverunt, Deique gloria deficiuntur, quippe qui Ejus gratia justi declarantur gratis, per redemtionem in Jesu Christo factam.*

Sed Religionis nostrae placita non tantum cognosci, riteque aestimari, ac credi debent a Theologo. Sunt etiam ab illo aliis *tradenda*. Quantum autem hic valeat germana ejus philosophia *cum* in rerum, quas tradit, delectum, *tum* in rationem, qua illas tradit,

nemo vestrum est, qui non perspiciat. Theologus, qui idem sit germanus Philosophus, non gaudet inanibus ac futilibus quaestioni- bus, quibus Theologia, eheu! a multis olim non ornata fuit, sed onerata. Ad sacrorum Scriptorum exemplum illas omnes, quoad ejus nostris temporibus fieri potest, silentio pre- terit, quae bona, quae utilia sint spectans, quaeque tendant ad hominem consolandum et emendandum; nam ducitur ille boni studio. Accedit, quod justo concinnoque ordine Religionis placita tradit, ex uno omnia deducens principio, ut sic illorum nexus pateat, me- liusque perspiciatur, esse revera Euangeliū δύναμιν Θεοῦ εἰς σωτηρίαν πάντι τῷ πιστεύοντι. Quid? quod et pulcro studet; nam ducitur etiam pulcri amore. Aversatur igitur steri- lem et jejunam dictionem. Aversatur obscu- ram illam dicendi scribendique rationem, qua nonnulli in *Germania* gaudent, ad quam vero intelligendam Oedipo opus sit. Ne- que tamen sublime captat dicendi genus, nec multis orationis luminibus floribusque delec-

tatur. Quod *vere* pulcrum est, sectatur. Tradit igitur Religionis placita verbis maxime congruis, accommodate ad hominum, quibuscum illa communicat, ingenia et conditionem, perspicue, accurate, eoque consilio, ut illos Religionis amore imbuat, illorum scientiam augeat et corrigat, eosque emendet ac consoletur. Tradit illa magno cum animi ardore et diserte: nam loquitur, quia credit, et pectus est, quod disertum facit. Suspicite eum, A.A.! sive in schola futuros Ecclesiae ministros instituit, sive ex sacro suggestu ad populum Christianum verba facit. In schola auditores non tantum eruditiores reddere cupit, sed et emendatores, nam flagrat boni amore, estque illi persuasissimum, omnem eruditionem, quamvis magnam, nihil valere Theologo sine pietate, animumque non minus, quam ingenium Academica institutione esse formandum. Communicat igitur cum auditoribus doctrinac suae copiam, sed ita communicat, ut in iis amorem excitet *cum in divinam nostram Religionem, tum in Deum*

nostrumque Servatorem, *tum* etiam in fratres omnesque omnino homines. O ter felices, qui, hoc amore penitus imbuti, Academiae valedicunt! Video illos audioque coram Christiano coetu prodeuntes. Ex animo dicunt, eumque amorem, quo ipsi flagrant, in omnibus inflammare nituntur.

Utinam omnes Theologi *et* fuissent *et* essent etiamnum tales Philosophi, quippe qui ad *vindicanda* etiam nostrae Religionis placita aptissimi sunt. Fuerunt cheu! et sunt hodie que, qui ejus simplicitatem, sublimitatem, praestantiam ac vim salutarem nec persipientes, nec sentientes, eam impugnarint et adhucdum impugnent, qui, animi sui pravitate et superbia ablati, veritatem non agnoscant, divinam ejus originem, vel quaedam placita negent, et in tenebris ambulare malint, quam in luce. Contra hos defendenda et vindicanda est nostra Religio. Sed quis melius hoc faciat, quam Theologus, qui idem sit germanus Philosophus? Hic se ad illud sponte accingit, optimaque pugnat ratione,

quippe qui non tantum *Dialectica* valet, sed in quo regnat etiam cum veritatis studium tum in primis amor. *Paullinum* igitur illud tenet: ἀληθεύειν ἐν ἀγάπῃ, adeo ut veritas primum apud eum locum obtineat; nam hanc in primis spectat. Itaque veritatem non prodit, non obscurat, non abscondit amoris causa. Sed in illa propugnanda ac defendenda amore ducitur. Ab humanitate igitur nunquam recedit, nec vehementer in dissentientes invehitur, neque eos continuo condemnat, sed amice et humaniter tractat, quae bene et recte ab illis dicta sint, agnoscens, inque suum, hoc est, veritatis commodum, convertens. Quod quantopere, nostris maxime temporibus, praedicandum sit et inculcandum, dici non potest. Dolemus, eheu! iterumque dolamus rixas et contentiones, quae Christi corpus, quae *Reformatorum* etiam coetum distrahunt et dilacerant. Utinam omnes Theologi, omnesque omnino Christiani tales essent germani Philosophi! Utinam omnes, in vindicanda Religionis caussa, veritatem defende-

rent ac propugnarent cum amore! Tum vero
liberales forent. Alter alterum toleraret, nec
in peccatum duceret. Veritas magis eluces-
ceret, neque tamen princeps illud Servatoris
praeceptum negligeretur: ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Audistis vos etiam, Viri nobilissimi, spec-
tatissimi! germanum me Philosophum opti-
mum habere Theologum. Ex quo quid sen-
tiam, et qua ratione Theologiam tradere apud
animum meum constituerim, efficere potuistis.
Quae si vobis placeant, habebo equidem, quod
impense gaudeam, nec vos demandatae mihi
provinciae poenitebit. Hanc autem provin-
ciam capessens, non possum non pro hono-
rifICA de me sententia, *cum* optimo nostro
Regi, *tum* vobis, Viri amplissimi! gratias age-
re quam maximas. Scio, nec pudet palam
profiteri, me longe abesse ab eo, quod fieri
cupio; nam exigua sane est mea doctrinae
copia. Sed perfectus Theologus mihi semper
ante oculos versatur, quem intuens assidue

omnes intendam vires, ut, juvante summo Numine, in dies huic fiam similior. Illud vobis persuasum sit velim, quod eruditionis mihi desit, experientia non tantum, verum etiam industria ac labore me esse compensaturum. Academiam, cujus salus et honos vobis adeo cordi est, et ego flagrante prosequor amore, nam est mea alma mater. Hic igitur amor me instigat, semperque instigabit, ut faciam, quod possim, ad ejus gloriam, si minus augendam, certe tuendam. Utinam vos diu salvos, incolumesque Deus optimus maximus servet, vestrisque auspiciis vere floreat ac vigeat Academia Rheno-Trajectina.

In vestrum igitur ordinem recipiar, Viri Clarissimi collegasque vos jam mihi licet dicere conjunctissimos? Sed quis ego sum, qui hoc vos nomine appellem? Collegae illud vix proferre possum; ita meae mihi conscius sum tenuitatis. Hoc vero *conjunctissimi* facile enuntio; nam jungit animos cum commune illud artium omnium ac disciplinarum vincu-

lum, *tum* idem in Academiam amor. Nec dubito, quin vos me benigne recepturi sitis, ubi videritis, me studia ac doctos magni facere, sapientiaeque cupidum esse. In primis autem me vobis conjunctum sentio, quos olim praceptoribus, fautores, amicos habui, inter hos **Kopsio** etiam et **Mollo**; ut et vobis, Viri eruditissimi! qui humaniores docetis litteras et philosophiam, adeoque ad nostra studia futuros praeparatis Theologos. Quantum enim vestra valeat institutio in illorum animo et ingenio formando ad nostram disciplinam intelligendam, ipsamque Religionem rite aestimandam, ex ipso orationis meae argumento patuit. Est autem haec nostrae Academiae felicitas palam praedicanda, omnes omnino Professores, in quorum scholis nostri Theologi primum instituuntur et formantur, in id incumbere, ut illos non tantum pulcri, sed et veri bonique studio imbuant. Nam qui hoc studio flagrat, huic non potest non placere Christiana Religio. Pergite igitur vos hac ratione vestros instituere disci-

pulos. Sic et schola nostra Theologica, et Christiana societas, et patria habebit, quod gaudeat, vobisque gratias referat. Sed quaero in vestro ordine Cl. de Fremery patrem, cui tantum debeo, quantum vix verbis possum enuntiare. Profecto nemo me melius vim persentiscit illius Homeri dicti: *ιητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.* Etenim, cum te intueor, tristissimus ille me subit dies, quem cum repeto, labitur ex oculis nunc quoque gutta meis. Valedicendum mihi videbatur studiis Theologicis propter infirmam valetudinem; sed tu me sustinuisti, tu animos addidisti, tu singulari cura, perfecto Medico digna, mihi consuluisti, tu, auspice Deo, me Ecclesiae, tu huic Cathedrae servasti. Arripio igitur quam lubentissime hanc occasionem, gratissimum meum erga te animum declarandi, Deumque precor, ut non tantum in meum, meorumque, sed etiam in Academiae nostrae ac civitalis commodum, diu te servet incolumem. Te autem, Cl. Heusdi! nescio, utrum magis

venerer, an vero amem, doleoque etiamnum
vehementer, tua me caruisse institutione.
Quod tamen nemo in scholae *Lennepianae*
vituperium dictum putet; nam praeclara erat
elegantissimi viri institutio multumque illi ac-
ceptum refero. Ast quod mihi hoc nomine
deērat, id assidua tuorum lectione scriptorum
et ego compensare studui, *et* tu ipse, pro
singulari tua humanitate, consuetudine ser-
monibusque compensasti. Lubenter igitur fa-
teor, multa me etiam tibi debere, *et*, quam-
quam discipulus tuus non sum, tuum tamen
et me agnoscas volo. Sed est mihi in primis
salutandus Theologorum ordo. Accipite me
vos, Cl. Viri! benigne, ut collegam, ut ami-
cum, ut discipulum. Non frustra hoc petiis-
sem ab Oordtio, venerabili illo sene, quem
nobis nuperime morte creptum esse vehe-
menter doleo; nam multis magnisque me, in
hac Academia degentem, beneficiis ornavit,
quae grata semper recolam memoria. Non
frustra a te illud peto, eruditissime Bou-
mannae! nam novi non tantum tuam singu-

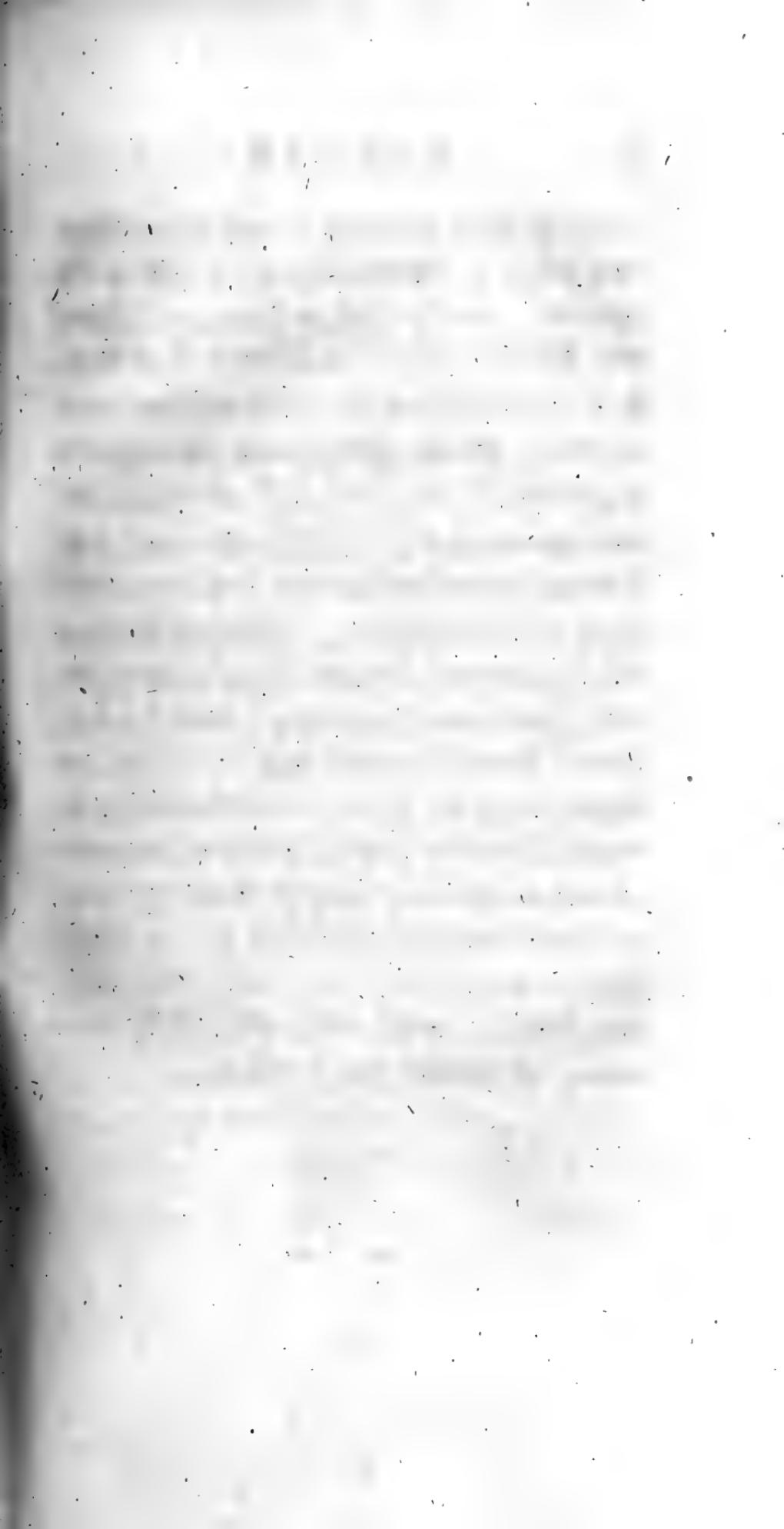
larem et fere stupendam doctrinac copiam,
sed humanitatem etiam tuam et modestiam.
Nec profecto a te illud frustra peto, Roy-
aards! nam non solum in easdem hic scho-
las ventitavimus, clarissimi etiam tui Patris,
cujus memoriam a doct. Wildschutte
juste celebratam esse et ego gaudeo; sed
eramus jam tum amicitia conjuncti. Equi-
dem omnibus meis officiis efficiam, ut vos
ambo vere possitis judicare, me vobis non
amicum modo, verum etiam amicissimum velle
existimari. Sed quid ad te dicam, Cl. He-
ringa! Tibine me commendem? At patris
loco jam tum, cum in hac Academia versa-
rer, mihi suisti, nullamque tuorum erga me
meritorum partem non modo referenda, sed
ne cogitanda quidem gratia consequi possum.
Laudesne igitur tuas efferam? Sed video te
omnem abnuentem laudationem. Praeterea
virtutes tuae in vulgus notae sunt. Et quis
ego sum, qui illas celebrem? Quid igitur?
Gratissimum meum erga te animum hic palam
declaro pro omnibus, quibus me cumulasti,

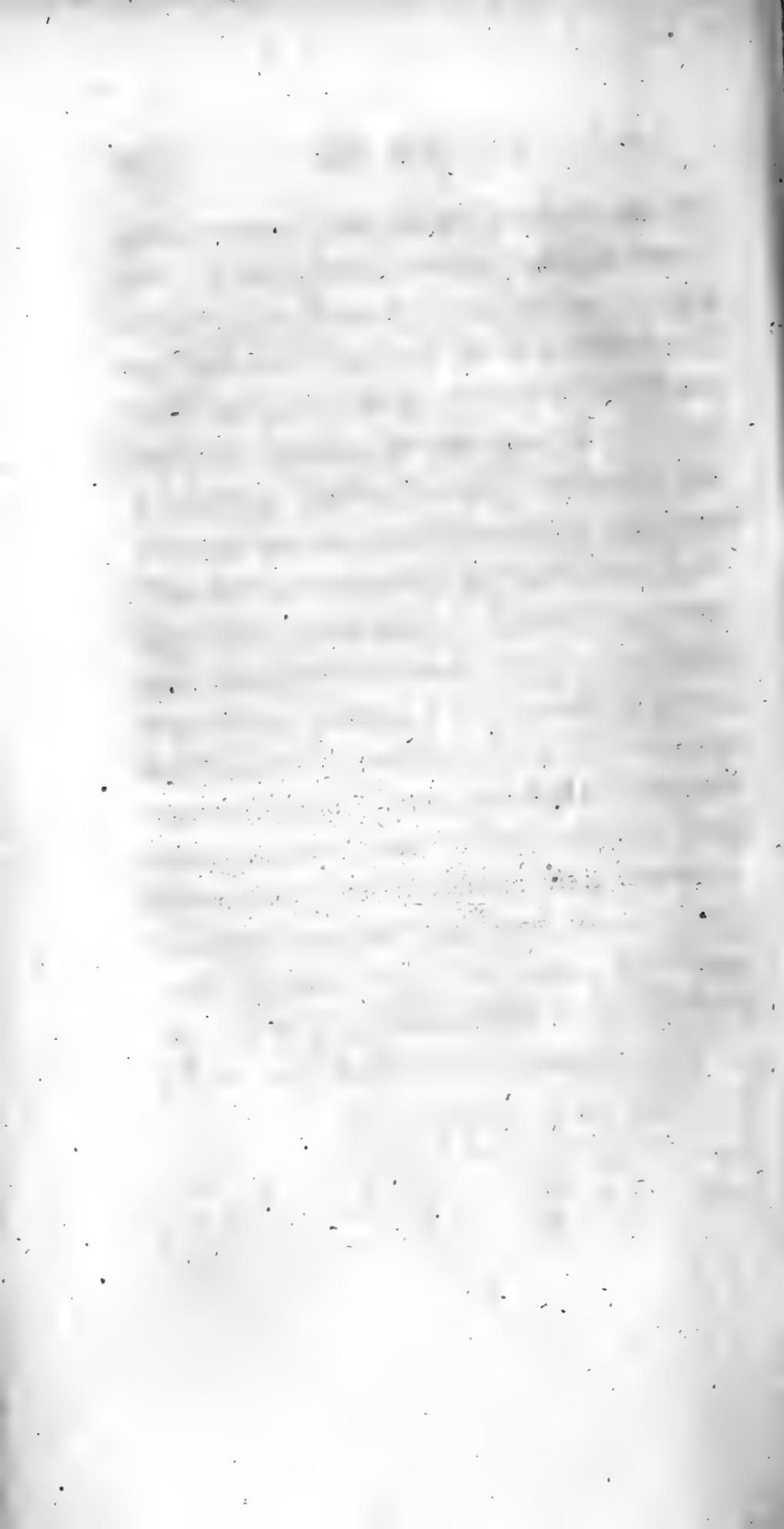
beneficiis. Tu enim, cum ex illustri Amstelodamensium Athenaeo huc trajeceram, continuo singulari me cura es prosecutus, tu isto me vitae, studiorumque meorum discrimine sustinuisti et consolatus es, tu amantissimis deinceps litteris subinde mihi profuisti, tu meum ingenium non tantum, sed et animum formasti, amoremque erga Deum Jesumque Christum, paterna domo, piissimae in primis matris institutione et exemplo excitatum, aluisti. Gratias igitur, venerabilis senex! iterumque gratias tibi ago quam maximas. In primis autem, cum omnibus tuis discipulis, Deo optimo maximo gratias agimus, quod te Academiae nostrae patriaeque dederit, ac per tot annos incolumem servaverit, Eumque enixe precamur, ut diu tibi sustentet illum ingenii animique vigorem, quo singularia tua merita possis etiam augere et amplificare. Fruere, Clarissime Vir! tuo otio laete gratoque animo, sed ita fruere, ut, quod facis, Theologiae studiosis prodesse pergas. Hoc meo non tantum, sed et horum amplis-

simorum Virorum, sed tuorum Collegarum,
sed horum Juvenum, sed Académiae, Eccle-
siaeque nomine vehementer etiam atque etiam
te rogo.

Venio tandem ad vos, optimi Juvenes! Accipite me vos omnes benevolo animo, nam vobis omnibus bene volo. Vos autem, qui Theologiae operam navatis, accipite me vestrorum studiorum ducem, vel potius comitem. Benevolentia vos in primis prosequor et caritate, nam estis Juvenes, qui Theologiae studetis, atque adeo, ut spero, Religionis, pietatisque amore flagratis. Estis futuri Dei Christique ministri, qui, Patris coelestis ejusque Filii nomine, unicam ad beatitatem viam miseris mortalibus ostendere eaque illis praeire cupitis. Estis futuri Ecclesiae doctores et pastores, e quibus *cum* patriae, *tum* plurimorum animorum immortalium salus magnam partem pendebit. Non possum igitur non vos magni facere, intimoque prosequi amore. Hi autem animi mei erga vos sensus me instigabunt, ut, quoad possim,

vobis prosim, omnemque meam institutionem ad eum dirigam finem, ut non modo doctiores evadatis, sed et meliores. Quod cum videritis, vos me veneraturos atque amatueros spero ac confido. Philosophiae aequa ac litteris humanioribus operam navate. Nos a germana Philosophia nihil timemus, imo vero optima quaeque exspectamus; nam vera Philosophia non potest non cum vera Religione amice conspirare. Utinam vos omnes vos commendetis discendi ardore, progressibus, vitae honestate, pietate, caeterisque Academiae alumnis exempla sitis! Utinam vos omnes aliquando docti, pii, fideles Christi, ejusque Ecclesiac ministri evadatis, per quos plurimi in veram ad salutem viam ducantur, in eaque teneantur. Ad quod ut *cum* Collegarum meorum, *tum* vero etiam mea institutione valeat, equidem Deum O. M. et nunc precor, et quotidie sum precaturus.

J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK

O R A T I O

D E

DEBITA CURA INFIAUSTAM MANIACORUM
SORTEM EMENDANDI EOSQUE SA-
NANDI, IN NOSTRA PATRIA NIMIS
NEGLECTA.

H A B I T A

DIE XVI M. MARTII A. MDCCCXXXVII.
CUM ACADEMIAE REGUNDAE MUNUS
SOLENNI RITU PONERET.

ALION AND CO. MANUFACTURERS OF
COTTON & SILK

C O T T O N

MANUFACTURE OF COTTON FABRICS
AND COTTON CLOTHING.
SILK FABRICS
AND COTTON CLOTHING.

ATLANTA

ATLANTA, GA., U.S.A.

ATLANTA, GA., U.S.A.

ATLANTA, GA., U.S.A.

ORATIO.

ACADEMIAE RENO-THAJECTINAE CURATORES , VIRI
AMPLISSIMI ! ET QUI HIS AB ACTIS ES , VIR CONSUL-
TISSIME !

ARTIUM ET DISCIPLINARUM PROFESSORES , VIRI
CLARISSIMI , COLLEGAE CONJUNCTISSIMI ! LECTORES
DOCTISSIMI !

QUOTQUOT PRAESENTIA VESTRA HANC SOLEMNITATEM
CONDICORATIS , VIRI PUBLICA AUCTORITATE , DOCTRINAS
LAUDE , MUNERUMQUE DIGNITATE CONSPICUI !

DIVINORUM ORACULORUM INTERPRETES DOCTISSIMI ,
REVERENDI .

ARTIUM DOCTRINARUMQUE DOCTORES CONSULTISSIMI ,
EXPERIENTISSIMI , ACUTISSIMI !

4 J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK

ORNATISSIMI JUVENES ACADEMICI, PATRIAE SPES ET
EXSPECTATIO!

CIVES DENIQUE ET HOSPITES, SUO QUIQUE LOCO
HONORANDI!

Inter diversas facultates, mentisque egredias dotes, quibus Homo prae animalibus eminet, intellectum atque rationem omnium longe esse praestantissimas, nosque veram vivere vitam, quantum hujus Divinae particulae usu gaudemus, quis est, qui neget? quis in facultatis, ex qua verus humanitatis et virtutis sensus exoritur, cultu et imperio non omnem vitae felicitatem ponat? Tanta autem omnium rerum humanarum est levitas et singularis inconstantia, ut etiam ipse hujus intellectus et rationis nostrae usus non omni fato sit superior, non ab omni labore morbisque semper immunis, neque certa et continua dici possit ejus possessio.

Haec si vera sunt, uti sunt verissima, quaenam inter gravissimas calamitates, qui-

bus homines interdum sine sua culpa affliduntur , magis commiseranda esse videatur , quam harum facultatum jactura , quam vere *mentis alienationem* dicimus. His enim facultatibus amissis aut laesis cedit mens , praeclara illa et certa dux vitae , atque Homo , summum Terrae ornamentum , ab illo culmine dejectus et prostratus in majore delabitur mala , quam quae unquam animalibus accidere possint ; a quibus malis neque divitiae , neque corporis robur , neque ipsum ingenii acumen , neque etiam probitas morumque candor hominem defendere possunt.

Quum igitur mihi , Rectoris Magnifici munus successori tradituro , provinciā oblata sit , ut coram nobilissimo virorum eruditissimorum conventu verba faciam , tale argumentum Orationis mihi selegi , quod , a meis studiis minus alienum , tum rei gravitate et momento , tum utilitate quadam sese commendare , vestraque attentione non indignum mihi visum est. Dicam ergo : *de debita cura infaustam Maniacorum sortem emendandi eosque sanandi , in nostra Patria nimis neglecta.* Quod cum ago , ut faciles benevolasque

6 J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK

mihi aures praebeatis, quam humanissime
rogo.

Nullam generis humani cladem ipsa mentis alienatione esse magis formidandam, nulloque morbo ipsum adeo *hominem* corripi, quis est, qui non assentiatur, etiamsi obiter tantum miseros illos hoc morbo laborantes contemplatus fuerit. Adspicite homines rationis moderamine privatos, tanquam naves sine gubernaculo aestuosi maris fluctibus jactatos; quorum aliis effrenatis animi perturbationibus agitatus in vehementissimos motus erumpit, aut laetitia gestiente et inani effuse exultat, aut ira et furore levissima de causa in commotiones insolentius effertur; aliis vero aegritudine contrahitur, et angore gravissimo atque ineluctabili moerore exanimatus misere deprimitur, quin etiam ad desperationem adactus ad ipsum vitae taedium ducitur manusque sibi adferre violentas (quod vel nulli unquam animali contingit) inque suum ipsius pectus saevire cogitur; tum de-

nique uterque ad imbecillitatem depresso nihil nisi hominis formam sibi conservavit.

Quid mirum Veteres , quum abnormes adeo et horrendas animi perturbationes , sine ulla causa manifesta in insanis atque furiosis saepe concitatas , animadvertisserent , credidisse , tam gravia mala , quae tanto impetu effervescerent , non e naturalibus causis posse redundare , verum hosce insanos malis agitari et instigari Daemonibus : quod et antiquissimi Populi , multaeque gentes incultae recentioris temporis palam professae sunt et profitentur (1).

Ast vero in Graecia , ubi omnium fere reperiuntur disciplinarum incunabula , veritatis luce accensa , summi Philosophi , in primis Socrates et Plato , magnam esse corporis vim in animi perturbationibus excitandis jam suspicati sunt (2) ; quod tamen plenius perspexerunt atque probarunt Medici Naturae Observatores fidelissimi , uti Hippocrates , qui ullam esse vim Daemonum negavit , hosque morbos e naturalibus causis explicuit (3) , et postea Asclepiades , Celsus (4) , Coelius Aurelianus aliquie , qui eos curandi rationem , his Naturae con-

8 J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK

temptationibus fundatam , tam egregiam proposuerunt , ut de sententia nonnullorum Scriptorum recentiorum , qui de morbis mentalibus investigandis et curandis bene meruerunt , vix nostra aetate his antiquorum praeceptis aliquid addi potuerit (5).

Quantos sane progressus Medicina fecisset , si horum virorum vestigia insequentibus seculis secuti fuissent Medici ! Summe igitur dolendum , barbarie et inscitia medii aevi omni vera disciplina futilibus disputationibus misere corrupta , obruta et plane extincta , veram hanc viam reliquisse Medicos , ita ut cum tota Medicina etiam haec pars gravissima evanuerit prorsus . Revocata enim est haec de Daemonibus sententia , ornata etiam et commixta Theosophiae Orientalium , Zoroastri et Pythagorae placitis , atque scholae Alexandrinae somniis adeo , ut in doctrinam emanationis et Kabalam abierit , quae mundum Angelis et Daemonibus repleret , omnia autem bona et mala ex hisce derivaret (6) .

His factum est , ut insaniam aut Daemonum vi adferri et incutiri , aut poenam a Deo esse missam , nulla vi nisi exorcismo , vel Sacerdo-

tum (aut, uti tunc vocabantur, Precatorum (7)) precibus avertendam crediderint; — Tanta autem fuit horum Doctorum dementia, atque fatuitas singularis, ut ex hisce insanis alios flammis (8) traderent, alios autem sanctis adnumerarent (9).

Renatis literis hic et illic nonnulli Medici paullo accuratius hos morbos investigare, atque in ipsis medicinam experiri coeperunt; quae tamen vix a Theosophia et Magicis figuramentis liberata, nimis adhuc Galeni placitis premebatur, ut non nisi pedetentim excoli, atque innumeros errores exuere potuerit; quare hujus disciplinae atque humanitatis progressus primum non multum Maniacis profuit. Nam si furore et ira agitati aliis periculum afferrent, vi repressi cum furibus et sceleratis in carceribus includebantur, vix unquam inde reddituri; si autem mites eorum essent mores, publico ludibrio exponebantur, tristissima humanae miseriae exempla proferentes.

Tanta immanitate Maniaci ferarum instar etiam seculo 17 et 18 vexabantur, quid? nostris etiam temporibus hujus inhumanae medii aevi barbariei vestigia nimis abunde prostant et diurna permanent.

10 J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK

Ipsâ tamen Medicinâ atque Psychologiâ magis magisque exultis, clarius patuit, Maniam esse morbum humanitate et apta medicina saepe sanabilem, quod plures prioris seculi Medici in primis Angli, uti Arnold, Chrichton, Willis, Perfect (10) aliique egregiis suis investigationibus et praeceptis abunde probarunt. — Ast vero horum virorum experientia magis paucis illis Maniacis, qui ipsorum curae erant commissi, quam reliquis iisque longe plurimis vere profuit. Nosocomia, quac mente alienatis priore seculo adhibebantur, admodum rara erant, atque vix hoc nomine digna; longe plurimis enim locis Maniaci carceribus et cavernis angustis obscuris, saepe foetidissimis putidisque inclusi, neque luce solari, neque aëre salubri, neque motu corporis, quae ad sanationem utilia, quin necessaria sunt, frui poterant; quid, non pauci famulorum impudentiae et crudelitati, vulgique curiositati expositi, tanquam monstra horrenda e societate humana depulsa, sine ullius Medici periî auxilio, sine humani et consolantis amici alloquio, catenis fame verberibusque cruciabantur.

Tandem vero, ineunte seculo nostro in Gal-

lia egregius Pinel immortalem sibi gloriam comparavit, qui primus horum carceres aperuit, catenas atque vincula diffregit, atque humanitatem et benevolentiam in illorum habitacula induxit, idque ita egregie perfecit, ut frugiferà hac et beneyolà curâ non paucos ad sanitatem restitueret sibique suisque redderet. — Egregia sane laus! Praeclaram enim humanitas atque disciplina de barbarie reportavit victoriam.

Tanto exemplo excitati in primis Galliae Angliae et Germaniae Medici ejus vestigia sequi instituerunt, crudelibusque et nefandis illis vexationibus strenue sese opposuerunt; quin etiam Reges atque Imperatores illorum monitis obsequentes, loco carcerum Nosocomia prominently alienatis condiderunt, atque apta illa, nitida, ampla, spatiosis hortis ad aërem salubrem hauriendum, corporisque motus instituendos ornata, omnibusque auxiliis et commodis instructa, quibus animus depresso ad gratum Naturae spectaculum gustandum, vel ad labores allici possit, idoneisque insuper et necessariis adminiculis praedita, quibus furibundi minus violenter constringerentur, quam solummodo impedirentur, ne sibi aliis-

que nocerent, ita ut, si plura hujus generis instituta inspexeris, potius in villa quadam magnifica et amoena, quam in Nosocomio mente alienatorum te obambulare crederes.

Talibus egregiis humanitatis documentis Gallia, Anglia, Italia atque Germania gloriari nostro tempore possunt, quibus non modo Maniacorum sors in illis regionibus mirum quantum emendata est, sed etiam Medicis occasio oblata, difficillimos hos morbos accuratius explorandi eorumque causas absconditas investigandi, quibus sibi viam ad curam corum morborum rationale sternere coeperunt. Dolendum enim, plures scriptores fuisse quidem disputare de psychologicis quaestionibus, inque spinas partiendi et dividendi diversas species sese inmittere, quod autem summum est, curam rationalem fere penitus negligere, aut levi tantum penicillo tangere, vel rudi Empyria seductos plura inter se contraria remedia commendare solent.

Si vero jam ad Patriam oculos adverto, nescio, utrum me gravius moerore commoveri, an pudore suffundi sentiam.

In Patria enim, ubi nulla scientiae humanae pars neglecta, in qua tot asyla atque

humanitatis et benevolentiae testimonia, illaque splendida et egregia inveniuntur, exte-
risque exemplo esse possunt, haec cura gra-
vissima maximeque necessaria atque verae
humanitatis pars, prorsus neglecta, atque
fere nulla est.

Licet enim Boerhavius, lumen illud Eu-
ropae, non modo Patriae, ad hos mōrbos
curandos utilissima dederit pracepta, quae
virum magnum et humanū indicant, tamen
a Galeni placitis de bile atra nondum satis
se liberare potuit (11). Gaubius vero in
priore *de Reginine mentis, quod Medicorum*
est, Oratione, tantā eloquentiā tanto-
que sententiarum pondere vim, quam habet
corpus in mentem, atque efficacitatem Me-
dicinae ad corrigendam mentis aegritudinem
probavit, atque illustravit, Medicosque ad
hanc difficillimam Medicinae partē diligen-
tius excolendam ita adhortatus est, ut sum-
mopere mirer, egregia ejus monita nostrates
adeo neglexisse, exterorū autem prorsus igno-
rasse, fere.

Qualis vero antea Maniacorum conditio in
nostra Patria fuérit, patet ex his Swiete-
nii verbis, quibus narrat, quendam apud Ba-

bavos fuisse, certa quadam insanientium cura celebrem, virum, quippe qui hos miseros, simulac delirarent, tractabat ferarum instar verberibus, catenis, perfusionibus aquae frigidae, fame et siti (12).

Verum id magna ex parte ipsi Patriae commune fuit cum aliis regionibus; quod vero maxime dolemus, hoc ipso tempore, quo in plerisque Europae regionibus cura medica Maniacorum eximic emendata fuit, in Patria nostra exiguo modo fecit progressus.

Licet enim hic et illic Asyla privata exstant, quibus Maniaci servantur, et humaniter tractantur, tamen plerumque curae hominis privati, artis medicae prorsus imperiti, sunt commissi, quorum tamen morbi difficillimam Medicinae partem constituunt. Ast vero aliis in locis iisque plurimis non melius, quam Swietenii tempore cavernis carceribusque angustis secluduntur, aut cum captivis furibusque commixti vitam miserrimam ducunt, e quibus, si quis sanus redeat, vix unquam autem restituuntur sanitati, fortissimum documentum praebet, quanta obstacula ipso morbo majora Natura interdum superare posse. — Hisce carcerum et cavernarum posti-

bus eadem vere insculpi possint vocabula,
quae apud inferos sedis Damnatorum posti-
bus insculpsit D a n t e ,

Mittite omnem spem vos, qui intratis.

Hac miserrima rerum conditione commotum celeberrimum Collegium Medicum, quod Amstelodami est, ante aliquot annos quaestionem proposuit, atque deinde respcionem, quam acceperat a Viro Doctissimo Guislain, praemio ornatam in lucem edidit, quae Commentatio Gallico sermone conscripta, eaque prima, quae hac de re in Patria nostra edita est, quamquam plura bona atque utilia praecepta continet, tamen parum profuit (13); — Nosocomium enim, quod proposuit Vir Doctissimus, minus aptum est propter amplitudinem aedificii et numerum aegrotorum, maioresque requiruntur sumptus, quam ut extrui potuerit.

Quare summopere gaudeo, id mihi contingisse, quod diu in votis habueram, ut in Patria etiam nostra Nosocomium viderem, quod ad sanandos mente aegrotos aptum esset, atque cum iis, quae apud exterios sunt, comparari posset. In nostra Urbe primum id constructum est, vel potius pessimus Car-

16 J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK

cer mutatus fuit in ejusmodi Nosocomium salutare; Aedificium amplius redditum est, additi sunt horti, atque, quod efficit humana agendi ratio, furor Maniacorum raro erumpit, atque ita sedatus est, ut ipse Princeps Arausiacus Fredericus, qui, cum Festis secularibus nostrae Académiae interesset, atque etiam hoc Nosocomium visitasset, in primis hunc omnium sedatum animum et tranquillitatem admiratus fuerit (14).

Ergo est profecto, quod gaudeamus, atque quod gaudeant omnes, qui ex praeceptis sanctae nostrae religionis caritate hominum tenentur. Sed majus quid est, quod gaudeamus; nam Divinae Providentiae auxilio factum est, ut e Nosocomio nostro his tribus postremis annis sexaginta exierint sanati, divinis rationis dotibus iterum gaudentes, civitati, suis, sibique redditi.

Est omnino, quod gaudeamus; ad vos enim sermo meus conversus est, viri honoratissimi, amicissimi, qui mecum huic Nosocomio praeestis, socii laborum meorum, socii gaudii mei. — Nullam aliam mercede in laborum nostrorum quaesivimus, nisi hoc gaudium, hoc Divinum auxilium, atque con-

scientiam recte factorum. — Ita pergit, Viri aestumatissimi, indefesso ardore; ita pergit Deus vestris annuere votis. — Qui caritate hominum ductus, leniendis et tollendis ipsorum calamitatibus, quantum vires id concedunt, vitam impendit, is, peracto curriculo vitae, non frustra vixit: in officio manxit: Dei misericordis praeceptis obedivit.

Gratissimo autem animo nos omnes, quibus hujus Nosocomii cura demandata est, agnoscimus et liberalitatem, et auxilium, quod nobis praestiterunt hujus Urbis Magistratus nobilissimi, eorumque Praeses aestumatissimus. Non verbis Vos, sed factis, humanitatem vestram ostendistis; idque palam profiteri, uti juvat, ita officii mei duco. — Neque etiam reticenda est benevolentia et auxilium, quod antea accepimus ab hujus Provinciae Ordinibus, Viris amplissimis, spectatissimis. Lubentissime etiam commemoramus donum laudum, quod nobis quotannis mittitur ab incognito quodam viro laudando, humanitate ad id commoto.

Veruntamen hujus Urbis Nosocomium minime sufficit omnibus Maniacis in nostra Patria curandis (15); quare longe maxima co-

rum pars cura medica necessaria carent, atque aut in habitaculis pessime instructis, famulorum incuriae et inhumanitati commissi sunt, aut si major diligentia, humanitas et cura ipsis adhibentur, tamen carent illa cura medica, quae ad sanationem necessaria est.

An ergo humanitas et benevolentia erga miseros parcus in nostra Patria colantur, quam apud exterorū? Quae contumelia potest esse injustior, odio digna majore? Immo vero magnam sibi Patria prae aliis regionibus exultis gloriam comparavit, in quam, si velim, Oratio mea efflorescere possit. Ubique enim publica humanitatis testimonia exstant. Quanta enim et quam diversa cura adhibetur pauperibus, qui necessaria vitae subsidia sine aliorū auxilio sibi acquirere nequeunt, aut quos propter malam valetudinem vel senectutem vires deficiunt. — *Societas* illa, quae jure a *benignitate* nomen accepit, atque praeclarum prodit documentum, quantum efficere possit hominum caritas, si cum prudentia et consilio est conjuncta, pauperes mittit ad colendos agros, aut ad alios labores honestos perficiendos, ita ut non solum sibi comparent, quae ad

victum et commoda vitae sunt necessaria, verum etiam meliores et utiliores reddantur societati. Quot asyla aperta sunt aegrotis! quot senibus! Quanta diligentia et caritate accipiuntur et tractantur, qui parentibus sunt orbati, coeci, surdo-muti, aliquae variis cladibus affecti! Id ubivis spectatur in primis, ut honesta sit ipsorum educatio, ut probi fiant cives, eaque discant, quibus sibi aliisque prodesse possint. — Quae si contemplamur, mirum nobis videatur necesse est, tot esse in nostra Patria erga alios miseros, qui nostro auxilio indigent, benicitatis et liberalitatis indicia, sed fere nulla erga eos, qui mente sunt alienati. Minusne igitur commiseranda est eorum sors, quam reliquorum? Immo vero multo etiam magis. Misericordia pauper, miser parentibus, visu, auditu orbatus, miser senex fractis viribus; sed quaeso! cuius miseria cum eorum miseria comparari potest, qui rationis luce sunt orbati, quorum conditio inferior esse videtur, quam animalium. Quo major autem est miseria, praeccipue eorum, qui in ea perferenda culpâ carent, eo major commiseratio esse debet, eoque magis est in nostro officio,

ut , quantum possimus , intendamus vires , ut ista tollatur aut leniatur conditio.

Cur igitur , in quem maxime cura adhibenda sit , is minori aut nulla fruitur ? — Quid ? nulla adhibetur cura ? — immo vero maxima cura ; in nonnullis locis custodiuntur , servantur. Cur autem ? ne aliis malum afferant , — non ut ipsis bonum aliquod afferatur , non ut sanitati restituantur , non ut ipsis gaudeant , atque honesta voluptate fruantur . — Saepe sors Maniacorum minus foret deplorandia , si talis cura et custodia nulla exstitisset , quoniam ejusmodi vere est , ut ipsum animi morbum insanabilem reddat.

Nostro tempore Viri aestumatisimi , sensu humano compulsi , societatem sub Regis auspiciis inierunt , eo consilio , ut furum aliorumque hominum , propter commissum crimen in carcerem conjectorum , corrigendo mores sortem lenirent atque emendarent . Quod consilium quis est , qui non laudet ; quis est , qui non gaudeat , si haec institutio eos fert fructus , ut ex his captivis plurimi , emendatis temperatisque moribus , inter bonos Cives denuo recipi possint , ita ut probitate , honestis et utilibus actionibus crimen , contra leges at-

que societatem humanam perpetratum, extinguitur. An vero ullam videmus societatem, quae, Maniacorum libere curam, nulla proposita mercede, in se suscepit? An magis de ipsorum restituenda sanitate, quam de sceleratorum captivorum emendatione desperandum est? Nullo crimine, nullo flagitio sunt contaminati. Cur igitur lugent, moerent? cur nullo auxilio, nullo levamine, nulla sortis miserrimae emendatione digni habentur? — Cur eo usque procedit crudelitas atque injustitia, ut nonnumquam cum sceleratis hominibus, poena dignis, in iisdem carceribus et cavernis includantur, atque ludibrio et vexationi malignorum hominum committantur. — Atque haec fiunt in populis, moribus mansuetis, exultis, in populis Christianis! Quis animo est tam agresti et duro, cuius haec videntis atque contemplantis non moveatur pietas erga hos miseros, auxilio et benignitate, non poena dignos; non moveatur summa indignatio in eos, qui haec perpetrant, qui haec permittunt, risu et hilaritate quadam hanc vexationem et inhumanitatem conspi- ciunt.

Monent ad unum sere omnes, Maniacos,

inprimis qui ad furorem procliviores sunt, maximum damnum et periculum et sibi et aliis afferre posse, si libere in societate hominum versentur, atque igitur prudenter cum ipsis agi, si secludantur. Recte monent; modo ne isti miseri ejusmodi habitaculis includantur, atque tam indigne cum iis agatur; — modo pateant ipsis domicilia, ipsorum miseriae lenienda aptissima, necessariis auxiliis instructa, in quibus non modo benigne et prudenter tractantur, verum etiam illas reperiunt medelas, quae maxime inservire possunt, ut a gravissimo morbo liberentur, atque societati suisque sanati reddantur. Haec jubet humanus, si quis est, sensus; caritas, si qua est hominum; haec jubet Religio Christiana, quae amorem et caritatem primam virtutem, inhumanitatem et crudelitatem summam perversitatem animi ponit.

Num quis nostrum, queso! non scelestum dixerit, non ut pestem aliquam fugerit atque abhorruerit eum hominem, qui ita omnem humanitatis sensum exuerit, ut in patrem, fratrem, filium, in alium consanguinitate conjunctum, aut in amicum infelicissimum, gra-

vissimo animi luctu et moerore depresso, atque de omni salute desperantem, tam improbe consuluerit, ut non modo omne solamen et auxilium ipsi negaret, verum etiam, ne sibi molestias crearet, in carcerem ipsum includeret! — Veruntamen sunt et fuerunt Melancholici, iisque non pauci, quibus haec contingit miseria. Morbus enim animum et rationem ipsam deprimit, atque ad desperationem salutis eos adducit; quae commiseranda sors acerbitate etiam hominum ingravescit, atque, quod majus est, perpetua redditur, donec misericordia Dei et isti miseriae et iniquitati hominum morte eripiuntur. — Nam quod ad animi moerorem et cruciatum, sicut malum, cuius cogitatione mens afficitur, non minus grave est, quam verum malum, imo vero gravius esse solet, quoniam plerumque quidem accedit, ut ad id levandum, neque amicorum colloquium, neque ipsa Religionis placida monita quidquam valeant, atque una salus petenda sit a prudenti cura atque medela Medici, quibus tamen plerique Melancholici et Maniaci carent. Quo autem diutius iste morbus animum affigit, eo magis redditur insanabilis.

Universe haec dici potuerunt de tristissima sorte multorum Melancholicorum atque Maniacorum, incuria atque iniquitate hominum, graviori et insanabili redditia. — Utinam, earum injuriarum, quas verbo attigi, solis in regionibus externis, non in nostra patria exempla reperirentur. Quod cum ita non sit, atque hominum caritas hac in re in nostra Patria nequaquam perspecta fuerit, veritas, atque hi miseri ipsi, qui Patriae, qui civium auxilium atque defensionem implorant, atque huc usque frustra implorarunt, omnem hominem, qui vere hoc nomine dignus est, religiose jubent, quae ipse oculis suis viderit, aut de quibus aliorum testimoniis certior factus fuerit, ea palam, ubi id utile est, profiteri. Nefas foret velamine haec obtegere, ita ut hoc malum sine obstaculo libere serpat, Patriaque dedecus afferre non desinat. — Ninis parvus est numerus eorum, qui horum miserorum queribundas voces audiant, auditis fidem tribuant, auxilium et levamen afferre conentur. Eheu! nomen ipsum Maniaci sufficit, ut non nisi ignominia, contumelia, fictaeque querelae ab ipso exspectentur. Primum igitur auxilium, quod

multi ipsis afferre possunt, est, patefacere injurias, quibus afficiuntur. — Profecto non ita extinctus est in nostris civibus sensus humanus, ut his auditis atque creditis non oriatur ea commiseratio, quae ubi id fieri potest, actionibus salutaribus se prodit.

Evidem gadeo, nonnullis Patriae locis meliorem redditam fuisse Maniacorum conditionem, humane cum ipsis agi, inserviri ipsorum commodis, aptiora esse habitacula et aedificia, in quibus custodiuntur. Veruntamen, quod maximum est, cura medica atque regimine necessario carent, qua sanatio effici possit.

At vero quae nam est atque fuit ipsorum conditio aliis in locis Patriae!

Jam verbo attigi vexationes, ludibria agrestium hominum, quibus sunt commissi, verbera, quibus accipiuntur, vincula, quibus cruciantur, caveas et carceres, quibus includuntur, atque nonnunquam cum furibus et sceleratis hominibus. — Cognita mibi sunt in talibus habitationibus, ubi praeterea uterque sexus inter se commixtus erat inclusus, stupra a Maniacis commissa. — Meis oculis vidi Maniacos caveis, ad quas nulla lux solaris, nul-

26 J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK

lus aër saluber penetrare possent, per quinquaginta annos jam inclusos. Vidi Maniacam, cuius articuli, diurnis atque arctioribus vinculis constricti, immobiles redditi erant, atque concreverant. — Mente sanata, sed corpore fere immobilis deplorandam suam sortem acriter lugebat. Quis haec videns, temperet a lacrymis!

Verum haec sufficient. Satis superque enim ex iis, quae dixi, apparet, quantum justitiae et hominum caritati repugnant tum illae injuriae, quibus hi miseri affecti fuerunt, atque etiamnum multis in locis nostrae Patriae afficiuntur, tum illa incuria et negligenter aliorum, qui ipsis salutare afferre possunt auxilium; quantum haec ipsa caritas et justitia unumquemque admoneant, immo vero severe praescribant, ut hanc tristissimam sortem, ubi ipsis detur facultas et occasio, permutet, leniat, emendet, atque ita avertatur a Patria ipsa dedecus, quo contaminabitur, si non cessat ista inertia, si istae injuriae, proposita impunitate, continenter pergunt; qua ipsa impunitate atque inertia jam effectum est, ut haec vexatio atque barbara feritas, qua torquentur in-

sontes, non criminibus adnumerentur, quoniam leges huic rei se admodum faciles et placabiles praebent, aut de ea prorsus silent. — Leges silent! — At sileant leges ab hominibus constitutae, non silent leges Dei sanctissimi, leges Patris omnium, ultioris injuriarum, vindicis miserorum insontium.

At vero leges Patriac non silent de Maniacis. Prudenter enim provisum est, ut publica auctoritate secludantur, si quod est periculum, ne aliis sibique noceant; cautum est, ne quis ita secludatur, qui non sit Maniacus. Sed silent hae leges de cura in salutem ipsorum adhibenda, de defensione eorum contra multorum injurias; permittunt, ut seclusi, ignaviae et segnitiei traditi, obstupescant penitus.

Pupillis, qui neque sua bona administrare, neque suam vitam regere possunt, leges Patriac maximo jure prospiciunt, eosque in publica tutela collocant. Quare omnibus modis carent, ne istis bonis fraudulentur, carent, ut scholae ipsis pateant, in quibus doceantur, instituantur, ut aequi bonique cives reddantur. Num vero Maniaci publica tutela minus indigent, aut quae causa est, cur ab hac tutela

28 J. L. C. SCHROEDER VANDER KOLK

sint seclusi ? Quodnam detrimentum gravius ipsis inferri potest , quam si unica spe, quae superest , privantur , spe sanationis , quae spes fere nulla est , quamdiu desunt aedificia , instituta apta , desunt Medici , deest facultas et occasio sanandi.

At vero , ita occurritur nobis , non est in potestate privatorum hominum , illa erigere Nosocomia , quae tu vis , atque id efficere , ut ea cura , quam tu postulas , Maniacis impendatur . Audio . Quid autem ? Tot sunt in Patria nostra , a civibus nostris atque a majoribus aedificia atque praeclara instituta , caritatis , aut amoris scientiarum documenta , ut non videam , quare instituta , ad sanandos atque curandos Maniacos apta , vires privatorum hominum superent , si voluntas firma est cum prudentia conjuncta , multique se hujus caritatis socios adjungunt . — Sed superent vires . — At vero sunt Magistratus urbani , sunt Praefecti atque Ordines Provinciarum , atque si hi non possunt , aut si , quod vix credibile est , parum hanc rem , quae vere in religionem venit , curant , eam ad lubitum differunt , vetera iuentur , — est Regia Potestas , quae in nostra Patria paterna est potestas , quae .

uti debet, ad miseros tuendos semper parata est et propensa.

Si quis autem dicat, Medicos in primis, qui hos morbos negligant, hac in re esse accusandos, is sciatur, Medicum eos vix posse sanare, nisi accedat Psychica cura. Quamdiu pessimis cancellis seclusi, omni fere alia cura et auxilio sunt destituti, nulla cura Medica, quod etiam experientia satis docet, tanta sanationis impedimenta superare potest.

Accedit id, quod maxime doleo, ut ea pars gravissima Medicinae, quae curam Maniacorum spectat, nimis sit in Patria nostra neglecta, adeo ut magna pars Medicorum ejus sit imperitor. — Quare ego ipse ante aliquot annos a Medicinae studiosis rogatus, hanc partem docere lubentissime id me suscepi. — Sed quomodo, quaeso, hae lectiones ita, ut fieri oportet, i institui possunt aliis locis, ubi Praeceptoribus ipsis nulla datur occasio hos morbos saepius contemplandi, investigandi, atque medicam curam ipsis adhibendi? — Quomodo Discipuli ipsi ex his lectionibus maiores fructus carpere possunt, si ipsis non est facultas, hos Maniacos ipsis, Praeceptoribus ducibus, nonnumquam visitandi? — Nam,

cum in omnibus Medicinae partibus, tum in hac parte, propria experientia dux est et optima Magistra.

Quare Nosocomia instituantur diversis Patriae locis, atque in primis in urbibus, ubi sunt Academiae, eaque non magna, non splendida, neque nimis sumtuosa, sed idonea, salutaria, atque quantum id fieri potest, hortis et spatiis, omnibus adminiculis, quae sationem spectant, instructa. — Tum demum erit data facultas Praeceptoribus cum maximo fructu docendi, Discipulis autem discendi et experiundi; tum demum mutua et salutaris aemulatio inter haec Nosocomia ori- potest, ita ut quodlibet han̄c appetat laudem et gloriam, ut maximum beneficium misericordie tribuerit; — tum demum implentur hac in re officii partes, quas caritas hominum poscit et praescribit; tum maximo isto gaudio frui potest homo, hominum et Patriae amans, ut longe maxima pars horum miserorum sanitati restituatur, atque Patria ipsa in eo gloriari possit, ut hujus benignitatis laude non amplius cedat exteris.

Utinam haec brevi fiant, atque cito auferantur obstacula, quae minus in rebus,

quam in animis hominum sunt posita. Haec ardentissime opto; in spem adducor. Spes mea nititur humano sensu, quem nostri cives tot caritatis monumentis declarant; nititur morum mitiorum, disciplinarum, atque in primis Medicinae artis progressu; nititur indole Regis augustissimi nostri, qui tot beneficiis Patriam ditavit, atque hanc summam humanitatis coronam lubens additurus est (16), sed maxime spes mea nititur Deo, miserorum vindice atque defensore.

FATA ACADEMIAE.

Quum jam ad Academiae fata enarranda ,
quae est provinciae mihi hodie demandatae
pars altera , aggredior , quod vitae hominis
commune est , laetissimis etiam tristia fere sem-
per admisceri , ego ipse quoque nunc expe-
rior . Etenim plura eaque graviora mihi
sunt referenda , quae merito laetamur , sed
hujus gaudii partem demit recordatio opti-
morum virorum , qui nuper nobis morte erep-
ti sunt , quibusque defunctis , ut justa solvamus ,
monet animi sensus et pietas .

Vix enim tertium seculum felicissimis sub
auspiciis ingressa nostra , Academia jam lu-
get Virum nobilissimum Allardum Phi-
lippum Reinierum Carolum , Baronem

van der Borch per septem annos ejus Curatorem vigilantissimum, virum non modo stirpis nobilitate, summisque, quibus perfunctus est, honoribus et muneribus, verum etiam animi ingeniique dotibus, moribus, atque in Patriam meritis spectatum et insignem.

Elucebat in ipso jam puero singularis mentis acies atque studiorum ardor, quibus effectum est, ut in Gymnasio Daventriensi, duce Viro eruditissimo Bosscha, qui hujus Gymnasii tum Rector erat, ita in literas incumberet, ut 14 annos natus jam literis humanioribus ita instructus esse videretur, ut Academicis lectionibus interesse posset; quamquam propter tam juvenilem aetatem non nisi quatuor post annis Academiam Rhenotrajectinam adiret; in qua Juris studio addic-tus, tot in hac disciplina, atque tam celeriter fecit progressus, ut jam biennio post dignus haberetur, in quem summi in Jure utroque honores conferrentur; qui etiam more Majorum, in celebratione festi semi-saecularis alterius Academiae nostrae, in eum collati sunt.

Itaque Juvenis, vix 20 annos natus, summis doctrinae laudibus ornatus, Academiâ re-

licità, in villam suam recessit; non ut aliorum exemplum secutus, iners ibi tereret otium, sed ut doctrinis et artibus plenius instituatur, quibus Patriae atque in primis Gelriae suae, quae Provincia, natale solum, ipsi prae aliis cara erat, utilis evaderet civis. — Quod ipsum impulit, ut maximo studio complecteretur tum ea, quae Gelriae historiam, leges, rem nummariam aliaque spectant, tum in primis, quae ejus agriculturae juvandae atque emendandae inserviunt; in quibus, quantum profuerit, testantur scripta, quae in lucem prodidit; ex quibus nonnulla auro condecorata sunt, tum munera gravissima atque honorificentissima, quibus laudabiliter functus est. — Id enim semper studiose agebat, ut aliis prodesset; detestabatur motus et perturbationes, quibus tum Patria misere vexabatur, atque hanc sibi legem semper statuebat: *boni civis est, praesentem Patriae statum tueri.*

Quaecunque vero munera, licet quam maxime gloriosa, talia erant, ut iis impediri posset, quo minus in villa sua agriculturae, quae ipsi semper in deliciis erat, operam daret, ea constanter recusabat. — Nostrae au-

tem Academiae, ad quam maxime propensa erat ejus voluntas et studium, ante hos septem annos Curator a Rege creatus, illud semper maxime in votis habuit, ut festo Saeculari alteri praesens esset, quibus votis benigne annuit Deus.

Recordemini senem corpore vacillante, animo vero hilari atque alacri huc properantem, ut huic festo interesset, communisque gaudii fieret particeps. — Ipsi tum contigit rara quidem illa felicitas, ut summos illos honores, more Majorum Juvenibus tributos, adspiceret Curator, quos eosdem honores in simili festi celebratione ejusdem Academiae aluinnus ipse acceperat.

Contigit etiam aliis Viris, sed iis paucis, ut utriusque festi essent socii, quare et ipse et illi Viri laudatissimi hujus gaudii testimonium esse voluerunt donum egregium, quo tum Bibliothecam Academicam ornaverunt.

Haec autem laetitia, qua tum fruebatur senex venerandus, similis amoenis solis occidentis radiis, postremos dies vitae laudabiliter peractae exhilaravit. — Etenim non multo post, morbo atque malo quodam inveterato ingravescente, singulari mentis con-

stantia et vigore mortem appropinquantem exspectavit, atque corpore, non animo, confessus ad beatiorum sedem abiit.

Hunc autem Virum egregium Patriae, Academiae disciplinis, quas coluit, omnibus, quibus profuit, creptum cum lugeamus, est tamen, quo recreemur; quoniam non solum vos Viri Amplissimi! sanos et salvos hic adesse, sed etiam Curatoris locum vacuum occupatum esse videmus a Viro nobilissimo, Pabst van Bingerden, quem valetudine minus prospera hic absentem dolemus; quod munus honorificantissimum illi oblatum eo lubentius et Vobis et Academiae gratulor, quo tutius confidere possumus, Virum tanti nominis, tantisque honoribus atque doctrina insignem, nostrae Academiacae res omnibus viribus adjuturum fore.

Ex Ordine etiam Professorum nobis morte creptus est Gabriel Oordtius noster, senex venerandus, quem merito suo lugemus omnes. — Erat enim in eo mitis indoles, urbanitas, comitas, singularis officiosa voluntas, benignitas, et liberalitas, quam nemo miser frustra implorabat, probitas et pietas

vere Christiana, quam omnes, qui ipsum cognoverant, venerabantur.

De ejus studiis et vita haec pauca hoc loco dicantur; uberiorem enim commemorationem eorum a Clarissimo nostro Heringa, qui ipsi fuit et munere et amicitia conjunctissimus, optamus, atque exspectamus.

Cum in Academia Lugdunensi, in litteris humanioribus Ruhnkenium, Valckenarium et Schultensium, in jure naturali Pestelium, in philosophia Wynpersium, atque in theologicis disciplinis Kempium, Gillissenum et Boersium audivisset, ad nostram Academiam se contulit, atque ibi per duos annos in Philosophia et Theologia Hennertio, Rossino et Bonneto ducibus usus est. Hisce egregiis Doctoribus tum singulari sua diligentia, ardore et majoribus progressibus in studiis, tum humanitate, modestia et observantia adeo se commendavit, ut in dilectissimis discipulis fere ab omnibus fuerit habitus.

Haec autem laus doctrinaeque copia, quam sibi comparaverat, maxime valuit, ut ad maiorem stationem, in qua vires suas ad utilitatem Ecclesiae Christianae maxime impen-

dere posset, cito promoveretur. — Nam cum primum in pago *Oestgeest* prope *Lugdunum Batavorum*, deinde in Urbe *Zeelandica Flissinga* et tandem *Harlemi* verbi divini ministerum fidelissimum se praestitisset, ipsi anno 1794 oblata fuit Cathedra Theologiae in Academia *Franequerana*, quam tamen accipere humaniter recusavit. — Postea eodem fere tempore invitatus est ad Cathedram Philosophiae theoreticae concendentam in *Groningana*, Theologiae vero in nostra Academia. — Nostram elegit, suumque munus tum auspicatus est Oratione Inaugurali *de Juvenibus ad Christianum Sacerdotium formandis*, *doctoris religionis Christianae officio*, cum *praecipuo*, tum *gravissimo ac praestantissimo*.

Quantam autem in hoc munere tum doctrina et probitate, tum diligentia et ardore Academiae, Ecclesiae et studiosae Juventuti utilitatem attulerit, id judicent illi Viri, qui ejus institutione usi, ipsi eo munere funguntur, quod ad augendam atque perficiendam Ecclesiam Christianam maxime valet. — Neque tamen prorsus silentio praetereundum est, ipsum Graphiarii Senatus Academicici mu-

nere singulari cura et diligentia fuisse perfunctum per sex annos, ab anno 1810 usque ad annum 1816, itaque per omne illud tempus calamitosum, quo Gallorum oppressio non modo Patriae, sed etiam nostrae Academiae interitum pararet.

Postea autem valetudine minus prospera utens, muneris vacationem honorificam, quam renuntiato omni stipendio petierat, anno 1822 adeptus est; quo tamen otio cum dignitate ad extremum vitae ita fruebatur, ut quacunque re posset Academiae commodis inservire, juvenibus re et consilio prodesse, omnibusque Civis optimi atque virtutis verae Christianae esse exemplum non desierit.

Utinam vestrum Ordinem, Juvenes Optimi! integrum salvumque salutare possim, sed licet pauca funera hic annus tulerit, nulli tamen Ordini, nec aetati mors pepercit. — Egregios enim Juvenes, Pabst, et van Rees tum morum honestate, tum eximiis ingenii dotibus adeo excellentes, ut optimam et Parentum et Praeceptorum spem et exspectationem de se excitavissent, e medio studiorum cursu sublatos lugemus.

A tristibus ad justum gaudii sensum mentes nostras remittamus ; nonnulla , quibus amara temperentur , jam attigimus , plura , eaque laetissima , commemoranda restant . Si enim ad vestrum Ordinem me converto , Viri Clarissimi , Collegae conjunctissimi ! vos salvos esse , et unum vel alterum modo , quod dolemus , valetudinis , nec gravis tamen causa hic abesse , maioresque natu , qui honorifica quiete fruuntur , pro viribus Civium saluti consulere potuisse , omnes boni mecum laetantur.

Graviter vero dolemus , me hac occasione valetudinis minus prosperae causa desiderare senem , summe venerandum , Heringam , septuagenarium et a Rege Augustissimo hoc anno perhonorifice rude donatum .

Quid in senectute jucundius esse potest , quam conscientia bene actae vitae , multorumque benefactorum recordatio . — Haec conscientia atque recordatio ut ipsi vere sint , omni studio per suam vitam conatus fuit , atque conatibus suis annuit Deus . — Ut alia taceam , quorum recordatio jucunda est , testis est nostra Academia . — Quantum in eo fuit , semper id egit , ut haec opti-

mos redderet fructus, ut tueretur suam dignitatem, quae non in inani quadam gloria et fama, non in vana praedicatione de sua laude, sed in virtute et recte factis est posita, atque incorrupta voce bene judicantium de eo, quid deceat, quid in officio sit, declaratur.

Quando in summum periculum nostra Academia deducta erat, ille sua prudentia et studio eam sustentavit, atque forsitan calamitoso illo tempore conservavit. — Testes sunt ejus Discipuli, iique non pauci, quorum animos religionis praeceptis salutaribus imbuit, quae aliis nunc tradunt, quibus ipsi, ut oportet, obedire ardenter cupiunt. — Si ipsis datur occasio, animum suum gratissimum erga eum declarandi, magnopere gaudent; quod gaudium nuperrime vidimus, cum hoc loco, hac in Cathedra, te, Clarissimum Vinke, dilectissimum suum Discipulum, ei successorem, nobis Collegam datum, audiebamus commoto animo dicentem, eum tibi in Patris loco fuisse.

Sunt igitur huic Seni, quorum recordatio jucundissima est, quae etiam multum valent ad acerbitatem, quam afferre senectus po-

test, aequo animo perferendam, sed quod gravissimum est, ejusque animum, quae ejus est pietas erga Deum, summopere exhilarare potest, sunt ei prae multis aliis in sua senectute concessa a Deo benigno, a quo omnia sunt nostra bona, qui vires suas sustentavit, voluntatem suam firmavit, qui ipsi dedit tantam facultatem, ut de aliis, iisque permultis atque gravissimis in rebus optime mereri potuerit. — Pergat Deus ejus esse adjutor. — Benigne ei conservet animi corporisque vires, quantum ipsius id permittit aetas. — Talis profecto Vir nostrae Academiae atque studiosae nostrae Juventutis commodis inservire non desinet. — Ipse enim, si quis alias, didicit uti aetate, atque opus suum facere, dum est dies.

Jam ad te me converto, Vir Clarissime Vinkē, quem Collegam nunc publice salutare posse gaudeo. — Quantum tibi curae sit, atque fuerit, Praeceptoris dilectissimi, cui datus es Successor, vestigiis insistere, quanto amore et pietate eum complectaris, id tua Oratione Inaugurali prodidisti. — Quid igitur exoptatius tibi accidere potest, quam ut ea dona, quae ipsi hucusque largita est

Providentia divina , eadē tibi per omne gravissimi tui muneris tempus largiatur ; in primis , ut valetudinis prosperitatem , animique vigorem tibi conservet . — Haec enīc tibi precamur ; institutio , atque doctrina tua , quod ipse in tua Oratione optasti , maxime valeat ad eum sensum religionis in animis tuorum Discipulorum excitandum et firmandum , quo fidi Christi et Ecclesiae Christianae evadant Ministri , per quos plurimi in veram ad salutem viam ducantur , in eaque teneantur . Ita etiam hac tua institutione fructus uberrimos et maxime salutares exhibebit . Academia nostra , suamque dignitatem vere tuebitur .

In enarrandis iis , quac nostrae Academiae prospera aut adversa , me Rectore , acciderunt , primum profecto locum occupat Festum nostrae Academiae saeculare alterum , quod praeterito anno celebrare nobis contigit . Nam si occasio et temporis momentum consideratur , cui nemo nostrum antea praesens fuerat , neque in posterum praesens erit , id omnino gravissimum dicendum est festum ; — si rationem , qua celebratum est , tum solemnitatem , dignitatem , gravitatem , atque splen-

dorem egregium, tum singulare illud ab omnibus, servatum decorum, continentiam et moderationem, non modo Festum Academiae splendidum, atque magnificum, verum etiam, quotquot adfuerint, iis honorificentissimum vocare non dubito.

Si hanc Urbem recordor, tum splendide ornatam, ejusque Cives, qui ad unum omnes, ne iis quidem, quorum conditio est infima, exceptis, suum gaudium certatim significabant, animum subit Matris cujusdam venerandae imago, quae Natalem filiae dilectionissimae omni, qua potest, cura, splendore, omnibus pietatis et caritatis signis, celebrare conatur, ita ut equidem hoc festum, quod celebravimus, non magis Academiae, quam totius Urbis gratissimum festum dixerim.

Si repeto unam causam gaudii, unum amicitiae et hilaritatis vinculum conjunxisse omnes, quotquot huc ex omnibus Patriae regionibus confluxerant, mihi videtur, non magis esse festum Academiae et Urbis Trajectinae, quam totius Patriae.

Quod si vero in memoriam redit calamitas istius temporis, quo Patria peregrinorum dominatione erat oppressa, quae nostrae Aca-

demiae non solum minitabatur interitum, sed eum jam fere adduxerat, atque hanc ipsam Academiam nunc video non modo servatam, sed etiam novis iisque praeclaris viribus et dotibus auctam et florentem, alterum suum festum saeculare ita celebrasse, maximo gaudio et studio omnium, quibus est verus et Patriae, et cognitionis, et disciplinarum amor; haec si recordor et contemplor, mentem meam sentio lactari, admixto tamen serio vicissitudinis humanae sensu.

Si enim ad rerum humanarum levitatem et miram inconstantiam attendimus, si res gravissimas, optimas, easque utilissimas infestis nefandisque manibus misere saepe corrumpi, everti, quin etiam penitus deleri videmus, quae causa est, cur hoc Trajectinae Academiae et Urbis ipsiusque Patriae festum, vere etiam humanitatis, veritatis atque virtutis de Tyrannide, vi, fraude atque inscitia, non splendidissimum dicatur Tropaeum.

Recte igitur religionis piaeque mentis sensus, gratusque erga Deum animus, exoptavit, ut festum inchoaret et inaugurararet religiosa Concio, qua, praecunte nostro aestumatisse Boumanno, insignis hominum multi-

tudo uno ore unoque animo summas preservata Academia Deo Optimo Maximo gratias egit, atque sinceras pro salute futura preces supplex fudit.

Quis vero laeto mecum non meminerit animo illum diem, quo dubito, num quis nostrum unquam splendidiorē atque magnificientiorem conspexerit; diem, quo praeēuntibus spectatissimis atque nobilissimis hujus Provinciae atque Urbis Gubernatoribus et Magistratis, tota Amplissimorum, Clarissimorumque Virorum, Academiae Curatorum, Professorum, Juventutis denique ipsius studiosae Pompa eximia, vexillis insignita elegantissimis, per praecipuas Urbis partes Templum adibat.

Serēnissimo enim Coelo favente, tota Urbs innumeris Vexillis splendidissimisque Ornamentis et floribus adornata festum quoddam Nuptiale referre videbatur; — incredibilis undique ad adspiciendam hanc solemnitatem comfluxerat multitudo, quae tamen ejus gravitate et dignitate ita adfiebatur, ut, mirum dictu, silentio quasi nocturno inducto, inter tot hominum millia nullum motum, nullum rumorem, quis perciperet, verum spectaculi gravitate et splendore penitus conmoti et

quasi obmutescentes conticuerunt omnes, et taciti Academiae auctoritatein, et Pompaे splendorem admirabantur.

Ecce illa documenta insignia, curâ Magistratus hujus Urbis confecta, quibus voluntatem in nostram Academiam maxime propensam significarunt. — Ecce Vexilla manu Sexus elegantioris elegantissime ornata, quae ipsius nomine illo die Studiosae nostrae Juventuti tradere mihi contigit; quaéque nunc hoc Auditorium egregie adornant, atque hujus festi splendorem aliquando etiam posteris indicabunt. — Recordemini nobilissimum conventum in Templo hujus Urbis primario, in quo effigies Professorum hujus Academiae olim celeberrimorum ita suspensae et collocatae erant, ut Academiae gloriam, quam ipsi tam eximie confirmaverunt et auxerunt, nunc sancte a Posteris conservatam, ipsi quasi praesentes adspicere viderentur; inter quas effigies laeti etiam conspeximus, atque nunc conspicimus in Auditorio nostro imaginem Regis augustissimi nostri, qui hanc Academiam instauravit, auxit atque conservaturus est.

Ita omnium animis intentis, artium doctrinarumque communem cognitionem confluxu

diversissimorum Cultorum in hoc festo conspi-
cuam in Oratione: *De naturali illa doctrina-
rum conjunctione eloquentissime et ornate tum
expressit noster egregius Collega Heusdius,
cujus Orationis merita, si possem, hic refer-
re, summa Viri optimi vetat modestia.*

Sed tempus me vetat, plura de hujus festi
solemnitate commemorare, quamquam sunt,
quae ne verbo quidem attigi, atque tamen
dignissima sunt, quae tradantur, atque pos-
teritali praedicentur. — Refer huc in primis
solemnitatem ejus diei, quo octo Juvenes, exi-
mii hujus Academiaci alumni, alii in aliis dis-
ciplinis Doctoratus gradu more Majorum or-
nati fuerunt; inter quos fuisse utriusque Col-
legae Suermannii et Heusdii filios vehe-
menter gaudemus, illisque tales filios, pater-
nae gloriae aenulos, gratulati sumus. — Adde
splendidam Juventulis Academicae pompam
Principis Auriaci Mauriti triumphum post
immortalem victoriam, referentem; tum nobis-
lissimam illam utriusque sexus atque omnium
ordinum, inter quos ipse Princeps Auriacus,
qui sua praesentia Academiae festum hono-
rare voluit, congregationem in templo Jac-
obi, ubi mira suavitate nervorum vocumque

cantus delectabantur aures; denique pulchrum illud spectaculum noctis, ubi innumeri igniculi claram diem Urbi reddere videbantur.

Sed inutile esse videtur, in hisce aliisque narrandis diutius versari, quoniam hujus Festi descriptio plana et uberior brevi in lucem prodibit.

Maxima autem afficiar voluptate, quod, ad unum consentientibus omnibus, palam possimi profiteri, hujus Festi gloriam in primis auctam fuisse laudibus, quas in illo celebrando Juventus nostra Academica merito sibi comparavit, tum ardore, assiduitate et industria, quam in moderandis rebus adhibuit, tum humanitate, qua se commendavit. — Haec sunt ex iis, quae veram Academiac gloriam maxime augent. —

Vobis autem praecipue Viri Amplissimi et Gravissimi, Academiae Curatores! et qui nostrae Regioni atque Urbi praeestis, summa pro singulari erga Academiam studio gratia referenda est. — Pluribus enim egregiis documentis, inter quae nummi in sempiternam Festi memoriam, vestra, Viri Amplissimi! cura confecti, referendi sunt, aperte significastis, quantum nostra Academia vobis curae cordique sit.

Id in primis tibi etiam dictum velim, Amplissime hujus Urbis Consul! nam non solum omni cura et studio id egisti, ut omnia efficerentur et constituerentur, quae festi splendorem augere possent, sed etiam eruditissima tua Commentatione de Academiae ortu, et intima ejus cum Urbe cognitione, Academiae, Urbi, atque tibimet ipsi documentum condidisti honorificentissimum, quibus omnibus palam fecisti tuum animum, in Academiam nostram omnemque veram eruditionem propensum, a proavo tuo, qui Provinciae Ordinum Praeses inter Academiae nostrae conditores fuit, minime esse degeneratum.

Ita Vos Viri Amplissimi, Gravissimi, pergitte Academiae commodis et emolumento prodesse, illisque conatibus omnibusque vestris rebus benigne favcat, qui numine suo cuncta gubernat, Deus.

In enarrandis iis, quae Academiae hoc anno prospera acciderunt, non praetermittenda sunt ea, quibus aucta sunt doctrinam adminicula.

In his praecipue sunt commemoranda splendidissima dona, quibus hoc anno ornata Academiae Bibliotheca est, quae in

saeculari Oratione memoravit Vir Clarissimus Heusdius, Bibliothecae Praefectus. — Accesserunt deinceps cum alia, tum eximium Victoris Cusini munus: *Ouvrages inédits d'Abélard par M. Victor Cousin, Paris 1836.* Addimus his autem duo, quae his ipsis diebus ad nos perlata sunt; primum superiorum temporum Alumnos Academiae nostrae, quibus vitam Academicam communibus reminisci conviviis placuit, certam destinasse pecuniae summam, ut, cum in benevoli erga almann Matrem animi testificationem, tum in festi saecularis memoriam, Académiae Bibliotheca splendido dono literario ditaretur; — alterum Viros in hac Civitate spectatissimos, Festi nostri opportunitate, florenos ter mille et quadringentos Bibliothecae esse gratificatos, quod item donum haud jam contemnendum, novis comparandis libris adhibetur. Ego vero A. H. utroque hoc nuncio vobiscum communicato, nolim committere, quin liberalissimis donatoribus cum praesentibus, tum etiam absentibus, pro tantis muneribus gratias agam quam maximas.

Non eadem dici possunt de Museis nostris. — Neque enim Museum Geologicum et

52 J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK.

Mineralogicum novis speciminibus, neque Laboratorium Chemicum novis instrumentis hoc anno aucta fuerunt, quamquam disciplinis illustrandis atque amplificandis egregie inseruire pergunter.

Museo Anatomico, quoniam copia pecuniae, quae ipsi quotannis suppeditatur, per quam exigua est, pauca tantum specimina addi potuerunt. Quae adsunt, ad erudientes Anatomiae et Physiologiae studiosos maximo cum fructu adhibentur.

Musacum Zoologicum non auctum sicut; specimina, quae adsunt, bene conservantur.

Horti Botanici curam Vir Clarissimus Kopius, honorifice rude donatus, Viro Clarissimo Bergsma hoc anno tradidit.

Nosocomium Medicinae Studiosis egregiam dedit facultatem et opportunitatem, ut ipsi, ducibus Viris Clarissimis Suermanno et Wolterbeekio, artem hanc salutarem universam exercent, morborum internorum atque externorum decursum et naturam investigarent, atque etiam in absolvendo partu naturae vires et artis auxilia in isto promovendo et moderando cognoscere atque prudenter adhibere possent.

Quantos in omni disciplinarum genere progressus complures nostrae Academiae Alumni hoc anno fecerint, praeclara ab illis edita doctrinae specimina palam testantur, inter quae Dissertationes elaboratissimae, occasione festi saecularis publice defensae, merito referendae sunt. — Neque tamen vestra nomina praetermittenda sunt, Juvenes egregii, qui in Academia Leidensi hoc anno praemiis aureis et honoribus ornati fuitis. — Talis enim laus ab ordine Mathematicorum et Physicorum obtigit, tum Fockensio nostro, cui post plures victorias, hic et alibi reportatas, iterum palma data est; tum diligentissimo nostro Margareto Cornelio Verloren in eodem ordine, de quaestione Zoologica, tum denique ornatissimo Vaillant, cui Jurisconsultorum ordo testimonium honorificum largitus est.

Haec denique diligentiae merita testantur Juvenes egregii in Certamine literario Victores; quos ut publice praemiis ornem, Virum Clarissimum Holtium, qui Senatui ab actis est, rogatum velim, ut iudicia Facultatum nobis praelegat; in antecessum autem mihi monendum est, Ordini Medicorum nullas pro-

præmio obtinendo oblatas fuisse Dissertatio-
nes.

JUDICIUM ORDINIS LITERATORUM.

Dirimendam proposuerat Ordo Literarius quaestionem hancce: „Ex antiquae Politicae principiis, atque ex ipsa civitatum antiquarum historia, effatum explicetur Veterum, quod ad Ciceronem est pro Cluentio C. 53. *legum omnes servi sumus, ut liberi esse possimus,*” ad quam tria accepit responsa. Primum, his verbis distinctum; πόλεως ψύχη εἰσιν οἱ νόμοι κ. τ. λ. quamvis et sagacitatis et doctrinae laudem habeat, tamen nec disputandi ordine, nec vero stili nitore sic sese commendavit, ut vel præmio vel honorifica commemoratione dignum censeretur.

Magis Ordini placuit secunda disquisitio, verbis inscripta Senecæ: *Deo parere libertas est:* quamquam haec item non magnopere tersâ Latinitate insignis est, sed accuratam habet partium distributionem, ordine procedit justo, ut perspicuitate se mirifice commendet, et vero præcipuum in eâ quaes-

tionis argumentum recte explicitum est. Cum vero Auctor sententiam Veterum ex antiqua politica, non ex *historia*, ut item postulabatur, illustrasset, Ordo non praemium, sed honorificam mentionem disputationi tribuit.

Utrique illi Specimini praestat, de Ordinis sententiâ, tertia commentatio, quae Platonis dictum adscriptum habet: Νέος μὲν γὰρ ὄν. — Desideravimus in eâ concinnitatem, sed auctor et plene argumentum tractavit et recto iudicio gravissimam antiquitatis sententiam exposuit, ut nobis proposito praemio dignissimus videretur. Apertis scidulis hujus repertus auctor est Janus Gerardus Hulleman, Phil. Theor. et Litt. in Academia Rheno-Trajectina candidatus. Secundae disquisitionis scriptor apparuit Bartholdus Jacobus Lintel de Geer, Phil. Theor. et Litt. hum. candidatus, et in Academia Rheono-Trajectina studiosus.

Tu igitur primus huc accedas Jano Gerardi Hulleman; Audivimus honorificam Clarissimorum Virorum sententiam de tua Dissertatione, atque de doctrinae specimibus, quae dedisti. — Haec te declarant

dignissimum, cui hic nummus aureus, quem tibi trado, tradatur, eoque lubentius hoc facio, quo majori gaudio animadverti, tale de vera libertate argumentum duobus nostrae Academicae alumnis adeo placuisse, ut in eo elaborando vires tentaverint; argumentum enim, quid Veteres de vera libertate judicaverint, nostro imprimis tempore est gravissimum, quo tam multi, nescio quam, libertatem sine justis legibus, sine moribus honestis in suam aliorumque perniciem petulanter venditare solent. Apage istam libertatem homine atque societate indignissimam. — In nostra Academia seculo tertio audiatur dictum: *Virtutum servi sumus, ut liberi simus.*

Placet igitur Omen, primam in hoc tertio Academiae nostrae seculo victoriam ejus Alumnos de tali argumento reportasse; lubenter id accipimus.

Tu vero perge hac regia via, hoc veri recti, honestique studio aliis exemplo esse, ut quales honores jam tibi et Academiae adferas, tales aliquando fructus capias, cum ad doctrinac laudem, tum imprimis ad virtutem et veram vitac felicitatem uberrimos.

Id et tibi dictum velim ornatissime Barholde Jacobe Lintelo de Geer; tuae enim dissertationi atque tuae doctrinae magnae etiam tributae sunt laudes; accipe ergo a me hoc testimonium honorificum, quo industriam tuam ornarunt Praeceptores. Habet igitur, quod gaudeas, quod te, si opus sit, novis stimulis excitet, ut eadem, qua tam laudabiliter coepisti, diligentia et studio in artibus et disciplinis progrediaris.

JUDICIUM ORDINIS MATHES. ET PHILOS. NATUR.

Ad propositam Quaestione Zoölogicam: *Quaeritur insectorum lepidopterorum, quae, in opere Crameri: les papillons exotiques des trois parties du monde etc. ejusque supplemento, descripta et delineata sunt, Catalogus, continens enumerationem systematicam specierum, in sua genera redactarum, secundum methodum Cel. Latreille, in posteriore editione Cuvierii operis: le Règne animal etc. expositam — duas accepit Commentationes, unam, Fabricii verbis inscriptam: Nu-*

merus specierum, in Entomologia, fere infinitus, et, nisi in ordinem redigantur, Chaos semper erit Entomologia; alteram, symbolum habentem dictum Ciceronis: In hoc sumus sapientes, quod Naturam, optimam ducem, tamquam Deum sequimur.

In priore *Commentatione*, licet magna auctoris diligentia et eruditio abunde pateant, plurimae tamen, in *Crameri* opere delineatae, insectorum Lepidopterorum species prorsus *omissae* sunt; tum etiam variae insectorum figurae in sua quaeque genera *haud accurate* redactae.

Quod quidem inde ortum fuisse videtur, quod, *Crameri* tabulas cum ipsis Naturae speciminibus comparandi, opportunitas auctori, ut ipse fateatur, defuerit.

Hanc autem opportunitatem posterioris *Commentationis* auctor non tantum habuit, sed *tam egregie* quoque adhibuit, ut *et speciem*, apud *Cramernum* obviarum, nullam fere negligeret, *et in figuris accurate* in sua genera redigendis diligentior esset, *et vero* etiam, comparatione cum ipsis speciminibus instituta, *nonnulla*, quibus *Crameri* tabulae laborarent, indicaret *vitia*. —

Deinde, praeter *requisitum*, secundum Latreillii methodum, *Catalogum*, alterum quoque dedit, juxta Ordinem tabularum redactum; unde haec Commentatio ad Grammatici operis usum longe fructuosior esse poterit. — Denique, in fontium delectu instituendo, tanto ingenii et judicii acumine usus est auctor, ut Ordo, variis hisce laudibus perpensis, *posterioris* hujus Commentationis Scriptori *praemium tribuere* non dubitaverit. — *Prioris* tamen Commentationis auctorem suis quoque laudibus haud destitendum ratus, *secundos huic offerre honores*, decrevit.

Resignatae igitur scidulae et legitime institutae disquisitiones *Victorem*, in hoc certamine, demonstrarunt Henricum Verloren, in nostrâ Academiâ Juris Candidatum; — qui autem ad hujus accederet laudes, Petrum Henricum Jacobum Wellenberg, Medicinae studiosum, in Academiâ Lugduno-Batavâ.

Huc igitur adscendas, Ornatisseme Henricus Verloren. — Medo fratrem tuum laudavi, cui vix Palladis sacra ingresso nuperri-

me ab Academiae Lugdunensi palma in Historia Naturali concessa fuit; Tibi, licet Juris Studioso, in eadem disciplina a nostra Academia nunc aequalis tribuitur palma. Laudabilis omnino est haec fraterna aemulatio; ambo pari studiorum et verae gloriae amore in hoc certamen descendistis, ita tamen, ut ex eo ambo Victores escendere potueritis.

Accipe igitur hunc nummum aureum, egregium industriae et doctrinae praemium. — Num vis majus quoddam nobiliusque? — Ecce Patris hic praesentis gaudium, Patris venerandi, filiorum virtutibus beati. Quid enim pio et probo filio dulcius esse potest, quam Patrem, a quo tot bona accepit, gaudio afficeret.

Pergatis ita, tu et frater tuus, ut Patris gloriam, familiae decus, Patriae ornamentum aliquando vere appellari possitis.

Te autem, Vir aestumatissime, Patrem horum filiorum cum praesentem videam, non possum non tibi ex animo tales filios gratulari. — Annuat Deus tuis precibus pro ipsorum salute. — Ita sint et maneant hi filii fontes uberrimi felicitatis tuae vitae.

Neque te, Petrum Henricum Jacobum Wollenberg, absque honoris significatione dimittam; audivisti laudes, quas tuae commentationi tribuit ordo Philosophiac Naturalis, quae non sunt exiguae.

Hoc igitur Documento tibi testimonium honorificum trado. Non auri pretium, sed honos alit artes. Perge igitur hoc honore incitatus eadem diligentia et ardore in utilissima atque jucundissima Naturae studia incumbere, ut, quemadmodum Academiae tuae Lugdunensi es honori, ita aliquando Medicorum Ordini fias ormentum:

JUDICIUM ORDINIS THEOLOGORUM.

Ordo Theologorum unum tulit responsum ad propositam quaestionem: *schismatis in Dioecesi Rheno-Trajectina (1423—1457) historia ita enarretur, ut simul ejus vis exponatur cum in Ecclesiam et Hierarchiam Belgicam, tum in praeparandam sacrorum in patria nostra emendationem, cui symbolum . . . . non Reformationis cet.* Cum vero in schismatis historia enarranda,

conditionis, quà *cum* universa *tum* Belgica Ecclesia et Hierarchia tunc temporis erant, nullam auctor rationem habuerit, et, schismate plane in se spectato, ne verbum quidem de remotioribus illius causis monuerit; cum praeterea unum ordinem Chronologicum adhibuerit, et schismatis vim, *cum* in Ecclesiam et Hierarchiam Belgicam, *tum* in praeparandam sacrorum in patria nostra emendationem levius exposuerit; cum denique Latinitas viiis scateat quam plurimis, hancce commen-
tationem praemio ornandam non censuit Facultas.

Lubenter tamen animadvertisit Ordo, aucto-
rein in adhibendis optimis ad schismatis histo-
riam explicandam fontibus, egregiam posuisse
operam, atque in nonnullis factis recen-
sendis laudabilis industriae et ἀκριβείας histo-
ricae documenta subindo dedit; quapropter
eum publice laudandum censuit. Ad id
invitatus, Disputationis auctorem sese profes-
sus est, quod aperta schedula probavit,
Egbertus Roelants, Theolog. Studios.
in Academia Groningana. Adversa autem
valetudine hic praesens adesse non potuit.

JUDICIJ ORDINIS JURISCONSULTORUM.

Ad quaestionem propositam:

« Succincte exponatur, quale Caroli V. aetate in diversis Belgii regionibus ei subjectis jus summi Imperii quibusque finibus summi Imperantis potestas circumscripta fuerit. »

duo accepit responsonis specimina, alterum inscriptum verbis Schelleri:

*« Ihn hält in schranken nur das deutliche
Gesetz, das man nicht übersteigen darf. »*

Und der Gebräuche tief-getretne Spur, »

alterum Horatii verbis:

*« Valeat res ludicra, si me
Palma negata macrum, donata reducit
opimum. »*

Quae autem quaestionis propositae vera sententia est, cum ex ipsis Juris Publici principiis, tum ex aetatis Caroli V. ratione et peculiari eâ aetate regionum Belgicarum conditione aestimanda, eam nec bene intellexisse, nec, quod debuerunt, explicuisse visi sunt utriusque speciminis auctores. Neutrum igitur quaestioni satisfacere judicatum est. Lau-

dabili quidem industriâ quâdam auctor prioris scriptiorum in omnium regionum Belgicarum Carolo V. subjectarum *conditionem* politicam inquisivit. Verum non satis, quod utique oportuit, etiam in *constitutionem*, pa- rum reputans, Juris Publici quaestionem sibi esse propositam, Jureconsultorum more tra- tandardam. Praeterea nec fontes optimos quo- que adiit, nec usus est optimis quibusque subsidiis literariis. Historiae enim fontes pau- cos delibavit, juris pauciores; a recentioribus maxime scriptoribus proficiens, Jureconsul- torum scripta neglexit, Historicorum autem nullo cum delectu adhibuit. Unius adeo in- ter ceteras regiones legem publicam, qua ve- lut fundamento Publici Juris constitutio Ca- rolo Imperante tota consistere videtur, si- lentio praetermisit. Eo nomine sane lauda- biliar fuit auctor posterioris speciminis, magisque ejus scriptio tam in disponendis quam in tractandis rebus Juris studiosum refert. Ceterum hic, praeter plura illius peccata, propriis quibusdam sibi offensis notabilis est. Vix enim unius alteriusve regionis rem publi- cam, Caroli aetate, jure constitutam accu- ratius examinavit; et quem harum regionum

statum publicum perspectum habuisse sibi visus est, eum quasi omnibus communem fuisse praesumpsit. Eorum quae publice acta sunt Caroli V. aetate, ad definiendam necessitudinem regionum Belgicarum cum Imperio Germanico, ne verbo quidem mentionem fecit. Quae autem de illa necessitudine ipsa pauca interposuit, ea longe abesse a rei veritate, levissimo quoque aspectu deprehendit. Offendunt, quoque alia multa in hoc specimine non solum a juris eorum temporum ratione, verum etiam ab historiae fide aliena, quos errores vitare potuisset auctor, cum diligentiori fontium investigatione, tum adcuratiori cognitione verae significationis verborum, quibus tunc temporis variae publicae potestatis partes appellari solebant. Nonnulli eorum errorum utrique specimini communes sunt; longe plures vero in eo conspiciuntur, quod posteriori loco memoratum est. Praemio ornari, ob causas expositas, neutrum potest.

Vidistis Juvenes ornatissimi, quam gloria sit certaminis Literarii victoria. — Novas au-

tem quaestiones , quae decretac a singulis nostra Academiae facultatibus , nunc vobis praelegantur , non habeo ; mutata enim lex constituit , ut hoc quidem anno a solo Senatu Academico Groningano quaestiones certaminis literarii proponantur . Ergo hoc non impedit , quo minus vires vestras in gloriosa hac Palaestra periclitemini . At vero parvus est in ea Victorum numerus , minor est etiam nunc redditus .

Alia tamen est palaestra , magis etiam gloria , in quam quilibet vestrum , dummodo firma est ipsi voluntas , sine periculo descendere , atque praeclaram coronam reportare potest . — Scilicet haec Corona exercitationibus virtutum est proposita , quam accipit , qui excellit honestate , humanitate , pietate , modestia , recte factis ; — Corona , in qua posita est omnis vera gloria , omnis hominis dignitas , quae permanet post mortem , — Corona , qua nemo sine sua culpa caret , quam si meruimus , nemo nobis negare , nemo eripere potest . — Haec est conscientia bene actae vitae , multorumque benefactorum recordatio .

Hisce virtutis exercitationibus nos Professores , Vos studiosi , gloriam nostrae Academiae , quae nunc tertium seculum est ingressa , a

Parentibus acceptam , intaminatam , uti oportet , quin etiam auctam nepotibus tradamus , neque patiamini in nobili hoc certamine ab ulla Academia nostram superari .

Haec Vobis in primis dicta sunt , Juvenes dilectissimi , quibus est sensus veri et honesti , qui a laudandis Viris merito laudari cupitis ; vocibus autem corruptis , levitati , atque prae- vae libidini non aures praebetis . — Pergite , ut facitis , dignitatem nostrae Academiae tueri , et memores estote , quam praeclarum sit , quam jucundissima recordatio , alias ad rectam viam reduxisse .

Te autem Deum omnipotentem et benignum ardenter precamur , ut sinceris hisce conatibus omnium , quibus salus nostrae Academiae curae est , tuo numine faveas , ipsis que auxilio adsis . — Ita ctiam hoc tertio seculo nostra Academia , post fata superstes , te auspice servabitur in columis , ita veram ejus gloriam nepotibus intaminatam tradere possumus .

Hisce igitur peractis , unum idque gratissimum mihi superest , ut Successori Rectionis munus atque insignia tradam .

68 J. L. C. SCHROED. V. D. KOLK ORAT.

Te igitur Ludovice Gerarde Vischer, ex Augustissimi Regis decreto in proximum annum Academiae Rectorem publice dico, proclamo. Accedas igitur, et jure tuo, quam tibi relinquo, occupes sedem.

Salve Magnifice Rector, cui sigillum, et quidquid Academiae Magistratus honoris et oneris habet, omnia trado. Annus tibi contingat felix atque tranquillus, te Rectore floreat Academia, atque laetissima capiat incrementa.

D I X I.

A D N O T A T I O.

(1) Vid. J. C. A. Heinroth, Lehrbuch der Störungen des Seelenlebens, Leips. 1818. I. Th. pag. 69. sq.

C. Sprengel, Versuch einer pragmatischen Geschichte der Arzneykunde, Halle 1821. 3 Aufl. I. Th. p. 21. pluribusque aliis locis.

J. B. Friedreich, Versuch einer Literatur-Geschichte der Pathologie und Therapie der Psychischen Krankheiten. Wurzburg, 1830. p. I. sqq.

F. E. Foderé, Traité du Delire, Paris 1817. Tom. I. pag. 45.

(2) Vid. J. B. Friedreich, Versuch etc. pag. 90. sqq. C. Sprengel, Ueber Plato's Lehre von der Geisteszerrüttungen. In Nasse, Zeitschrift für Psychische Aertze, 1818. 2 Heft. pag. 159. sq.

(3) De morbo Sacro, §. 2, 3. Edit. Linden. Tom. II. pag. 142. sq. — Me non fugit, hunc Hippocratis librum esse spurium, neque a primo Hippocrate conscriptum, verum in genuinis libris pluribus locis causae naturales Melancholiae et Maniae enumerantur, nusquam vero de Daemonibus sermo est. — Vid. coeterrum J. B. Friedreich l. c. pag. 46. sq. et praecipue egregiam Dissertationem Inaug. Doct. H. Nasse, *De Insania, commentatio secundum libros Hippocratis*, Bonn, 1829. Cap. 2, 3, 9. atque quæ a Patre, Viro Clar.

F. Nasse *egregiae animadversiones* huic *Dissertationi* sunt annexae pag. 77. sqq.

(4) A. C. Celsi, *De Medicina*, Libr. III. Cap. 18.

(5) K. G. Neumann, *Die Krankheiten des Vorstellungsvermögens*, pag. 180. §. 231. J. B. Friedreich, pag. 42. T. E. Foderé l. c. pag. 106, 110.

(6) J. C. A. Heinroth, *Lehrbuch*, I. Theil, p. 95. sq. F. E. Foderé, *du Delire*, Tom. I. pag. 47. C. Sprengel, *Pragm. Gesch.*, 2 Theil. pag. 183.

(7) F. E. Foderé, l. c. p. 99. C. Sprengel, *Pragm. Gesch.* 2 theil. pag. 202, 209. sqq.

(8) F. E. Foderé l. c. pag. 50. sqq. K. G. Neumann, l. c. pag. 181. C. Sprengel, l. c. 3 Theil. pag. 385. sqq.

(9) K. E. Neumann, l. c. pag. 182.

(10) Th. Arnold, *Observation on the nature and prevention of Insanity, Lunacy or Madness.*, Lond. 1782.

A. Chrichton, *An Inquiry into the nature and origin of mental derangement*, Lond. 1793.

W. Perfect, *Annals of Insanity*, 5 Edit. Lond. sine anno; prima Editio prodiit ann. 1787. sub Titulo. *Select cases in the different species of Insanity, Lunacy or Madness.*

(11) H. Boerhaave, *Aphorismi cum Commentatione Swietenii*, Tom. III. §. 1039. ad §. 1127.

Hoc loco adferre liceat epistolam Boerhavii, olim mihi dono datam a Doct. Vir. Ph. Themann, Med. Doct. Amstelodamensi. Scripta est ad virum clarissimum Roëllum, eo tempore Anatomiae Professorem Amstelodamensem, atque agit de certa quadam Melancholia, quae, uti mihi videtur, e causa Hysterica originem duxerat. Ex hac epistola patet, Boerhavium, dum morbo, quem comitantem esse suspicabatur, mederi conabatur, nexus inter animi affectionem atque symptomata morbosa nondum penitus perspexisse, saltem non indicasse; placidum tamen regimen medicum commendat, neque curam psychicam neglit. Si cui mirae in eo videantur praescriptio-nes remediorum, ex tot rebus compositae, is recordetur, tales eo tempore maxime in usu fuisse.

Est autem hujus argumenti.

GULIELMO ROËLLIO

H. BOERHAAVE.

Re omni rite perpensa collegi malum, cui obnoxia languet lectissima domina, ex animi potissimum moerore et perturbationibus, pendere, atque causam harum quum ars nostra vix attingat, haud multum subsidii adferat medicina. Id vero, quod simul adest minus bonae conditionis circa vasa uterina medelam quidem, mea sane sententia, admittet. Meditatus commendare ausim, ut simulac jaim desinet repurgatio menstrua, hauriat tribus diebus, successivis, quotidie, mane, jejuna potionem purgantem A, integrum, una vice. Vesperi autem ejus dici bibat liquorem B. uno haustu. — Hisce quoque diebus proderit parcior victus, frigoris evitatio, sedatus motus,

animi tranquillitas, vesperi pedum balneum per semihorri spatium. Hisce peractis, consulo, sumat ter quotidie quinque simul catapotia C. superbibendo semper unciam unam de vino medicato D. Id oportunum erit facere hora ante jentacula, prandium, coenam.

Interea loci fugiat largum nimis potus aquosi usum — Corpus exercitatione crebra moveat, atque abdomen imprimis mane, et vesperi, perfricandum curet panis asperiusculis, calidis, siccis, ad eam praecipue ventris plagam, qua tumor ille assurgit, quo commode dissipari sensim queat. Atque ea quidem si, hac lege peracta, bene cesserint: tum medio Julii mensis aquas Spadanas potas curationem in sanationem duc turas auguror: Si modo intempestiva impregnatio hand intercesserit, hancque ita methodum ultra vetuerit; si que vita etiam et animus, sic regi forte queat, ut affectibus majoribus liber, pacate degat. Id ubi sapienti monitu felix impetas, Hippocratis eris coce Medicus philosophus Deo similis! sed ardua, quae pulchra. Vale Leidae 17³/₈ 33.

ιητρος γαρ φιλοσοφος, ισόθεος
De decenti habitu Cap. 3. (§ 5.)

A.

R_p Lap. Canceror. gr. VIII.

— Haematit. gr. III.

Myrobalan. Citrin. gr. VII.

Rhei . . . . . gr. IX.

Sacchari perlati gr. VI.

Scammon. lectissimi gr. VII.

Syrup. Cichor. c. Rh. dr. V.

diu, accurate, contritis in mortario vitro, vitro pistillo, admisce.

Aq: Stillatit. Melissæ Unc. II.

B.

- Rp* Aq: Stillatit Cortic. aurant
 — — — — — Cinnamom.
 — — — — — Meliss. à Ung. β .
 Sp. Sulph. p. Camp. gtt. III.
 — vitae Matthioli dr. I.
 Syrup. violacei dr. II.
 m. f. haustulus.

C.

- Rp* Catechu optimi dr. β .
 Lap. haemat gr. XV.
 Mastiches gr. X.
 Olibani.
 Rhei.
 Sarcocoll. gumm. à dr. β .
 Ol. Stillatit. Ciaoii. gtt. LV.
 m. f. pilulae, singulae gran. III.

D.

- Rp* Cort. Optimi Capparid
 — — — — Cinnamom.
 — — — — Tamarisc.
 — — — — Peruviani à dr. VI.
 — — — — granator. dr. III.
 Flor. granator. pug. β .
 Lign. Santal. rubr. dr. V.
 Rad. Oxylapathi dr. IV.
 m. p. unde cum vini
Rhenani ff IV. F. L. A. vinum medicatum.

(12) Van Swieten, Commentaria in Aphor. Boerhaavii, Tom. III. §. 1113. pag. 514. tum etiam §. 1120. pag. 521.

(13) J. Guislain, *Traité sur l'alienation mentale et sur les Hospices des Aliénés.* Amst. 1826. 2 Tom.

(14) Non inutile duxi brevem hujus Nosocomii descriptionem his addere, ex qua in primis pateat, qualis sit ejus administrandi ratio.

Ante annum 1831 soli Maniaci, inferiore ordine nati, in hoc aedificium recipiebantur, qui ibi cancellis angustis putidisque inclusi, caeterum sibi relicti erant, sexu utroque inter se commixto. Numerus alio anno aliis, ita tamen, ut esset fere inter viginti et triginta.

Verum inde ab anno 1831 usque ad hunc diem magis magisque emendatum et auctum fuit aedificium, ita ut etiam horti fuerint additi, spatia apta ad aërem salubrem et liberum hauriendum, ad exercendum corpus diversosque ludos et labores instituendos, atque officinae, in quibus diversa opera a Maniacis perficiuntur.

Provisum etiam est, ut essent loca et spatia aperta, ubi, qui agiliores, tumultuosiores aut etiam furibundi essent, separati ab aliis sine suo aliorumque periculo aëre libero frui possent: denique jam hoc tempore exstruuntur officinae, quibus varia opicia atque labores separatim perfici a Maniacis possunt; quod autem maxime necessarium est in ejusmodi Nosocomiis, sexus uterque prorsus inter se est separatus.

His aliisque institutis et emendatis, numerus Maniacorum eujuscunque loci et ordinis, qui ad hoc Nosocomium mittebantur, quotannis insigniter auctus fuit. Hi in tres classes divisi sunt, in ditiores, mediae conditionis, et pauperes. — Singulis his classibus diversae sunt aedificii partes, quas habitant, horti et spatia,

in quibus ambulant, corpus excercent, ludos insti-
tuunt, atque opera peragunt, adeo ut, similiter atque
sexus uterque, alia classis ab alia sit separata. Qui
prima sunt classis, singuli suis cubiculis fruuntur,
diversis utensilibus ornatis, ut solet esse in domiciliis
eorum, qui honestiore loco sunt nati.

Quoniam occupationes atque assiduus labor mirum
in modum Maniacis prosunt, non solum ad placandos
animos, verum etiam ad ipsam mentis sanationem
restituendam, maxima cura est, ut non coacti, sed
lubentes negotia aliqua et opera in se suscipiant, at-
que in iis perficiendis detineantur, atque delectentur.
Qui inferioris sunt classis ad eos labores, quibus antea
per longum tempus assueti fuerant, facile duci possunt;
quales sunt opificum, ut sutorum, sartorum, pictorum,
fabrorum lignariorum, eorum, qui libros com-
pingunt etc. Hisce omnibus, quantum id fieri potest,
præbetur occasio et facultas artem suam excercendi,
suppeditanturque instrumenta ad eam necessaria. —
Plurimi serra et securi lignum dividunt, quod ad com-
burendum adhibetur, lectos aut culcitas (Matrassen),
quibus Milites in urbe utuntur, reficiunt; Foeminae
linteamina, vestes, vela, stragula aliaque suunt,
restituunt, cibos parant etc.

Quanta autem opera hoc modo occupati confiant,
ex hoc judicari potest.

Initio hujus anni 1837 numerus Maniacerum ex infe-
riore classe aequabat 19 viros, ex quibus 17 (duo enim
ita erant stupidi, ut ad nullum opus apti essent) inde
a 1 Novembr. 1836. ad 1 Mart 1837. haec perege-
runt.

Ligna securi et serra diviserunt in 4800 frusta.

14 Culcitas refecerunt.

44 Vestimenta varia , pilea pannea etc. consecerunt.
Deinde duo fabri lignarii Maniaci fabricati sunt 74
diversa utensilia , ut mensas , sellas , subsellia , scabella ,
atque 109 utensilia repararunt etc.

Eodem tempore 11 Foeminae e diversis classibus 705
ulnis lintei atque Gossypii usae fuerunt ad stragula ,
vela , vestimenta aliaque acu conficienda ; praeterea
plura tibialia contexta sunt ; ad quos labores diligenti-
tores praemiis parvis atque delectamentis alliciuntur ,
et exstimulantur , numquam vi coguntur . Ditiores
ludis diversis , pingendo , Musicen exercendo , aliisque
occupantur ; praeterea Bibliotheca parva illis patet ,
atque unus ex iis Bibliothecarii vice fungitur .

Cura hujus Nosocomii septem Curatoribus , quibus
ego ipse adnumeror , demandata est . Praeterea est
Medic. Doct. Vir doctissimus N. P. Visscher , qui
quotidie Maniacos visitat . — In ipso aedificio habitat
Œconomus ejusque uxor , quibus rerum gerendarum cu-
ra est , ut ea , quae a Curatoribus atque a Medic. Doc-
tore jussa sunt , peragantur .

Inter ea , quae in administrandi ratione emendata
sunt , in primis referendum est , quod haec administra-
tio ita inter Curatores divisa fuerit , ut cuilibet sua
pars in ea fuerit commissa .

Unus aedificio praeest , quid conficiendum vel re-
parandum sit , curat , hisque de rebus cum Architecto ,
redemptoribus atque opificibus deliberat ; secundus rei
nummariae praeest ; tertius Actuarii vice fungitur ; quar-
tus rei alimentariae prospicit , idque in primis curat ,
ut cibi optimi , salubres , a vendoribus modico pretio
suppeditentur , ut bene praeparentur etc. quintus ,
quae ad vestimenta referuntur , administrat , quae ad-
ministratio late patet , quoniam Maniaci ex inferiori

classi Nosocomii sumtibus vestiuntur, atque haec vestimenta ipsa magnâ ex parte operibus Maniacorum, quae diximus, conficiuntur, atque reparantur; sexto autem Curatori provincia demandata est, ut dirigat atque administret ea, quae spectant labores, exercitationes, atque recreaciones, quae provincia, quam gravis sit, ex iis, quae dicta sunt, satis appareat.

Cura Medicinalis N. P. Visscher, Med. Doct. atque mihi demandata est, ita ut ille Vir Doctiss. quotidiam curam in se suscipiat, quaeque necessaria sunt, praescribat, Balnei sive stillantis, sive calidi generalis usum indicet; — porro jubet atque Oeconomio significat, num Maniacus propter furorem restringendus sit, nec ne; in casu vero ancipiti talis refrenatio ab Oeconomio institui potest, sed causas hujus rei postea Medicus explicare debet.

Denique cum viro doctiss. Visscher statutis diebus omnes Maniacos, qui cura medicinali indigent, visitare soleo, quando mutuo consensu statuimus, quaenam remedia singulis Maniacis praescribenda sint, quid in praescriptione mutandum, investigamus, quosnam effectus remedia in priori consultatione praescripta praestiterint, inque brevi morborum historiâ adnotamus.

Omni alterna fere hebdomade conventus est Curatorum, quorum unus Praesidis munere per biennium fungitur, quando quisque suas res profert, de quibus communis instituitur deliberatio, cui conventui semper etiam Medic. Doctor Visscher adest. Ita omnia, quae curam medicam spectant, aut ad emendationem Maniacorum quid conferre possint, quinam Maniaci restituti Nosocomium relinquere possint, tum a me curam Medicinalem generaliter gerent.

te, tum a Doct. Visscher in conventu illo proponuntur aut indicantur.

Hi Curatores cum Medic. Doctore quotannis, Urbis Consule praesente, rei nummariae rationem reddunt; internum autem regimen totum iis mandatum est. — Ut autem pateat, quosnam salutares effectus haec mutata et emendata conditio protulerit, non inutile duxi sequenti tabula numerum Maniacorum, qui quinque ultimis annis, quo tempore Nosocomium nostrum in primis emendari coepit, Sanati fuerunt, referre, atque praesentem ejus conditionem, cum priore, atque cum Nosocomiis quibusdam externis comparare.

Quod ad priorem Nosocomii nostri conditionem attinet, monendum, numerum Maniacorum, qui quotannis accedebant, atque sanati egrediebantur, tam exiguum fuisse, ut comparatio inter illos, qualem sequenti tabula exhibuimus, institui non posset. Saepe enim unus Maniacus quotannis accedebat, unus sanatus egrediebatur, quod igitur ad falsam omnino rationem ducebat; hac de causa e numero Maniacorum, qui quotannis primo die Jan. in Nosocomio aderant, ex 30. annis, id est, ab anno 1800 ad 1830, medium numerum sumsimus, qui aequat 24; sanati egressi sunt intra hoc tempus 36, igitur per annum 1, 2. Ergo ratio est, uti 24 ad 1, 2, Postremis autem quinque annis medius numerus Maniacorum fuit 55, 4, numerus autem Sanatorum 17, 6; unde ratio 55, 4 : 17, 6 vel 554 : 176. Cum autem hacc ratio fere sit, ut 24 ad 7, 6, atque prior eset, ut 24 ad 1, 2, sequitur numerum Sanatorum 30 prioribus hujus seculi annis ad numerum Sanatorum quinque postremis annis fuisse, ut 1, 2 ad 7, 6 vel 12 : 76, vel uti 3 : 19.

Nosocomia diversa.	Anni. ab- ad-	Numerus Maniacorum re- céptorum.			Sanati.			Ratio Sanatorum ad illos, qui re- cepti sunt.
		Viril.	Foemi- nac.	Summa.	Viril.	Foemi- nac.	Summa.	
Nosocomium Rheno - Trajecti- num.	1832-1833	17	5	22	9	1	10	0,45=1:2,2
	1833-1834	32	12	44	14	—	14	0,31=1:3,1
	1834-1835	26	15	41	16	2	18	0,44=1:2,3
	1835-1836	32	21	53	15	5	20	0,38=1:2,5
	1836-1837	35	22	57	20	6	26	0,46=1:2,2
	1832-1837	142	75	217	74	14	88	0,41=1:2,4
Bicêtre et Salpêtrière.	1825-1828	1085	1483	2573	376	505	881	0,30=1:2,9
Charenton . . .	1828-1831	1093	1458	2551	392	492	884	0,35=1:2,9
Incurabilibus ex- clusis . . .	1831-1834	1311	1926	3237	338	624	962	0,30=1:3,4 (a)
Rouen	1826-1829	366	253	619	119	90	209	0,34=1:3,0 (b)
Siegburg	1825-1834	404	226	630	105	70	175	0,28=1:3,6
Incurabilibus ex- clusis	— —	—	—	433	—	—	175	0,40=1:2,5 (d)
Charité, quod Berolini est .	1806-1819	—	—	1980	—	—	811	0,41=1:2,4
Epilepticis ex- clusis	— —	—	—	1728	—	—	811	0,47=1:2,1 (e)
Sonnenstein prope Dresden	1814-1817	106	83	189	10	12	22	0,12=1:8,6 (f)
Aversa in Italia .	1814-1824	—	—	1725	—	—	575	0,33=1:3,0 (g)
Bethlem in An- glia.	1799-1815	—	—	4830	—	—	1884	0,39=1:2,6
Glasgow in Scotia.	1817-1819	—	—	364	—	—	195	0,54=1:1,9 (h)
	1814-1823	417	309	726	180	122	302	0,42=1:2,4 (i)

(a) Compte rendu sur le service des Alienés pendant l'intervalle de 1825 à 1833 par M. Desportes. Paris 1835. Tab. VI. pag. 13. (b) Annal. d'Hygiene publique, Tom. I. pag. 131 sq. (c) Notice statistique sur l'Asyle départemental des Alienés établi à Rouen par M. L. de Boutteville. Rouen 1835 pag. 22. (d) Ueber die Anlegung und Einrichtung von Irren Heilanstalten &c. von M. Jacob. Berlin 1834 p. 449. (e) Horn öffentliche Rechenschaft &c. Berlin 1818 p. 315. (f) Nasse Zeitschrift für psychische Aertze. 1818 Pest. I pag. 117. (g) Friedreich Magazin für Seelenkunde. X Heft. pag. 60. (h) Friedreich Magazin I. c. pag. 71. (i) Friedreich Magazin I. c. pag. 75.

In hac Tabula tantum ratio est habita eorum, qui quotannis recipiuntur, neglectis illis, qui initio anni in Nosocomiis aderant; quum enim in diversis Nosocomiis numerus incurabilium, qui diu adsuere, insigniter differat, omnis comparatio, nisi hoc modo fit, incerta redditur, quod in primis de majoribus Nosocomiis, uti Bicêtre et Salpêtrière, valet.

Praeterea monendum est inter illos, qui sanati e Nosocomio nostro 5 postremis annis egressi sunt, non enumeratos esse illos, qui magis minusve emendati, non vero prorsus restituti, familiis suis sunt traditi; quorum numerus fuit 8, inter quos unus, multum jam emendatus, postea penitus restitutus est, sine alieno auxilio.

Nostrum Nosocomium, postquam emendatum fuit, cum pluribus Nosocomiis externis non sine honore posse comparari, in primis ex eo appareat, quod nos in nostro calculo incurabiles, neque paucos sane, qui 5 ultimis annis accesserunt, non exclusimus, ita ut numerus 217 comprehendat quoque Imbecilles, Idiotas, Epilepticos, omnesque, quorum casus inveterati erant. Ad hanc rem in primis est attendendum.

Haec causa est, cur ratio numeri sanatorum Maniacorum in diversis Nosocomiis tantum differat; veluti numerus Maniacorum in Bicêtre et Salpêtrière, qui curae medicae commissi sunt, comprehendit quidem Imbecilles et Epilepticos (*a*), sed exclusi sunt incurabiles, qui illis annis accesserunt, quorum numerus fuit 950 in prima serie ab anno 1825 ad 1828; 960 in secunda et tertia serie; horum tamen sanati fuerunt 13 e prima, 12 e secunda, et 11 e tertia serie, quibus additis, ratio sanatorum

(*a*) Vid. Compte rendu et Tab. I comparata cum Tab. VI.

ad illos, qui accesserunt, erit 0,25 in prima et secunda, et 0,23 in tertia serie. Si vero Maniacos solos, exclusis Epilepticis et Imbecillibus, computamus (*a*), ratio in prima serie est uti $2240:883=0,39$; in secunda serie uti $2274:877=0,39$; in tertia serie uti $2919:936=0,32$, qui numerus nondum aequat rationem numeri sanatorum in nostro Nosocomio, qui erat 0,41, licet nulli sint exclusi incurabiles.

In Charenton plures milites recipiuntur, quorum mania acuta et recens fuisse videtur, ita ut ex 206 Milibus 102 sanati fuerint (*b*), quod quantum ad generalem calculum tribuat, quisque facile perspicit; in nostro Nosocomio etiam nonnulli Milites recepti sunt, sed plures eorum erant jam incurabiles.

Doct. Ferrus (*c*) vero monet, numeros, quos exhibuit Esquirol, et nos in Tabula dedimus, Maniacorum, qui in Nosocomio Charenton sanati sunt, minus accuratos esse; numero enim 619 Maniacorum, qui per tres annos fuerant recepti, addendum esse numerum 492, qui initio anni 1826 aderant, quorum plures postea sunt sanati; quibus additis ratio esset, uti $1111:209=0,19=1:5,3$; quam rationem si nostro Nosocomio applicamus, eventus etiam non infastus est. — In nostro enim Nósocomio 1 Jan. 1832 aderant 14 Viri atque 16 Foeminae, fere omnes incurabiles, quos si numero priori addimus, erit ratio sequens, uti $247:88=0,36=1:2,8$, quae ratio adhuc superat rationem numeri Sanatorum, quam in ta-

(*a*) Vid. Compte rendu etc. Tab. I.   (*b*) Annales d'Hygiène, l. c. p. 132.   (*c*) G. Ferrus des Alienés, considerations sur l'état des Maisons etc., Paris 1832 pag. 154, 158.

bula exhibuimus e Nosocomio Charenton 0,34 = 1 : 3,0, in qua Maniaci, qui aderant initio anni 1826, non recepti sunt.

In Nosocomio Charité, quod Berolini est, Incurabiles, raro admittebantur (*a*), qui aderant, remittebantur, ita quidem, ut ab anno 1808 ad 1819 non minus quam 742 incurabiles ex hoc Nosocomio remissi fuerint (*b*), qua ratione calculus potissimum de recentioribus casibus valet, unde faustus eventus facile explicandus.

In Italia, testante Fuchs (*c*) plures Maniaci facilius sanari possunt, quum Mania ibi saepe e Pellagra, leprae specie, oriatur, quando raro esset incurabilis, quod num de Aversa valeat, affirmare non possum.

Denique in Bethlem nulli incurabiles recipiuntur, imo vero Maniaci, quorum morbus ultra annum jam continuavit, non admittuntur, qua de causa in Bethlem nulli inveniuntur casus inveterati, neque ab initio incurabiles; porro Maniaci, qui per annum in hoc Nosocomio morati sunt, dimituntur (*d*), ut sane mirer, sub his conditionibus numerum Sanatorium non majorem fuisse.

Recidivi pauci tantum fuere in nostro Nosocomio, scilicet intra quinque ultimos annos, 5 tantum de novo eodem morbo affecti fuerunt, ita ut ratio ad illos, qui admissi fuerunt intra hoc tempus, sit uti 5 : 217 = 1 : 43. In Bicêtre et Salpêtrière uti 1 : 15 (*e*); haec vero differentia longe major est, si ratio, uti me judice

(*a*) Horn, Oeffentl. Rechenschaft, p. 209. (*b*) Horn, l. c. p. pag. 299 sqq. (*c*) Friedreich, Magazin, Heft. X., pag. 83. (*d*) Friedreich, Magazin, l. c. pag. 71. (*e*) Compte rendu, Tab. IX. et pag. 10.

debet, instituatur Recidivorum ad Sanatos, quando in nostro Nosocomio fuit uti $5 : 88 = 1 : 17,6$; in Bicêtre vero et Salpêtrière, uti $739 : 2763 = 1 : 3,7$ (*a*), quod sane ingens est, quum ex singulis fere quatuor Sanatis unus recidivum passus fuerit.

Quod ad mortuos attinet, differentia inter 5 ultimos annos in nostro Nosocomio, atque 30 priores hujus seculi satis magna est, minus quidem propter mortalitatem adeo insignem, sed, quum pauci Sanati egressi fuerint, ratio mortuorum major est, imo Sanatos superat; mortui enim sunt intra illud tempus 52, Sanati 36; 1° Jan. 1800 aderant 21 Maniaci, accessere 30 annis 126, unde ratio mortuorum est ad illos, qui aderant uti $52 : 147 = 0,35 = 1 : 2,8$, quinque ultimis vero annis uti $43 : 247 = 0,17 = 1 : 5,7$, quod fere æquat rationem, quae in Bicêtre et Salpêtrière reperitur, ubi in prima serie fuit $0,18 = 1,5,6$; in secunda $0,16 = 1 : 6,0$; in tertia $0,13 = 1 : 7,5$ (*b*). In Charenton fuit uti $221 : 1111 = 0,20 = 1 : 5,0$ (*c*). Vide porro plures hac de re comparationes in Guislain, *Traité sur l'alienation mentale*, tom. II. p. 212 sqq.

Tandem numerus virorum numerum foeminarum in nostro Nosocomio superat, quod pro parte quidem ex eo explicandum, quod plures milites in nostro Nosocomio recipiuntur; horum vero numerus non tantus est, ut sola hac causa haec sexus differentia possit explicari; virorum enim numerus major est in tribus istis Classibus, quas memoravi majorque etiam fuit 30 prioribus hujus

(*a*) Hic calculus comprehendit quoque 36 Sanatos, qui ex incurabilibus adhuc restituti sunt, quos in Tabula nostra, exclusis incurabilibus, non adnumeravimus. (*b*) Compte rendu Tab. VI. alia vero est proportio in Tab. I., ubi omnes mortui enumerantur, quando ratio est, uti $5851 : 1246 = 0,21 = 1 : 4,7$.

(*c*) Ann. d'Hygiène publ. t. I. c. p. 137 sqq.

Seculi annis, licet in pluribus aliis Nosocomiis tum **externis**, tum in illo, quod Amstelodami est, contrarium reperiatur; de qua ratione fuse disputat Esquirol (a) uti et Fuchs (b).

(15) Licet perquam difficile sit, numerum Maniacorum in nostra patria accurate determinare, quodammodo tamen possumus de illo conjectare ex inquisitione publica auctoritate hac de re instituta, ex qua patuit 1 Jan. 1825 sequentem fuisse Maniacorum numerum atque rationem ad incolas in nostra Patria (c).

Provinciae.	Numerus Maniacorum.	Numerus Incolarum.	Ratio Maniacorum ad numerum Incolarum.
Brabantia Septentrion.	270	324,071	1 : 1200
Gelria	177	282,272	1 : 1594
Hollandia Septentrion.	316	391,187	1 : 1238
Meridionalis.	364	435,167	1 : 1196
Zelandia	139	129,715	1 : 998
Provinc. Rheno-trajectin.	113	117,743	1 : 1042
Frisia	74	202,687	1 : 2739
Provinc. Transsalana	179	160,991	1 : 899
Groningana	173	156,093	1 : 902
Drenthia	32	53,868	1 : 1683
Summa	1828	2,253,794	1 : 1233

(a) Ann. d'Hygiene publ. l. c. p. 107 sqq. (b) Friedreich, Magazin, l. c. pag. 95. (c) Friedr., Magazin, 1830. III heft, pag. 148.

Amstelodami certe ratio Maniacorum non minor est quam 1 : 1000 incolas, quum vero numerus Maniacorum in urbibus major sit, quam inter agricolas, ratio modo data non magnopere a veritate recedere videtur; Fuchs e comparatione diversorum populorum concludit, generalem rationem Maniacorum ad Incolas reliquos esse uti 1 : 900 (*b*); cur autem tanta sit differentia inter quasdam Provincias, uti v. c. inter Frisiam et Transisalaniam me nescire fateor, saltem si enumeratio ubique aequa exakte instituta fuerit; ipsas hujus enumerationis Tabulas conferendi postea mihi occasio data fuit, atque vidi in Tabulam, quam dedit Friedreich, nullum vitium irreptum esse.

Caeterum quum nostrum Nosocomium non ultra 100 Maniacos capiat, satis apparet, id nequaquam sufficere posse.

(16) Hanc spem atque exspectationem non vanam fore, eo certius me confidere posse arbitratus sum, quum me non lateret, jam diu Regem, humanitate sua commotum, emendationes insignes sortis Maniacorum animo concepisse, verum in iis perficiendis seditione infelici belgica impeditum fuisse; sed paulo post habitam hanc Orationem summo gaudio hanc spem confirmatam vidi, quum mihi a Rege Augustissimo honorificentissime mandatum fuerit, ut rationem modumque, quibus sors Maniacorum infelix in Patria optime possit emendari, indicarem.

(a) Friedreich, Magazin, X heft pag. 90.

S E C U R I T Y

Dei hominum non mutuorumque fiduciis, sed etiam
solidis amicis, utrumque admodum benevolentia
et galanteria totaliter, ita roborante, ut
ad aliud, quod est in se, non possit, ut per
mutuorum, ut per solidis amicorum, posse.
Et hoc non solum de amicis, sed etiam de
solidis amicis, quod est in se, non possit,
ut per mutuorum, ut per solidis amicorum, posse.

On the other hand, application of the same technique to the study of complex systems, such as the brain, is not feasible.

major non-territorial prey item (31).
Young eiders have probably eaten quite a bit of
shallow-water benthic life, including small
invertebrates, though they may also
have been feeding on the same items as
adults. The diet of young eiders has
been described as being composed of
benthic organisms such as amphipods,
molluscs, and small fish, and includes
sand eels, mysids, and other marine
organisms. The diet of young eiders
from the 1950's at a site immediately
adjacent to the study area

GABRIËL VAN OORDT (*)

scripta edita reliquias.

Onderzoek van de vraag: of alle opvolging een begin moet insluiten? e Gallo-franco Cochii opere redditum exstat in quarto Volumine Syllogae HENNERTIANAE: Uitgelezene Verhandelingen over de Wijsgeerte en fraaje Letteren, getrokken uit de Werken der Koninglijke Akademie der Wetenschappen te Berlijn. Utrecht. 1784. pag. 286—328.

Opwekkingsrede tot eene plegtige hulde aan onzen aanbiddelijken Verlosser: uitgesproken in de Walsche kerk te Rotterdam, bij de algemeene Vergadering van het Nederlandsch Zendelinggenootschap, gehouden aldaar den 33 Augustus 1803. 's Haage. 1803.

(*) De vita et moribus Viri scripserunt: J. HERINGA E.z. Levensberigt aangaande wijlen den rustenden Hoogleeraar Gabriël van Oordt. (*Algemeene Konst- en Letterbode. 1837. I. Deel.*). J. F. VAN OORDT J. W. z. Iets aangaande wijlen den rustenden Hoogleeraar Gabriël van Oordt. (*Waarheid in Liefde, 1837. III. Stuk.*)

Orationes duae, altera de juvenibus ad Christianum sacerdotium formandis, doctoris religionis Christianae academici officio, cum praecipuo, tum gravissimo ac praestantissimo: publice habita die 31 Octob. 1804, quum ordinariam Theologiae professionem in Academia Rheno-Trajectina solenni ritu auspicaretur. Altera de Jesu Christo, salutis publicae praeside ac statore: publice dicta die 30 Maji 1830, cum magistratum Rectoris Magnifici in Academia Rheno-Trajectina solenniter deponeret. Traj. ad Rhenum. 1830.

**DISQUISITIO
PHILOSOPHICO-HISTORICA
DE
LEGIBUS,
LIBERTATIS CIVILIS
VINDICIBUS.**

PROBLEMS

ALGEBRA-GEOMETRY

10

PROBLEMS

ALGEBRA-GEOMETRY

ANSWERS

DISQUISITIO
PHILOSOPHICO-HISTORICA
DE
LEGIBUS,
LIBERTATIS CIVILIS
VINDICIBUS,

QUA
RESPONDETUR

AD

QUAESTIONEM LITERARIAM,
A NOBILISSIMO ORDINE PHILOSOPHIAE THEO-
RETICAE ET LITERARUM HUMANIORUM
IN ACADEMIA RHENO-TRAJECTINA
ANNO MDCCCXXXVI

PROPOSITAM:

»*Ex antiquae Politicae principiis, atque ex ipsa civitatum antiquarum historia, effatum explicetur Veterum, quod apud Ciceronem est pro Cluentio c. 53: » Legum omnes servi sumus, ut liberi esse possimus.”*

QUAE PRAEMIUM REPORTAVIT
D. XVI. M. MARTII A. MDCCCXXXVII;
AUCTORE
J. G. HULLEMAN,
PHIL. THEOR. ET LITT. HUM. IN ACAD.
RHENO-TRAJ. CAND.

---

*Fructum studiorum viridem et adhuc dulcem promi-
decet, dum et veniae spes est et paratus favor, et au-
dere non dedecet; et, si quid desit operi, supplet ae-
tas; et, si qua sint dicta juveniliter, pro indole acci-
piuntur.*

QUINCTILIANUS.

PRAEFATIO.

Dici vix potest, Viri Clarissimi! quanta me,
lectâ quam in certamine Literario hoc anno propo-
suistis Quaestione, ceperit continuo Commentatio-
nis conscribendae cupidio. Invitabatur enim stu-
diosa in patria nostra juventus, ut „ex antiquae
Politicac principiis, atque ex ipsa civitatum anti-
quarum historia, effatum explicaret Veterum, quod
apud Ciceronem est pro *Cluentio*, c. 53: „Legum
omnes servi sumus, ut liberi esse possimus.”

Et

Et profecto non potest non ejusmodi quaestio jucundissimam simul et utilissimam praebere disseundi materiem. Non enim uno quodam continetur definitoque antiquitatis loco, sed totam omnino ipsam complectitur, ut haud facile alterum reperias disputationis argumentum, quod et tam latum exhibeat laetumque campum, in quo perscrutandi studio indulgeas, et pariter in interiore antiquitate verseris.

Haec igitur causa maxime fuit, cur mihi adeo arrideret laudata quaestio et certaminis ineundi propositum animo meo statim volvere inciperem; sed altera mox accessit. Laus honosque, (fatebor enim) quae comitari fere juvenem solent ex ejusmodi ludo palmam ceteris certatoribus praeripientem, haud levis mihi ad respondendum stimulus exstiterunt. Adeo verum est, quod apud Platonem effatur in *Politia* Socrates: „'Ασκεῖται τὸ ἀεὶ τιμώμενον, ἀπελεῖται δὲ τὸ ἀτιμαζόμενον.'"

Ne tamen existimetis, Viri Clarissimi! leviter
me et audacter gravissimum argumentum fuisse ag-
gressum; bona verba, quaeso. Si cui, mihi certe
plane est persuasum, quanta sit, sive quis doc-
trinae meae animadvertat cōpiam, sive orationis
elegantiam et bonitatem, virium mearum imbecilli-
tas. At vero non doctis viris, qui in literarum
studio quasi tabernaculum vitae suae posuerunt,
Vos certandi campum aperuistis; sed juvenibus,
artium ingenuarum studiosis, ut idonea ipsis exhi-
beretur cum studii alendi tum virium periclitanda-
rum occasio. Quae quum reputarem, factum est
ut alacrius ad rem tractandam me accingerem
nusque operi admoverem; in quo qua ratione
versatus sim, vix opus est ut dicam. Ipsi anti-
qui viae mihi fere duces fuerunt, quam egregio
quorundam inter recentiores lumine illustrare inter-
dum, operaे pretium fore putavi.

Iam vero, Vos, Viri Clarissimi! certaminis hu-

jus

ius arbitri, legite et dijudicate, quae equidem ad propositam quaestionem respondenda duxi. Vestrarum autem indulgentiam cur magnopere implorem? Nam aequitate, non gratia duci in judicio ferendo soletis. Quapropter si forte doctiori cuidam et elegantiori commilitonis disquisitioni vetricem palmam decreveritis, infelicia quidem, sed justa tamen mihi evenisse credam.

DISQUISITIONIS CONSPECTUS.

INTROITUS.

EXPOSITUR ANTIQUARUM CIVITATUM ORIGO ET NATURA.

- §. I. *De origine antiquarum civitatum.* p. 1.
  - §. II. *De civitatum antiquarum natura.* p. 8.
  - §. III. *De Politicae apud veteres ratione.* p. 13.
-

SEC-

SECTIO PRIOR.

**EXPLICATUR NOTIO ET NATURA TAM
LEGUM QUAM LIBERTATIS.**

C A P U T I.

DE LEGIBUS.

§. 1. <i>De lego ab antiquis proprie ita dicta.</i>	p. 20.
§. 2. <i>De necessitudine, quae intercedit inter legem proprie ita dictam et leges, quales vulgo habentur.</i>	• • • p. 28.
§. 3. <i>De natura legum in civitatibus anti- quis.</i>	• • • • • • • p. 36.
§. 4. <i>De auctoritate legibus secundum anti- quos tribuenda.</i>	• • • • • • p. 46.

C A P U T H.

DE LIBERTATE.

§. 1. <i>De uniuersa libertatis notione.</i>	• • p. 55.
§. 2. <i>De libertate hominis.</i>	• . . . • p. 59.
§. 3. <i>De libertate populi sive civitatis.</i>	• p. 66.

SEC.

SECTIO POSTERIOR.

AGITUR DE RATIONE, QUA VINDICATUR
LIBERTAS.

—
C A P U T I.

EXPLICATUR RATIO, QUA VINDICATUR
HOMINI LIBERTAS.

- §. 1. *De ratione, qua vindicatur homini libertas, ex antiquorum et Platonis maxime sententia.* . . . . . p. 73.
§. 2. *De variâ, quam et antiqui philosophi secuti sunt et nos sequimur ad moralē nobis vindicandam libertatem, viâ.* . . . . . p. 78.
§. 3. *De ratione qua vindicatur homini in civitate libertas.* . . . . . p. 88.

C A P U T H.

EXPLICATUR RATIO, QUA VINDICATUR
CIVI LIBERTAS.

- §. 1. *Ex antiquae Politicae principiis.* . p. 99.
§. 2. *E vigore reipublicae Lacedaemoniorum* p. 109.

§. 3.

xii DISQUISITIONIS CONSPECTUS.

§. 3. *E vigore reipublicae Atheniensium.* p. 114.

§. 4. *E vigore reipublicae Romanae.* . p. 119.

C A P U T III.

EXPLICATUR RATIO QUA CIVI TOLLITUR

LIBERTAS.

§. 1. *Ex antiquae Politicae principiis.* . p. 128.

§. 2. *E lapsu reipublicae Lacedaemoniorum.* p. 137.

§. 3. *E lapsu reipublicae Atheniensium.* . p. 142.

§. 4. *E lapsu reipublicae Romanae.* . . p. 153.

EPILOGUS. . . . . p. 167.

DISQUISITIONIS INTROITUS.

EXPOΝITUR ANTIQUARUM CIVITATUM ORIGO ET NATURA.

Ne ipsa jam contemplanda quaestione abreptos nos in medias res continuo sentiamus, haud abs re videtur in disquisitionis hujus exordio universè quasi per introitum exponere antiquarum civitatum tum originem tum interiorem conditionem. Sic enim facillime progredi deinceps nobis licebit consultumque multis erit partibus ceterae disputationis ordini ac perspicuitati. Quocirca ipsorum maximè veterum vestigiis insistentes, qua ducant illi via, eā nos sequamur.

§. I.

De origine antiquarum civitatum.

Quae prima fuerit hominum vivendi ratio, optimè exponit in libris *de Legibus* Plato. Refert ea nativam prorsus simplicitatem. „Vitam homines

degebant, κατὰ μίαν ὄικησιν καὶ κατὰ γένος διεσπαρ-
μένοι. Vivebant igitur πατρονομούμενοι et, patris
matrisque obsequentes imperio, avium gregis instar
vagabantur. Deinde vero majores urbes condentes,
plures in eundem locum conveniebant et ad agri-
culturam se in montium primum convertebant con-
vallisibus, et septa quaedam e congestis lapidibus,
tanquam murorum propugnacula, feratum causā
conficiebant, unam constituentes communem mag-
namque domum” (1). Uti autem familiae illae ex-
coli procul dubio cooperunt mutuis celebrandis sa-
cris festisque, ita etiam inde merito repeti solent
prima societatis civilis initia. Ubiunque aedes
sacrae exstabant et templā, illuc congregabantur
fācile gentes, ut, sacrificiis festo tempore commū-
niter peractis, cum communib[us] interessent sacris,
tum una se festivae hilaritati darent. Nec profecto
mirum. Minus exultis hominibus, pariter ac
pueris, festo die nihil esse potest acceptius; sed
simul ad amicitiam connectendam nihil magis est
idoneum. Gaudium et laetitiam omnia spirant,
nullus est inimicitarūm locus. Factum autem com-
munibus illis sacris, ut περικτίονες haberentur fa-
miliae, templorum viciniā tanquam habitationis
locum imprimis appetentes. Similis res Romae ini-
itia confirmavit. Sacrum asylum patefecisse fertur
Romulus, quod plurimi continuo petebant, in quo
sedem deinde suam collocarent. Ita in Graecia

quo-

(1) Plato, *de Legg.* Lib. III. p. 680. E. 681. A.

quoque accesserunt olim familiae et tribus sacro illo vinculo ad conjunctionem et societatem. Quum autem sensim ad majorem ingenii cultum pervenerant, tum quod prius peregerant naturae impulsu, id fecerunt tandem rationis ductu mentisque, ut ipsi societatis studio imprimis obsequerentur et ad civilem conjunctionem sese applicarent (1). Sed juvat haec accuratius attendere.

Quemadmodum universe in humanae societatem maximam exserere vim solet mirum illud, quo fere omnes ducimur amicitiae et societatis studium, ita in civilem quoque hominum conjunctionem tantam aliquando auctoritatem exercuisse videtur, ut repeti inde antiquarum civitatum origo et incrementa multis partibus possint. Licet enim plura jam ab antiquis memorentur civitatum initia, per se haud spernenda (2), vel sic tamen vi sua tantum non destituta fuisse videantur, nisi accessisset studium illud societatis, communionis et amicitiae, homini natura proprium et veluti innatum, quod scilicet

(1) Vid. omnino Cl. van Heusde, *Diatr. in Civ. ant.* p. 22. sqq.

(2) Memorat v. c. Plato *indigentiam*, *de Rep.* Lib. II. p. 369. B., *de Legg.* Lib. III. 680. D.; Polybius *hominis imbecillitatem*, Lib. VI. c. 5; Cicero *utilitatis spem et securitatis*, *de Off.* Lib. II. c. 21. Imbecillitati autem et vitae necessitati tanquam civilis societatis initis adversatur Cicero, *de Rep.* Lib. I. c. 25., *de Off.* Lib. I. c. 44., qui contra vim laudat hac in re *philosophiae*, *Tusc. Quaest.* Lib. V. c. 2., et *eloquentiae*, *de Orat.* Lib. I. c. 8., *de Inv.* Lib. I. c. 2.; de quo vid. Mitscherlich ad Horat. *Carm.* Lib. I. Od. 10. init.

vel solum tantâ videtur facultate instructum, ut, quamvis hominem ad communitatem ineundam nihil aliud instigaret, is prae natura sua, omnem fere solitudinem aversante, ultro aliorum esset et communionem et amicitiam appetitus. „Quod nemo,” ait Cicero, „in solitudine vitam agere velit, ne cum infinita quidem voluptatum abundantia; facile intelligitur, nos ad conjunctionem congregationemque hominum et ad naturalem communitatem esse natos. — Quemadmodum igitur membris utimur prius, quam didicimus, cujus ea utilitatis causâ habeamus: sic inter nos naturâ ad civilem communitatem conjuncti et consociati sumus” (1). Sponte nostrâ societatem civilem et conjunctionem appetimus, „Φύσει δὲ ὅρμη ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν” (2). Tale quid cetera animantia fere ignorant. Coeunt quidem ista ac conjunguntur, sed ut firmam ineant stabilemque communionem, hoc ipsis natura negavit. Homini tantum id datum est. Hunc participem rationis et orationis natura ad diuturnam rectamque ineundam societatem et informavit idoneum et a primis inde temporibus instimulavit. Multus imprimis Aristoteles est in viaudanda, qua valet natura ad hominem cum homine consociandum, ut adeo πολιτικὸν ζῶν (3) suapte

na-

(1) Cic. *de Fin.* Lib. III. c. 20. Cff. *de Off.* Lib. I. c. 4., c. 16. V. c. 44.

(2) Aristot. *Politic.* Lib. I. c. 1. §. 12. ed. Schneid.

(3) I. I. Lib. I. c. 1. §. 9.

natura hominem esse statuat. Fuit hoc naturale hominis studium, quo antiquitus gentes, sacris festisque satis exultae, duci ad civilem communitatem coeperunt. Adsunt primum familiae, quae patris veluti principis cuiusdam imperium sequentes suas quaque aedes habitant, donec plures in eundem locum conveniant. Tum oritur vicus, e pluribus vicis urbs (1). Familiae autem istae simul etiam sua sacra afferunt, instituta, mores. Inde communis in nova civitate cultus Deorum, communia inde instituta, communes item leges (2). Ita autem, singularum moribus et institutis receptis, coalescunt tribus et familiae, ut unam gentem, unum populum, unam denique civitatem efficere incipient. Tum enim sacris istis, quibus antea conjungi quodammodo coeperunt, ad eam pervenient conjunctionem, quae legum constare auctoritate censeatur. Vetus autem illud sive sacrum vinculum manet quidem, sed novum sive politicum haud minori vi et efficacitate accedit. Tum existunt comitia et forum, tum senatus et curia, tum singuli communi civitatis causae consilii factisque communiter consulere amant (3). Verum tamen, quod egregium est apud Platonem in Protagoreā de Prometheo et Epimetheo fabula monitum, ut firma illa sit ac stabilis civium coniunctio.

(1) Cf. Aristot. Lib. I. §. 4-8., qui eum secutus esse videtur Cic. *de Off.* Lib. I. c. 17.

(2) Plat. *de Legg.* Lib. III. p. 681. A.-C.

(3) Vid. Cl. van Heusde, I. I. p. 16. sqq.

ctio majus quid requiritur. Ceteroquin enim fieri aliter vix potest, quin mutuis se caedibus interimant cives, novaque civitas prae ipsorum civium discordia celeriter extinguatur. Quale autem illud sit quum Piatone disertius explanare nequaquam possim, ex hoc Platonis quasi quodam sancto augustoque fonte nostra omnis manabit oratio.

Dicitur igitur in fabula illa humanum genus, misere Epimethei negligentiam affectum, accepisse a Prometheus τὴν ἐντεχνού σοφίαν σὺν πυρὶ, artis facultatem cum igne. Qua facultate eximie ornati homines continuo aedes sibi struere aliaque parare, in urbibus habitare adeo instituebant. Verum prae artis civilis defectu aliis alios laudentibus, denuo disjuncti et dispersi, a feris plerumque dilaniabantur, propterea quod ubivis illis erant infirmiores. Tum vero Jupiter, de nostro genere metuens, ne totum periret, Mercurium de coelo misit, qui ad homines adduceret „αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἢ εἴεν πόλειν κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί.” Rogabat autem Mercurius Jovem, quo tandem modo utramque hominibus daret. „Πότερον”, inquit, „ώς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὅδε εἰς ἔχων ἴατρικὴν πολλοῖς ἵκανδες ἴδιάταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί. καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω;” Tum Jupiter: „Ἐπὶ πάντας, καὶ πάντες μετεχόντων οὐ γὰρ ἀν γένοιντο πόλεις, εἰ δλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὕσπερ ἄλλων τεχνῶν. καὶ νόμον γε θεῖς παρ’ ἐμοῦ τὸν μὴ δυ-

δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσου πόλεως” (1).

Vel fallor equidem, vel sponte animadvertisimus quam egregie sit illud apud Platonem expositum. Rudiores homines, artis facultate instructi, aedes quidem aliaque sibi parant, sed civilem societatem inire nullo pacto possunt. Ubi vero ad maiorem pervenerunt ingenii cultum, eo magis in iis se se explicat, cuius naturā omnes sunt participes, *pudoris et justitiae*, boni justique sensus. Tum sanctiuntur leges, ad boni justique normam exactae, tum in legibus cives unicum ponunt salutis vitaeque felicis praesidium; tum inter se naturā ad amicitiam compositi, mutuae harmoniae ac concordiae student, mutuam amicitiam eo magis colunt et exercerent. Hoc igitur modo quum naturā simus apti ad coetus, concilia, civitates (2), quum αἰδώς τε καὶ δίκη, si quid aliud, ut perduret civilis societas necessario requirantur, merito statuendum mihi esse videtur, *principium antiquarum civitatum boni fuisse justique studium*.

Sufficiunt utique haec ad antiquarum civitatum originem indicandam. Quae enim interiorem spectant earum conditionem, separatim sunt exponna, quo plenius porro Politicae apud antiquos vim et naturam percipiamus.

§. II.

(1) Plat. *Prot.* p. 320. C. – 322. D. – Fabulam dedita operā subtiliter in *Commentatione* explicuit doct. A. Ekker, *Traj. ad Rhen.* 1822.

(2) Cic. *de Fin.* Lib. III. c. 19.

§. II.

De civitatum antiquarum natura.

Itaque „coetus hominum sedem primum certo loco domiciliorum causā constituerunt; quam cum locis manuque saepsissent, ejusmodi conjunctionem tectorum oppidum vel urbem appellaverunt, delubris distinctam spatiisque communibus” (1). Fuerunt igitur civitates primum hominum receptacula, moenibus securitatis causā cincta, quemadmodum hodieque etiam apud rudiores populos locum habere satis constat. Ubi vero homines sacrorum conjunctione ad civilem societatem maturi sensim facti erant, ubi in foro habebantur comitia, in curia rei communi consulebat senatus, ubi denique cuncti legum ac justitiae voci obtemperare haud detrectabant; tum sese politici exserebat maxime vinculi vis, tum demum rite constitutae existebant civitates. Ut igitur recte intelligamus, quod obtineat urbem inter et civitatem discriminem, tenendum est, referri *urbem* ad locum, tecta eorumque conjunctionem; *civitatem* dici de reipublicae constitutione ac de multitudine civium, qui sacro et politico vinculo continentur. Ex quo continuo efficitur dirutā urbe extare potuisse civitatem. Donec erant superstites cives, de ipsa civitate non erat

(1) Cic. *de Rep.* Lib. I. c. 26.

erat desperandum. Exemplo nobis sint Athenieses, qui, monito Themistoclis urbe relictâ, naveſ concendebat, ut navalı proelio Persarum vim prosternerent. Quod nisi ipsis prospere cessisset, Sirin, in Italia urbem, sese contulissent novasque condidissent Athenas (1).

Itaque habitae sunt civitates „cōcilia cōetusque hominum jure sociati” (2). „Est enim civitas juris societas” (3), seu potius „coetus hominum non quoquomodo congregatus, sed juris consensu et utilitatis communione sociatus” (4). Justi scilicet bonique sensu ac studio unice civilis societas contineri putabatur, prouti apte in Protagoreā fabula declaratum esse vidimus. Alδῶ τε καὶ δίκην humano generi per Mercurium largitus est Jupiter. Utrāque virtute praeditus internam habet homo juris sive justitiae notionem, ut quid alteri debeat neque ignoret nec nolit illud in vita observare, ut constantem servet et perpetuam voluntatem jus suum cuique tribuendi. Hoc scilicet jubet innata illa justitiae vox. Sed pudorem etiam accepimus, boni studium, ut quod honestum rectumque sit et coleremus et veneraremur. Atque uti aliquando Tullio maximum ornamentum amicitiae tollere videbatur, qui ex ea tolleret *verecundiam* (5), ita hujus in-

ci-

(1) Herod. Lib. VIII. c. 62.

(2) Cic. *Somn. Scip.* c. 3., ad q. l. vid. Macrobius.

(3) Cic. *de Rep.* Lib. I. c. 52. Cf. Lib. III. c. 21. & c. 23.

(4) I. l. Lib. I. c. 25.

(5) Cic. *de Amic.* c. 22.

civitate, quippe quae ex amicitiae studio quasi nata sit, vim et auctoritatem egregie agnoscere licet. Non ante morum probitate et aequitate civitas vigerere putanda est, quam hoc in civium animis inhaerent et infixum sit, ut τὴν ἐπὶ μὲν τοῖς αἰσχροῖς αἰσχύνην, ἐπὶ δὲ τοῖς καλοῖς Φιλοτιμίαν perpetuo alere studeant, quum fieri non possit, ut sine his aut civitas aut privatus homo magna edat et nobilia facinora (1). Justitiā igitur quum naturā simus omnes praediti, id nobis in civili societate praestandum est, ut ne alteri vim injuriamve inferamus, dum nos vetat verecundia factis ei dictisve fieri invisos ejusque voluntatem a nobis abalienare (2).

Est autem civitas coetus non *juris* tantum *consensu*, ut e Cicerone novimus, sed *utilitatis* etiam *communione* sociatus. Ipsi communionis et societatis studio civitates antiquae primordia sua magnam partem debebant. In ipso autem civitatum flore manebat communio illa, imo vero florebant vigebantque communione civitates. „Τὸ μὲν γὰρ ἐν τιεῖναι γένος ὁμόφωνον καὶ ὁμόνομον, ἔχει τινὰ φιλίαν,

ΧΟΙ-

(1) Plat. *Symp.* p. 178. D.

(2) Utramque virtutem conjunctam vide ap. Hesiod. *Opp. Dier.* vs. 192, 193.; Plat. *de Legg.* Lib. XII. p. 943. D.; Cic. *de Off.* Lib. I. c. 28.; Ovid. *Fast.* Lib. I. vs. 249. sqq.; Plutarch. *in Vita Thes.* c. 6. et *ad princ. indoct.* Vol. IX, ed. Reisk. p. 134.; Dion. Halic. *Ant. Rom.* Lib. VI. c. 36., qui tamen *modestiam* addit: „Αἰδώς τε καὶ κόσμος καὶ δίκη, ὑφ' ἣν οὐ πᾶσα κοινωνία πολιτικὴ σώζεται.” Alia scriptorum loca citat doct. Ekker, l. l. p. 31.

κοινωνὸν περῶν δύναται τῶν τοιούτων πάντων⁽¹⁾. Et vero, si ita de civitatum natura existimandum est, patet, ni fallor, concionibus olim constitisse maximas civitates. Non erat antiquitus civitas, quin formam illa et curiam haberet. In festis celebrandis communibus, communibus frequentandis concionibus, versabantur et Graeci et Romani. Tribus conciones, principes in sehatum conveniebant, communi consilio res civitatis curantes. Hoc autem modo quum domi communiter civitatis saluti prospicerent, foris eam communibus viribus contra hostium vim et injurias defendebant. Cives quisque suos quam maxime curabat, civitatis suae sive κοινωνίας, ut Aristotelica appellatione utar, unice sollicitus, ut vivere prorsus pro illa dici posset. Τὸ μὲν γὰρ κοινὸν existimabant ξυνδεῖν, τὸ δὲ ἴδιον διασπᾶν τὰς πόλεις⁽²⁾. Verbo, antiquae civitates, ut appellare eas fere amat Cicero, fuerunt *Respublicae*⁽³⁾, quid mihi cognitum mortalius sit?

Fuit illa universa civium communio, quam celebribus locis, et in diversis ritibus, et in diversis bra-

(1) Plato, *de Legg.* Lib. IV. p. 708. C., ubi paulo ante docuerat causam, cur in pejus rueret Persarum imperium, hanc esse, „έτει πὸ ἐλεύθερου λίαν ἀφέλομενοι τοῦ δῆμου, τὸ δεσποτικὸν δ' ἐπιγυγάντες μᾶλλον τοῦ προσηκούτος, τὸ φίλον ἀπώλεσαν καὶ τὸ κοινὸν ἐν τῇ πόλει,“ Lib. III. p. 697. D. Aristoteles item τὴν φιλίαν appellat μέγιστου τῶν ἀγαθῶν ταῖς πόλεσιν, *Polit.* Lib. II. c. 1. §. 16.

(2) Plato, *de Legg.* Lib. IX. p. 875. A. Cff. *de Rep.* Lib. V. p. 462. B.; *de Legg.* Lib. III. 686. B.

(3) Vid. Cl. van Heusde, *Diatr.* p. 33, sqq.

bravit imprimis Plato, commendavitque tanquam civium concordiae adeoque civitatis felicitati saluberrimam. Iccirco ita comparatos cives esse voluit, ut nemo inter ipsos reperiretur, qui hoc suum, illud alienum diceret, sed omnes κοινὰ τὰ φίλων haberent. Natūrā „quemadmodum digito nostro dolente, non solum digitus ipse, sed totum corpus dolere videtur, sic bene constituta civitas, ἐνὸς πάσχοντος τῶν πολιτῶν ὅτιοῦν ἡ ἀγαθὴν ἡ κακὸν, μᾶλιστά τε Φήσει ἔαυτῆς εἶναι τὸ πάσχον, καὶ ἡ ξυνησθήσεται ἄπασα ἡ ξυλλυπήσεται” (1).

Denique, ut hoc addam, ne quae recentiore aetate obtinuit de civitatibus opinione in errorem nos duci patiamur, longe profecto abfuit, ut *machinam* quandam veteres civitatem haberent (2). Hominum isti cogitabant societatem, unde in *Politia* sua Plato, uti unumquemque nostrum in se quasi civitatem continere existimabat et civitatem proponebat tanquam majorem hominem, ita humana etiam studia variasque cupiditates civitati adscribere solet. „Οἰσθ' οὖν”, inquit, „ὅτι καὶ ἀνθρώπων εἴδη τοσαῦτα ἀνάγκη τρόπων εἶναι, δσαπερ καὶ πολιτειῶν; ἡ οἵει ἐκ δρυός ποθεν ἡ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίγνεσθαι, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἥθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν, οἱ ἀν ὕσπερ ρέψαντα τἄλλα ἐφελκύσηται” (3).

Haec

(1) Plat. *de Rep.* Lib. V. p. 462. C. D. Cf. Plutarch. *Vit. Solon.* c. 18.

(2) Vid. Cl. Heeren, *Ideën*, Vol. VI. p. 192.

(3) Plat. *de Rep.* Lib. VIII. p. 541. D. E.

Haec si tenemus, rectam nobis informare possumus de antiquis civitatibus notionem recteque imprimis de politicā earum ratione judicare, ad quam illustrandam nunc continuo pergamus.

§. III.

De Politicae apud veteres ratione.

Etsi quae de natura antiquarum civitatum hactenus disputata sunt, proprie quidem ad politicā ipsarum sint conditionē referenda, opera et tamen preium videbatur ea prius exponere, quo melius deinceps moralem imprimis Politicae vim ejusque omnino cum ethica conjunctionem perciperemus.

Vigebant igitur civitates antiquae civium maxime consensu et concordia, ut patria nihil ipsis esset amabilius. „Cari sunt parentes, „ ait Cicero, „cari liberi, propinqui, familiares; sed omnes omnium caritates patria una complexa est: pro qua quis bonus dubitet mortem oppetere, si ei sit profuturus?“ (1). Fuit autem hoc Politicae in civitatibus antiquis proprium, ut cives fere unice civium rationem haberent, ceteros vero homines tanquam a se alienos

(1) Cic. *de Off.* Lib. I. c. 17. Cf. hujus Lib. c. 45, *de Fin.* Lib. I. c. 7, Lib. III. c. 20; imprimis autem praeclarus Tullii locus, qui est in libris *de Legg.* Lib. II. c. 2, tum vero etiam quae apud Platonem disputat Socrates, *Crit.* p. 51. A. sqq.

mittérent. Respiciebant unice *κοινωνίαν* suam. In omnibus, qui cives non essent, crudelissime saevire licet. Inde servitus, quae perquam apud eos invaliduit, humanitati illa prorsus repugnans, ut a domini voluntate penderet, utrum liber quis evaderet, necne. Quodsi apud Graecos libertate servus donabatur, is ad inquilinorum fere referebatur numerum. Romani vero majore hac in re humanitate usi sunt, quum servos manumissos cum plena libertate, tum civitate etiam donarent, ut civium adeo gauderent jure atque honoribus. Jus autem civitatis antiquitus, optimâ certe aetate, summum habitum fuisse honorem, non est quod moneam (1). Longe sane alia ratio est, quae hodie apud gentes recentiores obtinet. Verum erant etiam antiquae civitates longe a nostris genere diversae, quippe quae ex communionis et societatis studio originem suam imprimis repetenter. Hac ipsa deinde communione vigorem suum floremque et parabant et paratum retinebant, quo sponte factum, ut *κοινωνίας* suos unice etiam curarent et amore prosequerentur. Sed vel sic tamen habet veterum Politica, quo se nobis imprimis commendet, quodque pleniore expositione omnino dignum videatur:

Effici haec Politicae antiquae praestantia jam quodammodo potest ex modo laudata Platonica narratione,

(1) Subtiliter de eo disputat Cl. van Heusde, *Diatr.* p. 51. sqq.

quae uti civitatum, ita Politicae etiam originem egregie exponit. Erat nempe veterum Politica tam arcta cum religione ac morum doctrina vinculo conjuncta, ut tota ethicā nisa fuisse dicenda sit (1), primaria adeo utriusque virtutis nomine σωφροσύνης τε καὶ δικαιοσύνης apud Platonem appelletur (2). Videbatur autem „ἡ αἰτία τοῦ ὀρθῶς πράττειν ἐν τῇ πόλει καὶ ἀτεχνῶς κατὰ τὸ Αἰσχύλου θαυματεῖον μόνη ἐν τῇ πρώτῃ καθῆσθαι τῆς πόλεως, πάντα κυβερνῶσα καὶ πάντα χρήσιμα ποιεῖν” (3).

Toto igitur coelo haec Politicae ratio ab eâ distat, quam récentiore aetate quidam inter politicos commendarunt. Hi enim doctrinam profitebantur, qua Politicam *arte populi regundi* contineri statuebant, unde ars haberi coepit, qua quis aliis imperet suamque firmet auctoritatem. Fit ita ut nomen illud plerumque sensu accipiamus minus nobili et calliditatem, fraudem, quidquid denique sit subdolum falsumque hanc ipsa voce intelligamus. Disjungatur autem ita Politica a doctrina morali necesse omnino est, si scilicet civitatum rectores parum curant, utrum juste agant an vero injuste. Fuit haec Machiavelli imprimis sententia, qui *artem civilem, ne in optima quidem civitate cum vir-*

(1) Cernitur eadem quoque ratio in philosophia, postquam in partes suas distingui coepit. Ea enim pars, quae Ethicae praecepta tradebat, simul etiam complectebatur Politicam.

(2) Plat. *Symp.* p. 209. A.

(3) Plat. *Euthyd.* p. 291. D. Cf. *Alcib.* II. p. 145.

virtute conjugi posse statuit (1); quod Itali placitum a Platonis et antiquitatis sententia prorsus discrepat. Quum enim Plato in *Republīca* sua tam hominem cum civitate quam civitatem cum homine compararet, de virtute utriusque et felicitate egregiam item disputationem instituit, cuius summa huc redit, ut sine virtute hominem neque semet ipsum, neque civitatem ullo modo recte administrare posse demonstretur (2). „Nam civitas apud eum non hominum est multitudo, una in urbe communiter viventium, nec vero urbs est, moenibus cincta, arce munita, instructa portubus, templis denique et aedificiis ornata: *civitas* est *civium* constans mutua conjunctione, quorum moribus invalescit maxime” (3). „Οὐκ ἀν ποτε γένοιτο,” ait, „ἐνδαιμων οὔτε πόλις οὔτ’ ἀνὴρ οὐδεὶς, ὃς ἀν μὴ μετὰ Φρουρίσεως ὑπὸ δικαιοσύνης διαγάγῃ τὸν βίον· οὗτοι ἐν αὐτῷ χειτημένος, η ὅστιαν ἀνδρῶν ἀρχόντων ἐν ἥθεσι τραφεῖς τε καὶ παιδευθεῖς ἐνδίκως” (4).

Ex hac morali Politicae apud Platonem vi fluxit ejus de summo imperante in *Politia* sententia, quem ita comparatum esse volebat, ut virtutem non solum cognitam haberet, sed etiam tum factis exerceret ipse, tum subditos ad colendam virtutem

(1) Vid. Cl. C. Star Numan, *Diatr. in N. Machiavelli opusc. del Principe inscriptum*, P. II. p. 92.

(2) Vid. omnino Nob. de Geer, *Diatr. in Polit. Plat. princ. cum passim*, tum p. 125, sqq., 145, sqq.

(3) Verba sunt Cl. van Heusde, *Init. Vol. III. p. 63.*

(4) Plat. *Ep. VII. p. 335, D.*

tem informaret et impelleret (1). Inde Cicero: „Virtute gubernante rempublicam, quid potest esse praecellarius? Cum is, qui imperat aliis, servit ipse nulli cupiditati, cum quas ad res cives instituit et vocat, eas omnes complexus est ipse; nec leges imponit populo, quibus ipse non pareat; sed suam vitam ut legem praeferat suis civibus” (2). Scilicet ea demum recta pulchraque existimabatur reipublicae administratio, si quis ita res civium procuraret, ut quam optimos ipsos cives efficeret (3). Non enim in rebus externis, sed in interna civium conditione civitatis felicitatem positam esse antiqui censebant. „Οὐκ ἄρα τειχῶν, (ita apud Platonem effatur Socrates) οὐδὲ τριήρων οὐδὲ νεωρίων δέονται αἱ πόλεις, ὡς Ἀλκιβιάδη, εἰ μέλλουσιν εὑδαιμονῆσειν, οὐδὲ πλήθους, οὐδὲ μεγέθους, ἀνευ ἀρετῆς. — Εἰ δὴ μέλλεις τὰ τῆς πόλεως πράξειν ὅρθως καὶ καλῶς, ἀρετῆς σοὶ μεταδοτέον τοῖς πολίταις” (4). Spernabant igitur divitias politici veteres, utpote civium virtuti labefactandae maxime idoneas. Cives enim secundum Platonem, „προῖοντες εἰς τὸ πρόσθεν τοῦ χρηματίζεσθαι, ὅσῳ ἂν τοῦτο τιμιώτερον ἥγανται, τοσούτῳ ἀρετὴν ἀτιμωτέραν. Ηὐ οὐχ οὕτω πλούτου ἀρετῇ

(1) Plat. *de Rep.* Lib. V. p. 473. D.

(2) Cic. *de Rep.* Lib. I. c. 34. Cf. *de Legg.* Lib. III. c. 14.

(3) Plat. *Gorg.* p. 513. E.

(4) *Alcib.* I. p. 134. B. Cum hisce autem Politicae Platonis praecepsis optime Polybiana convenient, de quibus Vid. Cl. van Goudoever, *de hist. Polyb. laudibus*, p. 70 & 71.

τὴ διέστηκεν, ὥσπερ, ἐν πλάστιγγι ζυγοῦ κειμένου ἐκατέρου, ἀεὶ ἐπὶ τὸν γάντιον ἔποντα”; (1).

Factum hac Politicae cum Ethica conjunctione est, ut moribus servandis civitatem simul servari antiqui existimaverint.

,*Moribus antiquis res stat Romana virisque*”

cecinit Ennius, et quod ille de Romanis, id alii de civitatibus in genere professi sunt (2). Moribus crescebant et invalescebant antique civitates; sed erant illi ad temperantiam, justitiam, fortitudinem, patriae amorem, virtute in omnino compositi. Morum igitur integritati, ut firmissimo reipublicae praesidio, prospiciebant legumlatores, consulebant optimâ aetate magistratus, ut quod labefactare putaretur civium bonitatem et virtutem, id non arcere piaculum ducerent. — Sed haec et nunc satis sint et in reliquis diligentius tractabuntur, quare ad ipsam quaestionem accedamus.

(1) Plat. *de Rep.* Lib. VIII. p. 550. E. Rem ex ipso Platone optime exposuit Nob. de Geer, I. I. p. 158. sqq.

(2) Nominasse sufficiat Plat. *de Legg.* Lib. imprimis VII. p. 797. B. sqq., ubi late hac de re disputat. Cicero Ennio ex animo assentitur *de Rep.* Lib. III. c. 19.; Lib. V. c. 1.

SECTIO PRIOR.

EXPLICATUR NOTIO ET NATURA TAM
LEGUM QUAM LIBERTATIS.

C A P U T . I.

DE LEGIBUS.

Λογισμὸς, — ὃς γενόμενος δόγμα
πόλεως κοινὸν, Νόμος ἐπωνόμασται.
Plato.

„Μακρὸν τὸ προίμιον τῷ ἐπιθυμοῦντι ἀκοῦσαι”!
Ita fortasse aliquis, disputatione hacce inspectâ, cum Glaucone apud Platonem exclamet. At teneat ille, quaeso, non eo me consilio haec praemisisse, ut ita inani uterer doctrinae quantulaecunque tandem ostentatione; sed imprimis, quod initio monui, ut rectius deinde de tota quaestione judicare possemus. Et sic quidem pervenimus sponte ad omnis civilis societatis vinculum *Legem*, de qua jam porro ita agere mihi liceat, ut postquam universe de legum natura disputaverim, qualis et sit et esse debeat, earum etiam in antiquis civitatibus rationem et auctoritatem singulatim exponam.

§. I.

De lege ab antiquis proprie ita dicta.

Ubi nos *Legem* dicimus, solemus fere mandatum intelligere principis cuiusdam aut scitum aliquod populorum, verborum certe formulam quandam (1), hominum excogitatam ingenii et literis consignatam (2), quā universus tenetur populus. Verae autem legis secundum antiquos politicos ratio longe aliter sese habet. Ab ipsa illam natura ducebant et proprie vocabant *naturae legem*, *aeternum quiddam*, *quod universum mundum regeret*, *imperandi prohibendique sapientiam*. Continebat lex illa e sententia antiquorum principia juris et fons habebatur limpidiissimus, e quo omnes haurirentur humanae leges. Operae pretium est hac de lege audire cum Veterum universe, tum Ciceronis imprimis in libris *de Legibus* sententias.

Ci-

(1) Ita Ernest. *Ind. Legum*, init., ubi vocabulum *Lex* derivat a Graeco Λέγειν, Ciceronianam etymologiam a *Legendo* rejiciens. Sed recte observatum a Davisio esse ad Cic. Lib. II. *de Legg.* c. 5, voce *Legere* usum fuisse Tullium eligendi potestate, docet cons. E. C. d'Engelbronner, *disp. juris de loco Ciceronis qui est de Legibus*, quam defendit Praes. H. C. Cras, V. Cl. Amstelod. 1802, p. 29, qui item de Graeco nomine Νόμος omnino est consulendus.

(2) Cic. *de Legg.* Lib. I. c. 6., quo loco »*Sed quoniam,*“ inquit, »*in populari ratioe omnis nostra versatur oratio, populariter interdum loqui necesse erit et eam legem, quae scripto sancit quod vult, aut jubendo, aut vetando, ut vulgus appellare.*“

Cicero igitur in laudato opere, juris disciplinae fontes et principia exploraturus, ordiendum esse censet a summa illa, quam dixi, *naturae lege*, ut neque hominum excitatā ingeniosis et saeculis omnibus ante natā quam scripta lex ulla, aut quam omnino civitas constituta (1). Est autem lex illa ejusmodi, ut neque tolli neque abrogari unquam possit (2). Nascitur enim una cum homine, quum sit, „ratio summa, insita in natura, quae jubet ea, quae facienda sunt, prohibetque contraria” (3). Fit ita ut non uni alterive sit propria, sed uti cuique eadem (4), sic omnium sit commune bonum. „Quibus enim ratio a natura data est, iisdem etiam recta ratio data est: ergo et lex, quae est ratio in jubendo et vetando” (5).

Sed porro etiam audiamus Ciceronem. In causa Miloniana ad Judices sese convertens: „Est haec, Judices,” inquit, „non scripta, sed nata lex: quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripuimus, haūsimus, expressimus: ad

quam

(1) Cic. *de Legg.* Lib. I. c. 6. cf. Lib. II. c. 4.

(2) Cic. I. l. Lib. II. c. 6.

(3) I. l. Lib. I. c. 6. — Pariter Stoici *νόμου σπουδαῖον* esse dicebant λόγου δρᾶν ὄντα, προστακτικὸν μὲν τῶν ποιητέων, ἀπαγορευτικὸν δὲ τῶν οὐ ποιητέων, ap. Stobaeum Serm. XLII. p. 278. — Eandem sententiam nunc video Iandatam jam esse a Davisio, qui item duos confert Philonis palmarios locos περὶ τ. π. σπουδ. ἐλευθ. εἶναι p. 675. et de Josepho p. 414.

(4) Cf. Demosth. Orat. I. *Contra Aristog.* p. 790. ed. Reisk.

(5) Cic. I. l. Lib. I. c. 12.

quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus” (1). Alibi: „Est,” inquit, „recta ratio imperandi atque prohibendi” (2), sive: „ratio profecta a rerum natura, et ad recte faciendum impellens et a delicto avocans: quae non tum denique incipit lex esse, cum scripta est, sed tum, cum orta est. orta autem simul est cum mente divina. quamobrem lex vera atque princeps, apta ad jubendum et ad vetandum, ratio est recta summi Jovis” (3). Idem Plato quoque haud obscure annuere videtur, ubi pudor et jus homini naturā propria dicuntur; neque minus is verae legis naturam in libris *de Legibus* clarā in luce posuit ipsamque in hominis mente collocavit. „Λέγει δὴ καὶ νῦν”, ait, „οὗτος ὁ λόγος ἀληθείᾳ χρώμενος, ὡς ὅσων ἀν πόλεων μὴ θεὸς, ἀλλὰ τις ἄρχη θυτὸς, οὐκ ἔστι κακῶν αὐτοῖς οὐδὲ πόνων ἀνάφυξις, ἀλλὰ μιμεῖσθαι δεῖν ἡμᾶς οἴεται πάσῃ μηχανῇ τὸν ἐπὶ τοῦ Κρόνου λεγόμενου βίον, καὶ ὅσον ἐν ἡμῖν ἀθανασίας ἔνεστι, τούτῳ πειθομένους, δημοσίᾳ καὶ ἴδιᾳ τάς τοικήσεις καὶ τὰς πόλεις διοικεῖν, τὴν τοῦ νοῦ διανομὴν ἐπονομάζοντας Νόμου (4). Dominatur plane in laudato opere haec legis notio et pluribus eam locis enucleate exposuit. Ita postquam fuse de incesto illuci-

(1) Cic. pro Mil. c. 4.

(2) Cic. de Legg. Lib. I. c. 15.

(3) Cic. I. I. Lib. II. c. 4.

(4) Plat. de Legg. Lib. IV. p. 713. E., 714. A. Cf. omnino Lib. I. p. 644. C. sqq., qui locus, quamvis plane eximius, tamen longior est quam qui hic exprimatur.

citoque amore in civitate non admittendo disputavit ejusque ostendit turpitudinem, sic deinde loqui pergit: „Τίς οὖν ἀνθρώπων τοῦτο δν τοιοῦτον νομοθετήσει; σχεδὸν οὐδεὶς, ἔχων γε ἐν τῷ νῷ νόμου ἀληθῆ” (1).

Patuit jam ex iis, quae e Cicerone et Platone hactenus congessi, divinam ab antiquis huic legi tributam fuisse originem. Vocatur inde a Cicerone „recta et a numine Deorum tracta ratio, imperans honesta, prohibens contraria” (2). Ulterius etiam processit Plutarchus in libello *ad principem indoctum*. Hic enim, commemoratis Anaxarchi verbis, quibus dixerat, Jus et Fas Jovi assidere, ita ea reprehendit, ut dicat: „Ο μὲν Ζεὺς οὐκ ἔχει τὴν δίκην πάρεδρον, ἀλλ’ αὐτὸς δίκη καὶ θέμις ἔστι, καὶ νόμων διπεσθύτατος καὶ τελειότατος. οἱ παλαιοὶ οὖτα λέγουσι καὶ γράφουσι καὶ διδάσκουσιν, ὡς ἄνευ δίκης ἄρχειν μηδὲ τοῦ Διὸς καλῶς δυναμένου” (3). Itaque vel fallor equidem, vel jure Cicero ab hac semipernā divināque lege juris principia ducenda esse putavit. Copiose iccirco, ut apparuit, in opere *de Legibus* eam illustravit et definivit; sed in libris *de Republica* quoque non intactam naturae legem reliquit. Fragmentum exstat apud Lactantium, quod plene laudatae legis vim et naturam explicat. „Est quidem,” inquit, „vera lex recta ratio, naturae con-

gru-

(1) Plato I. 1. Lib. VIII. p. 836. E.

(2) Cic. *de Legg.* Lib. I. c. 28. Philipp. XI. c. 12. Cf. de N. D. Lib. I. c. 14. tum vero maxime Digg. Lib. I. Tit. III. §. 2.

(3) Plutarch. *ad princ. indoct.* Vol. IX. p. 123.

gruens, diffusa in omnes, constans, sempiterna; quae vocet ad officium jubendo, vetando a fraude deterreat, quae tamen neque probos frustra jubet aut vetat, nec improbos jubendo aut vetando movet. Huic legi nec obrogari fas est, neque derogari ex hac aliquid licet, neque tota abrogari potest, nec vero aut per senatum aut per populum solvi hac lege possumus: neque est quaerendus explanator aut interpres ejus alius: nec erit alia lex Romae, alia Athenis, alia nunc, alia posthac; sed et omnes gentes et omni tempore una lex et sempiterna et immutabilis continebit; unusque erit communis quasi magister et imperator omnium Deus, ille legis hujus inventor, disceptator, lator; cui qui non parebit, ipse se fugiet, ac naturam hominis aspernatus, hoc ipso luet maximas poenas, etiamsi cetera supplicia, quae putantur, effugerit”(1). Neque silentio praetermittenda est eximia

quae-

(1) Cicero, ap. Lactant. *Instit.* Lib. VI. c. 8. — Fuerunt qui Ciceronianam de naturae lege disputationem *totam* putarent haustam e Chrysippi Stoici *de Legibus* libris, quos inter imprimis Turnebus, in *Comment.* inserto edit. Davis, librorum *de Legibus*, p. 268. sqq.; quod docte explicat cons. d'Engelbronner, I. l. p. 24. sqq., qui et ipse Turnebi est sententiam amplexus. Videtur tamen Cicero, quemadmodum in plurimis suis scriptis, hoc quoque loco egregiam Platonis doctrinam non fuisse aspernatus; sed pariter e Platone profecisse atque e Stoicorum scriptis, qui item philosophiae suae principia ex eodem fonte repetebant. Locum autem, quem prae ceteris secutus fortasse fuerit Tullius, modo memoravi e Platonis Lib. I. *de Legg.* p. 644. C. sqq. — Post, inspecta doct. J. A. C. van Heusde,

de

quaedam de naturae lege Maximi Tyrii sententia, quae, si qua alia, naturae legis indolem apte expōnere videtur. Est illa hujuscemodi: „Ο δὲ νοῦς τὸ τιμιώτατον ἐν ψυχῇ καὶ ἀρχικώτατον, καθάπερ ἐν πόλει νόμος, οὐκ ἐπ’ ἀξόνων γεγραμμένος, οὐδὲ ἐπὶ στήλῃς ἐγκεχαραγμένος, οὐδὲ ὑπὸ Φιλισμάτων κεκυρωμένος, οὐδ’ ὑπ’ ἐκκλησίας κεχειροτονημένος, οὐδ’ ὑπὸ δήμου ἐπηγνημένος, οὐδ’ ὑπὸ δικαστηρίου δεδοκιμασμένος, οὐδ’ ὑπὸ Σόλωνος ἢ Λυκούργου τεθεὶς· ἀλλὰ Θεὸς μὲν ὁ νομοθέτης, ἀγραφος δὲ ὁ νόμος, ἀχειροτόνητος δὲ ἡ τιμὴ, ἀνυπεύθυνος δὲ ἡ ἔξουσία. Καὶ μίνος ἀν εἴη οὗτος νόμος· οἱ δὲ ἄλλως καλούμενοι, δόξαι ψευδεῖς καὶ διημαρτήμεναι, καὶ σφαλλόμεναι. Κατ’ ἐκείνους τοὺς νόμους καὶ Ἀριστείδης ἔφευγε, καὶ Περικλῆς ἐξημοῦτο, καὶ Σωκράτης ἀπέθνησκε· κατὰ δὲ τὸν θεῖον τοῦτον νόμον καὶ Ἀριστείδης δίκαιος ἦν, καὶ Περικλῆς ἀγαθὸς ἦν, καὶ Σωκράτης φιλόσοφος” (1).

Itaque quoties apud Platonem (2), Aristotelem (3) aliosque νομίμων et νόμων ἀγράφων mentionem factam videmus, facile appareat, quid de iis existimandum sit. Significatur nempe naturae lex, cuius quidem, utpote in imis, ut cum Platone dicam, hominis penetralibus insculptae, ea est vis, ut

om-

de Cicerone Φιλοπλάτωνι disquisitione, eadem illic et statui et idoneis argumentis probari animadvertis. Vid. p. 238. sqq. imprimis autem p. 240.

(1) Max. Tyr. Diss. XII.

(2) v. c. *de Legg.* Lib. VIII. p. 838. A., 841. B.; *de Rep.* Lib. VIII. p. 565. D.

(3) v. c. *Politici.* Lib. VI. c. 5. §. 1.

omnium animos sibi submittat et, adhibitis etiam timoris aculeis, efficiat ut latis legibus obtemperare velint (1). Hanc vero legum non scriptarum vim copiosius a Platone tractatam invenimus, ubi in opere *de Legibus* plurima de animo recte instituendo praecepta tradit. Illic enim: „Ταῦτ’ ἔστι πάντα,” inquit, „ὅσα νῦν διεξερχόμεθα, τὰ καλούμενα ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀγραφών νόμιμα· καὶ οὓς πατρίους νόμους ἐπονομάζουσιν, οὐκ ἄλλα ἔστιν ἢ τὰ τοιαῦτα ἔνυμπαντα. καὶ ἔτι γε ὁ νῦν δὴ λόγος ἡμῖν ἐπιχυθεὶς, ὡς οὔτε νόμους δεῖ προσαγορεύειν αὐτὰ, οὔτε ἀρρήτα ἔχειν, εἴρηται καλῶς· δέσμοι γάρ οὗτοι πάσης εἰσὶ πολιτείας, μεταξὺ πάντων ὅντες τῶν ἐν γράμμασι τεθέντων τε καὶ κειμένων, καὶ τῶν ἔτι τεθησομένων, ἀτεχνῶς οἷον πάτρια καὶ παντάπτων ἀρχαῖα νόμιμα” (2). Haec Plato. Ne tamen discipulum dum laudamus divini magistri plane simus immeiores. Servavit enim Xenophon in suavissimo de Socrate libello eleganter hujus cum Hippia Sophista sermonem, quo de juris tam civilis quam naturalis fontibus ac causis multa disputantur. Rogat ibi Socrates: „Ἀγράφους δὲ τινας οἶσθα, ὃς Ἰππία, νόμους;” Tum hic: „Τοὺς γ' ἐν πάσῃ;” inquit, „Χώρᾳ κατὰ ταῦτα νομιζομένους. — Ἐχοις ἂν τούς εἰπεῖν, ὅτι οἱ ἀνθρώποι αὐτοὺς ἔθεντο; — Καὶ πῶς ἂν, οἵ γε οὔτε συνελθεῖν ἀπαυτες ἂν δυνηθεῖεν, οὔτε δικόφωνοί εἰσι; — Τίνας τούς νομιζεις τεθεικέναι τοὺς νόμους τούτους; — Ἐγὼ

(1) Plat. *de Legg.* Lib. VIII. p. 839. C.

(2) Plat. I. I. Lib. VII. p. 793. A. B.

Ἐγώ μὲν θεοὺς οἴμαι τοὺς νόμους τούτους τοῖς ἀνθρώποις θεῖναι· καὶ γὰρ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις πρῶτου νομίζεται θεὸς σέβειν” (1). — Quem vero celebratissimi latent versus, quos amabili Antigonae in tragedia tribuit Sophocles? Rea est carissimi fratris sepulturae. Vitae periculum instat, sed summā et suavitate et vero dignitate causam suam coram Creonte tyranno tuetur. Hic enim: „Καὶ δῆτ”, inquit,

„Καὶ δῆτ’ ἐτόλμας τούςδ’ ὑπερβαίνειν νόμους;”

Tum vero Antigone — et sane dici vix potest, quantopere verba illa nos legentes moveant quantum piae sororis admiratione teneamur — :

„Οὐ γάρ τι μοι Ζεὺς ἦν ὁ κηρύξας τάδε,
Οὐδ’ ἡ ξύνοικος τῶν κάτω θεῶν Δίκη,
Οἱ τούςδ’ ἐν ἀνθρώποισιν ὥρισαν νόμους.
Οὐδὲ σθένειν τοσοῦτον φόμην τὰ σὰ
Κηρύγματ’, ὃστ’ ἄγραπτα κάσφαλῇ θεῶν
Νόμιμα δύνασθαι θυητὸν ὅνθ’ ὑπερδραμεῖν.
Οὐ γάρ τι νῦν γε κάχθεις, ἀλλ’ ἀεὶ ποτε
Ζῆτα ταῦτα, κούδεις οἶδεν ἐξ ὅτου ‘Φάνη’” (2).

Sed satis jam superque de hac naturae lege ejusque vi disseruisse mihi videor. Accepit homo boni justique sensum, quo *honeste vivere, neminem laedere, jus suum cuique tribuere* quasi divino impulsu jubetur, quum naturali illa facultate in-

(1) Xenoph. *Memor.* Lib. IV. c. 4. §. 19.

(2) Sophoc. *Antig.* vs. 449. sqq. ed. Brunck.

instructus quid justum, quid injustum, quid fas, quid nefas sit mente et ratione continuo discernat, illud peragere, ab hoc abstinere doceatur. Ipsa igitur hac justi injustique norma, in naturâ hominis insita, continetur proprie secundum antiquos legis notio, quam deditâ operâ ex eorum scriptis fusius adumbrandam esse duxi, quo certius judicaremus porro de vulgaribus in civitate legibus. Age, ad naturae legis normam quomodo hae exigendae sint jam videamus.

§. 2.

*De necessitudine, quac intercedit inter legem
proprie ita dictam et leges, quales vulgo
habentur.*

,Προφρήτεον δῆ τι περὶ πάντων τῶν τοιούτων τοιόνδε· ὡς ἔρει νόμους ἀνθρώποις ἀναγκαῖον τίθεσθαι, καὶ ζῆν κατὰ νόμους, ἢ μηδὲν δικιφέρειν τῶν πάντη ἀγριωτάτων θηρίων. ἢ δὲ αἰτίᾳ τούτων, ἢδε, ὅτι Φύσις ἀνθρώπων σύδενὸς ἵκανὴ Φύεται ὥστε γνῶναι τε τὰ συμφέροντα ἀνθρώποις εἰς πολιτείαν, καὶ, γνοῦσα τὸ βέλτιστον, ἀεὶ δυνάσθαι τε καὶ ἐθέλειν πράττειν” (ι). Ita recte Plato: nam „si quomodo est natura, sic judicio homines, *humani* (ut ait poëta) *nihil a se alienum putarent*, coleretur jus aequum ab om-

(ι) Plat. *de Legg.* Lib. IX. p. 874. E.

omnibus” (1). Itaque vix iis, quae nunc habentur, legibus opus esset. Nemo nostrum alteri vim injuriam ve inferret nec factis dictisve ipsi se invisum redderet; sed omnes aurea naturae praecepta pariter in honore haberemus, pariter in nostra vivendi ratione observaremus. Benigna enim naturae manus singulis *αἰδὼ τε καὶ δίκην* largita est. Hujus partes sunt, non *violare homines*, illius non *offendere* (2). Ejusmodi felicem atque integrum humani generis statum somniabant poëtæ, quum priscorum hominum vitam sive auream aetatem carminibus suis celebrabant. Haec enim aetas

„Vindice nullo,
Sponte sua, sine lege, fidem rectumque colebat.
Poena metusque aberant; nec verba minacia fixo
Aere legebantur; nec supplex turba timebant
Judicis ora sibi: sed erant sine judice tuti” (3).

Verum enim vero quum parum curare aureum Terentii effatum homines soleant, leges sanciantur omnino necesse est, quae quidem „hoc spectant, hoc volunt, incolumem esse civium conjunctionem” (4). Inde fit, ut quemadmodum corpus sine mente, sic civitas sine legibus extare nequaquam pos-

(1) Cic. *de Legg.* Lib. I. c. 12.

(2) Cic. *de Off.* Lib. I. c. 28.

(3) Ovid. *Metamorph.* Lib. I. vs. 89. sqq. Cf. Seneca, Ep. XC. init.

(4) Cic. *de Off.* Lib. III. c. 5.

possit (1). Harum igitur natura qualis esse debeat, egregie item docuerunt antiqui. Ad naturae nempe legem eas accommodandas esse statuerunt. (2). „Ergo ut illa divina mens summa lex est; ita, cum in homine est, perfecta est in mente sapientis. Quae sunt autem varie et ad tempus descripta populis, favore magis quam re, legum nomen tenent” (3). Itaque divina illa ratio cum est in hominis mente confirmata et confecta, *hominum* lex est (4). „Est enim ratio mensque sapientis, ad jubendum et ad deterrendum idonea” (5); quod recte etiam pronunciavit aliquando Demosthenes, quum diceret: „Πᾶς ἐστὶ νόμος εὑρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν, δόγμα δὲ ἀνθρώπων φρονίμων, ἐπανόρθωμα δὲ τῶν ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων ἀμαρτημάτων, πόλεως δὲ συνθηκὴ κοινὴ, καθ' ῥην πᾶσι προσήκει ζῆν τοῖς ἐν τῇ πόλει” (6). Quum igitur naturae lex quod justum bonumque est spectare dici debeat, ut divinam referens originem, leges in civitate ita ad naturae le-

(1) Demosth. ap Stob. *Serm.* 41. p. 270.

(2) Sophistae tamen uti justitiam τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον definire solebant, ita distinguebant quoque *Legem* inter et *Naturam*. Vulgus nempe hominum leges sanxisse dicebant, quibus quaevis prohiberetur injuria; naturam vero robustioribus et fortioribus omnia concessisse et validioribus jus deditse imperandi imbecillioribus; argumento Platone in *Gorg.* p. 482. E. sqq.

(3) Cic. *de Legg.* Lib. II. c. 5.

(4) Cic. l. l. Lib. I. c. 6., ad q. l. vidd. *Interpretes*.

(5) Cic. l. l. Lib. II. c. 4.

(6) Demosth. *Orat.* I. *Contra Aristogit.* p. 774.

legis normam exactas esse voluerunt antiqui, ut praeter justitiam virtutem maxime et communem civium utilitatem respicerent (1), utque, quemadmodum e communionis studio ipsae natae esse leges habebantur, ita eadem studium illud alerent perpetuo amicitiaeque in civitate adaugendae rationem haberent. Verum rem proprius consideremus.

Et Plato quidem leges partim bonorum virorum gratiâ poni censem, ut discant, quomodo mutuam amicitiam et humanitatem colere possint, partim eorum causâ, qui, omnem dum oderint disciplinam, tam prae fractâ sint naturâ, ut vix prohibeantur, ne ad omnem nequitiam praecipites ferantur (2). Passim idem in libris *de Legibus*, nec non alibi, ea de re copiose disputavit, ostenditque, ceteris rebus missis, virtutem primarium esse legis propositum. „Τοῦτον δὴ,” inquit, „τίθεσθαι τὸν νόμον ὅρθῶς ὑποτίθεμαι μόνον, ὃς ἀν δίκην τοξότου ἐκάστοτε στοχάζηται τούτου, δέ τω ἀν συνεχῶς τούτων τῶν ἀεὶ καλῶν τι ξυνέπηται μόνῳ· τὰ δὲ ἄλλα ξύμπαντα παραλείπη, ἐάν τέ τις πλοῦτος, ἐάν τε ἄρα τὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ὃν τυγχάνῃ, ἀνευ τῶν προειρημένων” (3). Rem supra fusius adumbraverat et docuerat virtutem certum esse legum recte condendarum fundatum eamque per omnes illarum partes permeare,

ut

(1) »Exsecrari Socrates eum solebat, qui primus utilitatem a natura sejunxisset.“ Cic. I. I. Lib. I. c. 12. Cf. id. *de Off.* Lib. III. c. 3.

(2) Plat. *de Legg.* Lib. IX. p. 880. D. E.

(3) Plat. I. I. Lib. IV. p. 705. E. 706. A.

ut praeponerentur singulis legibus, ducum instar, singulae virtutes (1). Ex quo efficitur oportere legislatorem, leges condat, „οὐ πρὸς ἀρετῆς τι μόριον, καὶ ταῦτα τὸ Φυσιλότατον βλέπων, ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν” (2). Praesertim autem legumlatores vitia in civitate funditus tollere debent: tum novam reipublicae formam ad exemplum aeternae justitiae, pulchritudinis, temperantiae, denique virtutis ita describere, ut, humanae vitae ratione habitā, eam efficiant civium praestantiam, quam ferant res humanae et poscat exemplaris divini similitudo (3).

Quandoquidem igitur leges optimorum gratiā fērantur, voluit Plato legislatorem in iis scribendis non belli maxime rationem habere, sed pacis et amicitiae. Nec quidquam etiam videtur rei naturae accommodatus. Quum enim amicitiae maxime studio conjuncti homines civitatesque deinceps ortae sint, ad amicitiam illam alendam legislator e Platonis sententia operam impendat oportet; neque munere suo est dignus habendus, „εἰ μὴ χάριν εἰρήνης τὰ τοῦ πολέμου νομοθετοῖ μᾶλλον ἢ τῶν πολεμικῶν ἔνεκα τὰ τῆς εἰρήνης” (4). Iccirco minus probandae ipsi videbantur Cretensium leges, quia uni-

(1) Plat. *de Legg.* Lib. I. p. 631. B. — 652. D. Cf. Lib. III. p. 688. A. sqq.

(2) Plat. *de Legg.* Lib. I. p. 630. D. Cf. p. 630. C.; Lib. IV. p. 705. D. E.; Lib. VIII. p. 836. D.

(3) Plat. *de Rep.* Lib. VI. p. 500. D. sqq.

(4) Plato *de Legg.* Lib. I. p. 62². D. E.

unice ad bellum istae referrentur atque ad partem adeo virtutis (1).

Sed ut de justitiâ, legibus imprimis spectanda, singulatim etiam videamus, animadvertisendum, vobuisse antiquos, ut legislator patris matrisque personam in civitate gereret, ut leges ejus imaginem repreaesentarent hominis, civium saluti omnia postponentis, nec vero tyranni ac domini, pro arbitrio imperantis (2). Nam perverse vulgo statui dicebant, hoc potissimum legum esse propositum, ut utilitati eorum prospicerent, qui civitati praeessent (3), quum potius toti civium multititudini consulere debeant, nec recte illae leges dicantur, quae non ad communem referantur civitatis utilitatem (4). Testatur haec cum Platone Aristoteles: „Ἀποροῦσι τινες,” inquit, „πότερον τῷ νομοθέτῃ νομοθετητέον, βουλομένῳ τίθεσθαι τὸν δρθοτάτους νόμους, πρὸς τὸ τῶν βελτιόνων συμφέρον ἢ πρὸς τὸ τῶν πλειόνων. — Τὸ δὲ δρθὸν ληπτέον ἵσως τὸ δὲ ἵσως δρθὸν πρὸς τῆς πόλεως δλης συμφέρον καὶ πρὸς τὸ κοινὸν τὸ τῶν πολιτῶν” (5).

Ex hisce igitur colligi possit, merito legem, *vitiorum emendatricem* vocari a Cicerone potuisse *commendatricemque virtutum*, recteque illum putasse ab

(1) Plat. I. I. Lib. IV. p. 705. E.

(2) Plat. I. I. Lib. IX. p. 859. A.

(3) Plat. I. I. Lib. IV. p. 714. C. sqq.

(4) Plat. I. I. p. 715. B. Cf. *de Rep.* Lib. VII. p. 519. E. et passim.

(5) Aristot. *Politici*. Lib. III. c. 7. §. 13:

ab ea ducendam esse vivendi doctrinam (1); sed patet inde simul, quales veteres cogitaverint *bonas leges*. Non sane jussa principum leges appellabant neque item instituta, quamquam haec quoque leges subinde dicuntur. Jussa enim ac vetita populorum vim non habere ad recte facta vocandi et a peccatis avocandi arbitrabantur (2). Et profecto, si res ita sese haberet, si regum populorumque jussa vim legis habere putanda essent, non foret integra legum conditio. Fit enim interdum, ut jussa ista sint injusta, quum plane ab hominum quorundam arbitrio pendeant. Injustitia autem in legem cadere nullo pacto potest. „Δίκη μὲν οὖν,” dicebant antiqui, „νόμου τέλος ἐστίν· νόμος δὲ, ἀρχοντος ἔργον· ἀρχῶν δὲ, εἰκὼν θεοῦ τοῦ πάντας κοσμοῦντος” (3). Valet idem de institutis. Sunt multa prorsus injusta, sponte et casu inducta vel hominum etiam perversitate, possuntque illa, dum huic genti prosunt, alteri recepta insigne afferre detrimentum. Apte id exposuit Cicero: „Jam vero,” inquit, „illud stultissimum, existimare omnia justa esse, quae scita sint in populorum institutis aut legibus. Etiamne, si quae leges sint tyrannorum? Si triginta illi Athenis leges imponere voluisserent? aut, si omnes Athenienses delectarentur tyrannicis legibus, nun idcirco hae leges justae haberentur?

Ni-

(1) Cic. *de Legg.* Lib. I. c. 22.

(2) Cic. I. I. Lib. II. c. 4

(3) Plutarch. *ad princ. indoct.* Vol IX. p. 122.

Nihilo, credo, magis illa, quam Interrex noster tulit, ut Dictator, quem vellet civium, indictâ causâ impune posset occidere. est enim unum jus, quo devincta est hominum societas, et quod lex constituit una. quae lex est recta ratio imperandi atque prohibendi: quam qui ignorat, is est injustus, sive est illa scripta uspiam, sive nusquam” (1). Ut igitur verbo dicam, una naturae lex scriptarum legum omnium veluti *τύπος* esse debet (2). „Ergo est lex” — quâ quidem Ciceronis definitione hancce disquisitionis meae partem absolvere liceat — „justorum injustorumque distinctio (3), ad illam antiquissimam et rerum omnium principem expressa naturam, ad quam leges hominum diriguntur, quae supplicio improbos afficiunt, defendunt ac tuentur bonos” (4).

§. 3.

(1) Cic. *de Legg.* Lib. I. c. 15. Cff. c. 16. init.; Lib. II. c. 5.

(2) Diserte Pythagoreis *lex naturae* dicebatur πατὴρ καὶ ἡγεμῶν τῶν γεγραμμένων νόμων; amplissimique nominis honore dignus Βασιλεὺς, νόμος iisdem vocabatur ἐμψυχος. Vid. Valckenaer. ad Herod. Lib. III. c. 58.

(3) Supra eam dixerat *juris atque injuriae regulam*, Lib. I. c. 6., plane uti *justi injustique regula* vocatur apud Senecam, *de Benef.* Lib. IV. c. 12. et κανῶν δικαιῶν τε καὶ ἀδίκων ap. Martian. *Digg.* Lib. I. Tit. III. §. 2., quae laudavit Turnebus. A Cic. denique lex dicitur etiam *recti præceptio, pravi depulsio, de N. D.* Lib. II. c. 51.

(4) Cic. *de Legg.* Lib. II. c. 5.

§. 3.

De natura legum in civitatibus antiquis.

Hisce quomodo cunque tandem explanatis, contemplanda nobis est vera legum apud veteres ipsos ratio, ut simul inde appareat, quatenus ad leges, quae proprie hoc nomine vocandae sunt, accommodatae fuerint. Ut igitur plerumque apud rudiores gentes obtinet, is antiquitus fere receptus erat mos, ut leges non scripto mandarentur, sed memoriae. Erant ῥῆτραι sive breves et graves sententiae, quas pueri fere ediscebant, ut viri cognitas observarent. Scribi autem tum demum leges incipiunt, quum ad majorem cultum ac humanitatem populus pervenit. Exstiterunt ita postea apud Athenienses cum Draconis, tum vero Solonis leges, apud Romanos leges XII tabularum, a Decemviris legibus scribendis collatae. Missi hi Athenas sunt „jussique inclusas leges Solonis describere et aliarum Graeciae civitatum instituta, mores juraque noscere” (1). Quatenus vero illi id peregerint, sub judice lis est. Certe post hoc tempus scriptis legibus uti coeperunt Romani, quum olim summa juris dicendi potestas penes solos Patricios et Pontifices fuisset. Multi sunt antiqui in laudandis XII tabularum legi-

(1) Liv. *Hist. Lib. III. c. 51.*

gibus. Splendidum afferam Ciceronis in libris *de Oratore* (1) locum, qui, quamquam non ad brevitätis normam est exactus, tamen ad legum illarum naturam cognoscendam summi esse momenti videatur. Ibi Crassus: „Sive quem,” inquit, „antiqua studia delectant, plurima est et in omni jure civili et in Pontificum libris et in XII tabulis antiquitatis effigies, quod et verborum prisca vetustas cognoscitur et actionum genera quaedam majorum consuetudinem vitamque declarant; sive quis civellem scientiam contempletur, — totam hanc, descriptis omnibus civitatis utilitatibus ac partibus, XII tabulis contineri videbit; sive quem ista praepotens et gloriosa philosophia delectat, (dicam audacius,) hosce habebit fontes omnium disputationum suarum, qui jure civili et legibus continentur. Ex his enim et dignitatem maxime expetendam videmus, quum verus, justus atque honestus labor honoribus, praemiis, splendore decoratur, vicia autem hominum atque fraudes damnis, ignominiis, vinculis, verberibus, exsiliis, morte multantur; et docemur non infinitis concertationumque plenis disputationibus, sed auctoritate nutuque legum domitas habere libidines, coercere omnes cupiditates, nostra tueri, ab alienis mentes, oculos, manus abstinere. Fremant omnes licet, dicam quod

scn-

(1) Lib. I. c. 43, 44. Cf. *de Rep.* Lib. II. c. 36, 37.
Livy. I. I. c. 54.; Tacit. *Ann.* Lib. III. c. 27.

sentio: bibliothecas, mehercule, omnium philosophorum unus mihi videtur XII tabularum libellus, si quis legum fontes et capita viderit et auctoritatis pondere et utilitatis ubertate superare."

Ne tamen in veterum legibus indagandis debitum Lycurgi legislationi honorem denegemus. Is in peregrinas regiones, Cretam imprimis, profectus, sedulo gentium legibus atque institutis exploratis, post diuturnam tandem peregrinationem ad suos rediit novasque Lacedaemoni leges dedit. Harum deinde cognitione penitus imbuebantur pueri; sed scripto leges non mandabantur. Erant item $\rho\eta\tau\rho\alpha\iota$, oraculi jussu a Terpandro poëta certis numeris adstrictae, quo facilius ediscerentur. Non autem scribi leges suas voluit Lycurgus, quandoquidem existimabat, illud, quod civium felicitati firmandae augendaeque inserviat, quod ad virtutem eos adducat, eorum moribus impressum et institutionibus immotum haerere, quippe cuius fundamentum sit intima persuasio quodque stabili eorum voluntate innitatur, qua quidem multo magis sint obstricti quam vi, quae eos cogat: ut educatio juvenilis existat regula et legislatoris loco habenda sit (1). Uti autem antiquarum civitatum ratio ad moralem maxime civium conditionem referebatur, ita leges etiam suas ad morum servandam integritatem composuit Lycurgus. Eo puerorum educatio et com-

mu-

(1) Plutarch, *Vit. Lyc.* c. 15.

munia civium retenderunt convivia, quibus tanquam διδασκαλεῖοις σωφροσύνης pueri adessent deque rebus politicis confabulantes cives audirent (1). Valuerunt eo cum inducta ferrea moneta sublataque eā mercatura (2), tum vero etiam ξενηλασία vetitaque civium peregrinatio, ut ne una cum divitiis luxuria, cum peregrinis ipsis aut peregrinatis civibus mores item peregrini in civitatem irrepererent (3). Atque sic quidem Lycurgus „ώςπερ ἐνδει ἀνδρὸς βίῳ καὶ πόλεως ὅλης νομίζων εὐδαιμονίαν ἀπ' ἀρετῆς ἔγγινεσθαι καὶ δικαιοίας τῆς πρὸς αὐτὴν, πρὸς τοῦτο συνέταξε καὶ συνήρμοσεν, ὅπως ἐλευθέροι καὶ αὐτάρκεις γενόμενοι καὶ σωφρονοῦντες ἐπὶ πλεῖστου χρόνου διατελῶσιν” (4). Unde Xenophon: „Η Σπάρτη εἰκότως πασῶν τῶν πόλεων ἀρετῇ διαφέρει, μόνη δημοσίᾳ ἐπιτηδεύουσα τὴν καλοκαγαθίαν” (5).

Apparet igitur, quae potissimum fuerit legum apud antiquos natura. Quod autem de Romano-rum et Lacedaemoniorum legibus observatum est, idem de ceterarum antiquitatis gentium et vero Atheniensium legibus valet. Vigebat apud hos, optimis certe reipublicae temporibus, a Solone confirmatus Areopagus, quae curia totius Graeciae gravissima fuit, sanctissima, severissima. Optimi quique et justissimi civium olim in Areopagitarum

nun-

(1) Plutarch. I. l. c. 12.

(2) Plutarch. I. l. c. 9.

(3) Plutarch. I. l. c. 27. Cf. Xenoph. *de Rep. Laced.* c. 7.

(4) Plutarch. I. l. c. 31.

(5) Xenoph. *de Rep. Laced.* c. 10.

numerum eligebantur, qui populo post paeclare gestum magistratum probati tam legum quam moralis civium conditionis maxime curam haberent (1). Judicabant autem secundum leges, quae paecepta de virtutibus ac vitiis complectebantur, quibus obsequentes cives bene sancteque viverent. Lycurgi autem exemplum secutus curam primariam Solon posuit in puerorum educatione, quum publice eos institui ad virtutem ab optimis paeceptoribus vellet; deinde vero e pueris egressos in gymnasio legibus, morum honestati maxime accommodatis, assuefieri, quo magis ad virtutem mature informati virili aetate probi evaderent honestique cives (2).

Itaque quod in hac nostra disputatione imprimis est tenendum, leges antiquae *mores* spectabant, *moribus* erant fundatae (3). Quae more et consuetudine recepta fuerant, postero tempore firmari legibus copta sunt. Erant adeo leges ad antiquam paupertatis, parsimoniae, temperantiae, probitatis normam exactae, moribus antiquis cum ipsa republika superstructae. Conscrivebant autem leges viri eruditiores, plerumque philosophi, „non contentiosi

(1) Vidd. de Areopago et Areopagitis Isocrat. *Orat. Areop.* ed. Steph. p. 147., ad q. l. vide quos laudat Bergmann. Cic. *de Off.* Lih. I. c. 22. Val. Max. Lib. II. c. 6. §. 4. Optime totam curiae rationem cum aliis inter recentiores exposuit Cl. Luzac., in anim. ad *Orat. de Socr. Cive*, p. 113. sqq. ed. alter.

(2) Legatur omnino Isocrat. I. I. p. 148, sqq.

(3) Inde apud. Virg. *Aen.* lib. I. vs. 264, *mores pro legibus dicuntur.*

tiosi illi aut formularii, quales proximâ ab iis temporibus aetate extitisse legimus, sed rebus gerendis nati homines, vere sapientes, qui sapientiae praecepta in usum vitae transtulerant, naturas rerum atque hominum hoc uno consilio didicerant, si ad juvandas eas aut emendandas idoneum quid excogitare possent; qui longo tandem rerum usu exerciti erant et subacti, peregrinationibusque longinquis suspectis variarum civitatum et rerum publicarum bona ac mala cognoverant" (1). Invaluit autem antiquissimo aevo in legibus conscribendis haud raro mos, ut non nude et simpliciter conderentur leges, quemadmodum id postea factum est hodieque etiam fieri solet, sed ut legibus *proœmia* quasi in commendationem praemitterentur, quibus civibus suis legislatores persuaderent, ut propositas leges tanquam civitatis suaeque adeo saluti utilissimas considerarent (2). Patrum igitur personam legislatores illi sustinebant, patrum instar suos cives admonebant et ad legum obsequium hortabantur. Probavit quam maxime institutum illud

Pla-

(1) Sunt verba Heynii, V. Cl., *Opusc.* Vol. I. p. 140. Legatur hac de re omnino Ciceronis locus, qui est *de Rep.* Lib. I. c. 2.

(2) Egerunt id imprimis Zaleucus et Charondas secutique in suis *de Legibus* disquisitionibus eorum exemplum sunt Plato et Cicero, quamquam ipse Plato negat se in eo quemquam esse imitatum, *de Legg.* Lib. IV. p. 722. E.; qua de re vid. omnino d'Engelbronner, l. l. p. 54, 55., uti etiam Nob. de Geer, l. l. p. 174.

Plato, quum non jubendo tantum minandoque cogendi sint cives, ut quod debeant agere velint, verum monendo etiam ei persuadendo eo sint adducendi, ut sua sponte latis legibus obtemperent (1). Eandem rem saepius attigit philosophus et docuit legislatoris officium non iis solum terminis circumscribi, ut leges ponat, sed etiam efflagitare, quod majus est, ut medium quoddam adhibeat, quod inter admonitiones legesque intercedat; oportere nempe eum „μὴ μόνον γράφειν τοὺς νόμους, πρὸς δὲ τοῖς νόμοις ὅσα καλὰ αὐτῷ δοκεῖ καὶ μὴ καλὰ εἶναι, νόμοις ἐμπεπλεγμένα γράφειν” (2).

Verum uti in magnis rebus non eadem semper solet esse virorum doctorum sententia, ita hac quoque in re Plato nullam non vituperationem passus est: quod paucis explicare ab hoc loco non videtur alienum. Seneca nempe hunc morem proöemia legibus praemittendi reprehendens: „Non probo,” inquit, „quod Platonis legibus adjecta principia sunt. Legem enim brevem esse oportet, quo facilius ab imperitis teneatur, velut emissa divinitus vox sit. Jubeat, non disputet. Nihil videtur mihi frigidius quam lex cum prologo. Mone, dic quid me velis fecisse: non disco, sed pareo” (3).

Quod-

(1) Plat. *de Legg.* Lib. IV. p. 718. B. sqq.

(2) I. l. Lib. VII. p. 822. D. — 825. A.

(3) Seneca *Epist. XCIV.* Laudavit tamen proöemia legum Cicero, *de Legg.* Lib. II. c. 6., cum in Zaleuci et Charrondae legibus, *cum quidem illi non studii et delectationis, sed reipublicae causâ leges civitatibus suis scripserint;*

Quodsi tenemus leges illas antiquissimis temporibus, in summa duntaxat hominum vitaeque simplicitate fuisse latae, non mirum esse possit legibus ipsis vivendi doctrinam hominibus praescriptam fere fuisse, quod quidem quum minus bene ipsis legibus perficerent, commode legum prologos invenisse videntur legislatores. Ceterum, quae de legis brevitate monuit brevitatis, ut Stoicus, amans Seneca et in Platone, cuius tamen leges ipsae breves sunt et jubent tantummodo⁽¹⁾, vituperavit, ea prolixius dijudicare non ad rem nostram pertinere videtur; sed ipsius Platonis, ubi de legum proöemiis agit, verba huic vituperationi opposuisse satis erit: „Τὸ μὲν οὖν περὶ πολλῶν ἡ δίληγων γραμμάτων ποιήσασθαι τὸν λόγον, λίαν εὔηθες. τὰ γὰρ, οἷμαί, βέλτιστα, ἀλλ’ οὐ τὰ βραχύτατα, οὐδὲ τὰ μῆκη τιμητέον”⁽²⁾.

Ut igitur summatim dicam, solebant antiqui praeter jura, quae vulgo dicuntur, publica, civilia, sacra, (quae tamen antiquissimis temporibus nondum fuerunt in sua capita redacta,) item ea per-

scri-
rent; tum etiam in Platone. Hic enim eorum vestigiis pressis *hoc quoque legis putavit esse, persuadere aliquid, non omnia vi ac minis cogere*. Conferri omnino cum legum prologis orationes possunt, quae in commendationem legis cuiusdam apud Romanos in foro haberi solebant.

(1) Sejunxit enim Plato, ut post eum Tullius, proöemia a legibus; qua de re vid. d'Engelbronner, I. l. p. 55., qui laudat Spec. Cons. P. A. de Fremery, *de rationibus veterum Jureconsultorum*, Lugd. Bat. 1801. p. 72, 73.

(2) Plat. *de Legg.* Lib. IV. 722. A.

scribere, quae ad morum sanctitatem vitaeque tam publicae quam privatae honestatem pertinere videbantur; unde fit ut Lycurgi, Zaleuci, Charondae aliorumque leges magnam partem praecepta moralia, minus vero leges existimanda sint (1). Continebant adeo antiquitus leges quaecunque et sibi et Deo aliisque homo debere putari potest, exprimebantque ita plane naturae legem, quum morali sua natura justitiam, pietatem in Deum, verbo virtutem honestatemque commendare et paterno affectu suadere solerent (2). Eadem ratio fuit legum Moysäcarum, quas verarum legum τύπους merito vocaveris. Omnino enim morali gentis suea praestantiae Hebraeorum ille legislator divino impulsu consuluit fundumque legum suarum virtutem fecit et summi Numinis reverentiam (3).

Ejusmodi quuin esset in antiquis civitatibus legum natura, optime intelligitur quomodo factum sit, ut tantum posuerint curam in puerorum edu-

ca-

(1) De Zaleuci ac Charondae legibus cons. Heynius, V. Cl., *Opusc.* Vol. II.

(2) Iccirco Pythagoras a Xenophilo interrogatus, quomodo optime filium suum institueret, respondit: „Εἰ πόλεως ἐννομουμένης γενηθεῖν,” ap. Diog. Laërt. Lib. VIII. c. 16.

(3) Neque aliter rem tractavit Plato, *de Legg.* Lib. IV. p. 715. E. — 717. B., qui quum universe virtutem civium maxime a legislatore spectandam esse censeret, etiam religionis sensum inque Deos pietatem eorum animis inesse voluit. Praeclara item de Deorum in civitate cultu praecepta tradidit Cicero, in libris *de Legibus*, Lib. II. c. 10. sqq.

catione et institutione, quam a legibus prorsus pendentem legum custodes sive magistratus perpetuo inspiciebant ac cognosceabant. Quia enim id volebant potissimum leges, ut et scelera poenis coercentur et hominum malitia erueretur radicitus virtusque publica et privata in eorum animos infunderetur, puerorum illae enutritionem imprimis curabant atque ita hujus ratione praescribenda firmissimum habebant praesidium ad id quod spectabant efficiendum. Quocirca haec civilis apud antiques prudentiae veluti *arx* est dicenda, ut civibus disciplinae procuratio legibus ipsis consignaretur (1). Verissimum enim et historiae testimonio egregie confirmatum Isocratis monitum, „τοὺς μὲν κακῶς τεθραμμένους καὶ τοὺς ἀκριβῶς τῶν νόμων ἀναγεγραμμένους τολμήσειν παραβαίνειν· τοὺς δὲ καλῶς πεπαιδευμένους καὶ τοῖς ἀπλῶς κειμένοις ἐθελήσειν ἔμμενειν” (2). Habebatur ita „παιδεία ἡ παιδῶν ὅλη τε καὶ ἀγωγὴ πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου λόγου ὁρθὸν εἰρημένον” (3). Unde etiam merito existimabant veteres, „ώς εὖ μὲν τραφέντων καὶ τρεφομένων τῶν

τεθραμμένων τολμήσειν τεθραμμένων νέων,

(1) In proverbium scilicet, uti apud Platonem occurrit, abierat, „πάντ’ ἄγδρα καὶ παιδα, κατὰ τὸ δυγατὸν, ὡς τῆς πόλεως μᾶλλον ἡ τῶν γεννητόρων ὕντας, παιδευτέον ἐξ ἀνάγκης,” de Legg. Lib. VII. p. 804. D.

(2) Isocr. Orat. Areop. p. 148. Locum corruptum ita restituit Bergmann.

(3) Plato, de Legg. Lib. II. p. 659. D. Rogatus Xeno-
crates, quid assequerentur ejus discipuli, respondisse fertur,
ut id sua sponte facerent, quod cogerentur facere legibus.
Cic. de Rep. Lib. I. c. 2.

νέων, πάντα ἡμῖν κατ' ὅρθὸν πλεῖ” (1). Repetenda inde sunt praeclara praecepta, quae de puerorum institutione in Platonis *de Legibus*, imprimis *de Republica* libris exhibentur; nam is demum ipsi in rebus civilibus bonum capere initium videbatur, qui juvenum primum curam haberet, ut quam optimi evaderent, tum vero ceteris civibus consularent (2). Illis enim facilius posse putabat et semina virtutis ingerminari et vitii semina funditus erui. Verum quoniam de educatione et morali maxime ejus vi infra agendi locus erit, iam dicendum est de existimatione, qua antiquitus leges fuerint, deque obedientia, quam censuerint illis deberi.

§. 4.

De auctoritate legibus secundum antiquos tribuenda.

Ex egregia igitur puerorum in antiquis civitatibus educatione fluxisse videtur mira illa veterum, quam legibus praestandam censebant, observantia et reverentia, ut omnes sese legum veluti *servos* existimarent. Operae pretium est hanc antiquitatis sententiam ultimo loco exquirere.

Itaque a teneris inde annis summo pueri imbuere-

ban-

(1) Plat. *de Legg.* Lib. VII. p. 815. D.

(2) Plat. *Euthyphr.* p. 2. C.

bantur patriae legumque reverentia, illam in deliciis habere, has tanquam dominas colere docebantur. Firmabant hanc disciplinam cum poëtae, tum imprimis clara majorum facinora. Cecinit inde Pindarus: „Νόμος πάντων βασιλεὺς θνατῶν τε καὶ ἀθάνατων” (1); dixerunt similiter complures alii, ut non facile inter antiquos inveniantur, quin ejusmodi legum servitium commendaverint. Hac opinione imbutus Lacedaemonius quidam, interrogatus cur de antiquo jure Lacedaemone nihil liceret convellere: „Τοὺς νόμους,” inquit, „τῶν ἀνδρῶν, οὓς τοὺς ἄνδρας τῶν νόμων, κυρίους εἶναι δεῖ” (2), quum scilicet iis, quae puer audierat, persuasum sibi haberet, „τὸ πειθεσθαι μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι καὶ ἐν πόλει καὶ ἐν στρατιᾷ καὶ ἐν οἴκῳ” (3). Repetenda denique inde, quae Philisci de Thebanis exstat
pal-

(1) Invenitur hoc fragmentum in Pindari Carm. Vol. III. P. I. p. 76. Ed. Heyn. — Plato laudatam sententiam respicit *Protag.* p. 337. D. et *de Legg.* Lib. III. p. 690. B. Plenior vero apud eundem occurrit *Gorg.* p. 484. B., quo loco Callicles, vanae ille Sophistarum sapientiae studiosissimus, dum *Legem* inter et *Naturam* distinguit, Pindari versus aperte in rem suam convertit, statuens justitiam esse τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον, „omissis quae poëta, laudator aequi bonique, his adjecerat vicina”, ut ad Herod. Lib. III. c. 38. ait Valckenaer. — De iis, qui praeter Platonem sententiam Pindaricam adhibuerunt, vidd. Valckenaer. et Wesseling. ad Herod. I. I. et Heynius in annot. ad Pindari versus cit. Cf. Noh. de Geer I. I. p. 22.

(2) Plutarch. *Lacon. Apophthegm.* Vol. VI. p. 860. Cf. simile effatum apud Plat. *Epist.* VIII. p. 854. C.

(3) Xenoph. *de Rep. Laced.* c. 8. §. 3.

palmaria sententia: „Ἐμοῦ γάρ ἔστι κύριος εῖς ἀνήρ· τούτων δὲ καὶ σοῦ αὐτῶν τε ἄλλων Νόμος” (1). Accedit, quod ipsae quoque leges hoc legum servitium tanquam salutare omnibus commendasse videntur. Exstat certe Zaleuci lex, qua dicitur: „Τπὸ νόμου βελτίους ἡττώμενον κατακρατεῖσθαι, καὶ καλὸν καὶ συμφέρον” (2). Ad servandam autem legum integritatem et sanctitatem referatur etiam oportet lex Charondae, qua legi omnino parere cives jubentur, licet plane inique scripta fuerit (3), idemque fere Zaleuci legibus praescribitur (4).

Et vero legi velut dominae parere antiqui non solum decorum arbitrabantur, sed naturae etiam nostrae haud repugnare, modo virtutis simus studiosi. Civis bonus secundum Platonem per totam vitam legum se auctoritati submittet (5). Sic enim cogitabit: „Εἰς μὴν πόλιν καὶ πολίτας μακρῷ ἀριστος, ὅστις πρὸ τοῦ Ὀλυμπιάδοι καὶ ἀπάντων ἀγώνων πολεμικῶν τε καὶ εἰρηνικῶν, νικᾶν δέξαιτ' ἐν δόξῃ ὑπηρεσίας τῶν οἴκοι νόμων, ὡς ὑπηρετηκὼς πάντων κάλλιστα ἀνθρώπων αὐτοῖς ἐν τῷ βίῳ” (6). Sed præterea hac erit semper vir honestus opinione, „ὡς δεῖ πάντ' ἄνδρα διανοεῖσθαι περὶ ἀπάντων ἀνθρώπων, ὡς

(1) Exstat ap. Stob. *flor. Grot.* p. 233.

(2) Ap. Stob. *Serm.* 42.

(3) Ap. Diod. *Sic. Lib. XII. c. 16.*

(4) Ap. Stob. I. l. Debeo haec Heynio, V. Cl. *Opusc. Vol. II. p. 30. et 98.*

(5) Cf. Aristot. *Politic. Lib. III. c. 7. §. 13.*

(6) Plat. *de Legg. Lib. V. p. 729. D.*

ώς ὁ μὴ δουλεύσας, οὐδὲ ἀν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου· καὶ καλλωπίζεσθαι χρὴ τῷ καλῶς δουλεῦσαι μᾶλλον ἢ τῷ καλῶς ἀρξαί· πρῶτον μὲν τοῖς νόμοις, (ώς ταύτην τοῖς θεοῖς οὖσαν δουλείαν,) ἔπειτα τοῖς πρεσβυτέροις τε καὶ ἐντίμως βεβιωκόσι, τοὺς νέους” (1).

Verum, quamquam ex iis quae attuli exemplis affatim fortasse demonstratur, quam antiquitus auctoritatem legibus tribuendam esse existimaverint, enarrare tamen juvat praestantissimum Herodoti locum, qui omnino ad Politicae antiquae principia cognoscenda hanc negligendus videtur. Habetur illic colloquium Xerxem inter et Demaratum, Spartanorum olim Regem, qui tunc ad Persas confugerat. Rōgasse illum dicitur Xerxes, quum in eo esset ut adversus Graeciam expeditionem susciperet, an opinaretur re vera Graecos Persarum copias esse exspectaturos. Tum Demaratus: „Quandoquidem,” inquit, „Rex, e rei veritate omnino me loqui jubes, eaque dicere, quae non mentitum me esse postea a te deprehendar, equidem tibi obsequar. In Graecia semper paupertas habitavit; accessit vero virtus, quae e sapientia oritur et lege valida, qua utens Graecia et paupertatem abigit et dominatum. Et laudo quidem Graecos omnes circa terras Doricas habitantes; nec vero de cunctis Graecis nunc dicam, sed de solis Lacedaemoniis; quos primum dico nequaquam accepturos tuas conditio-

res,

(1) Plat. l. l. Lib. VI. p. 762. E.

nes, servitutem Graeciae proponentes; deinde obviam illos tibi ituros ait in pugniam, licet ceteri Graeci omnes tecum sentirent. Quod autem ad numerum attinet, noli quaerere quot sint numero, qui hoc facturi sint: nam sive mille fuerint, qui in aciem prodeant, hi tecum pugnabunt, sive his pauciores, sive etiam plures."

Hisce auditis Xerxes vix fidem habebat. Quod si ille vera locutus esset, oportere affirmabat, ipse Demaratus, quippe qui olim Spartanorum Rex fuisse, cum duplo numero congrederetur. Se vero putare Graecos aegre Persis, licet numero parés, resistere posse. Esse enim in satellitibus regiis, qui cum tribus simul Graecis pugnam inire haud detrectarent. Tum vero sic pergere coepit Demaratus: „Inde ab initio, Rex, neveram me vera dicentem grata tibi non dicturum esse. Quum vero me verissima eloqui coegeris, dixi quae ad Spartanos pertinerent, quamquam optime ipse novisti, quo modo ego nunc maxime erga illos affectus sim, qui me, honoribus et paternis muneribus spoliatum, domo atque patria expulerunt. Pater autem tuus me benigne exceptum victu et domicilio donavit. Quocirca credibile non est hominem sanae mentis respuere exploratam benevolentiam, sed potius quam maxime eam complecti. Ego autem neque cum decem simul viris me dimicare posse praedico neque cum duobus; lubens autem ne cum uno quidem congregiar.

Quod-

Quodsi vero urgeret necessitas aut magnum aliquod discrimen, admodum lubenter cum uno ex his viris pugnarem, quorum unusquisque ait se tribus esse Graecis parem. Ita etiam Lacedaemonii, quando singuli cum singulis pugnant, nullis sunt viris inferiores; conferti vero omnium hominum fortissimi. Nam licet liberi sint, non sunt tamen omni ex parte liberi; praeest enim ipsis domina, *Lex*, quam illi dominam multo magis timent quam tui te. Faciunt certe quidem quod lex imperat; imperat autem semper idem, non sinnens ex acie profugere quantacunque sit hostium multitudo, sed jubens omnes in ordine suo stantes vincere aut mori" (1).

Haec Demaratus. Nos autem inde videmus, quanta fuerit legum apud antiquos vis et auctoritas. Persarum rex tale quid intelligere nullo modo poterat. Leges cogitabat quales ipse ferebat, quales vulgo habentur, principum jussa. Leges quales Graeci cogitabant, ne fando quidem audiverat. Naturae lege hae erant fundatae, *ratione insita in natura hominum; quae vocat ad officium jubendo, vetando a fraude deterret.* Ejusmodi lex non subditorum tantum, sed ipsius etiam regis et principis domina atque regina habebatur. Erat enim „ο νόμος, ο πάντων βασιλεὺς θυητῶν τε καὶ ἀθανάτων, (ὡς Φησί Πίνδαρος) οὐκ ἐν βιβλίοις ἔξω γεγραμμένοις, οὐδὲ τισι ξύλοις, ἀλλ’ ἐμψυχος ἄν ἐκυτῷ λόγος, ἀεὶ συν-

012

(1) Herod. Lib. VII. c. 101. — c. 104.

οικῶν καὶ παραφυλάττων καὶ μηδέποτε τὴν ψυχὴν
ἔῶν ἔργημον ἡγεμονίας” (1).

Et vero tam populi, ut infra videbimus, quam optimi quique homines illustria olim dederunt legum observantiae exempla, ut eam non commendarent tantum praeceptis, sed suis ipsi factis praestanter. Luculentissimum hujusmodi exemplum in Socrate magistro servavit nobis Plato. Justissimum illum vitaeque integerrimum virum, inquo judicio in carcerem detrusum, summo mane adiisse proponebitur Crito, Socratis familiaris simul et discipulus. Obsecrat ille magistrum ut ne, dum liceat, aufugiendi opportunitatem, a se et reliquis amicis param, aspernetur. Sed neque preces neque instans vitae discrimen optimo viro persuadent, ut amicorum consilio obsequatur; patienter in custodia infaustae navis adventum exspectat, nec, quamquam injuste capitis damnatus, patrias leges violare honestum virum decere existimat. Scilicet putabat Socrates: „Καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν δικαιοσύνῃ καὶ πανταχοῦ ποιητέου ἀν κελεύῃ ή πόλις καὶ ή πατρίς, ή πείθειν αὐτὴν ή τὸ δίκαιον πέφυκε· βιάζεσθαι δὲ οὐχ ὅσιον οὔτε μητέρα οὔτε πατέρα, πολὺ δὲ τούτων ἔτι ήττον τὴν πατρίδην” (2). Etiamsi autem leges effugisset Socrates inque aliam civitatem sese contulisset, despectui tamen procul dubio se fore existimabat. „Οστις γὰρ νόμων διαφθορεύς ἔστι,

σΦ-

(1) Plutarch. *ad princ. indoct.* Vol. IX. p. 120.

(2) Plat. *Crit.* p. 51. B. C.

σοφόδρα που δόξειεν ἀν νέων γε καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων διαφθορεὺς εἶναι” (1). — Neque defuerunt adeo inter legislatores antiquos, qui praeclare factis suis ostenderent, quantā existimatione leges haberi a civibus vellent; Zaleucum dico et Charondam. Illius enim „cum filius adulterii crimine damnatus, secundum jus ab ipso constitutum, utroque oculo carere deberet ac tota civitas in honorem patris poenae necessitatem adolescentulo remitteret, aliquamdiu repugnavit: ad ultimum, precibus populi evictus, suo prius, deinde filii oculo eruto, usum videndi utrius reliquit.” Ulterius etiam processisse fertur Charondas, qui lege statuerat, „ut, si quis conciones cum ferro intrasset, continuo interficeretur. Interjecto deinde tempore, ex longinquo rure gladio cinctus domum repetens, subito indictā concione, sicut erat in eam processit: ab eoque, qui proxime constiterat, solatae a se legis suae monitus: *Idem ego illam*, inquit, *sanciam*; ac protinus ferro, quod habebat, desticto incubuit” (2).

In legum autem apud antiquos auctoritate dijudicanda ratio morum imprimis est habenda, quippe a quibus pendebat prorsus legum observantia. Haud

con-

(1) Plat. I. I. p. 53. C.

(2) Valer. Maxim. Lib. VI. c. 5. §. 3., 4. Referas item eo quae de disciplina militari in Postumi Tuberti, Manlii Torquati aliorumque factis, apud Romanos imprimis, idem auctor tradit, Lib. II. c. 7.

constans ea esse poterat, nisi inesset in civium animis, quod ad leges colendas perpetuo eos excitaret. Proba igitur donec erat moralis **civium** conditio, legibus quoque non vi coacti, sed sponte sua serviebant. Praeter leges ipsas nemo ad earum obsequium cives cogebat; sed ipsi prae morum suorum probitate religiosâ legum reverentiâ ducebantur. Corruptis vero moribus, interierat omnis legum auctoritas: omnem enim boni justique tum exuerant sensum. — Sed haec ita attigisse sufficiat. Infra hac de re pluribus disputare licebit, ubi effato veterum duce, in legum obsequio civilis libertatis agnoscemus praesidium. Nunc enim gravissima eaque difficillima quaestionis pars tractanda est, quae agit *de libertate.*

C A P U T II.

DE LIBERTATE.

Τοῦ καλλίστου τῶν ἐν ἀνθράποις ἀγαθῶν,
Ἐλευθερίας, μὴ περιέδωμεν. οὐδὲ ἔστιν ἀρχὴ
καὶ πηγὴ τῆς εὐδαιμονίας.

Philo Judaeus.

Quemadmodum hactenus *legum* notio et natura satis enucleate, ut spero, exposita est et illustrata, ita postulare res videtur, ut jam altero loco in *libertatem* inquiratur ejusque pariter ratio separatim explicetur. Quod quo clariore in luce ponatur, primum de libertate *in genere*, tum vero de *utrāque* eius *formā* paucis absolvere juvat.

§. I.

De univera libertatis notione.

„Omnis,” ait Tullius, „quae a ratione suscipitur de aliqua re institutio, debet a definitione proficiisci, ut intelligatur, quid sit id, de quo disputetur.” (1). Quod quidem philosophi moni-

tum

(1) Cic. *de Off.* Lib. I. c. 2.

tum uti in nullum non disputationis genus convenire putandum est, ita nobis libertatis veram notionem indagaturis imprimis attendendum esse videtur. Tanta enim fuit fere opinionum hac de re discrepantia, tam varia omni aevo apud varios homines fuit vocis hujus significatio, ut in contrarium plane ruerent subinde et omnia potius quam libertatem definirent. Dictum hoc maxime sit de libertate *civili*. Alius aliter eam terminavit, sed unusquisque fere secundum suos ipsius mores, studia, opiniones. Docet autem satis superque gentium tam antiquo quam recentiore aevo historia, quantam malorum segetem prava vocis acceptio per terrarum orbem severit (1), ut haud raro ipsum libertatis nomen, ipsa adeo res odio haberi copta sit. Qui autem fieri hoc potuerit ostendere non hujus est loci, sed ex iis quae infra dicentur satis patebit. Hic unice libertatis spectamus *notionem*. Itaque, age, varias hominum sententias prius breviter recenseamus et exploremus, deinde ipsi eam definire conemur.

Memorat igitur Montesquievius, Vir celeerrimus, nonnullas quas dederunt libertati in civitate significaciones. „*Les uns*,” inquit, „*l'ont pris pour la facilité de déposer celui à qui ils avoient donné un pouvoir tyrannique; les autres pour la faculté d'élire celui à qui ils devoient obéir; d'autres, pour le droit d'être armés, et de pouvoir exercer la violence.*”

(1) Queritur de eo jam Isocrat. orat. ad Phil. p. 103.

lence; ceux-ci pour le privilége de n'être gouvernés que par un homme de leur nation, ou par leurs propres lois" (1). Dominatur in hisce fere notio juris, facultatis vel privilegii, quod habeat populus atque exerceat. Ipse adeo Montesquivius, quamvis ceteroquin rectius de libertate pronunciavit, potestatem quandam et jus ipsam definivit. „*Dans un état, c'est à-dire dans une société où il y a des lois, la liberté ne peut consister qu'à pouvoir faire ce que l'on doit vouloir, et à n'être point contraint de faire ce que l'on ne doit pas vouloir.*” Et paulo inferius: „*La liberté est le droit de faire tout ce que les lois permettent.*” At vero errare egregie videntur quotquot hac viâ procedentes unice positivam, ut ita dicam, significationem tribuere libertati solent. Inde notio juris, privilegii, facultatis, quae ad libertatis notionem proprie acceptam nequaquam pertinet. Imo vero habet potius illa vox significationem negativam. Nihil enim aliud est quam τὸ non impediri. Liber es ratione habitâ vinculorum, curarum, dolorum, rerum omnino quae tibi sunt impedimento. Quod vero te liberum reddit, libertatem tibi vindicat, id demum positive intelligendum et facultate quadam praeditum est, quam ipsa libertas proprie non habet (2). Quid igitur? Nempe

quae

(1) *Esprit des Lois*, Lib. XI. c. 2. Ita Cicero quoque moralem libertatem potestatem appellat *vivendi ut velis*, *Parad. V. c. 1.*

(2) Vid. Cl. Heusd. *Socrat. School*, Vol. II. p. 120. sqq.

quae re vera sit libertas, non nisi ratione *status* intelligi posse videtur. Quodsi quaerimus, quis status sit, quae conditio libertatis, hoc ita est expediendum, ut dicamus: *Liber tum demum est dicendus sive homo seu populus, quem non impeditur, quo minus faciat, quod facere debeat.* Intelligitur haec libertatis notio maxime, quando ipsam cum servitute comparamus. Haec utique non jus est, non facultas, non privilegium; sed ea est hominis conditio, qua vel physicā vel morali ratione eum in modum continetur, ut prorsus prohibitus sit, quominus sua peragat. Similiter de libertate statuendum est: *status est, non jus;* sed is status, quo immunes sumus rerum omnium, quae nos impedian, quominus faciamus, quod facere omnino *debeamus.* Nam si v. c. unicuique nostrum agere liceret in civitate, quemadmodum ejus ferret voluntas, nulla prorsus esset libertas. Qua enim ratione in alios nos ageremus, eādem illi quoque in nos agerent et nunquam neque ipsi in tuto versari possemus, neque bona nostra tranquille possidere.

Paucis hisce de libertatis notione in genere praemonitis, ipsam in *hominis* et *populi* seu *civitatis* libertatem distinctam jam continuo exponamus.

§. 2.

De libertate hominis.

Ubi hominis libertatem dico, non eam ad *corpus* referri velim, ut hominis libertas ea sit conditio, qua homo, omnis corporis servitii immunis, alterum non habeat, cui tanquam domino et parere cogatur et servilia ministeria praebere; pertinet haec ad res civitatis et idem valere potest quod libertas civilis. Est vero altera hominis libertas eaque longe praestantior: nam uti universe libertatem statum quendam appellare praestat, ita hominis libertas est status *moralis* et fere tota ad *animum* refertur. Est nempe ea animi conditio, quā neque affectus, neque lubidines, neque voluptates, neque tandem praejudicatae opiniones hominem impediunt, quominus recte et vivat et agat. Quamobrem animo corpus totum sit subjectum, imo vero serviat prorsus oportet. Hoc enim procul dubio verum est, quod naturā suā immortalitate gaudet et ad divinum tendit, in id summum convenire imperium, mortale contra parere ipsi ac servire debere (1). Inde fit, ut habeatur „τὸ νικᾶν αὐτὸν αὐτὸν πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη· τὸ δὲ ὑπτάσθαι αὐτὸν υφ' ἔαυτοῦ, πάντων αἰσχιστόν τε ἄμα καὶ κάκιστον” (2). Quodsi pravae cupidinis studia in hominis animo

prin-

(1) Plat. *Phaed.* p. 80. A. cf. Sallust, *B. C.* c. 1.(2) Plat. *de Legg.* Lib. I. p. 626. E.

principatum obtinent et plane dominantur, homo sane liber vocari nullo pacto potest; sed quo ista trahant, eo sequatur oportet, ut denique turpi sit et immani studiorum suorum servituti submissus nec magnopere bruti animalis dissimilis. „Οστις γὰρ,” aiebat Socrates, „τὰ μὲν κράτιστα μὴ σκοπεῖ, τὰ ἥδιστα δὲ ἐκ παυτὸς τρόπου ζητεῖ ποιεῖν, τι ἀν διαφέροι τῶν ἀφρονεστάτων βοσκημάτων; ἀλλὰ τοῖς ἐγκρατέσι μόνοις ἔξεστι σκοπεῖν τὰ κράτιστα τῶν πραγμάτων, καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ διαλέγοντας κατὰ γένη, τὰ μὲν ἀγαθὰ προαιρεῖσθαι, τῶν δὲ κακῶν ἀπέχεσθαι” (1). Perfecte autem temperans ille demum est, non qui cum multis voluptatibus atque cupiditatibus, quae ad impudenter et injuste agendum impellant, et pugnaverit; et victoriam fuerit consecutus; sed qui a nulla istarum cupiditatum ullo modo vel tangatur vel percellatur (2).

,, Quisnam igitur liber? Sapiens; sibi qui imperiosus,
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula
terrent:

*Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, et in se ipso totus teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per laeve morari;
In quem manca ruit semper fortuna” (3).*

Agno-

(1) Ap. Xenoph. *Mem.* Lib. IV. c. 5. §. 11., quae Socratis cum Euthydemus de intemperantia confabulatio lectu omnino est dignissima.

(2) Plat. *de Legg.* Lib. I. p. 647. D.

(3) Horat. *Serm.* Lib. II. *Serm.* 7. vs. 83., sqq.

Agnoscimus facile in hisce Stoicorum de morali libertate doctrinam. Fuit enim hoc celebratissimum eius sectae placitum, *solum sapientem liberum, stultum omnem esse servum*, quod paradoxo copiose expositum apud Ciceronem invenimus. Pauca tandem inde delibare juvat, quae ad argumentum nostrum uberior explicandum facere videntur. „Quid est libertas?” rogat. „Potestas vivendi ut velis. Quis igitur vivit, ut vult, nisi qui recta sequitur, qui gaudet officio, cui vivendi via considerata atque provisa est? qui legibus quidem non propter metum paret, sed eas sequitur atque colit, quia id salutare maxime esse judicat: qui nihil dicit, nihil facit, nihil cogitat denique, nisi libenter ac libere: cuius omnia consilia resque omnes, quas gerit, ab ipso proficiscuntur eodemque feruntur: nec est ulla res, quae plus apud eum polleat, quam ipsius voluntas atque judicium: cui quidem etiam (quae vim habere maximam dicitur) Fortuna ipsa cedit, sicut sapiens poëta dixit: suis ea cuique fingitur moribus. Soli igitur hoc contingit sapienti, ut nihil faciat invitus, nihil dolens, nihil coactus. Quod etsi ita esse pluribus verbis disserendum est, illud tamen et breve et confitendum est, nisi qui ita sit affectus, esse liberum neminem” (1).

Est

(1) Cic. *Parad.* V. c. 1., ubi vidd. Interpr. Conferri etiam meretur Seneca Epist. LI.; *de const. sap.* c. 19.

Est hic, quem hoc loco unice contemplamur, moralis libertatis status. Est autem, ut sponte nostra animadvertisimus, miserrimus et hominis fere nomine indignus, quicunque „τὸ ἔαυτοῦ θειότατον ὑπὸ τῷ ἀθεωτάτῳ τε καὶ μιαρωτάτῳ δουλοῦται καὶ μηδὲν ἐλεεῖ” (1), quum ejus, quod optimum in se habet, infirmitate eo perveniat, „ώστε μὴ ἀν δύνασθαι ἄρχειν τῶν ἐν αὐτῷ θρεμμάτων, ἀλλὰ θερα πεύειν ἐκεῖνα, καὶ τὰ θωπεύματα αὐτῶν μόνον δύνη ται μανθάνειν” (2). Quo autem melius de licentiae ideoque etiam de libertatis moralis statu judicemus, age, ejusmodi hominis miseram sortem e Platonicis maxime chartis explicemus.

Contulit ille in opere *de Republica*, quod *ethicum* potius quam *politicum* dixeris, cum quinque regiminis formis totidem animi humani formas omni ex parte simillimas, quarum pessimam in civitate tyrannidi respondere docet. Quemadmodum autem in optima animi conditione virium diversarum esse dicit harmoniam quandam et concentum, unde emanet libertas; ita in animo ejus, qui tyrannico ingenio sit praeditus, ullam adesse harmoniam negavit. Hic enim una aliqua vehementiori cupiditate regitur et tanta laborat animi perturbatione, ut ejus imperio tanquam sacvae sit et crudeli dominationi subjectus. Nascitur ille e viro democratico, qui, in

(1) Plat. *de Rep.* Lib. IX. p. 589. E.

(2) Plat. I. l. p. 590. C.

in juventute ab amicis pudorem appellare doctus *stoliditatem*, temperantiam *ignaviam*, modestiam et moderationem *rusticitatem* et *illiberalitem* (1), omnem deinde depositum honestatis amorem, et libidinibus pravisque studiis largiter indulxit. Ubi autem democratici viri filius in dissolutorum hominum consortium venit, hi impetrare id studebunt, ut in ejus animo dishonestae alicujus, veluti amoris, flamam suscitent, „προστάτην τῶν ἀργῶν καὶ τὰ ἔτοιμα διανεκρομένων ἐπιθυμιῶν, ὑπόπτερον καὶ μέγαν κηφῆνά τινα,” *praefectum segnium cupiditatum et libidinem ei subministrantium, alatum quendam magnumque fucum.* Ubi igitur circa ipsum susurantes cupiditates ceterae, nidore refertae, unguentis, coronis meroque, fuco indiderint aculeum; tum vero, insaniae satellitio circumstipatus, furit hic animi praefectus, et si quas in se deprehendit opiniones, quae probae exstant et ad frugalitatem adducantur, exstirpat illas expellitque, donec se purgaverit temperantiā novāque insanīa repleverit (2).

Talem viri tyrannici seu intemperantis imaginem praebuit nobis Plato. Nulla in ejus animo cernitur amicitia, nulla inter partes concordia. Servit prorsus homo cupiditatibus. Delabitur *εἰς πᾶσαν παρανοίαν*, sed ipse non animadvertis; imo vero cum amicis *ἐλευθερίαν ἀπασαν* nominare solet (3). Ast

mi-

(1) I. l. Lib. VIII. p. 560. D.

(2) I. l. Lib. IX. p. 571. A. — 573. B.

(3) I. l. p. 572. D.

misere fallitur. Nam quemadmodum civitas tyranno subjecta libertate civili plane caret, ita necesse quoque est in homine isto tyrannico „*τὴν αὐτὴν τάξιν ἐνεῖναι, καὶ πολλῆς μὲν δουλείας τε καὶ ἀνελευθερίας γέμειν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ταῦτα αὐτῆς τὰ μέρη δουλεύειν, ἀπέρ ἦν ἐπιεικέστατα, σμικρὸν δὲ καὶ τὸ μοχθηρότατον δεσπόζειν.*” Quid igitur? (ita porro Glauconem Socrates interrogat) servumne an liberum tamē animum esse dices? — Servum equidem vehementer. — Nonne autem servitute et tyrranide pressa civitas minime facit quae velit? — Procul dubio. — Itaque etiam animus veluti tyrranno subditus minime quae volet faciet; sed furoris impetu semper distractus, perturbatione erit et poenitentiā refertus (1).

Fuit haec Socratis et Platonis doctrina, qui uterque stupendos fecerunt in Ethica tractanda progressus, quorumque imprimis philosophia limpidissimus haberi fons potest, unde humanae naturae petamus cognitionem. Evidem certe plurima inde in usum meum depromsi, quorum ope spero fore ut gravissimam de morali libertate quaestionem porro etiam, si non apte explanare, at satis adumbrare mihi liceat. Utut est, percepimus, ni fallor, ex hisce eam esse moralis libertatis statum, quo hominem, corporis lubidinibus domitis, nulli regant affectus, nullae falsae et praejudicatae opiniones, qui-

(1) Plat. I. I. p. 575. C. — 577. E.

quibus quippe impediatur quominus vitam ac facta recte exsequatur, ut non solum *αὐταρκῆς*, prout Graeci dicunt, sed etiam *αὐτοκρατῆς* merito appellari possit (1). Calculum igitur nostrum palmariae adjiciamus Tullii e Stoicis maxime fontibus haustae sententiae, ubi laudatum hujus sectae paradoxon pro solita sua dictionis et vi et elegantia explicat. „An ille mihi liber,” ait, „cui mulier imperat? cui leges imponit, praescribit, jubet, vetat quod videtur? qui nihil imperanti negare potest, nihil recusare audet? poscit? dandum est: vocat? veniendum: ejicit? abeundum: minatur? extimescendum? Ego vero istum non modo servum, sed nequissimum servum, etiam si in amplissima familia natus sit, appellandum puto. Atque ut in magna familia sunt alii lautiores, ut sibi videntur, servi, sed tamen servi, atrienses ac topiarii: pari stultitia sunt, quos signa, quos tabulae, quos caelatum argentum, quos Corinthia opera, quos aedificia magnifica nimio opere delectant. At sumus, inquiunt, civitatis principes. Vos vero ne conservorum quidem vestrorum principes estis. Sed ut in familia, qui tractant ista, qui tergunt, qui ungunt, qui verrunt, qui spargunt, non honestissimum locum servitutis tenent: sic in civitate, qui se

(1) Vid. hac de re locus Platonis, qui est in *Menex.* p. 247. E., a Cicerone expressus *Tusc. Quaest.* Lib. V. c. 12., quem laudat Cl. van Heusde, *Init. Vol. III.* p. 169.

se istarum rerum cupiditatibus dederunt, ipsius servitutis locum paene infimum obtinent. (1)

Verum, hisce utcunque tandem illustratis, ad *civilis* libertatis exponendam notionem nunc continuo pergamus.

§. 3.

De libertate populi sive civitatis.

Veteres, Romani imprimis, qui libertatem ad se tantum pertinere putabant, jus eam duxerunt arcteque conjunxerunt cum civitatis notione, ut qui civitatis jure frueretur, idem simul libertate gauderet (2). Liberos unice cives vocabant, i. e. omnes qui suffragii in comitiis ferendi, honorum pectorum, provocandi aliarumque rerum jus habarent (3). Si vero ita de populi libertate existimari oportet, hodie misera sane est gentium conditio omnesque Europeae gentes libertate nequaquam fruuntur. Est vero populi seu civitatis libertas is status *civilis*, quo unusquisque in civitate neque civium suorum neque aliorum hominum injuriis prohibetur, ne officia sua peragat, omnino et qua honestum civem decet ratione vivat atque agat.

Fue-

(1) Cic. *Parad.* V. c. 2. Cf. Seneca *Epist.* LXXX.

(2) Pariter si quis apud Romanos libertatem amitterebat, jure etiam civitatis privabatur, quod tum siebat quam maximam capitum subibat diminutionem; quamquam media capitum diminutione, amissâ civitate, salva erat libertas.

(3) Vid. Ernest. in *Clave Cic.*, voce *Libertas*.

Fuerunt quidem inter recentiores, qui civilem libertatem veluti ei opponerent libertati, qua in *statu*, quem crepant, *naturali* usae aliquando fuisse censentur familiae atque tribus; — primos nempe homines, nulli subjectos imperio, sed in summa vagantes libertate, inductos fuisse statuunt, ut in unum locum convenirent, ut frenos acciperent et regna, ut denique de voluntate sua et libertate partem quandam concederent, quo praestantiori libertate sive civili potirentur; — sed falluntur isti. In statu enim naturali ecquis animadvertis libertatem? Gentes quibusvis injuriis semet invicem perpetuo lassessunt inque servitutem redigunt, ut qui inter eas fortior sit, idem sit liberius. In civitate vero tum liber es, quum nihil obstat, ne facias quod commendet jubeatque justum atque decorum. Haec tamen civilis libertas ita est moderanda, ut re vera libertas dici mereatur. Quippe cives boni justique sensu ducti his ipsi finibus suam circumscribant libertatem oportet, ut ne quod deceat justumque sit aspernati, pro pudore impudentiam, pro justitia injustitiam sinu foveant et temperata illa veraque libertas prae ipsorum petulantia in *nimiam* istam sive $\alpha\gamma\alpha\nu\ \acute{\epsilon}\lambda\epsilon\upsilon\theta\acute{e}\rho\acute{\iota}\chi\nu$, quam Plato vocavit, mox abeat et causa exsistat servitutis. Est autem *nimum* istud non sic accipendum quasi in civitate libertas possit esse nimia; imo vero libertas vera civibus esse nimia nequit; sed est illa hujus abusus, neque sic circa quae li-

bertatis nomine appeletur digna putatur. Quando enim res eo pervenit, ut plurimum ipse possit populus omniaque ejus arbitrio regantur, non dicenda amplius libertas est, sed *licentia* (1).

Jam aliquoties Platonis *Politiam* inspeximus plurimaque inde in rem nostram convertere haud raro licuit. Et sane, quamvis ipse talem civitatem nunquam in terrarum orbe adesse posse professus sit, qualem in hoc opere suo adumbravit, tamen praecpta eo continentur civitati hodieque saluberrima. In his illud item primarium est, quod de civili libertate in populi licentiam degenerata monuit. Evidem locum illum, quem disertius elegantiusque haud facile tractare licet, hic apponam, quo facilius, licentiā rite a libertate distinctā, reliqua oratio nostra procedat.

Postquam igitur docuit Plato, quomodo auri sacra fame interire soleat oligarchia, sic porro cum Glaucone disputat: „Nonne etiam quod democratisa bonum esse censet, hujus insatiabilis cupiditas eam item dissolvit? — Ecquod in ea bonum censeri dicis? — Libertatem. Hoc enim sane in populari civitate pulcherrimum esse audias et propterea consentancum, ut in hac sola degat quicunque natura liber sit. — Crebris profecto sermonibus hoc usurpari solet. — Nonne igitur, quod modo dicere instituebam, hujus rei insatiabilis cuiuspi-

(1) Cic. *de Rep.* Lib. III. c. 10.

piditas ceterarumque rerum negligentia cum hanc regiminis formam commutat tum in ejusmodi conciuit statum, ut tyrannide indigeat? — Quomodo? — Cum enim (1), opinor, inexplebiles populi fauces exaruerunt libertatis siti, malisque usus ille ministris non modice temperataim, sed nimis meracam libertatem sitiens hauserit, tum magistratus et principes, nisi valde lenes ac remissi sint ac large sibi libertatem ministrent, insequitur, insimulat, arguit; praepotentes, reges, tyrannos vocat. — Faciunt profecto hocce. — Eos vero, qui parent principibus, ignominiā afficit, ut servos voluntarios et nihili homines; eos autem, qui in magistratu privatorum esse similes volunt, eosque privatos, qui efficiunt, ne quid inter privatum et magistratum differat, ferunt laudibus et mactant honoribus. Nonne necesse est in ejusmodi republika plena esse libertatis omnia? — Quidni? — Eamque, amice, etiam in privatas aedes irrepere, ut et hae omnes vacent dominatione et hoc malum usque ad bestias perveniat? — Quomodo. hoc dicimus? — Ita, ut pater filii similis fieri adsuescat metuatque liberos, filius autem patris fiat similis, utque liber sit neque reveratur neque metuat parentes; inquilinus autem civi et civis inquilino sese adaequet pariterque peregrinus. — Fit sane ita. —

Haec

(1) In his et quae sequuntur secutus partim sum elegantem Ciceronis interpretationem, quae exstat *de Rep.* Lib. I. c. 45.

Haec aliaque hujus generis exigua obtinent; magister discipulos metuit iisque blanditur, spernuntque discipuli magistros haud secus ac custodes. Et universe juniores senioribus sese assimilant et verbis factisque cum iis decertant, senes autem ad juvenes se demittentes facetiis et salibus ad satiatem usque indulgent, dum juvenes imitantur, ne ingrati iis esse et imperiosi videantur. — Ita plane est. — Extrema vero, amice, multitudinis libertas quanta sit in ejusmodi civitate, quum qui emuntur, tam servi quam servae, nihilominus liberi sunt quam qui eos emerunt, quantaque mulieribus juxta viros virisque juxta mulieres aequalitas sit atque libertas, paene obliiti sumus dicere. — Nonne igitur secundum Aeschylum dicamus, quod nunc *in buccam nobis venit?* — Omnino: et ita quidem dico. Nam bestiae, quae sunt hominibus subjectae quanto libiores sint in illa civitate quam in alia, non facile quis credat, nisi rem ipsam conspexerit. Omnino enim ex proverbio catellae sunt perinde ac herae, et equi aselliique perquam libere et graviter incedere consueverunt, ut in obviam quemque incurvant, nisi de via cesserit; atque ita cetera omnia plena sunt libertatis” (1).

Est hic celebratissimus de degenerata populi libertate locus, cuius veritatem cum universe gentium historia, tum nimis, eheu! probavit recentior

ae-

(1) Plat. *de Rep.* Lib. VIII. p. 562. B. — 563. C.

aetas. Ea autem quum est civitatis conditio, facile animadvertisimus quam misere ipsi sint cives affecti. Omnes sese liberos existimant et ne nomen quidem servitutis perferre possunt; sed re vera adeo perturbata sunt omnia, ut unusquisque civium sua officia parum curet, pro lubitu agat et, honestate postposita, summam proximum quemque injuriat afficere haud vereatur. Libertas igitur nulla est; nam vera civilis libertas non in eo cernitur, ut aliquis quae *velit* in civitate agat, sed quae *debeat*. Quodsi omnes ita vivunt atque agunt, nemo non inter cives, a ceterorum injuriis tutus, cum officia sua peragere potest tum plena civili libertate frui.

Haec de civili libertate monuisse nunc quidem sufficient, siquidem quae hoc loco dicta sunt, eo tantum valent, ut recte de populi libertate cogitemus. Qua enim ratione in civitate vindicetur libertas, dedita operâ posthac exponetur.

SECTIO POSTERIOR.

AGITUR DE RATIONE , QUA VINDICATUR
LIBERTAS.

C A P U T I.

EXPLICATUR RATIO , QUA VINDICATUR
HOMINI LIBERTAS.

---

*Dis te minorem quod geris, imperas;
Hinc omne principium, huc refer exitum.*

Horatius.

Naturā tam legum quam libertatis expositā, reliquum est, ut arctam explicem libertatis cum legibus conjunctionem , sive ostendam probemque quomodo harum in civitate spectatā auctoritate illa civibus vindicetur. Verum persuasit mihi argumenti gravitas , ut eandem in morali libertate viam iniens hujus quoque vindicandae rationem pro viribus indicare conarer. Est quidem , fateor , haec disquisitio ejusmodi , ut non prorsus sit necessaria ; sed tamen a re nostra non plane videtur aliena. Maxima enim esse solet virum honestum inter bonumque civem necessitudo ; utrumque autem ut

ef-

efficerent antiquarum legum imprimis fuit propositiū. Quocirca ubi prius viderimus de ratione, qua homini per se vindicatur libertas, item quā illud in civitate factum fuerit fierique soleat, exquirendum est, ut sic velut per ἐπαναβαθμοὺς quum sensim adscenderimus, tandem ipsi quaestioni proprius spectandae unice vacare possimus.

§. I.

De ratione, qua vindicatur homini libertas, ex antiquorum et Platonis maxime sententia.

Libertatis moralis suapte naturā particeps est homo. Accepit enim rationem, qua coērcere omnia bene vivendi agendique impedimenta possit. „Λόγου appellat Plato μουσικῆ κεκραμένου· ὃς μόνος ἔγγεινδμενος σωτὴρ ἀρετῆς δία βίου ἐνοικεῖ τῷ ἔχοντι” (1). Dōcet illud cum Platone imprimis Plutarchus, ubi in libello Περὶ τοῦ ἀκούειν ita de morali libertate scribit: „Τῷ λόγῳ ἐπομένους ἀξιόν ἔστι μόνους ἐλευθέρους νομίζειν. μόνοι γὰρ, ἂ δεῖ βούλεσθαι, μαθόντες, ὃς βούλονται ζῶσι” (2). Hac potissimum ratione ab animalibus sumus distincti, quae non habent, quo cupiditates suas frenent earumque jugum effugiant, coguntur vero sequi quocunque trahat lu-

bi-

(1) *de Rep.* Lib. VIII. p. 549. B.

(2) Vol. VI. p. 135.

bidinum impetus. At vero, praeterquam ratione, aliis est homo dotibus ornatus, quibus communiter adjutus in libertatem se vindicare possit: nam ratio per se non habet virium satis. Videamus, quaenam hac de re prodat philosophia Platonis.

Quum in animum humanum penitus inquireret Plato, id spectabat maxime, ut ad *veritatem, libertatem et virtutem* homo philosophando perveniret. Philosophus autem non prorsus quidem a sensibus abstineat oportet, dummodo ne in tribus illis sibi comparandis prohibeatur. *Kαθάρσει, animi purgatione* opus est, ut ita hic, a corporis vinculis solutus, *αὐτὸς καθ' αὐτὸν* vivat et agat, veritatis fiat compos, liber evadat, virtutem assequatur. Statuit omnino veritatis demum amore id sibi comparare hominem posse, ut libertate morali et virtute gaudeat (1). Etenim comparavit Plato in *Phaedro* dialogo, qui uti poëtico plane sese commendat colore, ita luxurians et juvenile philosophi ingenium satis superque prodit, — comparavit igitur ille animum omnem cum bigis alatis et auriga. Equorum unus bonus dicitur et frenis facile obediens, malus vero alter et contumax, ut adeo nisi recte ab auriga gubernaretur et a socio cohiberetur, vehiculum saepius resupinum caderet (2). Quam animi imaginem si interius perceperimus, facile cupidatum in animo cum ratione significari certamen

de-

(1) Vid. omnino Cl. van Heusde, *Init. Vol. III. p. 212.*

(2) Plat. *Phaedr. p. 253. D. sqq.*

deprehendemus vimque agnoscemus amoris. Malus iste equus seu ὁ "Ἐρως πάνδημος, quem Plato in *Symposio* (1) depinxit, prava omnia appetit, turpissimis studiis repletus. Frenatur autem et comprimitur ab auriga sive *rectâ ratione*, qui tamen, quamvis sapienti gubernatione utens, per se vix equi contumaciam et petulantiam coërceret, nisi auxiliaretur aurigae bonus ille, modestiae ac pudoris plenus veraeque opinionis amicus equus. Est hic alter ille amor, ὁ "Ἐρως, uti vocatur, οὐρανίος, veri rectique amor, e bonorum affectuum numero. Is enim vi sua rationi ubique assiduum se socium praebere solet, quo fit, ut frenare et domare ratio cupiditates satis possit totumque animum ad veritatem, libertatem et virtutem adducere (2).

Sed quod Plato juvenis inceperat, id senescens persecutus est et accuratius explicuit in libris *de Republica*. Memorat ibi tres civium in republica ordines, τὸ φυλακικὸν sive principes, τὸ ἐπικουρικὸν sive custodes, τὸ χρηματιστικὸν sive opifices ceteraque turbam, bonis malisque, sed insipientibus omnibus compositam, cuius gubernandae cura principibus est demandata. Hi autem, quamvis egregii viri, officio recte obeundo non pares sunt, nisi auxilientur ipsis custodes. Pari modo in animo humano rem sese habere dicendum est, in quo distin-

(1) Plat. *Symp.* p. 180. D. E.

(2) Vid. Cl. van Heusde, I. I. p. 25. & 178. sqq.; *Socratische School*, Vol. II. p. 282. sqq.

stinguuntur tres item partes, singulis in civitate ordinibus respondentes, τὸ λογιστικὸν scilicet, τὸ θυμοειδὲς et τὸ ἐπιθυμητικὸν. — Tῷ ἐπιθυμητικῷ isto significantur prava omnia studia, cupiditates, lubidines, quae non nisi ratione seu τῷ λογιστικῷ frenari possunt; sed pariter atque in civitate multitudinem sine custodum auxilio vix cohibent magistratus, desiderantur in animo τοῦ θυμοειδοῦς vires, quibus τὸ λογιστικὸν adjuvetur et sustentetur. Quodsi ita animo nostro omnia sunt comparata, harmonia quaedam inter varias vires obtinet, liber est animus, atque verum rectumque assequi studet (1).

Utrâque hacce Platonica imagine optime illustrari videtur, quo tandem modo ad moralem libertatem perveniendum homini sit. Bonus ille equus τοῦ θυμοειδοῦς robore munitus, ductus maxime veri rectique amore, talem praestat rationem, quae sapienti moderamine animum gubernet. Θυμὸς iste a puero inde in homine inest et *ira*, *impetus*, *voluntas* etiam vel alio simili nomine vocari possit; sed veri rectique studio alatur oportet, ut rationis jussis lubenter obsequatur, harmonia in animo obtineat vigeatque ἡ ἐπὶ μὲν τοῖς αἰσχροῖς αἰσχύνη, ἐπὶ δὲ τοῖς καλοῖς *φιλοτιμία*, sine qua neque civitas neque homo etiam ulla praeclara facinora edat. Verum, quod saepius inculcavi, id iterum hoc loco in-

(1) Plat. *de Rep.* Lib. IV. p. 440. E. sqq.

inculcandum et vero disertius exponendum est:
sine veri rectique amore nulla est moralis libertas.
Age, denuo illud e Platone delibemus.

Sermonibus cum Gorgia, Polo, Callicle ad finem fere perductis, miserum sibi eum videri dicit in *Gorgia* dialogo Callicles, qui coram judice, licet innoxius, neque sibimet ipsi neque aliis succurrere dicendo et auxiliari possit. Tum vero sic fere Socrates: „Mihi quidem,” inquit, „is minime miser esse videtur, qui neque adversus homines neque adversus Deos injusti quid vel dixerit unquam vel perpetraverit. Hoc scilicet ajo praestantissimum esse auxilium, quod sibi ferre homo queat, ut nullā pallescat culpā. Ipsam enim mortem nemo sapiens reformidat; injusta vero facinora reformidat, quorum poenas novit post mortem etiam esse consecuturas. Summum enim omnium malorum est animo vitiis repleto ad inferos migrare.” Insertā tum narratione de futura animorum post hanc vitam conditione deque judicio in inferis instituendo, sic pergit Socrates: „Ego igitur, o Calicles, his narrationibus fidem habeo et dispicio, qui ad judicem veniam animo quam sanissimo ornatus. Itaque missis humanis honoribus, *veritatem* respiciens, conabor re vera, quoad potero, optime et vivere et, ubi moriar, mori. Cohortor autem ceteros quoque omnes, quoad possum, et vero te etiam vicissim cohortor ad hancce vitam, ad hocce certamen, ut magis *esse* quam *videri* boni videamur.

Par-

Parvi igitur ducamus hominum tam existimationem quam vituperationem. Ducem adhibeamus rationem, ut justitiam ceteramque exercentes virtutem, tum vivamus tum moriamur” (1).

Ita philosophando viam ad moralem libertatem sibi sternere coeperunt antiqui; nos vero rem aliunde petimus nec sumus philosophia contenti. Quae quidem diversa ratio nostra ab antiquorum sententia idoneam praebere materiem videtur, de qua jam altero loco agatur.

§. 2.

*De variâ, quam et antiqui philosophi secuti sunt
et nos sequimur ad moralem nobis vin-
dicandam libertatem, viâ.*

Vindicatur nobis moralis libertas e sententia antiquitatis *philosophia*, e nostrâ *Dei cultu* sive *religione* (2).

Religio apud antiquos continebatur maxime tum ritibus ac caerimoniis, tum mythologia sive fabulis de Diis Deabusque, imprimis uti apud Ovidium exstant, quarum quaedam philosophiae et Ethicae adeo praecepta tradebant. Iccirco non habebat religio quo cultiorum hominum animos expleret.

My-

(1) Plat. *Gorg.* p. 522. C. ad fin. dial.

(2) De hac ut libertatis moralis vindice Vid. Cl. van Heusde, *Socrate School*, Vol. II. p. 193. sqq.

Mysteria vero, quae altera erat veterum, sed eruditiorum hominum religio, Orpheo maxime et Musaeo auctoribus instituta, interjorem doctrinam continebant spectabantque cultum hominis et ejus post hanc vitam conditionem, verbo, rerum gravissimarum principia complectebantur (1). Animadverterunt ita viri veritatis studiosi popularis religionis egestatem, atque sic factum est, ut praestanti mysteriorum doctrinā edocti, inquisiverint in naturam tam Dei quam hominis, morali omnino philosophiae studuerint. Socratis autem tempore exstiterunt Sophistae, mirabili quidem ingenio praediti homines, sed simul moralis philosophiae principiis destituti (2), quo non poterant non vehementer morum integritati nocere. Eorum doctrinae unus omnium maxime sese opposuit Socrates, verae philosophiae parens, quum primus eam e coelo devocaret et in urbibus collocaret et in domos etiam introduceret et cogeret de vita et moribus rebusque bonis et malis quaerere (3). Philosophiam scilicet omnem a divino praecepto $\Gamma\gamma\ddot{\omega}\theta\iota\ \sigma\epsilon\alpha\upsilon\tau\circ\nu$ ducendam esse statuit et mirabiles fecit in morali doctrina progressus, quos clara postea in luce posuit ejus di-

(1) Cic. *de Legg.* Lib. II. c. 14.

(2) Sic Gorgias, ut hujus exemplo utar, statuebat non cohibendas esse cupiditates, si quis qualem deceat se prae stare vellet, sed esse unius cujusque quam maximas eas esse siuere et parare iis uudecunque expletionem; hoc autem audire virtutem; argum. Plat. in *Gorg.* p. 492. D.

(3) Cic. *Tusc. Quaest.* Lib. V. c. 4.

discipulus Xenophon, locupletavit Plato. „Οὐ τὸ ζῆν, δοcebat Socrates, περὶ πλείστου ποιητέον, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν” (1). Plato autem, quem ceteri deinceps sere secuti sunt philosophi, philosophiam uti παιδεῖαν appellavit, ita excoluit etiam tanquam institutionem hominis finemque ejus esse voluit τὴν ὁμοίωσιν τῷ θεῷ. Quapropter cultum imprimis spectabat hominis et moralem perfectionem, ut tandem artium ac disciplinarum ope ipsum pulchrum, verum, justum sanctumque contemplaretur.

Hoc quum esset philosophiae post Socratem maxime et Platonem propositum, commode illa a Cicerone *ars vitæ* (2), *vitae parens* (3), *animi medicina* (4) dicta esse videtur, quippe quae sola bene vivendi praecepta traderet doceretque, quomodo μετὰ νοῦ τε καὶ δόξης ὀρθῆς λογισμῷ, ut Plato loquitur (5), ducendae et cohibendae essent pravae nostræ cupiditates, falsae autem opiniones, gravissima ista vitae recte degendae impedimenta, penitus eruendae. Quid enim valere possit, si recte adhibeat, philosophia ad animi concentum stabilendum sive χείρονός τε καὶ ἀμείνονος κατὰ φύσιν ἔνυκταν, διπότερον δεῖ ἄρχειν ἐν ἐνὶ ἐκάστῳ (6), vel e sola Platonis *Politiā* apte efficias; sed vel sic

ta-

(1) Plat. *Crit.* p. 48. B.

(2) *de Fin.* Lib. III. c. 2. init.

(3) *Tusc.* *Quæst.* Lib. V. c. 2.

(4) I. I. Lib. III. c. 5.

(5) *de Rep.* Lib. IV. p. 431. C.

(6) I. I. p. 432. A.

tamen, quo manifestius declaretur laudata philosophiae vis, audiamus tandem, quaeso, in *Phaedone* Socratem de morali libertate cum Simmia et Cebete disputantem. „Quicunque,” inquit, „non descendit ardore flagraverit et deinde plane purus hinc abierit, ei ad Deorum genus nefas est pervenire. Sed ictcirco, optime Simmia et Cebes, qui recte philosophantur, abstinent ab omnibus corporis voluptatibus. Eas spretas nequaquam sequuntur, ut pote qua via incendant nescias; ipsi vero philosophi existimantes non oportere philosophiae quempiam adversari, quum animum a corpore liberare et purgare studeant, philosophiae totos sese tradunt, sequentes qua illa ducat. Norunt enim philosophiam ipsorum animum, in corpore vinctum prorsus et per corpus veluti per carcerem quandam res contemplari coactum, suscipere et sensim admonere ac solvere conari, ostendentein, fallax esse oculorum, fallax item aurium atque sensuum ceterorum judicium, tum etiam suadentem, ut ab his quantum possit discedat, se ipsum inde revocet et colligat, nec ulli praeterquam sibi fidem habeat. Denique philosophi animus, comparans sibi tranquillitatem voluptatum et dolorum, obsequens rationi et semper in eo occupatus, ut verum, divinum, simplex contempletur ejusque contemplatione pascatur, ita sibi vivendum esse censem, quam si vivat; ubi vero hinc discesserit inque cogitatum locum pervenerit, malis humanis se liberatum iri

putat (1). Vitae enim curriculo peracto, „οἱ τῷ ἀληθείᾳ δρομικοὶ εἰς τέλος ἐλθόντες τὰ τε ἄθλα λαμβάνουσι καὶ στεφανοῦνται” (2).

Fuit haec philosophandi ratio quam optimi qui-que inter antiquos sequerentur, haec philosophia, cui serviendum plane putarent (3). A molesto corporis onere remotum vere demum recteque animum philosophari posse existimabant, ut omnes arcerentur libidines omnesque exstrinsecus allatae atque a vera philosophia alienae opiniones, ut ipse tandem animus αὐτὸς καθ' αὐτὸν agens libere omnia exsequeretur, ad plenam denique homo perveniret per philosophiam libertatem. „Nam corpus hoc (ajebant) animi pondus ac poena est: premente illo urgetur, in vinculis est, nisi accessit philosophia: et illum respirare rerum naturae spectaculo jussit, et a terrenis dimisit ad divina. Haec libertas ejus est, haec evagatio; subducit interim se custodiae in qua tenetur, et caelo reficitur. — Sapiens assectatorque sapientiae adhaeret quidem in

cor-

(1) *Phaedon.* p. 82. B. — 84. B.

(2) *de Rep.* Lib. X. p. 613. C., quocum comparat Stallbaumius Pauli Apost. *Epist.* I. *ad Corinth.* IX.: 24.; *Epist.* II. IV.: 9.; *Epist. ad Philem.* c. III.: 14. Primum locum recte confert Vir doct., utsique reliquus nequaquam conferri potest. Pro his tamen comparari meritatur ejusdem Apostoli *Epist.* II. *ad Timoth.* IV.: 7, 8.

(3) Nota est Epicuri aliorumque sententia: „*Philosophiae servias oportet, ut tibi contingat vera libertas.*” Legitur apud Senecam *Epist.* VIII.

corpore suo, sed optimâ sui parte abest, et cogitationes suas ad sublimia intendit, et velut sacramento rogatus, hoc quod vivit stipendum putat: et ita formatus est, ut illi nec amor vitae nec odium sit, patiturque mortalia, quamvis sciat ampliora superesse” (1). Hanc igitur philosophiae vim, si quis alius, optime percipiens, eximiis hisce verbis ejus laudem complexus est Romanorum Plato: „O vitae philosophia dux! o virtutis indagatrix expultrixque vitiorum! quid non modos nos, sed omnino vita hominum sine te esse potuissest? tu urbes peperisti: tu dissipatos homines in societatem vitae convocasti, tu eos inter se primo domiciliis, deinde conjugiis, tum litterarum et vocum communione junxisti: tu inventrix legum, tu magistra morum et disciplinae fuisti. ad te confugimus: a te opem petimus: tibi nos, ut antea magna ex parte, sic nunc penitus totosque tradimus. Est autem unus dies bene et ex praecptis tuis actus peccanti immortalitati antependorus. Cujus igitur potius opibus utamur quam tuis? quae et vitae tranquillitatem largita nobis es et terrorem mortis sustulisti” (2).

Ita ad philosophiam confugiebant antiqui et inde omne solatium quaerere, inde quid verum esset exquirentes, libertatem moralem et virtutem

(1) Seneca *Epist. LXV.*

(2) Cic. *Tusc. Quaest. Lib. V. c. 2.* Cf. tum hujus capituli initium tum *Lib. III. c. 6.*

vindicare sibi conabantur. At vero uti philosophia nos praeparare dici potest ad rectam inveniendam viam, qua libertatem nobis moralem vindicare possimus et *προπαιδεία* quaedam haberi, vel sic tamen altius tendunt religionis Christianae praecepta. Ea item summatim exploremus.

Philosophiam igitur, qua alteram sibi reperire religionem videbantur antiqui, apud nos exceptit religio Christiana, cuius praecepta plenam et omnibus suis numeris absolutam continent de morali hominis perfectione doctrinam. Ex his Deum agnoscimus tanquam summum bonum inter homines auctorem, nullis obnoxium vitiis, perfectissimum omnino virtutis et clementiae exemplar, illud denique Numen, quod, humanam sapientiam longe longeque superanti imperio cuncta gubernans, bonis se benevolum, malis ultorem praestare solet. At agnoscimus simul humani generis pravitatem quantaque Dei benevolentiae cum in hacce tum in altera illa vita debeamus. Cogitabant antiqui philosophi faciliter operā, modo virtutem coluisserint, post mortem aeternam felicitatem consecuturos; quocirca suā virtute nisi in vitae bene actae conscientia omnem suam futurae vitae spem reponebant. Nos hanc unice a Dei benevolentia et liberalitate exspectamus, neque uilis vel optimis nostris facinoribus merita tribuere solemus (1). Est hujus potissimum erga hu-

(1) Vid. hoc de re J. H. Scholten, *Disq. de Dei erga hom. amore*, Traj. ad Rh. 1836. p. 4. sqq.

humanum genus amoris et clementiae perpetua recordatio, quae acerrimus exsistere potest ad eum colendum stimulus. Nos nihili homines sumus et erroribus quotidie obnoxii; Deus vero nostri miseritus e malis nos liberavit per filium suum Jesum Christum, ita tamen ut ipsi serviremus nec hac libertate freti in peccatis perseveraremus (1). Virtutem igitur exerceamus necesse est, ut hac vita probe peracta aeternae felicitatis beneficium accipiamus, quam promisit omnibus; quotquot ipsi serviverint. Quocirca nostrum est, ut veri rectique amore ducti in res omnes inquirentes, quod vero bonum est retinentes, virtutem assequi nitamur, quae omne suum habet in Dei cultu fundamentum. Ipso Deo nihil potest excogitari perfectius; praecipit adeo nihil nisi quod bonum justumque sit. Jam vero, quum cernatur moralis nostra libertas in pravitatis cunctusque immunitate ejusque principium habendum sit virtutis studium, vix fieri aliter potest, quin Deum colendo, id est, Dei pracepta observando atque ita, corpore ejusque cupiditatibus missis, virtutem in deliciis habendo moralem nobis vindicemus libertatem. Quae quo majore studio observamus, eo pleniore gaudemus libertate: nam etsi optimis sumus facultatibus ad virtutem instructi ideoque aliquando factorum dictorumque rationes reddere debebimus, vel sic tamen Cea scilicet est nostra im-

(1) Epist. I. Petri II.: 16.

imbecillitas) tantus interdum est cupiditatum impetus ut , bonâ nostrâ voluntate earum mole obrutâ, prava pro bonis venemur et vitio tantum non delectemur.

Itaque curare id homo imprimis debet , ut moralē suam emendet conditionem , quia , prouti supra animadversum est , hominis libertas quamvis quaedam sit immunitas omnium , quae ne vitam recte degat ipsum impediant , continetur tamen pariter studio boni verique , ut hac tandem via ad maximam perveniamus homini concessam perfectiōnem. Id autem exsequi nullo modo possumus , nisi Deo nos assimilare virtute nitamur , id est Deum pro virium ratione debitī honoribus prosequi. Quod quidem erga Deum officium ut lūbenter praestemus ipsa ratione nostra monemur , quum sit ille humani generis creator et servator , summā et sanctitate et benevolentia insignis. Quae si toto animo observamus , si Deum iis quibus decet honoribus afficimus ejusque praeceptis , justioribus et perfectioribus quam sunt justissimae perfectissimaeque in civitate humana leges , studiose paremus , tum sane serviendo Deo veram nobis libertatem comparamus nihilque nos impedit , quominus in *mundo* , ut ita dicam , *moralī* felicitate summā gaudeamus. Tum Dei praecepta in hominem eam habent vim , quam habent in civem leges. Illis morum probitatem servare et sanctitatem jubemur , ut animus liber sit

ab

ab omni pravitate et nequitia , his corpus cuiusvis
injuriae immune praestatur. Moralis libertatis prin-
cipium est Deo se submittere ejusque voluntati ,
civilis colere civilem societatem legesque civitatis.

Est igitur ea nostrae religionis praestantia , ut e
divina patefactione accuratiorem de Dei perfectione
et consummata erga homines benignitate notitiam
acceperimus atque ita ad plenam libertatem nobis
comparandam maxime idonei simus. Antiqui au-
tem philosophi Socrates , Plato , Cicero aliquique ,
qui egregie jam de divina natura philosophari coe-
perunt , philosophiā suā moralem libertatem sibi
vindicare omnino potuerunt , quum quoad viam
maxime a nobis discreparent. Rectā autem ra-
tione philosophando ad veram notitiam , quam nos
de Deo e patefactione divina accepimus , accedere
illi facile potuisse videntur. Nam quaecunque de
Deo patefacta nobis sunt , ita sese habent , ut ap-
prime convenient cum iis , quae de natura divina
et humana , de virtute , de vitiis aliisque aut scire
aut rationis ope suspicari possumus. Iccirco quod
antiquitus per philosophiam efficere maxime stu-
debant , id nos Dei cultui tribuimus statuimus-
que divinae tantum voluntatis obsequio , imo ser-
vitio Dei plenam nobis vindicari libertatem mora-
lem (1).

Expo-

(1) Fuerunt tamen jam inter veteres , qui in Dei servitio
libertatis moralis fundamentum ponere haud dubitarent.
Seneca *de vit. beat.* c. 15. f.: „ *Deo parere,* ” inquit ,
„ *li-*

Exposui haec quatenus id sinebat virium mearum imbecillitas. Plurima fortasse levius attigero; sed theologum me nequaquam profiteor. Quae autem attuli sufficere videntur ad utramque cum antiquorum tum recentiorum cognoscendam moralis libertatis vindicandae rationem et viam. Quapropter hisce fine imposito, inquirendum quomodo *in civitate* homini illa vindicari soleat et antiquitus vindicata fuerit.

§. 3.

De ratione qua vindicatur homini in civitate libertas.

Dicat fortasse aliquis: „Unicuiusque hominis est, ut comparet sibi libertatem moralem; neque igitur hujus in civitate ratio habenda est, sed unice libertatis civilis.” Verum enim vero sive civitas seu is, cui ejus regundae mandata est potestas, sumمام omnino vim habere putandus est in singulorum civium comparandam libertatem moralem. Fit autem illud aptâ puerorum institutione, ut ope rationis voluptates suas castigando virtutem sibi et moralem libertatem vindicare atque ita boni fieri homines, boni item cives mature pueri discant.

Quum.

„libertas est,” quocum confert Lips. sententiam Philonis: „Θεῷ δουλεύειν, οὐκ ἐλευθερίας μόνον, ἀλλὰ καὶ βασιλείας ἔμειναν.”

Quum supra de legibus agerem, paucis jam ostendi bonis moribus et virtuti adeo egregie fuisse apud antiquos consultum publicā puerorum institutione. Et sapienter sane tantum illi hujus rei curam haberunt, quum pro prudentia sua optime intelligent, quanta intercedat bonum virum inter et bonum civem necessitudo, ut male educatus puer neque virtutem colere doctus civem honestum se praestare nequaquam posse existimarent, imo summo esse civitati detimento. Quippe „αἱ προπετεῖς τοῦ σώματος ἡδοναὶ, καὶ τὸ μηδὲν οἰκανὸν ἡγεῖσθαι, ταῦτα πληροῦ τὰ ληστήρια, ταῦτ' εἰς τὸν ἐπακτροκέλητα ἐμβιβάζει, ταῦτά ἔστιν ἑκάστῳ Ποινὴ, ταῦτα παρακελεύεται τοῖς νέοις σφάττειν τοὺς πολίτας, ὑπηρετεῖν τοῖς τυράννοις, συγκαταλύειν τὸν δῆμον” (1). Inde Lycurgus summam et caput omnium legum ferendarum retulisse fertur ad educationis disciplinam (2); inde Lacedaemoniorum liberis non conducti praeponebantur vel mercenarii paedagogi, neque poterat quisquam pro arbitrio alere et instituere filium; sed omnes, ut septimum annum excesserant, probatis civibus educandi tradebantur (3). Ita factum, ut omnes civitates morum probitate Sparta antecelleret solaque publice virtutem exerceret (4). Athenis autem licet suos quisque liberos educaret,

(1) Aesch. *Orat. in Timarch.* p. 27.

(2) Plutarch. *vit. Lycurg.* c. 13.

(3) I. l. c. 16, 17.

(4) Xenoph. *de Rep. Laced.* c. 10. §. 4.

DISQUISITIO

ordo tamen artium et disciplinarum legibus erat praescriptus. Ut gymnaſticā corpus, ſic animus musicā excolebatur, ut εὐρυθμότεροι et εὐαρμοστότεροι facti tum ad dicendum tum ad agendum eſſent idonei (1). „Nam ut in fidibus aut in tibiis, — ſic videndum eſt in vitā, ne forte quid diſcrepet, vel multo etiam magis, quo major et melior actionum quam ſonorū concentus eſt” (2). Quapropter Atheniēſes cum viderent adolescentiā nullam aetatem magis turbulentiſſimis affectibus agitari pluriuiſque redundare cupiditatibus, maxime neceſſariam ducebant ita illam institui, ut honestis ſtudiis et temperatis voluptate laboribus gauderet (3).

Neque aliter rem apud Romanos optima aetate ſeſe habuit. Quemadmodum enim ipsa civitas per peculiarem magistratum civium moribus proſpiciebat, ita in instituendis liberis patres familias ſummam posuerunt curam. „Suus cuique filius, ex casta parente natus, non in cella emptaे nutri- ciſ, ſed gremio ac ſinu matris educabatur; cujuſ praecipua laus erat, tueri domum et inservire liberis. Eligebatur autem aliqua natu major propinqua, cujuſ probatis ſpectatiſque moribus omnis cujuſpiam familiae ſuboles committeretur, coram qua neque dicere fas erat, quod turpe dictu-

ne-

(1) Plat. *Protag.* p. 326. B.

(2) Cic. *de Off.* Lib. I. c. 40.

(3) Isocr. *Orat. Areopage* p. 148.

neque facere, quod dishonestum factu videretur. Ac non studia modo curasque, sed remissiones etiam lususque puerorum, sanctitate quadam ac verécundia temperabat. — Quae disciplina ac severitas eo pertinebat, ut sincera et integra, et nullis pravitiatis detorta, uniuscujusque natura toto statim pectore adriperet artes honestas" (1). Denique Charondam *proœmium legum memoriae mandari ac publice inter epulas sollennes decantari* diserte jussisse perhibent, quo maturius ad colendam virtutem incitarentur adolescentes (2).

Patet ex hisce, quomodo antiquitus civitates consulendo civium a pueris inde virtuti seu, quod hic ad idem propemodum reddit, morali libertati, viam simul ipsis straverint ad libertatem civilem. Nec mihi subtili opus videtur disquisitione, num adolescentia habenda sit ad comparandum sibi libertatem idonea hominis aetas; siquidem unusquisque sponte sua intelligit, alteram nullam inveniri, quae similem in ceteram hominis vitam vim exercere et possit et soleat. Hoc enim proprium juventuti imprimis esse constat, ut quae semel conceperit, sive virtutes seu *vitia* sint, ea proiectiore aetate, quum insigne ceperint incrementum, exprimat plane vita et moribus. Molles sunt hac aetate tenerique hominum animi, maximeque tum fingitur et induitur forma, quam quis velit unicuique imprimere (3). Primi puero-

rum

(1) Auct. *Dial. de Oratt.* c. 28.

(2) Vid. Heyn. *Opusc.* Vol. II. p. 109.

(3) Plato *de Rep. Lib.* II. p. 377. B.

rum sensus secundum Platonem *voluptas* sunt et *dolor*, per quos virtutes primum et vitia animo suscipiuntur. Quapropter voluptas et amicitia et dolor et odium, quamvis nondum rationis facultate utantur, recte in animis eorum educatione sunt in generanda, ut sensim illam rationis facultatem consecuti huic ipsi rationi consentiant atque adeo praclaros accipient laudabilesque mores. Haec enim concordia universe virtus est. Eveniet ita, ut ipsi pueri fugiant quae fugienda, appetant quae appetenda sunt, et quae prius consuetudine egerint, tum ratione agant virique perfecti exsistant (1), id est, cum imperare norint tum parere cum justitia (2).

Dignissimus omnino Plato est, qui de recta puerorum institutione consulatur, quippe qui in variis suis scriptis datâ operâ egregie eam exposuerit. Et in *Protagorâ* quidem, ut ab hoc ordiamur, praeclarâ exstat lex, in educatione cum infantiae, tum pueritiae et adolescentiae observanda. Parentes, nutrix, magister, omnes id studeant, ut quam optimus puer evadat, tam verbis quam factis docentes, quae agenda sint, quae omittenda. Ubi autem traduntur pueri ludimagistris, minus literarum et citharae ratio habenda est quam morum decoris. Posteaquam igitur literas didicerint scriptaque intelligunt, pueris apponenda a magistris sunt poëtarum carmina, quibus multa contineantur monita, narrationes, laudes, virorum celebrium en-

co-

(1) Plat. *de Legg.* Lib. II. p. 653. A. — C.

(2) I. l. Lib. I. p. 645. E.

comia, ut pueri accensi aemulatione illos imitari studeant et tales ipsi evadere (1). In libris autem *de Republica* de principum et custodum in civitate sua educatione plurima atque eximia prorsus praecpta Plato tradidit, secundum quae juvenes instituendi ad virtutem essent, ut ad virilem aetatem quum accessissent, probi honestique viri evaderent. Ejecit igitur tantum non omnes e civitate sua poetas, quippe qui pravis de Diis opinionibus juvenes imbuere solerent. Nam in pietate erga Deos Plato omnis virtutis principium posuit. In seligendis autem poëtarum locis, qui cum juventute communicarentur, id ex ejus sententia maxime spectetur oportet, ut ad virtutem excitandam, augendam firmandamque comparati sint. Deus ideo iis talis est describendus, qualis revera est, id est, bonus. Nam in divinum numen turpitudo non cadit neque Deum malorum auctorem appellari fas est. Deum porro tanquam praestigiatorem quendam proponere et iccirco varias formas induentem non licet, si quidem numen ejus sit simplex et propter perfectam virtutem summamque praestantiam nulli mutationi obnoxium. Quocirca si his contraria profertur carminibus suis poëtae, morum corruptelam inducentes in civitatem, nullo modo sunt ferendi, sed „χαλεπανοῦμέν τε καὶ χορὸν οὐ δάσομεν, οὐδὲ τοὺς διδασκάλους ἐάσομεν ἐπὶ παιδείᾳ χρῆσθαι τῶν νέων, εἰ μέλλουσιν ἡμῖν οἱ Φύλακες θεοτεβεῖς τε καὶ

εῖσι

(1) Plat. *Protag.* p. 325. C. — 326. A.

θεῖοι γίγνεσθαι, καθ' ὅσου ἀνθρώπῳ ἐπὶ πλεῖστον οἶδεν τε” (1).

Nec pietate tantum et religione imbuedos esse futuros custodes docuit Plato, sed omnia etiam voluit arceri quae frangere possent aut debilitare eorum fortitudinem, veritatis amorem, justitiam, temperantiam; cuius quidem virtutis duas ille constituit partes, obedientiam in magistratus et abstinentiam a voluptatibus (2); qua in re egregie profecto duplex cernitur educationis vis, ut et probos homines et vero probos cives efficiat. Quocirca quaecunque facere possunt ad imminuendam magistratibus debitam reverentiam, quaecunque ad prava studia excitanda sunt idonea, summo studio celari pueros debent, ut tandem una cum civili moralem etiam libertatem adipiscantur. Fit autem hoc musicā imprimis, ut quae animū instruat exornetque suo ipsius ornatū, temperantia, justitia, fortitudine, libertate et veritate (3). Ut igitur lex omnibus civibus pariter prospicit, „ἴνα εἰς δύναμιν πάντες ὄμοιοι ὥμεν καὶ φίλοι, τῷ αὐτῷ κυβερνώμενοι,” sic pueros non sinimus esse liberos, „ἔως ὅν αὐτοῖς ὥσπερ ἐν πόλει πολιτείαν καταστήσωμεν, καὶ τὸ βέλτιστον θεραπεύσαντες τῷ παρῆμέν

(1) Plat. *de Rep.* Lib. II. p. 379. A. — 383. C. Eximie Platonicae de puerorum institutione sententiam adumbravit Cl. den Tex, *Disp. de vi musices*, &c. p. 10. sqq.

(2) Plat. l. l. Lib. III. p. 389. D.

(3) Plat. *Phaed.* p. 14. E.

ἡμῖν τοιωύτῳ ἀντικαταστήσωμεν Φύλακα ὅμοιον καὶ ἀρχοντα ἐν αὐτῷ· καὶ τότε δὴ ἐλεύθερον ἀφίεμεν” (1). Pariter in libris *de Legibus* Plato passim de recte educanda juventute praecipit. Turpe habet corporis dotibus praestare, animum neglexisse. „Οἱ δὲ ἡμέτεροι παιδες (ita hospes Atheniensis cum Clinia confabulatur) ἀδυνατήσουσι καρτερεῖν, πολὺ καλλίσ-
νος ἔνεκα νίκης, ἢν ἡμεῖς καλλίστην ἐκ παιδῶν πρὸς αὐτοὺς λέγοντες, ἐν μύθοις τε καὶ ῥῆμασι καὶ μέλεσιν ἄδοντες, ὡς εἰκὸς, κηλήσομεν. — Ποίας; — Τῆς τῶν ἡδονῶν νίκης ἐγκρατεῖς δύτας ἀν ζῆν εὐδαιμόνως· ἡττωμένους δὲ, τούγαντίον ἀπαν” (2). Neque minus moralis libertatis in civitate confirmandae viam e Plutarcho cognoscimus. Memoravimus jam in superioribus quaedam ejus de morali libertate ad Nicandrum verba. Totam nunc illam sententiam apponamus. „Σὺ δὲ πολλάκις ἀκηκοώς,” inquit, „ὅτι ταῦτόν ἐστι τὸ ἔπεισθαι θεῷ καὶ τὸ πείθεσθαι λόγῳ, νόμιζε, τὴν εἰς ἄνδρας ἐκ παιδῶν ἀγωγὴν οὐκ ἀρχῆς εἶναι τοῖς εὖ Φρονοῦσιν ἀποβολὴν, ἀλλὰ μετα-
βολὴν ἀρχοντος, ἀντὶ μισθωτοῦ τινος ἡ ἀργυρωνήτου, θεῖον ἡγέμονα τοῦ βίου λαμβάνοντι τὸν λόγον, ὃ τοὺς ἐπομένους ἀξιόν ἐστι μόνους ἐλευθέρους νομίζειν. μόνοι γὰρ, ἂ δεῖ βούλεσθαι, μαθόντες, ὡς βούλονται, ζῶσι. Ταῖς δὲ ἀπαιδεύτοις καὶ παραλόγοις ὅρμαῖς καὶ πρᾶξεσιν ἀγεννὲς ἔνεστι καὶ μικρὸν ἐν πολλῷ τῷ μετα-

νο-

(1) Plat. *de Rep.* Lib. IX. p. 590. E., 591. A.(2) Plat. *de Legg.* Lib. VIII. p. 840. B. C.

νοοῦντι τὸ ἐκουύσιον" (1). Praeceptoribus igitur, quorum spectatae virtutis curam maximopere gerat bene morata civitas, id imprimis studendum est in instituenda juventute, ut in juvenum animis rationis vim alant, eam ita regant et ad virtutem dirigant, ut ipsi tandem juvenes, suo Marte virtute religiose colendā, moralem sibi libertatem vindicent. Et ita profecto est. Homini per se libertas vix vindicabitur; quocirca morali institutione discat oportet, quomodo et possit et debeat cupiditates subigere et liber evadere. Quodsi enim civitas puerorum institutionem parum curat, parentes tantum non negligunt, fieri aliter vix potest quin, naturali libertate amissā, puer ad virilem aetatem adultus saevo pravarum opinionum, cupiditatum, voluptatum adeo imperio eum in modum subjiciatur, ut in vilissimam detrudatur servitutem nec qui homo appelletur amplius dignus sit. Quum vero antiquitus morum emendandorum viae legibus praescriberentur et philosophiā, nos eam inimus rationem, ut eas e rerum maxime cognitione et doctrina percipiamus, et quoniam religio nostra Christiana Ethicam sibi vindicavit, ab hac omnem pertinens institutionem, cum puerilem tum proiectoris aetatis. Denique, utut est, sive philosophia seu religione animi correctionem et libertatis vindictam tibi conquirere studeas, verissima haec manet Ciceronis sententia: „Quodsi tales nos natura-

(1) Plutarch. Περὶ τοῦ ἀκούειν, Vol. VI. p. 155. ge-

genuisset, ut eam ipsam intueri et perspicere eademque optimâ duce cursum vitae confidere possemus: haud erat sane, quod quisquam rationem ac doctrinam requireret. Nunc parvulos (1) nobis dedit igniculos, quos celeriter malis moribus opinibuscum depravati sic restinguimus, ut nusquam naturae lumen appareat. Sunt enim ingeniis nostris semina innata virtutum; quae si adolescere liceret, ipsa nos ad beatam vitam natura perduceret. nunc autem, simul atque editi in lucem et suscepti sumus, in omni continuo pravitate et in summa opinionum perversitate versamur: ut paene cum lacte nutricis errorem suxisse videamur. Cum vero parentibus redditi, demum magistris redditi sumus, tum ita variis imbuimur erroribus, ut vanitati veritas et opinioni confirmatae natura ipsa cedat” (2).

(1) Leg. *parvulis de conj.* Cl. Heusdii, quae exstat in laud. filii *Disq.* p. 157.

(2) Cic. *Tusc. Quaest.* Lib. III. c. 1.

C A P U T II.

EXPLICATUR RATIO, QUA VINDICATUR
CIVI LIBERTAS.

Πόλις, ἐν ᾧ μάλιστα οἱ πολῖται τοῖς νόμοις πείθονται, ἐν εἰρήνῃ τε ἄριστα διάγει καὶ ἐν πολέμῳ ἀνυπόστατος ἔστιν.

Socrates ap. Xenoph.

Attigi supra, quum de auctoritate agebam, quam legibus Veteres deberi existimarunt, arctam quae intercedit legum cultum inter et probos civium mores necessitudinem, ut ab his illam pendere statuerem. Nunc autem id plenius est explicandum ex ipsis antiquae Politicae principiis docendumque, qua ratione fieri possit, ut legibus colendis libertas civitati vindicetur, quod ipsum Historiae testimonio seorsum probetur oportet. Qua tamen in re non ita versabor, ut cum pulviculo omnia exhaustram omnesque examini submittam civitates antiquas. Nam, praeterquam quod id haud postulari proposita quaestione videtur, vetant ne ad amussim rem exigam, cum arctiores commentationis fines, tum vero etiam (quid enim negem?) virium meorum tenuitas. Accedit, quod ipsum argumentum non

non omnium civitatum historiā pariter probari possit, certe non ita perspicue. Attendam iccirco e Dorico orbe unam Lacedaemonem, ex Ionico Athenas. Romanam civitatem separatim item tractabo. Rem igitur explicemus

§. I.

Ex antiquae Politicae principiis:

Dictum est, qua reverentia prosecuti antiqui leges in civitate fuerint, ut legem tanquam dominam imperare sibi facillime paterentur. Valet autem hoc de optima gentium aetate. Ut enim antiquitus leges moribus erant nisae et veluti superstructae, ita patet vigentibus moribus viguisse item civitates, cultas fuisse leges. Tum enim inerat civium animis, quo ad legum ἐθελοδουλείαν praestandam sua sponte ducerentur; tum explicata erat vis virtutis. Nam si quis proba animi indole probisque moribus sese commendat, legum servitium non tolerat tantum, sed etiam tanquam suae et civitatis salutis praesidium diligit. Infixam neimē animo habet immutatamque, quam a natura accepit, αἰδὼ τε καὶ δίκην. Utraque ad praeclara omnia eum excitant impelluntque. Suum igitur cuique lubenter tribuit, amicitiam cum cīvibus suis religiose servat, concordiae est studiosissimus, quandoquidem, si quis alius, sibi habet plane persuasum, sine hac nec

G 2

do-

domum ullam nec civitatem adeo stare diu posse. Talem sese praestitisse Socratem e Xenophonte et Platone cognovimus, quum pro sagacitate sua unus omnium maxime perspiceret, qua tandem esset in felicitatem civitatis efficacitate cum legum obser-vantia tum mutua concordia civium. Exstat viri apud Xenophontem cum Hippia Sophista colloqui-um, quod alicubi jam in prioribus me laudare memini. Praeclarum iterum inde sententiam deli-bemus. Quaestio est de legibus, quas tanquam οὐ σπουδαῖον πρᾶγμα tantum non rejicit Sophista. Legum vero patrocinium in se suscipit Socrates, ab earumque religioso cultu pendere ait civitatis tam belli quam militiae salutem. „Αλλὰ μὴν (sic con-tinuo pergit) καὶ ὁμόνοιά γε μέγιστόν τε ἀγαθὸν δοκεῖ ταῖς πόλεσιν εἶναι, καὶ πλειστάκις ἐν αὐταῖς αἱ τε γερουσίαι καὶ οἱ ἄριστοι ἄνδρες παρακελεύονται τοῖς πολίταις ὁμονοεῖν, καὶ πανταχοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι νόμος κεῖται, τοὺς πολίτας ὁμονύμαι ὁμονοήσειν, καὶ πανταχοῦ δρυνύουσι τὸν ὄρκον τοῦτον· οἷμαι δὲ ἐγὼ ταῦτα γίγνεσθαι, οὐχ ὅπως τοὺς αὐτοὺς χοροὺς κρί-νωσιν οἱ πολίται, οὐδὲ ὅπως τοὺς αὐτοὺς αὐλητὰς ἐπαι-γῶσιν, οὐδὲ ὅπως τοὺς αὐτοὺς ποιητὰς αἰρῶνται, οὐδὲ ἵνα τοῖς αὐτοῖς ἥδωνται, ἀλλ’ ἵνα τοῖς νόμοις πεί-θωνται· τούτοις γὰρ τῶν πολιτῶν ἐμμενόντων, αἱ πό-λεις ἰσχυρόταται τε καὶ εὐδαιμονέσταται γίγνονται· ἀγενὸς δὲ ὁμονοίας οὔτ’ ἀν πόλις εὖ πολιτευθείη, οὔτ’ οἶκος καλῶς οἰκηθείη” (1).

Haec

(1) Xenoph. *Memor.* Lib. IV. c. 4. §. 16.

Haec quum sit harmoniae in civitate bonorumque morum in legum observantiam vis et efficacitas, videamus quo jure tandem universo legum in civitate cultu civilis vindicari libertas dici possit.

Patuit igitur non alias esse bonas justasque leges dicendas, nisi quae ad naturae legis normam comparatae sint. Haec enim lex, ut divinam referens originem, perfectum est et, cui nihil admodum deest, boni iustique exemplar. Itaque leges in civitate a naturae lege distinguendae quidem sunt, non vero sejungendae. Quodsi autem haec imprimis de legum natura qualis esse debeat teneamus, fieri aliter vix potest, quin continuo nobis manifestum sit, earum servitio civibus libertatem comparari et vindicari. Tum enim haud dubie leges nos immunes praestant rerum omnium, quibus prohibeamur, quominus vivamus et agamus, ut honestos cives decet. Velit quispiam nos laedere vel nobis nostra vi eripere, praesto statim sunt leges, quae pro justitia sua illud impediant. Tum par est jus omnium. Si vero e. g. principibus in civitate viris pro lubitu agere erga humiliores secundum leges licet, tum nec justae sunt leges neque ulla est in civitate aequalitas et libertas; premuntur vero inferiores quique odiosâ civium principum insolentiâ.

Verum enim vero civitatem fingas optimis legibus justissimisque utentem, fingas quoque cives scrupulosâ legum observantiâ et reverentiâ in quaunque tandem vitae actione communiter ductos;

vel

vel sic tamen desiderari magnopere politica in ejusmodi civitate libertas possit. Mirum quidem istud primo obtutu videatur; sed tamen est verissimum. Scilicet, nisi qui legum exercent voluntatem boni atque justi amore incensi sint, desperari omnino de civium libertate licet. Est enim hoc summo studio civitati videndum, ut magistratus habeat atque judices, ipso justitiae, nec vero sui aut partium studio in rebus civilibus dirimendis ductos. Nec horum tantum, sed omnium universe summa est civitati cura gerenda, ut educatione potissimum juventutis et bonos homines et bonos cives efficere conetur, ut unusquisque civium sua sponte faciat, quod facere ceteroquin cogatur legibus. Paucos enim legibus obtemperare, nihil ferme prodest, quum ita neque semet ipsos neque ceteros etiam in libertatem vindicare possint. Cuncti pari modo id faciant oportet, ut singulis in civitate libertas vindicetur. Quodsi ea est civium voluntas, tam aequa legum ratio, tam spectata magistratum ac judicium justitia, nihil est nobis verendum. Tum omnes pariter provocare ad leges possumus et, sive qui laedit sit nobilis seu abjectus homo, nihil attinget; gaudemus singuli vera civili libertate.

Fuit haec quam praedicarent antiqui omnium in civitate aequalitas, quae circa cum idea libertatis tam arcte erat conjuncta, ut utraque vox haud raro eadem significatione apud veteres scriptores usur-

usurpari solet (1). Vocabulo nempe illo non intelligebant antiqui aequalitatem *auctoritatis*; (hac enim semper optimi quique et prudentissimi antecellebant,) sed *juris, ισηγορίας* (2). Pluribus nominibus hanc juris aequalitatem exprimere solebant. Memoratur ita praeter *ισηγορίαν ισότης, ισοτιμία, ισονομία, ισονομία, ισοτέλεια, ισοφυφία, ισοπολιτεία,* tandem *ισονομία*, quae vox omnium maxime aequalitatis sensum notat. Intelligitur autem sponte veteres non ad *homines* retulisse aequalitatem, sed unice ad *cives*, quod patet e servitute, quam ferc in civitatibus antiquis invaluisse novimus. Denique, dicebatur aequalitas ratione habitâ legum, ut secundum leges cives omnes essent aequales, per totam omnino civitatem, quae et ipsa cum aequalitatis maxime tum societatis studio exstiterat, dominaretur juris aequabilitas. In hac igitur civium aequalitate cernebatur potissimum antiquarum civitatum vis, quippe et ad alia et ad amicitiam concordiamque stabiliendam imprimis idonea. *Ισότης* enim *φιλότητα ἀπεργάζεται* dicebant antiqui (3). Cavebant autem leges, ne ex aequalitate nascetur anarchia, unde potissimum factum, ut tantam legibus reverentiam tribuere solerent, utpote aequa-

li-

(1) Vid. Cl. van Heusde, *Diatr.* p. 76.

(2) De *ισηγορίας* praestantia, exemplo ab Atheniensibus desumto, disserit eleganter Herod. Lib. V. c. 75.

(3) Invenitur proverbiū ap. Plat. *de Legg.* Lib. VI. p. 757. A.

littatis et libertatis unico firmissimoque praesidio. Verebantur ictus circum vehementer veteres, ne quis novas res in civitate moliretur et mores legesque alienas inducens labefactaret civium aequalitatem. Novarum enim rerum studium facile tyrannidem gignebat, qua exorta nulla erat civitas, nulla civium libertas. Inde apud Athenienses *ostracismus*, apud Syracusanos *petalismus*. Neuter proprie poena, sed cautio quaedam fuisse videtur, qua monebatur civis aliquis potentior, ne diutius in civitate moraretur. Etenim, ut testatur Aristoteles, „τοὺς δοκοῦντας ὑπερέχειν δυνάμει διὰ πλοῦτον ἢ πολυφιλίαν ἢ τινα ἄλλην πολιτικὴν ἴσχυν ὀστράκιζον, καὶ μεθίστασαν ἐκ τῆς πόλεως χρόνους ὀρισμένους” (1).

Si autem ita de libertate civili existimandum est, ut modo disputavi, continuo apparet egregie erasse, quotquot inter antiquos et recentiores veram libertatem civilem unice positam esse voluerint vel in democracia vel aristocracia, vel mixta regiminis forma; in regia nullam esse affirmaverint (2). De singulis agere non vacat. Democratiam quidem tanquam libertati civili minus aptum regimen post-hac e Platone proponere juvabit. Nunc vero bre-

vi-

(1) Aristot. *Politic.* Lib. III. c. 8. §. 2. Cff. ejusd. cap. §. 4.; Plutarch. *Vit. Aristid.* c. 7.; Diod. Sic. Lib. XIX. c. 1.

(2) Libertas enim apud antiquos regno sere opponitur, e. g. apud Liv. *Hist.* Lib. II. c. 12, 15.; Lib. XLV. c. 18.; Tacit. *Annal.* Lib. I. c. 1.; *de mor. Germ.* c. 37.; Cic. *de Legg.* Lib. III. c. 10.; Senec. *Nat. Quaest.* Lib. II. c. 49.

viter in causā inquirere lubet, qua factum sit, ut a regno libertatem alienam esse perhibuerint antiqui. Scilicet, temperato régio imperio, quali nos utimur, illi non fuerunt maturi (1). Priscis temporibus patriarchicam sequebantur rationem, quae naturae plane respondet; sed quo esse cultiores coeperunt, eo magis aequalitatem appetere et ad popularem regiminis formam accedere studuerunt, quippe quae omnium maxime aequalitatem referret (2). Reges deinde pro *tyrannis* fere habuerunt, ut nempe aequalitati promovendae alienos, nec tamen ignobili istā significatione, quam huic nomini tribuere homines solent. Tyrannos proprie dicebant omnes cives, qui soli, sive volentibus ceteris seu nolentibus, summa rerum potiti essent in civita-

(1) Summa regiminis perfectio, cuius capax antiquitas fuit, cernitur in republica Romana, quam laudat Cic. *de Rep.* Lib. I. c. 46, secutus maxime Polybium, Lib. VI. c. 9. sqq. Factum ita est, ut raro in hac republica exsisterint tyranni. Senatus enim auctoritate sua impediebat, quominus res novas demagogi molirentur. Neque vi sua hac in ré caruit ratio democratica. Quum euim qui affectarent tyrannidem, Plebi maxime sese commendarent, Romae hi a Tribunis Plebis sedulo arcebantur.

(2) Non tamen pristini illi Reges absolutam habuisse potestatem videntur; sed tantum domi summi fuisse magistratus, militiae supremi belli gerendi duces. Quamquam autem posteris temporibus regia universe obsoleta fuit potestas, Lacedaemon tamen suos retinuit Reges, cā quidem muneris dignitate conspicuos, ut in suffragiis ferendis ceteros fere Senatores adaequarent bellique tantum tempore exercitui praecessent.

tate, quae libera ante, id est, popularis fuisse (1). Quandoquidem autem haud raro fiebat, ut crudelissime Reges saevirent; qui item mos erat tyranorum, certe αὐτοκράτορες essent atque hoc ipso aequalitati nocerent, regium nomen invisum redditum fuit. Quidquid est, perverse egerunt, quotquot libertatem civilem in regiminis quadam forma quaesiverunt. In omni enim, ut ex superioribus liquet, regimine adesse libertas potest, sive regium sit sive aristocraticum sive democraticum seu denique ex omnibus hisce temperanter mixtum.

Haec quum ita sint, manifestum est sapienter legum servitium ab antiquis politicis tantopere fuisse commendatum. Ciceroni jam praeiverat Historiae ac Politicae parens Herodotus, imprimis in laudato Xerxis et Demarati colloquio: praeiverat maxime Plato cum alibi tum passim in opere *de Legibus*, felicitatem simul civitati inde natam significans. Hic enim Socrates: „Ος ἀν τοῖς τεθεῖσι νόμοις εὐπειθέστατος τ' οὗ, καὶ νικᾷ ταύτην τὴν νίκην ἐν τῇ πόλει, τούτῳ Φαρμὲν καὶ τὴν τῶν θεῶν ὑπηρεσίαν δοτέον εἶναι τὴν μεγίστην τῷ πρώτῳ, καὶ δευτέρου τῷ τὰ δεύτερα κριτοῦντι· καὶ κατὰ λόγου οὕτω τοῖς ἐφεξῆς τὰ μετὰ ταῦθ' ἔκαστα ἀποδοτέον εἶναι. τοὺς δ' ἄρχοντας λεγομένους, νῦν ὑπηρέτας τοῖς νόμοις ἐκάλεσα, οὕτι καινοτομίας δυνομάτων ἔγεκκα· ἀλλ' ἥγοῦμαι παντὸς μᾶλ-

(1) Cf. Nep. *Vit. Milt.* c. 8. *Reges contra propriæ vocabant*, qui auctoritate uterentur a majoribus accepta legibusque definita.

μᾶλλον εἶναι παρὰ τοῦτο σωτηρίαν τε πόλει, καὶ τούτου νάντιον. ἐν ᾧ μὲν γὰρ ἀν ἀρχόμενος ἦν καὶ ἄκυρος νόμος, Φθορὰν δρῶ τῇ τοιαύτῃ ἑτοίμην οὖσαν· ἐν ᾧ δὲ ἀν δεσπότης τῶν ἀρχόντων, οἱ δὲ ἀρχοντες δούλοι τοῦ νόμου, σωτηρίαν, καὶ πάντ' ὅσα θεὶ πόλεσι εἰσιστοῦσαν ἀγαθὰ γιγνόμενα καθορῶ” (1). Quamquam autem Plato hoc loco attendit maxime magistratus in civitate eosque δούλων nomine, legis ratione habitā, appellavit, ceteros tamen cives aequae legum servos esse voluit. Patet hoc satis superque cum ex politicis aliisque philosophi operibus, tum vero e *Critone* dialogo. Disserit ibi Socrates cum suo familiari disputatque, utrum liceat sibi e custodia aufugere necne. Quo autem rem dilucidius exponat, ipsas civitatis leges loquentes inducit, quae se fugam parantem ita alloquantur: „Εἰπέ μοι, ὁ Σώκρατες, τί ἐν νῷ ἔχεις ποιεῖν; ἄλλο τι ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ, ὁ ἐπιχειρεῖς, διανοεῖ τούς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι καὶ ἔμπτᾶσαι τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος; ἢ δοκεῖ σοι εἶδον τε ἔτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι καὶ μὴ ἀνατετράφθαι, ἐν ᾧ ἀν αἱ γενόμεναι δίκαιι μηδὲν ἴσχύωσιν, ἀλλ’ ὑπὸ ἴδιωτῶν ἄκυροι τε γίγνωνται καὶ διαφθείρωνται?” (2); Pariter hac de re egit Plato in *Eπιστολα*, quam Dionis familiaribus scripsisse fertur. „Νόμος,” ait, „ἐπειδὴ κύριος ἐγένετο βασιλεὺς τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ’ οὐκ ἄνθρωποι τύραννοι νόμοιν.”

II-

(1) Plato *de Legg.* Lib. IV. p. 715. C. D. Cf. 714. A. Lib. IX. p. 856. B.; Arist. *Politic.* Lib. IV. c. 4. §. 7.

(2) Plat. *Crit.* p. 50. B. Cf. Aesch. *Orat. in Timarch.* p. 25.

Illud enim felicitatis summae et libertatis, hoc vero malorum omnium et servitutis esse principium contendit (1).

Itaque, ut hisce tandem finem imponam, hanc summam cogere licet, libertatis civilis praesidium civitati nulla alia in re nisi in legum cultu esse posatum, ut *leges nervos esse civitatum jure aliquando pronunciasse Catonem* appareat (2). Quacunque regiminis forma utatur civitas, libera esse potest, modo quae leges imperant religiose exsequantur cives, modo bonae ipsae sint leges, aequi judices. Quo vero magis illae ad naturae legem sunt compositae, hi aequiores, eo majori etiam fruuntur omnes libertate civili, quae tum demum plena fit, quum ipsi cives justitiae semper et virtutis sunt studiosi. Denique, ut hoc moneam, ad veram civilem libertatem antiqui haud pervenerunt, siquidem hominis libertatem naturalem non venerabantur. *Civem* enim, non *hominem* spectare atque adeo jus vindicare sibi solebant in servitutem redigendi quoscunque vel in bello ceperant vel pecuniâ emerant vel aliâ quâvis ratione sibi comparaverant. Nos demum, quod praestantissimum est religionis Christianae beneficium, eo processimus, ut hominem in homine veneremur atque ita omni hominum generi, quin servis etiam, lubenter prospiciamus.

§. 2.

(1) Plat. *Epist.* VIII. p. 554. C.

(2) Fragmentum exstat ap. Diomedem Grammaticum, Lib. I. p. 289, ut indicat doct. J. H. van Bolhuis, *Diatr. in M. P. Catonem*, p. 219.

§. 2.

E vigore reipublicae Lacedaemoniorum.

Excipiat jam Politicam antiquae Historiae testimonium , quo quae illius principia tradunt et probentur et confirmentur. Qua autem ratione hoc instituendum sit , dubium esse non potest. Quum scilicet ad morum servandam integritatem antiquitus referrentur omnia , legum fundus in moribus esset positus , sequitur ultiro , ut quamdiu intacti essent civium mores , colerentur etiam leges , firma maneret civitatum libertas. Attendenda igitur nobis omnium maxime est moralis civium conditio , quippe a cuius praestantia pependerit prorsus civitatum tum vigor tum libertas. Initium igitur faciamus a Lacedaemoniorum republica.

Quo tetenderint olim Lycurgi leges summatim me exponere memini. Bellum imprimis spectabant , ut rem patriam fortiter foris propugnantes , cives in libertatem se simul ipsi vindicarent , domi ad virtutem informati parendo legibus summa gaudent aequalitate. Hanc autem ut firmaret civibus libertatem , cum alia multa novavit tum Senatum instituit , „ἢ (κατάστασιν)“ uti tradit Plutarchus , „Φησιν δὲ Πλάτων τῇ τῶν βασιλέων ἀρχῇ Φλεγμανούσῃ μιχθεῖσαν , καὶ γενομένην ἰσόψηφον , εἰς τὰ μέγιστα σωτηρίαν ἄρκε καὶ σωφροτύνην παρασχεῖν. κινηρουμένη γάρ οὐ πολιτεία καὶ ἀποκλίνουσα νῦν μὲν ὡς

ώς τοὺς βασιλεῖς ἐπὶ τυραννίδα, νῦν δὲ ὡς τὸ πλῆθος ἐπὶ δημοκρατίαν, οἷον ἔρμα τὴν τῶν γερόντων ἀρχὴν ἐν μέσῳ θεμένη καὶ ἴσορροπήσασα, τὴν ἀσφαλεστάτην τάξιν ἔσχε καὶ κατάστασιν· ἀεὶ τῶν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι γερόντων τοῖς μὲν βασιλεῦσι προστιθεμένων, ὅσου ἀντιβῆναι πρὸς δημοκρατίαν, αὗθις δὲ ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέσθαι τυραννίδα, τὸν δῆμον ἀναρρωνύντων” (1). Testatur autem idem inferius (2), quantam in Lacedaemoniorum republica vim habuerit legum servantia. „Τῶν νόμων γὰρ ἐπικρατούντων, (praestat enim locum integrum apponere) οὐ πόλεως ἡ Σπάρτη πολιτείαν, ἀλλ’ ἀνδρὸς ἀσκητοῦ καὶ σοφοῦ βίου ἔχουσα, μᾶλλον δ’, ὡςπερ οἱ ποιηταὶ τὸν Ἡρακλέα μυθολογοῦσι δέρμα καὶ ξύλον ἔχοντα τὴν οἰκουμένην ἐπιπορεύεσθαι, κολάζοντα τοὺς παρανόμους καὶ θηριωδεῖς τυράννους, οὕτως ἡ πόλις, ἀπὸ σκυτάλης μιᾶς καὶ τρίβωνος ἄρχουσα τῆς Ἑλλάδος ἐκούστης καὶ βουλομένης, κατέλυε τὰς ἀδίκους δυναστείας καὶ τυραννίδας ἐν τοῖς πολιτεύμασι, καὶ πολέμους ἐβράβευε, καὶ στάσεις κατέπιε, πολλάκις οὐδὲ ἀσπίδα κινήσασκα μίαν, ἀλλ’ ἔνα πέμψα πεσθευτὴν, ὃ πάντες εὐθὺς ἐποίουν τὸ προστασόμενον, ὡςπερ αἱ μέλισσαι, Φανέτος ἡγε-

μο-

(1) Plutarch. *Vit. Lycurg.* c. 5. Postea Rex Theopompus Ephorus instituit, qui Regum licentiam frenarent, Plut. l. l. c. 7; uide factum, ut si quis contra leges agere existimaretur, illico in eum animadverterent Ephori, Xen. *de Rep. Laced.* c. 8. Sunt tamen qui Ephororum institutionem ad Lycurgum, instaurationem ad Theopompum referant, de quibus vid. d'Engelbronner, p. 78, in notâ.

(2) Plutarch. l. l. c. 50.

μόνος, συντρέχοντες καὶ κατακοσμούμενοι. τοσοῦτον περιῆν εὐνομίας τῇ πόλει καὶ δικαιοσύνης.” Unde igitur tantus Spartae vigor, tanta auctoritas? Scilicet, non repetenda causa extrinsecus est, sed ex ipsa morali Spartanorum praestantia, quodque cuim eā semper conjungi solet, legum obsequio (1). Cernitur hoc imprimis bellorum Persicorum tempore. Acerrius praestabant Spartani libertatis studio, nec tamen leges evertere atquē ita sibi comparare libertatem conabantur; imo vero in ipso legum cultu positam esse libertatem censebant. Sed né hoc veluti ex tripode dicere videamus, exemplis utrumque illustremus.

Itaque quanto flagrarent optimâ aetate libertatis ardore Spartani, missis etiam fortibus virorum in bello facinoribus, optime perspicere licet ex eleganti Herodoteâ narratione, nobis haud negligendâ. Narrat ille de Sperthia et Bulide, Spartanis, qui liberi pro patria mortem obirent, ut culpam expiarent civium suorum, qui male olim habuissent Darii legatos. Susa profecti veniunt una ad Hydarnem, orae Asiae maritimae praefectum. Convivio liberaliter exceptos hoc modo alloquitur Hydarnes: „Quid tandem, viri Lacedaemonii, amicos Regi fieri negatis? nam videtis, qui sciat Rex fortis viros honore prosequi, me et res meas respicientes. Ita igitur vos quoque, si vosmet ipsos Regi tradideritis, (existimamini enim ab illo fortes viri esse)

(1) Xenoph. l. l.

esse) uterque a Rege parti cuidam Graeciae imperaturi estis." Tum vero illi: „Non ex aequo," inquiunt, „Hydarnes, proficiscitur quod tu nobis das consilium. Nam id, quod tu expertus es, nobis suades; alterum autem expertus non es. Servire quidem nosti, libertatis vero nondum experimentum cepisti, utrum dulcis sit necne. Hanc enim si expertus fuisses, suaderes nobis, ut pro ea non modo hastis pugnaremus, verum etiam securibus" (1). Agnoscimus sane vel hinc libertatis civilis Lacedaemone hisce temporibus studium atque ardorem. Qualem autem libertatem illi intellexerint, egregie e Xerxis cum Demarato colloquio, quod supra traditum explicui, patet. Demaratus enim: „Ἐλεύθεροι ἔόντες," inquit, „οὐ πάντα ἐλεύθεροί εἰσι· ἐπεστι γάρ σφι δεσπότης Νόμος, τὸν ὑποδειμαχίνουσι πολλῷ ἔτι μᾶλλον, ἢ οἱ σοὶ σε· ποιεῦσι γῶν, τὰ ἀν ἐκεῖνος ἄνωγη." Ita cogitabant legum suarum studiosissimi Spartani; inde explicanda stupenda illa virtus, mira illa in rebus gerendis alacritas. Quid enim? Pergit Demaratus: „Ἀνώγει δὲ τῶστὸ αἰεὶ, οὐκ ἔων Φεύγειν οὐδὲν πλῆθος ἀνθρώπων ἐκ μαχῆς, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τάξει ἐπικρατέειν, ἢ ἀπόλλυσθαι." Ita in ipsis eorum animis inerat, quod eos ad summam duceret legum observantiam, ut hoc stimulo incitati rem patriam fortiter defendendam susciperent, pulchra et honesta omnia perpetrarent. Nam universe, si Plutar-

chum

(1) Herod. Lib. VII. c. 135.

chum audimus, „εἴθιζε τοὺς πολίτας (ὁ Λυκοῦργος) μὴ βούλεσθαι, μήτ' ἐπίστασθαι κατ' ἴδιαν ζῆν, ἀλλ' ὥσπερ τὰς μελίττας, τῷ κοινῷ συμφυεῖς δύτας ἀεὶ, καὶ μετ' ἀλλήλων εἰλουμένους περὶ τὸν ἄρχοντα, μικροῦ δεῖν ἔξεστῶτας ἔκαυτῶν ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ φιλοτιμίας, ὅλους εἶναι τῆς πατρίδος” (1).

Vix profecto e factis rem explicare opus est. Sufficiat memorasse qui in Thermopylis occiderunt cum Leonida duce Lacedaemonios, in quorum laudem Simonides :

„Dic hospes Spartae, nos te hic vidisse jacentes,
Dum sanctis patriæ legibus obsequimur.”

Quid autem viros commemoro? Qualis tandem Lacaena? quae cum filium in proelium misisset et interfictum audisset: *Idcirco*, inquit, *genueram, ut esset, qui pro patria mortem non dubitaret occupere* (2). Et vero, ita sese gerendis non mirum adeo invaluisse Lacedaemonios: statim enim post bella Persica, ad summum, ut modo e Plutarcho est expostum, floris fastigium adscenderunt, ut, vili odioisque Persarum jugo excusso, honestā suaviquē fruerentur civili libertate et felicitate. Sed servabant simul Spartani legibus suis praescriptam temperantiam, frugalitatem, paupertatem, fortitudinem, justitiam, bonos omnino mores, quos ipsis illis legibus diutius etiam servare potuisse videntur,

(1) Plutarch. *Vit. Lyc.* c. 25. Cf. c. 24, init.

(2) Ita fere Cic. *Tusc. Quaest.* Lib. I. c. 42.

tur, quippe quae mercaturam fere omnem et peregrinationem auctoritate sua areebant. Factum inde maxime est, ut pristinā morum integritate retentā per quinque fere saecula infracta staret reipublicae Spartanae auctoritas atque gloria, eaque in ceteris Graeciae civitatibus satis diu principatum obtineret. — Sed haec de Lacedaemone satis sunto; rem jam porro illustremus

§. 3.

E vigore reipublicae Atheniensium.

Laudavi supra moralem legum Solonis vim utilissimamque Areopagi Athenis auctoritatem, quatenus morum spectabat tutelam custodiamque legum. Eam autem Soloni maximam partem debuit: hic enim, ut legum integritati populique libertati prospiceret, „τὴν ἄνω βουλὴν ἐπίσκοπον πάντων καὶ Φύλακα τῶν νόμων ἐκάθισεν, οἰόμενος ἐπὶ δυσὶ βουλαῖς, ἀξπερ ἀγκύραις, ὄρμοῦσαν, ἥττον ἐν σάλῳ τὴν πόλιν ἔσεσθαι, καὶ μᾶλλον ἀτρεμοῦντα τὸν δῆμον παρέχειν” (1). Florentissimo autem suo aevo cum ceteris Graeciae civitatibus docuerunt Athenae praesertim, quid ad libertatem tuendam valeat legum observantia cum patriae amore ac concordiae studio conjuncta. Insignia hujus rei exempla in bellorum

Per-

(1) Plutarch. *Vit. Solon.* c. 19.

Persicorum historiâ exstant. Infestabant tunc Persae Graecarum civitatum libertatem, cunctas imperio suo subjicere summo studio conantes. Inde ingentes illi exercitus, immensi illi Persarum apparatus, quorum ne similes quidem vix vidit posterior aetas. Sed inde quoque apud Graecos alacritas illa et bellica virtus, qua majorem neutiquam memôrent historicorum scripta. Nec utique mirum. Patriam quisque suam ab exitio defendebat legesque, quibus patriae contineri salutem civiumque aequalitatem existimabant. Αὐτόνομοι hucusque fere fuerant Graeci; αὐτονομίαν vitâ etiam cariorem habebant. Oderant tyrannidem, quae legum auctoritatem funditus tollere, τὸ ἔσχατον τῆς πόλεως νόσημα inferre soleret. Oderant Persarum Reges, qui arbitrio fere suo res administrarent, subditos extremâ et vilissimâ servitute vinctos tenérent. Denique, Graecum si cogites illius maxime aevi, virum cogita ingenio liberalissimo, cui carior atrocissima mors sit vitâ vel minimo servitio transactâ; cogita concordiae, fortitudinis, patriae amoris, temperantiae justitiaeque exemplar, morum universe simplicitate et integritate conspicuum. Communiter igitur Graeci arma induebant, communiter propulsare hostem conabantur, nec ullus relinquebat licentiae ac discordiae locus. Illustrre hujus rei apud Athenienses exemplum praeter alia multa affert Herodotus. Paulo ante pugnam ad Salamina, rebus ad angustias redactis, Aristides, „ἐνηργεῖον Ἀθηναῖον

μὲν, ἐξωστρακισμένος δὲ ὑπὸ τοῦ δῆμου,” vocabat ad se Themistoclem. „έντα μὲν ἐωτῷ εὐ φίλου, ἔχθρὸν δὲ ταυτάστη.” Hunc ita alloqui coepit Aristides: „Ἡμέας,” inquit, „στασιάζειν χρεῶν ἔστι ἐν τῷ ἄλλῳ καιρῷ, καὶ δὴ καὶ ἐν τῷδε, περὶ τοῦ ὀκότερος ἡμέων πλέω ἀγαθὰ τὴν πατρίδα ἐργάσεται” (1). En optimo cive dignissimum facinus! Missas faciebat Aristides privatas inimicitias, ut patriae, in summum adductae discrimen, communiter consuleretur; atque ita ὑπὸ μεγάθεος τῶν παρεντῶν κακῶν facillime patiebatur, quod ceteroquin fortasse vix aut ne vix quidem passus fuisset.

Verum, quanto studio prae morum suā bonitate leges observaverint hoc tempore Athenienses, vel hinc cognosce. Pugnā ad Salamina commissā, mitterebat Mardonius Alexandrum, Perdiccae filium, qui a Rege libertatem et principatum Graeciae aliaque bene multa ac praeclara Atheniensibus polliceretur, modo sponte, quod prae virium tenuitate mox cogerentur, Regi sese traderent. Quod ut auditum Spartae est, missi continuo Athenas sunt legati, qui suaderent ut et Regi non auscultarent et mulieres ceteramque familiam nutriendam Spartam mitterent. Auditā oratione Alexандri, indignati Athenienses bac fere responderunt gravi liberisque civibus dignissimā sententiā: „Καὶ αὐτοὶ,” inquiunt, „τοῦτο γε ἐπιστάμεθα, ὅτι πολλαπλοῖν
εστὶ τῷ Μῆδῳ δύναμις ἥπερ ἡμῖν· ἔτε οὐδὲν δέει τοῦτό

γε

(1) Herod. Lib. VIII. c. 79. Cf. Plutarch. Vit. Arist. c. 8.

γε δυειδίζειν. ἀλλ' ὅμως ἐλευθερίης γλιχόμενοι ἀμυνεύμεθα οὕτω, ὅκας ἂν καὶ δυνάμεθα. — νῦν δὲ ἀπάγγελλε Μαρδονίῳ, ὃς Ἀθηναῖς λέγουσι, ἔστιν ἀν δῆλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἡ, τῷπερ καὶ νῦν ἔρχεται, μήκοτε ὄμολογήσειν ἡμέας Ξέρξῃ· ἀλλὰ θεοῖσι τε συμμάχοισι πίσυνοι μιν ἐπέξιμεν ἀμυνόμενοι, καὶ τοῖσι ἥρωσι, τῶν ἐκεῖνος οὐδεμίην ὅπιν ἔχων ἐνέπρησε τούς τε οἴκους καὶ τὰ ἀγάλματα” (1). Cum his, ne plura afferam, confer quod Spartani tulerunt responsum, nec te latere possit ipsam Athenarum civitatem, pariter atque leges, optimis suis moribus superstructam. Quae igitur modo de Lacedaemoniis ex Herodoto attuli, eadem fere apud Platonem egregie de Atheniensibus hac aetate memoriae prodita inventimus. Ita enim in Libris *de Legibus* popularium suorum, bellorum Persicorum tempore, legum observantiam praedicat Socrates: „Δεσπότις ἐντὸν τὶς αἰδὼς, δι’ ἣν δουλεύοντες τοῖς τότε νόμοις ζῆν ἡθέλομεν. καὶ πρὸς τούτοις δὴ τὸ μέγεθος τοῦ στόλου κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν γενόμενον, Φόβον ἀπτιφον ἐμβαλὸν, δουλείαν ἔτι μείζονα ἐποίησεν ἡμᾶς τοῖς τότε ἄρχουσι καὶ τοῖς νόμοις δουλεῦσαι. καὶ διὰ ταῦτα πάνθ’ ἡμῖν ἔνυπεσε πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς σφοδρὰ φιλία (2). Et paulo post: „Οὐκ ἡν, ὡς φίλοι, ἡμῖν ἐπὶ τῶν παλαιῶν νόμων ὁ δῆμος τινῶν κύριος, ἀλλὰ τρόπου τινὰ ἐκὼν ἐδούλευε τοῖς νόμοις” (3).

Ejus-

(1) Herod. Lib. VIII. c. 143.

(2) Plato *de Legg.* Lib. III. p. 638. B.

(3) I. l. p. 700. A.

Ejusmodi quin essent Atheniensium mores, haud mirum profecto in bellis eos Persicis tam praeclara edidisse facinora, ideoque deinde dignos fuisse habitos, qui Graeciae principatum obtinerent. Et vero, tali felicitate gavisae Athenae statim post bella Persica sunt, quali nunquam postea. Nam etsi prius per breve temporis spatium Athenarum vigorem fregerat quodammodo tyrannide inducendā Pisistratus, ipse quidem bonus homo legumque studiosus, sed indignae prolis pater, Hipparchο tamen occiso expulsoque Hippia, „Αθῆναι, ἔστισαι καὶ πρὸ μεγάλαι, τότε ἀπαλλαχθεῖσαι τυράννων, ἐγίνοντο μέζονες” (1). Verum — ita fert sors humana — neque Athenis neque ceteris Graeciae civitatibus diu laeta illa conditio arrisit. Ut enim ex prosperitate superbia, luxuries, aliorumque fastidium et invidia nasci solet; sic sensim Graecae respublicae, quum quae minus gloriā valeret alto supercilium in alterius vigorem famamque despiceret, eo processerunt, ut, moribus avitis plane corruptis, omni leges vi nudarent, mutuis bellis se invicem tentarent atque studerent devincere. Haec tamen omnia, ut ab hoc loco aliena, deinde expouenda sunt. Transeamus jam ad Romanos.

§. 4.

(1) Herod. Lib. V. c. 66.

§. 4.

E vigore reipublicae Romanae.

Quodsi Romanae gentis historiam consideras, mireris necesse est, quot quantaeque in ea exstiterint *isovopulas*, vel comparandae vel tuendae gratia turbae civiles. Fere Patricios Plebejis, Plebejos Patriciis reluctantibus videas, hos ut Plebis crescentem auctoritatem frangant, illos ut sua jura a Patriciorum superbia defendant. Acerrimum enim in gente Romanâ animadvertisimus libertatis studium, licet dominandi ardore correpti in aliis populis eandem haud magnopere venerati sint. Cernitur studium illud aequalitatis et libertatis continuo in Tarquinii Superbi abjurataeque regiae potestatis historia. Vir iste, ad nulla non sclera perpetranda paratus, omne jus fasque exosus, vehementer populi libertatem oppresserat, ut adeo qui tyranni nomine vocaretur haud se praestaret indignum. Infracit enim justitiâ, suam auctoritatem leges amiserant, Regis plane voluntas omnia decernebat (1). Itaque

„ubi

(1) Quamquam enim postea demum leges XII tabularum acceperunt Romani, non censendi tamen sunt primis temporibus nullas habuisse leges; sine legibus esse civitas plane non potest; sed non scriptas Romani habuere leges, quae quotidie a civilibus inspicterentur et cognoscerentur. Utebantur igitur legibus quidem ad justitiae normam compositis, sed paucis illis atque reconditis a notitia vulgi; quibus autem non providerent leges, ea vel arbitratu Regum vel exempli memoria dijudicabantur.

„ubi regium imperium, quod initio conservandae libertatis atque augendae reipublicae fuerat, in superbiam dominationemque convertit, immutato more, annua imperia binosque Imperatores sibi fecere; eo modo minime posse putabant per licentiam insolescere animum humanum” (1). Ut autem refert Livius: „Libertatis originem inde magis, quia annum imperium consulare factum est, quam quod deminutum quicquam sit ex regia potestate, numeres. Omnia jura, omnia insignia primi Consules tenuere: id modo cautum est, ne, si ambo fasces haberent, duplicatus terror videretur” (2). Quum igitur quotannis novi crearentur Consules, non solum aditus ad summos honores quam plurimis patuit, sed sublatus etiam metus fuit, ne in valesceret Consulum potestas populique aequalitati insidiaretur. Plebis enim vis ad hoc usque tempus exigua fere fuerat, nec magnopere habuerat, quae sese commendaret Plebeiorum libertas. Huic tamen sensim consuli coepit imprimis creandis Tribunis, qui postea sacrosancti etiam facti, vindices Plebis extiterunt eximii ejusque jura acerrime propugnau-
runt (3). Deinde connubia item cum Patriciis inire

Ple-

(1) Sallust, *B. C.* c. 6.(2) Liv. *Hist.* Lib. II. c. 1.(3) In hac Tribunorum Plebis creatione jam cernimus quoddammodo illius imperii initia, quod apud Germanicas gentes obtinuit et *repraesentativum* vocari solet. Vid. hac de re doct. Scheers van Harenkarspel, *de Trib. Pleb. ap. Rom. instit.* p. 89. sqq.

Plebi licuit, omnesque fere majores magistratus cum ipsa communicati sunt.

Verum enim vero, quamquam post exactos Reges civium aequalitas maxime aucta fuerat, desiderabantur tamen eae leges, quae ad *communem* populi libertatem tuendam essent idoneae. Consules enim eadem qua Reges ratione jus dirimebant, quarumque legum memoria non exoleverat, eas Patricii conscriptas et a communi remotas notitia in corpus redegerant, omnino sibi juris interpretationem callide reservaverant. Surrexit deinde Terentillus Arsa, Tribunus Plebis, vehementer ille Consulum libidinem ac licentiam criminans utque Quinqueviri legibus scribendis crearentur postulans (1). Tandem post multas altercationes lex perlata est et leges XII tabularum, de quarum natura supra exposui, a Decemviris acceperunt Romani, nec tamen prius, quam ipse Decemviratus in tyrannidem abierat. Sublatis enim ceteris omnibus magistratis, ne Tribunis quidem Plebis exceptis, sine ulla ad populum contra necem et verbera provocatione rempublicam administrarunt, effeceruntque ut, cum *yindicias amisisset ipsa libertas, populi nulla res esset* (2). Rebus tamen brevi restitutis, perlatis legibus, stabiliri in posterum copta est populi aequalitas; nam L. Valerius et M. Horatius, Consules per Interregem creati, „deinde consularem legem

(1) *Liv. Hist. Lib. III. c. 9.*

(2) *Cic. de Rep. Lib. II. c. 37.; Lib. III. c. 22.*

gem de provocatione, unicum praesidium libertatis, Decemvirali potestate eversam, non restituunt modo, sed etiam in posterum muniunt, sanciendo novam legem: *Ne quis ullum magistratum sine provocatione crearet; qui creasset, eum jus fasque esset occidi*” (1). Tum vero etiam nulla promulgabatur in civitate lex, nisi quam antea in Comitiis latam probasset populus novamque velut dominam, cui sponte deinde sua pariturus esset, agnovisset.

Haec longius exponenda videbantur, ut recte animadverteremus, quomodo sensim ad libertatem et aequalitatem processerint Romani, eamque semel partam deinceps colendis legibus sibi vindicaverint. Cernimus autem inde omnes istas civium discordias non eo valuisse, ut interiret paulatim civitas, sed potius ut civium aequalitate vigeret. Patet id praeassertim ex bellis hisce temporibus gestis. Continuo hoste minante, arima communiter suscipiebant patriamque honeste ac fortiter defendebant. Parum referebat Patriciusne quis an Plebejus esset; patria, communis omnium libertas, in discrimine versabatur, causa omnino agebatur universi populi. Itaque id controversiae istae tandem effecerunt, ut juris quaedam in republica haberetur aequabilitas, ut vere esset *res publica*; quo semel facto mirifice invalescere, florere, vigere Romana civitas coepit. Accedit, quod temporibus illis Romanorum mores non ita erant depravati, ut in omne vitiorum genus

es-

(1) *Liv. Hist. Lib. III. c. 55.*

essent proclives. Vigebat Censorum dignitas, qui Areopagitarum instar morum ministerio fungentes temperantiae, pudicitiae, luxuriei, ignaviae, morum denique integritatis curam habebant et delinquentes, sive illustriori seu ignobiliori genere natos, dignâ poenâ afficiebant, ut adeo existimandi Censores sint hac in re eximie de Republica Romana meruisse (1). Quum autem verendum esset, ne uni magistratui vires deficerent ad tam grave tamque late patens munus bene gerendum, Aedilibus item morum cura demandata est, ut et luxum coërcerent et curam haberent popinarum ganearumque, ut nullae haberentur Romae meretrices, nisi quae, nomen professac apud Aediles, togam sumissent. Quibus aliisque rebus factum est, ut justitiâ, fortitudine patriaeque amore, quae virtus a legum calendarum studio divelli plane non potest, conspicui essent prisci Romani. Nec viri tantum, sed feminae etiam saepius suam in patriam pietatem aperte declararunt. Memorasse sufficiat quod Vejis captis evenisse tradit Livius. Quum enim decimarum nomine, quas Camillus voverat, aurum

Apol-

(1) Censuram ideo *pacis magistram custodemque* appellavit Val. Max. Lib. II. c. 9. init. „Quid enim prodest,” inquit, „foris esse strenuum, si domi male vivitur? Expugnentur licet urbes, corripiantur gentes, regnis injiciantur manus, nisi foro et curiae officium ac verecundia sua constiterit, partarum rerum aequatus coelo cumulus sedem stabilem non habebit.” Vid. omnino Cl. Rovers, *de Cens. ap. Rom. auct. et existim.*, Traj. ad Rhen. 1824.

Apollini Delphico mitti oporteret, neque emendi ejus facultas esset, matronae, coetibus ad eam rem consultandam habitis, et communis decreto pollicitae Tribunis militum aurum et omnia ornamenta sua, in aerarium detulerunt (1). Ita viri militiae, domi feminae, omnes communiter eo tendebant, ut quoad ejus fieri posset viribus atque opibus rem patriam defenserent et sustentarent. Quocirca pessimos quosque cives novarumque rerum studiosos ultimo suppicio plecti malebant, quam pati ne quid inde res publica detrimenti caperet, quum penitus persuasum ipsis esset, *morbis antiquis rem stare Romanam virisque*. Quibus omnibus effectum est, ut gererentur omnia auctoritate tam Populi quam Senatus, invalesceret pariter majestas Senatus Populique Romani. Sed operae pretium est morum apud Romanos pristinam conditionem, quippe cum legum cultu arctissime cohaerentem, accuratius explicare.

Quodsi utrumque egregium Sallustii opus perlegeris imprimisque attenderis proöemia, fontem inveneris primarium, unde moralē populi Romani conditionem tam vigente quam labente res publica clare perspicias. Nobis, uti etiam posthac, sic hoc loco multum inde proficere licet. Ut igitur auctor expulsos Reges creatosque Consules aequalitatis promovendae gratiā paucis memoravit, incidunt

(1) Liv. *Hist.* Lib. V. c. 25. Cf. Val. Max. Lib. V. c. 6. §. 8.

dit continuo in morum ea aetate popularium suorum descriptionem. „Civitas,” inquit, „incredibile memoratu est, adeptâ libertate, quantum brevi creyerit. tanta cupido gloriae incesserat. Jam primum juventus, simul laboris ac belli patiens erat, in castris per laborem usu militiam discebat: magisque in decoris armis et militaribus equis quam in scortis atque conviviis lubidinem habebant. Igitur talibus viris non labos insolitus, non locus ullus asper aut arduus erat, non armatus hostis formidolosus: virtus omnia domuerat. Sed gloriae maximum certamen inter ipsos erat: sic se quisque hostem ferire, murum adscendere, conspici, dum tale facinus faceret, properabat: eas divitias, eam bonam famam magnamque nobilitatem putabant. Laudis avidi, pecuniae liberales erant: gloriam ingentem, divitias honestas volebant” (1). Tribui autem haec omnia imprimis puerorum apud Romanos educationi debent, uti ex hoc Sallustii loco satis patet. Patres filii in forum, comitia, rus, militiam sequebantur, quotidie in atriis majorum intuebantur imagines (2), publicas audiabant defunctorum virorum, qui optime de patria meruerant, in foro ad rostra laudes, quo spectaculo verae laudis et virtutis cupidus juvenis nullam pulchrius intueri poterat (3). Sic patriae alc-

(1) Sallust. *B. C.* c. 7.

(2) Sallust. *B. J.* c. 4.

(3) Polyb. *Lib. VI.* c. 55.

alebatur amor, sic virtus mature pueris indebatur. Haec autem firmabat domestica parentum consuetudo, ut qui quam ipsi rerum usu vel aliunde sibi comparaverant sapientiam, cum liberis eam communicare solebant, unde repetendum, ut Romani tam singulari corporis robore quam animi fortitudine ac praesentia conspicui essent (1). „Igitur domi militiaeque boni mores colebantur, concordia maxima, minima avaritia erat: jus bonumque apud eos non legibus magis quam naturâ valebat. Jurgia, discordias, similitates cum hostibus exercabant; cives cum civibus de virtute certabant. In suppliciis Deorum magnifici, domi parci, in amicos fideles erant. Duabus his artibus, audacia in bello, ubi pax evenerat, aequitate seque remque publicam curabant” (2). Ornate profecto disertaque haec pronunciavit *Romanus primus in historiâ*. Evidem plura iis addere aegre et possum et volo. Res per se satis intelligitur. Hac ipsa morum probitate factum, ut cum leges observarent tum libertatem retinerent Romani. Vir enim probus, quod saepius inculcavi, legum θελόδουλον esse non tantum non negabit, sed toto animo studebit, quum hoc sibi persuaserit, haud exstare ullam sine justitia et concordia civitatem posse, leges unicum et firmissimum ejus esse vinculum. Ita existinarunt et vero egerunt prisci Romani. Nam,

ut

(1) Polyb. I. I. c. 50.

(2) Sallust. B. C. c. 9.

ut Cicero docet, „mos ipse patrius praestantes viros adhibebat, et veterem morem ac majorum instituta retinebant excellentes viri” (1). Coluisse autem antea Romanos aequitatem legesque, praeterea ex summo vigore, ad quem escendit respublica comode efficias. Id sane sine bonis civium moribus, sine fide et justitia interna, sine legum observantia vix impetrare, certe impetratum non diu retinere liceat. Quod ipsum vel ex sola Romana historia luculenter demonstrari possit et singulatim etiam demonstrabitur, ubi ex dissolutis civium moribus maxime interitus libertatis et simul civitatis exponetur.

(1) Ap. August. *de Civ. Dei*, Lib. II. c. 21.

C A P U T III.

EXPLICATUR RATIO QUA CIVI TOLLITUR
LIBERTAS.

"Οπου μὴ νόμοι θρχουστε; οὐκ ἔστι πολιτεία.

Aristoteles.

Hisce quacunque tandem ratione explicatis, absoluta fere disputatio nostra haberi posset, nisi, quo manifestius de re probanda constaret, novâ opus videretur disquisitione, qua legum contemtus tanquam libertatis civilis interitus proponatur, ut ita, pariter atque hactenus perscrutati sumus, quomodo in civitate vindicetur libertas, nunc quomodo ea civibus tollatur exquiramus. Id autem simili est modo peragendum. Efficiatur enim primum ex antiquae Politicae principiis, tum vero ad confirmandum accedant Historiae testimonia.

§. I.

Ex antiquae Politicae principiis.

Tollitur civibus libertas *nimia* istâ, quam supra e Platone illustravi, populi libertate seu potius
li-

licentia, quamque ille in democracia maxime reperire sibi videbatur. Uti enim in oligarchia divitiis tantum cives inhiant et opibus colligendis omnium maxime sunt intenti, ita magistratus, positâ juventutis curâ, pro temperantia intemperiem in civitate dominari sinunt juvenesque reddunt „τρυφῶντας καὶ ἀπόνους καὶ πρὸς τὰ τοῦ σώματος καὶ πρὸς τὰ τῆς ψυχῆς, μαλακοὺς δὲ καρτερεῖν πρὸς ἥδονάς τε καὶ λύπας, καὶ ἀργοὺς.” Tum sensim magnae oriuntur divites inter et pauperes turbae, donec tandem hi superiores facti illos partim interficiunt, partim expellunt, cum ceteris imperium communificant. Exortâ igitur democratiâ omnes erunt liberi, tota civitas erit ἐλευθερίας et παρθησίας plena, licebit unicuique facere quae velit. Suavissimam inde in praesenti cives sibi vitam comparant, ut licet possis nulla sit magistratus gerendi necessitas, neque bellum gerendi, ceteris gerentibus, nec quietem agendi, agentibus ceteris, nisi ita placeat; quin etiam, si qua lex te imperare vetet et sententiam ferre, nihilominus utrumque peragere tibi licebit, si ita fuerit visum. Quod autem ad lenitatem erga damnatos attinet, homines in ejusmodi civitate morte vel exilio damnati nihilominus manent versanturque in medio, et quasi nemo id curret vel videat heroum instar incedunt; atque ita aequalitas quaedam pariter aequalibus et non aequalibus distribuitur (1). In hac autem per omnes

ci-

(1) Plat. *de Rep.* Lib. VIII. p. 555. B. — 558. C.

civitatis partes diffusa libertate ecquis non animadvertisit meram inesse licentiam? Τὴν μὲν ἀκολασίαν parum abest quin veram habeant δημοκρατίαν, τὴν δὲ παρανομίαν ἐλευθερίαν, τὴν δὲ παρρησίαν ἰσονομίαν, τὴν δ' ἔξουσίαν τοῦ πάντα ποιεῖν εὐδαιμονίαν (1). Ut enim deinde explicat Plato, ex hac infinita licentia haec summa cogitur, ut ita fastidiosae mollesque mentes evadant civium, ut, si minima vis adhibetur imperii, irascantur et perferre nequeant: ex quo leges quoque incipiunt negligere sive scriptas illas seu non scriptas, ut plane sine ullo domino sint. Est autem hoc ipsum imperium illud tam pulchrum ac juvenile, ex quo nascitur tyranus (2). Adeo igitur liberi esse cives volunt, ut nullum plane habeant dominum. Leges non tantum non curant, sed spernunt adeo odioque prosequuntur, in extrema omnia proruunt neque ullus fere est sedandi modus (3). Unde autem odium istud? roges. Scilicet, praeterquam quod in dies majori laborant morum corruptela homines, veram legum in civitate naturam nec agnoscunt nec adeo ipsas leges rite distinguunt a jussis et mandatis arbitrariis, et ita fit, ut leges contemnere incipient seque etiam supra illas efferre, quippe quae civium libertati detrectare ip-

(1) Desumpta haec sunt ex Isocr. *Orat. Areop.* p. 141, quo loco vide Bergmanni Obs.

(2) Plat. I. l. p. 565. D. E. Cf. Cic. *de Rep. Lib. I. c. 45.*

(3) „Cave putas autem,” ait Cicero, „mare ullum aut flaminam esse tantam, quam non facilius sit sedare, quam effrenatam insolentiam multitudinem,” I. l. c. 42.

ipsis videantur. Verum, quae est Platonis verissima, a Cicerone (1) expressa, sententia: „Ut ex nimia potentia principum oritur interitus principum, sic hunc nimis liberum populum libertas ipsa servitute afficit. Sic omnia nimia, cum vel in tempestate vel in agris vel in corporibus laetiora fuerunt, in contraria fere convertunt, maximeque in rebus publicis evenit; nimiaque illa libertas et populis et privatis in nimiam servitutem cedit.” Nascitur enim inde, ut significat Plato, tyrannis, quae haud dubie pessis est civitatum. Id autem quomodo eveniat, idem denuo nobis adumbret philosophus.

Quum igitur res ad eum pervenerunt statum, populus ut coercent eos, qui, freti nimia libertate, suis tantum commodis student, uni alicui solet rerum suarum curam ac defensionem mandare maximisque eum opibus et honoribus cumulare. Ille, cognito favore populi, mox excogitat calumnias atque e medio tollit, quos sibi metuendos putat. Quo magis autem sibi ipsi prospiciat, a civibus corporis satellites petit et facile impetrat (2). Tum vero „ο προστάτης ἐκεῖνος αὐτὸς δῆλον δὴ ὅτι μέγας μεγαλωστὶ οὐ κεῖται, ἀλλὰ καταβαλῶν ἄλλους πολλοὺς ἔστηκεν ἐν τῷ δίφρῳ τῆς πόλεως, τύρχινος ἀντὶ προστάτου ἀποτετελεσμένος” (3).

Ec-

(1) Cic. I. I. c. 44.

(2) Animadvertisit Cl. v. Heusde, *Diatr.* p. 73. a Platone suo tempore significatos jam fuisse milites Praetorianos, quales postea apud Romanos extiterunt.(3) Plat. *de Rep.* Lib. VIII. p. 565. B. — 566. D. Cf. de

Ecce veram tyrannidis originem, historiae traditionibus satis superque confirmatam. Sed item breviter videamus de iis, quae Plato tum de ipsius tyranni tum de civitatis felicitate animadvertis. Primis ille diebus ac temporibus in quoscumque inciderit, eos comiter salutabit, ut, plena populi gratia collecta, sensim tyranni partes apertius etiam agere possit. Quo facto, bella excitare studet, ut et cives ejus ope indigeant et ipse occasionem sibi comparet perdendi eos, quos agnovit liberali esse ingenio et detrectaturos imperio suo suspicatur. A critter iccirco perspiciat oportet, ecquis fortis sit, ecquis magnanimus, ecquis prudens, ecquis dives; atque tam felix est, ut his omnibus sive velit seu nolit infestus esse debeat et insidiari, donec civitatem purgaverit. Tum sane felicis est necessitatis vinculis adstrictus, qua vel cum plurimis improbis vitam agere cogitur, a quibus etiam odio habeatur, vel omnino non vivere. Aucto deinde satellitum numero, sacra ac profana omnia spoliat civiumque opes tributa exigendo exhaustit, qui tum demum, sed sero, eheu! intelligunt, quam crudelē aluerint bestiam. Tum enim „ο δῆμος Φεύγων καπνὸν δουλείας ἐλευθέρων, εἰς πῦρ δούλων δεσποτείας ὃν ἐμπεπτωκὼς εἴη, ἀντὶ τῆς πολλῆς ἐκείνης καὶ

tyrannidis ortu Herod. Lib. III. c. 82. Aristoteles tyran nos antiquos e demagogis exstisisse censet, siquidem illi et eloquentia et belli gerendi peritia valerent, Lib. V. Politic. c. 4. §. 4. Quae quidem sententia a Platonica band magna opere discrepare videtur.

καὶ ἀκαίρου ἐλευθερίας τὴν χαλεπωτάτην τε καὶ πι-
κροτάτην δούλων δουλείαν μεταμπισχόμενος". (1).

Est haec tyrannidis cum origo tum natura, qualis nobis a Platone proponitur; verum non modo hic, sed fere nemo non ex antiquis deterrimam ejus indolem significavit: nam hac in re mirum quantum conveniat tota antiquitas. Tyrannide nihil ipsis videbatur neque civitati perniciosius neque omnino detestabilius. Audiamus, quaeso, Corinthium Sosiclem apud Herodotum. Convocarunt Lacedaemonii socios et, prosperam Atheniensium fortunam aegre ferentes, Hippiam reducere Athenas inque tyrannidem restituere conantur. Quo audiō indignatur Sosicles et exclamat: "Η δὴ δ', τε οὐρανὸς ἔσται ἔνερθε τῆς γῆς, καὶ ἡ γῆ μετέωρος ὑπὲρ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἄνθρωποι νομὸν ἐν θαλάσσῃ ἔξουσι, καὶ οἱ ἵχθυες τὸν πρότερον ἄνθρωποι, δῆτε γε ὑμεῖς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἴσοκρατίας καταλύοντες, τυραννίδας ἐς τὰς πόλις κατάγειν παρασκευάζεσθε· τοῦ οὔτε ἀδικώτερον οὐδέν ἔστι κατ' ἄνθρωπους, οὔτε μικρούτερον. εἰ γὰρ δὴ τοῦτο γε δοκέει ὑμῖν εἶναι χρηστὸν, ὥστε τυραννεύεσθαι τὰς πόλις, αὐτοὶ πρῶτοι τύραννον καταστησάμενοι παρὰ σφίσι αὐτοῖσι, οὕτω καὶ τοῖσι ἄλλοισι δίζησθε κατιστάναι· νῦν δὲ, αὐτοὶ ἀπειροὶ ἔόντες τυράννων, καὶ Φυλάσσοντες δεινότατα τοῦτο

(1) Plat. I. I. p. 566. D. — 569. C. Apprime cum his conueniunt, quae leguntur de Corinthiorum tyrannis apud Herod. Lib. V. c. 92. Cf. quae de tyranni natura et conditione cum aliis permultis memorant Herod. Lib. III. c. 80. et Arist. Politic. Lib. IV. c. 8.

ἐν τῇ Σπάρτῃ μὴ γενέσθαι, παραχρῆσθε ἐς τοὺς συμμάχους· εἰ δὲ αὐτοὶ ἔμπειροι ἔχατε, κατάπερ ἡμεῖς, εἴχετε ἀν πέρι αὐτοῦ γνώμας ἀμείνονας συμβάλλεσθαι ἡπερ νῦν” (1). Ne plura seligam ex hacce egregia Sosiclis oratione, qua pessimam tyranni indolem probat deinde Cypseli et Periandri, Corinthi tyrannorum, exemplis, ipsa disputationis hujus lege prohibeor. Ne autem Graecos tantum hoc in genere laudare videar, elegantissima tandem hisce apponenda est Ciceronis de tyranno sententia: „Hic est enim,” ait, „dominus populi, quem Graeci tyrannum vocant: nam regem illum volunt esse, qui consultit ut parens populo conservatque eos, quibus est praepositus, quam optima in conditione vivendi. — Similatque enim se inflexit hic rex in dominatum injustiorem, fit continuo tyranus, quo neque tetrius neque foedius, nec Dñs hominibusque invisius animal ullum cogitari potest: qui, quamquam figurā est hominis, morum tamen immanitate vastissimas vincit belluas. Quis enim hunc hominem rite dixerit, qui sibi cum suis civibus, qui denique cum omnium hominum genere nullam juris communionem, nullam humanitatis societatem velit (2).

Hisce omnibus bene perpensis, dubium esse non potest, cui potissimum causae extremum istud tyranni apud antiquos odium trituendum sit. Is enim,

si-

(1) Hérod. Lib. V. c. 92.

(2) Cic. *de Rep.* Lib. II. c. 26.

sive Rex sit seu civis nobilior, in quem favorem suum gratiamque contulit populus, sensim ita haec efferri solet ac fastidiose se gerere, ut, omne dum nefas et injustum perpetrat, tandem vere tyranus factus legum, quae civitatis saluti prospiciunt civiumque jura tuerentur, ipse omnem tollat vim et pro arbitrio res civitatis administret. Tum profecto de civium aequalitate et libertate actum est, tum omnino nulla est respublica, quia nempe haec, ut docet Cicero, non amplius *res populi* esse dici potest (1). Itaque civium aequalitate tota sublata, ipsa civitas citato gradu ad ruinas vehitur. Haud dubie id significat quoque apud Platonem Socrates: „Εἰ δὲ ἀνθρωπος εἴς, οὐδὲν δημοκρατία, Ψυχὴν ἔχουσα ήδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ὀρεγομένην, καὶ πληροῦσθαι τούτων δεομένην, στέγουσαν δὲ οὐδὲν, ἀλλ’ ἀνηνύτῳ καὶ ἀπλήστῳ κακῷ νοσήματι ἔχυνε χόμενην, ἀρξεῖ δὴ πόλεως οὐ τινος ἴδιώτου, καταπατήσας δὲ τοιοῦτος τοὺς νόμους δὲ νῦν δὴ ἐλέγομεν, οὐκ ἔστι σωτηρίας μηχανή” (2). Et sic quidem iure tyrannidem antiquitas τὸ ἔσχατον τῆς πόλεως νόσημα vocasse videtur (3).

Erit

(1) Ap. August. *de Civ. Dei*, Lib. II. c. 21. Cf. Cic. *de Rep.* Lib. III. c. 21.

(2) Plat. *de Legg.* Lib. IV. p. 714. A.

(3) Non mirum igitur, tyrannicidis olim tantos fuisse tributos honores, imo majores quam qui fortiter rem pro patria gessissent. Etenim civitas ab hostibus obsessa facilius in libertatem vindicari poterat, tyrannide vero pressa evertebatur plaus. Similiter apud Orientales summis laudibus celebrari solebat sanguinis vindicta, quamquam hanc

Erit fortasse quispiam qui hisce ita aduersetur, ut statuat, non *semper* tyrannidem evertere solere civitates, allato Pisistrati Atheniensis aiiorumque exemplo. Et, fateor, bonus omnino ille tyrannus fuit legumque Solonis servandarum studiosissimus; — scripsit enim Plutarchus: „Ο Πειστρατος ἐγκρατὴς γενόμενος τῶν πραγμάτων, οὕτως ἐξεθεράπευσε τὸν Σόλωνα, τιμῶν καὶ φιλοφρονούμενος καὶ μεταπεμπόμενος, ὥστε καὶ σύμβουλον εἶναι, καὶ πολλὰ τῶν πρασσομένων ἐπαινεῖν. καὶ γὰρ ἐφύλαττε τοὺς πλείστους νόμους τοῦ Σόλωνος; ἐμμένων πρῶτος αὐτὸς, καὶ τοὺς φίλους ἀναγκάζων” (1); — sed, ut verbo dicam, Pisistratus suā fuit voluntate bonus atque, etiamsi leges patrias non contemsit, contemnere tamen eas potuit et rempublicam pro Iubitu gerere. Nam, quod rite animadvertisit Aristoteles, ipsi tyraanni civibus *Lex* sunt (2).

Quodsi jam quaeratur, quī fieri soleat, ut ad tantam proruat populus licentiam, ut, mite legum imperium aspernatus, durum tyrannidis jugum accipere cogatur; non potest non rei causa continuo esse manifesta. Ut enim libertatem civilem veluti fundum suum habere constat in *bonis* civium moribus, ita e *corruptis* illis exoritur utique licentia.

Amis-

Inter et tyraunicidium id potissimum discrimin obtinet, quod sanguinis vindicta ad familiam tantum, tyraunicidium ad totam civitatem referebatur, quod diserte exponit Cl. van Heusde, *Diatr.* p. 80. sqq.

(1) Plutarch. *vit. Salon.* c. 31. Cf. Herod. Lib. I. c. 59.

(2) Aristot. *Politic.* Lib. III. c. 8. §. 2.

Amisso enim justitiae et pudoris sensu, dissoluti moribus cives, quod justum, quod honestum est flocci aestimantes, quocunque suam coērceat lasciviam et petulantiam frenum repudiant excutiuntque. Nihil tantam iis parit molestiam, quantam vel minima servitii forma, ut ipsum adeo servitii, voluntarii etiam, nomen audire piaculum ducant. Itaque severo illo et intolerabili, ut opinantur, legum imperio contemto, quocunque trahat lubidinum impetus, eo temere ac inconsiderate ruunt (1). Ubi autem eo pervenit effrenata licentia multitudo, praeterquam quod in comitiis causam reipublicae non amplius sustentant, eatenus illi sibi pararunt agendi libertatem, ut quod sibi vindicant jus, id ceteri omnes habeant, ut omnes pariter pro libitu agant inque semet invicem saeviant, ut re vera nulla in tota civitate adsit libertas, cujus quae etiam remansit formam tandem delet prorsus orta tyrannis. Probabunt haec item egregie antiquarum gentium fata,

§. 2.

E lapsu reipublicae Lacedaemoniorum.

Caverat, quod supra ostendi, omni studio Lacedaemoniorum legislator, ne corrumperentur civium

suo-

(1) Similiter suorum maxime aequalium néquitiam notans Horatius, *Carm. Lib. III. Od. XXIV. vs. 35.*:

„*Quid leges sine moribus
Vanae proficiunt?*”

suorum mores, quo factum, ut satis diu floreret vigeretque respublica et virtutis cultu esset in ceteris Graecis conspicua. Ut vero a legibus recedere coeperunt Lacedaemonii, brevi quidem ingenitem sunt gloriam nacti, sed ita viam simul sibi pararunt ad pejores mores et civitatis interitum. Sensim enim et aurum divitiasque sibi conquerire et principes evadere Graeciae studuerunt (1), quod utrumque repugnabat plane Lycurgi legislationi. Consuluerat hic egregie civium robori et virtuti bellicae, non ut imperandi studio ducti alios populos bello tentarent, sed quo acrius patriam suam ab hostibus infestatam defenserent vitamque beatam ex virtute et civili concordia sibi compararent (2). Dominatum vero posterioribus temporibus spectasse Spartanos vel ex στάσει (3) quam moverunt, vulgo belli Peloponnesiaci nomine dicta, luculente apparet. Ferre enim majorem Athenarum splendorem, maxime τῆς θελασσοκρατίας honore auctum, nullo modo poterant, ideoque ambitioni suae indulgentes plurimas Graeciae civitates in Athenienses concitabant. Ubi autem Lacedaemon voti compos facta erat

se-

(1) Xenoph. de Rep. Laced. c. 14.

(2) Plutarch. vit. Lyc. c. 30. init.

(3) Verissime enim Plato: „Ελληνας μὲν ἡρα βαρβάροις καὶ βαρβάρους “Ελλησι πολεμεῖν μαχομένους τε Φύσομεν καὶ πολεμίους Φύσει εἶναι, καὶ πόλεμον τὴν ἔχθραν ταῦτην κλητέον” “Ελληνας δὲ “Ελλησιν, δταν τι τοιοῦτον δρῶσι, Φύσει μὲν φίλους εἶναι, νοσεῖν δὲ ἐν τῷ τοιούτῳ τὴν “Ελλάδα καὶ στασιάζειν, καὶ στάσιν τὴν τοιαύτην ἔχθραν κλητέον,” de Rep. Lib V. p. 470. C.

semelque in patrias leges peccaverat, in maximam deinde proruit morum pravitatem. Etenim quum antea Lycurgi jussu (1) omni opera a divitiis et luxu cavitissent, mox iis perquam fuerunt delectati. Ita „Αγιδος βασιλεύοντος, εἰςερρήνη νόμισμα πρῶτον εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ μετὰ τοῦ νομίσματος πλεονεξία καὶ πλούτου ζῆλος ἐπέβη, διὰ Λύσανδρον δέ, αὐτὸς ὁν ἀνάλωτος ὑπὸ χρημάτων, ἐνέπλησε τὴν πατρίδα φιλοπλουτίας καὶ τρυφῆς, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἐκ τοῦ πολέμου καταγαγών, καὶ τοὺς Λυκούργους καταπολιτευσάμενος νόμους” (2). Ubi autem irrepserat in civitatem auri argenteique admiratio, comitataque fuerat divitiarum possessionem avaritia et sordes, usum fructumque luxus, mollities atque profusio; bonis plurimis excidit Sparta (3). *Quid enim faciant leges, ubi sola pecunia regnat?* (4). Evaserunt ita paulatim Lacedaemonii, quod in timocratiā describendā observat Plato „Φειδωλοὶ χρημάτων, ἅτε τιμῶντες καὶ οὐ φανερῶς κτώμενοι, Φιλαναλῶται δὲ ἀλλοτρίων δι’ ἐπιθυμίαν, καὶ λάθρᾳ τὰς ἡδονὰς καρπούμενοι, ἀςπερ παῖδες πατέρα τὸν νόμου ἀποδιδράσκοντες, οὐχ ὑπὸ πειθοῦς, ἀλλ’ ὑπὸ βίᾳς πεπαιδευμένοι διὰ τὸ τῆς ἀληθινῆς Μούσης τῆς μετὰ

λό-

(1) Plutarch. I. l. c. 19. f.

(2) Plutarch. I. l. c. 30. Cf. *vit. Agid.* c. 5. Agis autem, de quo h. l. sermo est, patre usus fuit Archidamo, Plutarch. I. l. c. 29. f.(3) Plutarch. *vit. Agid.* c. 3.

(4) Sunt verba Petronii, c. 14.

λόγων τε καὶ Φιλοσοφίας ἡμεληκέναι καὶ πρεσβυτέρως γυμναστικὴν μουσικῆς τετιμηκέναι” (1).

Sed vel sic tamen quum retineretur Spartaē ratio hereditatum , quam praescripserat Lycurgus , ut neimpe pater filio suam sortem relinquere, idem ordo et aequalitas utcunque in civitate permanens ceteris peccatis obstitit. Post vero , ut tradit Plutarchus , exstitit Ephorus quidam , nomine Epitadeus , qui , simultatem cum filio exercens , rhetram promulgabat , licere unicuique hereditatem suam sortemque cuicunque vellet et inter vivos donare et relinquere testamento. Atque hic quidem quo irae suaे privatae satisfaceret , eam tulit legem ; ceteri vero præ avaritia comprobantes et sciscentes , optimam constitutionem convellerunt. Nam citra delectum deinde possessiones quaerebant potentiores , successionibus propinquos pellentes , brevique opulentia ad paucos confluente , inopia civitatem occupavit , illiberalitatem efficiens atque a bonis artibus distrahens cum invidia et odio locupletium (2).

Hac morum depravatione mutuaque discordia , qua spretis legibus laborabant Spartani , tandem ci- vies suos liberare conatus est Agis , Eudamidae filius , et ad pristinam legum observantiam ac liber-

ta-

(1) Plat. *de Rep.* Lib. VIII. p. 548. B.

(2) Plutarch, l. l. c. 5. Hauc Spartanorum discordiam , e divitiarum abundantia oriundam , natasque inde divitum et pauperum factiones respexisse videtur Plat. *de Rep.* Lib. VIII. p. 550. C. sqq. in adumbranda oligarchia , ut animadvertisit Cl. van Heusde , *Init.* Vol. III. p. 149.

tatem, quantum liceret, reducere. Dicere enim solebat, se regnum minime appetere, nisi id per ipsas leges reciperet majorumque instituta (1). Et vero, res prospere ei cessura primum videbatur, quum sponte ad virtutem se accingerent juvenes, libertatis causâ prout vestem vivendi rationem mutantes. Majores vero natu severam Lycurgi disciplinam, quemadmodum dominum e fuga reduces servi, timebant et expavescebant, insectabanturque adeo deplorantem reipublicae statum Agidem ac veterem desiderantem Spartae dignitatem (2). Agidis, quem deinde perdidit suus restituendi libertatem amissam ardor, laudabile exemplum secutus est Cleomenes, cui item displicebat mores suaे civitatis, in qua otio et voluptatibus demulcerentur cives, negligerentur res publicae et singuli suis tantum commodis prospicerent (3). Sed hujus etiam vani fuere conatus. Posteaquam enim Achaeorum civitati praefici studuerat idque non tulerant Achaei, magnum hos inter et Spartanos odium bellumque exstitit. Achaei auxilium nacti ab Antigono Dosonte Cleomenem ad Sellasiam devictum fugarunt. Ab hoc inde tempore evanuit Spartae nomen decusque, et tyrannis subjecta misere civitas languit. Extincta enim prorsus est antiqua populi virtus, quique sine moenibus cives plurima saecula liberi, aliquando etiam principes

Grae.

(1) Plutarch. *Vit. Agid.* c. 4. f.

(2) Plutarch. *I. I.* c. 6.

(3) Plutarch. *Vit. Cleom.* c. 2. sq.

Gracciac fuerant, deinde muris, velut compedibus, circuindatis vincti, in extremam servitutem detrusi sunt (1), ut tandem, amicitia quadam cum Romanis inita, ab horum fere arbitrio pependerint.

Patet igitur satis, opinor, vel e sola hujus gentis fatis, quod maxime nunc spectamus, moribus corruptis negligi spernique leges, neglectis spretisque legibus tolli civibus libertatem. Nec meliora docebit, quam nunc contemplatum eamus, Athenarum respublica.

§. 3.

E lapsu recipublicae Atheniensium.

Instituerat Athenis Solon democraticam regiminis formam, non meram quidem, sed temperanter mixtam (2). Magistratus autem non unicuique promiscue concesserat, sed opulentioribus tantum optimisque civibus (3). Veruntamen quod ille tam prudenter sanciverat, id immutatum haud ita multo post est operâ Aristidis, ut deinde omnibus pariter civibus gerere magistratus liceret (4). Hujus

au-

(1) Liv. *Hist. Lib. XXXIX. c. 37.* Moenibus enim cingi Spartam noluerat Lycurgus, quia putabat urbem fortibus civibus cinctam bene esse manitam, ut tradit Plut. *Vit. Lyc. c. 19. f.*

(2) Aristot. *Politic. Lib. II. c. 9 §. 2.*

(3) Plut. *Vit. Sol. c. 18. init.* Vid. imprimis etiam Isocrates, *Orat. Areopag.* p. 141. sq.

(4) Plutarch. *Vit. Arist. c. 22.*

autem populisci tantus postea abusus fuit, ut nulla plane requireretur Politicae peritia, sed unusquisque de gravissimis rebus publicas institueret deliberationes; faber lignarius, aerarius, sutor, mercator, nauta, dives, pauper, nobilis, ignobilis, omnes pariter rempublicam gererent (1). Qua quidem perversa civium aequalitate, quam immutatis legibus induxerant, effectum est, ut et bona ordinum aequalitas, prudenter a Solone instituta, tota evanesceret et magis etiam in licentiam proueret civitas. At haec justo ordine exponenda sunt.

Post bella Persica mirum quantum splendere coepit cum Graeciae totius tum praecipue Athenarum nomen. Athenienses enim eum inde maxime fructum perceperunt, „ἄετε δλίγας ἡμέρας στερηθέντες τῶν αὐτῶν, πολὺν χρόνου δεσπόται τῶν ἀλλων κατέστησαν” (2). Etsi autem jam antea re nautica Athenienses ceteris Graecis praecelluerant, post haec tamen tempora multo etiam magis ei operam dare et mercaturam imprimis extendere coeperunt, unde maxime factum, ut τὴν θαλασσοκρατίαν impetraverint. Docet autem Plato, Athenienses, ubi rei nauticae ita studuerunt, ut bellum mari potius quam terrâ gererent, „ἔθισθηναι, πυκνὰ ἀποπηδῶντας δρομικῶς εἰς τὰς ναῦς, ταχὺ πάλιν ἀποχωρεῖν, καὶ δοκεῖν μηδὲν αἰσχρὸν ποιεῖν, μὴ τολμῶντας ἀποθυῆσκειν, μένοντας

ἐπι-

(1) Plat. *Protag.* p. 319. D. Hanc pessimam omnium aequalitatem et libertatem ex Aristophane delineavit Cl. Heyne, *Opusc. Vol. IV.* p. 392. sqq.

(2) Isocrat. in *Archid.* p. 124.

ἐπιφερομένων πολεμίων ἀλλ' εἰκαίας αὐτοῖς γίνεσθαι προφάσεις καὶ σφόδρα ἔτοιμας, ὅπλά τε ἀπολλῦσι, καὶ Φεύγουσι δή τινας οὐκ αἰσχρὰς, ὡς Φασι, Φυγάς” (1). Sed praeterea quum adeo indulgerent Athenienses mercaturaे agendae studio, mores inde haud parvam labem contraxerunt. Nam uti, antiquarum praesertim civitatum ratione habitā, verissime elocutus est Cicero: „Est maritimis urbibus etiam quaedam corruptela ac mutatio morum: admiscentur enim novis sermonibus ac disciplinis, et importantur non merces solum adventitiae, sed etiam mores, ut nihil possit in patriis institutis manere integrum” (2). Et omnino Athenae cum Corintho aliisque civitatibus triste deinde hujus rei exemplum suppeditarunt. Constat certe eum in modum exuere paulatim Athenienses majorum virtutem coepisse, ut Periclis aetate ad tantam jam processissent segnitiem, ut festos dies splendidosque ludorum apparatus fere unice curarent, adeo facti loquaces et loquacitatis amantes, „ὦστε εἰς οὐδὲν ἔτερον εὔκαλπουν ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν κακιότερον” (3). Desiderabatur omnino Periclis aetate mo-

ra-

(1) Plat. *de Legg.* Lib. IV. p. 706. C., quem locum affert Nob. de Geer, *Diatr.* p. 41., qui omnino hac de re conferendus est.

(2) Cic. *de Rep.* Lib. II. c. 4. iuit.

(3) Culpam horum aliorumque vitiorum in Periclem ipsum, ejus maxime eloquentiam respiciens, contulit Plato, quum animadverteret „Περικλέα πεποιηκέναι Ἀθηναίους ἄργοδες καὶ δειλοὺς καὶ λάλους καὶ φιλαργύρους,” *Gorg.* 515. E. Cf.

ralis civium praestantia. Lucri studio mores varii atque infidi evaserant, ut civitas esset tum internā destituta fide et amicitiā, tum ceteris civitatibus invisa (1). Ipse autem Pericles vel eo quod, Ephialtis operā usus, fregit Areopagi munera (2), quae in custodiendis legibus censendisque moribus cernebantur potissimum, summopere reipublicae nocuisse videtur. Antea enim, teste Isocrate, „*ὑπὸ μὲν ἐκείνης τῆς εὐταξίας οὕτως ἐπαιδεύθησαν οἱ πολῖται πρὸς ἀρετὴν, ὡςτε σφᾶς μὲν αὐτοὺς μὴ κινεῖν· τοὺς δὲ εἰς τὴν χώραν εἰσβάλλοντας, ἀπαντας μαχόμενοι νικᾶν*” (3). Hisce omnibus prava accedebat Sophistarum doctrina, qui, ipsi justā doctrinā veris-

Cf. Plutarch. *Vit. Peric.* c. 11. f. Verum enim vero, Politicum quaerebat Plato, qui optime civitatem administraret, oratorem quaerebat, qui non blandiretur civibus, non gratificaretur eorum libidinibus, sed suā ipsos redderet oratione meliores, virtutis amorem in ipsorum animis excitaret aleretque. Quod quum spectaret neque in Pericle inveniret, quippe qui Athenarum quidem splendori adaugendo, non vero moribus civium emendandis consuluisset, Politicum huncce, honoribus laudibusque ab omnibus veluti mactatum, non admodum ipse celebravit, quo aptius ejus loco perfectam proponeret ad imitandum imaginem. Vid. omnino Cl. van Heusde, *Init. Vol. II. P. I.* p. 101. sqq., praesertim p. 109. sq. Cf. Stallbaum. ad Plat. I. l., uti etiam W. C. L. Clarisse et J. C. G. Boot in suis de *Pericle* commentationibus, Traj. ad Rh. 1834., p. 117. sq. et p. 93. sq.

(1) Plat. *de Legg.* Lib. IV. 705. A. Cf. Nob. de Geer, I. l. p. 42. 43.

(2) Plutarch. *Vit. Peric.* c. 7., c. 9. Aristot. *Politic.* Lib. II. c. 9. §. 3. Cf. Cl. Luzac in *Socr. civi*, p. 38.

(3) Isocrat. *Orat. Areop.* p. 156.

risque destituti opinionibus , vulgi aures varie capabant et adulatoria ista arte usi juventutem plane corrumpebant (1).

Incidit in tempora ista bellum , quod dicitur , Peloponnesiacum , e quo acerbissimum tulerunt Athenienses fructum , ut a Lacedaemoniis devicti in crudelē deinde pervenerint civium quorundam , triginta tyrannorum nomine , dominationem (2). Nulla tum fuit populi res. Ipsi enim tyranni omnem deprimentes civium libertatem optimum quemque interficere , ipsum adeo Theramenem , qui civium causam tuendam suscipiebat , haud verebantur (3). At simul morum honestas in civitate per erat exigua. Plato rem repetit e mutata musices ratione , tragœdiā maxime et comoediā respiciens (4) ,

quae

(1) Sophistarum disciplinam eorumque noxiā in populum Atheniensem vim e Platone optime illustravit Nob. de Geer , p. 4. sqq. p. 53. sqq.; quocum conferri merentur Cl. v. Heusde , *Init. Vol. II. P. I.* p. 13. sqq. et doct. Groen , *Prosop. Plat.* p. 77. sqq.

(2) Cernitur hac in re Spartanorum prudentia. Quodsi enim externos praeponi sibi vidissent Athenienses , id non tantum non tulissent , sed libertatis amore excitati armis eam studuisserent vindicare. Civibus vero suis multo lubentius , rerum statu acquiescentes , obedituri videbantur. Similiter egerunt postea in Graecis civitatibus Macedones.

(3) De Athenarum hoc tempore conditione legg. Isocr. l. l. p. 155. quosque ibi laudat Bergmann. ; Xenoph. *Hist. Gr.* Lib. II. c. 3. Plura dabunt Cl. Luzac , in *anim. ad Orat. de Socr. cive* , p. 233. sq. et doct. D. T. Siegenbeek , *diss. hist. et liter. de Athen. condit. sub imp. Triginta Tyrannorum* , L. B. 1828.

(4) Plat. *de Legg.* Lib. III 700. D. sqq. Cf. Cl. v. Heusde , *Init. Vol. III.* p. 68. sq.

quae tamen viri summi sententia unice ad mores referri debet. „Οὐδαμοῦ γὰρ κινοῦνται μουσικῆς τρόποι ἀνευ πολιτικῶν νόμων τῶν μεγίστων? (1). Scilicet continuo olim musica poësin simul et refrebatur utraque ad res sacras, ejusque integritas ad puerorum animos apte instituendos requirebatur quam maxime. Illa vero aetate musici modi mutati referebantur unice ad cives delectandos, qui deinde jus sibi arrogabant de re musica decernendi et de quacunque re pronunciandi. Haec tandem licentia omnia invasit, ut, quum sibi quisque idoneus videretur cuiusvis negotii judex, pudorem exciperet impudentia, modestam legum reverentiam petulans licentia; quod quidem in Platonis *de Legibus* opere aperte significatur. Ibi enim suam procul dubio civitatem spectans Plato: „Ἐφεξῆς δὴ ταύτη τῇ ἐλευθερίᾳ ή τοῦ μὴ ἐθέλειν τοῖς ἀρχουσί δουλεύειν γίγνοιτο ἄν καὶ ἐπομένη ταύτη, Φεύγειν πατρὸς καὶ μητρὸς καὶ πρεσβυτέρων δουλείαν καὶ νουθέτησιν. καὶ ἔγγὺς τοῦ τέλους οὖσι, νόμων ζητεῖν μὴ ὑπηκόοις εἶναι. πρὸς αὐτῷ δὲ ἥδη τῷ τέλει, ὅρκων καὶ πίστεων καὶ τὸ παράπαν θεῶν μὴ Φροντίζειν, τὴν λεγομένην παλαιὰν Τιτανικὴν Φύσιν ἐπιδεικνῦσιν καὶ μικρουμένοις ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ἐκεῖνα ἀΦικομένους, χαλεπὸν αἰῶνα διάγοντας, μὴ λῆξαι ποτὲ κακῶν” (2). Nec mirum: nam deprava-

(1) Plat. *de Rep.* L. IV. 424. C. Idem ante Platonem dixerat musicus Damon, ut observat Cl. den Tex, *de vi mus.* p. 132., qui omnino de hac Platonis sententia consulendus est, impr. p. 148. sqq.

(2) Plat. *de Legg.* Lib. III. 700. D. — 701. C.

vata musicā corrupta etiam erat juventutis institutio, ut in custodum constituenda in *Politia* educatione animadvertisit Plato. „Τὸ δὴ Φυλακτήριον, ὡς ἔσικεν, ἐνταῦθα που οἰκοδομητέον τοῖς Φύλαξιν, ἐν μυστικῇ. — Ή γοῦν παρανομία ῥᾷδίως αὕτη λανθάνει παραδυομένη. — Ναὶ, ὡς ἐν παιδιᾶς γε μέρει καὶ ὡς κακὸν οὐδὲν ἔργα ξομένη. — Οὐδὲ γὰρ ἐργάζεται ἄλλο γε ἢ κατὰ σμικρὸν εἰσοικισμένη ἡρέμα ὑπορρέει πρὸς τὰ ἥθη τε καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα, ἐκ δὲ τούτων εἰς τὰ πρὸς ἀλλήλους ξυμβόλαια μείζων ἐκβαίνει, ἐκ δὲ δὴ τῶν ξυμβολαίων ἔρχεται ἐπὶ τοὺς νόμους καὶ πολιτείας σὺν πολλῇ ἀσελγείᾳ, ἔως ἂν τελευτῶσαι πάντα ἴδια καὶ δημοσίᾳ ἀνατρέψῃ” (1). Factum ita deinde est, ut inertiae toti dediti alea maxime delectarentur juvenes, versarentur apud tibicines, in caupona ederent biberentque, scurrilitati studeant, respectui haberent parentes (2). Legendus etiam omnino Thucydides est, ut recte de turpisimis Atheniensium hac aetate moribus cogitemus, unde discordiā summiā inter se laborantes civitatem plane divellebant (3).

Quum

(1) Plat. *dé Rep.* Lib. IV. 424. D. E. Cf. Cl. v. Heusde, *Init.* Vol. III. p. 65. 58. quemque ille laudat Cl. den Tex, I. I. p. 34., 35.

(2) Isocr. I. I. p. 149, ubi vid. omnino Bergmann.

(3) Thuc. Lib. III. c. 82. Ne miremur toties Platonem in scriptis suis de harmonia civitatum praecepsisse, ipsa hec prohibet qua vixit aetatis conditio. Tantarum enim turbatum quotidie testis, fieri aliter vix potuit, quin pro suo ingenii acuminis et prudentia Plato pessimam Graeciae

Quum igitur ita descivissent ab avitâ virtute Athenienses, ut factionibus continuis ac simultatibus perderent plane civitatem, quae legum fuerit observantia, quae judiciorum ratio, vel me non monente unusquisque continuo intelligit. Immutatam enim regiminis formam, quam Solon constituerat, modo jam memoravi. Exstitit autem postea Cleon, qui ut orator erat satis eloquens, ita turbulentum se civem praestare solebat (1) et demagogica arte usus rempublicam fere dilacerare. Summa enim rerum a principibus in civitate viris ad opifices et infimos quosque pervenerat, qui et ipsi mercede quasi conducti conciones frequentabant suâque petulantia bonos omnes arcebant, ut tandem armatis esset copiis opus, quae et quietem in concionibus servarent ac tranquillitatem, et invitatos vi ad eas frequentandas cogerent (2). Ea denique erat temporibus illis libertatis conditio, ut quisque quod vellet, non quod deberet et e re esset patriae agere mallet, modo suâ esset opinione liber.

Haec omnia respiciens noluit Plato, ut ipse testatur, rempublicam capessere. „Οὐ γὰρ ἔτι,” inquit,

sortem, ex turbis istis civilibus in posterum imprimis natam, tum attenderet, tum scriptis suis exprimeret. Inde uti repetenda alia de civitatis felicitate praecepta sunt, ita maxime quae in libris *de Rep.* de civium concordia dedit. Neque alia fuisse Ciceronis ratio videtur.

(1) Cic. in *Brut.* c. 7.

(2) Rem ex antiquis egregie explicavit Cl. Luzac. I. I. in anim. p. 126. sqq.

quit, „ἐν τοῖς τῶν πατέρων ἥθεσι καὶ ἐπιτηδεύμασιν ἢ πόλις ἡμῶν διώκειτο” (1). Et vero Isocratem, τὸν φύσει φιλόσοφον libertatisque verae studiosissimum, hoc modo suos cives accusantem audimus: „Πλείστους δὲ τιθέμενοι νόμους, οὕτως ὀλίγουν αὐτῶν φροντίζομεν, (ἐν γὰρ ἀκούσαντες γνώσεσθε καὶ περὶ τῶν ἄλλων) ὕστε θαυάτου τῆς ζημίας ἐπικειμένης, ἦν τις ἀλῷ δεκάζων, τοὺς τοῦτο φανερώτατα ποιοῦντας στρατηγοὺς χειροτονοῦμεν” (2). Pariter Aeschines: „Οἱ δὲ νόμοι καταλύονται, καὶ ἡ δημοκρατία διαφθείρεται, καὶ τὸ ἔθος ἐπὶ πολὺ προβαίνει· εὐχερῶς γὰρ ἐνίστε λόγου ἄνευ χρηστοῦ βίου προσδέχεσθε” (3). Scilicet, in libertatem se vindicare studebat populus Atheniensis, sed in nimiam istam, cuius, suam fortasse significans patriam, miseram sortem nobis adumbravit Plato. Quid igitur istis cum lege ac justitia esse commune poterat? Infringere eae populi libertatem et cohibere existimabantur, servitutis adeo exsistere causae. Unde capit is reo liberum obambulare licebat, modo multitudini placuisse; contra vir probus honestusque, ob id ipsum populo invitus, morte multari solebat. Fieri autem non potest, ut stet neque eversa jaceat civitas, in qua judicia non magnopere rata sunt et a privatis etiam corrumpuntur (4).

Quac

(1) Plat. *Epist.* VII. p. 852. D.

(2) Isocr. *Orat. de Pac.* p. 169.

(3) Aesch. *Orat. in Timarch.* p. 25.

(4) Plat. *Crit.* p. 30. B. Cf. Aesch. I. I. p. 1. f.

Quae quum pessima esset Athenarum conditio, uti ceterae Graeciae, ita ipsis quoque ea exstiterunt tempora, quae tristissima calamitatum suarum serie manifester ostendunt, quid ad civitatis ruinam promovendam valeant dissoluti mores civiumque licentia. Posteaquam enim, quamquam universe *fortius boni pro libertate loquebantur, quam pugnabant* (1), Thrasybulus a tyrannide patriam liberaverat, erupit mox in Graecia bellum sacrum sive Phocense. Uti enim ortum illud erat e violatis sacris et religione, ita Delphicum templum opibus suis spoliabatur, quibus sumtibus occurreretur nefarii belli. Divitiarum moles in Graeciam mox redundabat omniaque luxu ingenti complebat (2). Insidiabatur deinde manifestius Graeciae Macedonum Rex maximeque Athenis. Qui vero effeminitus Graecus fortissimo hosti acriter restitisset? Mercenario milite Graecorum alebatur exercitus (3), quum ipsi inertiae ac luxui largiter indulgerent. Neutquam profecto ejusmodi quid in vetustis gentis monumentis invenias; sed in tanta morum corruptela patriae vix habebatur ratio. Nativa com-

(1) Nepos *Vit. Thrasyb.* c. 2.

(2) Cf. Cl. Heeren, *Ideën* Vol. VI. p. 425. sqq.,

(3) Legatur hac de re Isocr. *ad Phil.* p. 101.; *Orat. Areopag.* p. 156.; *Panath.* p. 249.; *Epist. II.* p. 410. num vero etiam *Orat. de Pac.* p. 167. sqq. 174., quae quidem oratio, ut aliae multae, ad internam Athenarum conditionem rite percipiendam per quam est idonea. Cf. Cl. Heeren, *Ideën*, Vol. VI. p. 297. sqq.

munitas, qua servanda maxime stabilis esse poterat reipublicae conditio, hisce temporibus magis etiam evanuerat, ut non tantum non alacriter κοινωνίαν suam ab hoste defenderent, sed principes etiam in civitate viros rem patriam turpiter negligere et praepotenti prodere Philippo haud puderet. Delectabantur adeo Athenienses nihil faciendo, rebusque perditis deliberare fere solebant (1). Optime ingenium Atheniensium cognoscimus ex ornatis orationibus Demosthenis, qui quum unus in paucis rem patriam non turpiter negligeret, acerrimus exsistebat libertatis civibus suis vindex populumque, ejus reluctans libidini et peccata insectans (2), ad bonum honestumque impellere nunquam non conabatur (3). Quid vero tali rerum statu prodesse magnopere potuisset eloquentia forensis? Fabulas narrantem lubentissime ignavi isti audiebant, res serias tractantem tantum non repudiabant (4).

Quod autem de Athenis dixi, id haud scio an licet de cuncta Graecia verissime dicere. Constat saltem inter omnes, Philippi Macedonis aetate Athenas, Lacedaemonem, Thebas, Corinthum, ceteraque Graeciam mutuis discordiis et morum cor-

III.

(1) Demosth. *Orat. Phil.* I. p. 51, 52.

(2) Plutarch. *Vit. Demosth.* c. 14.

(3) Vid. hac de re J. H. Scholten, *de Demosth. eloq. charact.* cum alibi tum maxime p. 148. sqq. Cf. Cl. van Heusde, *Init.* Vol. II. P. I. p. 85. sqq.

(4) Auctor libelli, qui continet *vitas X Oratt.* Vol. IX. p. 371. ed. Reisk.

ruptela multo magis in Macedonum venisse potestatem, quam armorum vi et copiarum multitudine. Pugnae autem ad Chaeroneam consertae dies universae Graeciae et gloriam dominationis et vetustissimam libertatem finivit (1). Neque quod Arati tempore excitatum denuo est libertatis studium, restituere in integrum Graecorum res satis potuit. Quamvis enim, auctore Arato, plurimi ditionibus suis expellerentur tyranni, non tamen omnis cessavit horum auctoritas neque revixit plane interna civitatum harmonia; quo factum imprimis est, ut Romanis tandem subjiceretur Graecia.

§. 4.

E lapsu reipublicae Romanae.

Observavimus jam sensim demum paulatimque invaluisse in Romana republica aequalitatem, quae, ut constitueretur, continuis Patriciorum et Plebeiorum altercationibus potissimum tribuimus, ut vero confirmaretur; XII tabularum legibus. Duravit satis diu haec Romanorum libertas, sed moribus labem contrahentibus, imminui frangique uti nullorum non populorum copta est, transiitque tandem in meram licentiam, ut plane studiis perversis dediti quid vellet agerent. Istum autem morum lapsum ex egregia Sallustii aliorumque descriptione illustremus.

Lnar-

(1) Sic fere Just. *Hist.* Lib. IX. c. 5.

Enarrata igitur antiqua popularium suorum morali praestantia, ita pergit Sallustius: „Sed ubi labore atque justitia respublica crevit, reges magni bello domiti, nationes ferae et populi ingentes vi subacti, Carthago, aemula imperii Romani, ab stirpe interiit, cuncta maria terraeque patebant: saevire Fortuna ac miscere omnia coepit. Qui labores, pericula, dubias atque asperas res facile toleraverant, iis otium, divitiae, optandae aliis, oneri miseriaeque fuere. Igitur primo pecuniae, deinde imperii cupido crevit; ea quasi materies omnium malorum fuere. Namque avaritia fidem, probitatem, ceterasque artis bonas subvertit; pro his superbiam, crudelitatem, Deos neglegere, omnia venalia habere edocuit. Ambitio multos mortales falsos fieri subegit; aliud clausum in pectore, aliud in lingua promtum habere; amicitias inimicitiasque non ex re, sed ex commodo aestuimare; magisque vultum, quam ingenium bonum habere. Haec primo paulatim crescere, interdum vindicari, post, ubi contagio quasi pestilentia invasit, civitas immutata; imperium ex justissimo atque optumo crudele intolerandumque factum” (1). Scilicet, subacta Carthagine, omnis procul aberat hostium metus, totos se dabant Romani colligendis augendisque opibus, quae, variis victoriis de Philippo et Perseo Macedoniae et Antiocho Syriae Regibus, tum etiam Attali hereditate allatae, mirifice Romanorum mores

(1) Sallust. *E. C.* c. 10.

res labes factarunt et nullorum non vitiorum deinde auctores fuerunt. Operae pretium profecto est attendere, quae de pessima hacce morum in republica Romana laba a Livio traduntur (1), originem luxuriae peregrinae ab exercitu Asia^{tico} in urbem invectam fuisse statuenti. Omnium autem maxime Romanae gentis libidinibus faverunt Bacchanalia, Graeca sacra, quae, auctore eodem, „nocturna tandem ex diurnis facta, primo paucis tradita sunt: deinde vulgari coepta sunt per viros mulieresque. Additae religioni voluptates vini et epularum, quo plurimum animi illicerentur. Quum vinum animos, et nox et mixti feminis mares, aetatis tenerae majoribus, discrimen omne pudoris extinxissent, corruptelae primum omnis generis fieri coepiae, quum ad id quisque, quo natura pronioris libidinis esset, paratam voluptatem haberet. Nec unum genus noxae, stupra promiscua ingenuorum seminarumque erant; sed falsi testes, falsa signa testamentaque et indicia ex eademi officina exhibant” (2). Sed haec de tantis vitiis satis superque dicta sint: reliqua facile mente assequimur. Et quamquam aderant Censores, quamquam leges ferebantur sumtuariae, inveteratum tamen malum altiores jam egerat radices omnemque evellerat pudorem.

Tali rerum statu non mirum gravissimas mox ex-

(1) *Liv. Hist. Lib. XXXIX. c. 5. sqq.*

(2) *Liv. l. l. c. 8.*

exstisisse in civitate discordias, quae a Gracchorum inde tempore penitus eam turbare coeperunt. Inde apud Ciceronem Laelius: „Quid mihi L. Pauli nepos — quaerit, quomodo duo soles visi sint, non quaerit cur in una republica duo senatus et duo paene jam populi sint? Nam, ut videtis, mors Tiberii Gracchi et jam ante tota illius ratio tribunatus divisit populum unum in duas partes” (1). Et vero, quae sunt C. Memmii in senatu apud Sallustium (2) verba: „Occiso Tiberio Graccho, quem regnum parare ajebant, in plebem Romanam quaestiones graves habitae sunt. Post C. Gracchi et M. Fulvii caedem, item vestri ordinis multi mortales in carcere necati sunt: utriusque cladis non lex, verum lubido eorum finem fecit.” Auctore autem Vellejo Paterculo mors C. Gracchi „initium in urbe Roma civilis sanguinis, gladiorumque impunitatis fuit. Inde jus vi obrutum, potentiorque habitus prior; discordiaeque civium, antea conditionibus sanari solitae, ferro adjudicatae; bellaque non causis inita, sed prout eorum merces fuit” (3). Exceperunt has discordias tum bella Romanorum civilia tum in Africa Jugurthinum, quo quidem tempore is fuit legum apud Romanos cultus ci- umque libertas, ut *quam quisque pessuma fecisset, tam maxime tutus esset* (4), ea morum conditio,

ut

(1) Cic. *de Rep.* Lib. I. c. 19.(2) Sall. *B. J.* c. 51.(3) Vell. Paterc. *Hist. Rom.* Lib. II. c. 5.

(4) Sall. I. I.

ut Jugurtha Romain relinquens dixisse feratur ,
*urbem venalem et mature perituram , si emtorem
invenisset* (1). Ipse autem Senatus auri rapiebatur
et partium studio. Revertamur ad elegantem Mem-
mii orationem , „ Postremo ,” inquit , „ leges , ma-
jestas vestra , divina et humana , omnia hostibus
tradita sunt. Neque eos , qui ea fecere , pudet
aut poenitet : sed incedunt per ora vestra magni-
fice , sacerdotia et consulatus , pars triumphos suos
ostentantes : perinde quasi ea honori , non praedae
habeant. Servi aere parati imperia injusta domino-
rum non perforunt ; Vos , Quirites , imperio nati ,
aequo animo servitutem toleratis ? At qui sunt hi qui
rempublicam occupavere ? Homines sceleratissimi ,
cruentis manibus , immani avaritia , nocentissimi ,
idemque superbissimi ; quis fides , decus , pietas ,
postremo honesta atque inhonesta omnia quaestui
sunt. — Quodsi tam vos libertatis curam habere-
tis , quam illi ad dominationem accensi sunt ; pro-
fecto neque respublica , sicuti nunc , vastaretur ;
et beneficia vestra penes optumos , non audacissi-
mos forent.”

Nec meliora passa deinde respublica Romana est
Marii et Syllae contentionibus , quae non prout priores
populi altercationes ad stabiendam aequa-
litatem pertinebant communemque spectabant ciyium
causam , sed ad partium referebant commoda ,
ut altera summum in civitate imperium p[ro]ae altera

ob.

(1) Sall. I. I. c. 55. Cf. id. c. 8.

obtineret. Quos igitur patriae amicos , sibi vero infestos judicabant , eos per proscriptionem extinxerunt. Demta autem simul aequalitas est violataeque leges sunt prorogando magistratum tempore , ut v. c. Marius Consulatum per quadriennium gesserit; quo favore ita usus est , ut conciliaret sibi quicunque secum militiam agebant. Hi autem non ex honoratioribus civium classibus , prout mos ferebat majorum , sed ex proletariorum et capite censorum numero maximam partem fuerunt scripti (1). Interea „postquam L. Sulla , armis recepta republica , bonis initiis malos eventus habuit; rapere omnes , trahere , domum alius , alius agros cupere; neque modum neque modestiam victores habere , foeda crudeliaque civis facinora facere. Huc accedebat , quod L. Sulla exercitum , quem in Asia ductaverat , quo sibi fidum faceret , contra morem majorum luxuriose nimisque liberaliter habuerat. — Hic primum insuevit exercitus populi Romani amare , potare ; signa , tabulas pictas , vasa cælata mirari ; ea privatim ac publice rapere; delubra spoliare ; sacra profanaque omnia polluere. — Ex divitiis juventutem luxuria atque avaritia cum superbia invasere: rapere , consumere , sua parvi penderre , aliena cupere ; pudorem , pudicitiam , divina atque humana promiscua , nihil pensi atque moderati habere” (2). Proba juventutis educandæ ratio

in

(1) Sall. B. J. c. 86.

(2) Sall. B. C. c. 11., 12.

in pessimam negligentiam ipsâ parentum nequitia erat depravata (1). Virtutem enim colere in desuetudinem abierat; satis ducebant claros habuisse majores, quorum gloria sibi viam ad honores stratum iri putabant (2). Quibus omnibus effectum fuit, ut Roma in dies corruptior plane tandem probaret, quod apud Plautum pronunciat in *Trinumm Stasimus* (3),

*„Atque utinam veteres mores veteresque parsimoniae
Potius majori honori hic essent quam mores mali.
Nam nunc mores nihil faciunt quod licet, nisi
quod lubet.*

*Ambitio jam more sancta 'st, liberata legibus.
Scuta jacere fugereque hostes, more habet licen-
tiam.*

*Mores leges perduxerunt jam in potestatem suam,
Magis queis sunt obnoxiosi quam parentes liberis.
Eae miserae etiam ad parietem sunt fixae clavis
ferreis,*

Ubi malos mores affigi nimio fuerat aequius.

*Neque istis quicquam lege sanctum 'st; leges mo-
ri serviunt.*

*Mores autem rapere properant, qua sacrum, qua
publicum.”*

Tam

(1) Vid. hac de re B. v. d. Velden, *Comm. de puerorum ap. Rom. educatione*, Gandav. 1821. p. 90. sqq.

(2) Patet hoc imprimis ex oratione Marii, quae exstat apud Sall. *B. J. c. 85.*

(3) Plaut. *Trinumm. Act. IV. Sc. III. vs. 21, sqq.*

Tam misera populi Romani conditione invaluit Catilinae, periti viri, cum infimis quibusque inita conjuratio. In horum autem numero uti erant quos flagitium, egestas, conscius animus exagittabat, ita fuerunt etiam qui, foeneratorum saevitiam et Praetorum metuentes, Catilinae sese addixissent, libertatis suae imprimis solliciti. Nec vero in tam corrupta civitate quod jus fasque esset a Praetore observatum semper fuerit, sed modo severius, modo mitius judicasse Praetorem perquam est verisimile, prout scilicet ipse vel creditoribus vel debtoribus faveret. Quid? quod tradit Sallustius, conjuratione patefacta misisse C. Mallium ad Q. Marcium Regem legatos, qui iniuritate Praetoris factum esse ostenderent, ut Mallius contra rem publicam cum Catilina conspirasset (1). Ille autem et si causam suam satis excusaverit, non tamen omne fide est indignus putandus. Etenim corrupta judicia jam Gracchorum tempore fuisse diserte monet Appianus, ubi ea a Senatu ad Equites translata a Graccho narrat. Quum enim, permutatâ reipublicae potestate, in Equites transiisset potentia, honos autem Senatui fuisset relictus, eo illos processisse, ut non modo dominarentur in Senatores, sed etiam injuriis et contumeliis propalam eosdem in exercendis judiciis afficerent. „Τὴν δὲ δωροδόξιαν,” pergit Appianus, „μεταλαβόντες καὶ γευσάμενοι καὶ οἵδε περδῶν ἀθρόων, αἰσχρότερον ἔτι καὶ ἀπε-

(1) Sallust. B. C. c. 85.

ἀμετρότερον αὐτοῖς ἐχρῶντο. κατηγόρους τε ἐνετοὺς ἐπὶ τοῖς πλουσίοις ἐπήγοντο, καὶ τὰς τῶν δωροδοκιῶν δίκαις, συνιστάμενοι σφίσιν αὐτοῖς, καὶ βιαζόμενοι, πάμπαν ἀνῆρουν?" (1).

Talis jam ea aetate judiciorum Romae fuit ratio satisque diu illa perduravit. Uti autem constat in bene morata civitate legum cultu civibus vindicari libertatem, ita etiam procul dubio verum est, nisi magistratus et judices quae jubeat lex rite exsequantur, libertatem extare haud posse. Quandoquidem autem, ubi labem populi mores contraxerunt isque lasciviae totum se dedit, negligitur ceteroquin etiam debita legibus observantia, sponte appareat, infractis a judice legibus, omnem evanescere quae supersit conservandae libertatis spem et praesidium.

Quid vero deterrimam gentis Romanae conditio-
nem prolixius exponam, quam prudentissimi qui-
que in civitate viri, Cato (2) aliique emendare
frustra studuerunt? Dolebat vehementer hanc suo-
rum civium degenerationem optimus Cicero. Frag-
mentum servatur ex ejus *de Republica* libris, quod
prodit plane nobile viri ingenium, infelici patriae
casu gravissime afflictum. Locum apponamus. „An-
te nostram memoriam,” ait, „et mos ipse patrius
praestantes viros adhibebat, et veterem morem ac
majorum instituta retinebant excellentes viri. Nostra

ve-

(1) Appian. *Hist. Rom.* Lib. I. c. 22., ed. Schweighaeus.

(2) Vidd. Plutarch. *Vit. Cat.*; Livius *Hist. XXXIV.* c. 5.

vero aetas cum rempublicam sicut picturam accepisset egregiam, sed jam evanescentem vetustate, non modo eam coloribus iisdem, quibus fuerat, renovare neglexit, sed ne id quidem curavit, ut formam saltem ejus et extrema tamquam lineamenta servaret. Quid enim manet ex antiquis moribus, quibus Ennius dixit rem stare Romanam? quos ita oblivione obsoletos videamus, ut non modo non colantur, sed etiam ignorentur. Nam de viris quid dicam? Mores enim ipsi interierunt virorum penuria; cuius tanti mali non modo reddenda ratio nobis, sed etiam tamquam reis capititis quodammodo dicenda causa est. Nostris enim vitiis, non casu aliquo, rempublicam verbo retinemus, re ipsa vero jam pridem amisimus” (1). Abiit enim brevi, ut fert nimia ista populi libertas, in tyrannidem, ut nulla omnino esset respublica. Unus magistratus suminam habebat Imperatoris nomine auctoritatem; nec quamquam Caesare interficiendo libertatem restituere conati sunt Brutus et Cassius, pertinuit caedes illa ad reipublicae salutem, cuius nempe corruptior status erat, quam qui corrigi posset. „Erant fere omnes Syllani, Cinnani, Mariani, Caesariani; Romani reperiebantur paucissimi. Ruebat ita in interitum suum Respublica Romana, quip-

(1) Ap. August. *de Civ. Dei*, Lib. II. c. 21. Cf. Cic. *de Rep.* Lib. III. c. 19.; *de Orat.* Lib. I. c. 9.; *de Off.* Lib. I. c. 11.; Lib. II. c. 13., c. 8.; *de Amic.* c. 12.; *Epist. ad Att.* Lib. IV. Ep. 16.

quippe non una amplius, ut olim, sed in multas partes distracta. Imo divisa poterat dici in varias *κοινωνίας*, societas, respuplicas, sibi invicem inimicas et adversus se invicem alias gentes invocantes” (1). Non enim Roinae tantum, sed in provinciis etiam multae factiones altercationesque existebant, quum suspectum plerisque esset Scnatus Populique imperium, ob certamina potentium et avaritiam magistratum; invalido legum auxilio, quae vi, ambitu, postremo pecunia turbabantur (2). Tantam autem labem quum populi Romani mores contraxisserent, simul etiam degenerari necessario debuit eloquentia forensis et altrix evadere turbulentarum in civitate factionum. Audiamus quae tam eleganter hac de re ab Auctore *Dialogi de Oratoribus* traduntur: „Jam vero conciones adsiduae, et datum jus potentissimum quemque vexandi, atque ipsa inimicitiarum gloria, (cum se plurimi desertorum ne a P. quidem Scipione, aut Sulla, aut Cn. Pompejo, abstinerent, et ad incessendos principes viros, ut est natura invidiae, populi quoque adrectioribus auribus utearentur) quantum ardorem ingenii, quos oratoribus faces admovebant! Non de otiosa et quieta re loquimur, et quae probitate et modestia gaudeat: sed est magna ista et notabilis eloquentia, alumna licentiae, quam stulti libertatem vocabant, comes seditionum, effrenati populi

III-

(1) Ita Cl. v. Heusde, *Diatri.* p. 60.(2) Tacit. *Annal.* Lib. I. c. 2,

incitamentum, sine obsequio, sine servitute, contumax, temeraria, adrogans, quae in bene constitutis civitatibus non oritur. — Nostra civitas, donec erravit, donec se partibus et dissensionibus et discordiis confecit, donec nulla fuit in foro pax, nulla in Senatu concordia, nulla in judiciis moderatio, nulla superiorum reverentia, nullus Magistratum modus, tulit sine dubio valentiores eloquentiam, sicuti indomitus ager habet quasdam herbas laetiores; sed nec tanti Reipublicae Gracchorum eloquentia fuit, ut pateretur et leges; nec boniae formam eloquentiae Cicero tali exitu pensavit” (1).

Sic igitur sub Caesaris tempora in gente Romana sese res habuerunt, pejoresque sensim sub reliquis Imperatoribus e malis factae sunt. Caesaris loco deinceps functus est Octavianus Augustus, qui, antiquâ reipublicae specie relictâ, *insurgere paulatim, munia Senatus, Magistratum, legum in se trahere, nullo adversante, coepit* (2). Erant autem, ut fit, Imperatores modo meliores, modo pejores; sed quia nullis ferc finibus circumscripta eorum potestas erat, omnem animi impetum libere sequi poterant et sequebantur adeo. Senatum autem et Comitia, quibus continebantur antiquae civitates, tantum non sustulerunt Imperatores. Jam inde a J. Caesare languere coepit Senatus auctoritas,

quae

(1) Auct. *Dial. de Oratt.* c. 40.

(2) Tacit. I. 1.

quae temporum decursu tota fere evanuit (1). Comitia autem populi ex urbe sublata in castra Tiberius transtulit (2). Vix enim id temporis civilis Romae ratio obtinebat; sed militari potius utebantur. Sic sensim imminuta fractaque est Senatus Populiique inaestas inque Imperatores et milites delata. Neque aliud quid velle Romani videbantur, siquidem Imperatores, qui ipsos ad antiquos revocare mores conarentur, odio haberi solebant. *Panes* postulabant et *Circenses*. Totos se dabant voluptatibus explendis festisque celebrandis, ut qui Imperator plurimum ipsorum cupiditatibus indulgeret, is p[ro]ae omnibus esset dilectus (3).

Quae autem fuerit hisce temporibus juventutis educandae ratio, vix opus est ut inoneam. Vitiis in utero paene matris conceptis, tradebatur infans Graeculæ ancillæ, cui adjungebatur unus e servis, plerumque vilissimus, nec cuiquam serio ministerio accommodatus. Nec quisquam in tota domo reperiebatur, qui pensi haberet, quid coram infante domino aut faceret aut diceret; ipsi adeo parentes nec probitati neque modestiae parvulos adsuefaciebant,

(1) Libertatis aulem recuperandæ occasionem etsi saepe nactus est postea Senatus, tamen arripere neglexit, quandoquidem una cum amissa libertate sensu item libertatis destituti fuisse Romani videntur. Vid. Cl. Heyn. *Orat. de vanis Senatus Rom. conatibus restituendi libertatem reip. quae exstat Opusc.* Vol. IV. p. 313. sqq.

(2) Tacit. I. I. c. 15.

(3) Cf. van den Velden, I. I. p. 111.

bant, sed lasciviae et dicacitati, per quae necessario paullatim impudentia inrepere et sui alienique contemptus debebat (1). „Animus imbutus malis artibus haud facile lubidinibus carebat, eoque profusius erat omnibus modis quaestui atque sumtui deditus” (2). Respiravit aliquamdiu respublica sub Antoninis, quibus si similes successissent Imperatores, fortasse restitutae fuissent populi Romani res. Quidquid est, negligi ab hoc inde tempore coepit res militaris, exstingui fere totus patriae amor, tolli civium conjunctio, qua constare debet respublica, amitti libertas. Extera autem auxilia magno pretio ad belli usum conducendo, ipsi Romani auctores fuerunt, ut gentes illae cum invalescerent tum imperium Romanum occuparent.

(1) Auct. *Dial. de Oratt.*, c. 29.

(2) Sall. *B. C.* c. 15. Vid. omnino van den Velden, I. I. p. 114, sqq.

E P I L O G U S.

Itaque quod nos Lacedaemon, quod Athenae docuerunt, Romani quoque populi historiā luculente probatur. Quodsi jam ea, quae pluribus sumus demonstrare conati, in unum rediguntur, haec inde summa cogitur, tam arcte cohaerere cum legum cultu civium mores, ut ab horum conditione pendeat prorsus in civitate, quae legibus debetur reverentia. Integris enim moribus summam, corruptis vero nullam esse patuit legum auctoritatem. Si vero ipsius justitiae imaginem repraesentant leges, obtemperant justi honestique voci judices, incolumis servatur a civibus legum auctoritas, non possunt non ipsi cives plenā frui libertate, utpote nulla re impediti, quominus agant, quae agere bonum civem deceat; contra, si aut injustiores sunt leges, aut iniquiores partiumve studio ducti judices, aut denique non summā coluntur religione in civitate leges, amittitur libertas, comparatur vero licentia, qua major esse civitati pestis plane non potest. Est igitur quod, praeēunte Tullio (1),

cum

(1) *Orat. pro Cluentio c. 53.*

cum antiquis dicamus: „Mens et animus et consilium et sententia civitatis posita est in legibus. Ut corpora nostra sine mente: sic civitas sine lege, suis partibus, ut nervis ac sanguine et membris, uti non potest. Legum ministri magistratus: legum interpres, judices: **LEGUM DENIQUE IDCIRCO OMNES SERVI SUMUS, UT LIBERI ESSE POSSIMUS.**”

Et ita quidem videar Vobis, Viri Clarissimi! tum ex antiquae Politicae principiis tum ex antiquarum civitatum Historia laudatam Veterum sententiam commode explicuisse. Ne vel omissa supplerem vel deteriora corrigerem, temporis quibus pressus fui angustiae prohibuerunt, quae pariter mihi exstiterunt causa, quod recentiorum scripta parcus fortasse consuluerim. Quam longe autem ceteroquin haec mea disquisitio a perfectione distet, unus omnium maxime intelligo; sed habeo, opinor, quo commoti reum lubenter absolvatis. Quibus enim apud Platonein (1), postquam paucis de eodem politico effato absolvit, utitur Hospes Atheniensis, iisdem ego verbis, quibus simul symbolo utor, causam meam tuendam arbitror:

„Νέος μὲν γὰρ ὅν πᾶς ἀνθρωπὸς τὰ τοιαῦτα ἀμβλύτατα αὐτὸς κύτου ὄρχη, γέρων δὲ ὀξύτατα.”

(1) *de Legg.* Lib. IV. p. 715. E.

ERRATA.

Pag. 7. not. Fabriam	leg. Fabulam
— 10. — 2. ed. Reisk. p. 134.	— ed. Reisk. p. 124.
— 11. — 1. προσηκουτος	— προσήκουτος
— 12. vs. 24. οὐχι	— οὐχὶ
— 15. — 10. πάντα χρίσιμα ποιεῖν	— πάντων ἀρχούσια πάντα χρήσιμα ποιεῖν
— 17. — 21. προϊόντες	— προϊόντες
— — — 23. ἀτιμωτέραν	— ἀτιμοτέραν
— 18. — 2. τούναντιον	— τούναντίον.
— 19. — 11. disputaverim	— disputavero
— 24. not. Ciceronianam	— Ciceronianam
— 27. vs. 20. ἀεὶ	— ἀεὶ
— 28. — 19. γνῶναι	— γνῶναι
— 30. — 16. καθ' ἦν	— καθ' ἦν
— 32. — 13. optimorum	— optimi
— 33. — 22. legem,	— legem
— 45. — 17. ἐθελήσειν	— ἐθελήσειν
— 48. — 21. ἀνθρωπῶν	— ἀνθρώπων
— 63. — 3. illiberalitem	— illiberalitatem
— 64. — 7. μοχθηρότατον	— μοχθηρότατον καὶ μανιάτατον
— — — 25. eam	— eum
— 81. — 26. contemplatio e	— contemplatione
— 89. — 4. tantum	— tantam
— 93. — 29. εἰσι	— θεῖσι
— 95. — 18. ταῦτόν	— ταῦτόν

Ceteris benevole ignoscat Lector, qui et hoc teneat velim, nonnulla in hac scriptione inesse, quae, nisi certaminis socius consilium iniisset suam quoque Commentationem typis mandandi, cum bona Nobilissimi Ordinis venia vel mutassem vel, pluribus collatis tam veterum quam recentiorum scriptis, accuratius exposuissem. Nunc vero hanc mihi ineundam esse putavi rationem, ut, si pauca eaque peregrina excepéris, talena meam ederem disputationem, qualis ante hos quinque menses dijudicanda Viris Clarissimis tradita fuit, ne alia addens, alia corrígens de socii laudibus quidquam detrahere viderer.

Illustrations

— — — — —

— — — — —

— — — — —

and have been collected from the same objects
as those described above. They are all of the
same continental character, and are not to be
confused with the species described by Dr. C. L.
Brewster, which are all of the oceanic type. The
present species are all of the oceanic type, and
are all of the oceanic type. The present species
are all of the oceanic type, and are all of the oceanic type.

HENRICI VERLOREN,

RHENO - TRAJECTINI,

IN ACADEMIA RHENO - TRAJECTINA

JURIS CANDIDATI,

R E S P O N S I O

A D

QUAESTIONEM ZOÖLOGICAM, A FACULTATE
NOBILISSIMA MATHESEOS ET PHILOSO-
PHIAE NATURALIS, IN ACADEMIA
RHENO - TRAJECTINA,

ANNO 1836, PROPOSITAM:

„ Quaeritur insectorum lepidopterorum, quae in ope-
„ re Crameri: les papillons exotiques des trois
„ parties du monde etc., ejusque supplemento
„ descripta et delineata sunt, catalogus, continens
„ enumerationem systematicam specierum, in sua
„ genera redactarum, secundum methodum cel.
„ Latreille, in posteriore editione Cuvierii
„ operis: le règne animal etc., expositam.”

P R A E M I O . O R N A T A

D. XVI M. MARTII A. MDCCCXXXVII.

„In hoc sumus sapientes, quod Naturam optimam
ducem, tanquam Deum sequimur.”

CICERO.

I N T R O D U C T I O.

Contemplantibus intenta mente diversas organicas corporum species, nobis latere non potest, multas earum forma valde convenire, alias vero quam maxime distare. Hac observatione homines, ut facilius illas a se invicem distinguerent, eo ad ducti sunt, ut in certas classes et genera eas digerent, quibus simul, et earum cognitio facilior fieret, et confusio, quae ex ingenti numero oritur, evitaretur; et hoc est, quod vulgo systema classificationis vocatur. Perfectum autem hujusmodi sistema, neque unquam fuit, neque erit; licet enim sine dubio summa quaedam sit harmonia inter corpora quae se oculis nostris exhibent, neque forte et casu acciderit, ut hoc animal hanc formam, aliud rursus aliam haberet, tamen nos mortales homines, summum illum nexum non percipere neque penitus cognoscere possumus.

Primo enim nostris classificationibus obstat, quod tanta est varietas, quae regnat in natura, ut vix duo diversa animalia vel plantae inveniri possint,

quae prorsus eosdem habeant characteres genericos. Itaque, nullum est genus, quod plures continet species, in quo characteres omnes stricte convenient cum omnibus speciebus ad illud pertinentibus. Inde, semel systemate constituto, necessario accidere debuit, ut scriptores sequentes dicerent, characteres generum ad omnes species applicari, et multa animalia commode referri non posse ad aliquod genus, quorum numerus ideo, praesertim hoc saeculo, novis generibus feracissimo, in immensum crevit et crescit. Ita, ut exemplum afferam, insecta (scilicet eo sensu quo hodie dicuntur) a Linnaeo in 63 genera dividebantur, quorum Latreille 1177 habet, dum praeterea 168 genera aliorum citat, quae brevitatis causa non assumsit; ita quoque, loco unius generis *Carabi Linnaei*, nunc 122 genera habemus; quamquam hoc partim etiam tribuendum est ingenti numero insectorum, quae in Europa, et maxime in aliis orbis terrarum regionibus postea detecta sunt et quotidie adhuc inveniuntur, ita v. c. unice *Coleopterorum*, hodie 30000 specierum sunt cognita. — Sunt praeterea animalia quorum mares, secundum strictas classificationis regulas, proprie ad aliud genus referendi essent quam feminae, e. g. insecta (de his enim hoc loco imprimis sermo habendus est), *Lucanus cervus* (1) propter mandibularum,

Pha-

(1) Rösel. tom. II. tab. V. pag. 63.

Phalaena prunaria (1), *illunaria* (2), cet., propter antennarum differentiam; ita quoque character generis *Orgyae* (3) tantum ad feminas pertinet. In multis quoque animalibns characteres, pro varia aetate, diversi sunt, uti in nonnullis mammalibus et universe in omnibus insectis, quae metamorphosin subeunt.

Altera etiam est difficultas, quod diversae formae, sub quibus animalia occurrunt, ita sensim et pedetentim in se invicem transeunt, ut nullae earum limites indicari possint; quod vulgo dicitur: „*Natura saltus non facit;*” unde quondam nonnulli statuerunt, esse seriem successivam animalium, ab homine ad animalia infima; quae tamen sententia, jam diu reprobata rejectaque est. Haec enim regula, uti aliae ab homine excogitatae, ipsa Natura eluditur, et nulla talis componi potest series, in qua *omnia animalia* locum suum habent. — Propter magnam igitur hancce similitudinem, possumus quidem systema facere, et aliquas citare species (uti vulgo fit), de quibus optime valent generis characteres, sed semper erunt animalia quae differant, vel ad plura referri possint genera; quamquam negari non potest, in non nullis generibus hoc locum non habere.

Li-

(1) Sepp. tom. II. pars VI. tab. 9.

(2) —— tom. I. pars VI. tab. 2.

(3) Cuvier. tom. V. pag. 405.

Licet igitur, mea saltem sententia, nullum sit, proprio ita dictum, systema, tamen hac in re hominum genus accusari non potest; quasi non tentasset systemata confidere; tot enim sunt numero, ut vix numerari possint; quamvis, si revera adessem, unicum tantum esse deberet. Sed fortasse quispiam dicat, variis modis benefit, et quod scriptores hac de re non convenient, hoc nondum probat nullum adesse systema, nulla enim est scientia de qua non dissentiant auctores. — Non longis mihi opus est argumentationibus, modo inspiciamus ipsas organicorum corporum divisiones. Primum enim, illa dividuntur in animalia et plantas. Jam statim in gravissimam incidimus quaestionem, nempe, quis sit generalis character, qui de *omnibus* valet, quo animalia a plantis discerni possint, quare vix definitio animalis dari potest. Nonnulli quidem de *interregno* somniarunt, sed hoc difficultatem hancce magis auget quam minuit, nam ubi initium illud interregnum, ubi finem habebit? Deinde animalia a Linnaeo dividebantur in sex classes, hodie vero plerunque in quatuor typus; sed iterum quaero, qualis sit generalis character classis *vermium* Linnaei aut *animalium gelatinorum* Cuvierii? Ex his igitur patet, classificationem, non certam et definitam, sed magna parte arbitriam esse, et naturae non fundatam.

Ne tamen quis putet me omnem rejicere classificationem systematicam; inde enim, et difficultates
etiam

etiam majores orirentur, et gravissima existeret confusio; sed tanquam malo necessario ea utendum esse censeo, et cum systema nunquam perfectum, omnibusque suis numeris absolutum fieri possit, non nimis anxie vitia illius quaerenda esse, et praestare adeo, quoad fieri possit, antiqua retinere quam quotidie innovare; nam Zoölogiae studium, systemate adhibendo, facilius quidem, non vero difficilius reddendum est. Negari quidem non potest, systema his immutationibus magis ad perfectum accedere systema, sed alia est quaestio, num utile sit tot genera facere. Cum enim sistema maxime eo inserviat, ut animalia facilius distinguamus, haec utilitas tota cessat, si semper mutantur aut genera aut eorum nomina, et suam quisque peculiarem habet classificationem.

Haec igitur quum mea sit, his de rebus, sententia, suum cuique tamen judicium relinquendum esse existimō!

Superest ut pauca quaedam praemoneam de *Lepidopteris* nostris eorumque classificatione. Ut in toto animalium regno, et praesertim in insectis, ita Lepidopterorum difficillima est classificatio, quippe quae maximopere sibi invicem assimilantur species, quod quidem Boisduval fatetur, his verbis: „en effet, aucun ordre ne se prête moins aux divisions de nos méthodes. On y distingue sans peine un grand nombre de groupes caractérisés par une ressemblance dans le port, le dessein et les

„ CO:U-

„couleurs, le facies en un mot; mais lors-
 „qu'on veut limiter ces groupes d'une manière ri-
 „goureuse, on ne trouve très-souvent pour le fai-
 „re que des caractères d'une faible importance,
 „presque toujours minutieux, et d'une application
 „difficile dans la pratique.” Qui primum cum
 aliquo successu eam aggressus est, immortalis
 fuit Linnaeus (anno 1748 et 1768), licet jam
 ante eum quodammodo tentavissent Aldrovandus,
 Willughbius, Rlius et celeberrimus
 noster Swammerdamius, qui primum insec-
 ta secundum metamorphosin classificavit. Lin-
 naei sistema, in primis Lepidopterorum, uti in
 infantia scientiae exspectandum erat, generale est;
 divisit enim hunc ordinem insectorum in tria ge-
 nera *Papilio*, *Sphinx* et *Phalaena*, quae quidem
 genera rursus in subgenera divisit; haec tamen
 subdivisio hodie vix in usu est, et praeter an-
 tennarum formam, magna quoque parte, colorum
 diversitate, similibusque nititur characteribus,
 adeoque parvi est momenti. Eum sequentes scrip-
 tores maximam partem secuti sunt, donec melio-
 rem classificationem dedit, ejus discipulus Fabri-
 cius, in operibus suis entomologicis (1) (secu-
 lo

(1) Peculiarem Lepidopterorum divisionem proposuit in
 opere: *systema Glossatorum*, quod tamen nunquam pro-
 diit, et partim tantum nobis cognitum est ex opere Illi-
 geri: *Magaz. für Ins.*

lo XVIII exeunte), quae a Linnaei systemate in eo differt, quod maxime organorum cibariorum forma et structura nititur. In ejus divisione insectorum, Lepidoptera undecimam occupant familiam, nomine *Glossatorum*.

Aliud et novum systema classificationis condidit Latreille, vir meis laudibus longe superior, qui totam fere vitam, classificationi insectorum impedit. Conjunxit ille systemata Swammerdamii, Linnaei et Fabricii, et inde novum confecit, quod maxime palporum structura et differentia fundatum est, quos auctor dicit, certiorrem characterem classificationis praebere. Dolendum tamen est, eos in multis Lepidopteris, propter squamarum et pilorum multitudinem, sine laesione insecti, vix videri, et multo minus etiam, articulorum numerum et formam discerni posse, quamquam hoc in omnibus non obtinet. Neque tamen in classificatione sua sibi constans mansit; nam, quantum scio, sexies eam mutavit. Prima ejus divisio occurrit in opere cui titulus: *précis des caractères génériques des Insectes*, quod opus prodidit anno 1796. Amplioris voluminis est ejus opus, quod inscribitur: *histoire naturelle générale et particulière des Crustacés et des Insectes*, quod anno 1804 (scilicet tomus XIV^{us}) prodiit. In his duobus systematibus, uti adhuc pauca tantum sunt genera, ita plura jam in tertia ejus classificatione, in qua multa quoque occurunt subgenera,

ra, quae temporis tractu ad genera adoleverunt; occurrit ea in opere ejus Latine conscripto: *genera Crustaceorum et Insectorum*, anno 1809, libro, divisioni systematicae insectorum, utilissimo. Quartum ejus systema occurrit in volumine tertio operis Cuvierii: *le règne animal cet.*, 1817, a quo viro sollicitatus fuerat, ut partem tractaret entomologicam. Anno 1825, aliud denuo condidit systema, in opere: *familles naturelles du règne animal*, et in secunda prioris operis editione, quae prodiit anno 1829, novissime innovavit systema suum. Postea quidem novum suscepit opus, sub titulo: *cours d'Entomologie*, sed eo conscribendo occupatus, anno 1833, ingenti studii entomologici clade, supremum obiit diem. Qui eo vivente vel post mortem ejus, systemata Lepidopterorum composuerunt, imprimis fuerunt. Lamarck, Godart, Dalman, Duponchel, Ochsenheimer, Treitschke, Stephens, Curtis, Boisduval, multique alii, quos omnes citare, extra hujus operis propositum est.

Quod autem attinet ad ipsum catalogum, quem perficere tentavi, non tantum verosimile, sed etiam certum est, vitia ei inesse. Quum enim Lepidopterorum extraneorum, maxima parte, metamorphosis nobis incognita sit, summae inde oriuntur difficultates, quia sunt genera, quae unice ab erucarum forma desumpta sunt, e. g. genus *Dicranoura*, *Platyptericix*, *Phalacna*, de quibus Latr. triel.

treille ipse dicit: „ *il est impossible, en ne considérant que l'insecte parfait, de distinguer généralement plusieurs espèces, telles que les suivantes . . . des bombix; il est évident encore qu'on ne pourra plus en séparer les platypteric et d'autres genres* ” (1). Sed quare igitur talia constituit genera; nam ut systema bonum sit, non tantum requiritur ut sit mere theoreticum, sed etiam ut ad usum adhiberi possit; ceteroquin inanis est res. Licet enim, per se spectatum, magis perfectum sit systema, quod non tantum insectum declaratum spectat, sed etiam sub forma erucae et chrysalidis illud contemplatur (quare in illis operibus, quae tantum Europeas continent species, hoc adhiberi potest), hoc tamen in systemate generali, fieri vix potest. Et universe Latreille, sistema suum *Nocturnorum*, nimis Europeis speciebus superstruxisse videtur, nec satis extranearum rationem habuisse, quarum multae ad aliquod genus ejus referri nequeunt.

Aliae praeterea difficultates, in operis propositi natura, sitae sunt. Multae enim species in opere Crameri delineatae sunt, quae aut rarissime, aut tantum *Mutilatae* inveniuntur in museis, etiam locupletissimis; quam ob causam, multas earum cum iconibus conferre non potui, et unice secundum delineationem designare debui, quae non semper

(1) Cuvier. tom. V. pag. 396. nota 2

per est accuratissima. Pedes enim, nervique alarum non satis accurate delineati sunt, et minus etiam palpi, quibus tota nititur haec classificatio; nonnullae adeo species, falsis instructae sunt antennis. Temporis quoque propositi brevitate, impeditus sum quominus huic operi, quam optassem, impenderem curam.

Utilitatis causa, duos confeci catalogos, unum secundum ordinem tabularum, secundum ordinem generum alterum. In primo, Crameri nomina retinui, ejusque definitionem sexus, additis tamen aliorum auctorum nominibus, quos, brevitatis causa, tantum in nomine specifico discrepantes citavi; simul etiam, quatenus mihi opportunitas fuit, vitia delineationis et descriptionis, additis annotationibus, correxi. In altero vero catalogo, nomina Crameri mutavi, multa enim manifeste falsa sunt, qua in re secutus sum Godartium in *Diurnis*, in ceteris vero Fabricium, nisi peculiaris adasset causa cur ab illis dissentirem, quia mihi praestare videbatur, unum, quam modo hunc modo illum sequi. Characteres autem generum, quantum potui, ex opere Latreillii: genera *Crust.* et *Ins.* restitui, quia in ultimo suo opere, nimia brevitate, saepe obscurus est.

Et haec quidem, V. V. C. C., mihi praemonenda videbantur, quo melius opusculi mei propositum atque ratio, et perspici, et dijudicari possent.

CATALOGUS SYSTEMATICUS

LEPIDOPTERORUM,

QUAE IN OPERE C R A M E R I DESCRIPTA
SUNT , SECUNDUM METHODUM

L A T R E I L L I .

SECUNDUM ORDINEM TABULARUM.

AUDITANTIAE ACADEMIAE

EPIDOPTERORUM

AD C. G. V. AMERI DESCRIPTA
SUNT. SECUNDUM MENTIONEM

ILLUSTRATA

LIBRARIAT. MUSICO. MUSICO.

ALBERTUS BERNARDUS, LIBRARIUS, MUSICO,
MUSICO. MUSICO. MUSICO. MUSICO.
MUSICO. MUSICO. MUSICO. MUSICO.
MUSICO. MUSICO. MUSICO. MUSICO.
MUSICO. MUSICO. MUSICO. MUSICO.

T O M U S. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
1.	1.	A.B.	CASTNIA Dedalus. Cyparissias Fab. <i>Ent. Syst. III. pars 1.</i> — pag. 39. — God. <i>Enc. Meth. IX. p. 797.</i> — Herbst tab. 118. fig. 1. 2.
2.		C.D.	ARGYNNIS Liriope cfr. Supp. tab. 4. fig. 1a. 1b. 1c.
3.		E.F.	ERYCINA Lucinda.
2.	2.	A.	SATURNIA Luna.
4.		B.C.	PAPILIO Phorcus. Doreus. Boisd. <i>Spec. des Lép. I. p. 223.</i> D.E. GLAUCOPIS Helymus.
		F.G.	DANAIS Niavia. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 234. A. (<i>fem.</i>)
3.	3.	A.B.	Erippus. cfr. tab. 206. E. F. Plexippus. Fab. <i>Ent. Syst. III. pars I. p. 49.</i> Archippe. God. <i>Enc. Meth. IX. p. 184.</i>
5.		C.D.	NYMPHALIS Pelias.
6.		E.F.	— Tulbaghia. (<i>mas.</i>)

C O M M E N T A T I O

T O M . I.

Pag.	Tab.	Fig.	
	4.	A.	SATURNIA Tarquinia. (<i>fem.?</i>) cfr. Supp. tab. 17. fig. 5. larva. Tarquinius. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 469. n°. 194.
7.	B.C.	—	Tarquinia. (<i>mas.?</i>) cfr. tab. 367. F. var. (1).
	D.E.	POLYOMMATUS Telemus.	
	F.	GLAUCOPIS coarctata. (<i>mas.</i>)	caudata. Fab. Ent.
	G.	— — — (fem.)	Syst. III. pars 1. p. 403.
8.	5.	A.B.	SATURNIA Polyphemus.
	C.D.	LITHOSIA Syringa. Crotulariae. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 473.	
		— — —	Oliv. Enc. Meth. Bomb. n°. 239.
9.	E.F.	VANESSA Progne.	
6.	A.B.	MORPHO Jairus. (<i>fem. var.</i>) cfr. tab. 185. A. B. C.	
	C.D.	POLYOMMATUS Gabriela. Gabrielis. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 262.	
		— — — Herbst tab. 298. f. 1. 2.	
		Gabriel. (<i>mas.</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 622.	
10.	E.F.	— — — Pelion. cfr. tab. 259. C. D. (<i>mas.</i>) Aeolus. (<i>fem.</i>) God. E. M. IX. p. 628. PA.	
		(1) Forte femina praecedentis; Fab. I. I. n°. 195.	

TOM. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
10.	7.	A.B.	PAPILIO Amphitron,
		C.D.	ERYCINA Pygmaea. Talus. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 318. — God. Enc. Meth. IX. p. 588.
11.		E.F.	CALLIMORPHA Julia, debet esse Decora; vid. tom. III. p. 44. cfr. t. 219. F. G. (sem. var.)
	8.	A.	SATURNIA Aurota. Ethra. Oliv. Enc. Meth. Bomb. n°. 2.
12.		B.C.	SATYRUS Doris. Doritis. God. Enc. Meth. IX. p. 493.
		D.E.	NYMPHALIS Typha. cfr. tab. 75. C. D. et Surin: ylind. tab. II. larva et chrys. (1) Neaerea. Fab. E. S. III. pars I. p. 137.
13.		F.G.	VANESSA Laomedia.
14.	9.	A.	SATURNIA Atlas. cf. tab. 381. C. 382. A. et Tijd- schrift voor N. Gesch. en Phijs. III. stuk I. p. 29; (larva et chrys.)
		B.C.	PAPILIO similis. Leonidas. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 35. — God. Enc. Meth. IX. p. 44. — Boisd. Spec. des. Lep. I. p. 242.

PA-

(1) Si larvam N. Neaereae comparamus cum illa N. Typhae, cuius delineatio exstat in opere citato, mihi satis patere videtur eandem esse speciem, quia prorsus conveniunt; dissentit Godart, qui tamen hoc opus cognovisse non potuit.

C O M M E N T A T I O

T O M. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
14.	10.	A.B.	PAPILIO Hippolythus. (<i>mas.</i>) cfr. t. 11. A. B. (<i>var.</i>) 135. A. et 136. A. (<i>fem.</i>) 386. A. B. (<i>mas.</i>) Remus. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 11. — God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 26. — (<i>var.</i>) Bois d. <i>Spec. des Lép.</i> I. p. 176.
15.		C.D.	SATYRUS Herse. Herseis. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 495.
		E.	PHALAENA Illyrias. Illyraria. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 2. p. 138.
		F.	HERMINIA Manto. Mantata. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 2. p. 166.
16.	11.	A.B.	PAPILIO Hippolythus. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 10. A.B. et tab. ibi cit. Remus. (<i>var.</i>) Bois d. <i>Spec. des Lép.</i> I. p. 176.
		C.D.	SATYRUS Hesione. cfr. tab. 362. C. (<i>var.</i>)
		E.F.	ERYCINA Odites.
17.	12.	A.B.	NYMPHALIS Meander. Amphimachus. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars I. p. 37. — God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 408.
		C.D.	COLIAS Scylla. (<i>mas.</i>)

TOM. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
17.	12.	E.F.	VANESSA Jole. Huntera. Fab. E. S. III. pars 1. p. 104. — God. Enc. Meth. IX. p. 324. Virginiensis. Drury. I. tab. 5. f. 1.
18.	G.H.	EURYBIA	Salome. (1) Nicaeus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 53. — God. Enc. Meth. IX. p. 459.
19.	13.	A.	SATURNIA Semiramis.
20.		B.	EREBUS Latona. Troglodyta. Oliv. E. M. Noctua n°. 24.
		C.	EUPLOCAMUS? Ophisa,
		D.	GLAUCOPIS Polymena.
	E.F.	PIERIS	Bellona. cfr. tab. 177. E. (fem.) Brassolis. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 168. Braselis. God. Enc. Meth. IX. p. 207. (Hes. liconius.) Erycinia. (mas.) Boisd. Spec. des Lép. I. p.
21.	14.	A.	PAPILIO Ascanius.
	B.C.	ARGYNNIS	Niphe. (fem.)
	D.E.	— — —	(mas.) Cram. et God. Enc. Meth. IX. Supp. p. 806. (yar.) Fab. Ent. Syst. pars 1. p. 142. Argynnus. Drury. tom. I. tab. 6. f. 2.
			CO.
			(1) In speciebus quas vidi, antennae magis erant fusiformes, quam dilineatae sunt hoc loco.

C O M M E N T A T I O

T O M . I.

Pag.	Tab.	Fig.	
22.	14.	F.G.	COLIAS Palaeno. Dorippe. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 101. ——— Boisd. <i>Spec. des Lép.</i> I. p. 646.
	15.	A.B.	MORPHO Rhetenor. Cram. et God. Menelaus. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 86.
23.		C.D.	HERMINIA Cynara.
		E.	NOCTUA Arne.
24.		F.	CHELONIA ? Umber.
25.	16.	A.B.	NYMPHALIS Archippus. Misippus. Linn. <i>Syst. Nat.</i> II. p. 767. n°. 118. ——— Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 50. Disippe. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 393.
		C.D.	PAPILIO Androgeus cfr. t. 203. A. B. (mas.) 350. A. B. (fem.) 204. A. B. (fem. var.) Polycaon. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. <i>Supp.</i> p. 804. ——— (fem.) Boisd. <i>Spec. des Lép.</i> I. p. 361.
25.		E.F.	EREBUS marinoides cfr. tab. 384. A. B.
25.	17.	A.B.	HELICONIUS Pasithoë. Hecale. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 167. ——— God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 203.

TOM. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
25.	17.	C.D.	PAPILIO Dolicaon. E.F. CASTNIA Dardanus. Evalthe. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 45. — God. Enc. Meth. IX. p. 797.
26.	18.	A.B.	— Icarus. C. PHALAEVA Merops. D. — Melite. (mas.) Melata. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. — God. Enc. Meth. IX. p. 207.
27.		E.	CHELONIA Noëma (fem.)
		F.	HESPERIA Hiarbas. Thyrsis ? Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 333.
			Celsus. God. Enc. Meth. IX. p. 759.
19.	A.B.	MORPHO Nestor. cfr. tab. 21. A. B. (mas.) Menelaus. (fem.) God. Enc. Meth. IX. p. 442.	
28.	C.D.	VANESSA Orithya. (fem.) cfr. tab. 32. E. F. et 290. A. B. (mas.) C. D. (fem.)	
	E.F.	— C aureum. P interrogationis. God. Enc. Meth. IX. p. 301.	
29.	20.	A.	SATYRUS Philoctetes (mas.)
30.	B.C.	—	(fem.)
	D.E.	POLYOMMATUS Hemon.	
31.	F.G.	GLAUCOPIS Marica.	

C O M M E N T A T I O

T O M. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
31.	20.	H. I.	COLIAS Agave. Phiale (<i>var.</i>) God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 137. Mana. Boisd. <i>Spec. des Lép.</i> I. p. 681. K.L. —— Nise. Libythea. Fab. <i>Supp.</i> p. 427. n°. 598. Neda. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 135. —— Boisd. <i>Spec. des Lép.</i> I. p. 567.
32.	21.	A.B.	MORPHO Menelaus. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 19. A. B. (<i>fem.</i>) C.D. VANESSA Lavinia. cfr. tab. 203. C. D et 290. E. F. (<i>fem. var.</i>) Larinia. Fab. <i>Ent. Syst.</i> V. <i>Supp.</i> p. 424. —— (<i>mas.</i>) God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 318.
33.	E.F.	—	Clelia.
	22.	A.B.	NYMPHALIS Cadmus. cfr. tab. 330. A. B. Acheronta. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. <i>pars</i> 1. p. 76. —— God. <i>Enc. Meth.</i> p. 358.
	C.	HESPERIA nivea.	Arsalte. Linn. <i>Syst. Nat.</i> II. p. 762. n°. 91. —— God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 786. Menalcas. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. <i>pars</i> 1. p. 353.
	D.	HELICONIUS Astrea. Cram. et God.	diaphanus. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. <i>pars</i> 1. p. 184. PHA-

TOM. I.

Pag.	Tab.	Fig.
34.	22.	E. PHALAENA tripunctaria. F. HERMINIA Cydonia.
35.		G.H. ERYCINA Philémon. Icarus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 302. — God. Enc. Meth. IX. p. 578.
	23.	A.B. PAPILIO Priamus. (mas.) cfr. tab. 123. A et 124. A. (fem.)
36.		C.D. POLYOMMATUS Cassius. (fem.) E.F. ——— Aunus. (mas.)
37.	24.	A.B. NYMPHALIS Callisto. (mas.) cfr. tab. 60. A. B. (fem.)
		C.D. ——— Eurota. Euphemia. God. Enc. M. IX. p. 418.
38.		E.F. ——— Clymenus.
39.	25.	A. PAPILIO Pompejus. cfr. tab. 195. A. Astenous. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 19. Amphriseus (fem.) God. Enc. Meth. IX. p. 27. Helicaon. Bois d. Spec. des Lép. I. p. 178.
		B.C. ARGYNNIS Maja. Cynara. Fab. E. S. III. pars 1. p. 143. — God. Enc. Meth. IX. p. 269.
	D.E.	NYMPHALIS Galanthis.
40.	26.	A.B. SATYRUS Ismene. cfr. tab. 291. F. et 292. B. C. (var.) Banksia. God. Enc. Meth. IX. p. 477.

C O M M E N T A T I O

T O M. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
41.	26.	C.D.	DANAIS Gylippus. (1)
		E.F.	VANESSA Carduelis. (Etiam in Europa occurrit.) Cardui. Linn. <i>Syst. Nat.</i> II. p. 774. nº. 157.
			— Fab. <i>Ent. Syst. III. pars 1.</i> p. 104.
			— God. <i>Enc. Meth. IX.</i> p. 323.
42.		G.H.	HELICONIUS Ilione.
	27.	A.B.	MORPHO Achilles. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 28. A. (<i>mas.</i>)
43.		C.D.	POLYOMMATUS Cyllarus. Strephon. Fab. <i>Ent. Syst. III. pars 1.</i> p. 281.
			— God. <i>E. M. IX.</i> p. 632.
			Cyllarissus. <i>Herbsttab. 291.</i> f. 3. 4.
		E.	PIERIS Albula.
		F.	COLIAS Phiale.
44.	28.	A.	MORPHO Achilles. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 27. A. B. (<i>fem.</i>)
		B.C.	NYMPHALIS Diocippus. cfr. tab. 214. A. B. (<i>fem?</i>) Misippus. Linn. <i>Syst. Nat.</i> II. p. 767. nº. 118.
			Misippe. God. <i>Enc. Meth. IX.</i> p. 394.
		D.E.	Melita. cfr. tab. 190. A. B et 205. A. B. (<i>mas.</i>) 67. A. C. D. E, 218. C. D, 225. A. B. E. F, 376. A. B. (<i>fem. var.</i>) Lisanassa. (<i>fem. var.</i>) God. <i>Enc. Meth. IX.</i> p. 395.
			ERY-
			(1) In descriptione, pro E F legendum est C D et pro C D, E F.

T O M. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
45.	28.	F.G.	ERYCINA Gyas.
	29.	A.	PHALAENA Papilionaris. venaria. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 156.
46.		B.	—? militaris.
		C.D.	PAPILIO Lysander. (fem.) Eurymas. God. Enc. Meth. IX. p. 34. — (fem.) Bois d. Spec. des Lép. L. p. 284.
		E.	— Hippason. (fem.)
47.		F.	— Euristeus. (fem.) Hippason. (var.) God. E. M. IX. p. 35.
		G.	PHALAENA Myrrha.
		H.	— Corinna.
48.	30.	A.B.	NOCTUA Cajetta. (mas.) cfr. tab. 77. C. fullonica. Linn. S. N. II. p. 812. n°. 16. Dioscoreae. Fab. E. S. III. pars 2. p. 16.
		C.	— Cajetta. (fem.) Dioscoreae. Fab. 1. 1.
		D.	DANAIS Melane.
49.		E.	PROCRIS Rhodope. flabellicornis. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 398.
		F.	SATURNIA ? Agis.
		G.	— Hircia.
50.	31.	A.	Luna. (fem.) } Selene. Leach.
51.		B.	— (mas.) }

C O M M E N T A T I O

T O M . I.

Pag.	Tab.	Fig.	
51.	31.	C.D.	POLYOMMATUS Celeno. cfr. tab. 365. A. B. (fem.) Celerio. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 265. — (mas.) God. Enc. Meth. IX. p. 654.
	E.	ERYCINA Arius.	
	F.	HESPERIA Coras. (mas.) Cram. et God. Aesculapius? Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 347. Otho? Smith-Abbot. Nat. Hist. of the Ins. of Georgia. tom. I. p. 31. tab. 16.	
52.	32.	A.B.	PAPILIO Agenor. cfr. tab. 91. C. (mas.) 91. A. B. (mas. var.) 50. A. B et 222. A. B. (fem.) 166. A, 182. A. B et 243. A. (fem. var.) Memnon. (fem.) Bois d. Spec. des Lép. I. p. 192.
	C.D.	GLAUCOPIIS? Tiberina. (1) pectinicornis. Linn. Syst. Nat. II. p. 807. n°. 44. — — — — — Fab. Ent. Syst. pars I. p. 399.	
			VIA-
			(1) Zincken-Sommer, in opere: <i>algem. Encycl. der Wiss.</i> , voce <i>A glaope</i> , eam ad hoc genus refert; addit tam: „ diese hat zwar einen Sauger, aber sonst alle Merkmale und den Habitus mit <i>A. infausta</i> gemein.“ Videtur cum nonnullis speciebus ejusdem habitus novum constituere genus.

ZOOLOGICA.

27

TOM. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
52.	32.	E.F.	VANESSA Orithya. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 19. C. D, et tab. ibi cit.
53.	33.	A.	PAVONIA Eurylochus. cfr. tab. 34. A.
		B.C.	NOCTUA Ilia.
54.	34.	A.	PAVONIA Eurylochus. cfr. tab. 33. A.
		B.C.	HELICONIUS Egeria. Ergatis. God. Enc. Meth. IX. p. 207.
55.	35.	A.B.C	VANESSA Oenone.
		D.E.	— Aonis. (<i>fem.</i>) Lemonias. Linn. Syst. Nat. II. p. 770. n° 136. — Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 90. — God. Enc. Meth. IX. p. 310.
56.		F.	— Aonis. (<i>mas.</i>) Lemonias. God. l. l.
57.		G.	GLAUCOPIS Bromus. (<i>fem.</i>)
		H.	— Phlegmon.
58.	36.	A.	PIERIS Leucippe. (<i>mas.</i>)
		B.C.	— (<i>fem.</i>)
59.		D.	POLYOMMATUS Inachus.
		E.	— Hyacinthus.
61.	37.	F.	PHALAENA Deolis. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 360. B. (<i>fem.</i>)
		G.	— Arnea.
61.	37.	A.B.	PAPILIO Polycenes. Cram. et Boisd. Polyxenus. God. Enc. Meth. IX. p. 52.

C O M M E N T A T I O

T O M. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
61.	37.	C.D.	NYMPHALIS Castor. Pollux. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 63. — God. Enc. Meth. IX. p. 352. (ubi pro fig. C. D. legendum est E. F.) Camillus. Drury tab. 30. f. 1. 2. et 33. f. 1. 2.
	E.F.	————	Pollux. Castor. Fab. Ent. S. III. pars 1. p. 63. — God. Enc. Meth. IX. p. 351. (ubi pro E. F. lege C. D.)
62.	38.	A.B.	PAPILIO Alcidamas. Turnus. Linn. Mant. alt. p. 536. — Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 29. — God. Enc. Meth. IX. p. 55.
	C.D.	HELICONIUS Thales. Thalestris. God. Enc. Meth. IX. p. 206.	
	E.F.	————	Antiocha.
63.	39.	A.	SATURNIA Cynthia. cfr. Linnneam society transact. tom. VII. p. 48. tab. 3, larya et chrys.
	B.C.	POLYOMMATUS Faunus. (mas.) cfr. tab. 96. F.G. (fem.)	
	D.E.	NYMPHALIS Cyprisfa. (mas.) cfr. tab. 156. A. B. C. 205. C. D. Cato. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 83. Medon. God. Enc. Meth. IX. p. 389.	
			ACRAEA

TOM. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
64.	39.	F.G.	ACRAEA Aegina. (<i>fem.</i>) cfr. Supp. tab. 25. f. 3. 3c. Zetes. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 174. Zidora. God. Enc. Meth. IX. p. 237.
	40.	A.B.	PAPILIO Alcandor. cfr. tab. 181. A. B. (<i>mas.</i>) Deiphobus. Linn. S. Nat. II. p. 746. n°. 7. ——— (<i>fem.</i>) God. Enc. Meth. IX. ——— — Boisd. Spec. des Lép. I. p. 200.
		C.D.	POLYOMMATUS Ganymedes. (<i>mas.</i>)
65.	41.	A.B.	PAVONIA Autoimedon. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 389. A. B. (<i>fem.</i>)
		C.D.	HESPERIA Acastus. cfr. tab. 199. E. et Supp. tab. 7. f. 3. 3c. larva et chrys. Phidias. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. ——— (<i>var.</i>) God. Enc. Meth. IX. ——— — p. 347. ——— — God. Enc. Meth. IX. p. 734.
66.		E.F.	clarus. cfr. tab. 260. C. (<i>var.</i>) Tityrus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. ——— — p. 331. ——— — God. Enc. Meth. IX. p. 743.
	42.	A.B.	SATURNIA Cecropia.
		C.D.	VANESSA Ida. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 374. C. D. (<i>fem.</i>) Idamene. God. Enc. Meth. IX. p. 315.
67.		E.F.	NYMPHALIS Orphise. (<i>mas.</i>)

C O M M E N T A T I O

T O M. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
67.	43.	A.	PAPILIO Romulus. Mutius. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 3. — God. Enc. Meth. IX. p. 70. — Boisd. Spec. des Lép. I. p. 270.
68.		B.C.	POLYOMMATUS Hylla.
	D.E.		PIERIS Porsenna. (mas.) cfr. tab. 352. A. B. (fem.) Pasithoë. (mas.) God. E. M. IX. p. 148. — — — Boisd. Spec. des Lép. I. p. 45 ^r .
	F.G.		NYMPHALIS Sylvia. Gambrisius. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 85. Sylvina. God. Enc. Meth. IX. p. 381.
44.	A.	PIERIS	Amasene. Nerissa. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 192. — (var.) God. Enc. M. IX. p. 142. Amasene? Boisd. Spec. des Lép. I. p. 535.
69.	B.C.		Coronis. (fem.) cfr. tab. 362. E. F. (var.)
	D.E.		ARGYNNIS Idalia. (mas.)
	F.G.		— (fem.)
70.	45.	A.	SATURNIA Penelope. Cybele. Oliv. Enc. M. Bombix. n°. 43.
	B.	GLAUCOPIS	Lichas. (1) Pugione. Linn. S. N. II. p. 807. n°. 45. — — — Fab. E. S. III. pars 1. p. 398.
			NYM-
			(1) Antennae sunt pectinatae, vide texum.

TOM. I.

ng.	Tab.	Fig.	
1.	45.	C.D.	NYMPHALIS Lucretia.
		E.F.	HELICONIUS Roxane.
			Phyllis. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 171.
			— God. Enc. Meth. IX. p. 208.
			— Herbst. tab. 73. fig. 1.
		G.	SYNTOMIS Melas.
2.	46.	A.	SATURNIA Tyrrhea. (fem.)
		B.C.	NYMPHALIS Egesta.
		D.	BOMBIX Orsilochus. (fem.) cfr. tab. 383. F. (mas.) Supp. t. 15. f. 14. 12a. larva et foll.
3.		E.	SPHINX Cacus. Cram. et Fab. Caricae. Linn. Syst. Nat. II. p. 800. n°. 11. — Clerck. icon. Ins. tab. 47. f. 1.
		F.G.	POLYOMMATUS Dindymus. Sphinx. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 270. — (mas.) God. Enc. Meth. IX. p. 632.
4.	47.	A.B.	VANESSA Charonja. (mas.)
		C.	— (fem.)
		D.E.	POLYOMMATUS Nais. cfr. tab. 341. F. G. Thisbe. God. E. M. IX. p. 663.
		F.G.	ERYCINA Manthus.
5.	48.	A.B.	NYMPHALIS Arachne. cfr. tab. 329. E. F. (?) Morvus. Fab. E. S. III. pars 1. p. 73. — ? God. Enc. Meth. IX. p. 367.
			ERY-

C O M M E N T A T I O

T O M. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
75.	48.	C.	ERYCINA Dorilas. Dorillis. (<i>mas.</i>) God. <i>Enc. Meth.</i> IX. <i>p. 564.</i>
76.		D.	POLYOMMATUS Ethemon.
		E.	— Amyntor. cfr. tab. 259. A. B. (<i>fem.</i>) Herodotus. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. <i>paris 1. p. 286.</i> — (<i>mas.</i>) God. <i>Enc. Meth.</i>
		F.	GLAUCOPIS Dares. cfr. tab. 367. E. (<i>fem. ?</i>)
		G.H.	NYMPHALIS Riphea.
77.	49.	A.B.	PAPILIO Protenor.
		C.D.	PAVONIA Actorion. (<i>mas.</i>)
78.		E.F.	NYMPHALIS Obrinus. cfr. tab. 338. C. D. (<i>mas.</i>) et Supp. tab. 6. f. 5. larva Ancea. (<i>fem.</i>) God. <i>E. M.</i> IX. <i>p. 409</i>
50.		A.B.	PAPILIO Laomedon. cfr. tab. 32. A. B et tab. ibi cit Memnon. (<i>fem.</i>) God. <i>Enc. Meth.</i> IX <i>p. 25</i>
			— — — Boisd. <i>Spec. des Lép.</i> 1 <i>p. 19.</i>
79.		C.D.	ERYCINA Epulus.
		E.F.	— Hebrus.
		G.	SERICARIA Ebalus.
		H.	CALLIMORPHA Linneus.
80.	51.	A.B.	PAVONIA Teucer.

T O M. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
81.	51.	C.D.	POLYOMMATUS Acmon.
		E.F.	Battus. Bathis. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 272. — (mas.) God. Enc. Meth. IX. p. 628. — Herbst t. 291. f. 9. 10.
52.	A.	PAVONIA	Ilioneus (fem.).
82.	B.	—	Idomeneus (mas.) cfr. tab. 390. A. B. (fem. var.)
83.	C.D.	CLAUUCOPIS	Leucaspis cfr. tab. 224. E (fem.) Andromacha. (mas?) Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 393. haemorrhoidalis. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 384.
	E.F.	HESPERIA	Mimas.
53.	A.B.	PAPILIO	Polymnestor.
84.	C.D.	COLIAS	Calais (fem.) cfr. tab. 351. A. B. (mas.) C. D. (fem. var.) amata. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 202. — God. Enc. Meth. IX. p. 131.
	E.	SERIGARIA	Cippus.
85.	F.	PHALAEONA	aura. aurata. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 177.
54.	A.B.	NYMPHALIS	Polyxena. Polyxo. God. Enc. Meth. IX. p. 399. D Hæ-

C O M M E N T A T I O

T O M . I.

Pag.	Tab.	Fig.	
85.	54.	C.D.	HELICONIUS Rhea. cfr. tab. 66. C. D. (<i>var.</i>) Sara Fab. <i>Ent. Syst. III. pars 1. p. 167.</i> — God. <i>Enc. Meth. IX. p. 204.</i>
		E.F.	NYMPHALIS Amphinome. (<i>fem.</i>)
86.	55.	A.	SPHINX Lycaon.
		B.	— Phorbas.
87.		C.D.	COLIAS Crocale. Cram. et Bois d. Alcmeone. (<i>fem.</i>) God. <i>Encycl. Meth.</i> <i>IX. Supp. p. 805.</i>
		E.F.	PIERIS Isse (<i>mas.</i>) cfr. tab. 339. C. D. (<i>fem.</i>)
		G.H.	POLYOMMATUS Celmus. cfr. tab. 333. G. H. (<i>mas.</i>) Echion. Fab. <i>Ent. Syst. III. pars 1. p. 369.</i> — (<i>fem. var.?</i>) God. <i>Enc. Meth. IX. p. 637.</i> — Esper. <i>Eur. Schmet. i. tab. 20. f. 1.</i>
56.	A.B.	MORPHO	Andromachus.
	C.	CALLIMORPHA	Hesperia. hesperata. Fab. <i>Ent. Syst. III. pars 2. p. 175.</i>
88.	D.	PHALAEONA	area. areata. Fab. <i>Ent. Syst. III. pars 2. p. 175.</i>
	E.	GLAUCOPIS?	Capys. (1)
			(1) De antennis vide textum.

TOM. I.

ag.	Tab.	Fig.	
38.	57.	A.B.	PAVONIA Cassiope. Caryatis. God. Enc. Meth. IX. p. 454.
		C.D.	SATYRUS Echo.
39.		E.F.	ARGYNNIS Daphnis. Cybele. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 145. — God. Enc. Meth. IX. p. 263. — Herbst tab. 255. fig. 1. 2.
	58.	A.B.	COLIAS Alcyone. (fem.) Pyranthe. Linn. S. N. II. pag. 763. n°. 98. — God. Enc. Meth. IX. p. 97. — Bois d. Spec. des Lép. I. p. 611. Chryseis Drury Ill. of Nat. Hist. I. tab. 12. f. 3. 4.
		C.	— Alcyone (mas.) Pyranthe God. I. 1.
40.		D.E.	VANESSA Asteria.
		F.G.	— Almana.
41.	59.	A.	ERYCINA Chorineus. Octavius. Fab. E. S. III. pars 1. p. 28. — Herbst. tab. 20. fig. 2. — God. Enc. Meth. IX. p. 564.
		B.	GLAUCOPIS? Egeon. Cram. et Fab. fenestrata. Linn. Syst. Nat. II. p. 811. n°. 9. — Clerck. Icon. Ins. t. 55. f. 1. 2.

C O M M E N T A T I O

T O M . I.

Pag.	Tab.	Fig.	
91.	59.	C	SERICARIA Dymas.
92.		D.E.	DANAIS Limniace. (<i>mas.</i>) Cr. et God.
		F.	— Aventina. Cr. et God.
93.		G.	HESPERIA Erythus.
	60.	A.B.	NYMPHALIS Pipleis cfr. tab. 24. A. B. (<i>mas.</i>)
			Callisto (<i>fem.</i>) God. Enc. Meth. IX.
			p. 394.
			Pandarus Esper Ausländ. Schmett.
			tab. 40. f. 1.
94.		C.	PIERIS Cronis. (<i>mas.</i>)
			Coronisa. God. Encycl. Meth. IX.
			Supp. p. 814.
		D.	HESPERIA Heliriüs.
		E.F.	SATYRUS Autonoë.
			Hermes. Fab. E. S. III. pars 1. p. 158.
			— God. Enc. Meth. IX. p. 487.
95.	61.	A.B.	MORPHO Adonis. Cram. et God.
			Menelaus. Fab. E. S. III. pars 1. p. 86.
		C.	MACROGLOSSUM Fadus.
		D.	SPHINX Lycetus.
96.		E.F.	PHALENA angulata. (<i>mas.</i>)
	62.	A.B.	CETHOSIA Ino.
			Cydippe. Linn. Syst. Nat. II. p. 776.
			n°. 163.
			— Fab. E. S. III. pars 1. p. 112.
			— (mas.) God. Enc. Meth. IX.
			p. 247.
			NOC.

TOM. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
96.	62.	C.D.	<i>NOCTUA</i> Melicerta. cfr. tab. 323. C. D. E. (var.) Trigina. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 40. — Oliv. Enc. Meth. Noctua n°. 131.
97.		E.F.	<i>VANESSA</i> Erigone.
98.	63.	A.B.	<i>PIERIS</i> Pyrrha. (mas.) cfr. tab. 319. A. (fem.)
		C.	<i>ERYCINA</i> Rhetus. Licarsis. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 28. — God. Enc. Meth. IX. p. 564. Butes. Clerck. Icon. Ins. t. 46. f. 6.
		D.E.	<i>ERYCINA</i> Phyleus. Phylacis. God. Enc. Meth. IX. p. 577.
		F.	<i>CALLIMORPHA</i> Liris. (mas.) cfr. tab. 262. E. (fem.)
99.		G.	<i>HESPERIA</i> Midas. (mas.) Rhetus. Fab. Ent. S. III. pars 1. p. 334. — God. Enc. Meth. IX. p. 750.
100.	64.	A.B.	<i>SATURNIA</i> Janus. (fem.)
		C.	— Egea. (mas.)
101.	65.	A.B.	<i>HELICONIUS</i> Quirina. cfr. tab. 337. C. Doris. Linn. Mant. alt. p. 536. — Fab. E. S. III. pars 1. p. 166. — God. Enc. Meth. IX. p. 204.
		C.D.	<i>NYMPHALIS</i> Perimele. cfr. tab. 67. B. (fem.) 80. A. B. (mas.) 349. C. D. (fem.) var. Jacintha. Fab. E. S. III. pars 1. p. 60. Liria. (fem.) God. Enc. M. IX. p. 395. Bolina.
102.	66.	E.F.	— Meleagris.
		A.B.	—

C O M M E N T A T I O

T O M . I.

Pag.	Tab.	Fig.	
103.	66.	C.D.	HELICONIUS Clytia. cfr. tab. 54. C. D. Sara. (<i>var.</i>) God. I. I.
		E.F.	ERYCINA Telephus.
104.		G.H.	——— Aemylius.
	67.	A.	NYMPHALIS Alcmene. cfr. tab. 28. D. E. et tab. ibidem cit. Hypermnestra. Linn. <i>Syst. Nat.</i> II. p. 783. n°. 198.
		B.	——— Lysianassa. (<i>fem. var.</i>) God. I. I. Perimele. cfr. tab. 65. C. D. et tab. ibidem cit. Liria. (<i>fem.</i>) God. I. I.
105.		C.	——— Antigone. } Lysianassa. (<i>fem. var.</i>)
		D.E.	——— Iphigenia. } God. I. I. tab. 28. D. E.
		F.G.	POLYOMMATUS Clyton.
106.	68.	A.	SATURNIA Hesperus. (<i>mas.</i>)
106.		B.C.	PIERIS Coronea. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 361. G. H.
107.		D.	NOCTUA Tanais. (<i>fem.</i>)
107.		E.	HESPERIA Salius. Thrax. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 337.
		F.	MACROGLOSSUM Tantalus.
		G.	SERICARIA Eridanus.
108.	69.	A.B.	MORPHO Phidippus. (<i>mas.</i>)
		C.D.	VANESSA Hedonia. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 374. E. F. (<i>fem.</i>)
109.		E.F.	ARGYNNIS Claudia. cfr. tab. 209. E. F. Columbina (<i>fem. var.?</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 260.
			NYM.

T O M. I.

Pag.	Tab.	Fig.
109.	70.	A. NYMPHALIS Eurynome. B. SATURNIA Boreas. (<i>fem.</i>) C. CHELONIA Dryas. D. CALLIMORPHA Menete.
110.		E.F. ERYCINA Damis. (<i>mas.</i>)
111.	71.	A.B. MORPHO Perseus. (<i>fem.</i>) C. BOMBIX festiva. (<i>mas.</i>) cfr. Supp. tab. 23. f. 4. 4h. 4i. larva, foll. et chrys.
112.		D. PHALAEINA Vibicaria. E. ——— Sybaris. crédula. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 475. ——— Oliv. Enc. Meth. Bombyx. n. 244.
113.	F.	——— Meon. perspicua. Linn. Syst. Nat. II. p. 811. n°. 10.
72.	A.B.	PAPILIO Antiphates. Cram. et Boisd. Pompilius. God. Enc. Meth. IX. p. 49.
	C.	CHELONIA Helops. (<i>fem.</i>) cfr. Supp. tab. 21. f. 6. 6l. larva, foll. et chrys.
114.	D.	LASIOCAMPA promula.
	E.F.	POLYOMMATUS regalis. Endymion. Fab. Ent. Syst. III. pars 1, p. 268. ——— (<i>fem.</i>) God. Enc. M. IX. p. 622. RA-

T O M. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
115.	73.	A.B. PAPILIO Xuthus. (<i>mas.</i>) C.D. NYMPHALIS Laertes. Laertia. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 367.	
116.	E.F. EREBUS Narcisfus. (<i>fem.</i>)		
	74.	A.B. NYMPHALIS Euryalus. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 150. A. B. (<i>fem.</i>) Nisus. (<i>mas.</i>) God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 357.	
117.	C. HESPERIA Sergestus. cfr. tab. 342. D. E. Sinon. (<i>mas.</i>) God. <i>Enc. M.</i> IX. p. 762.		
	D. BOMBIX Metabus. (<i>fem.</i>)		
	E. EREBUS Lycormas.		
118.	F. HESPERIA Pholus.	Cicero ? Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 338.	
		— ? God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 787.	
75.	A.B. SATURNIA Promethea. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 76. A. B. (<i>mas.</i>)		
	C.D. NYMPHALIS Neaerea. cfr. tab. 8. D. E. et Supp. t. 4. f. 3a. 3b. larva et chrys.		
119.	E. NOCTUA Nyseus.		
	F. PHALAENA Diores.	Dioraria. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 2. p. 132.	
76.	A.B. SATURNIA Promethea. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 75. A. B. (<i>fem.</i>)		

TOM. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
120.	76.	C.D.	<i>POLYOMMATUS Cyanus.</i>
		E.F.	— <i>imperialis.</i> Venus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 269. — God. Enc. M. IX. p. 623.
121.	77.	A.	<i>SATURNIA Abas.</i> (mas.) } cfr. tab. 344. A. B. C.
		B.	— (fem.) }
122.		C.	<i>NOCTUA Pomona.</i> cfr. tab. 30. A. B. C. dioceseae. Fab. l. l.
		D.	<i>EREBUS Pandrosa.</i>
		E.F.	<i>NYMPHALIS Arethusa.</i> cfr. tab. 130. A. (fem.) Arethusius. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 42. — (mas.) God. Enc. Meth. IX. p. 427.
123.	78.	A.	<i>SPHINX Atropos.</i> (Etiam in Europa.)
124.		B.	— <i>Clytia.</i> (mas.) cfr. tab. 126. A. (fem.)
		C.D.	<i>VANESSA Egea.</i> (Etiam in Europa.) Triangulum. Fab. E. S. III. pars 1. p. 125. — Ochsenh. Eur. Schmet. tom. I. p. 123. <i>L. album.</i> God. Enc. Meth. IX. p. 303. — Hübner Eur. Schmet. tab. 19. f. 90. 91. <i>V. album.</i> Esper. Eur. Schmet. I. tab. 52. f. 1. <i>C. albus.</i> Illig. N. Ausg. Dess. t. II p. 222.

C O M M E N T A T I O

T O M . I.

Pag.	Tab.	Fig.	
125.	78.	E.F.	BIBLIS Dryope.
	79.	A.B.	NYMPHALIS Stelenes.
		C.D.	SATYRUS Beroë. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 313. E. F. (<i>var.</i>) Europa. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 76.
			— God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 478.
126.		E.F.	CALLIMORPHA Catilina. (<i>fem.</i>) Catilinaria. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 2. p. 154.
	80.	A.B.	NYMPHALIS Alcithoë. cfr. tab. 65. D. E. et tab. ibi cit. Liria. (<i>mas.</i>) God. l. 1.
		C.D.	HESPERIA Clonias.
127.		E.	PIERIS Pasiphaë. Cram. et Boisd. Perigone. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 139.
		F.	NOCTUA Timolea.
81.		A.B.	MORPHO Tullia.
128.		C.D.	ACRAEA Medea. Pasiphaë. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 235.
		E.F.	NYMPHALIS Numilius.
82.		A.	PYRALIS Mumetes.
129.		B.	POLYOMMATUS Erix. (<i>fem.?</i>) cfr. tab. 143. D.
		C.D.	PAPILIO dissimilis.
		E.F.	NYMPHALIS Lucretius.
130.	83.	A.B.	URANIA Orontes.
		C.	ERYCINA Hisbon.
		D.	— Sagaris.

TOM. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
131.	83.	E.	GLAUCOBIS Lades. (1)
		F.	SYNTOMIS Cerbera. (fem.) (2)
	84.	A.B.	NYMPHALIS Danaë.
			Odius. Römer Gen. Ins. tab. 13. f. 2.
			— Herbst tab. 35. fig. 1. 2.
			Orion. God. Enc. Meth. IX. p. 368.
132.		C.D.	SATYRUS Drusia. (fem.) cfr. tab. 326. C.
			Mineus? Linn. Syst. Nat. II. p. 768.
			n° 126.
			— Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 158.
			— (var.?) God. Enc. Meth. IX.
			p. 510.
		E.F.	VANESSA Atalanta. (3)
			Vulcanja, God. Enc. Meth. IX. p. 320.
133.	85.	A.	PIERIS Valeria. (mas var.) (4)
		B.	CALLIMORPHA Tiresias. (fem.) cfr. tab. 400. B.
			(mas.)
		C.D.	URANIA Leilus.
134.		E.F.	— Sloanus.
			D MOR-
			(1) Fortasse mas G. Helymi, tab. 2. D. E.
			(2) In speciebus, quas vidi, antennae non pectinatae erant, uti in descriptione dicitur.
			(3) Macula rubra, initio abdominalis, tantum ex defectu pilorum oritur, quia ceteroquin totum nigrum est, uti in pluribus vidi speciebus. Ceterum aliam esse speciem quam Atalanta nostra, manifestum est.
			(4) Quia vulgo limbus niger albis punctis est notatus.

C O M M E N T A T I O

T O M . C I .

Pag.	Tab.	Fig.	
135.	86. A.B.	MORPHO Helenor. (fem.) cfr. tab. 373. C. (var.)	
136.	C.D.	SATYRUS Clytus.	
	E.F.	BIBLIS Coryta. cfr. tab. 144. G. H. Ariadne. Linn. Syst. Nat. II. p. 778. — Fab. Syst. Entom. p. 507. n°. 267. — God. Enc. Meth. IX. p. 327.	n°. 170.
87.	A.	EREBUS Agrippina. cfr. 88. A. Strix. Linn. Syst. Nat. II. p. 833. n°. 82. — Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 9. — Oliv. Enc. Meth. Noctua n°. 2.	
137.	B.	SPHINX Pholus.	
	C.	— Japix.	
138.	D.E.	NYMPHALIS Petreus. cfr. Supp. tab. 2. f. 2a. 2b. — ac. larva et chrys. Thetis. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 77. — God. Enc. Meth. IX. p. 358. Peleus. Sulzer. tab. 13. fig. 4.	
88.	A.	EREBUS Agrippina. cfr. tab. 87. A. Strix. Fab. 1. 1.	
139.	B.	HERMINIA Ora.	
	C.	PHALENA flaveolata.	
	D.	SPHINX Peneus. Didyma. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 371.	
	E.	SMERINTHUS Apulus.	

TOM. I.

Pag.	Tab.	Fig.	
140.	89.	A.B.	PAPILIO Demolion. — Cresphontes. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 33. — God. Enc. Meth. IX. p. 61. — Bois d. Spec. des Lép. I. p. 220.
		C.D.	NYMPHALIS Athamas. —
141.		E.F.	Althaea. —
90.		A.	HELICONIUS Ceres. (mas.) cfr. tab. 316. A. C. — B. (var.) Eva. Fab. E. S. III. pars I. p. 162. — (var.) God. Enc. Meth. IX. p. 222.
		B.	PAPILIO Alphenor. (fem.) Polites. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 2. — (var.) God. Enc. Meth. IX. p. 70.
		C.D.	NYMPHALIS Fabius. cfr. Supp. tab. 2. f. 1a. ib. Hippona. Fab. Gen. Ins. Mant. p. 256. n° 280. — God. Enc. Meth. IX. p. 361.
142.		E.F.	Chione. Medea. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 129. — God. Enc. Meth. IX. p. 415.

C O M M E N T A T I O

T O M . I.

Pag.	Tab.	Fig.	
142.	91.	A.B.	PAPILIO Androgeos. cfr. tab. 32. A. B et tab. ibi cit. Memnon. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 12. — (mas. var.) God. Enc. Meth. IX. p. 29.
		C.	— — (mas.) Cram. et Boisd.
143.		D.E.	PIERIS Evippe. Cram. et God. Eupompe (fem.) Boisd. Spec. des Lép. I. p. 571.
		F.G.	— Evippe. Cram. et Boisd.
144.	92.	A.	EREBUS Manlia.
		B.	ERYCINA avius.
145.		C.	— Hyphaeus.
		D.	CHELONIA? Tibris.
		E.	PHALAENA Illus. (fem.)
		F.G.	ERYCINA Eumeneus.
146.	93.	A.B.	PAPILIO Palamedes. Calchas. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 30. — God. Enc. Meth. IX. p. 59. — Boisd. Spec. des Lép. I. p. 337.
		C.	ERYCINA Abaris.
		D.	— Actoris.
		E.F.	— Ephynes.
147.	94.	A.B.	COLIAS Aricia. c.t. 173. E.F. (mas.) 361. E.F. (fem.) Phylea. (fem.) God. E. M. IX. Supp. p. 805. — — Boisd. Spec. des Lép. I. p. 619.

T O M. I.

Pag.	Tab.	Fig.
147.	94. C.	MACROGLOSSUM Belis. D.E. ERYCINA Meneria. (<i>mas.</i>) Cram. et God. Maecenas. Fab. <i>Ent. Syst. III. pars 1.</i> <i>p. 306.</i>
148.	F.	Micalia. Maecenas. Fab. l. 1. Meneria. (<i>mas. var.</i>) God. <i>Enc. Meth.</i> <i>IX. p. 591.</i>
95.	A.B.	PAVONIA Anaxarete. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 374. A. B. (<i>fem.</i>)
	C.D.	PIERIS Creona. (<i>fem.</i>)
149.	E.F.	— — — (<i>mas.</i>)
96.	A.	SATYRUS Andromeda. cfr. tab. 242. B. Laches. Fab. <i>Ent. Syst. III. pars 1.</i> <i>p. 719.</i> — — — God. <i>Enc. Meth. IX. p. 485.</i>
	B.	Mermeria. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 289. E. F. (<i>fem.</i>) Supp. t. 7. f. 1. 1a. larva et chrys.
150.	C.	Virgilia. Rebecca. Fab. <i>Ent. Syst. III. pars 1. p. 75.</i> — — — God. <i>Enc. Meth. IX. p. 484.</i>
	D.E.	MYRINA Alcides. cfr. tab. 379. D. E. (<i>fem.?</i>)
	F.G.	POLYOMMATUS Faunus. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 39. B. C. (<i>mas.</i>)

T O M U S II.

Pag.	Tab.	Fig.
1.	97.	A.B. EREBUS conspicillator. (<i>fem.</i>) C. BOTYS Lelex. D. —— Tages. (<i>fem.</i>) <i>funerata</i> . Fab. <i>Ent. Syst.</i> E. —— Ufeus. (<i>mas.</i>) <i>S</i> III. <i>pars 2.</i> p. 210. F. PHALAENA Suero. Syerata. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. <i>pars 2.</i> p. 184.
	98.	A. SATURNIA Maja. (<i>mas.</i>) Proserpina. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. <i>pars 1.</i> p. 419. —— Oliv. <i>Enc. Meth. Bom-</i> <i>bix n°. 48.</i>
4.		B.C. POLYOMMATUS Halesus. (<i>mas.</i>) D.E. ARGYNNIS Diana. F.G. PAPILIO Marcellus. debet esse Ajax, vide tom. IV. p. 195. —— ? Bois d. <i>Spec. des Lép.</i> I. p. 257.
5.	99.	A. SYNTOMIS Sipilus. cfr. Supp. tab. 13. f. 7. 7b. 7i. larva, foll. chrys. B. —— Scyton.

ZOOLOGICA.

49

TOM. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
5.	99.	C.D.	COLIAS Elathea. (<i>mas.</i>)
		E.F.	— Cypris. cfr. tab. 173. C. D. (<i>mas.</i>) Argante. (<i>fem.</i>) God. Enc. Meth. IX. Supp. p. 804. — — — Bois d. Spec. des Lép. I. p. 622.
		G.H.	NYMPHALIS Cymodoce.
6.	100.	A.B.	BOMBIX somniculosa. (<i>fem.</i>)
		C.	HESPERIA Corythus. cfr. tab. 245. E. Pyramus. (<i>mas.</i>) Stoll. post tom. IV. p. 14.
		D.	Arinus.
7.		E.F.	ERYCINA Ulricus. (<i>mas.</i>)
	101.	A.B.	ARGYNNIS Cocytta. (<i>mas.</i> ?) Morphea. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 155. — — — God. Enc. Meth. IX. p. 289. — — — Herbst tab. 260. f. 1. 3.
		C.	Cocytta. (<i>fem.</i> ?) Morphea. God. 1. 1.
		D.E.	EREBUS Doloni. (<i>fem.</i>)
		F.	— — — (<i>mas.</i>)
		G.	SATYRUS Penelea.
	102.	A.	ERYCINA Teda. cfr. tab. 128. G. (<i>fem.</i>) Auletes. (<i>mas.</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 565.
9.		B.	HERMINIA Gyges.

C O M M E N T A T I O

T O M . II.

Pag.	Tab.	Fig.	
9.	102.	C.D.	NYMPHALIS Bisaltide. cfr. tab. 234. D. E. 235. C. D.
		E.F.	NOCTUA Epione.
	103.	A.B.	PAPILIO Paris. (<i>mas.</i>)
10.		C.	Bianor. Cram. et Boisd. Paris. (<i>fem.</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 67.
		D.E.	NOCTUA Puera.
11.		F.	HESPERIA Hemes. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 156. D. (<i>fem.</i> <i>var.?</i>)
		G.	CHELONIA admirabilis.
104.	104.	A.	SPHINX Crantor.
12.		B.	— Erotus.
		C.	EREBUS Chlorea.
		D.	PHALAEONA fasciata. caudata. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 163.
		E.	POLYOMMATUS Bitias. cfr. tab. 334. A. B. Syncellus. (<i>var.?</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 626.
13.		F.	ERYCINA Amesis.
105.	A.B.	PAVONIA cassiae. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 106. A. (<i>mas.</i>) 313. A. B. C. D. Supp. tab. 3. f. 3a. 3b. larva et chrys.	
	C.D.	PIERIS Aenippe. (<i>fem. var.</i>) cfr. tab. 229. B. C. (<i>var.</i>)	
	E.F.	— Lycimnia. (<i>fem.</i>)	
14.	106.	A.	PAVONIA cassiae. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 105. A. B. et tab. ibi cit. SPHINX

TOM. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
14.	106.	B.	SPHINX strigilis.
15.		C.D.	PAPILIO Aegisthus. Agamemnon. Linn. Syst. Nat. II. p. 748. n°. 22.
			— Fab. E. S. III. pars 1. p. 33.
			— God. Enc. Meth. IX. p. 46.
		E.F.	NYMPHALIS Procris.
107.	A.	SATURNIA rivulosa. cfr. Supp. tab. 17. f. 4. 4e. 4f. larva foll. chrys.	
16.	B.	— speciosa.	
	C.	SPHINX Hylaeus.	
	D.	— Nessus.	
17.	E.	CALLIMORPHA glauca.	
	F.	EREBUS Macarea. cfr. tab. 399. L.	
108.	A.B.	HESPERIA nobilis. Salus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 342. God. Enc. Meth. IX. p. 737.	
18.	C.D.	NYMPHALIS Micalia.	
	E.F.	LIBYTHEA carinenta.	
19.	109.	A.B.	URANIA Patroclus. (mas.) cfr. tab. 198. A. (fem.)
20.	C.D.	LITHOSIA bella. (fem.)	
	E.F.	— lotrix. (etiam in Europa.) pulchella. Linn. Syst. Nat. II. p. 884. — n°. 349.	
		— Fab. E. S. III. pars 1. p. 479.	
		— Oliv. Enc. Meth. IX. Bombix n°. 257.	

C O M M E N T A T I O

T O M. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
21.	110.	A.B.	BIBLIS Lais.
		C.	PIERIS Drusilla.
		D.	— Poppea.
		E.F.	— Paulina.
22.	111.	A.	SATURNIA Achelous. (<i>fem.</i>)
		B.C.	POLYOMMATUS Dolylas. Dolilus. (<i>mas.</i>) God. Enc. Meth.
			IX. p. 630.
		D.E.	HESPERIA Apastus. cfr. tab. 283. E. F. G. 364. G. H. Supp. t. 35. f. 2. (<i>var.</i>) t. 7. f. 2. 2b. larva et chrys.
			Acastus. God. Enc. Meth. IX. p. 740.
23.		F.G.	NYMPHALIS Aeropus. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 254. A. B. (<i>fem.</i>)
	112.	A.B.	PAPILIO Belus. cfr. tab. 113. A. (<i>fem.</i>) B. (<i>var.</i>)
		C.	— Crassus. Cram. et Boisd. Belus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 17. — (<i>var.</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 38.
24.		D.E.	ERYCINA Orfita. (<i>fem.</i>)
		F.	— — (<i>mas.</i>)
		G.	PHALAENA amabilis.
25.	113.	A.	PAPILIO Lycidas. cf. 112. A. B. Belus. (<i>fem.</i>) God. E. M. IX. Supp. p. 804.
		B.	— Numitor. Belus. (<i>var.</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 38.
		C.	— Erymanthus. Cram. et Boisd. Belus. (<i>var.</i>) God. I. 1.

T.O.M. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
25.	113.	D.	PYRALIS Chorebus.
26.		E.	SERICARIA Alsus. cfr. Supp. tab. 18. f. 7. 7n. larva et chrys.
		F.	PHALAEINA hilaria. punctigera. Linn. Syst. Nat. II. p. 812. n°. 15. — Clerck. Icon. Inf. tab. 52. f. 1.
		G.	PYRALIS diaphana. diaphanata. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 205.
27.	114.	A.B.	NYMPHALIS Decius.
		C.D.	— Sybilla. (etiam in Europa.) Camilla. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 246. — Göd. Enc. Meth. IX. p. 403. — Ochsenh. Eur. Schmett. I. p. 142. n°. 4. — Hübner tab. 22. f. 106. 107.
		E.F.	— Ophione. cfr. tab. 327. C. D. (?)
28.	115.	A.B.	EREBUS Zenobia.
		C.	NOCTUA modesta.
		D.	— Prytanis.
		E.	CALLIMORPHA Osiris. jatropharia. Linn. Syst. Nat. II. p. 865. n°. 229. — Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 151. ERY.

C O M M E N T A T I O

T O M. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
29.	115.	F.	ERYCINA Osinia. cfr. tab. 184. G. (var.?)
	116.	A.B.	PIERIS Amathonte. (mas.)
		C.	— Molphea. Demophile. Linn. Syst. N. II. p. 761. n° 82. — Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 192.
			Amathonte. (fem.) God. Enc. Meth. IX. Supp. p. 806. — Boisd. Spec. des Lép. I. p. 438.
		D.	EREBUS retorta. (mas.) cfr. tab. 274. A. (fem.) B. (fem. var.)
		E.F.	SATYRUS Arcadia. Minerva? Fab. Ent. S. III. pars 1. p. 93. Caumas. (fem.) God. Enc. Meth. IX. p. 479.
30.	117.	A.	BOMBIX Laocöon. (mas.) } cfr. Supp. tab. 42. f. 2.
		B.C.	— — — (fem.) } (mas var.)
31.		D.	ERYCINA Misenus.
		E.	POLYOMMATUS Lycabas.
		F.G.	— — — Lagus.
32.	118.	A.	SPHINX Hydaspus. (fem.) cfr. tab. 394. A. jatrophae. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 362.
			Antaeus. Drury II. tab. 25. f. 1.
		B.C.	DANAIS Chrysippus. (fem.)

ERY-

TOM. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
33.	118.	D.E.	ERYCINA Crispus. (<i>fem.</i>) Lucianus. Fab. <i>Ent. S. III. pars 1. p. 313.</i> ——— God. <i>Enc. Meth. IX. p. 587.</i>
		F.	——— Crispus. (<i>mas.</i>) Lucianus. God. l. l.
		G.	POLYOMMATUS formosus. Valens. (<i>fem.</i>) God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 644.
34.	119.	A.	HELICONIUS Vesta. cfr. tab. 188. A. Erato. Fab. <i>E. S. III. pars 1. p. 179.</i> Cynisca. God. <i>Enc. Meth. IX. p. 205.</i>
		B.C.	PHALAENA Rhanis. (<i>fem.</i>) cfr. Supp. tab. 34. f. 2. 2b. (<i>mas.</i>) Rhanisaria. Stoll. Supp. p. 152.
		D.E.	NYMPHALIS Etheocles.
		F.G.	——— Itys.
35.	120.	A.	SERICARIA polita. laterata. Fab. <i>E. S. III. pars 2. p. 206.</i>
		B.	——— Astur.
		C.D.	COLIAS Statira. cfr. tab. 141. E. (<i>mas var.</i>) (1) Titania. (<i>fem.</i>) God. <i>Enc. Meth. IX.</i> Supp. p. 805.
36.		E.F.	——— Eubule. Cram. et Boisd. (<i>fem.?</i>) cfr. tab. 163. A. B. C. (<i>mas.</i>) Marcellina. (<i>fem.</i>) God. <i>Enc. Meth. IX.</i> Supp. p. 804.
			(1) Secundum Godartium Brasilium habitat.

PA-

C O M M E N T A T I O

T O M. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
37.	121.	A.B.	PAPILIO Ulysses. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 122. A. (<i>fem.</i>)
		C.D.	ERYCINA Titius.
		E.F.	ARGYNNIS Aceste. cfr. Supp. tab. 6. f. 6. 6e. larva et chrys.
38.	122.	A.	PAPILIO Diomedes. cfr. tab. 121. A. B. (<i>mas.</i>) Ulysses. (<i>fem.</i>) God. Enc. M. IX. p. 65. — — — Boisd. Spec. des Lép. I. p. 202.
		B.C.	— Eurypylus.
39.		D.E.	— Sarpedon.
	123.	A.	— Panthous. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 124. A. (<i>fem.</i>) 23. A. B. (<i>mas.</i>) Priamus. (<i>fem.</i>) God. Enc. Meth. IX. Supp. p. 804. — — — Boisd. Spec. des Lép. I. p. 173.
40.		B.C.	ERYCINA Agyrtes.
	124.	A.	PAPILIO Panthous. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 123. A. (<i>fem.</i>) 23. A. B. (<i>mas.</i>) Priamus. (<i>fem.</i>) God. l. l.
		B.C.	COLIAS Hecabe.
41.	125.	A.B.	PIERIS Pyrene. (<i>mas.</i>)
		C.	— — (<i>fem.</i>)
		D.	SPHINX Daucus. (etiam in Europa.) lineata. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 368.
42.		E.	— Celerio. (etiam in Europa.)
		F.	— Caicus.

SPHINX

TOM. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
42.	125.	G.	SPHINX ? dentata. (1)
43.	126.	A.	— Cluentius. (fem.) cfr. tab. 78. B. (mas.)
		B.	SATURNIA Hippodamia.
		C.D.	HELICONIUS Eurymedius.
44.		E.	BOMBIX Crocos. cfr. Supp. tab. 23. f. 3. 3e. 3f. 3g. larva, foll. chrys.
		F.	HESPERIA Daunus. (fortasse Cornelius God. Enc. Meth. IX. p. 764.)
45.	127.	A.B.	DANAIS Melanippe.
		C.D.	— Mulciber. Midama. Linn. S. Nat. II. p. 765. n°. 108. — Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 39. — God. Enc. Meth. IX. p. 179.
		E.F.	— Alcippe.
46.	128.	A.	PAPILIO Polydorus. (mas.)
		B.	— — — (fem.)
		C.	SPHINX Anubus.
		D.	PHALAEWA levida. (fem.) lucida. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 179.
47.		E.	— lacticinia. luctunaria. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 154.
		F.	— carinenta. (fem.) carinata. Fab. E. S. III. pars 2. p. 169.
			ERY-
			(1) Habitus est generis <i>Smierinthi</i> , sed propter longam linguam, qua auctor eam instructam esse dicit; ad <i>Sphingides</i> pertinere videtur.

C O M M E N T A T I O

T O M . II.

Pag.	Tab.	Fig.	
47.	128.	G.	ERYCINA Aulestes. cfr. tab. 102. A. (<i>mas.</i>) Auletes. (<i>fem.</i>) God. l. 1.
	129.	A.B.	COLIAS eclipsis. Maerula. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 212. — Donow. Gen. Ill. of Ent. n°. 8. tab. 2. f. 1. — God. Enc. Meth. IX. p. 89. — Boisd. Spec. des Lép. I. p. 600.
48.		C.	CALLIMORPHA Helcita.
		D.	EREBUS Macaria.
		E.	— Juturna.
49.		F.	— Orodess.
50.	130.	A.	NYMPHALIS Laodamia. cfr. tab. 77. E. F. (<i>mas.</i>) Arethusius. (<i>fem.</i>) God. l. 1.
		B.C.	CETHOSIA Pherusa.
		D.	PHALAEWA Areos.
		E.	SERICARIA lepida.
51.		F.G.	SATYRUS Tolumnia. (<i>mas.</i>) cfr. t. 293. A. B. (<i>fem.</i>)
52.	131.	A.	BOMBIX Aconyta. (<i>fem.</i>)
		B.	PIERIS Lyncida. cfr. Supp. tab. 4. f. 2a. 2b. 2c. larva et chrys.
		C.	EREBUS ? Monycha.
		D.	ZEUZERA Mineus. (<i>mas.</i>) cfr. t. 154. B. (<i>fem. var.?</i>) viridicans. Eschh. Zool. Atlas. p.
53.		E.	COLIAS Cleopatra. (<i>mas.</i>) (etiam in Europa.) rhamni. (<i>var.</i>) Boisd. Spec. des Lép. I. p. 602.

HES.

TOM. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
54.	131.	F.	HESPERIA Palaemon. Polybius. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 337. — God. Enc. Meth. IX. p. 732.
55.	132.	G.	PHALAEWA? Peripheta. NYMPHALIS Laothoe. cfr. tab. 180. E. F. (mas.) Liberia. (fem.) God. Enc. Meth. IX. p. 375.
		C.D.	SATYRUS Cymela. Eurytris. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 157. — Herbst tab. 196. f. 7. 8. — God. Enc. Meth. IX. p. 494.
		E.	CALLIMORPHA Celadon.
		F.	SPHINX Drancus.
56.		A.B.	SATYRUS Constantia.
57.	133.	C.	PHALAEWA geminea. strigaria. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 134.
58.		D.	CHELONIA lactinea. sanguinolenta. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 473. — Ott. Enc. Meth. Bom- bix n°. 241.
		E.	EREBUS? Alciphron. (fem.) cfr. tab. 262. A. B. (mas.) caricae. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 27.

C O M M E N T A T I O

T O M. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
58.	133.	F.	HELICONIUS Eugenia. cfr. tab. 246. C. Calliope. Linn. <i>Syst. Nat.</i> II. p. 775. n°. 56. — Fab. <i>Ent. Syst. III. pars 1.</i> p. 160. — (var.) God. <i>E. M. IX.</i> p. 225.
59.	134.	A.	POLYOMMATUS Dydymaon.
		B.	NOCTUA Cocalus.
		C.	— Amphix.
		D.E.	NYMPHALIS Aconthea. (mas?) Disconthea. God. <i>E. Meth. IX.</i> p. 384.
60.	F.G.		— Aconthea. (fem.) Cram. et God.
	135.	A.	PAPILIO Remus. (fem.) cfr. tab. 10. A. B. et tab. ibi cit.
		B.C.	VANESSA Octavia.
61.	136.	A.	PAPILIO Remus. (fem.) cf. tab. 10. A. B. et t., ibi cit.
		B.C.	NYMPHALIS Amelia.
	137.	A.B.	— Clytaemnestra. (mas.) cfr. tab. 364. A. B. (fem.)
		C.	NOCTUA Asilas.
		D.	SPHINX Alecto.
		E.	— Chiron.
63.	F.G.		POLYOMMATUS Apidanus. (mas.) cfr. Supp. tab. 37. f. 4. 4d. (fem.)
	138.	A.B.	NYMPHALIS Opis.
		C.D.	— Crithea. Opis. God. <i>Enc. Meth. IX.</i> p. 381.

TOM. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
63.	138.	E.F.	VANESSA Terea. (<i>mas.</i>)
64.		G.H.	Laodice. Laodora. (<i>var.</i>) God. Enc. Meth. IX.
	139.	A.B.	PAPILIO Glaucus.
		C.	NOCTUA Tarchon.
		D.	— Pyrgo.
65.		E.	PHALENA politia. politata. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 163.
		F.	POLYOMMATUS Theanus.
66.	140.	A.B.	PAPILIO Helena. (<i>fem.</i>) Hellen. God. Enc. Meth. IX. p. 27.
		C.	PHALENA Ausonia.
		D.	— Phlegia.
67.		E.F.	GLAUCOPIS inaurata. Eryx. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 394.
	141.	A.	PAPILIO Hector.
69.		B.	— Pammon. cfr. Supp. tab. 33. f. 1. 1a. (<i>var.</i>)
71.		C.D.	COLIAS Trite.
		E.	— Alcmeone. cfr. tab. 120. C. D. (<i>fem.</i>) Titania. (<i>mas var.</i>) God. Enc. Meth. IX.
		F.	— Evadne. (<i>mas.</i>) Boisd. Spec. des Lép. I. p. 628.
72.	142.	A.B.	PIERIS Monuste. PAPILIO Mnestheus.

C O M M E N T A T I O
T O M. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
72.	142.	C.	NOCTUA Croesus.
		D.	PHALAENA Hypanis.
73.		E.	SPHINX Gorgon. (<i>fem.</i>)
		F.	MACROGLOSSUM Titan. (<i>fem.</i>)
74.	143.	A.	CALLIMORPHA bicolora. (<i>fem.</i>) bicolorata. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 174.
		B.C.	NYMPHALIS Eupalaemon. cfr. Supp. tab. I. f. 8. larva. Antiochus. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 44. ——— God. Enc. Meth. IX. p. 409.
75.		D.	POLYOMMATUS Erix. (<i>mas?</i>) cfr. tab. 82. B.
		E.	ERYCINA Pentheus. (<i>mas.</i>)
		F.	CHELONIA Orsa.
		G.	HESPERIA Virbius.
76.	144.	A.B.	ERYCINA Pyretus. Meliboeus. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 29. ——— God. Enc. Meth. IX. p. 565.
		C.D.	POLYOMMATUS Sichaeus.
		E.F.	SATYRUS Polydecta. cfr. tab. 314. A. B. 326. D. E. F.
		G.H.	BIBLIS Merione. cfr. tab. 86. E. F. Ariadne. God. I. 1.
77.	145.	A.	ZEUZERA Strix. (<i>fem.</i>)
78.		B.C.	CETHOSIA Penthesilea.

TOM. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
78.	145.	D.E.	NYMPHALIS Harpalycē. Erithonius. God. Enc. Meth. IX. p. 390.
			Medon. Drury tom. II. tab. 15. f. 1. 2.
146.	A.	SATURNIA Paphia. (fem.) cfr. tab. 147. A. B. (fem.) var.) 148. A. (mas.) Mylitta. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 411.	
			— Drury. tom. II. tab. 5. f. 1.
			— Oliv. Enc. Meth. Bombix. n°. 9. cfr. etiam Linnean Society transact. tom. VII. pag. 35. tab. 2. larya et chrys.
79.	B.	PIERIS Ammon.	Ammonia. God. Enc. Meth. IX. p. 163.
	C.	GLAUCOPIS Sperchius.	
80.	D.E.	NYMPHALIS Amphiceda. (fem.)	
	F.	SPHINX Cajus.	
	G.	MACROGLOSSUM Caeculus.	
81.	147.	A.B.	SATURNIA Paphia. (fem. var.) cfr. tab. 146. A. (fem.) 148. A. (mas.) Mylitta. Fab. 1. 1.
	C.	MACROGLOSSUM ? brunnus.	
	D.	NOCTUA hieroglyphica. scripta. Oliv. Enc. Meth. Noctua n°. 98.	
82.	E.	PHALAEONA Caenis.	Caenaria. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 155. sc.

C O M M E N T A T I O

T O M. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
82.	147.	F.	SERICARIA Caffraria.
	148.	A.	SATURNIA Paphia. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 146. A et 147. A. B. (<i>fem.</i>) Mylitta. Fab. 1. 1.
83.		B.	MACROGLOSSUM Picus. Hylas. Linn. Mant. p. 539. — Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 379.
		C.D.	SATYRUS Lydius.
		E.F.	ARGYNNIS Lampetia. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 238. F.G. (1) Erymanthis. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 139. — God. Enc. Meth. IX. p. 258.
149.	A.		SPHINX Phalaris.
84.	B.C.		POLYOMMATUS Simaethus. (<i>mas.</i>) cfr. Supp. tab. 37. f. 3. 3c.
	D.		SPHINX Morpheus.
	E.		— Bubastis.
	F.		EREBUS ancilla.
85.	G.		— proclus.
150.	A.B.		NYMPHALIS Nisus. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 74. A. B. (<i>mas.</i>)
	C.		EURYBIA Lamia. Dardus ? God. Enc. Meth. IX. p. 459.
86.	D.		GLAUCOPIS Thelebas. fenestrata ? Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 392. PHA-
			(1) In tabula pro litteris D. D. legendum est E. F.

TOM. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
86.	150.	E.	PHALAEINA Sicheas.
		F.	PIERIS Medusa. Cram. et Boisd. Empeda. God. Enc. Meth. IX. p. 139.
87.	151.	A.B.	PAPILIO Merope. cfr. tab. 378. D. E. (1) Brutus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 22. ——— God. Enc. Meth. IX. p. 69. ——— Boisd. Spec. des Lép. 1. p. 221.
		C.D.	SATYRUS Lea. Cram. et God. cfr. tab. 292. D. E. aranea? Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 97.
		E.	PHALAEINA netrix. netrata. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. ——— marmorata.
88.	152.	A.	SPHINX Butus. gnoma. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 376.
		B.	PAPILIO Podalirius. (etiam in Europa.)
89.		C.	SATURNIA Cynira.
		D.E.	ERYCINA Euryteus.
		F.G.	——— Lysias. Salimba. God. Enc. Meth. IX. p. 568.
90.	153.	A.B.	PAPILIO Helenus.
		C.D.	PIERIS Melite.

PIE-

(1) Haec delineatio vitiosa est, caudae enim posticarum alarum abscissae erant in specie secundum quam facta est (vide tom. IV. p. 174.); melius depicta est tab. 378. D. E.

T O M. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
90.	153.	E.F.	PIERIS Licinia. Phronima. Fab. <i>Ent. S. III. pars 1. p. 206.</i> — God. <i>Enc. Meth. IX. p. 164.</i> — Boisd. <i>Spec. des Lép. II. p. 426.</i>
91.	154.	A.	NYMPHALIS assimilis.
		B.	ZEUZERA Hyphinoë. cfr. tab. 131. D. (<i>mas?</i>) viridicans. (<i>fem. var?</i>) nobis.
		C.D.	PIERIS Calypso. (<i>mas.</i>)
92.		E.F.	— — — (<i>fem.</i>)
	155.	A.B.	HESPERIA Orion. (<i>fem.</i>)
		C.D.	NYMPHALIS Lubentina.
		E.F.	HESPERIA Orchamus.
93.	156.	A.C.	NYMPHALIS Lucille. cfr. tab. 39. D. E. 205. C. D. Ceres. Fab. <i>Ent. Syst. III. pars 1. p. 82.</i> Medon. God. 1. 1. <i>ibidem</i> .
		B.	— — — Cypatissa. (<i>fem.</i>) Cato. Fab. <i>Ent. Syst. III. pars 1. p. 83.</i> Medon. God. 1. 1.
		D.	HESPERIA Phorcus. cfr. tab. 103. F. (<i>mas.</i>) Hemes. (<i>fem. var.</i>) God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 757.
94.		E.	— — — Eumelus.
		F.	ERYCINA Ceneus.
		G.	NOCTUA Mygdon. triangulum. Fab. <i>E. S. III. pars 2. p. 38.</i> — Oliv. <i>Enc. Meth. Noctua</i> n°. 124.

TOM. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
95.	157.	A.B.	PAPILIO Gambrisius. (<i>mas.</i>)
		C.D.	PIERIS Aenippe. Cram. et God. Venilia. (<i>fem. var.</i>) Bois d. Spec. des Lép. I. p. 591 et 594.
		E.F.	ARGYNNIS Laodice. Iole. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 99. — Herbst tab. 191. fig. 5. 6. — God. Enc. Meth. IX. p. 260.
96.	158.	A.	NYMPHALIS Pheridamas. (<i>fem.</i>) Demophon. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 85. — (var.) God. Enc. Meth. IX. p. 407.
		B.	— Pheridamas. (<i>mas.</i>) Demophon. (<i>var.</i>) God. et Fab. 1. 1.
		C.	— Sisyphus. (<i>fem.</i>) Demophon. God. et Fab. 1. 1.
97.		D.	— Lycomedes. Cram. et God. Demophon. Fab. 1. 1.
		E.	— Demophon. (<i>mas.</i>) Demodice. God. Enc. Meth. IX. p. 408.
98.	159.	A.	EREBUS crepuscularis. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 160. A. (<i>fem.</i>)
		B.C.	CASTNIA Palatinus.
		D.E.	ERYCINA? Caecilia. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 376. G.H. (<i>fem.</i>) Amyntor. (<i>mas.</i>) God. Enc. Meth. IX. Supp. p. 827.

T O M. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
98.	159.	F.G.	POLYOMMATUS Polycletus. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 363. G. H. (<i>mas.</i>)
99.	160.	A.	EREBUS crepuscularis. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 159. A. (<i>mas.</i>)
		B.C.	VANESSA Arsinoë.
		D.E.	NYMPHALIS Veranes. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 388. A. B. (<i>fem.</i>)
100.	161.	A.B.	— Tiridates.
101.		C.D.	SATYRUS Roxelana. (<i>mas.</i>) } E.F. — — — (<i>fem.</i>) } (etiam in Europa.)
	162.	A.	SATURNIA Salmonea. cfr. tab. 395. A.
102.		B.C.	NYMPHALIS Mesentina. Mesenteria. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 141. — — — Herb st tab. 147. fig. 1. 2. — — — God. Enc. Meth. IX. p. 312.
		D.E.	BOMBIX verago. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 306. D. E. (<i>fem.</i>) Supp. t. 24. f. 6. 6k. larva et chrys.
		F.	HESPERIA Phocas. cfr. tab. 392. G. H. (<i>var.</i>)
103.		G.	— Metis.
	163.	A.B.	COLIAS Marcellina. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 120. E. F. (<i>fem.</i>) Supp. t. 3. f. 1a. 1b. 1c. larva et chrys. Eubule. (<i>mas.</i>) Boisd. Spec. des Lép. I. p. 613.
		C.	— Marcellina. (<i>mas.</i>) Eubule. (<i>mas.</i>) Boisd. l. 1.

TOM. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
104.	163.	D.E. POLYOMMATUS Pholeus. F.G. ——— Emathion.	
	164.	A.B. PIERIS Glaucippe. (mas.) C. ——— (fem.)	
105.		D.E. ERYCINA Cupido. (mas.) { cfr. Supp. tab. 4. f. 6a. F.G. ——— ——— (fem.) } 6b. 6c. larva et chrys.	
106.	165.	A. PAPILIO Cresphontes. (fem.) cfr. tab. 166. B. (var.) Thoas. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 32. —— (var.) God. Enc. Meth. IX. p. 62. —— (mas var.) Boisd. Spec. des Lép. I. p. 355.	167. A. B. (fem.)
		B. NOCTUA Phasis. C. ——— Jota.	
107.		D. AEGOCERA Venulia. (1) E. NOCTUA Onytes.	
	166.	A. PAPILIO Alcanor. cfr. tab. 32. A. B et tab. ibi cit. Achates. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 23. —— (var.) God. Enc. M. IX. p. 64. Memnon. (fem. var.) Boisd. l. l. (2)	
			PA-
		(1) Antennae, sine dubio, non sunt filiformes, uti a Cramero descriptae atque depictae sunt, sed conicae et sub finem breviter uncinatae, uti eas vidi in Ae. Senegalensi; Ae. Venuliae enim duo quidem vidi exemplaria, sed antennis carebant.	
		(2) Dubitari posset, an P. Achates God. revera tantum varietas esset P. Memnonis, uti Boisduvalius affirmat,	
			quia

C O M M E N T A T I O

T O M. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
107.	166.	B.	PAPILIO Cresphontes. cfr. tab. 165. A. (var.) 167. A. B. (fem.) Thoas. (var.) Boisd. l. l.
108.		C.D.	LITHOSIA ornatrix. (mas.)
		E.	NOCTUA priverna.
		F.	LITHOSIA ornatrix. (fem.)
109.	167.	A.B.	PAPILIO Thoas. (fem.) cfr. tab. 165. A. (mas var.) 166. B. (var.)
		C.	EREBUS Capensis.
		D.	— Tymber.
		E.F.	NYMPHALIS Agathina. Maja. Fa b. <i>Ent. Syst. III. pars 1. p. 138.</i> Agathis. God. <i>Enc. Meth. IX. p. 377.</i>
110.	168.	A.B.	MORPHO Aurelius.
		C.D.	SATYRUS Hyperbins. (mas.) cfr. tab. 222. C. D. (fem.) Cassius. (mas.) God. <i>Enc. Meth. IX.</i> <i>p. 526.</i>
		E.F.	— Hyperbius. (fem.) Cassius. (fem. var.) God. l. l.
111.	169.	A.	EREBUS Odora. (mas.) } cfr. tab. 170. A.B. (var.)
		B.	— — — (fem.) }
		C.D.	ERYCINA Lysidice.
112.		E.F.	ARGYNNIS Tharos. Tharossa. God. <i>Enc. Meth. IX. p. 289.</i> ERE- quia illius alvae posticae sunt caudatae, hujus vero non caudatae, nisi ex recentiorum indagationibus hoc constaret.

TOM. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
112.	170.	A.B.	EREBUS Agarista. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 169. A. B. Odora. (<i>var.</i>) Oliv. Enc. Meth. Noctua n°. 7.
113.		C.	ERYCINA Phareus. (<i>mas.</i>) cfr. Supp. tab. 39. f. 3. (<i>fem.</i>)
		D.	PHALAENA Philyra. Philyrata. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 167.
		E.	ERYCINA caricae. (<i>fem.</i>)
		F.	—— Pelops. (<i>fem.</i>).
114.	171.	A.B.	EREBUS macrops. Bubo. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 9. —— Oliv. Enc. Meth. Noctua n°. 3.
		C.D.	PIERIS Daplidice. (<i>fem.</i>) Hellica. Linn. Syst. Nat. II. p. 760. n°. 78. —— God. Enc. Meth. IX. p. 129.
115.		E.F.	—— Gliciria. Cram. et Boisd. Glaphyra. God. Enc. Meth. IX. p. 160.
116.	172.	A.	EREBUS Iphianasse.
		B.	—— Mycerina.
		C.	CHELONIA bajularia.
		D.	CALLIMORPHIA Peritheia.
		E.	NOCTUA Tirhaca.
		F.	—— collusoria.
117.	173.	A.B.	EREBUS occidua. Aluco. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 10. —— Oliv. Enc. Meth. Noctua n°. 5.

C O M M E N T A T I O

T O M . II.

Pag.	Tab.	Fig.	
116.	173.	C.D.	COLIAS Hersilia. cfr. tab. 99. E. F. (<i>fem.</i>) Argante. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 189, — (<i>mas.</i>) God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 92.
		E.F.	— Philea. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 94. A. B et 361. E. F. (<i>fem.</i>)
117.	174.	A.	NOCTUA Salaminia. Cram. et Fab. fullonica. Clerck. <i>Icon. Ins.</i> tab. 48.
118.		B.	— materna. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 267. E. (<i>mas.</i>) hibrida. Fab. <i>Syst. Entom.</i> p. 593. n°. 11, — Oliv. <i>Enc. Meth. Noctua</i> n°. 39.
		C.	EREBUS fluctuosa.
		D.	— scolopacea.
			opigena. Drury <i>tom. II. tab. 22. fig. 4.</i>
119.		E.	— Hermonia. ulula. Fab. <i>Ent. Syst. III. pars 2. p. 11.</i> — Oliv. <i>Enc. Meth. Noctua</i> n°. 12.
		F.	— Mygdonia. (1) hieroglyphica. Fab. <i>Ent. Syst. III. pars</i> 2. p. 11. — Oliv. <i>Enc. Meth. Noctua</i> n°. 11.
120.	175.	A,B.	CETHOSIA Biblis. Biblina. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 248. po-
			(1) Fortasse tantum varietas, aut alter sexus antecedens,

TOM. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
120.	175.	C.D.	POLYOMMATUS Acis. Mars. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 265. — God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 635.
121.		E.	SESSIA Pretus. (<i>fem.</i>)
		F.	— — — (<i>mas.</i>)
		G.H.	DANAIS Eresime. cfr. Supp. tab. 6. fig. 4. 4d. larva et chrys.
122.	176.	A.	SATURNIA Epimethea. (<i>mas.</i>)
		B.C.	HESPERIA Phyllus. Marcus. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 753.
		D.	— Talus. mercatus. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 332. Ausonius. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 741.
123.		E.	— Phineus. (<i>mas.</i>)
		F.	POLYOMMATUS Ismarus. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 333. C. D. (<i>fem.?</i>)
		G.	HESPERIA Lycagus.
177.	A.B.		PAPILIO Torquatus.
124.	C.D.		CETHOSIA Hypsipyle. Lybia. Fab. <i>Ent. S.</i> III. pars 1. p. 163. — Herbst tab. 68. fig. 3. 4. — God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 245.
	E.		PIERIS Erycinia. (<i>fem.</i>) Cram. et Boisd. cfr. tab. 13. E. F. (<i>mas.</i>) myrti? Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 169.

C O M M E N T A T I O

T O M . II.

Pag.	Tab.	Fig.	
124.	177.	F.	HELICONIUS Amathusia. Erato. Linn. Syst. Nat. II. p. 757. nº. 70. — Herbst tab. 73. fig. 5. — Clerck Icon. Ins. tab. 40. f. 1. — (var.) God. Enc. Meth. IX. p. 205.
125.	178.	A.	CASTNIA Cronis. (1)
		B.	SPHINX Nechus.
126.		C.	CALLIMORPHA Eurocilia. cfr. Supp. tab. 40. f. 3. 3a.
		D.	ERYCINA Pherecles.
		E.	PHALAEWA Perdica.
		F.	HESPERIA Anaphus.
127.		G.	— Cebrenus.
129.	179.	A.B.	PAPILIO Codrus.
		C.	HESPERIA Gentius.
		D.	— Procas.
		E.F.	ERYCINA Arcas.
128.	180.	A.	DANAIS Hegesippe.
		B.	PAPILIO Theseus.
		C.D.	NYMPHALIS Amulia. Cram. et God. Amalia. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 129. NYM-
			(1) Germar, in opere: algem. Encycl. der Wissenschaft, ad gentis Coronis eam refert, sed palpi mihi non convenire videntur cum characteribus hujus generis.

TOM. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
128.	180.	E.F.	NYMPHALIS Ariadne. cfr. tab. 132. A. B. (<i>fem.</i>) Supp. t. 4. f. 4a. 4b. larva. chrys. Merione. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 125. Liberia. (<i>mas.</i>) God. I. 1.
129.	181.	A.B.	PAPILIO Deiphobus. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 40. A. B. (<i>fem.</i>) C. POLYOMMATUS Archias. Catilina? Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 304. —? God. E. M. IX. p. 681.
130.		D.	PHALAENA Labda.
		E.	CHELONIA Icasia. lantanae. Fab. E. S. III. pars 1. p. 437.
		F.	SERICARIA Encelada.
182.	A.B.	PAPILIO Achates. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 32. A. B. et tab. ibi cit. Memnon. (<i>fem. var.</i>) Boisd. I. 1.	
131.	C.D.	ERYCINA Pretus.	
	E.F.	POLYOMMATUS Alpheus.	
183.	A.B.	PAVONIA Xanthus.	
132.	C.D.	SATYRUS Eumea. Gripus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 149. — Herbst tab. 135. n°. 3. 4. — God. Enc. Meth. IX. p. 497.	
	E.F.	NYMPHALIS Antilope.	
133.	184.	A.	SPHINX labruscae.

T O M . II.

Pag.	Tab.	Fig.	
133.	184.	B.C.	PAVONIA Berecyntius. (<i>mas.</i>) cfr. Supp. tab. 3. f. 4a—4d. larva et chrys.
134.		D.E.	ERYCINA Philocles. (<i>mas.</i>)
		F.	—— —— (<i>fem.</i>)
		G.	—— Thymetus. cfr. tab. 115. F. Osinia. (<i>var.?</i>) God. E. M. IX. p. 582.
135.	185.	A.	MORPHO Jairus. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 6. A. B. (<i>fem.</i>)
		B.C.	—— —— (<i>fem.</i>) var.)
		D.	BOMBIX Hipparchia. (<i>fem.</i>) cfr. Sup. tab. 18. f. 1. 1a. 1b. larva, foll. chrys.
136.		E.	SERICARIA interrupta.
		F.	—— Hermia.
		G.	PHALAENA Lothos.
137.	186.	A.B.	NYMPHALIS Jason. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 329. A. B. (<i>fem.</i>) (etiam in Europa.)
			Jasius. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 61. —— God. Enc. Meth. IX. p. 350.
		C.D.	PIERIS Hedile.
		E.F.	POLYOMMATUS Timaeus. (etiam in Europa.) Phlaeas. (<i>mas. var.</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 670.
138.	187.	A.B.	PAPILIO Nireus. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 378. F.G. (<i>mas.</i>)
		C.D.	PIERIS Antone. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 320. A. B. (<i>fem.</i>) Supp. t. 33. f. 2. 2b. (<i>var.</i>)
			Hyparete. Linn. S. Nat. II. p. 763. n° 92. —— (<i>mas.</i>) God. Enc. M. IX. p. 153. —— —— Boisd. Spec. des Lép. I. —— —— —— p. 455. CO-

TOM. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
138.	187.	E.F.	COLIAS Jugurtha. (<i>fem.</i>) cf. tab. 339. A. B. Alcmeone. (<i>fem.</i>) God. Supp. IX. p. 805. Hilaria. (<i>fem. var.</i>) Boisd. Spec. des Lép. I. p. 626.
139.	188.	A.	HELICONIUS Cybelè. cfr. tab. 119. A. Cynisca. God. l. l.
		B.	DANAIS Juventa.
		C.	ERYCINA Periander. Iphinoë. (<i>fem.</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 565.
		D.	NYMPHALIS Basilea. cfr. tab. 376. C. D. (<i>fem.</i>) Iphicla. Linn. Syst. Nat. II. p. 780. n°. 181. — F. ab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 135. — (<i>mas.</i>) God. E. M. IX. p. 374.
140.	E.F.		Iphicla. — (<i>var.</i>) God. l. l.
141.	189.	A.	HELICONIUS Erythraea.
	B.C.	ARGYNNIS Myrina. Myrissa. God. Enc. Meth. IX. Supp. p. 806.	
	D.E.	PIERIS Egialea. (<i>fem.</i>) Cram. et Boisd. cfr. tab. 258. D. E. (<i>mas.</i>) Pasithoë. F. ab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 179. — (<i>var.</i>) God. Enc. M. IX. p. 148.	
	F.G.	BIBLIS Protogenia.	

C O M M E N T A T I O

T O M. II.

Pag.	Tab.	Fig.	
141.	190.	A.B.	NYMPHALIS Auge. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 28. D. E. et tab. ibi cit. Liria. Fab. Ent. S. III. pars 1. p. 126. Lysianassa. (<i>mas.</i>) God. 1. 1.
142.		C.	HELICONIUS Mneme.
		D.	— harmonia. Mneme. Linn. Syst. Nat. II. p. 756. nº. 59. — God. Enc. Meth. IX. p. 221. Mopsa. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 160.
143.		E.	— Callicopis. (<i>mas.</i>)
		F.	— — — (<i>fem.</i>)
191.	A.B.		NYMPHALIS Marthesius.
		C.	HELICONIUS Melpomene. cfr. Surin. cylinders. tab. 4. larva et chrys.
144.		D.	— Egena. cfr. tab. 297. E.
		E.	— Polymnia. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 350. C. D. et Surin. cylinders. t. 3. larva et chrys.
145.		F.	— Charitonia.
192.	A.B.		ERYCINA Philasus. Phillone. God. Enc. Meth. IX. p. 574.
		C.	CALLIMORPHA lectrix. (<i>fem.</i>)
146.		D.	DANAIS Eglaea. Damoclea. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 41. — God. Enc. Meth. IX. p. 182.
	E.F.		NYMPHALIS Feronia.

TO.

TOMUS III.

Pag.	Tab.	Fig.
1.	193.	A.B. IDEA Idea, cfr. tab. 362. D. Agelia. God. Enc. Meth. IX. p. 195.
2.		C.D. ARGYNNIS Phaethon. Phaethontea. God. Enc. M. IX. p. 288.
		E.F. NYMPHALIS Cupavius.
194.	A.	PAPILIO Amphimedon.
3.	B.C.	NYMPHALIS Semire.
	D.E.	SATYRUS Cissia. Ocyroë. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 96.
	F.G.	— Helle. Ocypete. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 96. — (?) God. Enc. Meth. IX. p. 488.
4.	195.	A. PAPILIO Minos. cfr. tab. 25. A. Amphriseus. (fem. var.) God. I. I. Helicaon. Bois d. I. I.
	B.C.	PIERIS Hippo.
	D.E.	VANESSA Polynice. Polynissa. God. Enc. Meth. IX. p. 308.

NYM-

C O M M E N T A T I O

T O M . III.

Pag.	Tab.	Fig.	
5.	196.	A.B.	NYMPHALIS Erminia. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 241. A. B. (<i>fem.</i>)
6.		C.D.	SATYRUS Leda. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 292. A. (<i>fem.</i>)
		E.F.	CETHOSIA Dido.
	197.	A.	SATURNIA Armida. (<i>fem.</i>) cfr. Supp. tab. 19. f. 1. 1a. 1b. larva et chrys. erythrinae. Fab. <i>Ent. Syst. III. pars</i> <i>I. p. 411.</i> — Oliv. <i>Enc. Meth. Bombix</i> <i>nº. 13.</i>
7.		B.	— Cassandra. (<i>fem.</i>) cfr. Supp. tab. 19. f. 2. 2c. 2d. larva et chrys. erythrinae. Fab. 1. 1.
		C.	GLAUCOPIS Hipparchus.
8.		D.	— Eumolphus. Lethe. Fab. <i>Ent. Syst. III. pars I. p. 96.</i>
		E.	— Cepheus.
9.		F.	HELICONIUS Phlegia. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 236. C. (<i>mas.</i>)
	198.	A.	URANIA Patroclus. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 109. A. B. (<i>mas.</i>)
10.		B.	ERYCINA ? Helius. — God. <i>Enc. Meth. IX. p. 589</i> et 761.
		C.	GLAUCOPIS Eagrus.
		D.E.	SATYRUS lena. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 291. A. B. (<i>mas.</i>)
11.		F.G.	— Dindymene.
	199.	A.B.	URANIA Empedocles.

TOM. III.

Pag.	Tab.	Fig.	
12.	199.	C.D.	HESPERIA bixae. (<i>fem.</i>) Phidias. Linn. <i>Syst. Nat.</i> II. p. 795. n°. 263: Maenas. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 347: — God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 733.
		E.	— Acastus. cfr. tab. 41. C. D. (<i>var.</i>) Phidias. God. l. l.
13.		F.	— Amyclas. Amiatus. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1: p. 347: — God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 734.
200.	A.	URANIA Lunus. (<i>mas.</i>) Cram. et God. (1) Aegisthus. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 69:	
	B.C.	—	Lunus. (<i>fem.</i>) Aegisthus. Fab. l. i.
14.	D.E.	NYMPHALIS Marius. (<i>mas.</i>) cfr. Supp. tab. 30. f: i. 12. (<i>fem.</i>) Chiron. Fab. <i>E. S.</i> III. pars 1. p. 26: — God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 359.	
	F.G.	—	Cinna. Orsilochus. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 27: — Herbst tab. 52. f. 3. 4: — God. <i>Enc. M.</i> IX. p. 360: PIE-
			(1) Hujus speciei unum tantum exemplar vidi, antennis non capitatis, uti hoc loco depictum est, sed uti in ceteris hujus generis speciebus.

C O M M E N T A T I O

T O M. III.

Pag.	Tab.	Fig.	
14.	201.	A.	PIERIS Cassiopea. Argia. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 140.
		B.C.	Eucharis. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 202. C. (<i>fem.</i>) Hyparete. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. <i>pars 1.</i> p. 178. Epicharis. (<i>mas.</i>) God. <i>Enc. M.</i> IX. p. 153. — — — Boisd. <i>Spec. des Lép.</i> I. p. 456.
15.		D.E.	POLYOMMATUS Meton.
		F.G.	— Helius. Helus. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 652.
16.	202.	A.B.	PAPILIO Protesilaus.
		C.	PIERIS Eucharis. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 201. B. C. (<i>mas.</i>) Epicharis. — God. l. l.
		D.	CASTNIA Pelasgus.
17.		E.F.	VANESSA jatrophae. (<i>fem.</i>)
203.	A.B.		PAPILIO Polycaon. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 16. C. D. et tab. ibi cit.
		C.D.	VANESSA Evarete. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 21. C. D. (<i>mas.</i>) 290. E. F. (<i>fem. var.</i>) Efra. Fab. <i>Ent. Syst.</i> V. <i>Supp.</i> p. 425. Larinia. (<i>fem. var.</i>) God. l. l.
		E.F.	NYMPHALIS Erosine. Leucothoë. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. <i>pars 1.</i> — — — Römer. <i>Gen. Ins.</i> tab. 18. — — — f. 2. 3. — — — God. <i>Enc. M.</i> IX. p. 430.

TOM. III.

Pag.	Tab.	Fig.	
18.	204.	A.B.	PAPILIO Piranthus. cfr. tab. 16. C. D. et tab. ibi cit. Androgeus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 15.
			— God. Enc. Meth. IX. p. 42.
			Polycaron. (fem. var.) Boisd. Spec. des Lép. I. p. 361.
19.		C.D.	SATYRUS Argante. Canthus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 157.
			Argulus. God. Enc. Meth. IX. p. 488.
20.		E.F.	Dorothea. Miriam. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 242.
			Melusina. God. Enc. Meth. IX. p. 496.
21.	205.	A.B.	NYMPHALIS Lysianassa. (mas.) cfr. tab. 28. D. E. et tab. ibi cit.
		C.D.	— Medon. cfr. tab. 39. D. E. 156. A. B. C.
22.		E.F.	DANAIS Berenice. (fem.) Erippe. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 49. — God. Enc. Meth. IX. p. 186.
23.	206.	A.	SPHINX Pyłas.
		B.	CHELONIA Amasis. (fem.)
		C.D.	DANAIS Genutia. (fem.) Plexippe. Linn. Syst. Nat. II. p. 767. — Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 49. — God. Enc. Meth. IX. p. 186.
24.		E.F.	Plexippus. cfr. tab. 3. A. B. Archippe. God. I. I.

C O M M E N T A T I O

T O M . III.

Pag.	Tab.	Fig.	
25.	207.	A.C.	PAPILIO Troilus. (<i>fem.</i>)
		B.	— — — (<i>mas.</i>)
26.		D.E.	PIERIS Epaphia. Hypathia. Drury III. tab. 32. fig. 5. 6. Higina. God. Enc. Meth. IX. p. 133. Orbona. (<i>fem.</i>) Boisd. Spec. des Lép. I. p. 497.
		F.G.	Thermopylae. (<i>fem.</i>) Chloris. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 195. — — — God. Enc. Meth. IX. p. 160. — — — Boisd. Spec. des Lép. I. p. 516.
208.		A.B.	PAPILIO Astinous. Philenor. Linn. Mant. p. 535. — — — Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 6. — — — God. Enc. Meth. IX. p. 40.
27.		C.	CALLIMORPHA cibraria. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 288. D. (var.)
		D.	LITHOSIA Entella. convoluta. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 26.
28.		E.F.	POLYOMMATUS Aetolus. Vulcanus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 264. — — — Herbst tab. 30. f. 5. 6. — — — (<i>fem.</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 644.
		G.	CALLIMORPHA cibraria. (<i>fem.</i>)

TOM. III.

Pag.	Tab.	Fig.
29.	208.	H. NOCTUA Grynea.
	209.	A.B. VANESSA Amathea. (mas.)
30.	C.D.	Iphita: E.F. ARGYNnis Hegesia. cfr. tab. 69. E. F. (fem. var.) Columbina. God. I. 11.
	210.	A.B. PIERIS Hyparete. (mas.) cfr. tab. 339. E. F. (fem.) Caeneus. Linn. Syst. Nat. II. p. 766. n°. III. Philyra. (mas.) God. Enc. Meth. IX. p. 150. — — — Boisd. Spec. des Lép. I. p. 462.
31.	C.D.	colias Nicippe.
	E.F.	PIERIS Arethusa. (fem.) Evippe. (fem. var.) God. Enc. Meth. IX. Supp. p. 805.
	G.H.	Cebrene. Boisd. Spec des Lép. I. p. 583. Liberius.
32.	211.	A.B. PAPILIO Vertumnus. (fem.)
	C.	— — — (mas.)
33.	D.E.	Polydamas.
34.	F.G.	Sesostris.
	212.	A.B. ARGYNnis vanillae. Cram. et God. cfr. Supp. tab. I. f. 7a.—7b. larva et chrys. passiflorae. Fab. E. S. III. pars 1. p. 60.
35.	C.D.	NYMPHALIS Dirce. Cram. et God. cfr. Supp. tab. I. f. 2.—2. f.—3a—4b. larva et chrys. Butes. Clerck Icon. Ins. tab. 36 fig. 3.

C O M M E N T A T I O

T O M . III.

Pag.	Tab.	Fig.	
35.	212.	E.F.	NYMPHALIS Heliodora. Helicopis. God. Enc. Meth. IX. p. 431.
	213.	A.B.	VANESSA Ilithyia. (mas.) cfr. tab. 214. C. D. (fem.) C. PIERIS Eudoxia.
36.	D.E.		POLYOMMATUS Janias. cfr. Supp. tab. 38. f. 4. 4d.
	F.G.		NYMPHALIS Mardania. Hersilia. Fab. E. S. III. pars 1. p. 247. — (var.) God. Enc. Meth. IX. p. 434.
	214.	A.B.	— Inaria. cfr. tab. 28. B. C. Misippe. (fem.?) God. l. l.
37.	C.D.		VANESSA Ilithyia. (fem.) cfr. tab. 213. A. B. (mas.) 375. G. H. (var.)
	E.F.		NYMPHALIS Sulpitia. Strophia. God. Enc. Meth. IX. p. 431.
38.	215.	A.	CETHOSIA Alcyonea. (mas.) Julia. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 180. — God. Enc. Meth. IX. p. 244. cfr. etiam: Surin. vlniders tab. 5. larya et chrys.
	B.C.		— Juno.
	D.E.		— Cyllene. Delila. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 57. — God. Enc. Meth. IX. p. 244.
	F.G.		— Alcyonea. (fem.) Julia. God. l. l.

TOM. III.

Pag.	Tab.	Fig.
39.	216.	A. SPHINX Hannibal. B. —— Paphius. C. —— Oiclus. D. —— Pan. cfr. Supp. tab. 22. f. 2. 2b. larva et chrys.
40.		E. —— Pluto. F. —— Triptolemus.
41.	217.	A.B. MORPHO Hecuba. C.D. PIERIS Marianne. (<i>fem.</i>)
42.		E. —— —— (<i>mas.</i>)
43.	218.	A.B. MORPHO Metellus. C.D. NYMPHALIS Proserpina. cfr. tab. 28. D. E. et tab. ibi cit. Lysianassa. (<i>fem. var.</i>) God. I. 1.
44.	219.	A. PAPILIO Amphrysius. (<i>mas. var.</i>) Cram. et Boisd. B.C. NYMPHALIS Venilia. D.E. VANESSA Archesia. F.G. CALLIMORPHA decora. (<i>fem. var.</i>) cfr. tab. 7. E. F.
45.	220.	A.B. NYMPHALIS Pyrrhus. C.D. VANESSA Hippocla. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 330. E. F. (<i>fem.</i>) E.F. —— Thyoneus. Thyone. God. Enc. Meth. IX. p. 361.
46.	221.	A.B. NYMPHALIS Alimena. (<i>fem.</i>) C. —— —— (<i>mas.</i>)

C O M M E N T A T I O

T O M . III.

Pag.	Tab.	Fig.	
47.	221.	D.E.	POLYOMMATUS Eurisius. Helius. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 259. — Herbst tab. 303. f. 3. 4. — (mas.) God. Enc. Meth. IX. p. 618.
		F.G.	PIERIS Evagete. Cram. et Boisd. Phryne. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 196. Coronis. God. Enc. Meth. IX. p. 132.
48.	222.	A.B.	PAPILIO Anceus. cfr. tab. 32. A. B. et tab. ibi cit. Memnon. (fem. var.) God. l. l. — (fem.) Boisd. l. l.
		C.D.	SATYRUS Hippia. cfr. tab. 168. C. D. (mas.) E. F. (fem. var.) Cassius. (fem.) God. l. l.
		E.F.	— Evadne. Servatius. God. Enc. Meth. IX. p. 525.
49.	223.	A.B.	CASTNIA Lycas.
		C.D.	— Harmodius. Syphax. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 45.
		E.F.	Lycas. (var.) God. Enc. Meth. IX. p. 797.
50.	224.	A.B.	NYMPHALIS Emilia.
		C.	SPHINX Panopus. — Anchémolus.
51.		D.	— nerii. (etiam in Europa.)

TOM. III.

Pag.	Tab.	Fig.	
52.	224.	E.	GLAUCOPIS Caunus. cfr. tab. 52. C. D. Andromacha. (<i>fem.</i>) Fab. l. l.
		F.	— Almon. cfr. Supp. tab. 11. f. 1—1d. (1)
53.	225.	A.	SPHINX Camertus. cfr. Supp. tab. 22. f. 1. 1a. larva et chrys.
		B.	— Danum.
		C.	— Achmenides. cfr. tab. 267. A. B.
55.		D.	— convolvuli. (<i>var.</i>) (?) (etiam in Europa?)
56.		E.	— Phegeus.
		F.	— Lyctus.
57.	226.	A.	— Aeas. Capensis? Linn. Syst. Nat. II. p. 800; n° 108
		B.	— Cecrops.
		C.	— Aeson.
58.		D.	— Nessus. equestris. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 365.
		E.	— Theylia. (<i>fem.</i>) (etiam in Europa.) vespertilio. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 369. — Esper II. tab. 22. f. 4.
		F.	— Theylia. (<i>mas.</i>) Vespertilio. Fab. l. l.
59.	227.	A.	PHALÆNA? Numana. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 228. A. (<i>fem.</i>)
			ERE
			(1) Antennæ male delineatae sunt hoc loco, melius tenuula lundata.

C O M M E N T A T I O

T O M. III.

Pag.	Tab.	Fig.	
59.	227.	B. EREBUS Acron. C. NOCTUA Cephise.	
60.	D.E.	CASTNIA Amycus. F. HESPERIA Cometes.	
	228.	A. PHALAENA? Numana. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 227. A. (<i>mas.</i>)	
61.	B.	AGARISTA Lyncea. (1)	
	C.	SERICARIA Mummia.	
	D.	PHALAENA famula.	
	E.	——— catenaria.	
62.	F.	——— amata.	
	G.	GLAUCOPIS Micilia. cfr. Supp. tab. 21. f. 3—3f. larvā, foll. chrys.	
63.	229.	A. PAPILIO Drusius. cfr. tab. 230. A. B. (<i>mas?</i>) Drimachus. God. Enc. Meth. IX. p. 31. Gambrisius. (<i>fem.?</i>) Boisd. Spec. des <i>Lép.</i> I. p. 218.	
	B.C.	PIERIS Aenippe. (<i>var.</i>) cfr. tab. 105. C. D.	
	D.E.	COLIAS Catilla. Hilaria. (<i>fem.</i>) God. Enc. Meth. IX. Supp. p. 805.	
		Alemeone. Boisd. Spec. des <i>Lép.</i> I. p. 627.	
64.	230.	A. PAPILIO Drusius. cfr. tab. 229. A. Gambrisius. (<i>fem.?</i>) Boisd. I. 1.	
		ACRAEA	
		(1) Antennae paulum sunt fusiformes.	

TOM. III.

Pag.	Tab.	Fig.	
64.	230.	B.C.	ACRAEA Epaea. Gea. Fab. Ent. Syst. III. pars. I. p. 175. — God. Enc. Meth. IX. p. 238. Hirce. Drury III. tab. 28. fig. 3. 4.
65.		D.E.	DANAIS Lotis.
	231.	A.B.	PAPILIO Demoleus.
66.		C.	HELICONIUS diaphanus. (mas.) cfr. tab. 315. D. E. (fem.)
		D.	— Lenea. Melanida. (var.) God. Enc. Meth. IX. p. 215.
		E.	— Nisea. cfr. t. 315. F. (fem.) G. (mas.)
67.		F.	— Melanida.
	232.	A.B.	PAPILIO Erithonius. Epius. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 35. — God. Enc. Meth. IX. p. 43. — Boisd. Spec. des Lép. I. p. 238.
68.		C.D.	PIERIS Laja.
		E.F.	— Amphione. cfr. Supp. tab. I. f. 5. larva.
69.	233.	A.	ACRAEA Euryta. (mas.)
		B.	— (fem.)
70.		C.	PIERIS Thisbe. Cram. et Boisd. Acalis. God. Enc. Meth. IX. p. 148.
		D.	POLYOMMATUS Elis.
		E.	— Lausus. (mas.) cfr. tab. 379. H. I. (fem.)
		F.G.	— Nautes.

T O M . III.

Pag.	Tab.	Fig.	
71.	234.	A.	PAPILIO Niavius. (<i>fem.</i>) Westermannii. (<i>mas.</i>) Boisd. <i>Spec. des Lép.</i> I. p. 372.
		B.C.	Antheus. (1) Antharis. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 52. Agapenor. Boisd. <i>Spec. des Lép.</i> I. p. 255.
		D.E.	NYMPHALIS Polybete. cfr. tab. 235. C. D. 102. C. D. Bisaltide. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 74.
			— God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 370.
72.		F.	GLAUCOPIS Rhebus.
		G.	— Psamas. cfr. <i>Supp. tab.</i> II. f. 2. 2a. 2b. larva, foll. chrys.
235.	A.B.	NYMPHALIS Isidora. (<i>fem.</i>) cfr. <i>Surin. vlinders.</i> tab. I. <i>larya et chrys.</i>	
73.	C.D.	—	Polybete. cfr. tab. 234. D. E. 102. C.D. Bisaltide. God. I. I.
	E.F.	—	Isidora. (<i>mas.</i>)
236.	A.B.	VANESSA Enothrea.	
	C.	HELICONIUS Phlegia. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 197. F. (<i>fem.</i>)	
74.	D.	ERYCINA Capanea. Croesus. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 216.	
		—	God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 581.
			BI-
			(1) Secundum Boisduvallium, non insulam Amboinam sed Guineam habitat. Universe hoc loco monendum, Cramerum in patria indicanda saepe errasse.

TOM. III.

Pag.	Tab.	Fig.	
74.	236.	E.F.	BIBLIS Hyperia. Biblis. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 119. — Herbst tab. 248. fig. 1. 2. Thadana. God. Enc. Meth. IX. p. 326.
75.	237.	A.	SPHINX Atropos. (var.) Lachesis. Latr.
		B.	SYNTOMIS Polydamon.
		C.	GLAUCOPIS Tiburtus. cfr. tab. 35. H. Phlegmon. nobis.
76.		D.E.	PIERIS Agathina.
		F.G.	SATYRUS Remulia.
77.	238.	A.B.	ARGYNNIS Columbina. (mas.) cfr. tab. 337. D. F. (fem.) Phalanta. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 149. — Drury I. tab. 21. f. 1. 2. — God. Enc. Meth. IX. p. 259.
		C.	POLYOMMATUS Cinyra. Phaedrus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 307. — (mas.) God. Enc. Meth. IX. p. 675.
		D.	— Thetis. Phaedrus. God. 1. 1.
		E.	NYMPHALIS Lamis. Laphria. (fem.) God. Enc. Meth. IX. p. 427.

T O M. III.

Pag.	Tab.	Fig.	
77.	238.	F.G.	ARGYNNIS Erymanthis. cfr. tab. 148. E. F.
	239.	A.B.	BOMBIX Phoronea. (<i>fem.</i>)
78.		C.	—— —— (<i>mas.</i>)
		D.	EREBUS Ezea.
		E.	—— Inara.
79.	240.	A.	SATURNIA Sylla.
		B.C.	PHALAEVA Vesulia.
80.		D.E.	—— Tasima.
81.	241.	A.B.	NYMPHALIS Erminia. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 196. A. B. (<i>mas.</i>)
		C.D.	PAPILIO Aegisthus.
82.		E.F.	NYMPHALIS Brutus. Brutius. God. Enc. Meth. IX. p. 351.
	242.	A.	SATYRUS Valentina.
83.		B.	—— Thamyra. cfr. tab. 96. A. Laches. God. l. l.
		C.	—— Celia.
		D.E.	NYMPHALIS Elea. Cytherea. God. Enc. Meth. IX. p. 373.
		F.G.	—— Cocala. Cram. et God. Elea. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 141.
84.	243.	A.	PAPILIO Achates. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 32. A. B. et tab. ibi cit. Memnon. (<i>fem. var.</i>) Boisd. l. l.
		B.	POLYOMMATUS Ortygnus.
		C.D.	—— Petalus.

TOM. III.

Pag.	Tab.	Fig.	
84.	243.	E.F.	POLYOMMATUS Pierus. cfr. tab. 380. F. G. (var.) Evadrus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 343. — God. Enc. Meth. IX. p. 671.
85.		G.	— Venulus.
	244.	A.B.	HESPERIA Phidias. Jupiter. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. — p. 336. — Drury. tom. II. tab. 15. f. 3. 4. — God. Enc. Meth. IX. p. 733.
86.		C.D.	ERYCINA Endymion. (mas.) cfr. Supp. tab. 4. f. 5a. 5b. larva et chrys. Gnidus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 258. — God. Enc. Meth. IX. p. 563.
		E.F.	— Endymion. (fem.) Gnidus. God. 1. 1.
87.	245.	A.B.	HESPERIA Pygmalion. (fem.) cfr. Supp. tab. 9. f. 6. 6a. larva et chrys. Gnetus. Fab. E. S. III. pars 1. p. 342. — God. Enc. Meth. IX. p. 736.
		C.D.	— Vulcanus. (fem.) cfr. Supp. tab. 9. f. 5. 5a. larva et chrys. Polyzona. God. Enc. Meth. IX. p. 736.
		E.	— Pyramus. cfr. tab. 100. C. (mas.)
88.		F.G.	— Phidon.

T O M . : III.

Pag.	Tab.	Fig.	
88.	246.	A.	ACRAEA Thalia. cfr. Supp. tab. 1. f. 6a. 6b. larva et chrys.
89.		B.	HELICONIUS Rosalia. cfr. Supp. tab. 1. f. 4. larva.
		C.	— Calliope. cfr. tab. 133. F. (var.) Supp. tab. 1. f. 3a. 3b. larva et chrys.
		D.	— Euterpe. Supp. tab. 1. fig. 4. larva.
90.		E.	SPHINX ficus. (fem.) cfr. tab. 394. D. (mas.)
		F.	— Hasdrubal.
91.	247.	A.	SMERINTHUS Choerilus.
		B.	SPHINX Gordius.
		C.	SMERINTHUS Myron.
92.		D.	NOCTUA Emmedonia.
		E.	BOTYS Amundo.
		F.	PHALAENA Trophonia.
		G.	— formosante.
93.	248.	A.	SPHINX Actaeus.
		B.	MACROGLOSSUM Pelasgus.
94.		C.	GLAUCOPIS Melanthus. cfr. tab. 325. F. (var.?)
		D.	— Enagrus. cfr. Supp. tab. 13. f. 6—6g. larva, foll. chrys.
		E.	SYNTOMIS Imaon.
		F.	— Creusa.
95.		G.	— Laeneus. cfr. Supp. tab. 15. f. 4. 5a. 6b. larva, foll. chrys.
		H.	ZYGAENA Caffra. (fem.) tab. 394. F. (fem.)
96.	249.	A.	SATURNIA jucunda. (mas.) cfr. tab. 356. B. C. (fem.)

TOM. III.

Pag.	Tab.	Fig.	
96.	249.	B.C.	SATURNIA Irene. (mas.) cfr. Supp. tab. 20. f. 2a. 2c. ad. larva, foll. chrys.
		D.E.	— Nauzica. (fem.) cfr. tab. 303. B. C. (mas var.) Supp. t. 17. f. 2. 2b. larva et chrys.
97.		F.	BOMBIX Hyrtaca.
98.	250.	A.	SATURNIA Apollonia.
		B.	— Fabia.
		C.	PHALAENA Canente.
		D.	NOCTUA Ammonia.
99.		E.	— Hippasia. Hypatia. Oliv. Enc. Meth. Noctua n°. 122.
		F.	— Alpheia.
100.	251.	A.	PHALAENA Hesperia. (fem.)
		B.	— (mas.)
		C.D.	NOCTUA Cyllaria.
		E.	BOMBIX Amynta. (fem.) cfr. tab. 306. C. (mas.)
101.		F.	PHALAENA? Fulvia. (mas.)
102.	252.	A.	CHELONIA sanguinolenta.
		B.	EREBUS? Gootenarius.
103.		C.	PHALAENA Apidania. (mas.)
		D.	— (fem.)
XI.		E.	NOCTUA Cupentia.
104.		F.	SERICARIA bifasciata. cfr. Supp. tab. 23. f. 6. 6m. 6n. larva, foll. chrys.
105.	253.	A.B.	BRASSOLIS sophorae. (fem.) cfr. Supp. t. 3. f. 2a.
		C.	— (mas.) } 2b. larva et chrys.

C O M M E N T A T I O

T O M. III.

Pag.	Tab.	Fig.	
107.	253.	D.E.	NYMPHALIS Mylitta. cfr. tab. 254. C. D. (mas.) postverta. (fem.) God. Enc. Meth. IX. p. 419.
108.		F.G.	ARGYNNIS hera. Janthe. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 102.
			— God. Enc. Meth. IX. Supp. p. 818.
	254.	A.B.	NYMPHALIS Aeropus. (fem.) cfr. tab. 111. F. G. (mas.)
109.		C.D.	— postverta. (mas.) cfr. tab. 253. D. E. (fem.)
		E.F.	POLYOMMATUS Liger.
	255.	A.B.	NYMPHALIS Manilia. cfr. tab. 28. D. E. et tab. ibi cit. Lysianassa. (fem. var.) God. 1. 1.
		C.D.	— Adonia.
110.		E.F.	— porphyria. Lysianassa. (fem. var.) God. 1. 1.
	256.	A.B.	BIBLIS undularis. (mas.)
		C.D.	NYMPHALIS Astarte. Codomannus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 53.
			— God. Enc. Meth. IX. p. 423.
III.		E.F.	— Nefte.
	257.	A.	CASTNIA Linus.
112.		B.C.	HELICONIUS Flora.

TOM. III.

g.	Tab.	Fig.	
2.	257. D.E.	HELICONIUS Clio.	
		Aegle. Fab. E. S. III. pars 1. p. 170.	
		— God. Enc. Meth. IX. p. 213.	
3.	F.	psidii.	
4.	G.	PHALAENA Cunina.	
5.	258. A.B.	PIERIS Belisama. (fem.)	
C.D.	—	— (mas.)	
E.F.	—	Aegialea. (mas.) Cram. et Bois d. cfr. tab. 189. D. E. (fem.)	
		Pasithoë. (var.) God. l. l.	
7.	259. A.B.	POLYOMMATUS Menalcas. cfr. tab. 48. E. (mas.)	
		Etix. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 283.	
		Herodotus. (fem.) God. l. l.	
	C.D.	— Thallus. (fem.) cfr. tab. 6. E. F. (fem.)	
		Aeolus. (mas.) God. l. l.	
	E.F.	Atys. (mas.)	
		Polybete. Linn. Syst. Nat. II. p. 787. n°. 218.	
		— God. E. M. IX. p. 626.	
	G.H.	Atys. (fem.)	
		Polybete. God. l. l.	
18.	260. A.B.	HESPERIA Idas.	
		Mercurius. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 333.	
		— God. Enc. Meth. IX. p. 742.	
		M 2	HES-

C O M M E N T A T I O

T O M . III.

Pag.	Tab.	Fig.	
118.	260.	C.	HESPERIA Exadius. cfr. tab. 41. E. F. Tityrus. (var.) God. l. l. (1)
		D.E.	Proteus.
119.		F.G.	Catillus.
	261.	A.B.	Busiris. (fem.) Sebaldus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 343. — — God. Enc. Meth. IX. p. 791.
120.		C.	Busiris. (mas.) Sebaldus. God. l. l.
		D.E.	Alcmon.
		F.G.	Assaracus.
121.	262.	A.B.	EREBUS ? Alciphron. (mas.) cfr. tab. 133. E. (fem.) caricae. Fab. l. l.
		C.D.	CORONIS ? Orithea. (fem.) (2)

CAL-

(1) Potius varietatem prioris haberem, quum etiam pagina superiore, uti Cramerus affirmat, huic similis sit.

(2) Auctor in textu dicit, antennas hujus insecti capitatae esse, sed in mare pectinatas, cuius rei in ceteris Lepidopteris nullum exemplum novi, unde verisimiliter exemplar Crameri falsis instructum fuit antennis. In duobus quae vidi hujus speciei exemplaribus, antennae manifeste fusiformes erant, paulum hirsutae, articulis distinctis, palpi vero et pedes uti in genere *Urania*, ad quod genus forte referri posset haec species, nisi posticae alae retinaculo munitae essent, unde patet ad familiam *Hesperi-Sphingidum* eam pertinere. Quum igitur ad aliquod genus referenda esset, sub genere *Coronis* eam collocavi, ad quod mihi proxime accedere videtur.

TOM. III.

Pag.	Tab.	Fig.	
122.	262.	E.	CALLIMORPHA Liris. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 63. F. (<i>mas.</i>)
123.		F.G.	HERMINIA Tomyris.
	263.	A.B.	EREBUS? dominia. (<i>fem.</i>) Chione. Oliv. Enc. Meth. Noctua n°. 51.
124.		C.	BOTYS Tyres.
		D.	PHALAENA Circe. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 274. E. (<i>fem.</i>)
125.		E.	CALLIMORPHA tricolora. (<i>fem.</i>)
126.		F.	———— Aglaura.
127.	264.	A.	GLAUCOPIS aurata.
128.		B.	NOCTUA Marthesia.
		C.	CHELONIA vidua.
129.	265.	D.	NOCTUA filia.
		E.	HERMINIA pueritia.
		F.	BOTYS neptis.
		G.	PHYCIS nobilitella.
130.		A.B.	PAPILIO Polites. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 141. B. Supp. t. 33. f. 1. 1a. (<i>var.?</i>) Pammon. (<i>fem.</i>) Boisd. Spec. des Lép. I. p. 272.
131.		C.	———— Polites. (<i>fem.</i>) Pammon. —— Boisd. I. p. 272.
		D.	BOMBIX Amilia. (<i>mas.</i>)
		E.	———— —— (<i>fem.</i>)
		F.	———— lanata. (<i>mas.</i>)
		G.	———— —— (<i>fem.</i>)
132.	266.	A.B.	DANAIS Midamus. Cram. et Fab. Prothoë. (<i>fem.</i>) God. Enc. M. IX. p. 177.

T O M. III.

Pag.	Tab.	Fig.	
132.	266.	C.	DANAIS Basilissa. Claudia. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 40. — God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 182.
		D.	— Eleusine. (<i>fem.</i>) Cram. et God. Midamus. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 39.
133.		E.F.	— Core. Midamus. Fab. 1. 1. Coreta. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 178.
267.	A.B.	SPHINX	Achmenides. cfr. tab. 225. C.
136.	C.	vitis.	(<i>mas.</i>) cfr. tab. 268. E. (<i>fem.</i>)
137.	D.	CHELONIA	Cyane.
	E.	NOCTUA	materna. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 174. B. (<i>fem.</i>) hibrida. Fab. 1. 1.
	F.	EREBUS	Umminia.
138.	A.B.	ACRAEA	Eponia. (<i>mas.</i>) serena. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 164. — (<i>mas.</i>) God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 232. (1)
	C.D.		Eponia. (<i>fem.</i>) serena. (<i>fem.</i>) God. 1. 1.
	E.	SPHINX	vitis. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 267. C. (<i>mas.</i>)
	F.	SATURNIA	Liberia. (<i>mas.</i>) cf. Supp. t. 16. f. G.
			{ 7. 7f. 7g. larva, foll. — — — (<i>fem.</i>) } chrys.

PA-

(1) Pro verbo *la femelle* legendum est *le male* et vice versa, uti ex descriptione Godartii satis patet.

TOM. III.

Pag.	Tab.	Fig.	
139.	269.	A.B.	PAPILIO Amosis. (<i>mas var.</i>) cfr. tab. 29. E. (<i>mas.</i>) Supp. tab. 1. f. 1a. 1b. larva et chrys. Hippason. (<i>fem.</i>) Boisd. Spec. des Lép. I. p. 281.
		C.D.	SERICARIA Membliaria. (<i>fem.</i>)
140.		E.F.	EREBUS Caraneus.
	270.	A.B.	PIERIS Mesentina. (<i>mas.</i>)
		C.	ERYCINA Epitus. Epigia. God. Enc. Meth. IX. p. 577.
141.		D.E.	POLYOMMATUS Ladon.
		F.G.	— Jolaus. cfr. Supp. tab. 33. f. 5. — 5d. (<i>mas.</i>) Lara. Linn. Syst. Nat. II. p. 791. — Fab. Ent. Syst. III. pars I. — p. 315. — (<i>fem.</i>) God. Enc. Meth. IX. — p. 675.
		H.	HESPERIA Melander.
271.	A.B.	ERYCINA Fatima. (<i>mas.</i>) Ovidius. Fab. Ent. Syst. III. pars I. — p. 320. — (<i>mas.</i>) God. Enc. Meth. IX. — p. 571.	
	C.D.	—	Fatima. (<i>fem.</i>) Ovidius. (<i>fem.</i>) God. I. I.

C O M M E N T A T I O

T O M. III.

Pag. Tab. Fig.

142.	271.	E.F.	ERYCINA Mandana. (<i>mas.</i>)
			Arminius. Fab. E.S. III. pars 1. p. 155. _____ _____ _____ Ops. Humb. et Bonpl. Rec. d'obs. de Zool. II. p. 89. tab. 27. f. 3. 4.
143.	272.	G.H.	ERYCINA Dindyma.
		A.	BOMBIX regina.
144.	273.	B.	SATURNIA mirabilis.
		C.D.	_____ modesta.
145.	274.	E.F.	NOCTUA adjutrix.
		G.H.	_____ Epopea.
146.	274.	A.	PIERIS Delia. Cram. et Boisd.
			Elatea. (<i>var.</i>) God. Enc. Meth. IX. Supp. p. 805
147.		B.C.	PHALAENA lactucina. (<i>mas.</i>)
		D.	HERMINIA ? Cocala.
		E.	NOCTUA Achatina. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 288. A. (<i>mas.</i>) stuposa. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 42 _____ Oliv. Enc. Meth. Noctuan°. 144
		F.G.	_____ Archesia. (<i>fem.</i>)
		H.	_____ Virbia.
		A.	EREBUS retorta. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 116. D. (<i>mas.</i>)
		B.	_____ obscurus.
			retorta. (<i>fem. var.</i>) nobis.
		C.	_____ Javanus.
		D.	_____ luminosus.

TOM. III.

Pag.	Tab.	Fig.
147.	274.	E. PHALAEWA Circe. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 263. D. (<i>mas.</i>) F. CHELONIA nitida. cfr. Supp. tab. 16. f. 6. 6e. larva et chrys. elegans. Oliv. Enc. M. <i>Noctua</i> n°. 97.
148.	275.	A. BOTYS Nitocris. B. NOCTUA Timais. C. PHALAEWA Titea.
149.		D. HERMINIA Orosia. E. NOCTUA Erechthea. F. —— Spadix. G. PHALAEWA Virginaria.
150.		H. SERICARIA idonea.
	276.	A. NOCTUA uxoria. B. —— SOROR. C. CHELONIA? vitrea. D. NOCTUA ocellata. (<i>fem.</i>) E. —— —— (<i>mas.</i>)
152.		F. PHALAEWA politata. (<i>fem.</i>) cfr. Supp. tab. 31. fig. 4. (<i>mas.</i>) G. —— Erota.
153.	277.	A. B. PAPILIO Severus. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 278. A. B. (<i>fem.</i>) C. D. —— Tullus.
154.	278.	A. B. —— Severus. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 277. A. B. (<i>mas.</i>) C. D. —— Panthonus. cfr. tab. 386. C. D. (<i>fem.</i>) Pompejus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1 p. 18. — God. Enc. Meth. IX. p. 36. Arbates. (<i>mas.</i>) Bois d. Sp. des Lép. I. p. 290.

C O M M E N T A T I O

T O M. III.

Pag.	Tab.	Fig.	
155.	279.	A.B.	PAPILIO Aeneas. (<i>mas.</i>)
156.		C.D.	— — — (<i>fem.</i>)
		E.F.	DANAIS Ismare. (<i>mas.</i>)
157.	280.	A.B.	VANESSA Juliana.
		C.	HELICONIUS Eurytea. Eudema. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 214.
		D.	PIERIS Eumelia. cfr. tab. 353. C. D. (<i>mas.</i>) Enodia. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 166. Vocula. (<i>fem.</i>) Boisd. <i>Spec. des Lép.</i> I. p. 414.
158.		E.F.	ERYCINA Phlegias. Allica. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. <i>pars</i> I. p. 244 — God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 566.
281.	A.B.	NYMPHALIS Anna.	Maja. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. <i>pars</i> I. p. 138
			— God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 417.
	C.D.	ARGYNNIS Egista.	
159.	E.F.	VANESSA Orithyia.	Orthosia. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. <i>Supp.</i> p. 821
282.	A.B.	ERYCINA Orestes. cfr. tab. 353. A. B. (<i>mas?</i>)	Soronus. (<i>fem.?</i>) God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 577
	C.D.	POLYOMMATUS Pelagon. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 380. B	C. (<i>fem.</i>)

T O M. III.

ag.	Tab.	Fig.	
59.	282.	E.	POLYOMMATUS Silenus. (<i>fem.</i>) Chiton. Fab. <i>Ent. Syst. III. pars.</i> i. p. 262. — Donow. <i>Ins. of India fasc.</i> i. tab. 3. f. 1. Phaleros. Linn. <i>Syst. Nat. II. p.</i> 797. n°. 272. — (<i>fem.</i>) God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 628. Agis. Drury <i>tom. III. t. 26. f. 3. 4.</i>
160.	F.G.		Micyclus. (<i>fem.</i>)
	H.		Larydas.
283.	A.B.	HESPERIA Astylos.	
161.	C.D.		Broteas. cfr. Supp. tab. 17. f. 6. 6g. larva et chrys. (?)
	E.		Aulestes. (<i>mas.</i>) cfr. tab. III. D. E. et tab. ibi cit. Acastus. (<i>var.</i>) God. l. l.
	F.G.		Aulestes. (<i>fem.</i>) Acastus. (<i>var.</i>) God. l. l.
162.	284.	A.B.	fulgerator. cfr. Supp. tab. 7. f. 4. 4d. lar- va et chrys. (?)
			mercatus. God. <i>Enc. Meth. IX. p. 741.</i>
163.	C.D.		Cretheus. cfr. Supp. tab. 39. fig. 7. 7f. (<i>var.</i>)
	E.		Chromus.
			HES-
			(1) Forte eadem species quam prior.

T O M . III.

Pag.	Tab.	Fig.	
163.	284.	F.	HESPERIA Peleus.
164.		G.	— — — Ladon. Thrax? God. Enc. Meth. IX. p. 748.
	285.	A.	SPHINX Menephron.
		B.	— — — Opheltes.
165.		C.	MACROGLOSSUM Faro.
		D.	SPHINX Hippothous.
166.		E.	— — — Eacus.
	286.	A.	GLAUCOPIS Hippothes. (1)
		B.	SERICARIA Melanthus. (fem.)
167.		C.D.	HEPIALUS Venus. (fem.) (2)
168.		E.F.	HERMINIA Alope. (fem.)
169.	287.	A.	SYNTOMIS Heber. cfr. Supp. tab. 10. f. 3, 3a, 3b. larva, foll. chrys.
		B.	ZEUZERA Pyracmon. (3)

SERI-

(1) Antennae paulisper sunt pectinatae.

(2) Propter antennarum longitudinem non videtur ad hoc genus pertinere, sed auctor dicit in exemplari secundum quod confecta est delincatio, eas paulo ante basin fractas fuisse; quomodo igitur eas delineare potuit non video. Unum tantum hujus speciei exemplar vidi, quod etiam antennis carebat, fortasse idem quod Cramerus ante oculos habuit.

(3) In descriptione dicitur, antennas prismaticas esse et sub finem uncinatas, ideoque ad genus *Sphinx* pertinere videretur, sed habitus insecti mihi tantopere cum hac antennarum forma pugnare videtur, ut non dubitem quin falsae sint. Quum etiam lingua, uti auctor affirmat, brevissi-

ma

TOM. III.

Pag.	Tab.	Fig.	
170.	287.	C.	SERICARIA Caprotina. (<i>fem.</i>)
		D.	HERMINIA Ericata. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 370. E. (<i>mas.</i>)
171.		E.	SATURNIA Zerbina.
		F.	———— flavaria.
		G.	PHALAEWA brunnea.
	288.	A.	NOCTUA Achatina. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 273. E. (<i>fem.</i>) stuposa. Oliv. l. l.
172.		B.C.	PHALAEWA Clelia.
		D.	CALLIMORPHA cribalaria. cfr. tab. 208. C. G.
		E.F.	PHALAEWA Eleonora. (<i>mas.</i>)
		G.	———— ————— (<i>fem.</i>)

ma sit, ad genus *Cossus* referendum esse puto, vel potius
ad genus *Zeuzera*, quia prioris unica tantum species cognita
est. Ipsum autem insectum nunquam vidi.

T O M U S IV.

Pag.	Tab.	Fig.
1.	289.	A.B. VANESSA Sabina. (<i>fem.</i>) C.D. ——— ——— (<i>mas.</i>) E.F. SATYRUS Mermeria. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 96. B. (<i>mas.</i>)
2.	290.	A.B. VANESSA Orithyia. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 19. C. D. et C.D. ——— ——— (<i>fem.</i>) S tab. ibi cit.
4.		E.F. ——— Genoveva. cfr. tab. 21. C. D. (<i>mas.</i>) 203. C. D. (<i>fem. var.</i>) Larinia. (<i>fem. var.</i>) God. l. l.
5.	291.	A.B. SATYRUS lena. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 198. D. E. (<i>fem.</i>) C.D. ——— Piera. (<i>fem.</i>) E. ——— ——— (<i>mas.</i>)
7.		F. ——— Mycena. cfr. tab. 26. A. B. 292. B. C. (<i>var.</i>) Banksia. (<i>var.</i>) God. l. l.
8.	292.	A. ——— Leda. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 196. C. D. (<i>mas.</i>) B. ——— Phedima. cfr. tab. 26. A. B. 291. F. (<i>var.</i>) Banksia. (<i>var.</i>) God. l. l. C. ——— Arcensia. Banksia. (<i>var.</i>) God. l. l.

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
9.	292.	D.E.	SATYRUS Junia. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 151. C. D. Lea. God. Enc. Meth. IX. p. 492.
		F.G.	Ebusa. (<i>fem.</i>) aranea. God. Enc. Meth. IX. p. 492.
10.	293.	A.B.	Chloris. — cfr. tab. 130. F. G. (<i>mas.</i>) Tolumnia. (<i>fem.</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 491.
		C.	Myncea.
		D.E.	Clarissa. Penelope. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 96. — God. Enc. Meth. IX. p. 489.
		F.	Camerta. Sosibius. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. — God. Enc. Meth. IX. p. 495.
XII.		G.H.	Lysandra. Baldus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 323. — God. Enc. Meth. IX. p. 551.
	294.	A.B.	Arcesilaus. (<i>fem.</i>) cfr. Supp. tab. 6. f. 1. — larva et chrys. Chorinaeus. Fab. E. S. III. pars 1. p. 72. — (<i>mas.</i>) (?) God. Enc. Meth. IX. p. 480.
		C.D.	Arcesilaus. (<i>mas.</i>) Chorinaeus. (<i>fem.</i>) (?) God. l. 1.
12.	295.	A.B.	VANESSA? Sophonisba.
		C.D.	CETHOSIA Cyane.

C O M M E N T A T I O

T O M. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
13.	295.	E.F.	PAPILIO Panope. (<i>fem.</i>)
15.	295.	A.B.	NYMPHALIS Columella. (etiam in Europa.) aceris. Fab. E. S. III. pars 1. p. 245. — God. Enc. Meth. IX. p. 430. — Ochsenh. tom. I. p. 136. n°. 1. Plautilla. Hübner tab. 21. f. 99. 100.
		C.D.	Coenobita. (etiam in Europa.) Lucilla. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. — p. 768. — God. Enc. Meth. IX. p. 431. — Hübner tab. 21. f. 101. 102.
		E.F.	Leucothoë. aceris. God. 1. 1.
16.	297.	A.	HELICONIUS Andraemonia.
		B.	Udalrica. Andraemonia. God. Enc. Meth. IX. p. 206.
17.		C.D.	Numata.
		E.	Ludovica: cfr. tab. 191. D. Egena. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. — p. 162. — God. Enc. Meth. IX. p. 216. — Herbst tab. 96. fig. 4.
		F.	Equicola.
298.	A.B.	ACRAEA Terpsichore. (<i>fem.</i>) Vesta. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 163. — God. Enc. Meth. IX. p. 233.	

ACRAEA

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
17.	298.	C.	ACRAEA Terpsichore. (<i>mas.</i>) Vesta. God. I. I.
18.		D.E.	Cephea. (<i>fem.</i>) violae. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 164. — God. Enc. Meth. IX. p. 231. — Herbst tab. 82. fig. 4. 5.
		F.G.	— Horta. (<i>mas.</i>)
299.	A.B.	PIERIS Aurora. (<i>mas.</i>) Titea. God. Enc. Meth. IX. p. 124. Eucharis. Boisd. Spec. des Lep. I. p. 568.	
19.		C.D.	— Aurora. (<i>fem.</i>) Eucharis. Boisd. I. I.
		E.F.	POLYOMMATUS Nedymond.
		G.H.	— Eumolpus.
20.	300.	A.B.	— Camillus. Isarchus. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 316. — God. E. M. IX. p. 679. — Herbst tab. 320. fig. 8. 9. Isis. Drury II. tab. 3. f. 4. 5.
		C.D.	HESPERIA Ebusus.
		E.F.	— Fantasos. (<i>mas.</i>) cf. tab. 365. G. H. Abebalus. God. Enc. Meth. IX. p. 754.
		G.H.	— Crinibus.
21.	301.	A.	SPHINX rufistica.
		B.	— Lucetus.
22.		C.	— Eunotrus. (<i>mas.</i>)

C O M M E N T A T I O

T O M. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
22.	301.	D.	SPHINX Ello. (<i>mas.</i>)
23.		E.	—— Sciron. (<i>mas.</i>)
		F.	—— Neoptolemus. (<i>mas.</i>)
		G.	—— Alope.
24.	302.	A.B.	SATURNIA Capensis. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 325. G. (<i>fem.</i>) Cytherea. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars 1. p. 410.
			—— Oliv. <i>Enc. Meth. Bombix</i> n°. 8.
25.		C.D.	—— honesta. (<i>mas.</i>)
		E.F.	BOMBIX Molina. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 396. B. (<i>mas.</i>) Supp. tab. 22. f. 4. 4d. larva et chrys.
	303.	A.	—— Calchas.
26.	B.C.	SATURNIA Nausica. (<i>mas var.</i>) cfr. tab. 249. D. E.	
	D.E.	—— Io. (<i>fem.</i>) cfr. Supp. tab. 17. f. 3. larva.	
27.	F.G.	—— — (<i>mas.</i>) cfr. Supp. tab. 17. f. 3c. 3d. larva et foll.	
304.	A.	Metea.	
28.	B.	BOMBIX domina. cfr. Supp. tab. 24. f. 1. 1a. 1b. larva, foll. chrys.	
	C.	—— obsoleta.	
	D.	—— canitia.	
29.	E.	—— pithycampa. (<i>mas.</i>) Deiopea. Oliv. <i>Enc. Meth. Bombix</i> n°. 78.	
	F.	—— pithycampa. (<i>fem.</i>) Deiopea. Oliv. l. 1.	
30.	305.	A.	SATURNIA peregrina.
	B.	BOMBIX rustica.	

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
31.	305.	C.	NOTODONTA Nesea. (<i>fem.</i>) cfr. Supp. tab. 22. f. 6. 6g. larva et chrys.
		D.	PHALENA Martia.
32.		E.	— Nina.
		F.	NOCTUA? bellatrix. cfr. Supp. tab. 22. f. 3. 3c. larva et chrys.
	306.	A.	BOMBIX agresta. cfr. Supp. tab. 22. f. 1. 1a. 1b. larva; foll. chrys.
		B.	— nuda. (<i>fem.</i>) cfr. Supp. tab. 18. f. 2—2e. larva, foll. chrys.
		C.	— Amynta. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 251. E. (<i>fem.</i>)
34.		D.E.	— verago. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 162. D. E. (<i>mas.</i>) Supp. tab. 24. f. 6. 6k. larva et chrys.
		F.	— dolabrata. (<i>fem.</i>)
		G.	— ornata. cfr. Supp. tab. 18. f. 5. 5h. 5i. larva, foll. chrys.
35.	307.	A.	— avia. (<i>fem.</i>)
		B.	— netrix. cfr. Supp. tab. 24. f. 2. 2c. 2d. larva, foll. chrys.
36.		C.	— flavata. unicolor. Oliv. Enc. Meth. Bombix n°. 237.
		D.	SERICARIA Pilumnia.
		E.	— altrix.
		F.	— punctata.
37.		G.	BOMBIX fusca.
	308.	A.	NOCTUA Schneideriana. cfr. Supp. tab. 22. f. 8. 8i. larva et chrys.
		B.	PHALENA Sthenelea.

C O M M E N T A T I O

T O M . IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
38.	308.	C.	PHALAENA lunata.
		D.	CHELONIA Tharis,
39.		E.	NOCTUA Chera.
		F.	BOMBIX Simois.
	309.	A.	EREBUS Herillus. (<i>fem.</i>)
		B.C.	— — — (<i>mas.</i>)
40.		D.	— — Helimus.
		E.	NOCTUA Sterope. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 312. C. (<i>mas.</i>)
41.		F.	— — politia.
	310.	A.B.	EREBUS Stollianus.
		C.	NOCTUA Ebalea.
42.		D.	— — Androgea.
		E.	— — Caedica.
		F.	— — Chorinea.
		G.	EREBUS Dares.
43.	311.	A.	NOCTUA idonea.
		B.	— — clara. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 400. L. (<i>mas.</i>)
44.		C.	— — Dindyma.
		D.	— — viridata.
45.		E.	— — oo. (<i>fem.</i>)
		F.	— — — (<i>mas.</i>)
		G.	— — glauca.
46.	312.	A.	STYGIA Coras.
		B.	NOCTUA nutrix. cfr. Supp. tab. 18. f. 8. 30. larva et chrys.
47.		C.	— — Sterope. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 309. E. (<i>fem.</i>)
		D.	— — amoenita.

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.
48.	312.	E. NOCTUA Hylaea. F. —— Marcellina. G. BOTYS ? Teda.
49.	313.	A.B. PAVONIA Quiteria. (<i>fem.</i>) cassiae. God. Enc. Meth. IX p. 454. C.D. —— Quiteria. (<i>mas.</i>) cassiae. God. I. I.
50.	E.F.	SATYRUS Arete. cfr. tab. 79. C. D. Europa. (<i>var.</i>) God. I. I.
314.	A.B.	— Otrea. cfr. tab. 144. E. F. 326. D. E. F. (<i>var.</i>) Polydecta. (<i>var.</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 511.
	C.D.	— Cassus. Cram. et God. Hyperbius? Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 215.
51.	E.F.	Maeone. Egeria. Linn. Syst. Nat. II. p. 771. n°. 143. — Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 94. — God. Enc. Meth. IX. p. 504.
52.	315.	A. — Pireta. cfr. tab. 387. E. (<i>var.</i>) Andromeda. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 184. — God. Enc. Meth. IX. p. 483. Menander. Drury III. tab. 38. f. 3. — Herbst tab. 84. fig. 6.

COMMENTATIO

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
53.	315.	B.C.	NYMPHALIS Zingha. Berenice. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 114. ____ Drury III. tab. 11. f. 1. 2. ____ God. Enc. Meth. IX. p. 356.
	D.E.	HELICONIUS diaphanus. (fem.) cfr. tab. 231. C. (mas.)	
54.	F.	——— Selene. (fem.) cfr. tab. 231. E. Nisea. God. Enc. Meth. IX. p. 215.	
	G.	——— Selene. (mas.) Nisea. God. l. l.	
55.	316.	A.C.	Passinuntia. cfr. tab. 90. A. (var.) Eva. God. l. l.
	B.	——— Passinuntia. Eva. (var.) God. l. l.	
	D.E.	NYMPHALIS Nauplia. (fem.)	
	F.G.	——— (mas.)	
56.	317.	A.B.	Aeilus. Oeclus. Fab. E. S. III. pars 1. p. 63. ____ God. Enc. Meth. IX. p. 355.
57.	C.D.	PAPILIO Simon. (mas.)	
	E.F.	——— (fem.)	
58.	318.	A.B.	Anchises. (fem.) cfr. Supp. tab. 1. fig. 2. larva. Archelaus. God. Enc. Meth. IX. p. 32. Anchisiades. Boisd. Spec. des Lép. I. p. 279.

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
59.	318.	C.D.	PAPILIO Anchises. (<i>mas.</i>) Archelaus. God. I. 1.
60.		E.F.	— Aristaeus.
61.	319.	A.	PIERIS Pamela. cfr. tab. 63. A. B. (<i>mas.</i>) Pyrrha. (<i>fem.</i>) God. Enc. Meth. IX. Supp. p. 805.
			— — Boisd. Spec. des Lép. I. R. 440.
		B.C.	POLYOMMATUS Beon. cfr. tab. 340. I. K.
62.		D.E.	— Lajus. Cajus. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 296.
			— God. Enc. Meth. IX. p. 701.
		F.G.	HESPERIA Adrastus. Nero. God. Enc. Meth. IX. p. 752.?
320.	A.B.	PIERIS Autonoë. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 187. C. D. (<i>mas.</i>) Supp. tab. 33. f. 3. 3c. (<i>var.</i>) Hyparete. God. I. 1.	
64.	C.D.	—	Zelmira. (<i>fem.</i>)
	E.F.	—	(<i>mas.</i>)
	G.H.	POLYOMMATUS	Triopas. Amor. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 260.
			— Herbst tab. 302. fig. 9.
			— God. Enc. Meth. IX. p. 620.
65.	321.	A.	SPHINX Pandion. Megaera. Linn. S. Nat. II. p. 302. n°. 21.

C O M M E N T A T I O

T O M . IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
65.	221.	B.	BOMBIX Nivea.
		C.	HERMINIA Servia. (<i>mas.</i>)
66.		D.	_____ _____ (<i>fem.</i>)
		E.	_____ _____ (<i>var.</i>)
		F.	_____ Sergilia.
67.	322.	A.B.	SATURNIA Alcinoe.
68.		C.	GLAUCOPIS Panthona. pagiaria. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 153.
		D.	_____ Glaukopis. eruthrocephala. nobis.
		E.	BOMBIX Brothea.
69.		F.	_____ Bitia. cfr. Supp. tab. 21. fig. 7. larva.
70.	323.	A.B.	NOCTUA Hyperinnestra.
		C.D.	_____ Melircete. (<i>fem. var.</i>) cfr. tab. 62. C. D. tigrina. (<i>var.</i>) Fab. l. 1.
		E.	_____ Melircete. (<i>mas var.</i>) tigrina. (<i>var.</i>) Fab. l. 1.
		F.	_____ Mesentia. Mesenteria. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 41.
71.	324.	A.	_____ Eurysthea.
		B.C.	_____ Damonia. (<i>fem.</i>)
		D.E.	_____ _____ (<i>mas.</i>)
		F.	_____ oculata.
72.		G.	_____ Ancaea.

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
73.	325.	A.B.	SATYRUS Agnes. (<i>fem.</i>) Zangis. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 218. — God. Enc. Meth. IX. p. 525.
		C.D.	NYMPHALIS Veronica.
		E.	GLAUCOPIS Maeones.
74.		F.	— Nycteus, cfr. tab. 248. C. ? Melanthus. (<i>var.?</i>) nobis.
		G.	SATURNIA Capensis. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 302. A. B. (<i>mas.</i>) Cytherea. Fab. II. 1.
75.	326.	A.	SATYRUS renatus.
		B.	ERYCINA Rosina. renatus. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 216. — God. Enc. Meth. IX. p. 582.
		C.	SATYRUS Justina. cfr. tab. 84. C. D. (<i>var.?</i>) Mineus. God. I. 1.
		D.	— Mamerta. cfr. tab. 144. E. F. 314. A. (<i>var.</i>) Polydecta. (<i>var.</i>) God. I. 1.
		E.F.	— Francisca. Polydecta. (<i>var.</i>) God. I. 1.
76.	327.	A.B.	NYMPHALIS Agatha. Melicerta. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 244. — God. Enc. Meth. IX. p. 432.
		C.D.	— Valentina. cfr. tab. 114. E. F. Ophione? God. Enc. Meth. IX. p. 432. P NYM-

C O M M E N T A T I O

T O M. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
76.	327.	E.F.	NYMPHALIS Blandina. Melicerta. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 244.
			— Drury tom. II. tab. 19. f. 3. 4.
77.	328.	A.B.	Melinoë. God. Enc. Meth. IX. p. 432.
		C.D.	Sulpitia. Symachia. God. Enc. Meth. IX. p. 379.
78.		E.	Irenea. HESPERIA Flyas. Philemon. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 346.
		F.	— God. Enc. Meth. IX. p. 783. Otreus.
79.	329.	A.B.	NYMPHALIS Jason. (fem.) cfr. tab. 186. A. B. (mas.) Jasius. God. I. I.
		C.D.	Odilia. cfr. Supp. tab. 6. f. 3. sc. larva. Polycarmes. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 153.
		E.F.	— God. Enc. Meth. IX. p. 367. Basilia. cfr. tab. 48. A. B.
80.	330.	A.B.	Morvus? God. I. I. Pherecydes. cfr. tab. 22. A. B. Acheronta. God. I. I.

TOMA IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
80.	330.	C.D.	VANESSA polychloros. (<i>yar.</i>) (<i>etiam in Europa.</i>) V album. Fab. Ent. S. III. pars I. p. 122. ____ Ochsen h. t. I. p. 112. ____ God. Enc. Meth. IX. p. 306. L album. Esper Eur. Schmett. tab. 62.
82.		E.F.	Lucina. cfr. tab. 220. C. D. (<i>mas.</i>) Hippocla. (<i>fem.</i>) God. E. M. IX. p. 298.
331.	A.	COLIAS candida.	
	B.C.	Brigitta.	
	D.E.	MYRINA Atymnus.	
	F.G.	POLYOMMATUS Evander.	
83.			Evandras. God. E. M. IX. p. 676.
332.	A.B.	—————	Marsyas. (<i>mas.</i>)
84.	C.D.	—————	Ceranus.
	E.F.	—————	Orus. Cram. et God. Arcas. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 311.
	G.H.	—————	Bubastis. Columella. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 282. ____ God. Enc. Meth. IX. p. 638.
85.	333.	A.B.	Arogeus.
	C.D.	—————	Phalanthus. cfr. tab. 176. F. (<i>mas.</i>) Ismarus. (<i>fem.?</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 631.

T O M. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
85.	333.	E.F.	POLYOMMATUS Megacles.
		G.H.	— Crolus. cfr. tab. 55. G. H. (fem. var.?)
		I.	Echion. (mas.) God. I. 1.
		ERYCINA Thasus.	
86.	334.	A.B.	POLYOMMATUS Syncellus. cfr. tab. 104. E. (var.?)
		C.D.	ERYCINA Menander. Petronius. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 324.
			— (fem.) God. Enc. Meth. IX. p. 570.
87.		E.F.	HESPERIA Asychis.
		G.H.	— Tryxus.
		I.	Orcus. (mas.) cfr. Supp. tab. 9. f. 4. — 4a. larva et chrys.
			Oileus. Linn. Syst. Nat. II. p. 796. n°. 264.
			Syrichthus. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 349.
			— God. Enc. Meth. IX. p. 785.
		K.L.	Orcus. (fem.)
			Syrichthus. God. I. 1.
335.	A.B.	ERYCINA Thersandra. (mas.)	
	C.	Ouranus.	
88.	D.E.	Epaphus.	
	F.G.	Epalia. (fem. var.) God. E.M. IX. p. 588. Lamis.	
			ERY-

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
89.	336.	A.	ERYCINA Melander. (<i>fem.</i>) Electron. God. Enc. Meth. IX. p. 590.
		B.	— Melander. (<i>mas.</i>) Electron. God. I. 1.
		C.D.	— Gelanor.
90.		E.F.	— Crotopus. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 390. G. H. (<i>mas.</i>) Supp. t. 6. f. 7. 7f. larva et chrys. Midas. (<i>fem.</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 567.
		G.H.	— Labdacus.
91.	337.	A.B.	NYMPHALIS Astyanax. Portia. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 78.
			— God. Enc. Meth. IX. p. 364.
92.		C.	HELICONIUS Doris. (<i>fem. var.</i>) cfr. tab. 65. A. B.
		D.E.	ARGYNNIS Columbina. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 238. A. B. (<i>mas.</i>) Phalanta. (<i>fem.</i>) God. I. I.
93.		F.G.	POLYOMMATUS Cupentus.
	338.	A.B.	VANESSA Cloantha.
		C.D.	NYMPHALIS Ancaea. Cram. et God. cfr. tab. 49. E. F. (<i>fem.</i>) Obrinus. Zincken-Sommer. En- cycl. der Wissensch. voce Brassolis.
94.		E.F.	PIERIS Achine. Cram. et Boisd. Evippe. (<i>fem.</i>) God. Enc. Meth. IX. Supp. p. 805.
95.		G.H.	— Severina.

C O M M E N T A T I O

T O M. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
95.	339.	A.B.	COLIAS Hilaria. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 187. E. F. (<i>fem. var.</i>)
		C.D.	PIERIS Isse. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 55. E. F. (<i>mas.</i>)
		E.F.	— Hyparete. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 210. A. B. (<i>mas.</i>) Philyra. (<i>fem.</i>) God. l. l.
96.	340.	A.B.	COLIAS Palaeno. (<i>fem.</i>) Electra. Linn. Syst. Nat. II. p. 764. n° 101.
			— God. Enc. Meth. IX. p. 103.
			— (<i>fem. var.</i>) Boisd. Spec. des Lép. I. p. 637.
97.		C.	POLYOMMATUS Corydon. (<i>fem.</i>) Rosimon. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 288.
			— Herbst tab. 287. fig. tot auctoribus 5—7.
			— God. Enc. Meth. IX. p. 658.
		D.E.	— Corydon. (<i>mas.</i>) Rosimon. God. l. l.
		F.G.	— Aetolus. (<i>mas.</i>) Lyncus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 289.
			— God. Enc. Meth. IX. p. 645.
			Linus. Römer. Gen. Ins. tab. 19. f. 10. II.
		H.	— Aetolus. (<i>fem.</i>) Lincus. God. l. l.

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
98.	340.	I. K.	POLYOMMATUS Vesulus. cfr. tab. 319. B. C. Beon. God. Enc. Meth. IX. p. 636.
	341.	A.	— Pelops. Petus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 264.
		B.C.	— God. Enc. Meth. IX. p. 627.
99.		D.E.	Polybetes. Salmoneus.
			Thero. Linn. Syst. Nat. II. p. 787. n°. 219.
			— God. Enc. Meth. IX. p. 662.
			Erosine. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 266.
			Rumina. Drury tom. I. tab. 2. fig. 1.
100.	F.G.		Palmus. cfr. tab. 47. D. E.
			Thisbe. Linn. Syst. Nat. II. p. 789. n°. 228.
			— God. Enc. Meth. IX. p. 663.
101.	342.	A.B.	HESPERIA Sebaldus.
			Thrax. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 337.
		C.	Cramer. God. Enc. Meth. IX. p. 739.
			Ramusis. Cram. et God.
			Thrax. Fab. 1. 1.
		D.E.	Sinon. cfr. tab. 74. C. (mas.)

HES-

T O M . IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
102.	342. F.G.	HESPERIA	Psecas.
	343. A.B.	—	Aecas. cfr. tab. 354. F. G. pertinax. (<i>var.</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 755.
103.	C.D.	—	Coelus.
	E.F.	—	Epitus.
	G.H.	—	Evadnes. Epitus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 332.
		—	God. Enc. Meth. IX. p. 744.
344.	A.	SATURNIA	Abasia. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 77. A. B. (1) Supp. tab. 17. f. 1. 1a. larva et chrys. Abas. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 419. (?)
104.	B.C.	—	Abasia. (<i>mas.</i>) Abas. Fab. 1. 1.
	D.	CHELONIA	Cunigunda. (<i>fem.</i>)
	E.	—	(<i>mas.</i>)
			cfr. Supp. tab. 16. f. 8. 8h. larva et chrys.
105.	F.	EREBUS	Ortilia.
345.	A.	CALLIMORPHA	(2) Euphemia.
	B.	CHELONIA	Mauritia. (<i>fem.</i>)
106.	C.	NOCTUA	albo - maculata.
	D.	LITHOSIA	liboria.
			CAL-
		(1)	Hanc tamen aliam esse speciem puto.
		(2)	Forte Agarista, quia insectum non vidi.

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
107.	345.	E.	CALLIMORPHA ursula.
		F.	— Medarda.
		G.	GLAUCOPIS coelestina. cfr. Supp. tab. 21. f. 2. 2b. 2c. larva, foll. chrys.
108.	346.	A. B.	BOMBYX cedo - nulli. (fem.)
		C.	NOCTUA Acharia.
		D.	EREBUS Levina. (fem.) cfr. Supp. t. 36. fig. 2. (fem.)
109.		E. F.	NOCTUA Celia.
110.		G.	EREBUS Japeta.
	347.	A.	GLAUCOPIS Minceus.
		B.	— Meteus.
		C.	SERICARIA Phedonia.
		D.	PHALAEINA Ephora.
		E.	HERMINIA perdica.
III.		F.	BOMBYX Petavia.
		G.	SERICARIA Eumela.
	348.	A.	EUPLOCAMUS Clockneria.
112.		B.	PHALAEINA flavelata.
		C.	BOTYS fimbrialis. (fem.) cfr. Supp. tab. 16. fig. 4. (mas.)
		D.	AGLOSSA farinalis.
113.		E.	BOTYS sulphuralis.
		F.	PYRALIS Marriana.
		G.	YPONOMEUTA molinella.
114.		H.	PYRALIS Renselariana.
		I. K.	— Crameriana.
		L.	BOTYS florella.

T O M . IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
115.	349.	A.B. ARGYNNIS Lampetia. C.D. NYMPHALIS Velleda. cfr. tab. 65. C. D. et tab.	ibi cit.
			Liria. (<i>fem.</i>) God. I. 1.
116.	E.F.	Vitellia.	
117.	350.	A.B. PAPILIO Androgeus. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 16. C. D. et tab. ibi cit.	
			Polycaon. (<i>fem.</i>) Boisd. <i>Spec. des Lép.</i> I. p. 361.
	C.D.	HELICONIUS Isabella.	
	E.F.	— Lucia.	
118.	351.	A.B. COLIAS Calais. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 53. C. D. (<i>fem.</i>) amata. God. I. 1.	
	C.D.	— Calais. (<i>fem. var.</i>)	
		amata. God. I. 1.	
119.	E.F.	— Hyale. (<i>mas.</i>)	
	G.H.	— (<i>fem.</i>) } (etiam in Europa.)	
120.	352.	A.B. PIERIS Porsenna. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 43. D. E. (<i>mas.</i>) Pasithoë. Boisd. I. 1.	
	C.D.	— Eborea. (<i>mas.</i>)	
		Danaë. Fab. <i>Ent. Syst. III. pars 1. p. 203.</i>	
		— God. <i>Enc. Meth. IX. p. 124.</i>	
		— Boisd. <i>Spec. des Lép. I. p. 507.</i>	
121.	E.F.	— Eborea. (<i>fem.</i>)	
		Danaë. God.	
	G.H.	POLYOMMATUS Achaeus.	

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
121.	353.	A.B.	ERYCINA Soronus (<i>mas?</i>) cfr. tab. 282. A. B. (<i>fem.?</i>)
		C.D.	PIERIS Vocula. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 280. D. (<i>fem.</i>)
122.		E.F.	HESPERIA Brino. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 392. C. D. (<i>fem.</i>)
		G.H.	— vindex.
	354.	A.	Corbulo.
123.		B.C.	dubia.
		D.	Avitus. (<i>mas.</i>)
		E.	— (<i>fem.</i>)
		F.G.	pertinax. cfr. tab. 343. A. B. (<i>var.</i>)
		H.	Eligius. —
124.	355.	A.	SPHINX Ancaeus.
		B.	GLAUCOPIS Cisseus.
125.		C.D.	SATURNIA Irmina.
		E.	BOMBYX Begga. cfr. Supp. tab. 19. f. 3. 3e. larva et chrys.
		F.	EREBUS striataria.
126.		G.	PHALAENA viridana.
		H.	YPONOMEUTA Fabia. Fabiella. Stoll.
	356.	A.	SATURNIA Arminia. (<i>fem.</i>) cfr. Supp. tab. 20. f. 1. 1a. 1b. larva, foll. chrys.
127.		B.C.	jucunda. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 249. A. (<i>mas.</i>)
		D.	Arminia. (<i>mas.</i>)
		E.	BOMBYX montana.
128.		F.	Libania.
		G.	Vaninia.

C O M M E N T A T I O

T O M . IV.

Pag.	Tab.	Fig.
129.	357.	A. GLAUCOPIS Evadnes. cfr. Sup. tab. 15. f. 1. 2a. 3b. larva, foll. chrys.
		B. —— Eacus. ——
		C. —— Halys. cfr. Supp. tab. 10. f. 2. 2a. 2b. — larva, foll. chrys.
		D. —— Lucetius. ——
130.		E. PHALAEINA Melanea. ——
		F. —— monycha. ——
		G.H. —— Hyphinoë. ——
		I. BOTYS Corope. ——
131.		K. —— Levinia. ——
	L.M.	PHALAEINA Libaria. ——
358.	A.	BOMBYX hirta. (fem.) cfr. Supp. tab. 20. f. 3. 3e. larva, foll. chrys.
132.	B.	SERICARIA Meona. cfr. Supp. tab. 23. fig. 7. 7o. larva et chrys. (?)
133.	C.D.	NOCTUA Andraemonia. ——
	E.	— Eridania. (fem.) —
	F.	— — — (mas.) —
	G.H.	PHALAEINA Toxea. ——
	I.	NOCTUA Clara. ——
359.	A.	BOMBYX Tharops. cfr. Supp. tab. 18. f. 4. 4g. 4h. larva, foll. chrys.
134.	B.	— silveria. (mas.) } cfr. Supp. tab. 17. f. 7. 7h. C. — — — (fem.) } 7i. larva, foll. chrys.
	D.	SERICARIA Bibiana. cfr. Supp. tab. 20. f. 4. 4g. 4h. larva, foll. chrys.
		NOC.

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
134.	359.	E.	NOCTUA Placidia. cfr. Supp. tab. 22. f. 5. 5e. larva et chrys.
135.		F.	PHALENA Tiburtia.
		G.	HYDROCAMPUS ? inaurata.
		H.	PYRALIS Seppiana.
		I.	YPONOMEUTA ? argentella.
136.	360.	A.	BOMBYX diaphana. cfr. Supp. tab. 23. f. 2. 2c. 2d. larva, foll. chrys.
		B.	PHALENA Deolis. (fem.) cfr. tab. 36. F. (mas.)
		C.D.	— Anceta.
137.		E.	— angulosa.
		F.	— croceata.
		G.	— nitidaria.
138.		H.	PYRALIS Holthusiana.
		I.	BOTYS bilineata.
		K.	PYRALIS Meyeriana.
		L.	— Gladbaghiana.
		M.	— Demarriana.
139.	361.	A.B.	PAPILIO Aristeus. Bitias. (var.) God. Enc. Meth. IX. p. 39. Coristheus. Boisd. Spec. des Lép. I. p. 323.
		C.D.	COLIAS Philippina.
		E.F.	— Melanippe. cfr. tab. 94. A. B. (fem.) 173. Philea. (fem.) God. Enc. Meth. IX. Supp. p. 805.
140.		G.H.	PIERIS Coronea, cfr. tab. 63. B. C. (mas.)

C O M M E N T A T I O

T O M . IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
140.	362.	A.B.	NYMPHALIS Feronia. (<i>var.</i>) Ferentina. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 428.
		C.	SATYRUS Doris. (<i>var.</i>) cfr. tab. II. C. D. Hesione. Stoll. post tom. IV. p. 8. ——— God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 510.
141.		D.	IDEA Idea. cfr. tab. 193. A. B. Agelia. God. l. l. ————— A. B.
		E.F.	PIERIS Zeuxippe. cfr. tab. 44. B. C. (<i>fem.</i>) Coronis. (<i>var.</i>) God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 132.
142.		G.H.	POLYOMMATUS Melampus. Jarbas. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars I. ——— p. 276. ——— Donow. <i>Ins. of India. fasc.</i> 7. tab. 1. f. 3. ——— God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 646.
		363.	A.B. HELICONIUS Assaracus. C.D. PIERIS Ada. E.F. POLYOMMATUS Hylas. Hylais. God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 654.
143.		G.H.	——— Epopus. cfr. tab. 159. F. G. (<i>fem.</i>) Polycletus. Fab. <i>Ent. Syst.</i> III. pars I. p. 344. ——— (<i>mas.</i>) God. <i>Enc. Meth.</i> IX. p. 661.
364.	A.B.		NYMPHALIS Clytaemnestra. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 137. A. B. (<i>mas.</i>)

T O M. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
143.	364.	C.D.	HELICONIUS <i>Silvana</i> . Cram. et God. Clara. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 161.
144.		E.F.	HESPERIA <i>Parmenides</i> .
		G.H.	— <i>Eunotrus</i> . cfr. tab. III. D. E. et tab. ibi cit.
			<i>Acastus</i> . (var.) God. l. l.
365.	A.B.	POLYOMMATUS	<i>Aratus</i> . cfr. tab. 31. C. D. (mas.) <i>Celerio</i> . (fem.) God. l. l.
145.		C.D.	— <i>Petavius</i> .
		E.F.	HESPERIA <i>Japetus</i> . <i>Nepos</i> . Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 340. — God. Enc. Meth. IX. p. 787.
		G.H.	— <i>Abebalus</i> . (fem.) Cram. et God. cfr. tab. 300. E.. F.
		I. K.	— <i>Hylaspe</i> .
146. 366.	A.	ERYCINA	<i>Eupalaemon</i> .
	B.C.		— <i>Meris</i> .
	D.	HESPERIA	<i>vitrea</i> . <i>Momus</i> . Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 334.
		E.F.	— God. Enc. Meth. IX. p. 738.
			<i>Oedipus</i> .
			<i>Dioscorides</i> . God. Enc. Meth. IX. p. 787. (?)
	G.H.		— <i>Eudoxus</i> .

T O M. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
147.	367.	A.	SPHINX Gordius.
		B.	GLAUCOPIS Echemus.
		C.	———— Melanthus.
148.		D.	———— Themenitus.
		E.	———— Pierus. cfr. tab. 48. F. Dares. (<i>fem.?</i>) nobis.
		F.	SATURNIA Tarqlunia. (<i>mas var.</i>) cfr. tab. 4. B. C.
149.		G.	———— Lamis.
		H.	CHELONIA Passinuntia. (<i>fem.</i>)
		I.	SERICARIA? Zemire.
150.		K.	NOCTUA margaritaria.
368.		A.	GLAUCOPIS Irus.
151.		B.	BOMBYX? barbara.
		C.	SERICARIA Niceta. (<i>fem.</i>)
152.		D.	CALLIMORPHA glauca. glauceans. Stoll. post tom. IV. p. 21.
		E.	BOTYS Procoptia.
		F.	———— Rosalia. rosata. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 175.
153.		G.	EREBUS Pamphilia.
		H.	PHALAENA coleta.
369.		A.	BOMBYX Polybia. (<i>fem.</i>)
		B.	———— (mas.)
		C.	———— ? luniata.
154.		D.	EREBUS? Silvandra.
155.		E.	PHALAENA Evergista.
		F.	———— Ernestina.

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
155.	369.	G.H.	PHALAENA Eusebia. (<i>fem.</i>)
156.	370.	A.	— venusta.
		B.	CHELONIA maculosa.
157.		C.D.	PHALAENA lutea. (<i>fem.</i>)
		E.	HERMINIA ericata. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 287. D. (<i>fem.</i>)
158.		F.	CALLIMORPHA Aterea. cfr. Supp. tab. 21. f. 4. 4g. larva et chrys. Pylotis. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 400.
		G.	PHALAENA viridaria.
		H.	CALLIMORPHA amica. (<i>fem.</i>)
159.		I.	— Mylitta.
371.		A.	BOMBYX Eleuthera. cfr. Supp. tab. 23. f. 8. 8p. larva et chrys.
		B.	PHALAENA Gambarina.
		C.	— Oriana.
160.		D.	BOTYS marginalis. (<i>mas.</i>) cfr. Supp. tab. 22. f. 9. 9k. 9l. larva, foll. chrys. hyalinata. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 213.
		E.	— Temira.
		F.	— nitidalis. cfr. Supp. tab. 22. f. 10—100. larva et chrys.
		G.	PHALAENA notata. (<i>mas.</i>)
		H.	— — — (<i>fem.</i>)
161.		I.	BOTYS venustalis.
		K.	— lepidaria.
		L.	— splendidalis.

C O M M E N T A T I O

T O M . IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
161.	371.	M.	BOTYS argentalis.
		N.	PHALAENA resistrix.
162.	372.	A.	———— grossulariata. (var.) (1)
		B.	———— urganda.
163.		C.	BOTYS reginalis.
		D.	—— ? albinella.
		E.	PYRALIS Fueslyniana.
		F.	———— Albertiana.
164.		G.	BOTYS vicinalis.
		H.	———— Burmanniana.
		I.	———— Gerningiana.
		K.	PHYCIS Petronella.
		L.	———— punctella.
165.	373.	A.B.	MORPHO Telemachus. Anaxibia. (fem.) God. Enc. Meth. IX. p. 441.
		C.	———— Helenor. (var.) cfr. tab. 86. A. B. (fem.)
166.		D.E.	SATYRUS Tircis. (etiam in Europa.) Phryneus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 222.
			———— God. Enc. Meth. IX. p. 519.
			Phryne. Hübner tab. 44. f. 200. 201. SA-

(1) Quia insectum non vidi, dijudicare non audeo utrum sit alia species quam indigena Grossulariata an vero tantum varietas.

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.			
166.	373.	F.G.	SATYRUS Lizetta. (<i>fem.</i>) (etiam in Europa.) Dorus. Ochsenh. tom. I. p. 320. n°. 73. — God. Enc. Meth. IX. p. 547. Dorion. Hübner tab. 52. f. 247. 248. — Illig. Mag. für Ins. tom. 3. p. 192.		
167.	374.	A.B.	PAVONIA Anaxarete. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 95. A. B. (<i>mas.</i>) C.D.	VANESSA Ida. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 42. C. D. (<i>mas.</i>) Idamene. God. I. 1. E.F.	— Hedonia. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 69. C. D. (<i>mas.</i>)
168.	375.	A.B.	DANAIS Philene.		
		C.D.	— Artenice. (<i>var.</i>)		
169.		E.F.	SATYRUS Celimene. (etiam in Europa.) Tarpejus. Fab. Ent. Syst. III. pars I. — Ochsenh. tom. I. pag. 203. n°. 18. — God. Enc. Meth. IX. p. 519.		
		G.H.	VANESSA Polynice. cfr. tab. 213. A. B. (<i>mas.</i>) — 214. C. D. (<i>fem.</i>) Ilithyia. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 131. — (<i>var.</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 327. et Supp. p. 807.		
376.	A.B.	NYMPHALIS	Eriphile. cfr. tab. 28. D. E. et tab. ibi cit. Lysianassa. (<i>fem. var.</i>) God. I. 1.		

C O M M E N T A T I O

T O M . IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
170.	376.	C.D.	NYMPHALIS Cytherea. cfr. tab. 188. D. (mas.) E. F. (var.) Iphicla. (fem.) God. l. l.
171.		E.F.	ERYCINA Belise.
		G.H.	— Caecilia. (fem.) cfr. tab. 159. D. E. (mas.) Amyntor. (fem. aut var.?) God. l. l.
377.	A.B.	NYMPHALIS	Xiphares.
172.	C.D.	DANAIS	Melissa.
173.	E.	—	Aglea. similis. Linn. Syst. Nat. II. p. 782. n°. 193. — (fem.) God. Enc. Meth. IX. p. 190.
	F.	—	Cleona.
174.	378.	A.B.	HELICONIUS ricini. cfr. Surin. vlinders. tab. 3. larva et chrys.
	C.	PAPILIO	Arcas.
	D.E.	—	Merope. cfr. tab. 151. A. B. Brutus. God. l. l.
175.	F.G.	—	Nireus. (mas.) cfr. tab. 187. A. B. (fem.)
379.	A.	PIERIS	Alcesta. (1) Narica. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 187. — God. Enc. Meth. IX. p. 163. — Boisd. Spec. des Lép. I. p. 432.
176.	B.C.	POLYOMMATUS	Perion.
			MY. (1) Antennae sunt capitatae uti etiam in fig. K. K.

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
176.	379.	D.E.	MYRINA Corax. cfr. tab. 96. D. E. Silenus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 330. Alcides. (var. aut fem.?) God. Enc. Meth. IX. p. 594.
		F.G.	POLYOMMATUS Lingeus. Cram. et God. Ericus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 281.
177.		H.I.	Libanius. cfr. tab. 233. E. (mas.) Lausus. (fem.) God. Enc. Meth. IX. p. 630.
		K.K.	Celaeus. Parsimon. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 363. God. Enc. M. IX. p. 683.
		L.M.	ERYCINA Arbas.
380.		A.	Lysippus.
178.		B.C.	POLYOMMATUS Mytilus. cfr. tab. 282. C. D. (fem.) Pelagon. (fem.) God. Enc. Meth. IX. p. 629.
		D.E.	Chrysus.
		F.G.	Nycetus. cfr. tab. 243. E. F. Evadrus. (var.) God. l. l.
179.		H.I.	ERYCINA Cleonus.
		K.L.	Acanthus.
		M.N.	HESPERIA Thasus. Zeleucus. Fab. E. S. III. pars 1. p. 346. God. Enc. M. IX. p. 733.
			SPHINX

T O M. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
180.	381.	A.B.	SPHINX Lycastus.
		C.	SATURNIA Atlas. (<i>mas var.</i>) cfr. tab. 9. A. (<i>fem.</i>)
			382. A. (<i>mas var.</i>)
181.		D.	PHALAEENA sangarida.
182.		E.	CALLIMORPHA Cephise. cfr. Supp. tab. 21. fig. 1. 1a. larva et foll.
		F.	NOCTUA Zatiina.
183.	382.	A.	SATURNIA Atlas. (<i>mas var.</i>) cfr. tab. 381. C.
		B.	SYNTOMIS rutilus. cfr. Supp. tab. 11. f. 3. 3a. 3b. larya, foll. chrys.
		C.	GLAUCOPIS Pheres. cfr. Supp. tab. 13. f. 5. 5c. 5d. larva, foll. chrys.
184.		D.	— Alectron.
		E.	— Arontes.
		F.	NOCTUA? Sedonia.
185.		G.	BOTYS Phenice.
383.	A.	LASIOCAMPA?	Claudia.
186.	B.	BOMBYX	Amalia.
	C.	CHELONIA	amanda. (<i>fem.</i>)
	D.	—	(<i>mas.</i>)
	E.	—	Justina. cfr. Supp. tab. 19. f. 4—4h. larva, foll. chrys.
187.	F.	BOMBYX	Orsilochus. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 46. D. (<i>fem.</i>)
	G.H.	NOCTUA	focula.
188.	I.	PHALAEENA	Arnobia. (<i>fem.</i>)
384.	A.B.	EREBUS	Corisandra. marmorides, nobis.

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.
191.	384.	C. SERICARIA Ziliante. (<i>fem.</i>) D.E. BOMBYX Aegina. cfr. Supp. tab. 24. f. 4. 4g. 4h. larva et chrys.
		F. PYRALIS Walchiana. G. —— Floralis. H. —— Thunberghiana. I. —— Kleemanniana. K. —— Esperiana. L. BOTYS Houttuynnialis.
192.		M. PYRALIS Clerckiana.
193.	385.	A.B. URANIA Ripheus...
194.		C.D. PAPILIO Asterias. Cram. et God. Troilus. Smith-Abbot. tom. I. pag. 1. tab. 1.
196.	E.F.	—— Demetrius.
197.	386.	A.B. —— Remus. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 10. A. B. et C.D. —— Arbates. (<i>fem.</i>) Cram. et Boisd. cfr. tab. 278. C. D. (<i>mas.</i>) Anchises. Linn. Syst. Nat. II. p. 746. —— Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 13. —— God. Enc. Meth. IX. p. 36.
199.	E.F.	—— Eurymedes.
200.	387.	A.B. CASTNIA Pylades.
201.		C.D. PIERIS Dorimene. (<i>mas.</i>) Cram. et Boisd. Ageleis. God. Enc. Meth. IX. p. 147.

C O M M E N T A T I O

T O M . IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
201.	387.	E.	SATYRUS Philis. cfr. tab. 315. A. Andromeda. (<i>var.</i>) God. l. l.
202.		F.G.	NYMPHALIS Monyma. (1) Myrto. God. Enc. Meth. IX. p. 418.
	388.	A.B.	Veranes. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 160. D. E. (<i>mas.</i>)
203.		C.D.	Leonida. (<i>mas.</i>) cfr. Supp. tab. 6. fig. 2. 2b. larva et chrys. Eribotes. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 73. ——— God. Enc. Meth. IX. p. 366.
		E.F.	Leonida. (<i>fem.</i>) Eribotes. God. l. l.
204.		G.H.	VANESSA Angelica. C aureum. Linn. Syst. Nat. II. p. 778. ——— n°. 161. ——— God. Enc. Meth. IX. p. 304.
	389.	A.B.	PAVONIA Automedon. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 41. A. B. (<i>mas.</i>)
205.		C.D.	VANESSA polychloros. (<i>var.</i>) (Species europaea.)
207.		E.F.	DANAIS Climena. Algea. God. Enc. Meth. IX. p. 178.
		G.H.	ARGYNNIS Alcippe. Alciope. God. Enc. Meth. IX. p. 259.

(1) Antennae sunt capitatae.

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
208.	390.	A.B.	PAVONIA Idomeneus. (<i>fem. var.</i>) cfr. tab. 52. E. (<i>mas.</i>)
		C.D.	POLYOMMATUS Damon. Damastes. God. Enc. Meth. IX. p. 640.
209.		E.F.	Palaemon. Tespis. Linn. Syst. Nat. II. p. 791. n°. 236. — Stoll. post tom. IV. p. 13. Thespis. God. Enc. Meth. IX. p. 682?
		G.H.	ERYCINA Crotopus. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 336. E. F. (<i>fem.</i>) Midas. (<i>mas.</i>) God. I. I.
		I.	Probetor.
		K.	Menalcas.
		L.M.	POLYOMMATUS Ubaldus.
210.	391.	A.B.	SATYRUS Amaryllis. (<i>etiam in Europa.</i>) Leander. Ochsenh. tom. I. p. 309. n°. 68. — (<i>var.?</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 548.
			Clite. Hübner tab. 103. f. 526. 527. — Illig. Mag. für Ins. tom. 3. p. 190.
			Philadilis. Borkh. pars 1. p. 93. n°. 32. pars 2. p. 208.
		C.D.	POLYOMMATUS Bochus.
		E.F.	HESPERIA Forestan.

T O M . IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
211.	391.	G.H.	HESPERIA Paulinus.
		I. K.	Arcalaus.
		L.M.	Artemides.
212.	392.	N.O.	Comus.
		A.B.	Aethlius.
213.	392.	C.D.	Brino. (<i>fem.</i>) cfr. tab. 353. E. F. (<i>mas.</i>)
		E.F.	Herennius.
		G.H.	Morpheus. cfr. tab. 162. F. Phocas. (<i>var.</i>) God. Enc. Meth. IX.
		I. K.	Jolus.
214.	393.	L.M.	Jovianus.
		N.O.	Cerialis. (<i>mas.</i>) cfr. Supp. tab. 10. fig. I—IC.
			Orcus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 341. — God. Enc. Meth. IX. p. 789.
215.	393.	A.B.	Calenus.
		C.	Talaus.
215.	393.	D.	Eurybates, cfr. Supp. tab. 8. f. 2. 2a larva et chrys.
		E.	Salatis. cfr. Supp. tab. 7. f. 5. 5e. lar va et chrys.
		F.G.	Nitocris.
		H.I.	Menes. cfr. Supp. tab. 7. f. 6. 6f. 6g larva et chrys.
394.	A.	SPINX	Medor. cfr. tab. 113. A.
			jatrophae? Fab. 1. 1.

SPHINX

T/O M. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
216.	394.	B.	SPHINX Florestan.
		C.	— Amadis.
		D.	— ficus. (mas.) cfr. tab. 246. E. (fem.)
217.		E.	— Pamphilus.
		F.	ZYGAENA Caffra. (mas.) cfr. tab. 248. H. (fem.)
218.		G.	GLAUCOPIS Cassandra. (fem.)
219.	395.	A.	SATURNIA Salmonea. (fem. var.) cfr. tab. 162. A.
		B.	BOMBYX Eumedide. (fem.) } cfr. Supp. tab. 15. f.
		C.	— — — (mas.) } 9. 10a. larva et foll.
		D.	— Orasia. cfr. Supp. tab. 15. f. 7. 8a. lar- va et chrys.
220.		E.	— Riphea.
		F.	— Phadima.
		G.	— pusilla. cfr. Supp. tab. 23. f. 5. 5k. 5l. larva, foll. chrys.
221.	396.	A.	SATURNIA Jana.
		B.	BOMBYX Molina. (mas.) cfr. tab. 302. E. F. (fem.) Supp. t. 22. f. 4. 4d. larva et chrys.
222.		C.	CALLIMORPHA Aletta.
		D.	NOCTUA Lydia.
		E.	— Apronia.
		F.	— Serapis.
223.		G.	— Artemisia.
		H.	— Brenna.
		I.	— Beltes.
		K.	PYRALIS Edleriana.
224.		L.	BOTYS Druryella.

C O M M E N T A T I O

T O M. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
224.	396.	M.	BOTYS Cramerella.
225.	397.	A.B.	— Belia. (<i>fem.</i>) (etiam in Europa.)
226.		C.	SPHINX teresa.
		D.	BOMBYX Petosiris.
227.		E.	CALLIMORPHA porphyria.
		F.	HERMINIA ? augusta.
		G.	CHELONIA Zerah. (<i>fem.</i>)
		H.	PHALAENA ? Fabiana.
228.		I.	SERICARIA Pandiona. (<i>fem.</i>)
		K.	— Dorothea. (<i>fem.</i>) cfr. Supp. t. 24. f. 3. 3e. 3f. larva, foll. chrys.
		L.	PYRALIS Clisthena.
229.		M.	BOTYS Wedelina. (<i>fem.</i>)
		N.	LASIOCAMPA Phidonia.
		O.	CHELONIA flavea.
230.		P.	SERICARIA Aemilia.
398.		A.	SMERINTHUS populi. (species europaea, herma-phroditus.)
233.		B.	SPHINX Brennus.
		C.	PHALAENA Chlora.
		D.	CHELONIA punctaria.
234.		E.	BOMBYX albina.
		F.G.	CHELONIA Firmiana. cfr. Supp. tab. 24. f. 5. 5i. larva et chrys.
		H.	BOMBYX Helladia.
		I.	— cristata.
		K.	PHALAENA ? Stratonice.

TOM. IV.

Pag.	Tab.	Fig.
235.	398.	L. NOCTUA severa. M. EREBUS ? Eugenia. Paphos ? Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 19. — Oliv. Enc. Meth. Noctua. n°. 50.
236.		N. PHALAEINA fimbriata. O. BOTYS fascialis. (mas.) cfr. Supp. tab. 36. f. 13. (fem.)
399.	A.	BOMBYX (1) Lucilla.
237.	B.	NOCTUA Joviana. Cram. et Oliv. sinuata. Fab. Mant. Ins. tom. 2. p. 145. n°. 83.
	C.	PHALAEINA cingulata.
	D.	SERICARIA Sannio. (?) (etiam in Europa?)
	E.	HERMINIA Phidippe.
238.	G.	EREBUS Clytia. vittatus. Fab. Ent. Syst. III. pars 2. p. 47. — Oliv. Enc. Meth. Noctua. n°. 159.
	H.	NOCTUA dominica.
239.	I.	— Proserpina.
	K.	— Lingea.
	L.	EREBUS Macarea. cfr. tab. 107. F.
240.	M.	BOTYS Cerialis.
	N.	— nitidula.
400.	A.	GLAUCOPIS Atereus.
		CAL-
		(1) Forte <i>Lasiocampa</i> .

C O M M E N T A T I O

T O M. IV.

Pag.	Tab.	Fig.	
241.	400.	B.	CALLIMORPHA Tiresias. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 85. B. (<i>fem.</i>)
		C.	SESSIA bombiliformis.
242.		D.	NOCTUA Polydamia. cfr. Supp. tab. 22. f. 7. 7h. larva et chrys.
		E.	— Tullia.
		F.	— splendida.
		G.	— argentea. (<i>etiam in Europa.</i>) artemisiae. (<i>var.</i>) Fab. Ent. Syst. III. <i>pars</i> 2. p. 78.
243.		H.	PHALAEINA mundataria.
		I.	— marginata. sinuata. Fab. Ent. Syst. III. <i>pars</i> 2. p. 208.
244.		K.	NOCTUA venatrix.
		L.	— Clara. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 311. B. (<i>fem.</i>)
		M.	— Protea.
245.		N.	— juventina.
	O.P.	PHALAEINA vulpenaria.	

SUPPLEMENTUM.

Pag.	Tab.	Figura.	
1.	1.	1a. 1b.	PAPILIO Amosis. larva et chrys. cfr. tab. 269. A. B.
3.		2.	Hippason. Bois d. l. 1. — Anchises. (mas.) larva. cfr. tab. 318. A—D.
4.		3a. 3b.	HELICONIUS Calliope. larva et chrys. cfr. tab. 246. C.
5.		4.	— Euterpe. larva et chrys. cfr. tab. 246. D.
6.		5.	PIERIS Amphione. larva. cfr. tab. 232. E. F.
7.		6a. 6b.	ACRAEA Thalia. larva et chrys. cfr. t. 246. A.
7.		7a. 7b.	ARGYNNIS vanillae. larva et chrys. cfr. tab. 212. A. B.
8.		8.	NYMPHALIS Eupalaemon. larva c. t. 143. B. C.
9.	2.	1a. 1b. 1c. 1d.	Antiochus. God. l. 1. — Fabius cum larva et chrys. cfr. tab. 90. C. D.
10.		2a. 2b. 2c.	Hippona. God. l. 1. — Petreus. larva et chrys. cfr. t. 87. D. E.
			Thetis. God. l. 1.

NYM•

C O M M E N T A T I O

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
12.	2.	3a. 3b.	NYMPHALIS Dirce. (<i>fem.</i>) larva et chrys. cfr. tab. 212. C. D.
		4a. 4b.	— — — (mas.) larva et chrys. cfr. tab. 212. C. D.
13.	3.	1a. 1b. 1c.	COLIAS Marcellina. larva et chrys. cfr. tab. 163. A. B. C.
14.		2a. 2b.	BRASSOLIS sophorae. larva et chrys. cfr. t. 253. A. B. C.
15.		3a. 3b.	PAVONIA cassiae. larva et chrys. cfr. tab. 105. A. B.
16.		4a. 4b. 4c.	— — — Berecynthus. larva et chrys. cfr. tab. 184. B. C.
17.	4.	1a. 1b. 1c.	ARGYNNIS Liriope cum larva et chrys. cfr. tab. 1. C. D.
18.		2a. 2b. 2c.	PIERIS Lyncida. larva et chrys. cfr. t. 131. B.
		3a. 3b.	NYMPHALIS Neaerea. larva et chrys. cfr. t. 75. C. D.
19.		4a. 4b.	— — — Ariadne. larva et chrys. cfr. t. 180. E. F.
			Liberia. God. 1. 1.
20.		5a. 5b.	ERYCINA Endymion. larva et chrys. cfr. t. 244. C—F.
			Gnidus. God. 1. 1.
21.		6a. 6b. 6c.	— — — Cupido. larva et chrys. cfr. tab. 164. D—G.
22.	5.	1. 1a.	NYMPHALIS Chloë.
23.		2. 2b.	ERYCINA Gelon.
.		3. 3c.	POLYOMMATUS Philanthes.

ERY-

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
24.	5.	4. 4e.	ERYCINA Telecles. Gemellus. (<i>fem.</i>) God. <i>Enc.</i> <i>Meth.</i> IX. p. 567.
25.		5. 5f.	HESPERIA Archytas.
		6. 6g.	ERYCINA Titea.
26.	6.	1. 1a.	SATYRUS Arcesilaus. larva et chrys. cfr. t. 294. A—D. Chorinaeus. God. l. l.
27.		2. 2b.	NYMPHALIS Leonida. larva et chrys. cfr. t. 388. C—F. Eribotes. God. l. l.
28.		3. 3c.	Odilia. larva, cfr. tab. 329. C. D. Polycarmes. God. l. l.
29.		4. 4d.	DANAIS Eresime. larva et chrys. cfr. tab. 175. G. H.
30.		5.	BRASSOLIS Obrinus. larva. cfr. tab. 49. E. F. Ancaea. God. l. l.
		6. 6e.	ARGYNNIS Aceste. larva et chrys. cfr. tab. 121. E. F.
31.		7. 7f.	ERYCINA Crotopus. larva et chrys. cfr. tab. 336. E. F. Midas. God. l. l.
32.	7.	1. 1a.	SATYRUS Mermeria. larva et chrys. cfr. tab. 96. B.
33.		2. 2b.	HESPERIA Apastus. larva et chrys. cfr. tab. 111. D. E. Acastus. God. l. l.

T

HES-

C O M M E N T A T I O

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
34.	7.	3. 3c.	HESPERIA Acastus. larva et chrys. cfr. tab. 41. C. D. Phidias. (var.) God. l. l.
35.	4.	4d.	fulgerator. larva et chrys. (Stoll.) cfr. tab. 284. A. B. (?) mercatus. God. l. l. pertinax. larva et chrys. (Surin. vlind. t. 25.) cfr. Supp. t. 35. f. 2. Acastus. (var.?) God. l. l. tab. III. D. E.
		5. 5e.	Stollii. nobis. (1)
		6. 6f. 6g.	Salatis. larva et chr. cfr. t. 393. E. Menes cum larva et chrys. cfr. tab. 393. H. I.
37.	8.	1a. 1b. 1c. 1d.	Bromius. cum larva et chrys. clericus? God. E. M. IX. p. 792.
38.		2. 2a.	Eurybates. larva et chrys. cfr. t. 393. D.
			PHA-
			(1) Auctor operis Surin. vlinders l. l. contendit, larvam non esse <i>H. fulgeratoris</i> sed <i>pertinacis</i> , quae delineata est Supp. tab. 35. f. 2, quam Go- dartius putat varietatem esse <i>H. Acasti</i> . Si igi- tur, uti mihi saltem videtur, major fides habenda est auctori operis laudati quam Stollio, tunc ex erucarum differentia satis patet, dictam illam <i>H.</i> <i>pertinacem</i> non varietatem esse <i>H. Acasti</i> sed peculiarem speciem. Nomen autem <i>pertinacis</i> mu- tavi in <i>Stollii</i> , quia Cramerus jam alteri spe- ciei (tab. 354. F. G.) illud dedit.

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
39.	8.	3.	PHALAEINA Vincentiata.
40.		4.	—— Julianata.
41.		5.	PYRALIS Hubneriana.
		6.	PHYCIS striatalis.
42.		7.	PYRALIS Renaudalis.
43.	9.	1.	HESPERIA Julettus. Atticus? God. E. M. IX. p. 792.
		2. 2a.	ERYCINA Hyginius.
44.		3. 3a.	—— Sabinus.
45.		4. 4a.	HESPERIA Orcus. larva et chrys. cfr. tab. 334. I. K. L.
			Syrichthus. God. l. l.
46.		5. 5a.	—— Vulcanus. larva et chrys. cfr. t. 245. C. D.
			Polyzona. God. l. l.
		6. 6a.	—— Pygmalion. larva et chrys. cfr. tab. 245. A. B.
			Gnetus. God. l. l.
47.	10.	1. 1a. 1b. 1c.	Cerialis. (fem.) cum larva et chrys. cfr. tab. 392. N. O.
			Orcus. God. l. l.
48.		2. 2a. 2b.	GLAUCOPIS Halys. larva, foll. chrys. cfr. t. 357. C.
49.		3. 3a. 3b.	SYNTOMIS Heber. larva, foll. chrys. cfr. t. 287. A.
50.	11.	1. 1a. 1b. 1c. 1d.	GLAUCOPIS Almon. larva, foll. chrys. } cfr. t. —— ——— (fem.) } 224.F. —— ——— (mas var.) } (mas.) T 2 GLAU-

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
52.	11.	2. 2a. 2b.	GLAUCOPIS Psamas. larva, foll. chrys. cfr. tab. 234. G.
53.		3. 3a. 3b.	SYNTOMIS rutilus. larva, foll. chrys. cfr. t. 382. B.
	12.	1.	GLAUCOPIS haemorrhoidalis.
54.		2.	HERMINIA Eulalia.
55.		3.	NOCTUA Archadia. — Solina.
56.		4.	
		5.	PLATYPTERIX? luciata.
		6.	—? quatuormaculata.
		7.	BOTYS strigialis.
57.		8.	CHELONIA Hippia. (fem.)
		9.	PHALAENA Procopia.
58.		10.	— punctata.
		11.	NOCTUA felicia.
59.	13.	1.	HESPERIA Renaldus.
60.		2. 2b.	POLYOMMATUS Clorimena.
		3.	ERYCINA Nicias. Nicon. God. Enc. Meth. IX. p. 588.
61.		4.	— cingulus.
62.		5. 5c. 5d.	GLAUCOPIS Pheres. larva, foll. chrys. cfr. tab. 382. C.
63.		6. 6c. 6f. 6g.	— Enagrus. larva, foll. chrys. cfr. tab. 248. D.
64.		7. 7h. 7i.	SYNTOMIS Sipilus. larva, foll. chrys. cfr. tab. 99. A.

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
65.	14.	1. 2a. 3b. 4c. 5d.	SERICARIA Sylvius cum larva, foll. chrys.
66.		6. 7a. 8b. 9c. 10d.	Archias —————
68.	15.	1. 2a. 3b. 4. 5a. 6b.	GLAUCOPIS Evadnes. larva, foll. chrys. cfr. tab. 357. A.
69.		7. 8a.	SYNTOMIS Laeneus. l. f. chr. cfr. t. 248. G.
70.		9. 10a.	BOMBYX Orasia. larva et chrys. cfr. t. 395. D.
			— Eumedide. larva et foll. cfr. tab. 395. B. C.
71.	11.	12a.	— Orsilochus. larva et foll. cfr. tab. 46. D. 383. F.
72.	16.	1. 1a. 1b.	— Epigena cum larva et chrys.
73.	2.	2c. 2d.	— Zelica —————
74.		3. 4.	— perspicilla. BOTYS fimbrialis. (mas.) cfr. tab. 348. C. (fem.)
75.		5.	PYRALIS Swederiana.
76.		6. 6e.	CHELONIA nitida. larva et chrys. cfr. tab. 274. F.
			elegans. Oliv. l. l.
		7. 7f. 7g.	SATURNIA Liberia. larva, foll. chrys. cfr. tab. 268. F. G.
77.		8. 8h.	CHELONIA Cunigunda. larva et chrys. cfr. tab. 344. D. E.
79.	17.	1. 1a.	SATURNIA Abasia. larva et chrys. cfr. tab. 344. A. B. C.

C O M M E N T A T I O

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
80.	17.	2. 2b.	SATURNIA Nausica. larva et chrys. cfr. tab. 249. D. E. 303. B. C.
81.		3.	—— Io. (mas.) larva. cfr. t. 303. F. G.
		3c.	—— (fem.) ————— D. E.
		3d.	—— chrysalis.
		4. 4e. 4f.	—— rivulosa. larva, foll. chrys. cfr. tab. 107. A.
82.		5.	Tarquinia. larva. cfr. t. 4. A. B. C. 367. F.
84.		6. 6g.	HESPERIA Broteas. larva et chrys. cfr. tab. 283. C. D.
85.		7. 7h. 7i.	BOMBYX silveria. larva, foll. chrys. cfr. t. 359. B. C.
18.	1. 1a. 1b.		—— Hipparchia. larva, foll. chrys. cfr. tab. 185. D.
87.		2.	—— nuda. (mas.) larva.
		2c.	—— (fem.) ————— { cfr. t. 306. B.
		2d. 2e.	—— foll. et chrys. }
88.		3. 3f. 3g.	NOTODONTA Longara cum larva et chrys.
89.		4. 4g. 4h.	BOMBYX Tharops. larva, foll. chrys. cfr. t. 359. A.
90.		5. 5h. 5i.	—— ornata. larva, foll. chrys. cfr. t. 306. G.
91.		6. 6k. 6l. 6m.	SERICARIA Eutropia. (fem.) cum larva, foll. chrys.
92.		7. 7n.	—— Alsus. larva et chrys. cfr. tab. 113. E.
		8. 8o.	NOCTUA nutrix. larva et chrys. cfr. t. 312. B.

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
93.	19.	1. 1a. 1b.	SATURNIA Armida. larva et chrys. cfr. tab. 197. A.
94.		2. 2c. 2d.	erythrinae. Fab. 1. l. Cassandra. larva et chrys. cfr. tab. 197. B.
95.		3. 3e.	erythrinae. Fab. 1. l. (?)
		4. 4f. 4g. 4h.	BOMBYX Begga. larva et chrys. cfr. tab. 355. E.
		5. 5i.	CHELONIA Justina. larva, foll. chrys. cfr. tab. 383. E.
96.			SATURNIA Ephonia. larva et chrys. cfr. Supp. tab. 35. f. 6.
97.	20.	1. 1a. 1b.	Arminia. larva, foll. chrys. cfr. tab. 356. A. D.
98.		2. 2c. 2d.	Irene. larva, foll. chrys. cfr. t. 249. B. C.
		3. 3e. 3f.	BOMBYX hirta. larva, foll. chrys. cfr. tab. 358. A.
99.		4. 4g. 4h.	SERICARIA Bibiana. larva, foll. chrys. cfr. tab. 359. D.
100.	21.	1. 1a.	CALLIMORPHA Cephise. larva, foll. cfr. t. 381. E.
101.		2. 2b. 2c.	GLAUCOPIS coelestina. larva, foll. chrys. cfr. tab. 345. G.
		3. 3d. 3e. 3f.	Micilia. larva, foll. chrys. cfr. tab. 228. G.
102.		4. 4g.	CALLIMORPHA Aterea. larva et chrys. cfr. tab. 370. F.
			BOM-

C O M M E N T A T I O

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
103.	21.	5. 5h. 6. 6i.	BOMBYX Mycalia. larva et chrys. cfr. Supp. tab. 35. f. 4. CHELONIA Helops. larva, foll. chrys. cfr. tab. 72. C.
104.		7.	BOMBYX Bitia. larva. cfr. tab. 322. F.
105.	22.	1.. 1a. 2. 2b.	SPHINX Camertus. larva et chrys. cfr. tab. 225. A. —— Pan. larva et chrys. cfr. t. 216. D.
106.		3. 3c.	NOCTUA? bellatrix. larva et chrys. cfr. tab. 305. F.
107.		4. 4d.	BOMBYX Molina. larva et chrys. cfr. tab. 302. E. F. 396. B.
		5. 5e.	NOCTUA Placidia. larva et chrys. cfr. tab. 359. E.
108.		6. 6f. 6g.	NOTODONTA Nesea. larva et chrys. cfr. t. 305. C.
109.		7. 7h.	NOCTUA Polydamia. larva et chrys. cfr. t. 400. D.
		8. 8i.	—— Schneideriana. larva et chrys. cfr. tab. 308. A.
110.		9. 9k. 9l. 10. 10m. 10n. 10o.	BOTYS marginalis. larva, foll. chrys. cfr. t. 371. D. hyalinata. Fab. l. 1. —— nitidalis. larva et chrys. cfr. tab. 371. F.
111.	23.	1. 1a. 1b.	BOMBYX agresta. larva, foll. chrys. cfr. tab. 306. A.

BOM.

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
112.	23.	2. 2c. 2d.	BOMBYX diaphana. larva, foll. chrys. cfr. t. 360. A.
113.		3. 3e. 3f. 3g.	— Crocos. larva, foll. chrys. cfr. tab. 126. E.
		4. 4h. 4i.	— festiva. larva, foll. chrys. cfr. tab. 71. C.
114.		5. 5k. 5l.	— pusilla. larva, foll. chrys. cfr. tab. 395. G.
115.	6.	6m. 6n.	SERICARIA bifasciata. larva, foll. chrys. cfr. tab. 252. F.
	7.	7o. 7o.	— Meona. larva et chrys. (Stoll.) cfr. tab. 358. B.
			— bifurcata. larva et chrys. (Surin. vlind.) tab. 13. (1)
116.	8.	8p.	BOMBYX Eleuthera. larva et chrys. cfr. tab. 371. A.
24.	1.	1a. 1b.	— domina. larva, foll. chrys. cfr. t. 304. B.
			BOM-

(1) In opere latitato : *natuurlijke historie van Surinaamsche vlinders*, affirmatur ex hac larva non *S. Meonam* provenire, sed aliud insectum, quod ibi vocatur *Ph. Bombyx bifurcata*, et videtur auctori illius operis major fides habenda esse quam Stollio, hanc ob causam, quia hic ex aliorn, alter vero ex propriis observationibus hoc cognovit.

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
117.	24.	2. 2c. 2d.	BOMBYX netrix. larva, foll. chrys. cfr. tab. 307. B.
118.		3. 3e. 3f.	SERICARIA Dorothea. larva, foll. chrys. cfr. tab. 397. K.
		4. 4g. 4h.	BOMBYX Aegina. larva et chrys. cfr. tab. 384. D. E.
119.		5. 5i.	CHELONIA Firmiana. larva et chrys. cfr. t. 398. F. G.
120.		6. 6k.	BOMBYX verago. larva et chrys. cfr. t. 162. D. E. 306. D. E.
121.	25.	1. 1a.	NYMPHALIS Ephestion. Ursula. God. Enc. Meth. IX. p. 380.
122.		2. 2b.	ARGYNNIS Metea.
		3. 3c.	ACRAEA Egina. (mas.) cfr. tab. 39. F. G. (fem.)
			Zidora. God. l. l.
123.		4. 4d.	— Artemisa. Caecilia. Fab. Ent. Syst. III. pars I. p. 177. — God. Enc. Meth. IX. p. 233.
124.	26.	1. 1a.	NYMPHALIS Omphale. (1) sal-
			(1) Secundum Drury Guineam habitat, Stoli- lius vero affirmat exemplar, secundum quod deli- neatio confecta est, ex insula Amboina venisse.

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
			Salmasis. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 132.
			God. Enc. Meth. IX. p. 397.
			Drury II. tab. 8. f. 1. 2.
125.	26.	2. ab.	PAPILIO Messalina, Cynortas. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 37.
			God. Enc. Meth. IX. p. 75.
127.	27.	3.	SATYRUS Nereis.
		4. 4c.	HESPERIA Ophion.
		1.	SATURNIA Argus.
128.		2. 2a.	VANESSA Pelarga. (fem.)
129.		3. 3b.	NYMPHALIS Afer. Aethiopa. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 136.
			God. Enc. Meth. IX. p. 385.
130.		4. 4c.	Argenissa.
131.	28.	5.	PHALAEWA chrysialis.
		1. 1a.	ACRAEA Menippe. (mas.) Zetes. Linn. Syst. Nat. II. pars 1. p. 769.
			— Clerck Icon. Ins. tab. 43. f. 1.
			V 2 Z-

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
			Zethea. God. Enc. Meth. IX. p. 236.
132.	28.	2. 2b. 3.	NYMPHALIS Evelina. DANAIIS Petilia.
133.		4. 4c.	PIERIS Placidia.
134.	29.	1. 1a.	DANAIIS Cenea. Rechila. God. Enc. Meth. IX. p. 183.
135.		2. 2b.	Echeria. Vaillantiana. God. Enc. Meth. IX. p. 183.
136.		3. 3c. 4. 4d.	NYMPHALIS Lysandra. Iole. furcula. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 79. Herbsttab. 52. f. 3. 4. God. Enc. Meth. IX. p. 360.
137.	30.	1. 1a.	Marius. (fem.) cfr. tab. 200. D. E. (mas.) Chiron. God. l. l.
138.		2. 2b.	HELICONIUS Sappho.
139.		3. 3c. 4.	? Irene. ERYCINA Menetes. (mas.) Tacitus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 308. God. E. M. IX. p. 588. GLAU-

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
140.	30.	5.	GLAUCOPIS fenestrata.
	31.	1. 1a.	ERYCINA Echerius. (<i>mas.</i>)
		1b.	— — — (fem.)
141.		2. 2c.	SATURNIA Caffaria.
142.		3.	CALLIMORPHA Vaillantina.
143.		4.	PHALAENA politata. (<i>mas.</i>) cfr. tab. 276. F. (<i>fem.</i>) (1)
		5.	— — — vocula.
144.	32.	1. 1a.	PAPILIO Agavus.
		2. 2b.	NYMPHALIS Thystes. Thurius. God. Enc. Meth. IX. p. 354.
145.		3. 3c.	— — — Pyramus.
146.		4. 4d.	POLYOMMATUS Timoleon.
		5.	PHALAENA viridaria.
147.	33.	1. 1a.	PAPILIO Pammon. (<i>var.?</i>) cfr. tab. 141. B. (<i>mas.</i>) 265. A. B. C. (fem.)
		2. 2b.	PIERIS Autonoë. Stoll et Boisd. Hyparete. (<i>var.</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 153.
148.		3. 3c.	— — Aspasia. Stoll et Boisd. Asterope. God. Enc. Meth. IX. p. 154. NYM-

(1) Antennae non sunt capitatae, uti in effigie,
sed filiformes; vide textum, ubi dicitur eas a pic-
tore vitiouse delineatas esse.

C O M M E N T A T I O

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
149.	33.	4. 4d.	NYMPHALIS Hordonia.
150.		5. 5d.	POLYOMMATUS Gorgias. cfr. tab. 270. F. G. (fem.)
		6.	Lara. (mas.) God. l. l.
151.	34.	1.	HESPERIA Prodigus.
152.		1a.	BOMBYX punctigera. (fem.)
		2. 2b.	— — — (mas.)
		3.	PHALAENA Rhanisaria. (mas.) cfr. tab. 119.
		4.	B. C. (fem.)
153.		5.	NOCTUA Clarissa.
154.		6.	— — Clotilda.
155.		7.	— — characterica.
156.		8.	PHALAENA Leontia.
		9.	— — striata.
		1. 1a.	— — marginaria.
157.	35.	2.	— — ocellata.
		3. 3b.	PIERIS Hirlanda.
		4.	HESPERIA pertinax. cfr. tab. 7. f. 4. 4d.
		5.	larva et chrys.
			Acastus. (var.) God. l. l. tab.
			III. D. E.
			Stollii. nobis.
			SPHINX Gannascus.
158.		4.	BOMBYX Mycalia. cfr. Supp. tab. 21. f. 5.
		5.	5h. larva et chrys.
			— — Icilia.

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
159.	35.	6.	SATURNIA Ephonia. cfr. Supp. tab. 19. f. 5. 5i. larva et chrys.
	36.	1.	PHALAENA? Palmyra.
160.		2.	EREBUS Levina. (fem.) cfr. tab. 346. D. (mas.)
		3.	— Feducia.
		4.	NOCTUA Deliana.
161.		5.	CHELONIA Vuteria.
		6.	PHALAENA Zaïde.
		7.	— ? frosinaria.
162.		8.	NOCTUA Fatme.
		9.	— Porcia.
		10.	— Charmione.
		II.	EREBUS Zamis.
163.		12.	BOMBYX Eleutheria. (1)
		13.	BOTYS fascialis. (fem.) cfr. tab. 398. O. (mas.)
164.	37.	1. 1a.	MORPHO Celinde.
165.		2. 2b.	ERYCINA Zeanger.
		3. 3c.	POLYOMMATUS Simaethus. (fem.) cfr. tab. 149. B. C. (mas.)

PO-

(1) Descriptio fig. 12. pertinet ad fig. 13., et rursus fig. 13. ad fig. 12., quia ceteroquin sensum non habet.

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
166.	37.	4. 4d.	POLYOMMATUS Dorimond. cfr. tab. 137. F. G. (mas.) Apidanus. (<i>fem.</i>) God. Enc. Meth. IX. p. 652.
167.	38.	1. 1a. 2. 2b. 3. 3c.	Rustan. Lisus. Alexis. Aelianus. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 280. God. Enc. Meth. IX. p. 654.
168.		4. 4d.	Hassan. cfr. tab. 213. D.E. Janias. God. Enc. Meth. IX. p. 641.
		5. 5e. 6. 6f.	Cethegus. Narbal.
169.	39.	7. 7g. 1. 1a.	ERYCINA Humerius. Lysimon.
170.		2. 2b. 3.	Hanno. Bomilcar. cfr. tab. 170. C. (mas.) Phareus. (<i>fem.</i>) God. 1. 1.
		4. 4c. 5. 5d.	Aristus. (<i>fem.</i>) Damon. Cachrys. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 306. God. Enc. Meth. IX. p. 575. HES-

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
171.	39.	6. 6e.	HESPERIA Simplicius. Eurycles. (<i>var.</i>) God. Enc. M. IX. p. 730.
	7.	7f.	Alardus. cfr. tab. 284. C. D. Cretheus. (<i>var.</i>) God. E. Meth. IX. p. 739.
	8.		Narcosius. Scipio. Fab. secundum God. Enc. Meth. IX. p. 741.
172.	9.		Dorantes. Eurycles. (<i>var.</i>) God. l. 1.
173.	40.	1.	SPHINX Timesius.
		2.	BOMBYX Beatrix. (<i>fem.</i>)
	3.	3a.	CALLIMORPHA Zerbina. (<i>fem.</i>) (1)
174.	4.	4b.	CHELONIA Sylviana.
175.	5.	5c.	PHALAEONA Sulima.
176.	41.	1a.	PAPILIO Regulus. Crino. Fab. Ent. Syst. III. pars 1. p. 5.
			— God. Enc. Meth. IX. p. 66.
			— Boisd. Spec. des Lép. I. p. 207.
	2.	2b.	COLIAS Caesonia. (<i>fem.</i>) BOM-
			(1) Fortasse eadem species quae tab. 173. C. de- lineata est.

COMMENTATIO ZOÖLOGICA.

S U P P.

Pag.	Tab.	Figura.	
177.	41.	3.	BOMBYX Scribonia.
178.	42.	4.	— Velleda. (<i>fem.</i>)
		1.	— imperialis. (<i>fem.</i>)
		2.	— Laocoon. (<i>mas var.</i>) cfr. tab. 117.
		1.	A. B. C. IDEA. Idea. (<i>var.</i>) Lyncea. God. Enc. Meth. IX. p.

195.

CATA-

CATALOGUS SYSTEMATICUS

LEPIDOPTERORUM,

QUAE IN OPERE CRAMERI DESCRIPTA SUNT,
SECUNDUM METHODUM

L A T R E I L L I.

SECUNDUM ORDINEM GENERUM.

CATALOGUE OF THE
EXHIBITION OF

THE LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF TORONTO

WITH AN APPENDIX CONTAINING A LIST OF BOOKS
RECENTLY RECEIVED.

BY J. J. S. H. A. J.

LIBRARIAN, UNIVERSITY LIBRARIES,

PRINTED FOR THE UNIVERSITY PRESS BY W. MORRISON & CO.

1870. PAPER, 12 MO., 120 PAGES.

PRICE, 25 CENTS. POSTAGE, 10 CENTS.

THE UNIVERSITY PRESS, TORONTO.

F A M. I. D I U R N A.

Alae quatuor aut superiores saltem, insecto sedente, erectae, semper solutae; inferiores retinaculo nullo. *Antennae* plerumque ad apicem capitatae aut subcrassiores, in paucis filiformes vel subsetaceae et apice graciliore, uncinato. *Lingua* in omnibus adest.

Eruca pedibus 16. *Chrysalis* saepissime nuda et angulata, ad postica tantum vel etiam per medium funiculo filisve transversis alligata, in paucis subfolliculata, et tunc laevis aut Lepidopterorum nocturnorum pupae similis. Metamorphosis plerumque sub dio. Volatus diurnus.

SECTIO I. PAPILIONIDES.

Tibiae posticae apice solo spinoso aut ealcarato. *Alae* quatuor ad perpendicularm erectae. *Antennae* semper capitatae aut extrorsum crassiores, apice nunquam abrupte uncinato.

Eruca subdialis. *Chrysalis* saepissime nuda et angulata, postice solum aut etiam per medium filo transverso alligata, rarissime laevis et subfolliculata.

P A P I L I O.

Tab.	Figura.	<i>Palpi</i> brevissimi, clypeum vix attingentes, faciei appressi, non prominuli, articulo tertio minimo, obsoleto, aut vix discernendo. <i>Pedes</i> 6 cursorii.
2.	B. C.	P. Phorcas. God.
7.	A. B.	P. Amphitryon. God.
9.	B. C.	P. Leonidas. God. (<i>similis. Cram.</i>)
10.	A. B.	P. Remus. var. Boisd. (<i>Hippolythus. Cr.</i>)
11.	—	————— — — — (————— —)
135.	A.	———— fem. —————
136.	—	———— — — —
386.	A. B.	———— mas. —————
14.	A.	P. Ascanius. God.
16.	C. D.	P. Polycaon. sem. Boisd. (<i>Androgeus. Cr.</i>)
350.	A. B.	———— — — — —————
204.	—	———— — var. Boisd. (<i>Piranthus. Cr.</i>)
203.	—	———— mas. Boisd.
17.	C. D.	P. Dolicaon. God.
23.	A. B.	P. Priamus. mas. God.
123.	A.	———— fem. — (<i>Panthous. Cr.</i>)
124.	—	———— — — — —————
25.	—	P. Helicaon. sem. Boisd. (<i>Pompejus. Cr.</i>)
195.	—	———— — — — ————— (<i>Minos. Cr.</i>)
29.	C. D.	P. Eurymas. God. (<i>Lysander. Cr.</i>)
—	E.	P. Hippason. mas. Boisd.

P. A. P. I. L. I. O.

Tab.	Figura.	
269.	A. B.	P. Hippason. fem. Boisd. (<i>Amosis. Cr.</i>)
S. I.	1a. 1b.	— larva et chrys.
29.	F.	P. Euristeus. Boisd.
32.	A. B.	P. Memnon. fem. Boisd. (<i>Agenor. Cr.</i>)
50.	—	— — — — (<i>Laomedon. Cr.</i>)
222.	—	— — — — (<i>Ancaeus. Cr.</i>)
166.	A.	— — — — var. Boisd. (<i>Alcanor. Cr.</i>) (cf. cat. primus.)
182.	A. B.	— — — — (<i>Achates. Cr.</i>)
243.	A.	— — — —
91.	C.	— mas. (<i>Hebequæ. Cr.</i>)
—	A. B.	— — — — var. — (<i>Androgeos. Cr.</i>)
37.	—	P. Polyxenus. God. (<i>Polyenes. Cr.</i>)
38.	—	P. Turnus. God. (<i>Alcidamas. Cr.</i>)
40.	—	P. Deiphobus. fem. God. (<i>Alcandor. Cr.</i>)
181.	—	— mas. —
43.	A.	P. Mutius. God. (<i>Romulus Cr.</i>)
49.	(A. B.	P. Protenor. — —
53.	—	P. Polymnestor. God
72.	—	P. Antiphates. Boisd.
73.	—	P. Xuthus. God.
82.	C. D.	P. dissimilis. God.
89.	A. B.	P. Cresphontes. God. (<i>Demolion. Cr.</i>)
90.	B.	P. Polites. var. God. (<i>Alphenor. Cr.</i>)
93.	A. B.	P. Calchas. God. (<i>Palamedes. Cr.</i>)
98.	F. G.	P. Marcellus? Boisd. (<i>Ajax. Cr.</i>)
103.	A. B.	P. Paris. Boisd.

P A P I L I O.

Tab.	Figura.	
103.	C.	P. Bianor. Boisd.
106.	C. D.	P. Agamemnon. God. (<i>Aegisthus. Cr.</i>)
112.	A. B.	P. Belus. Boisd.
—	C.	P. Crassus. Boisd.
113.	A.	P. Lycidas. —
—	B.	P. Numitor. —
—	C.	P. Erymanthus. Boisd.
121.	A. B.	P. Ulysses. mas. God.
122.	A.	—— fem. — (<i>Diomedes. Cr.</i>)
—	B. C.	P. Eurypylus. God.
—	D. E.	P. Sarpedon. —
128.	A.	P. Polydorus. mas. God.
—	B.	—— fem. —
139.	A. B.	P. Glaucus. God.
140.	—	P. Hellen. God. (<i>Helena Cr.</i>)
141.	A.	P. Hector. —
—	B.	P. Pammon. mas. Boisd.
265.	A. B. C.	—— fem. Boisd. (<i>Polites. Cr.</i>)
S.33.	1. 1a.	—— var. ? —
142.	A. B.	P. Mnestheus. God.
151.	—	P. Brutus. God. (<i>Merope. Cr.</i>) (cf. cat. primus.)
378.	D. E.	—— — —
152.	(B.)	P. Podalirius. God.
153.	A. B.	P. Helenus. God.
157.	—	P. Gambrisius. mas. Boisd.
229.	A.	—— fem. ? — (<i>Drusius. Cr.</i>)
230.	—	—— — — —

PAPILIO.

Tab.	Figura.	
165.	A.	P. Thoas. var. Boisd. (<i>Cresphontes. Cr.</i>)
166.	B.	_____
167.	A. B.	_____ fem. _____
177.	—	P. Torquatus. God.
179.	—	P. Codrus. God.
180.	B.	P. Theseus. —
187.	A. B.	P. Nireus. fem. God.
378.	F. G.	_____ mas. —
194.	A.	P. Amphimedon. God.
202.	A. B.	P. Protesilaus. God.
207.	A. B. C.	P. Troilus. God.
208.	A. B.	P. Philenor. God. (<i>Astinous. Cr.</i>)
211.	—	P. Vertumnus. (fem. ?) God.
—	C.	_____ (mas?) —
—	D. E.	P. Polydamas. God.
—	F. G.	P. Sesostris. God.
219.	A.	P. Amphrisius. mas. var. Boisd.
231.	A. B.	P. Demoleus. God.
232.	—	P. Epius. God. (<i>Erithonius. Cr.</i>)
234.	A.	P. Westermannii. mas. Boisd. (<i>Niavius. Cr.</i>)
—	B. C.	P. Agapenor. Boisd. (<i>Antheus. Cr.</i>)
241.	C. D.	P. Aegisthus. God.
277.	A. B.	P. Severus. mas. God.
278.	—	_____ fem. —
277.	C. D.	P. Tullus. God.
278.	—	P. Arbates. mas. Boisd. (<i>Panthonus. Cr.</i>)

C O M M E N T A T I O

P A P I L I O.

Tab.	Figura.	
386.	C. D.	P. Arbates. fem. Bois d.
279.	A. B.	P. Aeneas. mas. God.
—	C. D.	_____ fem. _____
295.	E. F.	P. Panope. God.
317.	C. D.	P. Sinon. mas. God.
—	E. F.	_____ fem. _____
318.	A. B.	P. Archelaus. fem. God. (<i>Anchises. Cr.</i>)
—	C. D.	_____ mas. _____
S. 1.	2.	_____ larva.
318.	E. F.	P. Aristaeus. God.
361.	A. B.	P. Coristheus. Bois d. (<i>Aristeus. Cr.</i>)
378.	C.	P. Arcas. God.
385.	C. D.	P. Asterias. God.
—	E. F.	P. Demetrius. God.
386.	—	P. Eurymedes. God.
S. 26.	2. 2b.	P. Cynortas. God. (<i>Messalina. Stoll.</i>)
- 32.	1. 1a.	P. Agavus. God.
- 41.	—	P. Crino. God. (<i>Regulus. Stoll.</i>)

P I E R I S.

Palpi graciles, subcylindrici, articulo ultimo si-
ve tertio praecedentis fere longitudinis aut illo
longiore. *Antennae* elongatae, capitulo his abrup-
to obconico compresso, illis fusiformi, elongato.
Pedes priorum.

13.	E. F.	P. Erycinia. mas. Bois d. (<i>Bellona. Cr.</i>)
177.	E.	_____ fem. _____

PIERIS.

Tab.	Figura.	
27.	E.	P. Albula. God.
36.	A.	P. Leucippe. mas. God.
—	B. C.	_____ fem. _____
43.	D. E.	P. Pasithoë. mas. Boisd. (<i>Porsenna. Cr.</i>)
352.	A. B.	_____ fem. _____
44.	A.	P. Amasene? Boisd.
—	B. C.	P. Coronis. fem. God.
221.	F. G.	_____ var. _____ (<i>Eyagete. Cr.</i>)
362.	E. F.	_____ _____ (<i>Zeuxippe. Cr.</i>)
55.	—	P. Isse. mas. God.
339.	C. D.	_____ fem. _____
60.	C.	P. Coronissa. _____
63.	A. B.	P. Pyrrha. mas. God.
319.	A.	_____ fem. _____ (<i>Pamela. Cr.</i>)
68.	B. C.	P. Coronea. mas. God.
361.	G. H.	_____ fem. _____
80.	E.	P. Perigone. God. (<i>Pasiphæc. Cr.</i>)
85.	A.	P. Valeria. mas. var. God.
91.	D. E.	P. Eupompe. fem. Boisd. (<i>Evippe. Cr.</i>)
—	F. G.	P. Evippe. Boisd.
95.	C. D.	P. Creona. fem. God.
—	E. F.	_____ mas. _____
105.	C. D.	P. Aenippe. fem. var. Boisd.
229.	B. C.	_____ var. _____
105.	E. F.	P. Lycimnia. fem. God.
110.	C.	P. Drusilla. God.
—	D.	P. Poppea. _____

P I E R I S.

Tab.	Figura.	
110.	E. F.	P. Paulina. God.
116.	A. B.	P. Amathonte. mas. Boisd.
—	C.	———— fem. —— (<i>Molphea. Cr.</i>)
125.	A. B.	P. Pyrene. fem. God.
—	C.	———— mas. —
131.	B.	P. Lyncida. God.
S. 4.	2a. 2b. 2c.	———— larva et chrys.
141.	F.	P. Monuste. God.
146.	B.	P. Ammonia. —— (<i>Ammon. Cr.</i>)
150.	F.	P. Empeda. God. (<i>Medusa. Cr.</i>)
153.	C. D.	P. Melite. God.
—	E. F.	P. Phronima. God. (<i>Licinia. Cr.</i>)
154.	C. D.	P. Calypso. mas. God.
—	E. F.	———— fem. —
157.	C. D.	P. Venilia. fem. var. Boisd.
164.	A. B.	P. Glaucippe. mas. God.
—	C.	———— fem. —
171.	C. D.	P. Hellica. God. (<i>Daplidice. Cr.</i>)
—	E. F.	P. Glaphyra. God. (<i>Gliciria. Cr.</i>)
186.	C. D.	P. Hedile. God.
187.	—	P. Hyparete. mas. Boisd. (<i>Autonoë. Cr.</i>)
320.	A. B.	———— fem. —————
189.	D. E.	P. Egialea. fem. Boisd.
258.	—	———— mas. —
195.	B. C.	P. Hippo. God.
201.	A.	P. Argia. —— (<i>Cassiopea. Cr.</i>)
—	B. C.	P. Epicharis. mas. God. (<i>Eucharis. Cr.</i>)

PIERIS.

Tab.	Figura.	
202.	C.	P. Epicharis. fem. God. (<i>Eucharis. Cr.</i>)
207.	D. E.	P. Orbona. fem. Boisd. (<i>Epaphia. Cr.</i>)
—	F. G.	P. Chloris. God. (<i>Thermopylae. Cr.</i>)
210.	A. B.	P. Philyra. mas. God. (<i>Hyparete. Cr.</i>)
339.	E. F.	_____ fem. _____
210.	—	P. Cebrene. Boisd. (<i>Arethusa. Cr.</i>)
—	G. H.	P. Liberius. God.
213.	C.	P. Eudoxia. _____
217.	C. D.	P. Marianne. fem. God.
—	E.	_____ mas. _____
232.	C. D.	P. Laja. God.
—	E. F.	P. Amphione. God.
S. I.	5.	_____ larva.
233.	C.	P. Acalis. God. (<i>Thisbe. Cr.</i>)
237.	D. E.	P. Agathina. God.
258.	A. B.	P. Belisama. (fem. ?) God.
—	C. D.	_____ (mas ?) _____
270.	A. B.	P. Mesentina. mas. God.
273.	A.	P. Delia. Boisd.
280.	D.	P. Vocula. fem. Boisd. (<i>Eumelia. Cr.</i>)
353.	C. D.	_____ mas. _____
299.	A. B.	P. Eucharis. mas. Boisd. (<i>Aurora. Cr.</i>)
—	C. D.	_____ fem. _____
320.	—	P. Zelmira. God.
—	E. F.	_____ var. _____
338.	—	P. Achine. Boisd.
—	G. H.	P. Severina. God.

C O M M E N T A T I O

P I E R I S.

Tab.	Figura.	
352.	C. D.	P. Danaë. mas var. God.
—	E. F.	_____ fem. _____
363.	C. D.	P. Ada. God.
379.	A.	P. Narica. God. (cf. cat. primus.)
387.	C. D.	P. Ageleis. —
397.	A. B.	P. Belia. fem. God.
S. 28.	4. 4c.	P. Placidia. God.
- 32.	2. 2b.	P. Autonoë. Boisd.
—	3. 3c.	P. Asterope. God. (<i>Aspasia. Stoll.</i>)
- 35.	I. 1a.	P. Hirlanda. —

C O L I A S.

Palpi valde compressi, articulo ultimo brevissimo. *Antennae* breves, in capitulum obconicum sensim abeuntes. *Pedes* priorum.

12.	C. D.	C. Scylla. mas. God.
14.	F. G.	C. Dorippe. God. (<i>Palaeno. Cr.</i>)
20.	H. I.	C. Mana. Boisd. (<i>Agave. Cr.</i>)
—	K. L.	C. Neda. God. (<i>Nise. Cr.</i>)
27.	F.	C. Phiale. Boisd.
53.	C. D.	C. amata. fem. God. (<i>Calais. Cr.</i>)
351.	A. B.	_____ mas. _____
—	C. D.	_____ var. _____
55.	—	C. Crocale. Boisd.
58.	A. B.	C. Pyranthe. fem. God. (<i>Alcyone. Cr.</i>)
—	C.	_____ mas. _____

COLIAS.

Tab.	Figura.	
94.	A. B.	C. Philea. fem. God. (<i>Aricia. Cr.</i>)
361.	E. F.	_____ — — (Melanippe. Cr.)
173.		mas. _____
99.	C. D.	C. Elathea. _____
—	E. F.	C. Argante. fem. _____ (<i>Cypris. Cr.</i>)
173.	C. D.	_____ mas. _____ (<i>Hersilia. Cr.</i>)
120.	—	C. Titania. fem. _____ (<i>Statira. Cr.</i>)
141.	E.	_____ mas var. God. (<i>Alcmeone. Cr.</i>)
120.	E. F.	C. Eubule. fem. ? Boisd.
163.	A. B. C.	_____ mas. _____ (<i>Marcellina. Cr.</i>)
S. 3.	ia. ib. ic.	_____ larva et chrys.
124.	B. C.	C. Hecabe. God.
129.	A. B.	C. Maerula. — (<i>eclipsis. Cr.</i>)
131.	E.	C. Rhamni. var. Boisd. (<i>Cleopatra. Cr.</i>)
141.	C. D.	C. Trite. God.
187.	E. F.	C. Hilaria. fem. var. Boisd. (<i>Jugurtha. Cr.</i>)
339.	A. B.	_____
210.	C. D.	C. Nicippe. God.
229.	D. E.	C. Alcmeone. fem. Boisd. (<i>Catilla. Cr.</i>)
331.	A.	C. candida. God.
—	B. C.	C. Brigitta. —
340.	A. B.	C. Electra. var. God. (<i>Palaeno. Cr.</i>)
351.	E. F.	C. Hyale. mas. _____
—	G. H.	_____ fem. _____
361.	C. D.	C. Philippina. _____
S. 41.	2. 2b.	C. Caesonia. fem. God.

C O M M E N T A T I O

D A N A I S.

Tab.

Figura.

Alae trigonae; antennae capitulo subincrastato, incurvo. Palpi breves, clypeum attingentes, articulo ultimo praecedente vix duplo majore. Pedes, in hoc sequentibusque generibus (usque ad Erycinam), quatuor tantum cursorii.

2.	F. G.	D. Niavia. Bois d.
3.	A. B.	D. Archippe. God. (<i>Erippus. Cr.</i>)
206.	E. F.	— — — — (<i>Plexippus. Cr.</i>)
26.	C. D.	D. Gylippus. —
30.	D.	D. Melane. God.
59.	D. E.	D. Limniace. mas. God.
—	F.	D. Aventina. God.
118.	B. C.	D. Chrysippe. —
127.	A. B.	D. Melanippe. —
—	C. D.	D. Midama. God. (<i>Mulciber. Cr.</i>)
—	E. F.	D. Alcippe. —
175.	G. H.	D. Eresime. —
S. 6.	4. 4d.	— — — larva et chrys.
180.	A.	D. Hegesippe. God.
188.	B.	D. Juventa. God.
192.	D.	D. Damoclea. God. (<i>Egialea. Cr.</i>)
205.	E. F.	D. Erippe. God. (<i>Berenice. Cr.</i>)
206.	C. D.	D. Plexippe. God. (<i>Genuitia. Cr.</i>)
230.	D. E.	D. Lotis. God.
266.	A. B.	D. Prothoë. fem. God. (<i>Midamus. Cr.</i>)
—	C.	D. Claudia. God. (<i>Basilissa. Cr.</i>)

D.

DANAI S.

Tab.	Figura.	
266.	D.	D. Eleusine. God.
—	E. F.	D. Coreta. God. (<i>Core. Cr.</i>)
279.	—	D. Ismare. —
375.	A. B.	D. Philene. —
—	C. D.	D. Artenice. var. God.
377.	—	D. Melissa. God.
—	E.	D. similis. fem. God. (<i>Algea. Cr.</i>)
—	F.	D. Cleona. God. —
389.	E. F.	D. Algea. — (<i>Climena. Cr.</i>)
S. 28.	3.	D. Petilia. —
—	1. 1a.	D. Rechila. — (<i>Cenea. Stoll.</i>)
—	2. 2b.	D. Vaillantiana. God. (<i>Echeria. Stoll.</i>)

I D E A.

Alae elongatae, subovales; antennae subfiliformes. Palpi uti in prioribus.

193.	A. B.	I. Agelia. God. (<i>Idea. Cr.</i>)
362.	D.	— — — —
S. 42.	1.	I. Lyncea. — (<i>Idea. var. Cr.</i>)

HELI CONIUS.

Antennae capite truncoque duplo longiores, capitulo elongato, sensim formato. Palpi clypeum ultra assurgentibus, articulo ultimo praecedente multo majore.

17.	A. B.	H. Hecale. God. (<i>Pasithoe. Cr.</i>)
22.	D.	H. Astrea. —

C O M M E N T A T I O

H E L I C O N I U S.

Tab.	Figura.	
26.	G. H.	H. Ilione. God.
34.	B. C.	H. Ergatis. — (<i>Egeria. Cr.</i>)
38.	C. D.	H. Thalestris. God. (<i>Thales. Cr.</i>)
—	E. F.	H. Antiocha. —
45.	—	H. Phyllis. God. (<i>Roxane. Cr.</i>)
54.	C. D.	H. Sara. God. (<i>Rhea. Cr.</i>)
66.	—	— var. — (<i>Clytia. Cr.</i>)
65.	A. B.	H. Doris. — (<i>Quirina. Cr.</i>)
337.	C.	— var. —
90.	A.	H. Eva. — — (<i>Ceres. Cr.</i>)
316.	A. C.	— — — (<i>Passinuntia. Cr.</i>)
—	B.	— var. — —
119.	A.	H. Cynisca. God. (<i>Vesta. Cr.</i>)
188.	—	— var. — (<i>Cybele. Cr.</i>)
126.	C. D.	H. Eurymedius. —
133.	F.	H. Calliope. var. — (<i>Eugenia. Cr.</i>)
246.	C.	— — —
S. r.	3a. 3b.	— — — larva et chrys.
177.	F.	H. Erato. var. God. (<i>Amathusia. Cr.</i>)
189.	A.	H. Erythraea. —
190.	C.	H. Mneme. God.
—	D.	— — — (<i>harmonia. Cr.</i>)
—	E.	H. Callicopis. mas. God.
—	F.	— — — fem. —
191.	C.	H. Melpomene. God.
—	D.	H. Egena. God.
297.	E.	— — — (<i>Ludovica. Cr.</i>)

HELICONIUS.

Tab.	Figura.	
191.	E.	H. Polymnia. God.
—	F.	H. Charitonia. —
197.	—	H. Phlegia. fem. God.
236.	A. B.	_____ mas. —
231.	C.	H. diaphanus. mas. God.
315.	D. E.	_____ fem. —
231.	D.	H. Melanida. var. ? — (<i>Lenea. Cr.</i>)
—	F.	_____ —
—	E.	H. Nisea. God.
315.	F.	_____ — (<i>Selene. Cr.</i>)
—	G.	_____ —
246.	B.	H. Rosalia. God.
—	D.	H. Euterpe. —
S. I.	4.	_____ larva.
257.	B. C.	H. Flora. God.
—	D. E.	H. Aegle. — (<i>Clio. Cr.</i>)
—	F.	H. Psidii. —
280.	C.	H. Eudema. God. (<i>Eurytea. Cr.</i>)
297.	A.	H. Andraemona. God.
—	B.	_____ — (<i>Udalrica. Cr.</i>)
—	C. D.	H. Numata. God.
—	F.	H. Equicola. —
350.	C. D.	H. Isabella. —
—	E. F.	H. Lucia. God.
363.	A. B.	H. Assaracus. God.
364.	C. D.	H. Silvana. God.
378.	A. B.	H. Ricini. —

H E L I C O N I U S.

Tab. Figura.

- S.30. 2. 2b. H. Sappho. God.
— 3. 3c. H. ? Irene. —

A C R A E A.

*Antennae capite truncoque non duplo longiores,
capitulo abrupto. Palpi antecedentium.*

39.	F. G.	A. Zidora. fem. God. (<i>Aegina. Cr.</i>)
S.25.	3. 3c.	———— mas. —————
81.	C. D.	A. Pasiphaë. God. (<i>Medea. Cr.</i>)
230.	B. C.	A. Gea. God. (<i>Epaea. Cr.</i>)
233.	A.	A. Euryta. mas. God.
—	B.	———— fem. —————
246.	A.	A. Thalia. God.
S. 1.	6a. 6b.	———— larva et chrys.
268.	A. B.	A. serena. mas. God. (<i>Eponia. Cr.</i>)
—	C. D.	———— fem. —————
298.	A. B.	A. Vesta. — — (Terpsichore. Cr.)
—	C.	———— mas. —————
—	D. E.	A. Violae. God. (<i>Cephea. Cr.</i>)
—	F. G.	A. Horta. —————
S.25.	4. 4d.	A. Caecilia. God. (<i>Artemisa. Cr.</i>)
-28.	I. 1a.	A. Zethea. God. (<i>Menippe. Cr.</i>)

C E T H O S I A.

*Alae oblongae, angustae. Palpi alter ab altero
remoti per totam longitudinem. Antennae sen-
sim*

CETHOSEA.

Tab.	Figura.	
		sim elongato-capitatae. <i>Tarsi</i> unguibus simplicibus.
62.	A. B.	C. Cydippe. mas. God. (<i>Ino. Cr.</i>)
130.	B. C.	C. Phaeusa. God.
145.	—	C. Penthesilea. God.
175.	A. B.	C. Biblina. God. (<i>Biblis. Cr.</i>)
177.	C. D.	C. ? Lybia. — (<i>Hypsipyle. Cr.</i>)
196.	E. F.	C. Dido. God.
215.	A.	C. Julia. mas. God. (<i>Alcyonea. Cr.</i>)
—	F. G.	— fem. —
—	B. C.	C. Juno. God.
—	D. E.	C. Delila. —
295.	C. D.	C. Cyane. —

ARGYNNIS.

Alae posticae plerumque rotundae. *Palpi* sub finem tantum remoti. *Antennae* capitulo abrupto, brevi. *Tarsi* unguibus unidentatis.

1.	C. D.	A. Liriope. God.
S. 4.	1c.	— — —
	ia. ib.	— — larva et chrys.
14.	B. C.	A. Niphe. fem. God.
—	D. E.	— — mas. —
25.	B. C.	A. Cynara. God. (<i>Maja. Cr.</i>)
44.	D. E.	A. Idalia. mas. God.
	F. G.	— — fem. —

C O M M E N T A T I O

A R G Y N N I S.

Tab.	Figura.	
57.	E. F.	A. Cybele. God. (<i>Daphnis. Cr.</i>)
69.	—	A. Columbina. fem. var. God. (<i>Claudia. Cr.</i>)
209.	—	— (Hegesia. Cr.)
98.	D. E.	A. Diana. God.
101.	A. B.	A. Morpheus. mas. God. (<i>Cocyta. Cr.</i>)
—	C.	— fem. —
121.	E. F.	A. Acoste. God.
S. 6.	6. 6e.	— larva et chrys.
148.	E. F.	A. Erymanthis. God. (<i>Lampetia. Cr.</i>)
238.	F. G.	—
157.	E. F.	A. Iole. God. (<i>Laodice. Cr.</i>)
169.	—	A. Tharossa. God. (<i>Tharos. Cr.</i>)
189.	B. C.	A. Myrissa. — (<i>Myrina. Cr.</i>)
193.	C. D.	A. Phaethontea. God. (<i>Phaethon. Cr.</i>)
212.	A. B.	A. Vanillae. God.
S. 1.	7a. 7b.	— larva et chrys.
238.	A. B.	A. Phalanta. mas. God. (<i>Columbina. Cr.</i>)
337.	D. E.	— fem. —
253.	F. G.	A. Janthe. God. (<i>hera. Cr.</i>)
281.	C. D.	A. Egista. —
349.	A. B.	A. Lampetia. God.
389.	G. H.	A. Alciope. God. (<i>Alcippe. Cr.</i>)
S. 25.	2. 2b.	A. Metea. God.

V A N E S S A.

*Palpi per totam longitudinem contigui, sensim
in acumen seu cuspidem abeuntes, valde com-
pres-*

VANESSA.

Tab.	Figura.	
		pressi. <i>Antennae</i> capitulo abrupto, brevi, obconico-ovali. <i>Eruca</i> valde spinosa.
5.	E. F.	V. Progne. God.
8.	F. G.	V. Laomedia. God.
12.	E. F.	V. Huntera. — (<i>Iole. Cr.</i>)
19.	C. D.	V. Orithyia. fem. God.
290.	—	
—	A. B.	— mas. —
32.	E. F.	— — —
19.	—	V. P interrogationis. God. (<i>C. aureum. Cr.</i>)
21.	C. D.	V. Larinia. mas. — (<i>Lavinia. Cr.</i>)
203.	—	— fem. var. — (<i>Evarete. Cr.</i>)
290.	E. F.	— — — — — (<i>Genoveva. Cr.</i>)
21.	—	V. Clelia. God.
26.	—	V. Cardui. — (<i>Carduelis. Cr.</i>)
35.	A. B. C.	V. Oenone. —
—	D. E.	V. Lemonias. fem. God. (<i>Aonis. Cr.</i>)
—	F.	— mas. —
42.	C. D.	V. Idamene. mas. God. (<i>Ida. Cr.</i>)
374.	—	— fem. — — —
47.	A. B.	V. Charonia. mas. —
—	C.	— fem. —
58.	D. E.	V. Asteria. God.
—	F. G.	V. Almana. —
62.	E. F.	V. Erigone. —
69.	C. D.	V. Hedonia. mas. God.

C O M M E N T A T I O

V A N E S S A.

Tab.	Figura.	
374.	E. F.	V. Hedonia. fem. God.
78.	C. D.	V. L album. God. (<i>Egea. Cr.</i>)
84.	E. F.	V. Vulcania. — (<i>Atalanta. Cr.</i>)
135.	B. C.	V. Octavia. God.
138.	E. F.	V. Terea. —
—	G. H.	V. Laodora. var. God. (<i>Laodice. Cr.</i>)
160.	B. C.	V. Arsinoë. God.
195.	D. E.	V. Polynissa. God. (<i>Polynice. Cr.</i>)
202.	E. F.	V. Jatrophae. —
209.	A. B.	V. Amathea. —
—	C. D.	V. Iphita. God.
213.	A. B.	V. Ilithyia. mas. God.
214.	C. D.	————— fem. —
375.	G. H.	————— var. — (<i>Polynice. Cr.</i>)
219.	D. E.	V. Archesia. God.
220.	C. D.	V. Hippocla. mas. God.
330.	E. F.	————— fem. — (<i>Lucina. Cr.</i>)
220.	—	V. Thyone. God. (<i>Thyoneus. Cr.</i>)
236.	A. B.	V. Enothrea. —
280.	—	V. Juliana. —
281.	E. F.	V. Orthosia. — (<i>Orithyia. Cr.</i>)
289.	A. B.	V. Sabina. fem. God.
—	C. D.	————— mas. —
295.	A. B.	V. ? Sophonisba. —
330.	C. D.	V. V album. God. (<i>polychloros. var. Cr.</i>)
338.	A. B.	V. Cloantha. —
388.	G. H.	V. C aureum. — (<i>Angelica. Cr.</i>)

VANESSA.

Tab. Figura.

389. C. D. V. polychloros. var. God.
S.27. 2. 2a. V. Pelarga. God.

LIBYTHEA:

Palpi capite admodum longiores, in rostellum porrectum conniventes. *Antennae* capite truncoque non insigniter longiores, capitulo elongato-obconico. *Alae* anticae valde angulosae. *Pedes* antici in mare brevissimi, spurii; in femina omnes subconiformes.

108. E. F. L. carinenta. God.

BIBLIOTHEA.

Palpi capite longiores, obtusi, sub finem paululum curvati. *Antennae* capitulo breviore quam in prioribus; *alae* largiores, non angulosae sed dentatae. *Pedes* antici in utroque sexu breves et plicati.

78. E. F. B. Dryope. God.
86. — B. Ariadne. — (*Coryta. Cr.*)
144. G. H. — — (*Merione. Cr.*)
110. A. B. B. Lais. God.
189. F. G. B. Protogenia. God.
236. E. F. B. Hyperia. —
256. A. B. B. undularis. —

A a

NYM-

C O M M E N T A T I O

N Y M P H A L I S.

Tab.	Figura.	
		<i>Palpi breves. Antennae capitulo elongato. Pedes priorum.</i>
		<i>Eruca plerumque subnuda, parum spinosa, ab domine attenuato, in mucrones duos caudamve paullum furcatam excurrente.</i>
3.	C. D.	N. Pelias. God.
—	E. F.	N. Tulbaghia. mas. God.
8.	D. E.	N. Neaerea. Fab. (<i>Typha. Cr.</i>)
75.	C. D.	—————
S. 4.	3a. 3b.	————— larva et chrys.
12.	A. B.	N. Amphimachus. God. (<i>Macander. Cr.</i>)
16.	—	N. Disippe. God. (<i>Archippus. Cr.</i>)
22.	—	N. Acheronta. God. (<i>Cadmus. Cr.</i>)
330.	—	————— (<i>Pherecydes. Cr.</i>)
24.	—	N. Callisto. mas. God.
60.	—	————— fem. — (<i>Piplieis. Cr.</i>)
24.	C. D.	N. Euphemia. God. (<i>Eurota. Cr.</i>)
—	E. F.	N. Clymenus. —
25.	D. E.	N. Galanthis. —
28.	B. C.	N. Misippe. (mas?) God. (<i>Diocippus. Cr.</i>)
214.	A. B.	————— (fem.?) — (<i>Inaria. Cr.</i>)
28.	D. E.	N. Lysianassa. fem. var. God. (<i>Melita. Cr.</i>)
67.	A.	————— — — — (<i>Alcmene. Cr.</i>)
—	C.	————— — — — (<i>Antigone. Cr.</i>)
—	D. E.	————— — — — (<i>Iphigenia. Cr.</i>)
218.	C. D.	————— — — — (<i>Proserpina. Cr.</i>)

NYMPHALIS.

Tab.	Figura.	
255.	A. B.	N. Lysianassa. fem. var. God. (<i>Manilia. Cr.</i>)
—	E. F.	_____ _____ (porphyria. Cr.)
376.	A. B.	_____ _____ (Eriphile. Cr.)
190.	—	mas. _____ (Auge. Cr.)
205.	—	_____ _____
37.	C. D.	N. Pollux. God. (<i>Castor. Cr.</i>)
—	E. F.	N. Castor. _____ (<i>Pollux. Cr.</i>)
39.	D. E.	N. Medon. _____ (<i>Cyparissa. Cr.</i>)
156.	A. C.	_____ _____ (<i>Lucille. Cr.</i>)
—	B.	_____ _____ (<i>Cyparissa. Cr.</i>)
205.	C. D.	_____ _____
42.	E. F.	N. Orphise. mas. God.
43.	F. G.	N. Sylvina. God. (<i>Sylvia. Cr.</i>)
45.	C. D.	N. Lucretia. _____
46.	B. C.	N. Egesta. _____
48.	A. B.	N. Morvus. ? _____ (<i>Arachne. Cr.</i>)
329.	E. F.	_____ _____ (<i>Basilia. Cr.</i>)
48.	G. H.	N. Riphea. _____
49.	E. F.	N. Ancaea. fem. God. (<i>Obrinus. Cr.</i>)
338.	C. D.	_____ mas. _____
S. 6.	5.	_____ larva.
54.	A. B.	N. Polyxo. God. (<i>Polyxena. Cr.</i>)
—	E. F.	N. Amphinome. God.
65.	C. D.	N. Liria. fem. God. (<i>Perimele. Cr.</i>)
67.	B.	_____ _____
349.	C. D.	_____ var. _____ (<i>Velleda. Cr.</i>)
80.	A. B.	_____ mas. _____ (<i>Alcithoë. Cr.</i>)

N Y M P H A L I S.

Tab.	Figura.	
65.	E. F.	N. Bolina. God.
66.	A. B.	N. Meleagris. God.
70.	A.	N. Eurynome. —
73.	C. D.	N. Laertia. fem. God. (<i>Laertes. Cr.</i>)
74.	A. B.	N. Nisus. mas. — (<i>Euryalus. Cr.</i>)
150.	—	— fem. —
77.	E. F.	N. Arethusius. mas. God. (<i>Arethusa. Cr.</i>)
130.	A.	— fem. — (<i>Laodamia. Cr.</i>)
79.	A. B.	N. Stelenes. God.
81.	E. F.	N. Numilius. —
82.	—	N. Lucretius. —
84.	A. B.	N. Orion. God. (<i>Danaë. Cr.</i>)
86.	D. E.	N. Thetis. — (<i>Petreus. Cr.</i>)
S. 2.	2a. 2b. 2c.	— larva et chrys.
89.	C. D.	N. Athamas. God.
—	E. F.	N. Althaea. —
90.	C. D.	N. Hippona. — (<i>Fabius. Cr.</i>)
S. 2.	id.	— — (<i>Fabius. Stoll.</i>)
—	1a. 1b. 1c.	— — larva et chrys.
90.	E. F.	N. Medea. God. (<i>Chione. Cr.</i>)
99.	G. H.	N. Cymodoce. God.
102.	C. D.	N. Bisaltide. mas. God.
234.	D. E.	— fem. — (<i>Polybete. Cr.</i>)
235.	C. D.	— var. — —
106.	E. F.	N. Procris. God.
108.	C. D.	N. Micalia. —
111.	F. G.	N. Aeropus. mas. God.

N.

NYMPHALIS.

Tab.	Figura.	
254.	A. B.	N. Aeropus. fem. God.
114.	—	N. Decius. God.
—	C. D.	N. Camilla. — (Sybilla. Cr.)
—	E. F.	N. Ophione. God.
327.	C. D.	— ? — (Valentina. Cr.)
119.	D. E.	N. Eteocles. —
—	F. G.	N. Itys. God.
132.	A. B.	N. Liberia. fem. God. (Laothoe. Cr.)
180.	E. F.	— mas. — (Ariadne. Cr.)
S. 4.	4a. 4b.	— larva et chrys.
134.	D. E.	N. Disconthea. God. (Aconthea. Cr.)
—	F. G.	N. Aconthea. fem. God.
136.	B. C.	N. Amelia. God.
137.	A. B.	N. Clytaemnestra. mas. God.
364.	—	— fem. —
138.	—	N. Opis. fem. God.
—	C. D.	— mas. — (Crithea. Cr.)
143.	B. C.	N. Antiochus. God. (Eupalaemon. Cr.)
S. 1.	8.	— larva.
145.	D. E.	N. Erithonius. God. (Harpalyce. Cr.)
146.	—	N. Amphiceda. fem. God.
154.	A.	N. assimilis. God.
155.	C. D.	N. Lubentina. —
158.	A. B.	N. Demophon. var. God. (Pheridamas. Cr.)
—	C.	— (Sisyphus. Cr.)
—	D.	— (Lycomedes. Cr.)
—	E.	N. Demodice. God. (Demophon. Cr.)

C O M M E N T A T I O

N Y M P H A L I S.

Tab.	Figura.	
160.	D. E.	N. Veranes. mas. God.
388.	A. B.	———— fem. ——
161.	—	N. Tiridates. God. ——
162.	B. C.	N. Mesenteria. God. (<i>Mesentina. Cr.</i>)
167.	E. F.	N. Agathis. mas. God. (<i>Agathina. Cr.</i>)
180.	C. D.	N. Amulia. God.
183.	E. F.	N. Antilope. ——
186.	A. B.	N. Jasius. mas. God. (<i>Jason. Cr.</i>)
329.	—	———— fem. ——
188.	D.	N. Iphicla. mas. God. (<i>Basilia. Cr.</i>)
376.	C. D.	———— fem. —— (<i>Cytherea. Cr.</i>)
188.	E. F.	———— var. ——
191.	A. B.	N. Marthesius. God.
192.	E. F.	N. Feronia. God.
193.	—	N. Cupavius. ——
194.	B. C.	N. Semire. God.
196.	A. B.	N. Erminia. mas. God.
241.	—	———— fem. ——
200.	D. E.	N. Chiron. mas. —— (<i>Marius. Cr.</i>)
S. 30.	I. 1a.	———— fem. —— (<i>Marius. Stoll.</i>)
200.	F. G.	N. Orsilochus. God. (<i>Cinna. Cr.</i>)
203.	E. F.	N. Leucothoë. —— (<i>Erosine. Cr.</i>)
212.	C. D.	N. Dirce. God.
S. 2.	3a—4b.	———— larva et chrys.
112.	E. F.	N. Helicopis. God. (<i>Heliodora. Cr.</i>)
213.	F. G.	N. Hersilia. var. God. (<i>Mardania. Cr.</i>)
214.	E. F.	N. Strophia. God. (<i>Sulpitia. Cr.</i>)

NYMPHALIS.

Tab.	Figura.	
219.	B. C.	N. Venilia. God.
220.	A. B.	N. Pyrrhus. —
221.	—	N. Alimena. fem. God.
—	C.	mas. —
223.	E. F.	N. Emilia. God.
235.	A. B.	N. Isidora. fem. God.
—	E. F.	mas. —
238.	E.	N. Laphria. fem. — (Lamis. Cr.)
241.	E. F.	N. Brutius. God. (Brutus. Cr.)
242.	D. E.	N. Cytherea. — (Elea. Cr.)
—	F. G.	N. Cocala. God.
253.	D. E.	N. postverta. fem. God. (Mylitta. Cr.)
254.	C. D.	mas. —
255.	—	N. Adonia. God.
256.	—	N. Codomannus. God. (Astarte. Cr.)
—	E. F.	N. Nefte. God.
281.	A. B.	N. Maja. — (Anna. Cr.)
296.	—	N. Aceris. fem. God. (Columella. Cr.)
—	E. F.	mas. — (Leucothoe. Cr.)
—	C. D.	N. Lucilla. God. (Coenobita. Cr.)
315.	B. C.	N. Berenice. God. (Zingha. Cr.)
316.	D. E.	N. Nauplia. fem. God.
—	F. G.	mas. —
317.	A. B.	N. Oeclus. God. (Aeilus. Cr.)
325.	C. D.	N. Veronica. God.
327.	A. B.	N. Melicerta. — (Agatha. Cr.)
—	E. F.	N. Melinoë. — (Blandina. Cr.)

C O M M E N T A T I O

N Y M P H A L I S.

Tab.	Figura.	
328.	A. B.	N. Symachia. God. (<i>Sulpitia. Cr.</i>)
—	C. D.	N. Irenea. God.
329.	—	N. Polycarmes. God. (<i>Odilia. Cr.</i>)
S. 6.	3. 3c.	— larva.
337.	A. B.	N. Portia. God. (<i>Astyanax. Cr.</i>)
349.	E. F.	N. Vitellia. —
362.	A. B.	N. Ferentina. God. (<i>Feronia. Cr.</i>)
377.	—	N. Xiphaires. —
387.	E.	N. Myrto. God. (<i>Monyma. Cr.</i>) (cf. cat. primus.)
388.	C. D.	N. Eribotes. mas. God. (<i>Leonida. Cr.</i>)
—	E. F.	— fem. —
S. 6.	2. 2b.	— larva et chrys.
- 5.	1. 1a.	N. Chloë. God.
- 25.	—	N. Ursula. — (<i>Ephestion. Stoll.</i>)
- 26.	—	N. Omphale. God.
- 27.	3. 3b.	N. Aethiopa. — (<i>Afer. Stoll.</i>)
—	4. 4c.	N. Argenissa. —
- 28.	2. 2b.	N. Evelina. —
- 29.	3. 3c.	N. Lysandra. —
—	4. 4d.	N. Ioë. God.
- 32.	2. 2b.	N. Thurius. God. (<i>Thyestes. Stoll.</i>)
—	3. 3c.	N. Pyramus. —
- 33.	4. 4d.	N. Hordonia. —

M O R P H O.

Antennae subfiliformes, sensim paullatimque
cras-

ZOOLOGICA.

201

MORPHO.

Tab. Figura.

		crassiores versus apicem. <i>Palpi</i> breves; <i>alae</i> posticae cellula discoidali aperta.
6.	A. B.	M. Jairus. fem. var. God.
185.	B. C.	_____ — _____
—	A.	_____ mas. _____
15.	A. B.	M. Rhetenor. God.
19.	—	M. Menelaus. fem. God. (<i>Nestor. Cr.</i>)
21.	—	_____ mas. —
27.	—	M. Achilles. fem. —
28.	A.	_____ mas. —
56.	A. B.	M. Andromachus. God.
61.	—	M. Adonis. mas. —
69.	—	M. ? Phidippus. God.
71.	—	M. Perseus. fem. —
81.	—	M. Tullia. God.
86.	—	M. Helenor. fem. God.
373.	C.	_____ var. —
168.	A. B.	M. Aurelius. God.
17.	—	M. Hecuba. —
18.	—	M. Metellus. —
373.	—	M. Anaxibia. fem. God. (<i>Telemachus. Cr.</i>)
37.	I. 1a.	M. Celinde. God.

PAVONIA.

Prioribus similes, *alae* vero anticae nervo maxime interno sinuato; posticae cellula discoidali clausa.

B b

P.

P A I V O N I A.

Tab.	Figura.	
33.	A.	P. Eurylochus. God.
34.	—	—
41.	A. B.	P. Automedon. mas. God. fem. —
389.	—	—
49.	C. D.	P. Actorion. God.
51.	A. B.	P. Teucer. —
52.	A.	P. Ilioneus. —
—	B.	P. Idomeneus. mas. God.
390.	A. B.	— fem. var. —
57.	—	P. Caryatis. God. (<i>Cassiope. Cr.</i>)
95.	—	P. Anaxarete. mas. God.
374.	—	— fem. —
105.	—	P. Cassiae. God.
106.	A.	—
313.	A—D.	— (Quiteria. Cr.)
S. 3.	3a. 3b.	— larva et chrys.
183.	A. B.	P. Xanthus. God.
184.	B. C.	P. Berecynthus. God.
S. 3.	4a. 4b. 4c.	— larva et chrys.

B R A S S O L I S.

Antennae capitulo abrupto, crasso, obconico.
Palpi breves, clypeum non attingentes.

253.	A. B.	B. Sophorae. fem. God.
—	C.	— mas. —
S. 3.	2a. 2b.	— larva.

EURYBLA.

Tab. Figura.

Palpi breves uti in genere antecedente sed crassiores. *Antennae* capitulo fusiformi, elongato, paullum curvato.

12.	G. H.	E. Nicaeus. God. (<i>Salome. Cr.</i>) (cfr. cat. primus.)
150.	C.	E. Dardus? — (<i>Lamia. Cr.</i>)

SATYRUS.

Palpi clypeum ultra assurgentibus, valde compressi, latere antico squamis elongatis pilisve obsoito, hirsutissimo. *Antennae* capitulo brevi vel elongato.

8.	B. C.	S. Doritis. God. (<i>Doris. Cr.</i>)
10.	C. D.	S. Herseis. — (<i>Herse. Cr.</i>)
11.	—	S. Hesione. —
362.	(C.)	————— — (<i>Doris. Cr.</i>)
20.	A.	S. Philoctetes. mas. God.
—	B. C.	————— fem. —
26.	A. B.	S. Banksia. God. (<i>Ismene. Cr.</i>)
291.	F.	————— var. — (<i>Mycena. Cr.</i>)
292.	B.	————— — (<i>Phedima. Cr.</i>)
—	C.	————— — (<i>Arcensia. Cr.</i>)
57.	C. D.	S. Echo. God.
60.	E. F.	S. Hermes. God. (<i>Autonoë. Cr.</i>)
79.	C. D.	S. Europa. God. (<i>Beroë. Cr.</i>)
313.	E. F.	————— var. — (<i>Arete. Cr.</i>)

C O M M E N T A T I O

S A T Y R U S.

Tab.	Figura.	
84.	C. D.	S. Mineus. var.? God. (<i>Drusia. Cr.</i>)
326.	C.	————— — (Justina. Cr.)
86.	C. D.	S. Clytus. God.
96.	A.	S. Laches. — (Andromeda. Cr.)
242.	B.	————— — (Thamyla. Cr.)
96.	—	S. Mermeria. mas. God.
289.	E. F.	————— fem. var. —
S. 7.	I. 1a.	————— larva et chrys.
96.	C.	S. Rebecca. God. (<i>Virgilia. Cr.</i>)
101.	G.	S. Penelea. —
116.	E. F.	S. Caumas. fem. God. (<i>Arcadia. Cr.</i>)
130.	F. G.	S. Tolumnia. mas. God.
293.	A. B.	————— fem. — (Chloris. Cr.)
132.	C. D.	S. Eurytris. God. (<i>Cymela. Cr.</i>)
133.	A. B.	S. Constantia. God.
144.	E. F.	S. Polydecta. God.
314.	A. B.	————— var. — (<i>Otrea. Cr.</i>)
326.	D.	————— — (Mamerta. Cr.)
—	E. F.	————— — (Francisea. Cr.)
148.	—	S. Lydius. God.
151.	C. D.	S. Lea. God.
292.	D. E.	————— (Junia. Cr.)
161.	C. D.	S. Roxelana. mas. God.
—	E. F.	————— fem. —
168.	C. D.	S. Cassius. mas. God. (<i>Hyperbius. Cr.</i>)
—	E. F.	————— fem. var. — —
222.	C. D.	————— — (Hippia. Cr.)

S A T Y R U S.

Tab.	Figura.	
183.	C. D.	S. Gripus. God. (<i>Eumea. Cr.</i>)
194.	D. E.	S. Ocyroë. — (<i>Cissia. Cr.</i>)
—	F. G.	S. Ocypete? God. (<i>Helle. Cr.</i>)
196.	C. D.	S. Leda. mas. God.
292.	A.	—— fem. —
198.	D. E.	S. Lena. var. —
291.	A. B.	—— —
198.	F. G.	S. Dindymene. —
204.	C. D.	S. Argulus. God. (<i>Argante. Cr.</i>)
—	E. F.	S. Melusina. — (<i>Dorothaea. Cr.</i>)
222.	—	S. Servatius. — (<i>Evadne. Cr.</i>)
237.	F. G.	S. Remulia. —
242.	A.	S. Valentina. —
—	C.	S. Celia. God.
291.	C. D.	S. Piera. fem. God.
—	E.	—— mas. —
292.	F. G.	S. aranea. God. (<i>Ebusa. Cr.</i>)
293.	C.	S. Myncea. —
—	D. E.	S. Penelope. God.
—	F.	S. Sosibius. — (<i>Camerta. Cr.</i>)
—	G. H.	S. Baldus. God. (<i>Lysandra. Cr.</i>)
294.	A. B.	S. Corynaeus. fem. God. (<i>Arcesilaus. Cr.</i>)
—	C. D.	—— mas. —
S. 6.	I. Ia.	—— larva et chrys.
314.	C. D.	S. Cassus. God.
—	E. F.	S. Egeria. — (<i>Maeone. Cr.</i>)
315.	A.	S. Andromeda. God. (<i>Pireta. Cr.</i>)

C O M M E N T A T I O

S A T Y R U S.

Tab.	Figura.	
387.	E.	S. Andromeda. var. God. (<i>Philis. Cr.</i>)
325.	A. B.	S. Zangis. God. (<i>Agnes. Cr.</i>)
326.	A.	S. renatus. Cr.
373.	D. E.	S. Phryneus. God. (<i>Tircis. Cr.</i>)
—	F. G.	S. Dorus. God. (<i>Lizetta. Cr.</i>)
375.	E. F.	S. Tarpejus. God. (<i>Celimene. Cr.</i>)
391.	A. B.	S. Leander. var.? God. (<i>Amaryllis. Cr.</i>)
S.26.	3.	S. Nereis. God.

E R Y C I N A.

Palpi articulis tribus distinctis, ultimo subnudo, vix squamato. *Alae* posticae cellulâ discoïdali apertâ. *Pedes* antici in masculis brevissimi, spurii, haud ambulatorii, in feminis aliis subsimiles.

Eruca, in hoc sequentibusque generibus, brevis, ovata, onisciformis.

1.	E. F.	E. Lucinda. God.
7.	C. D.	E. Talus. — (<i>Pygmaea. Cr.</i>)
11.	E. F.	E. Odites. —
22.	G. H.	E. Icarus. — (<i>Philemon. Cr.</i>)
28.	F. G.	E. Gyas. God.
31.	E.	E. Arius. —
47.	F. G.	E. Manthus. God.
48.	C.	E. Dorillis. mas. God. (<i>Dorilas. Cr.</i>)
50.	C. D.	E. Epulus. God.

E.

ERYCINA.

Tab.	Figura.	
50.	E. F.	E. Hebrus. God.
59.	A.	E. Octavius. —— (<i>Corinaeus. Cr.</i>)
63.	C.	E. Licarsis. —— (<i>Rhetus. Cr.</i>)
—	D. E.	E. Phylacis. —— (<i>Phyleus. Cr.</i>)
66.	E. F.	E. Telephus. ——
—	G. H.	E. Aemylius. ——
70.	E. F.	E. Damis. mas. God.
83.	C.	E. Hisbon. God.
—	D.	E. Sagaris. ——
92.	B.	E. Avius. ——
—	C.	E. Hyphaeus. God.
—	F. G.	E. Eumeneus. ——
93.	C.	E. Abaris. God.
—	D.	E. Actoris. ——
—	E. F.	E. Ephynes. ——
94.	D. E.	E. Meneria. mas. God.
—	F.	———— mas. var. —— (<i>Micalia. Cr.</i>)
100.	E. F.	E. Ulricus. God.
102.	A.	E. Auletes. mas. God. (<i>Tedea. Cr.</i>)
128.	G.	———— fem. —— (<i>Aulestes. Cr.</i>)
104.	F.	E. Amesis. God.
112.	D. E.	E. Orfita. fem. God.
—	F.	———— mas. ——
115.	(D.)	E. Osinia. God.
184.	G.	———— var. ? —— (<i>Thymetus. Cr.</i>)
117.	D.	E. Misenus. God.
118.	D. E.	E. Lucianus. fem. God. (<i>Crispus. Cr.</i>)

E.

E R Y C I N A.

Tab.	Figura.	
118.	F.	E. Lucianus. mas. God. (<i>Crispus. Cr.</i>)
121.	C. D.	E. Titius. God. —
123.	B. C.	E. Agyrtes. —
143.	E.	E. Pentheus. mas. God.
144.	A. B.	E. Meliboeus. God. (<i>Pyretus. Cr.</i>)
152.	D. E.	E. Euryteus. —
—	F. G.	E. Salimba. God. (<i>Lysias. Cr.</i>)
156.	F.	E. Ceneus. —
159.	D. E.	E. ? Amyntor. mas. God. (<i>Caecilia. Cr.</i>)
376.	G. H.	_____ fem. aut var. ? —
164.	D. E.	E. Cupido. mas. God.
—	F. G.	_____ fem. —
S. 4.	6a. 6b. 6c.	_____ larva et chrys.
169.	C. D.	E. Lysidice. God.
170.	C.	E. Phareus. mas. God.
S. 39.	3.	_____ fem. — (<i>Bomilcar. Stoll.</i>)
170.	E.	E. Caricae. God.
—	F.	E. Pelops. —
178.	D.	E. Pherecles. God.
179.	E. F.	E. Arcas. God.
182.	C. D.	E. Pretus. —
184.	D. E.	E. Philocles. mas. God.
—	F.	_____ fem. —
183.	C.	E. Iphinoë. fem. — (<i>Periander. Cr.</i>)
192.	A. B.	E. Phillone. God. (<i>Phliasus. Cr.</i>)
198.	B.	E. ? Helius. —
236.	D.	E. Croesus. — (<i>Capanea. Cr.</i>)

E.

ERYCINA.

Tab.	Figura.	
244.	C. D.	E. Gnidus. mas. God. (<i>Endymion. Cr.</i>)
—	E. F.	_____ fem. _____
S. 4.	5a. 5b.	_____ larva et chrys.
270.	C.	E. Epigia. God. (<i>Epitus. Cr.</i>)
271.	A. B.	E. Ovidius. mas. God. (<i>Fatima. Cr.</i>)
—	C. D.	_____ fem. _____
—	E. F.	E. Arminius. mas var. God. (<i>Mandana. Cr.</i>)
—	G. H.	E. Dindyma. God. (<i>Hermes. Cr.</i>)
280.	E. F.	E. Allica. God. (<i>Phlegias. Cr.</i>)
282.	A. B.	E. Soronus. fem. ? God. (<i>Orestes. Cr.</i>)
353.	—	_____ mas ? _____
326.	B.	E. renata. God. (<i>Rosina. Cr.</i>)
333.	I.	E. Thasus. —
334.	C. D.	E. Petronius. fem. God. (<i>Menander. Cr.</i>)
335.	A. B.	E. Thersandra. mas. —
—	C.	E. Ouranus. God.
—	D. E.	E. Epalia. fem. var. God. (<i>Epaphus. Cr.</i>)
—	F. G.	E. Lamis. God.
336.	A. B.	E. Electron. God. (<i>Melander. Cr.</i>)
—	C. D.	E. Gelanor. —
—	E. F.	E. Midas. fem. God. (<i>Crotopus. Cr.</i>)
390.	G. H.	_____ mas. _____
S. 6.	7. 7f.	_____ larva et chrys.
336.	G. H.	E. Labdacus. God.
366.	A.	E. Eupalaemon. Cr.
—	B. C.	E. Meris. God.
376.	E. F.	E. Belise. —

E R Y C I N A.

Tab.	Figura.	
379.	L. M.	E. Arbas. God.
380.	A.	E. Lysippus. God.
—	H. I.	E. Cleonus. —
—	K. L.	E. Acanthus. —
390.	I.	E. Probetor. —
—	K.	E. Menalcas. —
S. 5.	2. ab.	E. Gelon. God.
—	4. 4e.	E. Gemellus. fem. God. (<i>Telecles. Stoll.</i>)
—	6. 6g.	E. Tisis. God. (<i>Titea. Stoll.</i>)
- 9.	2. 2a.	E. Hyginius. God.
—	3. 3a.	E. Sabinus. —
- 13.	3.	E. Nicon. God. (<i>Nicias. Stoll.</i>)
—	4.	E. cingulus. God.
- 30.	—	E. Tacitus. — (<i>Menetes. Stoll.</i>)
- 31.	I. 1a.	E. Echerius. mas. God.
—	1b.	fem. —
- 37.	2. 2b.	E. Zeanger. God.
- 38.	7. 7g.	E. Humerius. God.
- 39.	I. 1a.	E. Lysimon. —
—	2. 2b.	E. Hanno. God.
—	4. 4c.	E. Aristus. fem. God.
—	5. 5d.	E. Cachrys. God. (<i>Damon. Stoll.</i>)

M Y R I N A.

Pedes in utroque sexu similes. *Palpi* elongati,
clypeum ultra valde producti.

MY

MAYRINA.

Tab.	Figura.	
96.	D. E.	M. Alcides. God.
379.	—	— fem. aut var.? God. (<i>Corax. Cr.</i>)
331.	—	M. Atymnus. God.

POLYOMMATUS.

Pedes priorum; palpi parum ultra clypeum producti.

4.	D. E.	P. Telemus. God.
6.	C. D.	P. Gabriel. mas. God. (<i>Gabriela. Cr.</i>)
—	E. F.	P. Aeolus. fem. — (<i>Pelion. Cr.</i>)
259.	C. D.	— mas. — (<i>Thallus. Cr.</i>)
20.	D. E.	P. Haemon. God.
23.	C. D.	P. Cassius. fem. God.
—	E. F.	P. Aunus. mas. —
27.	C. D.	P. Strephon. God. (<i>Cyllarus. Cr.</i>)
31.	—	P. Celerio. mas. God. (<i>Celeno. Cr.</i>)
365.	A. B.	— fem. — (<i>Aratus. Cr.</i>)
36.	D.	P. Inachus. God.
—	E.	P. Hyacinthus. God.
39.	B. C.	P. Faunus. mas. —
96.	F. G.	— fem. —
40.	C. D.	P. Ganymedes. mas. God.
43.	B. C.	P. Hylla. God.
46.	F. G.	P. Sphinx. mas. God. (<i>Dindymus. Cr.</i>)
47.	D. E.	P. Thisbe. God. (<i>Nais. Cr.</i>)
341.	F. G.	— — — (<i>Palmus. Cr.</i>)

C O M M E N T A T I O

P O L Y O M M A T U S.

Tab.	Figura.	
48.	D.	P. Ethemon. God.
—	E.	P. Herodotus. mas. God. (<i>Amyntor. Cr.</i>)
259.	A. B.	———— fem. — (<i>Menalcas. Cr.</i>)
51.	C. D.	P. Acmon. God.
—	E. F.	P. Bathis. mas. God. (<i>Battus. Cr.</i>)
55.	G. H.	P. Echion. fem. var.? God. (<i>Celmus. Cr.</i>)
333.	—	———— mas. — (<i>Crolus. Cr.</i>)
67.	F. G.	P. Clyton. God.
72.	E. F.	P. Endymion. fem. God. (<i>regalis. Cr.</i>)
76.	C. D.	P. Cyanus. God.
—	E. F.	P. Venus. — (<i>imperialis. Cr.</i>)
82.	B.	P. Erix. fem.? Cr.
143.	D.	———— mas? —
98.	B. C.	P. Halesus. mas. God.
104.	E.	P. Syncellus. var.? God. (<i>Bitias. Cr.</i>)
334.	A. B.	———— —
111.	B. C.	P. Dolilus. mas. God. (<i>Dolylas. Cr.</i>)
117.	E.	P. Lycabas. God.
—	F. G.	P. Lagus. —
118.	G.	P. Valens. fem. God. (<i>formosus. Cr.</i>)
134.	A.	P. Didymaon. —
137.	F. G.	P. Apidanus. mas. God.
S.37.	4. 4d.	———— fem. — (<i>Dorimond. Stoll.</i>)
139.	F.	P. Theanus. Cr.
144.	C. D.	P. Sichaeus. God.
149.	B. C.	P. Simaethus. mas. God.
S.37.	3. 3c.	———— fem. —

POLYOMMATUS.

Tab.	Figura.	
159.	F. G.	P. Polycletus. fem. God.
363.	G. H.	———— mas. — (Epopus. Cr.)
163.	D. E.	P. Pholeus. God.
—	F. G.	P. Emathion. —
175.	C. D.	P. Mars. God. (Acis. Cr.)
176.	F.	P. Ismarus. mas. God.
333.	C. D.	———— fem. ? — (Phalanthus. Cr.)
181.	C.	P. Catilina. ? God. (Archias. Cr.)
182.	E. (F.)	P. Alpheus. —
186.	—	P. Phlaeas. few. var.. God. (Timaeus. Cr.)
201.	D. E.	P. Meton. God.
—	F. G.	P. Helus. — (Helius. Cr.)
208.	E. F.	P. Vulcanus. fem. God. (Etolus. Cr.)
213.	D. E.	P. Janias. God.
S.38.	4. 4d.	———— — (Hassan. Stoll.)
221.	D. E.	P. Helius. mas. God. (Eurisius. Cr.)
233.	D.	P. Elis. God.
—	E.	P. Lausus. mas. God.
379.	H. I.	———— fem. — (Libianus. Cr.)
233.	F. G.	P. Nautes. God.
238.	C.	P. Phaedrus. mas. God. (Cinyra. Cr.)
—	D.	———— fem. — (Thetis. Cr.)
243.	B.	P. Ortygnus. God.
—	C. D.	P. Petalus. —
—	E. F.	P. Evadrus. God. (Pierus. Cr.)
380.	F. G.	———— var. — (Nycetus. Cr.)
243.	G.	P. Venulius. God.

C O M M E N T A T I O

P O L Y O M M A T U S.

Tab.	Figura.	
253.	E. F.	P. Liger. God.
259.	—	P. Polybe. mas. God. (<i>Atys. Cr.</i>)
—	G. H.	_____ fem. _____
270.	D. E.	P. Ladon. God.
—	F. G.	P. Lara. fem. God. (<i>Jolaus. Cr.</i>)
S.33.	5. 5d.	_____ mas. _____ (<i>Gorgias. Stoll.</i>)
282.	C. D.	P. Pelagon. fem. God.
380.	B. C.	_____ (Myrtillus. Cr.)
282.	E.	P. Phaleros. _____ (<i>Silenus. Cr.</i>)
—	F. G.	P. Micyclus. _____
—	H.	P. Larydas. God.
298.	E. F.	P. Nedymond. God.
—	G. H.	P. Eumolpus. _____
300.	A. B.	P. Isarchus. _____ (<i>Camillus. Cr.</i>)
319.	B. C.	P. Beon. God.
340.	I. K.	_____ (Vesulus. Cr.)
319.	D. E.	P. Cajus. _____ (<i>Lajus. Cr.</i>)
320.	G. H.	P. Amor. _____ (<i>Triopas. Cr.</i>)
321.	F. G.	P. Evandras. God. (<i>Evander. Cr.</i>)
332.	A. B.	P. Marsyas. mas. God.
—	C. D.	P. Ceranus. God.
—	E. F.	P. Orus. God.
—	G. H.	P. Columella. God. (<i>Bubastis. Cr.</i>)
333.	A. B.	P. Arogeus. _____
—	E. F.	P. Megacles. _____
337.	F. G.	P. Cupentus. _____
340.	C.	P. Rosimon. fem. God. (<i>Corydon. Cr.</i>)

POLYOMMATUS.

Tab.	Figura.	
340.	D. E.	P. Rosimon. mas. God. (<i>Corydon. Cr.</i>)
—	F. G.	P. Lyncus. fem. God. (<i>Aetolus. Cr.</i>)
—	H.	_____ mas. _____
341.	A.	P. Petus. God. (<i>Pelops. Cr.</i>)
—	B. C.	P. Polybetes. God.
—	D. E.	P. Thero. God. (<i>Salmoneus. Cr.</i>)
352.	G. H.	P. Achaeus. God.
362.	—	P. Jarbas. _____ (<i>Melampus. Cr.</i>)
363.	E. F.	P. Hylais. _____ (<i>Hylas. Cr.</i>)
365.	C. D.	P. Petavius. _____
379.	B. C.	P. Perion. _____
—	F. G.	P. Lingeus. _____
—	K. K.	P. Parsimon. God. (<i>Celaeus. Cr.</i>) (cfr. pag. 140. nota.)
380.	D. E.	P. Chrysus. God.
390.	C. D.	P. Damastes. _____ (<i>Damon. Cr.</i>)
—	E. F.	P. Thespis? God. (<i>Palaemon. Cr.</i>)
—	L. M.	P. Ubaldus. _____
391.	C. D.	P. Bochus. _____
S. 5.	3. 3c.	P. Philanthes. God.
-13.	2. 2b.	P. Clorimena. _____
-32.	4. 4d.	P. Timoleon. _____
-38.	1. 1a.	P. Rustan. God.
—	2. 2b.	P. Lisus. _____
—	3. 3c.	P. Aelianus. _____ (<i>Alexis. Cr.</i>)
—	5. 5e.	P. Cethegus. God.
—	6. 6f.	P. Narbal. _____

S E C T I O II. HESPERIDES.

Tibiae posticae, praeter apicis calcaria, spina gemina et infera instructae. *Alae* superiores tantum in plurimis erectae. *Antennae* plerumque apice abrupte uncinato, in nonnullis filiformes.

Eruca in foliis contextis saepius degens. *Chysalis* laevis, folliculata aut filo transverso in medio alligata.

H E S P E R I A.

Tab.	Figura.	<i>Antennae</i> manifeste capitatae. <i>Palpi</i> breves, articulo secundo antice lato et valde squamato. <i>Tibiae</i> spinis calcaribusve quatuor instructae, per paria dispositis.
18.	F.	H. Celsus. God. (<i>Hiarbas. Cr.</i>)
22.	C.	H. Arsalte. — (<i>nivea. Cr.</i>)
31.	F.	H. Coras. mas. God.
41.	C. D.	H. Phidias. var. — (<i>Acastus. Cr.</i>)
199.	E.	—————
S. 7.	3. 3c.	————— larva et chrys.
41.	E. F.	H. Tityrus. God. (<i>Clarus. Cr.</i>)
260.	C.	————— var. — (<i>Exadius. Cr.</i>)
52.	E. F.	H. Mimas. God.

H.

HESPERIA.

Tab.	Figura.	
59.	G.	H. Erythus. God.
60.	D.	H. Helirius. — ? (1)
63.	G.	H. Rhetus. — (<i>Midas. Cr.</i>)
68.	E.	H. Salius. — (<i>O. salius. Cr.</i>)
74.	C.	H. Sinon. mas. God. (<i>Sergestus. Cr.</i>)
342.	D. E.	—————. — ? (<i>O. sinon. Cr.</i>)
74.	F.	H. Cicero ? God. (<i>Pholus. Cr.</i>)
80.	C. D.	H. Clonias. — (<i>O. clonias. Cr.</i>)
100.	C.	H. Pyramus. mas. Stoll. (<i>Corythus. Cr.</i>)
245.	E.	————— fem. — (<i>O. pyramus. Cr.</i>)
100.	D.	H. Arinus. God. — (<i>O. arinus. Cr.</i>)
103.	F.	H. Hemes. mas. God. — (<i>O. hemes. Cr.</i>)
156.	D.	————— fem. var. ? — (<i>Phorcus. Cr.</i>)
108.	A. B.	H. Salus. God. (<i>nobilis. Cr.</i>)
111.	D. E.	H. Acastus. — God. (<i>Apastus. Cr.</i>)
364.	G. H.	————— var. — (<i>Eunotrus. Cr.</i>)
283.	E. F. G.	————— — (<i>Aulestes. Cr.</i>)
S. 7.	2. 2b.	————— larva et chrys.
126.	F.	H. Cornelius. God. ? (<i>Daunus. Cr.</i>)
131.	—	H. Polybius. — (<i>Palaemon. Cr.</i>)
143.	G.	H. Virbius. — (<i>O. virbius. Cr.</i>)
155.	A. B.	H. Orion. fem. —
—	E. F.	H. Orchamus. — ?
		H.
(1) Hoc signum post Godartii nomen indicat, eum hujus speciei tanquam incertae et nondum satis definitae mentionem fecisse.		
		D d

H E S P E R I A.

Tab.	Figura.	
156.	E.	H. Eumelus. God. <small>(Amphion. Cr.)</small>
162.	F.	H. Phocas. — God. <small>(Amphion. Cr.)</small>
392.	G. H.	— var. — (Morpheus. Cr.)
162.	G.	H. Metis. God. <small>(Amphion. Cr.)</small>
176.	B. (C.)	H. Marcus. — (Phyllus. Cr.)
—	D.	H. Ausonius. God. (Talus. Cr.)
—	E.	H. Phineus. mas. God.
—	G.	H. Lycagus. God.
178.	F.	H. Anaphus. —
—	G.	H. Cebrenus. —
179.	C.	H. Gentius. —
—	D.	H. Procas. Cr. <small>(Amphion. Cr.)</small>
199.	C. D.	H. Maenas. God. (Bixae. Cr.)
—	F.	H. Amiatus. — (Amyclas. Cr.)
227.	—	H. Cometes. — ?
244.	A. B.	H. Jupiter. — (Phidias. Cr.)
245.	—	H. Gnetus. — (Pygmalion. Cr.)
S. 9.	6. 6a.	— larva et chrys.
245.	C. D.	H. Polyzona. God. (Vulcanus. Cr.)
S. 9.	5. 5a.	— larva et chrys.
245.	F. G.	H. Phidon. God. ? <small>(Amphion. Cr.)</small>
260.	A. B.	H. Mercurius. God. (Idas. Cr.)
—	D. E.	H. Proteus. God. <small>(Amphion. Cr.)</small>
—	F. G.	H. Catillus. —
261.	A. B. C.	H. Sebaldus. God. (Busiris. Cr.)
—	D. E.	H. Alcmon. — ?
—	F. G.	H. Assaracus. —

HESPERIA.

Tab.	Figura.	
270.	H.	H. Melander. God.
283.	A. B.	H. Astylos. Cr.
—	C. D.	H. Broteas. — (cf. cat. primus.)
S.17.	6. 6g.	—— larva et chrys.
284.	A. B.	H. mercatus. God. (<i>fulgerator. Cr.</i>)
—	C. D.	H. Cretheus. God.
S.39.	7. 7f.	—— var. — (<i>Alardus. Stoll.</i>)
284.	E.	H. Chromitus. God.
—	F.	H. Peleus. God. (<i>Lamia. Cr.</i>)
—	G.	H. Trax. — ? (<i>Ladon. Cr.</i>)
300.	C. D.	H. Ebusus. — ?
—	E. F.	H. Abebalus. God. (<i>Fantos. Cr.</i>)
365.	G. H.	——
300.	—	H. Crinibus. —
319.	F. G.	H. Nero. God. ? (<i>Adrastus. Cr.</i>)
328.	E.	H. Philemon. God. (<i>Flyas. Cr.</i>)
—	F.	H. Otreus. God. ?
334.	E. F.	H. Asychis. Cr.
—	G. H.	H. Tryxus. God. (<i>Tryxus. Cr.</i>)
—	I. K. L.	H. Syrichthus. God. (<i>Orcus. Cr.</i>)
S.9.	4. 4a.	—— larva et chrys.
342.	A. B.	H. Cramer. God. (<i>Sebaldus. Cr.</i>)
—	C.	H. Ramusis. —
—	F. G.	H. Psecas. God. ? (<i>Psecas. Cr.</i>)
343.	A. B.	H. pertinax. var. God. (<i>Aecas. Cr.</i>)
354.	F. G.	——
343.	C. D.	H. Coelus. God.

COMIMENTATIO

HESPERIA.

Tab.	Figura.				
343.	E. F.	H. Epitus. God.		II	1078
—	G. H.	— — — (Evadnes. Cr.)		II	1080
353.	E. F.	H. Brino. mas. God. ?		II	—
392.	C. D.	— fem. — — —		II	1114
353.	G. H.	H. vindex. God.		II	1115
354.	A.	H. Corbulo. — ?		II	—
—	B. C.	H. dubia. — ?		II	—
—	D. E.	H. Avitus. mas. God.		II	1133
—	H.	H. Eligius. God. ?		II	—
364.	E. F.	H. Parmenides. God.		II	—
365.	—	H. Nepos. God. (Zapetus. Cr.)		II	—
—	I. K.	H. Hylaspes. Cr.		II	—
366.	D.	H. Momus. God. (vitrea. Cr.)		II	—
—	E. F.	H. Dioscorides. God. ? (Oedipus. Cr.)		II	—
—	G. H.	H. Eudoxus. God.		II	—
380.	M. N.	H. Zeleucus. —		II	—
391.	E. F.	H. Forestan. ? — ?		II	—
—	G. H.	H. Paulinus. — ?		II	—
—	I. K.	H. Arcalaus. — ?		II	—
—	L. M.	H. Artemides. — ?		II	—
—	N. O.	H. Comus. — ?		II	—
392.	A. B.	H. Aethlius. — ?		II	—
—	E. F.	H. Herennius. — ?		II	—
—	I. K.	H. Jolus. God. ?		II	—
—	L. M.	H. Jovianus. God. ?		II	—
—	N. O.	H. Orcus. God. (Cerialis. Cr.)		II	—
S.10.	ib. ic.	— — — (— — Stoll.)		II	—

HESPERIA.

Tab.	Figura.	
S. 10.	1. 1a.	H. Orcus. larva et chrys.
393.	A. B.	H. Calenus. God. ?
—	C.	H. Talaus. —
—	D.	H. Eurybates. Cr.
S. 8.	2. 2a.	————— larva et chrys.
393.	E.	H. Salatis. God.
S. 7.	5. 5e.	————— larva et chrys.
393.	F. G.	H. Nitocris. Cr.
—	H. I.	H. Menes. God. ?
S. 7.	6. 6f. 6g.	————— larva et chrys.
- 5.	5. 5f.	H. Archytas. Stoll.
- 8.	1c. id.	H. clericus ? God. (<i>Bromius. Stoll.</i>)
—	1. 1a. 1b.	————— larva et chrys.
- 9.	1.	H. Atticus ? God. (<i>Julettus. Cr.</i>)
- 13.	1. 1a.	H. Renaldus. — ?
- 26.	4. 4c.	H. Ophion. Stoll.
- 33.	6.	H. Prodicus. Stoll.
- 35.	2.	H. Stollii. nobis. (<i>pertinax. Stoll.</i>)
- 7.	4. 4d.	————— larva et chrys.
- 39.	6. 6e.	H. Eurycles. var. God. (<i>Simplicius. Stoll.</i>)
—	9.	————— (Dorantes. —)
—	8.	H. Scipio. Fab. ? (<i>Narcosius. Stoll.</i>)
U R A N I A.		
<i>Antennae filiformes, ad apicem graciliores arcuatae vel uncinatae. Palpi elongati, graciles articulo secundo valde compresso, tertio sive ap-</i>		

C O M M E N T A T I O
U R A N I A .

Tab.	Figura.	
		cali tenui, subcylindrico, fere nudo. <i>Tibiae</i> uti in antecedentibus.
83.	A. B.	U. Orontes. God.
85.	C. D.	U. Leifus. —
—	E. F.	U. Sloanus. —
109.	A. B.	U. Patroclus. mas. God.
198.	A.	———— fem. —
199.	A. B.	U. Empedocles. God.
200.	A.	U. Lunus. mas. — (cf. cat. primus.)
—	B. C.	———— fem. —
385.	A. B.	U. Ripheus. God.

FAM. II. CREPUSCULARIA.

Alae 4 subhorizontales vel deflexae, frenatae; inferiores retinaculo (1) munitae. *Antennae* prismatico-clavatae (triquetrae, paulum ultra basin ad apicem usque versus sensim crassiores, deinde graciliores, acuminatae; lateribus internis acie seu carina longitudinali discretis, transverse striatis; striis quorundam barbatis vel in dentem elongatis) aut fusiformes, in paucis ad apicem crassiores.

Eruca pedibus 16, plerumque subdialis; modo nuda, antice attenuata, ad latera oblique colorato-striata, postice incrassata, saepius cornu dorsali instructa; modo teretiuscula, pilosa aut hirsuta. *Pupa* laevis, his in terra sepulta, foliis quisquiliisve circumnexa; illis folliculata, folliculo nunc aperto, homogeneo, flavido, plantis variis alligato, nunc in vegetabilium caulis radicibusve occultato, ex horum vegetabilium partibus erosionis, granulosis, ligatis confecto. *Volatus* vespertinus, matutinus.

(1) Crinis brevis, cornea, dentem elongatum referens, saepe e setis duabus vel tribus composita, ex alarum inferiorum pagina infera, marginis externi basin versus, enascens, per fibulam inferam alarum superiorum transmissa, sic has et illas, insecto quiescente, connectens.

SECTIO I. HESPERI-SPHINGES.

Antennae semper simplices, in medio aut ad apicem incrassatae, uncinatae, apice non floccido. *Palpi* articulis tribus distinctis. *Lingua* conspicua.

A G A R I S T A.

Tab.	Figura.	<i>Palpi</i> elongati, articulo secundo valde compresso, ultimo gracili, subnudo. <i>Antennae</i> sensim a basi crassiores ad medium et deinde graciliores, in fine elongato - uncinatae.
228.	B.	A. Lyncea. Cr. (cf. cat. primus.)

C O R O N I S.

Palpi antecedentium; *antennae* capitulo abrupto, breviter uncinato.

262.	C. D.	C. ? Orithea. Cr. (cf. cat. primus.)
------	-------	--------------------------------------

C A S T N I A.

Palpi subcylindrici, appressi, non contigui, breviter squamati, distincte triarticulati. *Antennae* clava elongata, subfusiformi, ad apicem breviter uncinata, acuta.

CASTNIA.

Tab.	Figura.	
1.	A. B.	C. Cyparissias. God. (<i>Daedalus. Cr.</i>)
17.	E. F.	C. Evalthe. God. (<i>Dardanus. Cr.</i>)
18.	A. B.	C. Icarus. —
159.	B. C.	C. Palatinus. —
178.	A.	C. Cronis. —
202.	D.	C. Pelasgus. —
223.	A. B.	C. Lycas. God.
—	C. D.	— var. — (<i>Harmodius. Cr.</i>)
227.	D. E.	C. Amycus. God.
257.	A.	C. Linus. Cr.
387.	A. B.	C. Pylades. God.

SECTIO II. SPHINGIDES.

Palpi lati vel antice longitrorsum depresso, squamis brevissimis et confertissimis obsiti, breves, articulo tertio sive terminali brevissimo, tuberculiformi, saepius vix discernendo. *Antennae* his extrorsum crassiores, illis prismatico-clavatae, rectae; apice in omnibus floccido.

Eruca subdialis, saepissime nuda, antice attenuata, postice incrassata et cornu dorsali instructa, ad latera oblique colorato-striata. *Pupa* foliis quisquiliisve alligatis involuta, in terra sepulta aut humi jacens. *Imago* abdomine saepius conico.

C O M M E N T A T I O

S P H I N X.

Tab. Figura.

		<i>Palpi compressi, densissime squamati, supra linguam contigui aut vix alter ab altero distantes. Antennae prismaticae, medium versus et sensim crassiores, simplices aut in masculis breviter piloso-biciliatae, subbarbatae. Lingua distincta, convoluta.</i>
46.	E.	S. Cacus. F a b.
55.	A.	S. Lycaon. C r.
—	B.	S. Phorbas. F a b.
61.	D.	S. Lycetus. —
78.	A.	S. Atropos. —
—	B.	S. Cluentius. mas. C r.
126.	A.	———— fem. —
87.	B.	S. Pholus. F a b.
—	C.	S. Japix. C r.
88.	D.	S. Didyma. F a b. (<i>Peneus. Cr.</i>)
104.	A.	S. Crantor. —
—	B.	S. Erotus. —
106.	—	S. strigilis. —
107.	C.	S. Hylaeus. —
—	D.	S. Nessus. —
118.	A.	S. Jatrophae. F a b. (<i>Hydaspus. Cr.</i>)
394.	—	———— ? — (<i>Medor. Cr.</i>)
125.	D.	S. lineata. F a b. (<i>Daucus. Cr.</i>)
—	E.	S. Celerio. —

SPHINX.

Tab.	Figura.	
125.	F.	S. Caicus. Fab.
—	G.	S. ? dentata. Fab. (cf. cat. primus.)
128.	C.	S. Anubus. —
132.	F.	S. Drancus. Cr.
137.	D.	S. Alecto. Fab.
—	E.	S. Chiron. Cr.
142.	—	S. Gorgon. fem. Cr.
146.	F.	S. Cajus. Cr.
149.	A.	S. Phalaris. Cr.
—	D.	S. Morpheus. —
—	E.	S. Bubastis. —
152.	A.	S. gnoma. Fab. (<i>Butus. Cr.</i>)
178.	B.	S. Nechus. —
184.	A.	S. Labruscae. Cr.
206.	—	S. Pylas. Fab.
216.	—	S. Hannibal. Cr.
—	B.	S. Carolina. Linn. (<i>Paphus. Cr.</i>)
—	C.	S. Oiclus. Cr.
—	D.	S. Pan. Cr.
S.22.	2. 2b.	—— larva et chrys.
216.	E.	S. Pluto. Cr.
—	F.	S. Triptolemus. Cr.
224.	A. B.	S. Panopus. Cr.
—	C.	S. Anchémolus. Cr.
—	D.	S. Nerii. Fab.
225.	A.	S. Camertus. Cr.
S.22.	I. 1a.	————— larva et chrys.

C O M M E N T A T I O

S P H I N X.

Tab.	Figura.	
225.	B.	S. Danum. Cr.
—	C.	S. Achmenides. Cr.
267.	A. B.	
225.	D.	S. Convolvuli. var. ? Fab.
—	E.	S. Phegeus. Cr.
—	F.	S. Lyctus. —
226.	A.	S. capensis ? Linn. (<i>Aeas. Cr.</i>)
—	B.	S. Cecrops. Cr.
—	C.	S. Aeson. —
—	D.	S. equestris. Fab. (<i>Nessus. Cr.</i>)
—	E.	S. vespertilio. fem. Fab. (<i>Theylia. Cr.</i>)
—	F.	———— mas. —————
237.	A.	S. Lachesis. Latr. (<i>Atropos. var. Cr.</i>)
246.	E.	S. Ficus. fem. Fab.
394.	D.	———— mas. —————
246.	F.	S. Hasdrubal. Cr.
247.	B.	S. Gordius. Cr.
248.	A.	S. Actaeus. —
267.	C.	S. Vitis. mas. Fab.
268.	E.	———— fem. —————
285.	A.	S. Menephron. Cr.
—	B.	S. Opheltes. —
—	D.	S. Hippothous. —
—	E.	S. Eacus. Cr.
301.	A.	S. rustica. Fab.
—	B.	S. Lucetus. Cr.
—	C.	S. Oenotrus. mas. Cr.

S P H I N X.

Tab.	Figura.	
301.	D.	S. Ello. mas. Fab.
—	E.	S. Sciron. mas. Cr.
—	F.	S. Neoptolemus. mas. Cr.
—	G.	S. Alope. Fab.
321.	A.	S. Megaera. Linn. (<i>Pandion. Cr.</i>)
355.	—	S. Ancaeus. Cr.
367.	—	S. Crameri. Latr. (<i>Gordius. Cr.</i>)
381.	A. B.	S. Lycastus. Cr.
394.	B.	S. Florestan. —
—	C.	S. Amadis. —
—	E.	S. Pamphilus. Cr.
397.	C.	S. tersa. Fab.
398.	B.	S. Brennus. Cr.
S. 35.	3. 3b.	S. Gannascus. Stoll.
— 40.	I.	S. Timesius. —

MACROGLOSSUM. (1)

Antennae quam in praecedentibus breviores, crassiores, ad originem graciliores; unco terminali breviore, distinctius floccido. *Abdomen* ano barbato.

61.	C.	M. Fadus. Fab.
68.	F.	M. Tantalus. Fab.

M.

(1) Vulgo et melius *Macroglossa*.

C O M M E N T A T I O

M A C R O G L O S S U M.

Tab.	Figura.	
94.	C.	M. Belis. Cr.
142.	F.	M. Titan. fem. Cr.
146.	G.	M. Caeculus. Cr.
147.	C.	M.? brunnum. Fab.
148.	B.	M. Hylas. Fab. (<i>Picus. Cr.</i>)
248.	—	M. Pelasgus. Cr.
285.	C.	M. Faro. Cr.

S M E R I N T H U S.

Palpi compressi, densissime squamati, contigui, articulo tertio vix distincto. *Antennae* subprismaticae, medium versus et sensim crassiores, serratae. *Lingua* brevissima et spuria, aut fere nulla.

88.	E.	S. Apulus. Fab.
247.	A.	S. Choerilus. Cr.
—	C.	S. Myron. Cr. (1)
398.	A.	S. Populi. Fab. (hermaphroditus.) (1)

(1) Praeterea ad hoc genus etiam referuntur a viris cl. le Peletier de Saint-Fargeau et Serville (Enc. Meth. tom. X. voce *Smerinthus*) Lepidoptera *Phalaris. Cr.* 149. A., *Hasdrubal.* 246. F., *Gannascus.* Supp. 35. f. 3. 3b., *Timesius.* Supp. 40. f. 1., *Pholus.* 87. B., *dentatus.* 125. G., *Gorgon.* 142. E., quorum quatuor priora vidi anteunis quidem plus minusve serratis, lingua vero longa praedita, uti *Cramerus* etiam de ceteris affirmat. Quum igitur hujus generis character maxime in linguae brevitate situs sit, ea potius ad genus *Sphinx* retuli.

S E C T I O III. SESIADES.

Antennae semper simplices, fusiformes, apice saepe floccido. *Palpi* graciles, compressi, articulis valde distinctis, tertio acuminato. *Tibiae* posticae spinis calcaribusque magnis instructae. *Abdomen* plerumque ano barbato.

Eruca nuda, cornu dorsali non instructa, in vegetabilium caulinibus radicibusve vicitans, ibique folliculum ex horum vegetabilium detimento pulveroso conficiens.

S E S I A.

Tab.	Figura.	<i>Antennae</i> fusiformes, apice floccido. <i>Palpi</i> clypeum ultra insigniter assurgentibus. <i>Abdomen</i> ano barbato. <i>Tibiae</i> squamis elongatis vestitae; posticae spinis calcaribusve quatuor elongatis, per paria dispositis.
175.	E.	S. Pretus. fem. Cr.
—	F.	— mas. —

400.	C.	S. bombiliformis. Cr.
------	----	-----------------------

A E G O C E R A.

Antennae distinte fusiformes, apice imberbi. *Palpi* clypeum ultra insigniter assurgentibus; articulo secundo pilis, in fasciculum productum et

C O M M E N T A T I O

A E G O C E R A.

Tab.	Figura.	
165.	D.	rostriformem productis, hirsutissimo. <i>Alae deflexae</i> , superiores trigonae. <i>Tibiae priorum</i> . <i>Ae. Venulia. Fab. (cf. cat. primus.)</i>

S E C T I O IV. Z Y G A E N I D E S.

Palpi teretiusculi vel cylindrico-conici, graciles, dissiti, clypeum ultra saepius assurgentibus, squamis elongatis aut pilis porrectis hirti; articulo tertio elongato, praecedenti paulo tantum breviore, teretiusculo vel cylindrico-conico. *Antennae* fusiformes, (in masculis plurimis valde bipectinatae) vel flexuoso-clavatae. *Tibiae* posticae spinis calcaribus plerumque brevibus. *Alae* deflexae, in multis fenestratae; *abdomen* ano imberbi.

Eruca subcylindrica, subdialis, pilosa aut hirsuta; folliculo homogeneo, membranaceo, flavidus.

Z Y G A E N A.

Tab.	Figura.	
		<i>Antennae</i> , in masculis saltem, insigniter et abrupte flexuoso-clavatae, apice imberbi. <i>Palpi</i> cylindrico-conici, acuminati, clypeum ultra assurgentibus. <i>Alae</i> deflexae. <i>Tibiae</i> squamis brevibus, appressis; posticae calcaribus spinisve minimis.
248.	H.	<i>Z. caffra. fem. Fab.</i>
394.	F.	— mas. —

SYN.

SYNTOMIS.

Tab.	Figura.	
		<i>Antennae</i> subfusiformes, vix et sensim post me- dium crassiores, apice imberbi. <i>Palpi</i> compresso- subcylindrici, obtusi, clypeum ultra non assurgententes.
45.	G.	S. Melas. F a b.
83.	F.	S. Cerbera. F a b. (cf. cat. primus.)
99.	A.	S. Sipilus. —
S.13.	7. 7h. 7i.	— larva, foll. chrys.
99.	B.	S. Scyton. F a b.
237.	—	S. Polydamon. Cr.
248.	E.	S. Imaon. Cr.
—	F.	S. Creusa. —
—	G.	S. Laeneus. —
S.15.	4. 5a. 6b.	— larva, foll. chrys.
287.	A.	S. Heber. Cr.
S.10.	3. 3a. 3b.	— larva, foll. chrys.
382.	B.	S. rutilus. Cr.
S.11.	3. 3a. 3b.	— larva, foll. chrys.
P R O C R I S.		
		<i>Antennae</i> masculis bipectinatae, feminis simpli- ces aut squamis elongatis tantum subhirtae, apice imberbi. <i>Palpi</i> breves, clypeum ultra non aut vix assurgententes, squamis appressis vestiti, non hirsuti. <i>Tibiae</i> pariter squamatae; posticae calca- ribus parvis, spinis duabus superis et internis minimis, fere nullis. <i>Alae</i> elongatae.
30.	E.	P. flabellicornis. F a b. (<i>Rhodope. Cr.</i>)
		F f GLAU-

COMMENTATIO

GLAUCOPIS.

Tab.

Figura.

		<i>Antennae in utroque sexu bipectinatae, apice imberbi. Palpi clypeum ultra insigniter assurgentates, articulo ultimo paulo graciliore, minus squamato. Lingua distincta. Tibiae posticae spinis calcaribusque elongatis. Anus imberbis.</i>
2.	D. E.	G. Helymus. Cr.
4.	F.	G. caudata. mas. Fab. (<i>coarctata. Cr.</i>)
—	G.	_____ fem. _____
13.	D.	G. Polymena. Fab.
20.	F. G.	G. Marica. _____
32.	C. D.	G. ? pectinicornis. Fab. (<i>Tiberina. Cr.</i>)
35.	G.	G. Bromus. fem. _____
—	H.	G. Phlegmon. Fab.
237.	C.	_____ nobis. (<i>Tiburtus. Cr.</i>)
45.	B.	G. Pugione. Fab. (<i>Lichas. Cr.</i>) (cf. cat. primus.)
48.	F.	G. Dares. mas?
367.	E.	_____ fem. ? nobis. (<i>Pierus. Cr.</i>)
52.	C. D.	G. Andromacha. mas? Fab. (<i>Leucaspis. Cr.</i>)
224.	E.	_____ fem. ? _____ (<i>Caunus. Cr.</i>)
56.	—	G. ? Capys. Fab. (cf. cat. primus.)
59.	B.	G. ? Egeon. _____
83.	E.	G. Lades. _____ (cf. cat. primus.)
140.	E. F.	G. Eryx. _____ (<i>inaurata. Cr.</i>)
146.	C.	G. Sperchius. Cr.
150.	D.	G. Thelebas. _____
197.	C.	G. Hipparchus. Fab.

GLAUCOPIS.

Tab.	Figura.	
197.	D.	G. Lethe. Fab. (<i>Eumolphus. Cr.</i>)
—	E.	G. Cepheus. Cr.
198.	C.	G. Eagrus. —
224.	F.	G. Almon. mas. Cr.
S. II.	id.	————— var. —
—	ic.	————— fem. —
—	1a. 1b.	————— larva, foll. chrys.
223.	G.	G. Micilia. Cr.
S. 21.	3—3f.	————— larva, foll. chrys.
234.	F.	G. Rhebus. Cr.
—	G.	G. Psamas. —
S. II.	2. 2a. 2b.	————— larva, foll. chrys.
248.	C.	G. Melanthus. Cr.
325.	F.	————— var. ? nobis. (<i>Nycteus. Cr.</i>)
248.	D.	G. Enagrus. Cr.
S. 13.	6—6g.	————— larva, foll. chrys.
264.	A.	G. aurata. Cr.
286.	—	G. Hippothes. Cr. (cf. cat. primus.)
322.	C.	G. pagiaria. Fab. (<i>Panthona. Cr.</i>)
—	D.	G. eruthrocephala. nobis. (<i>Glaukopis. Cr.</i>)
325.	E.	G. Maeones. Cr.
345.	G.	G. coelestina. —
S. 21.	2. 2b. 2c.	————— larva, foll. chrys.
347.	A.	G. Minceus. Cr.
—	B.	G. Meteus. —
355.	—	G. Cisseus. —
357.	A.	G. Evadnes. —

C O M M E N T A T I O
G L A U C O P I S.

Tab.	Figura.	
S.15.	1. 2a. 3b.	G. Evadnes. larva, foll. chrys.
357.	B.	G. Eacus. Cr.
—	C.	G. Halys. —
S.10.	2. 2a. 2b.	——— larva, foll. chrys.
357.	D.	G. Lucetius. Cr.
367.	B.	G. Echemus. —
—	C.	G. vittata. nobis. (<i>Melanthus. Cr.</i>) (1)
—	D.	G. Themenus. Cr.
368.	A.	G. Irus. Cr.
382.	C.	G. Pheres. —
S.13.	5. 5c. 5d.	——— larva, foll. chrys.
382.	D.	G. Alectron. Cr.
—	E.	G. Arontes. —
394.	G.	G. Cassandra. Fab.
400.	A.	G. Atereus. Cr.
S.12.	I.	G. haemorrhoidalis. Stoll.
- 30.	5.	G. fenestrata. Stoll.

(1) Nomen mutare debui, quia **Grameru**s tab. 243. C.
eo jam usus est.

FAM. III. NOCTURNA.

Alae quatuor subhorizontales vel deflexae, frenatae; inferiores retinaculo munitae. *Antennae* a basi ad apicem decrescentes sive setaceae.

Eruca pedibus 10 ad 16, forma victuque diversa. *Pupa* laevis, saepius folliculata.

SECTIO I. HEPIALITES.

Eruca nuda, in vegetabilium caulis radicibus degens; *pupa* segmentorum abdominalium marginibus denticulatis.

Alae deflexae, saepius elongatae et angustae; *lingua* brevissima.

H E P I A L U S.

Antennae subfiliformes, submoniliformes vel lenticulato-serratae, thorace multo breviores. *Palpi* brevissimi, pilis hirsutissimi.

Lin.

C O M M E N T A T I O

H E P I A L U S.

Tab. Figura.

Lingua nulla aut fere nulla. *Alae* oblongae, marginibus posticis et internis sensim conjuncto - arcuatis, angulo anali non abrupto; posticae plerumque non frenatae.

286. C. D. H. Venus. Cr. (cf. cat. primus.)

S T Y G I A.

Antennae per totam longitudinem munitae dentibus brevibus, compressis, dilatatis et rotundis in fine, serie dupli instructis. *Palpi* crassi, cylindrici, penitus squamati, clypeum ultra assurgentis. *Lingua* uti in antecedentibus; *anus* barbatus. *Tibiae* posticae spinis calcaribusque valde distinctis.

312. A. S. Coras. Cr.

Z E U Z E R A.

Antennae setaceae, in masculis dimidiato - pectinatae, apice simplici; in feminis penitus simples, ad originem tantum tomentosae.

131. D. Z. viridicans. mas. Esch. (*Mineus. Cr.*)154. B. ——— fem. var.? nobis. (*Hyphinoē. Cr.*)

145. A. Z. Strix. fem. Oliv. (1)

287. B. Z. ? Pyracmon. Cr. (cf. cat. primus.)

(1) Latreille eam ad genus *Cossus* refert, antennae vero marium, quos vidi, manifeste erant bipectinatae, uti etiam *Cramerus* in descriptione dicit.

SEC-

SECTIO II. BOMBYCITES.

Eruca plerumque hirsuta aut pilosa, subdialis; *pupa* segmentis abdominalibus edentulis.

Antennae in masculis penitus bipectinatae. *Lingua* nulla aut spuria. *Alae* non insigniter oblongae; inferioribus (insecto sedente) superioribus non penitus tectis.

S A T U R N I A.

Tab.	Figura.	<i>Alae</i> horizontales.
2.	A.	S. luna. Fab.
4.	—	S. Tarquinius. (mas ?) Fab. (cf. cat. primus.)
—	B. C.	———— (fem.?) —
367.	F.	———— var. —
S. 17.	5.	———— larva.
5.	A. B.	S. Polypheus. Fab.
8.	A.	S. Ethra. Oliv. (<i>Aurota. Cr.</i>)
9.	—	S. Atlas. fem. Fab.
381.	C.	———— mas var. —
382.	A.	———— — — —
13.	—	S. Semiramis. Fab.
30.	F.	S. ? Agis. Oliv.
—	G.	S. Hircia. Cr.

S.

C O M M E N T A T I O

S A T U R N I A.

Tab.	Figura.	
31.	A.	S. Selene. fem. Leach. (<i>luna. Cr.</i>)
—	B.	———— mas. ————— —————
39.	A.	S. Cynthia. Oliv.
42.	A. B.	S. Cecropia. Fab.
45.	A.	S. Penelope. —
46.	—	S. Tyrrhea. fem. Fab.
64.	A. B.	S. Janus. — —
—	C.	S. Egea. mas. Oliv.
68.	A.	S. Hesperus. mas. Fab.
70.	B.	S. Boreas. fem. Fab.
75.	A. B.	S. Promethea. fem. Fab.
76.	—	———— mas. —
77.	A.	S. Abas. mas. Cr.
—	B.	———— fem. —
98.	A.	S. Proserpina. mas. Fab.
107.	—	S. rivulosa. Oliv.
S. 17.	4. 4e. 4f.	———— larva, foll. chrys.
107.	B.	S. speciosa. Oliv.
111.	A.	S. Achelous. fem. Cr.
126.	B.	S. Hippodamia. Fab.
146.	A.	S. Mylitta. fem. Fab. (<i>Paphia. Cr.</i>)
147.	A. B.	———— — var. — —————
248.	A.	———— mas. — —————
152.	C.	S. Cynira. Fab.
162.	A.	S. Salmonea. fem. Fab.
295.	—	———— — var. —
176.	—	S. Epimethea. mas. Fab.

SATURNIA.

Tab.	Figura.	
197.	A.	S. Armida. fem. Cr.
S. 19.	1. 1a. 1b.	_____ larva et chrys.
197.	B.	S. Cassandra. fem. Cr.
S. 19.	2. 2c. 2d.	_____ larva et chrys.
240.	A.	S. Sylla. Cr.
249.	—	S. jucunda. mas. Cr.
356.	B. C.	_____ fem. —
249.	—	S. Irene. mas. Cr.
S. 20.	2. 2c. 2d.	_____ larva, foll. chrys.
249.	D. E.	S. Nauzica. fem. Oliv.
303.	B. C.	_____ mas var. —
S. 17.	2. 2b.	_____ larva et chrys.
250.	A.	S. Apollonia. Oliv.
—	B.	S. Fabia. Oliv.
268.	F.	S. Liberia. mas. Cr.
—	G.	_____ fem. —
S. 16.	7. 7f. 7g.	_____ larva, foll. chrys.
272.	B.	S. mirabilis. Cr.
—	C. D.	S. modesta. —
287.	E.	S. Zerbina. —
—	F.	S. flavaria. —
302.	A. B.	S. Cytherea. mas. Fa b. (<i>capensis. Cr.</i>)
325.	G.	_____ fem. —
302.	C. D.	S. honesta. mas. Cr.
303.	D. E.	S. Io. fem. Cr.
—	F. G.	_____ mas. —
S. 17.	3.	_____ larva et foll.
		G g
		S.

C O M M E N T A T I O

S A T U R N I A.

Tab.	Figura.	
304.	A.	S. Metea. Cr.
305.	—	S. peregrina. Cr.
322.	A. B.	S. Alcinoë. Oliv.
344.	A.	S. Abasia. fem. Cr.
—	B. C.	— mas. —
S. 17.	I. 1a.	— larva et chrys.
355.	C. D.	S. Irminia. Oliv.
356.	A.	S. Arminia. fem. Oliv.
—	D.	— mas. —
S. 20.	I. 1a. 1b.	— larva, foll. chrys.
367.	G.	S. Lamis. Cr.
396.	A.	S. Jana. —
S. 27.	I.	S. Argus. Stoll.
- 31.	2. 2c.	S. caffaria. —
- 35.	6.	S. Ephonia. —
- 19.	5. 5i.	— larva et chrys.

L A S I O C A M P A.

Palpi producti, ad rostelli modum conniventes.

72.	D.	L. promula. Fab.
383.	A.	L. ? Claudia. Oliv.
397.	N.	L. Phidonia. —

B O M B Y X.

Tab. Figura.

		<i>Allae deflexae; palpi ad rostelli modum non producti.</i>
46.	D.	B. Orsilochus. fem. Cr.
383.	F.	_____ mas. _____
S.15.	II. 12a.	_____ larva et foll.
71.	C.	B. festiva. mas. Cr.
S.23.	4. 4h. 4i.	_____ larva, foll. chrys.
74.	D.	B. Metabus. fem. Cr.
100.	A. B.	B. somniculosa. fem. Cr.
117.	A.	B. Laocoon. mas. Oliv.
—	B. C.	_____ fem. _____
S.42.	2.	_____ mas var. _____
126.	E.	B. Crocos. Cr.
S.23.	3—3g.	_____ larva, foll. chrys.
131.	A.	B. Aconyta. fem. Oliv.
162.	D. E.	B. verago. mas. Oliv.
306.	—	_____ fem. _____
S.24.	6. 6k.	_____ larva et chrys.
185.	D.	B. Hipparchia. fem. Cr.
S.18.	I. 1a. 1b.	_____ larva, foll. chrys.
239.	A. B.	B. Phoronea. fem. Cr.
—	C.	_____ mas. _____
249.	F.	B. Hyrtaca. Oliv.
251.	E.	B. Amiynta. fem. Cr.
306.	C.	_____ mas. _____
265.	D.	B. Amilia. mas. Oliv.
—	E.	_____ fem. _____

C O M M E N T A T I O

B O M B Y X.

Tab.	Figura.	
265.	F.	B. lanata. mas. Oliv.
—	G.	_____ fem. —
272.	A.	B. regina. Oliv.
302.	E. F.	B. Molina. fem. Cr.
396.	B.	_____ mas. —
S.22.	4. 4d.	_____ larva et chrys.
303.	A.	B. Calchas. Cr.
304.	B.	B. domina. —
S.24.	1. 1a. 1b.	_____ larva, foll. chrys.
304.	C.	B. obsoleta. Cr.
—	D.	B. canitia. —
—	E.	B. Deiopea. mas. Oliv. (<i>pithyocampa. Cr.</i>)
—	F.	_____ fem. —
305.	B.	B. rustica. Cr.
306.	A.	B. agresta. Oliv.
S.23.	1. 1a. 1b.	_____ larva, foll. chrys.
306.	B.	B. nuda. fem. Cr.
S.18.	2—2e.	_____ larva, foll. chrys.
306.	F.	B. dolabrata. fem. Cr.
—	G.	B. ornata. Oliv.
S.18.	5. 5h. 5i.	_____ larva, foll. chrys.
307.	A.	B. avia. fem. Cr.
—	B.	B. netrix. Oliv.
S.24.	2. 2c. 2d.	_____ larva, foll. chrys.
307.	C.	B. unicolor. Oliv. (<i>flavata. Cr.</i>)
—	G.	B. fusca. Cr.
308.	F.	B. Simois. —

BOMBIX.

Tab.	Figura.	
321.	B.	B. nivea. Oliv.
322.	E.	B. Brothea. Oliv.
—	F.	B. Bitia. Oliv.
S.21.	7.	_____ larva.
346.	A. B.	B. cedo-nulli. fem. Cr.
347.	F.	B. Petavia. Cr.
355.	E.	B. Begga. mas. Fab.
S.19.	3. 3e.	_____ larva et chrys.
356.	E.	B. montana. Oliv.
—	F.	B. Libania. Cr.
—	G.	B. Vaninia. —
358.	A.	B. hirta. fem. Cr.
S.20.	3. 3e. 3f.	_____ larva, foll. chrys.
359.	A.	B. Tharops. Cr.
S.18.	4. 4g. 4h.	_____ larva, foll. chrys.
359.	B.	B. Silveria. mas. Cr.
—	C.	_____ fem. —
S.17.	7. 7h. 7i.	_____ larva, foll. chrys.
360.	A.	B. diaphana. Oliv.
S.23.	2. 2c. 2d.	_____ larva, foll. chrys.
368.	B.	B. ? barbara. Oliv.
369.	A.	B. Polybia. fem. Cr.
—	B.	_____ mas. —
—	C.	B. ? lunata. Oliv.
371.	A.	B. Eleuthera. Cr.
S.23.	8. 8p.	_____ larva et chrys.
383.	B.	B. Amalia. Cr.

B.

B O M B Y X.

Tab.	Figura.	
384.	D. E.	B. Aegina. Oliv.
S.24.	4. 4g. 4h.	_____ larva et chrys.
395.	B.	B. Eumedide. fem. Cr.
—	C.	_____ mas. _____
S.15	9. 10a.	_____ larva et foll.
395.	D.	B. Orasia. Cr.
S.15.	7. 8a.	_____ larva et chrys.
395.	E.	B. Riphea. Cr.
—	F.	B. Phadima. —
—	G.	B. pusilla. —
S.23.	5. 5k. 5l.	_____ larva, foll. chrys.
397.	D.	B. Petosiris. Cr.
398.	E.	B. albina. Oliv.
—	H.	B. Helladia. —
—	I.	B. cristata. Cr.
399.	A.	B.? Lucilla. —
S.16.	1b.	B. Epigena. Stoll.
—	1. 1a.	_____ larva et chrys.
—	2d.	B. Zelica. Stoll.
—	2. 2c.	_____ larva et chrys.
—	3.	B. perspicilla. Stoll.
-34.	1.	B. punctigera. fem. Stoll.
—	1a.	_____ mas. —
-35.	4.	B. Mycalia. Stoll.
-21.	5. 5h.	_____ larva et chrys.
-35.	5.	B. Icilia. Stoll.
-36.	12.	B. Eleutheria. Stoll.

B. O. M. B. Y. X.

Tab.	Figura.	
S.40.	2.	B. Beatrix. fem. Stoll.
- 41.	3.	B. Scribonia. Stoll.
—	4.	B. Velleda. fem. Stoll.
S.42.	1.	B. imperialis. — — —

SECTIO III. PSEUDO-BOMBYCES.

Erucae omnium pedibus 16, nec cucullatae, nec subcutaneae. Alae horizontales vel deflexae; inferiores superioribus penitus supertectae. Lingua in ultimis generibus satis magna. Antennae in utroque sexu vel tantum maribus penitus pectinatae aut serratae.

S E R I C A R I A.

Tab.	Figura.	<i>Alae anticae margine interno edentato; Lingua brevissima.</i>
50.	G.	S. Ebalus. Cr.
53.	E.	S. Cippus. Fab.
59.	C.	S. Dymas. Cr.
68.	G.	S. Eridanus. Fab.
113.	E.	S. Alsus. Cr.
S.18.	7. 7n.	— — — larva et chrys. S.

C O M M E N T A T I O
S E R I C A R I A.

Tab.	Figura.	
120.	A.	S. laterata. Fab. (<i>polita. Cr.</i>)
—	B.	S. Astur. Cr.
130.	E.	S. lepida. Fab.
147.	F.	S. caffraria. Cr.
181.	—	S. Encelada. —
185.	E.	S. interrupta. Cr.
—	F.	S. Hermia. —
228.	C.	S. Mummia. —
252.	F.	S. bifasciata. —
S.23.	6. 6m. 6n.	———— larva, foll. chrys.
269.	C. D.	S. Membrilia. fem. Cr.
275.	H.	S. idonea. Cr.
286.	B.	S. Melanthus. fem. Cr.
287.	C.	S. Caprotina. — —
307.	D.	S. Pilumnia. Cr.
—	E.	S. altrix. Cr.
—	F.	S. punctata. Cr.
347.	C.	S. Phedonia. —
—	G.	S. Eumela. —
358.	B.	S. Meona. —
359.	D.	S. Bibiana. —
S.20.	4. 4g. 4h.	———— larva, foll. chrys.
367.	I.	S. ? Zemire. Cr.
368.	C.	S. Niceta. fem. Cr.
384.	—	S. Ziliante. — —
397.	I.	S. Pandiona. fem. Cr.
—	K.	S. Dorothea. — —

SERICARIA.

Tab.	Figura.	
S.24.	3. 3e. 3f.	S. Dorothea. larva, foll. chrys.
397.	P.	S. Aemilia. Cr.
399.	D.	S. Sannio. ? —
S.14.	4c. 5d.	S. Sylvius. Stoll.
—	1. 2a. 3b.	——— larva, foll. chrys.
—	9c. 10d.	S. Archias. Stoll.
—	6. 7a. 8b.	——— larva, foll. chrys.
-18.	6m.	S. Eutropia. fem. Stoll.
—	6. 6k. 6l.	——— larva, foll. chrys.
-23.	7. 7o.	S. bifurcata. (<i>Surin. v.lind.</i>) larva et chrys.

NOTODONTA.

Alae anticae margine interno dentato. *Lingua* brevissima; *thorax* saepe cristatus.

305.	C.	N. Nesea. fem. Cr.
S.22.	6. 6f. 6g.	——— larva et chrys.
-18.	3g.	N. Longara. Stoll.
—	3. 3f.	——— larva et chrys.

CHELONIA. (1)

Lingua distincta, brevis, filamentis duobus disjunctis. *Palpi* pilis squamisve elongatis hirsuti. *Antennae* in masculis saltem bipectinatae. *Alae* deflexae.

15.	F.	Ch. ? Umber. Fa b.
-----	----	--------------------

Ch.

(1) Genus *Arctia* editionis primæ.

H h

C O M M E N T A T I O

C H E L O N I A.

Tab.	Figura.	
18.	E.	Ch. Noëma. fem. Cr.
70.	C.	Ch. Dryas. Fab.
72.	—	Ch. Helops. fem. Fab.
S.21.	6. 6i.	— larva; foll. chrys.
92.	D.	Ch. ? Tibris. Cr.
103.	G.	Ch. admirabilis. Cr.
133.	D.	Ch. sanguinolenta. Fab. (<i>lactinea. Cr.</i>)
143.	F.	Ch. Orsa. Cr.
172.	C.	Ch. bajularia. Fab.
181.	E.	Ch. Lantanae. — (<i>Icasia. Cr.</i>)
206.	B.	Ch. Amasis. fem. Fab.
252.	A.	Ch. sanguinea. Cr.
264.	C.	Ch. vidua. Cr.
267.	D.	Ch. Cyane. Fab.
274.	F.	Ch. elegans. Oliv. (<i>nitida. Cr.</i>)
S.16.	6. 6e.	— larva et chrys.
276.	C.	Ch. ? vitréa. Cr.
308.	D.	Ch. Tharis. —
344.	—	Ch. Cunigunda. fem. Cr.
—	E.	— mas. —
S.16.	8. 8h.	— larva et chrys.
345.	B.	Ch. Mauritia. fem. Cr.
367.	H.	Ch. Passinuntia. fem. Cr.
370.	B.	Ch. maculosa. Cr.
383.	C.	Ch. amanda. fem. Cr.
—	D.	— mas. —
—	E.	Ch. Justina. Oliv.

Ch.

CHELONIA.

Tab.	Figura.	
S.19.	4—4h.	Ch. Justina. larva, foll. chrys.
397.	G.	Ch. Zerah. fem. Cr.
—	O.	Ch. flavea. Oliv.
398.	D.	Ch. punctaria. Cr.
—	F. G.	Ch. Firmiana. —
S.24.	5. 5i.	————— larva et chrys.
-12.	8.	Ch. Hippia. fem. Stoll.
-36.	5.	Ch. Vuteria. Stoll.
-40.	4. 4b.	Ch. Sylviana. —

CALLIMORPHA.

Antennae simplices aut tantummodo ciliatae in masculis. *Palpi* squamis tantum brevibus, appressis vestiti. *Lingua* longiuscula, filamentis conjunctis; *alae* deflexae.

7.	E. F.	C. decora. mas. Oliv.
219.	F. G.	————— fem. var. —
50.	H.	C. Lyncus. Fab.
56.	C.	C. hesperata. — (<i>Hesperia. Cr.</i>)
63.	F.	C. Liris. mas. Oliv.
262.	E.	————— fem. —
70.	D.	C. Menete. Fab.
79.	E. F.	C. Catilinaria. fem. Fab. (<i>Catilina. Cr.</i>)
85.	B.	C. Tiresias. fem. Cr.
400.	—	————— mas. —
107.	E.	C. glauca. Cr.

C O M M E N T A T I O
C A L L I M O R P H A.

Tab.	Figura.	
115.	E.	C. Jatropharia. Fab. (<i>Osiris. Cr.</i>)
129.	C.	C. Helcita. Cr.
132.	E.	C. Celadon. —
143.	A.	C. bicolorata. fem. Fab. (<i>bicolora. Cr.</i>)
172.	D.	C. Peritheia. Cr.
178.	C.	C. Eurocilia. Fab.
192.	—	C. lectrix. fem. Fab.
208.	—	C. cribaria. mas. Cr.
—	G.	———— fem. —
288.	D.	———— var. —
263.	E.	C. tricolora. fem. —
—	F.	C. Aglaura. Cr.
345.	A.	C. ? Euphemia. Cr.
—	E.	C. Ursula. Cr.
—	F.	C. Medarda. —
368.	D.	C. glaucans. Stoll. (<i>glaucia. Cr.</i>)
370.	F.	C. Pylotis. Fab. (<i>Aterea. Cr.</i>)
S.21.	4. 4g.	———— larva et chrys.
370.	H.	C. amica. fem. Cr.
—	I.	C. Mylitta. Cr.
381.	E.	C. Cephise. —
S.21.	I. 1a.	———— larva et foll.
396.	C.	C. Aletta. Cr.
397.	E.	C. porphyria. Cr.
S.31.	3.	C. Vaillantina. Stoll.
- 40.	3. 3a.	C. Zerbina. fem. —

LITHOSIA.

Tab. Figura.

Alae multo longiores quam latiores, oblongae, sub-ellipticae, corporis dorso, insecto sedente, penitus incumbentes aut convolutae (inde corpus sublineare); inferiores valde plicatae. *Palpi* cylindrici, capite breviores, articulo tertio sive ultimo secundo breviore, cylindrico. *Antennae* ad basin inter se dissitae, plerumque simplices vel tantummodo ciliatae.

5.	C. D.	L. Crotalariae. F a b. (<i>Syringa. Cr.</i>)
109.	—	L. bella. fem. —
—	E. F.	L. pulchella. F a b. (<i>lotrix. Cr.</i>)
166.	C. D.	L. ornatrix. mas. F a b.
—	F.	————— fem. —
208.	D.	L. convoluta. F a b. (<i>Entella. Cr.</i>)
345.	—	L. liboria. C r.

SECTIO IV. APOSURA.

Erucia pedibus analibus in caudam furcatam transformatis.

PLATYPTERIX.

Alae anticae angulo exteriore falcato. *Antennae* plerumque pectinatae vel ciliatae. *Corpus* gracile; habitus Phalaenarum.

P. ?

C O M M E N T A T I O
P L A T Y P T E R I X.

Tab.	Figura.	
S.12.	5.	P. ? luciata. Stoll.
—	6.	P. ? quatuormaculata. Stoll. (1)

S E C T I O V .   N O C T U A E L I T E S .

Eruca pedibus 12, 14 vel plerumque 16, vegetabilia quibus vescitur non contorquens.

Imago *antennis* plerumque simplicibus. *Lingua* conspicua, frequentius longissima, duriuscula seu cornea. *Alae* nunquam convolutae, in nonnullis subhorizontalis vel incumbentes, in plerisque deflexae. *Corpus* crassum, *thorace* saepe cristato.

E R E B U S .

Palpi articulo tertio seu ultimo longo, gracili, subnudo. *Alae* patulae seu expansae, horizontales. (2)

E.

(1) Forma earum valde convenit cum indigenis nostris ad hoc genus pertinentibus, unde conjicio etiam erucas non differre, licet tota haec res incerta sit, quia incognitae sunt. Fortasse etiam nonnullae species e genere *Dicranoura* Crameri operi insunt, quod eandem ob causam nescio.

(2) Palpi non satis accurate delineati sunt in hoc genere, uti et in genere *Herminia*; in nonnullis etiam speciebus prorsus omissi sunt.

EURÆBUS.

Tab.	Figura.	
13.	B.	E. Troglodyta. Oliv. (<i>Latona. Cr.</i>)
16.	E. F.	E. marmorides. —
384.	A. B.	———— nobis. (<i>Corisandra. Cr.</i>)
73.	—	E. Narcissus. fem. Fab.
74.	E.	E. Lycormas. Cr.
77.	D.	E. Pandrosa. Fab.
87.	A.	E. Strix. Fab. (<i>Agrippina. Cr.</i>)
88.	—	———— —————
92.	—	E. Manlia. —
97.	A. B.	E. conspicillator. fem. Fab.
101.	D. E.	E. Dolon. fem. Oliv.
—	F.	———— —mas. —
104.	C.	E. Chlorea. Cr.
107.	F.	E. Macarea. Oliv.
399.	L.	———— —
115.	A. B.	E. Zenobia. Fab.
116.	D.	E. retorta. mas. Oliv.
274.	A.	———— fem. —
—	B.	———— — var. nobis. (<i>obscurus. Cr.</i>)
129.	D.	E. Macaria. Cr.
—	E.	E. Juturna. Oliv.
—	F.	E. Orodess. —
149.	—	E. ancilla. Cr.
—	G.	E. procus. Oliv.
159.	A.	E. crepuscularis. mas. Fab.
160.	—	———— fem. aut var. —
167.	C.	E. capensis. Cr.

E.

C O M M E N T A T I O

E R E B U S.

Tab.	Figura.	
167.	D.	E. Tymber. Cr.
169.	A.	E. Odora. mas. Oliv.
—	B.	_____ fem. _____
170.	A. B.	_____ var. _____ (<i>Agarista. Cr.</i>)
171.	—	E. Bubo. Fab. (<i>macrops. Cr.</i>)
172.	A.	E. Iphianasse. Fab.
—	B.	E. Mycerina. _____
173.	A. B.	E. Aluco. Fab. (<i>occiduus. Cr.</i>)
174.	C.	E. fluctuosus. Cr.
—	D.	E. Scolopaceus. _____
—	E.	E. ulula. Fab. (<i>Hermonia. Cr.</i>)
—	F.	E. hieroglyphicus. Fab. (<i>Mygdonia. Cr.</i>)
227.	B.	E. Acron. Oliv.
239.	D.	E. Ezea. _____
—	E.	E. Inara. _____
252.	B.	E. ? Gootenarius. Cr.
263.	A. B.	E. ? Chione. fem. Oliv. (<i>dominia. Cr.</i>)
267.	F.	E. Umminia. Fab.
269.	E. F.	E. Caraneus. Oliv.
274.	C.	E. javanus. Cr.
—	D.	E. luminosus. Oliv.
309.	A.	E. Herillus. fem. Oliv.
—	B. C.	_____ mas. _____
—	D.	E. Helimus. Oliv.
310.	A. B.	E. Stollianus. _____
—	G.	E. Dares. Cr.
344.	F.	E. Ortilia. _____

E.

EREBUS.

Tab.	Figura.	
346.	D.	E. Levina. mas. Cr.
S.36.	2.	_____ fem. _____
346.	G.	E. Japetus. Cr.
355.	F.	E. striatarius. Cr.
—	G.	E. Pamphilia. _____
398.	M.	E. ? Paphos ? Fab. (<i>Eugenia. Cr.</i>)
399.	G.	E. vittatus. _____ (<i>Clytia. Cr.</i>)
S.36.	3.	E. Feducia. Stoll.
—	II.	E. Zamis. Stoll.
		<i>Antennis ciliatis.</i>
131.	C.	E. ? Monychus. Oliv.
133.	E.	E. ? Caricae. fem. Fab. (<i>Alciphron. Cr.</i>)
262.	A. B.	_____ mas. _____
369.	D.	E. ? Silvandra. Cr.

NOCTUA.

Palpi articulo ultimo brevissimo, pariter ac ceteri squamato.

15.	E.	N. Arne. Cr.
30.	A. B.	N. fullonica. mas. Linn. (<i>Cajetta. Cr.</i>)
—	C.	_____ fem. _____
33.	B. C.	N. Ilia. Oliv.
62.	C. D.	N. tigrina. Fab. (<i>Melicerta. Cr.</i>)
323.	C. D. E.	_____ var. _____ (<i>Melircete. Cr.</i>)
68.	D.	N. Tanais. fem. Cr.
75.	E.	N. Nyseus. Cr.

C O M M E N T A T I O

N O C T U A.

Tab.	Figura.	
77.	C.	N. Pomona. Cr.
80.	F.	N. Timolea. Cr.
102.	E. F.	N. Epione. Oliv.
103.	D. E.	N. Puera. —
115.	C.	N. modesta. —
—	D.	N. Prytanis. —
134.	B.	N. Cocalus. —
—	C.	N. Amphix. Cr.
137.	—	N. Asilas. —
139.	—	N. Tarchon. —
—	D.	N. Pyrgo. —
142.	C.	N. Croesus. —
147.	D.	N. scripta. Oliv. (<i>hieroglyphica. Cr.</i>)
156.	G.	N. triangulum. Oliv. (<i>Mygdon. Cr.</i>)
165.	B.	N. Phasis. Cr.
—	C.	N. iota. —
—	E.	N. Onytes. —
166.	—	N. priverna. Fab.
172.	—	N. Tirhaca. Cr.
—	F.	N. collusoria. Oliv.
174.	A.	N. Salaminia. Fab.
—	B.	N. materna. fem. Fab.
267.	E.	———— mas. —
208.	H.	N. Grynea. Oliv.
227.	C.	N. Cephise. —
247.	D.	N. Emmedonia. Cr.
—50.	—	N. Ammonia. Oliv.
		N.

NOCTU.A.

Tab.	Figura.	
250.	E.	N. Hypatia. Fab. (<i>Hippasia. Cr.</i>)
—	F.	N. Alphea. Cr.
251.	C. D.	N. Cyllaria. Oliv.
252.	E.	N. Cupentia. Cr.
264.	B.	N. Marthesia. —
—	D.	N. filia. Cr.
272.	E. F.	N. adjutrix. Cr.
—	G. H.	N. Epopea. —
273.	E.	N. stuposa. fem. Fab. (<i>Achatina. Cr.</i>)
288.	A.	———— mas. —————
273.	F. G.	N. Archesia. fem. Cr.
—	H.	N. Virbia. Cr.
275.	B.	N. Timais. —
—	E.	N. Erechthea. Cr.
—	F.	N. Spadix. Cr.
276.	A.	N. uxoria. —
—	B.	N. soror. —
—	D.	N. ocellata. fem. Cr.
—	E.	———— mas. —
305.	F.	N. ? bellatrix. Cr. <small>ad integrum</small>
S.22.	3. 3c.	———— larva et chrys.
308.	A.	N. Schneideriana. Cr.
S.22.	8. 8i.	———— larva et chrys.
308.	E.	N. Chera. Cr.
309.	—	N. Sterope. fem. Cr.
312.	C.	———— mas. —
309.	F.	N. politia. Cr.

C O M M E N T A T I O

N O C T U A.

Tab.	Figura.	
310.	C.	N. Ebalea. Cr.
—	D.	N. Androgea. —
—	E.	N. Caedica. —
—	F.	N. Corynaea. —
311.	A.	N. idonea. —
—	B.	N. clara. fem. —
400.	L.	—— mas. —
311.	C.	N. Dindyma. —
—	D.	N. viridata. —
—	E.	N. oo. fem. —
—	F.	—— mas. —
—	G.	N. glauca. Cr.
312.	B.	N. nutrix. Oliv.
S.18.	8. 80.	—— larva et chrys.
312.	D.	N. amoenita. Cr.
—	E.	N. Hylaea. —
—	F.	N. Marcellina. Cr.
323.	A. B.	N. Hypermnestra. Oliv.
—	F.	N. Mesenteria. Fab. (<i>Mesentia. Cr.</i>)
324.	A.	N. Eurysthea. Cr.
—	B. C.	N. Damonia. fem. Cr.
—	D. E.	—— mas. —
—	F.	N. oculata. Cr.
—	G.	N. Ancaea. —
345.	C.	N. albo - maculata. Cr.
346.	—	N. Acharia. Cr.
—	E. F.	N. Celia. —

N.

NOCTUA.

Tab.	Figura.	
358.	C. D.	N. Andraemonia. Cr.
—	E.	N. Eridania. fem. Cr.
—	F.	———— mas. —
—	I.	N. Clara. Cr.
359.	E.	N. Placidia. —
S.22.	5. 5e.	———— larva et chrys.
367.	K.	N. margaritaria. Cr.
381.	F.	N. Zatima. Cr.
382.	—	N. ? Sedonia. —
383.	G. H.	N. focula. Cr.
396.	D.	N. Lydia. —
—	E.	N. Apronia. Cr.
—	F.	N. Serapis. —
—	G.	N. Artemisia. Cr.
—	H.	N. Brenna. —
—	I.	N. Beltes. —
398.	L.	N. severa. —
399.	B.	N. Joviana. Fab.
—	H.	N. dominica. Cr.
—	I.	N. Proserpina. —
—	K.	N. Lingea. —
400.	D.	N. Polydamia. —
S.22.	7. 7h.	———— larva et chrys.
400.	E.	N. Tullia. Cr.
—	F.	N. splendida. —
—	G.	N. Arthemisiae. var. Fab. (<i>argentea. Cr.</i>)
—	K.	N. venatrix. Cr.

N.

C O M M E N T A T I O
N O C T U A.

Tab.	Figura.	
400.	M.	N. Protea. Cr.
—	N.	N. juventina. Oliv.
S.12.	3.	N. Archadia. Stoll.
—	4.	N. Solina. —
—	11.	N. felicia. —
-34.	3.	N. Clarissa. —
—	4.	N. Clotilda. —
—	5.	N. characterica. Stoll.
-36.	4.	N. Deliana. Stoll.
—	8.	N. Fatme. —
—	9.	N. Porcia. —
—	10.	N. Charmione. Stoll.

S E C T I O VI. T O R T R I C E S.

Eruca pedibus 16 numero, corpore vulgo nudo aut parum hirsuto, folia, quibus vescitur, contorquens, aut in fructibus, gallis, victitans. *Pupa* saepe navicularis.

Alae cum corpore, insecto sedente, faciunt triangulum latum, breve, ex utroque latere antice dilatatum seu arcuatum; alarum superiorum margine externo ad basin producto, arcuato. *Palpi* uti in Noctuis, sed breviores; *lingua* distincta.

PYRALIS.

Tab.	Figura.	
82.	A.	P. Mumetes. Cr.
113.	D.	P. Chorebus. —
—	G.	P. diaphanata. Fab. (<i>diaphana. Cr.</i>)
348.	F.	P. Marriana. Cr.
—	H.	P. Renselariana. Cr.
—	I., K.	P. Crameriana. —
359.	H.	P. Seppiana. —
360.	—	P. Holthusiana. —
—	K.	P. Meyeriana. —
—	L.	P. Gladbaghiana. Cr.
—	M.	P. Demarriana. —
372.	E.	P. Fueslyniana. —
—	F.	P. Albertiana. Cr.
384.	—	P. Walchiana. —
—	G.	P. Floralis. —
—	H.	P. Thunberghiana. Cr.
—	I.	P. Kleemanniana. —
—	K.	P. Esperiana. Cr.
—	M.	P. Clerckiana. —
396.	K.	P. Edleriana. —
397.	L.	P. Clisthena. —
S. 8.	5.	P. Hubneriana. —
—	7.	P. Renaudalis. —
S. 16.	5.	P. Swederiana. —

SECTIO VII. PHALAEENITES.

Eruca vegetabilia, quibus vescitur, non contorquens, saepius glabra, valde elongata, cylindrica, ramiformis aut vermiformis, pedibus plerumque 10, raro 12; incessus geometricus. *Pupa* saepius non, aut tenuiter et rude folliculata.

Imago *antennis* pectinatis vel simplicibus. *Lingua* nulla aut saepe brevis et fere membranacea. *Palpi* breves, teretiusculi vel cylindrico-conici. *Alae* amplae, plerumque patentes aut paulum deflexae; inferioribus partim detectis, ad marginem internum parum aut vix plicatis. *Corpus* frequentius tenue, *thorace* non crista-to.

P H A L A E N A.

Tab.	Figura.	
10.	A. B.	Ph. Illyraria. Fab. (<i>Ilyrias. Cr.</i>)
18.	C.	Ph. Merops. Cr.
—	D.	Ph. Melata. mas. Fab. (<i>Melite. Cr.</i>)
22.	E.	Ph. tripunctaria. —
29.	A.	Ph. ? venaria. Fab. (<i>papilionaris. Cr.</i>)
—	B.	Ph. ? militaris. —
—	G.	Ph. Myrrha. Cr.
—	H.	Ph. Corinna. —
35.	F.	Ph. Deolis. mas. Cr.

Ph.

PHALAEINA.

Tab.	Figura.	
360.	B.	Ph. Deolis. (fem.) Cr.
35.	G.	Ph. Arnea. Cr.
53.	F.	Ph. aurata. Fab. (<i>aura. Cr.</i>)
56.	D.	Ph. areata. — (<i>area. Cr.</i>)
61.	E. F.	Ph. angulata. —
71.	D.	Ph. Vibicaria. Cr.
—	E.	Ph. credula. Fab. (<i>Sybaris. Cr.</i>)
—	F.	Ph. perspicua. Linn. (<i>Meon. Cr.</i>)
75.	—	Ph. Dioraria. Fab. (<i>Diores. Cr.</i>)
88.	C.	Ph. flaveolata. Cr.
92.	E.	Ph. Ilus. fem. — (<i>lutea. Cr.</i>)
97.	F.	Ph. Syerata. Fab. (<i>Suero. Cr.</i>)
104.	D.	Ph. caudata. — (<i>fasciata. Cr.</i>)
112.	G.	Ph. amabilis. Cr.
113.	F.	Ph. punctigera. Linn. (<i>hilaria. Cr.</i>)
119.	B. C.	Ph. Rhanisaria. fem. Stoll. (<i>Rhanis. Cr.</i>)
S.34.	2. 2b.	— mas. —
128.	D.	Ph. lucida. fem. Fab. (<i>levida. Cr.</i>)
—	E.	Ph. lactunaria. — (<i>lacticinia. Cr.</i>)
—	F.	Ph. carinata. fem. Fab. (<i>carinenta. Cr.</i>)
130.	D.	Ph. Areos. Cr.
131.	G.	Ph. ? Peripheta. Oliv.
133.	C.	Ph. strigaria. Fab. (<i>geminia. Cr.</i>)
139.	E.	Ph. politata. — (<i>politia. Cr.</i>)
140.	C.	Ph. Ausonia. Cr.
—	D.	Ph. Phlegia. —
142.	—	Ph. Hypanis. —
		Kk
		Ph.

PHALAEENIA

Tab.	Figura.				
147.	E.	Ph. Caenaria. Fab. (Caenaria Cr.)			
150.	—	Ph. Sicheas. Cr. (Sichea Cr.)			
151.	—	Ph. netrata. Fab. (netrix Cr.)			
—	F.	Ph. marmorata. Cr.			
170.	D.	Ph. Philyrata. Fab. (Philyra Cr.)			
178.	E.	Ph. Perdica. Cr.			
181.	D.	Ph. Labda. —			
185.	G.	Ph. Lothos. —			
227.	A.	Ph. ? Numana. mas. Oliv.			
228.	—	———— fem. —			
—	D.	Ph. famula. Cr.			
—	E.	Ph. catenaria. Cr.			
—	F.	Ph. amata. Cr.			
240.	B. C.	Ph. Vesulia. —			
—	D. E.	Ph. Tasima. —			
247.	F.	Ph. Trophonia. Cr.			
—	G.	Ph. formosante. —			
250.	C.	Ph. Canente. —			
251.	A.	Ph. Hesperia. fem. Cr.			
—	B.	———— mas. —			
—	F.	Ph. ? Fulvia. —			
252.	C.	Ph. Apidania. —			
—	D.	———— fem. —			
257.	G.	Ph. Cunina. Cr.			
363.	D.	Ph. Circe. mas. Cr.			
274.	E.	———— fem. —			
273.	B. C.	Ph. lactucina. mas. Cr.			
					Ph.

PHYLUMA E NIA.

Tab.	Figura.	
275.	C.	Ph. Titea. Cr.
—	G.	Ph. virginaria. Cr.
276.	F.	Ph. polita. fem. —
S. 31.	4.	———— mas. —
287.	G.	Ph. brunnea. Cr.
288.	B. C.	Ph. Clelia. Cr.
—	E. F.	Ph. Eleonora. mas. Cr.
—	G.	———— fem. —
305.	D.	Ph. Martia. Cr.
—	E.	Ph. Nina. —
308.	B.	Ph. Sthenæla. Cr.
—	C.	Ph. lunata. Cr.
347.	D.	Ph. Ephora. —
348.	B.	Ph. flavelata. —
355.	G.	Ph. viridana. —
357.	E.	Ph. Melanea. —
—	F.	Ph. Monycha. Cr.
—	G. H.	Ph. Hyphinoë. —
—	L. M.	Ph. Libaria. —
358.	G. H.	Ph. Toxea. —
359.	F.	Ph. Tiburtia. —
360.	C. D.	Ph. Anceta. —
—	E.	Ph. angulosa. —
—	F.	Ph. croceata. —
—	G.	Ph. nitidaria. —
368.	H.	Ph. coleta. Cr.
369.	E.	Ph. Evergista. Cr.

Kk 2

Ph.

C O M M E N T A T I O

P H A L A E N A.

Tab.	Figura.	
369.	F.	Ph. Ernestina. Cr.
—	G. H.	Ph. Eusebia. fem. Cr.
370.	A.	Ph. venusta. Cr.
—	C. D.	Ph. lutea. fem. Cr.
—	G.	Ph. viridaria. —
371.	B.	Ph. Gambarina. —
—	C.	Ph. Oriana. Cr.
—	G.	Ph. notata. mas. Cr.
—	H.	— fem. —
—	N.	Ph. resistrix. Cr.
372.	A.	Ph. grossulariata. var. ? Cr.
—	B.	Ph. urganda. Cr.
381.	D.	Ph. sangarida. —
383.	I.	Ph. Arnobia. fem. Cr.
397.	H.	Ph. ? Fabiana. Cr.
398.	C.	Ph. Chlora. —
—	K.	Ph. ? Stratonice. Cr.
—	N.	Ph. fimbriata. —
399.	C.	Ph. cingulata. —
400.	H.	Ph. mundataria. —
—	I.	Ph. sinuata. Fab. (<i>marginata. Cr.</i>)
—	O. P.	Ph. vulpenaria. Cr.
S. 8.	3.	Ph. Vincentiata. —
—	4.	Ph. Julianata. — —
-12.	9.	Ph. Procopia. Stoll.
—	10.	Ph. punctata. — —
S. 27.	5.	Ph. chrysialis. — —

Ph.

PHALAENA.

Tab.	Figura.	
S.31.	5.	Ph. vocula. Stoll.
-32.	-	Ph. viridis. nobis. (<i>viridaria. Stoll.</i>) (1)
-34.	6.	Ph. Leontia. Stoll.
	7.	Ph. striata. —
	8.	Ph. marginaria. Stoll.
	9.	Ph. ocellata. Stoll.
-36.	1.	Ph. ? Palmyra. —
	6.	Ph. Zaïde. Stoll.
	7.	Ph. ? Frosinaria. Stoll.
-40.	5. sc.	Ph. Sulima. Stoll.

SECTIO VIII. DELTOIDES.

Eruca pedibus 14, folia contorquens.

Imago *alis* trigonis, subhorizontalibus, insecto sedente, cum corpore triangulum elongatum efficientibus; superioribus margine externo recto. *Palpi* recurvi, compressi, saepius maximi, in uno sexu saltem. *Antennae* ciliatae aut subpectinatae in uno sexu, vel infra incrassatae aut in medio dilatatae, uninodosae; habitus Phalaenarum.

(1) Nomen mutare debui, quia *Cramerus*, tab. 370. G., illud jam alii speciei dedit.

COMMENTATIO

H E R M I A N I A.

Tab.	Figura.				
10.	F.	H. Mantata. Fab. (<i>Manto. Cr.</i>)			
15.	C. D.	H. Cynara. —			
22.	F.	H. Cydonia. Cr. (<i>Cydonia. Cr.</i>)	.8	.42	
88.	B.	H. Ora. Cr. (<i>Ora. Cr.</i>)	.7		
102.	—	H. Gyges. (<i>Gyges. Cr.</i>)	.8		
262.	F. G.	H. Tomyris. Cr. (<i>Tomyris. Cr.</i>)	.9		
264.	E.	H. pueritia. — (<i>Pueritia. Cr.</i>)	.1	.02	
273.	D.	H. ? Cocala. —			
275.	—	H. ? Orosia. Oliv. (<i>Orosia. Oliv.</i>)	.5		
286.	E. F.	H. Alope. fem. Cr. (<i>Alope. Cr.</i>)	.02 .3	.01	
287.	D.	H. ericata. — —			
370.	E.	—— mas. — —			
321.	C.	H. Servia. — —			
—	D.	—— fem. — —			
—	E.	—— var. — —			
—	F.	H. Sergilia. Cr.			
347.	E.	H. perdica. — —			
397.	F.	H. ? augusta. — —			
399.	E. F.	H. Phidippe. — —			
S.12.	2.	H. Eulalia. Stoll.			

SECTIO IX. TINEITES.

Eruga pedibus 16, retrograda, substantias, quibus vescitur, ad modum folliculi, in quo latitat et metamorphosin subit, contorquens

quens, aut in fructibus, gallis, aliisve substantiis victitans. *Pupa* folliculata.

Imago *antennis* plerumque simplicibus; *lingua* saepe distincta. *Palpi* modo duo, et tunc saepius magni, recurvi, modo quatuor. *Alae* horum in triangulum nunc elongatum, depresso, nunc breve, ad basin dilatato - arcuatim, dispositae; illorum longae, convolutae. (1)

(*et* *C. acutus*) (*et* *C. brevis*) (*B.*)

B. O T Y. S.

Alae *trigonae*, *insecto* sedente, *triangulum* *sub-*

horizontale *efficientes*; *superiores* *margine* *externo* *recto*. *Palpi* *quatuor* *exserti*. *Lingua* *conspicua*.

Tab.	Figura.	
97.	C.	<i>B. Lelex. Cr.</i>
—	D.	<i>B. funerata. fem. F. a. b. (Tages. Cr.)</i>
—	E.	— <i>mas. (Ufeus. Cr.)</i>
247.	—	<i>B. Amando. Cr.</i>
263.	C.	<i>B. Tyres.</i>
264.	F.	<i>B. neptis.</i>
275.	A.	<i>B. Nitocris.</i>
312.	G.	<i>B. ? Tedea.</i>
348.	C.	<i>B. fimbrialis. fem. Cr.</i>
S.16.	4.	— <i>mas.</i>
		<i>B.</i>

(1) Hujus sectionis multas species non vidi, imprimis eas quae Americam habitant, ideoque incerta est classificatio.

C O M M E N T A T I O

B O T Y S.

Tab.	Figura.	
348.	E.	B. sulphuralis. Cr.
—	L.	B. florella. Cr.
357.	I.	B. Corope. —
—	K.	B. Levinia. —
360.	I.	B. bilineata. —
368.	E.	B. Procopia. —
—	F.	B. rosata. Fab. (<i>Rosalia. Cr.</i>)
371.	D.	B. hyalinata. Cr. (<i>marginalis. Cr.</i>)
S.22.	9. 9k. 9l.	——— larva, foll. chrys.
371.	E.	B. Temira. Cr.
—	F.	B. nitidalis. —
S.22.	10—100.	——— larva et chrys.
371.	I.	B. venustalis. Cr.
—	K.	B. lepidaria. —
—	L.	B. splendidalis. —
—	M.	B. argentalis. —
372.	C.	B. reginalis. —
—	D.	B. ? albinella. —
—	G.	B. vicinalis. —
—	H.	B. Burmanniana. Cr.
—	I.	B. Gerningiana. —
382.	G.	B. Phenice. Cr.
384.	L.	B. Houttuynialis. Cr.
396.	—	B. Druryella. Cr.
—	M.	B. Cramerella. —
397.	—	B. Wedelina. fem. Cr.
398.	O.	B. fascialis. mas. —

B.

BOTYS.

Tab.	Figura.	
S.36.	13.	B. fascialis. fem. Cr.
399.	M.	B. Cerialis. Cr.
—	N.	B. nitidula. —
S.12.	7.	B. strigialis. Stoll.

HYDROCAMBUS.

Eruca aquatica, filis setisque longis instructa.
Imago prioribus similis.

359.	G.	H. ? inaurata. Cr.
------	----	--------------------

AGLOSSA.

Characteres generum antecedentium, *lingua* vero nulla. *Palpi* quatuor; inferi majores superis, articulo secundo maxime squamato, squamis fasciculato - porrectis.

348.	D.	A. farinalis. Cr.
------	----	-------------------

EUPLOCAMBUS.

Palpi duo, articulo secundo squamis elongatis, numerosissimis et in fasciculum productis hirto; tertio nudiusculo, adscendente. *Antennae* masculorum valde pectinatae. *Lingua* brevissima, parum conspicua.

13.	C.	E. ? Ophisa. Cr.
348.	A.	E. Clockneria. Cr.

COMMENTATIO ZOÖLOGICA.

P H Y G I S.

Tab.

Figura.

		Prioribus similes, sed <i>antennis</i> ciliatis aut simplicibus.
264.	G.	Ph. nobilitella. Cr.
372.	K.	Ph. Petronella. —
—	L.	Ph. punctella. —
S. 8.	6.	Ph. striatalis. Stoll.

Y P O N O M E U T A.

Palpi graciles, recurvi, brevissime squamati, articulo ultimo eadem fere longitudine praecedentis. *Antennae* simplices; *lingua* distincta, satis longa. *Alae* superiores valde angustatae (longitudine marginis postici, longitudinis marginis externi tertiam partem tantum adaequante), ad marginem internum corporis dorso incumbentes, tecto ab illis formato rotundo.

348.	G.	Y. molinella. Cr.
355.	H.	Y. Fabiella. Stoll. (<i>Fabia. Cr.</i>)
359.	I.	Y. ? argentella. Cr.

INDEX GENERUM.

	Pag.		Pag.
<i>Acraea</i>	188	<i>Glaucopis</i>	234
<i>Aegocera</i>	231	<i>Heliconius</i>	185
<i>Agarista</i>	224	<i>Hepialus</i>	237
<i>Aglossa</i>	273	<i>Herminia</i>	270
<i>Argynnис</i>	189	<i>Hesperia</i>	216
<i>Biblis</i>	193	<i>Hydrocampus</i>	273
<i>Bombyx</i>	243	<i>Idea</i>	185
<i>Botys</i>	271	<i>Lasiocampa</i>	242
<i>Brassolis</i>	202	<i>Libythea</i>	193
<i>Callimorpha</i>	251	<i>Lithosia</i>	253
<i>Castnia</i>	224	<i>Macroglossum</i>	229
<i>Cethosia</i>	188	<i>Morpho</i>	200
<i>Chelonia</i>	249	<i>Myrina</i>	210
<i>Colias</i>	182	<i>Nymphalis</i>	194
<i>Coronis</i>	224	<i>Noctua</i>	257
<i>Danais</i>	184	<i>Notodonta</i>	249
<i>Erebus</i>	254	<i>Papilio</i>	174
<i>Erycina</i>	206	<i>Pavonia</i>	201
<i>Euplocamus</i>	273	<i>Phalaena</i>	264
<i>Eurybia</i>	203	<i>Phycis</i>	274
		<i>L 1 2</i>	Pie-

INDEX GENERUM.

Pieris.	178	Smerinthus.	230
Platypteric.	253	Sphinx.	226
Polyommatus.	211	Stygia.	238
Procris.	233	Syntomis.	233
Pyralis.	263	Urania.	221
Saturnia.	239	Vanessa.	190
Satyrus.	203	Yponomeuta.	274
Sericaria.	247	Zeuzera.	238
Sesia.	231	Zygaena.	232

INDEX AUCTORUM, QUORUM MENTIO FACTA EST.

- Boisduval: *Species général des Lépidoptères*. (in opere: *Suites à Buffon*) 1836. —
- Clerck: *Icones insectorum rariorum*. 1759—64.
- Donovan: *An epitome of the natural history of the insects of India*.
- ejusdem: *General illustration of Entomology*. 1805.
- Drury: *Illustrations of natural history*. 1770—82.
- Eschscholtz: *Zoologischer Atlas; neue Thierarten auf seiner Reise um die Welt*, 1823—26, beobachtet. 1829—33.
- Esper: *Die Schmetterlinge in Abbildungen nach der Natur, mit Beschreibungen. Europäische Gattungen*. 1777—1805.
- ejusdem: *Ausländische Schmetterlinge*. 1785—98.
- Fabricius: *Systema Entomologiae, sistens insectorum classes, ordinēs, genera, species*. 1775.
- ejusdem: *Mantissa insectorum, sistens eorum species nuper detectas*. 1787.
- *Entomologia systematica emendata et aucta*. 1792—98.
- Godart: *Encyclopédie méthodique. Hist. nat. Entomologie, ou hist. nat. des crustacés, des arachnides et des insectes; voce Papilion*. tom. IX. 1819.
- Hübner: *Sammlung europäischer Schmetterlinge*. 1805. —

- Humboldt et Bonpland: *Recueil d'observations de zoologie et d'anatomie comparée.* 1805.
- Jablonsky und Herbst: *Natursystem aller bekannten in- und ausländischen Insecten.* 1783—95.
- Illiger: *Magazin für Insectenkunde.* 1801—7.
- Linnaeus: *Systema naturae. edit. 13a.* 1767—70.
- Ochsenheimer und Treitschke. *Die Schmetterlinge von Europa.* 1807—34.
- Olivier: *Encyclopédie méthodique, etc. voce Bombix (1790) et Noctuelle.* 1811.
- Römer: *Genera insectorum Linnaei et Fabricii iconibus illustrata.* 1789.
- Smith and Abbot: *The natural history of the rarer insects of Georgia.*
- Sulzer: *Die Kennzeichen der Insecten.* 1761.
- Natuurlyke historie van Surinaamsche vlinders, door een liefhebber.*
- Transactions of the Linnean society.*
- Allgemeine Encyclopädie der Wissenschaften und Künste, von Ersch und Gruber.*
- Tydschrift voor natuurlyke geschiedenis en physiologie, door van der Hoeven en de Vriese.*

fem.	<i>femina.</i>
var.	<i>varietas.</i>
foll.	<i>folliculus.</i>
chrys.	<i>chrysalis.</i>

E M E N D A N D A.

CATALOGUS PRIMUS.

Tab. Fig.

1. A. B. Dedalus. *leg.* Daedalus.
2. B. C. Phorcas. *adde* Cram. et God.
- F. G. cfr. t. 234. *cet.* *delendum.*
5. C. D. Crotulariae. *leg.* Crotalariae.
7. A. B. Amphitriou. *leg.* Amphitryon.
- E. F. *decora*. *adde* (*mas.*)
12. A. B. Meander. *leg.* Maeander.
19. C. D. et 32. E. F. Orithya. *leg.* Orithyia.
20. D. E. Hemon. *leg.* Haemon.
25. A. et 195. A. Amphriseus. *leg.* Amphrisius.
28. D. E. cfr. t. 225. *leg.* 255.; Lisanassa. *leg.* Lysianassa.
29. C. D. Eurymas. (*fem.*) Boisd. *leg.* Eurymas. Boisd.
- E. *adde* Hippason. (*mas.*) Boisd. *Sp. d.* *L. I. p.* 281. cfr. t. 269. A. B. (*fem.*)
- F. Euristeus. *adde* Cram. et Boisd.
35. H. *adde* cfr. t. 237. C.
39. A. Linneam *leg.* Linnean
44. B. C. *adde* cfr. t. 221. E. F. (*var.*)
45. A. Penelope. *adde* Cram. et Fab.
49. E. F. Ancea. *leg.* Ancea.
50. H. Lincus. *leg.* Lyncus.
62. C. D. Trigina. *leg.* tigrina.
111. D. E. cfr. tab. *cet.* *leg.* cfr. t. 283. E. F. G. et 364. G. H. (*var.*) Supp. t. 7. f. 2. 2b. *larya et chrys.*
112. A. B. cfr. t. 113. *cet.* *delendum.*
113. A. cfr. t. 112. A. B. *leg.* Cram. et Boisd.
- B. *adde* Cram. et Boisd.
118. B. C. Chrysippus. *leg.* Chrysippe.
119. D. E. Etheocles. *leg.* Eteocles.
120. C. D. *adde* Evadne. (*fem.*) Boisd. I. I.
125. A. B. — (*fem.* God.)
- C. — (*mas.* —)
134. A. Dydymaon. *leg.* Didymaon.
141. B. Pammon. *adde* (*mas.*) cfr. t. 265. A. B. C. (*fem.*)
157. A. B. *adde* cfr. t. 229. A. et 230. A. (*fem.?*)
173. — occidua. *leg.* occiduus.
174. B. et 267. E. hibrida. Fab. *cet.* et Oliv. *cet.* *delendum.*
- C. fluctuosa. *leg.* fluctuosus.
- F. hieroglyphica. *leg.* hieroglyphicus.
186. E. F. (*mas var.*) *leg.* (*fem. var.*)
187. C. D. et 320. A. B. cfr. Supp. *cet.* *delendum.*
191. E. cfr. t. 350. C. D. *delendum.*

cfr.

Tab. Fig.

198. D. E. cfr. t. 291. A. B. (*mas.*) *leg.* (*var.*)
 208. E. F. *Actolus. leg.* *Etolus.*
 216. B. *Paphius. leg.* *Paphus.*
 221. F. G. *Cram. et Boisd. leg.* cfr. t. 44. B. C. et tab. ibi cit.
 229. D. E. *Alcmeone. adde* (*fem.*)
 246. B. *cfr. Supp. cet. delendum.*
 259. E—H. *Polybete. leg.* *Polybe.*
 276. F. et *Supp. t. 31. f. 4. politata. leg.* *polita.*
 282. E. et *362. G. H. Donow. leg.* *Donov.*
 288. D. *cribraria. adde* (*var.*)
 291. A. B. (*mas.*) *adde* (*var. God.*) ; (*fem.*) *delendum.*
 294. A—D. *Chorinaeus. leg.* *Corynaeus.*
 306. A. *cfr. Supp. t. 22. leg.* 23.
 310. F. *Chorinea. leg.* *Corynaea.*
 320. A. B. *cfr. Supp. cet. delendum.*
 338. C. D. *Ancaea. adde* (*mas.*)
 340. F. G. *Lyncus. adde* (*fem.*)
 — H. *Lincus. leg.* *Lyncus. (mas.)*
 346. D. *levina. (fem.) leg.* (*mas.*)
 — G. *Japeta. leg.* *Japetus.*
 349. C. D. *Liria. (fem.) leg.* (*fem. var.*)
 355. F. *striataria. leg.* *striatarius.*
 367. C. *adde vittata. nobis.*
 384. A. B. — cfr. t. 16. E. F.
 397. — *BOTYS. leg.* *PIERIS.*
 399. B. *sinuata. Fab. cet. adde Joviana ejusdem. Ent. Syst.*
 S. 5. 1a. 1b. 1c. *adde Eubule. Boisd.*
 — 6. 5. *BRASSOLIS. leg.* *NYMPHALIS.*
 — 21. 4. 4g. *adde Pylotis. Fab. l. l.*
 — 32. 5. — *viridis. nobis.*
 — 55. 2. (*var.*) *leg.* (*var. ?*)
 Pag. 70. *not.* *alvae leg.* *alae.*
 — 109. — *species leg.* *species extranea.*
 BOMBIX *leg.* BOMBYX.

CATALOGUS ALTER.

Pag. 182. P. Narica. *adde* (*Alcesta Cr.*)

Plura si quis inveniat, hoc opusculo utens, qualia ex operis natura abesse
vix possunt, benevoli iis iguoscat.

